TRIBUNE

Nieuwsblad van de SP • jaargang 59 • nr. 1 • januari 2023 • € 1,75 • www.sp.nl

NIEUW BOEK LILIAN MARIJNISSEN

PLEIDOOI VOOR ZEGGENSCHAP EN RADICALE DEMOCRATISERING

LEERLINGENVERVOER IN NOOD
‘GEEN TWEEDERANGS SCHOLIEREN’

NATIONALISEREN ENERGIE ONMOGELIJK?
TEGENARGUMENTEN VAN TAFEL

Nog niet ondertekend?
Ga naar sp.nl/volkspetitie

Arend van Dam

SP JONGEREN TRAPPEN MBO-CAMPAGNE AF!

Voor de aftrap van de mbo-campagne gingen de SP Jongeren naar het Graafschap College in Doetinchem om daar van de studenten te horen wat er beter moet. Tientallen studenten vertelden dat ze zich niet alleen achtergesteld voelen, maar dat vooral ook echt zijn. Al jarenlang worden zij vergeten en genegeerd door de politiek. Het is tijd dat daar verandering in komt.

In 2023 gaan de SP Jongeren daarom samen met deze studenten actievoeren. Zij voelen zich vaak niet gehoord door de politiek, terwijl ze zo belangrijk zijn! De eerste stap is nu gezet door te doen wat SP'ers altijd doen: verhalen ophalen om te weten wat er speelt. Die verhalen worden de komende tijd ook online verzameld via **mboactie.nl** •

SP JONGEREN

DE SP ZET ZICH IN VOOR MENSELIJKE WAARDIGHEID, GELIJKWAARDIGHEID EN SOLIDARITEIT

TRIBUNE IS EEN UITGAVE VAN DE SOCIALISTISCHE PARTIJ (SP) EN VERSCHIJNT 11 MAAL PER JAAR

Redactie
Xander Topma (h), Lesley Arp
Bart Linssen, Tijmen Lucie
Anne-Marie Mineur, Peter Sas

Vormgeving
Maurits Gemmink, Nenad Mećava

Aan dit nummer werkten mee
Wiebe Kiestra, Ronald van Raak
Karen Veldkamp, Peter Verschuren
Joshua Versijde

Foto omslag
Robin de Puy

Illustratie
Arend van Dam

De Tribune op Internet
sp.nl/tribune

Abonnement
€ 5,00 per kwartaal (machtiging)
Losse nummers € 1,75.
SP-leden ontvangen de Tribune gratis.

SP algemeen
T (088) 243 55 55
F (033) 462 55 12
sp@sp.nl
sp.nl

Abonnementen- en ledenadministratie
Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort
T (088) 243 55 40
E administratie@sp.nl

Redactie Tribune
Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort
T (088) 243 55 42
F (033) 462 55 12
E tribune@sp.nl

De Tribune in gesproken vorm
Belangstellenden voor de Tribune op cd kunnen contact opnemen met de SP-administratie.

FSC

Incasso contributie
Veel leden van de SP betalen hun contributie via een incassomachtiging. Sinds 1 oktober 2013 incasseert de SP het bedrag van de contributie in de eerste week van elk kwartaal. Daarbij vermelden we, conform wettelijke regels het betreffende lidnummer en het zogeheten incassanten-ID van de SP, te weten NL86ZZZ403462460000. Bij vragen over contributie-inning, kunt u contact opnemen met de ledenadministratie van de SP, via (088) 243 55 40 of administratie@sp.nl

Tenzij anders vermeld, is op de inhoud van deze publicatie de Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel-GeenAfgeleideWerken 3.0 Nederland licentie van toepassing. http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl

IN DIT NUMMER

Schooldag lang wachten op de bus

Elijah Delsink en Helena Berendijk vechten voor medeleerlingen

6

De winst van eerlijk delen

Lilian Marijnissen schrijft gewaagde visie voor de toekomst

10

Nationaliseren energie: risicovol en duur?

Argumenten om te laten zien dat het wél kan

16

‘16 maart telt je stem op de SP dubbel’

Nestor Tiny Kox is kandidaat lijsttrekker Eerste Kamer

20

Interview George Monbiot

Britse activist wil neoliberale voedselindustrie ontmantelen

24

4 **Actueel: Volksprotest op het Beursplein**

18 **Onze elektriciteit van producent tot stopcontact**

28 **LinksVoor: Johan Hobo ademt cultuur en speelde met de koningin**

29 **De SP van toen tot nu: 1975 Voorkomen is beter**

14, 15 **Nieuws** 30 **Prikbord** 31 **Puzzel** 32 **Uitgelicht**

COLUMN

Tijd voor radicale democratisering

Graag wens ik u het allerbeste voor het nieuwe jaar. Dat het u veel geluk en gezondheid mag brengen. Voor onze samenleving hoop ik op een radicale democratisering. Dat is ook de ondertitel van mijn boek ‘De winst van eerlijk delen’.

Want een andere wereld is mogelijk. De economie moet ten dienste staan van mensen in plaats van andersom. Democratisering van de samenleving geeft ons zeggenschap over de toekomst. En we bestrijden de tweedeling door het organiseren van de solidariteit. Een fundamentele verandering is daarom nodig. In het boek beschrijf ik hoe die eruit kan zien.

Graag ga ik met u, en iedereen die zich betrokken voelt, in gesprek over deze ideeën en hoe we dit samen voor elkaar kunnen krijgen. Want met het schrijven van een boek zijn we er natuurlijk niet. Vlak voor de jaarwisseling was ik op bezoek bij de uitgifte van voedselpakketten aan mensen die dit nodig hebben. Het was koud en mensen stonden in de rij. Ik schaamde me voor ons rijke land, maar daar heeft niemand wat aan, we moeten er samen voor zorgen dat het beter wordt.

Daarom organiseer ik komende tijd avonden door het hele land. Op de avond zal een bekende interviewer, denk onder andere aan Fidan Ekiz, Patrick Lodiers of Sinan Can, met mij in gesprek gaan over het boek. En is er ruimte voor gesprek met het publiek. Niels Geusebroek, bekend van de hit ‘Year of Summer’ verzorgt de live muziek. De toegang voor deze avonden is gratis. Ik hoop u daar van harte te zien. Meer informatie over deze avonden en over het boek vindt u op www.dewinstvaneerlijkdelen.nl.

Er is al snel kans op verandering. In maart zijn de verkiezingen voor de Provinciale Staten en voor de Eerste Kamer. Laten we samen zorgen dat de SP het verschil gaat maken. Omdat het anders kan en omdat het anders moet.

Lilian Marijnissen
fractievoorzitter SP

VOLKSPROTEST-MANIFESTATIE OP 11 FEBRUARI

‘WE VOEREN DE DRUK

‘Verlaag de rekening, nationaliseer onze energie’. Voor het realiseren van deze heldere eisen is de hele SP in actie gekomen. Met onder andere veel gesprekken, een petitie, een meldpunt, openbare avonden en een groot volksprotest op 11 februari in Amsterdam. ‘Hiervoor zijn we opgericht’, stelt actiecoördinator Jimmy Dijk nuchter vast: ‘Strijden voor de bestaanszekerheid van gewone mensen en tegen de macht van winstgerichte bedrijven over onze basisvoorzieningen.’

DE SP-EISEN VINDEN brede weerklank, constateert Dijk. ‘Het besef leeft massaal dat je zoiets belangrijks als de energievoorziening geen speelbal mag laten zijn van bedrijven die het maken van winst boven alles stellen. Dat horen we in alle gesprekken die we voeren. Er is veel onbegrip over dat commerciële energiebedrijven via het prijsplafond miljarden belastinggeld toegeworpen krijgen zonder dat de samenleving daar enige zeggenschap voor terugkrijgt. Ook snappen de mensen heel goed dat de verduurzaming van de energie veel moeilijker wordt als je hem laat uitvoeren door bedrijven waar het puur gaat om de winst voor de aandeelhouders. Ons pleidooi voor nationalisatie is dan ook al fors meer dan 100.000 keer ondertekend en ruim 5000 mensen hebben een actiepakket aangevraagd om zelf in hun omgeving met de campagne aan de slag te gaan. Ook zie je dat andere politieke partijen voorzichtig beginnen te pleiten voor het terugwinnen van publieke invloed op de energie. Aan werkelijke zeggenschap, door nationalisatie, willen ze echter nog niet. En dus gaan wij de druk verder opvoeren. Onder andere met het volksprotest op 11 februari. Op ons Prinsjesdagprotest in september, waar het ook over de gestegen prijzen ging, waren zo’n 3000 mensen. We gaan nu voor méér.’

› Er is nu ook een meldpunt waar mensen hun verhaal kwijt kunnen over problemen door de hoge energieprijzen. Wat krijg je zoal te horen?

‘Veel onzekerheid, angst en wantrouwen. Onzekerheid over hoe het energieplafond uitpakt, angst voor de jaarafrekening en wantrouwen als het gaat om de energiebedrijven. We horen verhalen van

mensen van wie het maandbedrag van 150 naar 600 euro is gegaan en komen ook absurde uitschieters tegen van 900 tot 1600 euro. Angst is er vooral bij de mensen die in slecht geïsoleerde woningen zitten en onmogelijk onder het maximum kunnen blijven dat geldt bij het prijsplafond, en de boosheid over de slechte communicatie en telefonische onbereikbaarheid van de energiebedrijven is heel groot.’

› Nationalisatie is niet van de ene dag op de andere geregeld. Wat is het voorstel om de energie snel weer betaalbaar te maken?
‘Wij zeggen: leg vast dat de gas- en stroomtarieven maximaal zo hoog mogen zijn als ze waren op 1 januari 2022. Dan kan het zijn dat energiebedrijven daardoor in de problemen komen. Die kunnen dan wat ons betreft steun van de overheid krijgen, maar wel in ruil voor aandelen. Financiële steun ontvangen? Dan zeggenschap inleveren!’

› In maart zijn er de verkiezingen voor Provinciale Staten. Ligt daarmee een relatie met de campagne?
‘De besluiten over nationalisatie en prijsverlaging zullen in Den Haag moeten vallen. En daar zullen we er ook na de verkiezingen voor blijven pleiten. Maar het is wel zo dat de grote eigenaren van de energiebedrijven de provincies waren. Die hebben het onzalige besluit genomen om de boel op de markt te kieperen. Voor Essent en Nuon was dat rond 2009, voor de andere grote speler, Eneco, in 2020. Overal zijn die besluiten genomen ondanks fel protest van de SP. Dus juist de uitverkoop van onze energie maakt duidelijk dat het echt wat uitmaakt wie je in Provinciale Staten kiest. SP-fracties hebben ook in een aantal Staten voorstellen ingediend om weer een provinciaal energiebedrijf op te richten, waardoor de opbrengst van de zonne- en windparken voor de gemeenschap is. Een mooie uitslag bij de verkiezingen geeft die plannen de wind de rug.’ •

tekst Peter Verschuren
foto Joshua Versijde

NU IS HET GENOEG!
11 FEBRUARI 13.00 UUR, BEURSPLEIN AMSTERDAM:

Volksprotest tegen de hoge kosten en voor nationalisatie van de energievoorziening. In alle regio’s organiseert de SP busvervoer. Voor meer informatie hierover, het aanvragen van actiepakketten en ondertekenen van de petitie: kijk op sp.nl/volksprotest

Jannie Visscher
voorzitter SP

Verandering afdwingen doen we samen

Verkiezingen zijn een belangrijk moment om dingen te veranderen en te verbeteren. In ons land is er momenteel heel veel dat anders en beter moet. Na de Tweede Kamerverkiezingen in 2021 kregen we voor de vierde keer een kabinet Rutte. En er gingen nog nooit zo weinig mensen naar de stembus als vorig jaar maart bij de gemeenteraadsverkiezingen. Veel mensen denken dat hun stem toch niets uitmaakt en bleven daarom thuis.

Dit heeft er alles mee te maken dat er een steeds groter gat gaapt tussen de politiek en de mensen. Zo toonde premier Rutte zich aan het einde van het jaar heel tevreden omdat Nederland is uitgegroeid tot een van de rijkste economieën ter wereld. Maar die rijkdom komt terecht bij de aandeelhouders en mensen die toch al genoeg geld hebben, in plaats van in de samenleving!

Als SP willen we dat de politiek er voor de mensen is en daarom gingen we het afgelopen jaar op pad om verhalen op te halen. Duidelijk werd dat velen zich grote zorgen maken over of ze hun woning, boodschappen en zorg nog wel kunnen betalen. We hebben toen een grote koopkrachtcampagne opgezet waarmee we in heel Nederland de wijken in zijn gegaan.

Deze aanpak werkt! Steeds meer mensen doen met ons mee. Tijdens het Prinsjesdagprotest in september kwamen duizenden mensen naar Den Haag. SP’ers van overal uit het land kwamen naar Amsterdam voor onze actie bij Vattenfall en naar Den Haag voor de Kamerdebatten over de pensioenen. En begin deze maand hadden al 100.000 mensen onze volkspetitie om de energie te nationaliseren ondertekend.

We hebben meermaals kunnen zien dat de politiek niet vanzelf verandert. Wij zijn als enige partij in staat om die verandering af te dwingen, samen met al die honderdduizenden mensen in het land die met ons meedoen. •

NOODTOESTAND IN HET LEERLINGENVERVOER

Schooldagen die overhoop worden gehaald omdat de bus die je naar school moet brengen zelden op tijd komt. Zo'n 14.000 leerlingen in het voortgezet speciaal onderwijs hebben er vrijwel dagelijks mee te maken, met een hoop stress en frustratie tot gevolg. Elijah Delsink en Helena Berendijk van Leerlingbelang Voortgezet Speciaal Onderwijs (LBVSO) vechten voor een oplossing.

HET IS BIJNA TWEE JAAR GELEDEN dat Elijah Delsink in het nieuws hoorde dat toenmalig onderwijsminister Arie Slob vanwege de coronacrisis de centrale eindexamens van het voortgezet onderwijs wilde schrappen. Middelbare scholieren konden op basis van de resultaten van hun schoolexamens toch hun diploma halen. Tot Delsinks verbazing repte de minister met geen woord over het voortgezet speciaal onderwijs (vso).

Delsink: 'Het plan van de minister voor de eindexamenleerlingen in coronatijd bevatte twintig pagina's over de leerlingen van het reguliere voortgezet onderwijs. Slechts één regel was er geschreven over het vso. Daarin stond enkel dat wij wel examens moesten doen.' Het was voor hem het bewijs dat de stem van de leerlingen in het vso niet werd gehoord.

Een hele schooldag lang wachten

Sindsdien heeft Delsink zijn handen vol aan het oprichten en versterken van de belangenorganisatie LBVSO, waar hij ook voorzitter van is. Inmiddels is LBVSO een belangrijke stem in de politieke discussie die al maanden voortwoekert over de crisis in het leerlingenvervoer. Het is namelijk de normaalste zaak van de wereld geworden dat de busjes die leerlingen naar het vso moeten vervoeren te laat komen opdagen.

Delsink: 'Veel leerlingen komen een kwartier tot wel drie uur te laat op school. En hetzelfde gebeurt bij de terugrit. Sommige leerlingen wachten bij elkaar net zo lang als hun schooldag zou moeten duren.' Volgens de LBVSO-voorzitter is het voor veel leerlingen een bron van woede, stress en frustratie.

Dagelijks uit de rails gegooid

Ook Delsink zelf is afhankelijk van het leerlingenvervoer en ondervindt de problemen aan den lijve. De ene keer wordt hij om 8 uur opgehaald, dan weer om 10 uur. 'En soms rond 7 uur, terwijl ik dan net wakker ben. Het verandert telkens. Maar veel mensen met autisme, zoals ik, zijn afhankelijk van een rooster dat in hun hoofd zit. De problemen in het leerlingenvervoer zorgen ervoor dat je hele dag uit de rails wordt gegooid', aldus Delsink.

Omdat leerlingen veel te laat thuiskomen worden ze soms gedwongen om hun hobby's of bijbaantjes op te zeggen. Maar ook het volgen van therapie na schooltijd wordt bemoeilijkt. Daarnaast kiezen ouders er geregeld voor om hun kind thuis te houden als de bus veel te laat komt. Want waarom zou je je kind bijvoorbeeld om 10 uur naar school sturen als de lessen die dag om 12 uur eindigen?

Delsink: 'En als leerlingen vaker niet naar school gaan, krijgen ze weer problemen met hun lessen. Terwijl zij er niets aan kunnen doen. Het is gewoon absurd om urenlang op een bus te wachten voor een uurtje school.'

Gratis tour door Amsterdam

Helena Berendijk zit op dezelfde school als Delsink en is nog maar kort geleden toegetreden tot het LBVSO-bestuur. Daarvoor was ze al actief als voorzitter van de jongerenraad van een Amsterdamse jeugdzorgorganisatie. Berendijk: 'De laatste weken is onze school erg leeg. De grootste groep leerlingen valt onder het autismespectrum. De meesten van hen komen met busjes.'

Als alles gaat zoals het hoort, wachten er aan het eind van de schooldag tientallen busjes voor de school, waarmee ongeveer zes leerlingen per busje naar huis reizen. Berendijk reist zelf met het openbaar vervoer naar school, maar kent meerdere leerlingen die standaard zo'n drie uur per dag in de bus zitten. Delsink: 'Veel van onze leerlingen krijgen een gratis tour door Amsterdam. Intussen ken ook ik de hele stad uit mijn hoofd.'

Berendijk: 'Ik ken voorbeelden van chauffeurs die eerst een kind ophalen in Amstelveen, daarna in Amsterdam-Zuid, West, Muiderpoort en dan pas richting school gaan. Zo'n lange route is heel vervelend voor het kind dat als eerste instapt.'

Elk jaar minder zin

Door de crisis in het leerlingenvervoer lopen de onderwijsachterstanden in het vso op. Het zijn achterstanden die zich

Elijah Delsink en Helena Berendijk vechten voor de belangen van hun medeleerlingen in het vso.

bovendien al hebben opgestapeld tijdens de coronacrisis. Berendijk: ‘In het vso worden de examens normaal gesproken verdeeld over twee jaar. Nu hoor je dat leerlingen er drie of vier jaar over doen, omdat het anders niet te doen is. Zelf heb ik hel rare roosters. De ene dag heb ik twee uurtjes les, de andere dag drie of vier. Elk jaar heb je dan minder zin om naar school te gaan, dat garandeer ik je.’

De problemen met de wachttijden in het leerlingenvervoer zijn volgens Delsink vooral sinds de coronacrisis ontstaan. Toen hebben veel aanbieders van het leerlingenvervoer chauffeurs moeten ontslaan, om hun bedrijf overeind te houden. Delsink: ‘Nu is het probleem dat ze die chauffeurs niet terug kunnen krijgen. Want laten we eerlijk zijn: het betaalt heel slecht. Heel veel chauffeurs zeggen tegen mij dat ze meer betaald zouden krijgen met een uitkering.’ Daarnaast hebben de chauffeurs te maken met leerlingen met zeer uiteenlopende problematiek, waar niet alle chauffeurs geschikt voor zijn.

In december legden de chauffeurs in het zorg- en leerlingenvervoer tweemaal het werk neer, omdat ze betere arbeidsvoorwaarden willen. Met name de regels rond ziekteverzuim zijn de chauffeurs een doorn in het oog. Zo krijgen ze maar deels doorbetaald als zij zich ziek melden.

Delsink: ‘LBVSO staat volledig achter de redenen waarom de chauffeurs staken. Al is het natuurlijk moeilijk als wij hierdoor weer een dag school moeten missen.’ Berendijk vult aan: ‘Voor het werk dat ze doen, verdienen ze veel meer. We moeten het ze ook gunnen.’ >

Delsink: ‘We kunnen niet voorspellen wanneer deze crisis voorbij is’

Noodmaatregelen

Afgelopen najaar overhandigde Delsink een petitie met 100.000 handtekeningen aan verantwoordelijk minister Dennis Wiersma van basis- en voortgezet onderwijs. Met deze handtekeningenactie pleitte LBVSO voor noodmaatregelen, zoals de inzet van Wmo-vervoer (aangepast vervoer voor ouderen, zieken en mensen met een beperking, red.) tijdens de schoolspitsuren. Ook opperde de belangenorganisatie om gewone taxibedrijven of touringcars in te zetten. Daarnaast moeten ouders volgens LBVSO de mogelijkheid krijgen om de kosten van een taxi te declareren. Ofwel: een hele rits aan maatregelen om de crisis op korte termijn het hoofd te bieden.

Volgens Delsink hebben de gemeenten – die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van het leerlingenvervoer – en schoolbesturen ook oplossingen aangekaart, die echter niet altijd even goed doordacht waren: ‘Denk aan het bevorderen van zelfstandig reizen. Heel veel kinderen kunnen dat gewoon niet. Door angststoornissen of fysieke beperkingen, et cetera.’

Nog zo’n ondoordachte oplossing: verkorte fietscursussen. ‘Lijkt me niet verstandig om zo’n cursus in te korten, als je wil dat leerlingen veilig aan het verkeer deelnemen’, oordeelt Delsink. Berendijk vult aan: ‘Bovendien, stel je de meest klassiek autistische leerling voor, die alles perfect volgens de regels wil doen. En dan ga je die in Amsterdam laten fietsen! Dat gaat niet.’

Daarnaast opperde minister Wiersma dat ouders een rijdienst zouden kunnen opzetten. ‘Maar heel veel ouders hebben geen auto. Of ze hebben een baan, waardoor ze überhaupt geen tijd hebben om te rijden. En al zouden ze het willen regelen met hun baas, dan hebben ze het probleem dat ze niet kunnen zeggen wanneer deze crisis voorbij is’, aldus Delsink. Wel heeft de onderwijsminister naar aanleiding van de petitie beloofd met een aantal van de door LBVSO voorgestelde noodmaatregelen aan de slag te gaan. Volgens Berendijk en Delsink is het nu vooral een kwestie van afwachten.

Zes uur lang opgesloten

Hoe kunnen we ervoor zorgen dat het leerlingenvervoer in de toekomst wel goed en betrouwbaar is? Delsink: ‘De minister moet ten eerste de eisen van de chauffeurs aanhoren en uitvoeren. Zo wordt werken in het leerlingenvervoer meteen aantrekkelijker. Maar de gemeenten moeten ook betere contracten afsluiten met de vervoerders, zodat deze meer geld krijgen.’ Als het werk beter wordt beloond, hoopt de LBVSO-voorzitter dat er dan ook strenger geselecteerd kan worden op de kwaliteit van de chauffeurs: ‘De laatste tijd ging het vooral over kwantiteit, omdat heel weinig mensen deze baan willen.’

Hoe fout het kan gaan in het leerlingenvervoer bleek afgelopen najaar, toen de busreis van de vijfjarige Martin landelijk nieuws werd. Zes uur lang zat het jongetje opgesloten in een geparkeerde taxibus, omdat de chauffeur hem over het hoofd had gezien toen hij bij zijn school moest worden afgezet. Een ontluisterend detail is dat de ouders van Martin niet actief zijn geïnformeerd over het incident en samen met hun aangeslagen zoontje zelf de puzzelstukjes in elkaar moesten leggen. Volgens LBVSO is de traumatische busrit van Martin niet los te zien van de grotere crisis in het leerlingenvervoer.

Geen tweederangs leerlingen

Doordat Delsink en zijn medebestuursleden politiek Den Haag voortdurend scherp houden, klinkt de stem van de leerling in het voortgezet speciaal onderwijs inmiddels veel luider dan voorheen. De LBVSO-voorzitter heeft zich volgens zijn moeder, die de gesprekken aan de keukentafel van huize Delsink op een afstandje volgt, inmiddels

‘Door de problemen krijg je elk jaar minder zin om naar school te gaan’

ontpopt tot meesterlobbyist. ‘Wanneer hij naar de Tweede Kamer gaat om problemen in het vso aan te kaarten, bezoekt hij de ene na de andere partij’, vertelt ze.

Toch is het opmerkelijk dat leerlingen van het vso nu pas verenigd zijn in een belangenorganisatie. Voor de belangen van leerlingen in het reguliere onderwijs zijn er immers al jaren organisaties zoals het Landelijk Aktie Komitee Scholieren (LAKS), de Jongeren Organisatie Beroepsonderwijs (JOB) en de Landelijke Studenten Vakbond (LSVb). Delsink: ‘Er waren Kamerleden die dachten dat het LAKS ook over het vso ging, maar dat is niet zo. Bovendien komt er bij het vso zoveel meer kijken: denk aan de link met de zorg en de jeugdzorg.’

Berendijk: ‘Voordat we onze stem lieten horen had ik het gevoel alsof vso-leerlingen als een soort tweederangs leerlingen worden gezien. Dat mensen dachten: die leerlingen belanden toch in een uitkering en gaan geen vervolgopleiding doen.’ Het kersverse LVBSO-bestuurslid is het levende bewijs dat dit vooroordeel kant noch wal raakt: ‘Ik wil al heel lang politicologie studeren en sta al ingeschreven bij de Universiteit Leiden.’ •

tekst Lesley Arp
foto’s Wiebe Kiestra

foto Joshua Versijde

SP -KAMERLID PETER KWINT:

‘OPLOSSING STAAT ZO VER AF VAN PROBLEMEN LEERLINGEN’

Peter Kwint houdt zich voor de SP in de Tweede Kamer bezig met het leerlingenvervoer: ‘Het is te gek om te zien hoe Elijah samen met zijn kornuiten de strijd voor de positie van scholieren in het voortgezet speciaal onderwijs heeft opgepakt. Maar eigenlijk is het natuurlijk tragisch dat dit zo hard nodig bleek. En dat zie je ook bij de crisis in het leerlingenvervoer.’

‘Waar managers zonder al teveel kennis van zaken van de dagelijkse praktijk met zelffietscursussen enzovoorts komen, hebben we helaas de LBVSO van Elijah hard nodig om te laten zien dat dat helemaal geen optie is voor veel leerlingen. En nog los van het feit dat heel veel leerlingen helemaal niet zelfstandig kunnen reizen – dan zouden ze namelijk niet voor het leerlingenvervoer kiezen – staat zo’n oplossing zo ver af van de problemen van deze leerlingen. Alsof je niet met de bus of de fiets zou willen gaan, als je hoort hoe ellendig het leerlingenvervoer nu geregeld is.’

‘Het probleem van te weinig chauffeurs is zichtbaarder geworden sinds corona, maar bestaat natuurlijk al veel langer. Want er is een reden dat zo weinig chauffeurs nog willen terugkomen na corona. De arbeidsomstandigheden zijn beroerd en het werk is best ingewikkeld. Je hebt heel veel leerlingen met heel veel verschillende behoeftes in een busje. Met een beetje pech moet je die midden in de ochtendspits op meerdere plekken afleveren. En iedereen heeft haast. En is terecht boos als je veel te vroeg of te laat bent.’

‘Kortom, leerlingenvervoer is een zeer verantwoordelijk en belangrijk beroep. Maar het wordt al jaren niet voldoende beloond. Ja, dan gaan chauffeurs voor iets anders kiezen. Dat betekent dat er nu een belangrijke verantwoordelijkheid ligt bij zowel de overheid als bij taxibedrijven. Die beloning moet echt beter, de werkdruk moet omlaag, en je moet ervoor zorgen dat het beroep weer aantrekkelijk wordt. Zodat er ook minder kinderen per rit vervoerd hoeven te worden. En gemeenten moeten eens durven te kiezen voor de beste vervoerder in plaats van de goedkoopste. Want onderwijs is een recht. Ook als je meer begeleiding nodig hebt.’ •

foto Robin de Puy

LILIAN MARIJNISSEN PRESENTEERT NIEUW BOEK

PLEIDOOI VOOR ZEGGENSCHAP EN RADICALE DEMOCRATISERING

In haar boek ‘De winst van eerlijk delen’ geeft Lilian Marijnissen een hoopvol beeld van modern socialisme. Marijnissen vertelt hoe het neoliberalisme heeft gefaald maar ook hoe radicale democratisering een oplossing kan zijn. Aan de hand van persoonlijke verhalen presenteert ze een gewaagde visie voor de toekomst. ‘We keren de waarden van het neoliberalisme om.’

‘Alles wat ik in de politiek doe is persoonlijk’

› Waarom besloot je dat het tijd was om een boek te schrijven?
‘Ik vond dat het nu een goed moment zou zijn om ons verhaal te vertellen over modern socialisme en hoe dat eruit ziet. Je merkt aan alles in de samenleving dat de tijd rijp is voor dat verhaal. Maar je hoort de laatste tijd ook wel van veel kanten dat het neoliberalisme al voorbij zou zijn. Daar ben ik het niet mee eens. Ik denk dat het veel meer gemeengoed is geworden, het bepaalt nog steeds het politieke denken. Die analyse wilde ik opschrijven.

Ook krijg ik vaak vragen over hoe de SP zich tot bepaalde onderwerpen verhoudt. Dat zijn hele terechte vragen, bijvoorbeeld over hoe we kijken naar linkse samenwerking, het klimaat en migratie. Daarnaast ben ik veel het land in geweest en wat ik daar allemaal hoorde maakte dat ik heel erg de behoefte voelde om dat in een samenhangend verhaal op te schrijven.’

› Is het boek meer dan een soort uitgebreid verkiezingsprogramma?
‘Een verkiezingsprogramma is vooral een opsomming van standpunten. Ik wilde graag op een ideologische manier duiden waarom wij bepaalde standpunten hebben, op een manier waardoor het voor de buurvrouw ook leuk is om te lezen. Dat heb ik gedaan door ook persoonlijke anekdotes, ervaringen en voorbeelden te gebruiken. Maar het moet ook concreet zijn. Leuk dat je ideologisch uitlegt waarom je de economie wil democratiseren, maar dan wil je ook vertellen hóe je dat dan wil doen.

Daarnaast geeft het schrijven van een boek natuurlijk ook wat meer ruimte voor ideeën. Waarom zou je eigenlijk geld moeten verdienen aan een woning? Dus waarom stoppen we niet helemaal met commerciële huur? En zouden we niet veel beter af zijn zonder aandelenbeurs, wat eigenlijk gewoon gelegaliseerde diefstal is? Toen dit ter sprake kwam in het interview met het Financieele Dagblad moesten ze wel even slikken.’

› Een boek schrijven gaf je de ruimte om je gedachten op een rijtje te zetten?
‘Ja. En in een boek kun je natuurlijk ook gewoon vragen stellen. Ik geef het voorbeeld van de kinderopvang die in private handen is. Dan vraag ik mij oprecht af: waarom vinden we het bij de basisschool volstrekt normaal dat we dat samen organiseren en betalen, ook al heb je geen kinderen, maar bij de kinderopvang niet? Nee, dat moet jij echt zelf regelen en zelf betalen. En dan krijg je dus dat geouwehoer met de toeslagen en alle ellende van dien.

Het neveneffect van het schrijven van een boek is dat het je dwingt om met een coherente analyse te komen en echt een ideologische basis te leggen onder dingen die wij misschien wel vanzelfsprekend vinden. Een goed voorbeeld is het systeem van toeslagen. Ga je naar buiten en je vraagt mensen of toeslagen links of rechts zijn, dan denk ik dat de meeste mensen zullen zeggen dat ze links zijn. Dat is dan vanuit de gedachte dat toeslagen voor mensen met weinig geld zijn en dat het daarom toch heel sociaal is. Maar dat hele toeslagensysteem is natuurlijk kneiter rechts. Werkende mensen in Nederland verdienen zo weinig dat we een belachelijk toeslagenstelsel nodig hebben waarbij de belastingbetaler moet betalen voor het feit dat de grote bedrijven de lonen laag en winsten hoog willen houden.’

› Je gebruikt in het boek persoonlijke ervaringen om je analyses en ideeën aan op te hangen. Waarom doe je dat?
‘Alles wat ik in de politiek doe is persoonlijk. Zo voelt het echt. Het is de oprechte verwondering of boosheid die ik voel als ik met mensen spreek. Dan hoor je een onderwijzer die nu kinderen in de reguliere klas heeft die vroeger in het speciaal onderwijs zaten. De stoelen vliegen daar letterlijk door de lucht. Wat moet hij dan? De klas was al vol genoeg en hij wil alle kinderen aandacht geven, maar dat lukt gewoon niet. Dat is dan bedacht door een figuur achter een bureau die niet heeft geluisterd naar de werkvloer. Dat soort gesprekken heb ik veel

foto Joshua Versijde

‘Het gaat om iedereen die ervaart dat de overheid er niet voor hen is’

gehad en die maken dat ik vind wat ik vind en doe wat ik doe. Daarom wilde ik juist dat ook in mijn boek zetten.’

› De afbraak die het neoliberalisme heeft veroorzaakt en de voorbeelden die je noemt schetsen wel een heel somber beeld van waar we nu staan. Word je daar niet moedeloos van?
‘Nee, ik ben daar toch vooral verontwaardigd over. Uiteindelijk is het wel de brandstof voor onze sociale strijd om van wat nu is te komen tot wat kan zijn. Dat hoopvolle verhaal probeer ik te vertellen, maar het begint natuurlijk wel bij de analyse van wat er nu fout zit. In het tweede deel van het boek schakel ik over naar hoe het wat mij betreft dan anders zou kunnen. Als we de waarden van het neoliberalisme omdraaien, zodat de economie niet meer werkt voor enkelen maar voor iedereen, de mens boven de markt gaat in plaats van andersom en de overheid dichtbij staat in plaats van ver weg, hoe zou dat er dan uit zien? Ik kan me voorstellen dat je die verontwaardiging voelt bij het lezen van het eerste deel van het boek, maar lees wel verder want daarna komt het perspectief!’

› Is er in de Tweede Kamer wel ruimte om het over dat perspectief te hebben?
‘Ik hoop dat het boek bijdraagt aan meer ideeënstrijd in de politiek. Veel mensen ervaren het nu zo dat in Den Haag iedereen ongeveer hetzelfde vindt. Er is geen alternatief. En dan is er natuurlijk ook geen hoop op verandering. Neem als voorbeeld de discussie over het prijsplafond voor de energierekening. Bijna iedereen in de Kamer gaat daarin mee. Het alternatieve geluid komt van ons. Natuurlijk: de energierekening van mensen moet omlaag, maar hoe doe je dat? Het is toch te gek voor woorden om belastinggeld te geven aan commerciële bedrijven. Zij hebben de garantie dat ze winsten blijven maken, zonder dat wij er zeggenschap voor terugkrijgen. Het zou geen ‘energiemarkt’ moeten zijn maar een publieke voorziening. Maar dat alternatief moeten mensen wel zien, want anders snap ik ook wel dat ze cynisch worden.

En Rutte doet dat natuurlijk ontzettend slim voor zijn achterban. Die presenteert heel graag dingen alsof ze pragmatisch zijn en vooral niet ideologisch. Hij zegt dan tegen me dat lantaarnpalen niet links of rechts zijn als ik met hem wil discussiëren over het nationaliseren van de energie. Hij presenteert het alsof hij ook maar gewoon doet wat in het algemeen belang is. Maar dat is natuurlijk niet zo. Hij gaat óns belastinggeld weggeven aan commerciële bedrijven. Hartstikke ideologisch.’

› In je boek schrijf je ook veel over de positie van de SP ten opzichte van andere linkse partijen. Waarom is dat?
‘Omdat ik in gesprekken vaak merk dat het niet altijd even duidelijk is. Dat mensen links zien als een soort eenheidsworst en dat de partijen dus hetzelfde denken. Ook over een thema als bijvoorbeeld klimaat. Terwijl ik denk dat een socialistisch klimaatverhaal echt een ander verhaal is dan een bijvoorbeeld links-liberaal klimaatverhaal. Als het om klimaat gaat, dan zijn het vaak de mensen die al de klappen krijgen die nu ook weer aan het kortste eind trekken. Milieudefensie heeft met onderzoek laten zien dat de mensen met de laagste inkomens al het meeste hebben gedaan aan verduurzaming maar het minst hebben geprofiteerd van subsidies.

Dat is natuurlijk hartstikke fout. Het is ook een aanpak die super-individualistisch is: jij moet maar elektrisch gaan rijden, dan doe ik een warmtepomp en zij gaat haar huis isoleren. Terwijl dit probleem iets is dat door generaties heen gaat. Dit is een gigantische opgave voor de toekomst. Dat moeten we collectief organiseren. Kijk naar het voorbeeld van de riolering. Daarbij zijn we toch ook niet huis aan huis gaan vragen

of mensen aangesloten wilden worden? Dat hebben we gewoon samen gedaan en betaald omdat het goed is voor de volksgezondheid. En we hebben daarbij ook niet gevraagd of mensen riolering wilden hebben van bedrijf A, B of C. Dat doen we met het klimaat en het verduurzamen van woningen dus wel. Dat is hartstikke liberaal. De commerciële bedrijven staan gewoon weer klaar om te cashen met al die miljarden in het klimaatfonds. En dan zijn er linkse partijen die daarbij staan te juichen. Dat snap ik niet en daarom heb ik dat zo benoemd in het boek.'

› Hoe gaan we er nu voor zorgen dat het tij gaat keren?
'Onze campagne voor het nationaliseren van de energie is daar een goed voorbeeld van. De meest gehoorde reactie daarop is: nou, mooi, maar dan ook de privatiseringen in de zorg en het openbaar vervoer terugdraaien! Dat is de manier om uiteindelijk tot verandering te komen. Door het organiseren van de sociale strijd, vooral ook buiten het parlement. Mijn boek is een pleidooi voor zeggenschap en voor radicale democratisering. De verandering zal uiteindelijk niet van de politici komen, maar van mensen in de samenleving. Daar geloof ik heel erg in. En dat wij het instrument in de handen van mensen kunnen zijn om die verandering te realiseren. Ik denk dat dat uiteindelijk de weg is.

En dat zal niet van vandaag op morgen zijn. Maar toch moet je samen met mensen die strijd aangaan. Dat zal inderdaad niet gebeuren met goede moties die wij indienen in de Kamer of met mooie stukjes die wij op de sociale media plaatsen. Dat zal zijn doordat we samen met mensen hún strijd voeren. Of dat nou richting een woningcorporatie is die mensen met een kluitje het riet in stuurt of samen met de mensen in Groningen of de getroffen ouders in het toeslagenschandaal. Het gaat om iedereen die dagelijks ervaart dat de overheid er niet voor hen is.

Die sociale strijd moeten we samen met mensen voeren en daarbij moeten we ons niet laten verdelen. We moeten ons gezamenlijk belang voorop zetten, dat wat ons bindt en verenigt. Samen kunnen we het neoliberalisme het laatste zetje geven.' •

tekst Xander Topma

Het boek De winst van eerlijk delen is nu voor 15 euro te bestellen via sp.nl/shop en te koop bij veel boekhandels.

LILIAN ON TOUR

Ga in gesprek met Lilian over haar nieuwe boek tijdens de Winst van eerlijk delen-tour. Op deze avonden met bijzondere gasten en live muziek van Niels Geusebroek hoor je alles over hoe we met fundamentele verandering de weg vooruit kunnen vinden. Meer informatie en aanmelden via: sp.nl/dewinstvaneerlijkdelen

MAAK IEMAND LID EN KRIJG HET BOEK

Als je nu iemand anders lid maakt van de SP, dan ontvangen jullie allebei gratis het nieuwe boek van Lilian. Ga daarvoor naar: sp.nl/maakiemandlid Log in met je gegevens van SPnet en vul het formulier in. Zodra de ander lid is geworden, krijgen jullie het boek toegestuurd.

> LEEFBAAR LOON IN DEN HAAG

De Haagse SP-fractie heeft tijdens de behandeling van de gemeentebegroting een motie aangenomen gekregen voor een leefbaar loon bij werkakkoorden. De gemeente wil de komende jaren met die akkoorden aan de slag om bijstandsgerechtigden aan het werk te helpen. De SP maakte zich zorgen over de hoogte van het loon dat mensen via die regeling zouden ontvangen. Daarom diende de fractie een motie in om dat bedrag vast te zetten op minimaal 14 euro per uur. Een meerderheid van de gemeenteraad stemde daar mee in.

In het voorstel stelt de SP dat het regelmatig voorkomt dat personeel minder dan 14 euro per uur betaald krijgt, terwijl alles daaronder niet leefbaar is. Met dit bedrag als minimum wil de partij een harde voorwaarde neerzetten in de regeling. Zo wordt voorkomen dat bedrijven wegkomen met het betalen van lage lonen, waardoor de werknemers vervolgens bij de gemeente moeten aankloppen voor extra ondersteuning. •

foto Bas Quaedvlieg

> VAN NISPEN KRIJGT 'ANKER & ANKERPRIJS' VOOR INZET VOOR RECHTSSTAAT EN ADVOCATUUR

Op het congres van de Nederlandse Vereniging van Strafrechtadvocaten op 9 december heeft SP-Kamerlid Michiel van Nispen de eerste 'Anker & Ankerprijs' ontvangen voor zijn niet aflatende inzet voor de rechtsstaat in het algemeen en een sterke advocatuur.

De 'Anker & Ankerprijs', vernoemd naar de twee bekende broers uit de strafrechtadvocatuur, werd op deze dag voor het eerst uitgereikt. Het bestuur van de NVSA lichtte het uitreiken van de prijs toe: 'SP-Kamerlid Michiel Van Nispen heeft gedurende meer dan acht jaar een zeer grote, zo niet essentiële bijdrage geleverd aan het behouden en verbeteren van de rechtsstaat.'

Van Nispen ziet de prijs als een steun in de rug voor zijn werk in de Tweede Kamer: 'Het is een ontzettend grote eer om deze prijs te mogen ontvangen. Er is met het huidige kabinet helaas nog veel te doen om het voor iedereen mogelijk te maken om zijn recht te halen, om sociaal advocaten een fatsoenlijk salaris te geven en om de rechtspraak dichterbij mensen te brengen. Samen met rechtzoekenden, advocaten en anderen blijf ik mij hiervoor inzetten.' •

> GRONINGSE RAAD STEUNT SP: TANDARTSBUS VOOR SCHOOLTANDARTSEN VOOR KINDEREN

Omdat hun ouders vanwege de kosten vaak niet naar de tandarts gaan, gaan veel kinderen ook niet geregeld naar de tandarts. Uit een analyse van Independer blijkt dat één op de vijf kinderen tussen de 4 en 17 jaar geen periodieke controle van hun gebit krijgen. Daarom willen de Groningse raadsfracties van SP, PvdA en PvdD dat de gemeente een plan maakt voor jaarlijkse schooltandartsen, bijvoorbeeld met een tandartsbus. De partijen stellen voor om te beginnen in de wijken waar meer armoede bestaat. Een meerderheid van de Groningse gemeenteraad stemde voor het voorstel.

SP-fractievoorzitter Jimmy Dijk: 'Steeds meer mensen mijden de tandarts vanwege geldproblemen. Tandartsen maken zich grote zorgen, mensen lopen rond met pijn en ontstekingen en ook kinderen komen steeds minder bij de tandarts voor periodieke controle. Kinderen zijn via de basisverzekering wel verzekerd voor tandzorg en het eigen risico is niet van toepassing op hen. Daarom willen wij de periodieke gebitscontrole op school organiseren. Zo bestrijden we ook sociaal-economische gezondheidsverschillen op de lange termijn.' •

foto Wiebe Kiestra

Demonstratie op de Koekamp om de recreatieparken open en bereikbaar te houden voor de kleinere beurs, juni 2022.

> EEN OVERWINNING VOOR RECREANTEN VAN RECREATIEPARK MEERZICHT

Recreanten van recreatiepark Meerzicht strijden voor hun park en winnen. SP-Kamerlid Sandra Beckerman: 'Precies een jaar geleden was ik hier ook, bij het lichtjesprotest op recreatiepark Meerzicht voor behoud van hun plek en het park. Recreanten die hier al jaren komen zagen hun vertrouwde recreatiepark verdwijnen. Maar ze voerden actie en het is hen gelukt om Meerzicht terug te pakken.' Vandaag werd het koopcontract getekend en is het park officieel in handen van de recreanten.

Het is een mooie overwinning in een strijd die de SP al langer voert samen met recreanten voor behoud van hun vakantiepark. Vakantieparken worden op grote schaal opgekocht door investeerders. De 'verroompottisering' van vakantieparken is een landelijke trend. Grote ketens kopen in rap tempo particuliere campings en vakantieparken op om er, vaak ten koste van de natuur, luxe resorts van te maken. Op deze wijze ontstaan overal dezelfde soort eenvormige parken zonder lokaal eigenaarschap en zijn zowel recreanten als de natuur de dupe. Beckerman: 'Op heel veel plekken komen mensen nu in actie voor hún recreatiepark. De overwinning van de recreanten van Meerzicht is een mooi voorbeeld. Winnen van het grote geld en de grote ketens is mogelijk, als je samen optrekt.' •

> SUCCES: MEGASALARISSEN MEDIAPARK AAN BANDEN

foto Joshua Versijde

Een ruime meerderheid van de Tweede Kamer wil op initiatief van SP-Kamerlid Peter Kwint dat er een einde komt aan de mega-inkomsten die sommige kopstukken van de publieke omroep nog altijd krijgen. Ook hun inkomsten vanuit de publieke omroep die via productiemaatschappijen bij deze mensen terecht komen moeten aan banden worden gelegd.

Kwint: 'Al jaren onderneemt de SP actie tegen het gegraai op een deel van het Mediapark. Wij zijn voor een sterke publieke omroep, maar deze mensen ondermijnen het draagvlak daarvoor. Als je tonnen per jaar wilt binnenharken dan doe je dat maar bij een van de commerciële omroepen.'

Kwint kreeg ook een meerderheid voor zijn voorstel om mensen die bij de omroepen en hun toeleveranciers werken na een jaar een vast contract te geven. 'Al jaren is deze flexverslaving ons een doorn in het oog. Slecht voor de kwaliteit, slecht voor de mensen die er werken en slecht voor de veiligheid. Zoals we bij De Wereld Draait Door hebben kunnen zien zijn mensen soms bang om hun mond open te doen, omdat ze er meteen uitgekieperd kunnen worden. Dat behoort straks tot het verleden.' •

GRIP OP DE ENERGIEREKENING

Hoewel er onder de bevolking brede steun is voor het nationaliseren van energiebedrijven, zien veel Nederlandse experts weinig in het SP-plan. Zij menen dat nationalisatie niet gaat leiden tot lagere energieprijzen, veel risico's met zich meebrengt en vooral heel erg duur is. Wat is er waar van hun kritiek en wat valt er tegenin te brengen?

1. LEIDT HET NATIONALISEREN VAN ENERGIEBEDRIJVEN EIGENLIJK WEL TOT LAGERE ENERGIEPRIJZEN?

In een artikel in de Volkskrant getiteld 'Energiebedrijven in staatshanden? Dat idee vindt weinig bijval', stelt hoogleraar energie-economie Machiel Mulder dat er wereldwijd een tekort aan gas is en dat nationalisatie daar geen verandering in gaat brengen. Ook energieconsultant Cyril Widdershoven geeft in hetzelfde artikel aan dat het nationaliseren van energiebedrijven niets doet aan de hoogte van de gasprijs.

Brits onderzoek laat echter zien dat nationalisatie wel degelijk voor een lagere energierekening kan zorgen. Volgens onderzoek van vakbond TUC zou een door de staat gesteund energieopwekkingsbedrijf, zoals EDF in Frankrijk, EnBW in Duitsland en Vattenfall in Zweden, de Britse overheid de komende twee jaar tussen de 63 en 122 miljard pond kunnen opleveren. Dat geld zou vervolgens gebruikt kunnen worden om de energierekeningen van gewone Britten te verlagen en hun huizen beter te isoleren. Britse huishoudens zouden zo in twee jaar tijd tussen de 2.500 en 4.400 pond aan energiekosten kunnen besparen.

Onderzoek van de Universiteit van Greenwich wijst er verder op dat nationalisatie als voordeel heeft dat er geen dividend meer uitgekeerd hoeft te worden aan aandeelhouders en er geen hoge rentes meer betaald hoeven te worden over particuliere schulden. Ook zouden er volgens de universiteit geen bureaucratische kosten meer zijn voor diensten tussen bedrijven.

Uit eerder onderzoek van de Universiteit van Milaan bleek al dat bedrijven in staatshanden of in sterk gereguleerde markten, samengaan met lagere prijzen dan bedrijven in ongereguleerde markten. Onderzoekers van de Universiteit Utrecht verwijzen naar het feit dat bedrijven in staatshanden of in gereguleerde markten meer gericht zijn op de lange termijn en bijvoorbeeld meer geld steken in innovatie, dan bedrijven die opereren in ongereguleerde markten. Die laatste zijn vooral gericht op kortetermijnwinst en geven beduidend minder uit aan onderzoek.

2. IS HET NIET RISICOVOL ALS DE HELE ENERGIESECTOR IN HANDEN IS VAN ÉÉN EIGENAAR?

In het bovengenoemde artikel in de Volkskrant wijst hoogleraar Mulder erop dat het overhevelen van een complete sector naar één eigenaar gevaarlijk is. 'Je loopt het risico dat *en masse* verkeerde besluiten worden genomen', aldus de hoogleraar energie-economie. Mulder vergeet hierbij te zeggen dat energiebedrijven nooit in handen zijn geweest van één eigenaar, maar altijd van verschillende gemeenten en provincies. Net zoals waterbedrijven dat nog steeds zijn. En met succes, want de kwaliteit van ons leidingwater is hoog en de prijs blijft laag.

Ook is het maar de vraag of de liberalisering van de energiemarkt heeft geleid tot minder risico's, zoals Mulder beweert. Sinds 2004 is het kinderlijk eenvoudig om een eigen energiebedrijf op te richten en dat gebeurt niet altijd met de beste bedoelingen, zo blijkt uit onderzoek van Follow the Money. Het platform voor onderzoeksjournalistiek deed in 2019 onderzoek naar de faillissementen van EnergieFlex en Robin Energie. In beide gevallen verrijkten de eigenaren zichzelf op exorbitante wijze en waren hun tienduizenden klanten de dupe. Beide bedrijven richtten zich ook expliciet op mensen met schulden. Deze mensen kunnen vaak geen kant op, omdat de gevestigde energiebedrijven ze niet willen hebben vanwege het risico dat zij hun rekening niet betalen. Voor nieuwkomers op de energiemarkt zijn schuldenaars een aantrekkelijke doelgroep, omdat ze weinig geld kosten om binnen te halen. Door alleen maar schuldenaars aan te nemen met een bewindvoerder, verkleinen ze het risico op wanbetaling. Een goede bewindvoerder zorgt er immers voor dat iemand met schulden eerst zijn vaste lasten betaalt, dus ook zijn energierekening. Bedrijven als EnergieFlex en Robin Energie maken misbruik van deze kwetsbare mensen en brengen ze vaak nog dieper in de problemen, zeker als ze failliet gaan.

Op de langere termijn zitten er ook grote risico's aan het in private handen houden van energiebedrijven. Volgens onderzoekers van de Universiteit Utrecht is het waarschijnlijk dat private bedrijven minder bereid zullen zijn om mee te werken aan de energietransitie. Een goed voorbeeld is het Duitse energiebedrijf Uniper dat de Nederlandse staat voor miljarden aanklaagde, vanwege het verbod op kolencentrales vanaf 2030. Gelukkig is deze zaak inmiddels ingetrokken, omdat Uniper onlangs genationaliseerd werd door de Duitse overheid, maar het geeft wel aan wat ons te wachten kan staan.

SP'ers nationaliseren op symbolische wijze het hoofdkantoor van energiereus Vattenfall in Amsterdam. Het Zweedse staatsbedrijf boekte de afgelopen twee jaar meer dan 800 miljoen euro winst in Nederland.

3. IS HET NATIONALISEREN VAN ENERGIEBEDRIJVEN NIET HEEL ERG DUUR?

Natuurlijk kost het geld, maar niet nationaliseren is nog veel duurder. Onderzoek van de eerder genoemde vakbond TUC laat zien dat het nationaliseren van de vijf grootste Britse energiebedrijven goedkoper is dan het redden van een bedrijf dat omvalt. Met het nationaliseren van de vijf grootste energiebedrijven zou een bedrag gemoeid zijn van 2,85 miljard pond, terwijl de Britse regering het afgelopen jaar al 2,7 miljard pond heeft uitgegeven om energiebedrijven van de ondergang te redden, waaronder 2,2 miljard voor slechts één bedrijf (Bulb). Door deze vijf bedrijven in publieke handen te nemen, zou 70 procent van de Britse huishoudens niet meer afhankelijk zijn van falende energieleveranciers. Bovendien is dit bedrag van 2,85 miljard maar een kwart van wat de Britse overheid dit jaar aan de energiebedrijven betaalt om gezinnen te compenseren voor hun torenhoge energierekening.

Ook in Nederland worden mensen gecompenseerd. Het kabinet heeft tenminste 23,5 miljard euro uitgetrokken om de energierekeningen te verlagen. Dit geld gaat echter naar de energiebedrijven, zonder dat we daar als samenleving enige zeggenschap voor terugkrijgen. Het roept bij columnist Koen Haegens de vraag op hoe lang Den Haag zich nog laat vernederen. Met publiek geld worden aandeelhouders immers nóg rijker gemaakt, terwijl veel mensen met onbetaalbare rekeningen blijven zitten. Door de energiebedrijven te nationaliseren kunnen we de energierekeningen echt omlaag brengen, kunnen we investeren in schone energie en kan Nederland minder afhankelijk worden gemaakt van buitenlandse energie. En zo kunnen we de historische fout van de verkoop van de publieke energiebedrijven Nuon, Essent en Eneco, alsnog rechtzetten. •

tekst Tijmen Lucie en Bart Linssen
foto Joshua Versijde

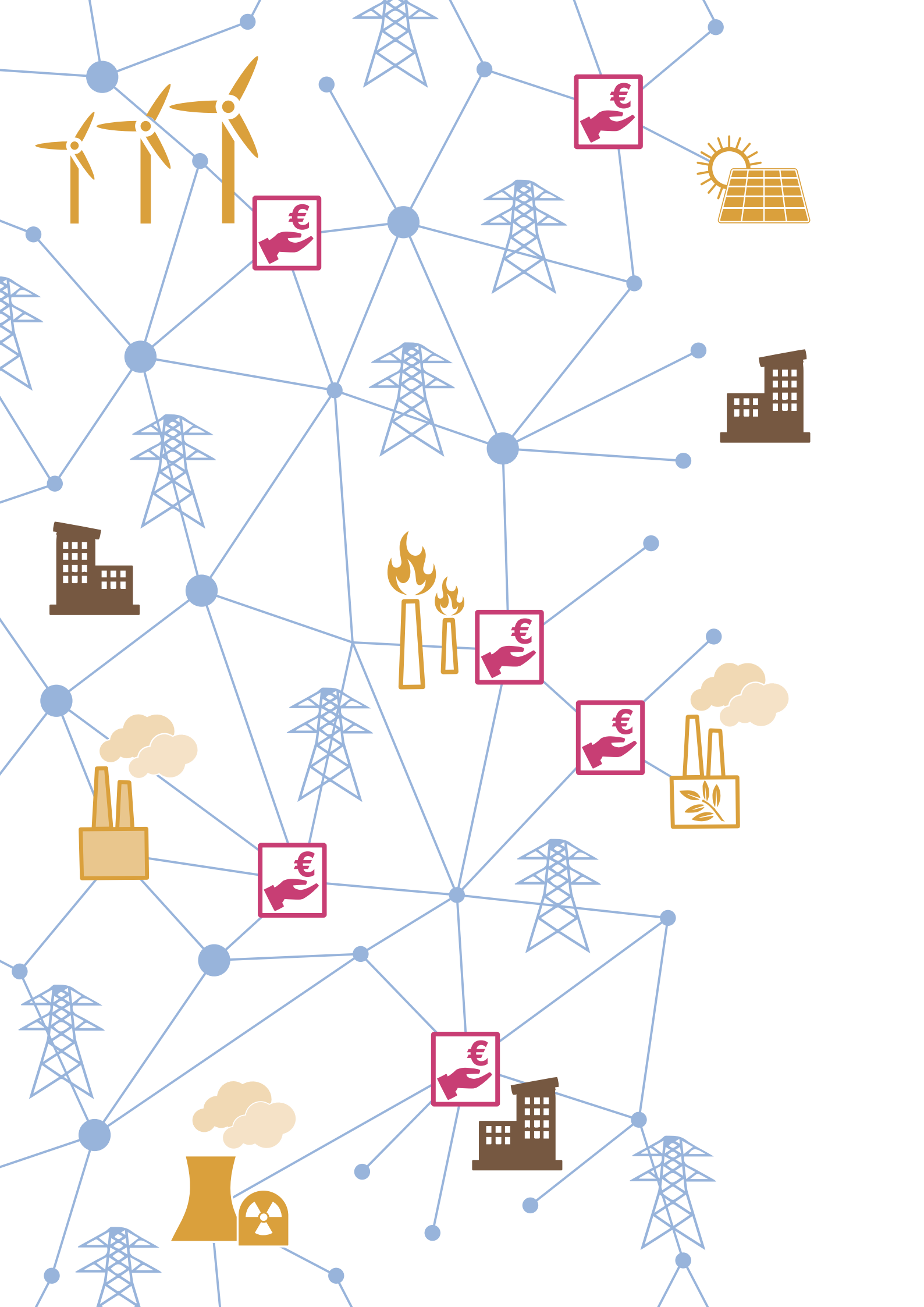

ONZE ELEKTRICITEIT

De stroom die uit ons stopcontact komt is het resultaat van een strak georganiseerde samenwerking tussen vier soorten organisaties op de elektriciteitsmarkt. De overheid is hier nauw bij betrokken, via wetgeving en door eigenaarschap van cruciale organisaties.

1: DE ENERGIEPRODUCENTEN

In Nederland werd in 2021 118 miljard kWh aan elektriciteit opgewekt. Daarvan was 11 miljard kWh zonne-energie, 18 miljard kWh windenergie en 10 miljard kWh biomassa. 17 miljard kWh kwam uit kolen, aardgas was verantwoordelijk voor maar liefst 55 miljard kWh. Dan mist er nog 7 miljard kWh, dat uit overige bronnen kwam, zoals waterkracht, waterstof en kernenergie.

Een deel van de in Nederland geproduceerde stroom gaat via kabels de grens over (jaarlijks ongeveer 20 miljard kWh). Een vergelijkbare hoeveelheid stroom komt ook weer terug, het verschil was in 2021 minder dan 1 miljard kWh. Deze verbindingen helpen om pieken en dalen in de stroomvoorziening beter op te vangen, al is de capaciteit van deze verbindingen beperkt.

Grote delen van de elektriciteitsproductie zijn in handen van enkele grote energiebedrijven, zoals Eneco, Vattenfall en Essent (zie 3: de energieleveranciers). Diverse andere bedrijven zijn actief als producent, zoals Engie, dat voor 23 procent in handen is van de Franse overheid. Tegelijkertijd zijn er steeds meer kleinschalige energieproducten, zoals de inmiddels 600 energiecoöperaties, met bijvoorbeeld windmolens. Maar denk ook aan huishoudens met zonnepanelen of bedrijven met zonneweides. De grote industrie heeft ook veelal eigen energie-productie, vaak in samenwerking met een energiebedrijf.

2: DE INFRASTRUCTUUR

Om elektriciteit van producent naar gebruiker te krijgen heeft Nederland een uitgebreid elektriciteitsnetwerk. Dit netwerk bestaat uit drie soorten verbindingen: hoogspanning, middenspanning en laagspanning.

De organisatie Tennet verzorgt als enige in Nederland het hoogspanningsnet, waarop elektriciteit met weinig verlies over grote afstanden kan worden verplaatst. De rol van Tennet is wettelijk vastgelegd als monopolist, dus zonder concurrentie. Het bedrijf heeft een omzet van 4,5 miljard euro, waarop het ruim 10 procent winst maakt. Het is volledig eigendom van de Nederlandse staat, en naast netwerkbeheerder in Nederland ook actief in Duitsland. Tennet hanteert tarieven die worden vastgesteld door een toezichthouder (zie 4: de marktmeesters). Met enige regelmaat maakt het Rijk grote bedragen over aan Tennet, zodat zij het elektriciteitsnetwerk kunnen uitbreiden.

De midden- en laagspanningsnetten verbinden centrale punten van het hoogspanningsnet met de eindgebruikers, zoals huishoudens en bedrijven. Ze worden beheerd door regionale beheerders: Enexis, Alliander (via Liander), Stedin, en nog enkele kleinere organisaties. Deze zijn eigendom van provincies en gemeenten, en worden ook door de toezichthouder gecontroleerd.

3: DE ENERGIELEVERANCIERS

Tussen het produceren en gebruiken van de stroom zit een tussenpartij, namelijk de energieleverancier. Deze bedrijven kopen stroom in bij de producenten, en verkopen deze aan de gebruikers. In Nederland zijn ongeveer 60 energieleveranciers actief, waarvan E.ON (bekend als Essent, 3,5 miljoen klanten), Eneco (2,5 miljoen klanten) en Vattenfall (2 miljoen klanten) het gros bedienen. Andere aanbieders hebben tussen de 600.000 en enkele duizenden klanten. E.ON is een Duits bedrijf waarvan de aandelen worden verhandeld op de beurs. Eneco was tot voor kort eigendom van 40 Nederlandse gemeenten, en is verkocht aan het Japanse Mitsubishi. Vattenfall is eigendom van de Zweedse staat.

In 2021 werd er bijna 122 miljard kWh aan elektriciteit gebruikt in Nederland. Daarvan werd slechts 25 miljard kWh gebruikt door huishoudens. Het gros gaat op aan verschillende vormen van bedrijvigheid (47 miljard kWh) en de verwerking van grondstoffen (36miljard kWh).

4: DE MARKTMEESTERS

Het elektriciteitsnetwerk is geen snelweg waar elke aanbieder een vrachtwagen op kan sturen, maar lijkt meer op het treinspoor, waar het belangrijk is om goed in de gaten te houden wanneer de treinen er precies langskomen. Om dat goed te regelen zijn er drie soorten partijen betrokken.

1: Omdat de energievraag en het energieaanbod vrijwel nooit precies op elkaar zijn afgestemd, is er een partij nodig die zorgt dat deze onbalans uit het systeem wordt gehaald. Deze partij heet **de programmaverantwoordelijke**. Elke aanbieder moet voor de vergunning aantonen dat dit goed geregeld is. Soms is dat de energieleverancier zelf, maar het kan net zo goed een ander bedrijf zijn. Het komt erop neer dat de productie kan worden op- of afgeschaald wanneer daar behoefte aan is. De kosten die daarbij komen kijken worden achteraf verrekend. Ook het tarief dat voor de stroom wordt betaald wordt hier vastgesteld, en is voor alle aangeboden stroom gelijk aan de prijs van het laatste beetje stroom dat nodig is om in de behoefte van een dag te voorzien.

2: Om bij te houden hoeveel elektriciteit iedereen precies gebruikt zijn er **meetbedrijven** die hiervoor verantwoordelijk zijn. Zij controleren de meterstanden en verzorgen het onderhoud aan de meters. Deze bedrijven moeten zijn gecertificeerd, ook als ze onderdeel zijn van de netbeheerder of energieleverancier.

3: Het toezicht op de elektriciteitsmarkt is een verantwoordelijkheid van **de Autoriteit Consument en Markt**. In hun zogenaamde Energiekamer worden diverse regels gemaakt. Denk bijvoorbeeld aan het afgeven van vergunningen om energie te mogen leveren en (de bandbreedte voor) de tarieven van de netwerkbeheerders. •

tekst Bart Linssen
illustratie Nenad Mećava

TINY KOX, KANDIDAAT LIJSTTREKKER EERSTE KAMER

‘IEDEREEN MOET ZICH MET DE POLITIEK BEMOEIEN’

Na de provinciale verkiezingen van 16 maart, kiezen de nieuwe Statenleden eind mei de Eerste Kamer. Getrapt kiezen, heet dat. Tiny Kox is de voorgedragen kandidaat om de lijst van de SP aan te voeren. Een stem op de SP op 16 maart telt dubbel, zegt hij: 'Je krijgt dan een sterke SP in de provincie, met beter beleid - én een sterke SP in de Eerste Kamer. Gebruik zo'n kans, zeg ik!'

› Je bent de nestor van de Eerste Kamer, wat betekent dat?
'Dat ik sinds 2003 iedereen daar heb zien komen - en velen zien gaan. Ik ben er het hele neoliberale tijdvak bij gebleven, de periode dat de politiek dacht: de samenleving loopt vast, we moeten het anders doen. Allebei waar - maar opeenvolgende regeringen, met steun van de meeste partijen, hebben wél finaal de verkeerde weg gekozen. Als SP hebben we daar al die tijd tegenwicht aan geboden. Wij zijn de partij die nooit is gaan geloven dat het uitverkopen van de publieke zaak aan de markt een duurzame verbetering voor gewone mensen zou opleveren. Anderen zeiden dat we niet met de tijd meegingen. Maar nu is het tijd dat andere politici erkennen dat zíj de verkeerde afslag hebben genomen - en gewone mensen daar de rekening van betalen. Of het nu gaat om te hoge huren, te weinig woningen, een falend milieu- en klimaatbeleid, tekorten in de zorg, problemen in het onderwijs en onzekere pensioenen. Het roer moet nu echt om, om erger te voorkomen en de samenleving eindelijk beter en eerlijker te maken. Kortom: het wordt nu ónze tijd – laten we die tijd gebruiken!'

› Wat is het verschil tussen toen je begon en nu?
'Dat iedereen nu wél begrijpt dat we op een aantal essentiële punten doorgeschoten zijn. Zelfs de minister-president - en die is niet de rapste om zijn ongelijk toe te geven. In coronatijd moesten we ongekend ingrijpende maatregelen nemen om de economie en de samenleving overeind te houden. Met een samenleving waarin de overheid en de gemeenschap meer te vertellen had gehad, was dat een stuk makkelijker geweest. In de financiële crisis zagen we dat de banken zoveel macht hadden, dat we ze met enorm kostbare maatregelen overeind moesten houden. En nu, in de energiecrisis, zien we dat we vrijwel niks te zeggen hebben over onze energievoorziening. Nog niet zo lang geleden waren de energiebedrijven van onze provincies en gemeenten. Maar onder druk van de politiek zijn ze in de uitverkoop gedaan, goeddeels aan buitenlandse bedrijven. Wij hebben dat altijd dom en kortzichtig genoemd. Terecht, zoals nu blijkt.'

› Wat moeten we anders doen?
'De zeggenschap die we hebben weggegeven, weer terugnemen. De kortste uitweg uit een doodlopende straat is omdraaien. Dat geldt voor de energievoorziening, het openbaar vervoer, de ruimtelijke ordening en de aanpak van milieuvervuiling en klimaatverandering. Dan kunnen we het samen beter gaan doen, en hoeven niet alles te vragen aan grote concerns of aan miljardairs die nu over van alles en nog wat de baas menen te mogen spelen. De regie terugnemen, radicaal kiezen voor echte democratische zeggenschap over zaken die van ons allemaal horen te zijn. Daar ben ik voor. Dat is ook het pleidooi van Lilian Marijnissen in haar boek 'De winst van eerlijk delen'. Ik vind dat een hoopvolle oproep, waar we met ons allen vol voor moeten gaan. De tijd is er klaar voor.'

› Naast Eerste Kamerlid ben je nu ook president van de parlementaire assemblee van de Raad van Europa. Wat is dat precies en blijf je dat ook doen?
In de Raad van Europa zitten vertegenwoordigers van de parlementen van 46 Europese lidstaten, van IJsland tot Turkije en van de Noordpool tot de Middellandse Zee. De organisatie heeft samenwerken tot behoud en bevordering van de vrede in heel Europa tot doel – iets waar wij als vredespartij SP ook pal voor staan. De rol die ik als president vervul is ontzettend eervol en belangrijk. Dit jaar wil ik dat dus zeker blijven doen, als ik eind januari tenminste herkozen word door de leden van de parlementaire assemblee. Ik denk dat de meesten tevreden zijn over mijn eerste jaar en dat ze me ook een tweede - en laatste - termijn zullen gunnen. Ik heb nog een stevige agenda! '

› Dat betekent waarschijnlijk hard werken - maar levert het ook resultaten op?
'In mijn eerste termijn heb ik er nadrukkelijk aan bijgedragen dat we Rusland uit de organisatie hebben gezet vanwege de oorlog tegen Oekraïne. Hard maar absoluut nodig. Als je vrede moet beschermen, ga je geen aanvalsoorlog beginnen. Punt uit. Ik zet me ook permanent in voor effectieve hulp aan Oekraïne, waar duizenden mensen gedood en gewond zijn en miljoenen mensen op de vlucht. De wederopbouw van dat vernielde land behoeft hoge prioriteit van de internationale gemeenschap. Ik ben daarom kort na de Russische inval al naar Oekraïne gereisd voor overleg met het parlement hierover en overleg nog steeds over wat nodig is. Nu ligt er een actieplan van de Raad van Europa, het grootste ooit.

Ik heb met succes geijverd voor een topconferentie van alle staatshoofden en regeringsleiders van de 46 overgebleven lidstaten, half mei in Reykjavik. Die bijeenkomst - de vorige was in 2005 - zal erover gaan hoe we de multilaterale samenwerking tussen Europese landen herstellen, versterken en waar nodig opnieuw moeten uitvinden. Ook

'Nog niet zo lang geleden waren de energiebedrijven van onze provincies en gemeenten'

4X DE SP-SENAATSFRACTIE IN ACTIE

Dat de Eerste Kamer er toe doet blijkt wel uit deze vier onderwerpen waar de SP-senatoren vol op hebben ingezet.

Huurstop afgedwongen

In coronatijd stelde **Tiny Kox** voor om een tijdelijke huurstop in te voeren. De meerderheid van de Eerste Kamer was het met hem eens. Minister Ollongren niet – zij weigerde tot twee maal toe de maatregel uit te voeren. Daarop nam de Eerste Kamer, voor het eerst in 145 jaar, een motie van afkeuring, ingediend door Kox, aan. Een jaar later werden de sociale huren bevroren. Helaas slechts voor één jaar dus er is nog meer te doen.

Parlementaire zeggenschap in coronatijd vastgelegd

De regering stelde bijzondere wetgeving op om in de coronatijd lockdowns te kunnen instellen. In eerste instantie zouden de Eerste en de Tweede Kamer daar niet bij betrokken worden. Een motie van SP-senator **Rik Janssen** eiste echter dat beide Kamers 'bepalende zeggenschap' moesten krijgen. Zijn motie werd aangenomen, en in juli 2021 nam de Eerste Kamer een wetsvoorstel daarover bijna unaniem aan. Alleen de VVD stemde tegen.

Digitale overheid moet veilig zijn

Al in 2010 stelde **Arda Gerkens** - toen nog Tweede Kamerlid voor de SP - vragen over de onveiligheid van DigID. Nog steeds is de veiligheid onvoldoende gewaarborgd volgens haar. Grote bedrijven spelen een te belangrijke rol - die eigenlijk toekomt aan de overheid. Zij krijgen persoonlijke informatie in handen waar ze niets mee mogen doen. Maar omdat ze zo machtig zijn, zijn ze nauwelijks gevoelig voor boetes. Arda Gerkens wil dat er gebruik wordt gemaakt van open source software, zodat duidelijk is wat er met onze informatie gebeurt.

CETA: de draai van de PvdA

Bastiaan van Apeldoorn heeft zich, met veel maatschappelijke organisaties, fel verzet tegen Nederlandse instemming met CETA, het omstreden handelsverdrag met Canada. De SP is niet tegen handel, maar geeft de voorkeur aan eerlijke handel boven vrijhandel, waar veel beschermende regelgeving wordt afgeschaft. Daarnaast zit er in CETA een afspraak dat handelsconflicten niet voor de rechter komen, maar voor een apart hof van arbitrage, met eigen regels. Het verzet in de Eerste Kamer was succesvol – totdat de PvdA in de Eerste Kamer omging en het verdrag toch werd goedgekeurd.

‘De SP weet wat boeren zijn, wat burgers zijn en wat buitenlui zijn’

iets waar we ons als SP voor inzetten omdat alleen zo gevaarlijk unilateraal handelen van machtige staten, zoals nu Rusland, en straks wellicht andere staten, aan banden gelegd worden, en landen op basis van gelijkheid samenwerken, in ieders belang. Op die topconferentie mag ik de parlementaire assemblee vertegenwoordigen en onze voorstellen toelichten. Als president zet ik me ook extra in voor betere naleving van het Verdrag ter preventie van geweld tegen vrouwen, in heel Europa. En ik ijver overal voor vrijlating van politieke gevangenen. Mijn motto is dat politici in parlementen en het publieke debat horen, niet achter tralies. Niet in Turkije, niet in Azerbeidzjan, niet in Groot-Brittannië, nergens in Europa.’

› **Dat klinkt erg ambitieus!**
‘Het Europees Verdrag voor de rechten van de mens van de Raad van Europa is prachtig en geldt in heel Europa, ook bij ons, als bindend recht. Landen móeten zich eraan houden. Maar dat is makkelijker gezegd dan gedaan. Zeker nu we een bloedige oorlog in Europa meemaken en heel wat lidstaten eerder voor minder mensenrechten en minder democratie lijken te kiezen. Ik heb dus inderdaad een uitdagende job, dat wel. De parlementaire assemblee geldt als de politieke motor van de Raad van Europa. Hoe beter die werkt, hoe beter het resultaat om de vrede te helpen beschermen en mensenrechten, rechtsstatelijkheid en democratie in heel Europa te versterken. Daar zet ik me voor in, en dat lijkt te lukken. Ik vind het een eer om dit allemaal als SP’er te mogen doen. Het past prima in ons programma. Ik hoop dat ook onze kiezers en leden blij zijn met mijn acties in Europees verband. Zoals gezegd: socialisten horen ook internationalisten te zijn.’

› **Doen de provinciale verkiezingen er dan wel toe als je tegelijkertijd bezig bent met grote internationale zaken als oorlog en vrede?**
‘Er bestaat een raar idee bij sommigen, ook in Den Haag, dat provinciale verkiezingen niet zo veel voorstellen. Ik zeg dat ze juist van groot belang zijn. De provinciale volksvertegenwoordigers gaan over ruimtelijke ordening, waar we huizen bouwen, bedrijventerreinen aanleggen, de natuur de ruimte geven, ons water herbergen. Over de inrichting van de landbouw, het beschermen van ons milieu, hoe we ons vervoeren, over de infrastructuur. Zeg maar eens dat die zaken niet voor heel veel mensen belangrijk zijn! En daarbij hoop ik dat politici en media de aandacht ook zullen richten op de landelijke component van de provinciale verkiezingen: de verkiezing van de Eerste Kamer en de gevolgen voor het regeringsbeleid. Die kunnen immers groot zijn.

Als we provinciaal goed scoren, kunnen we ook weer aan de knoppen zitten, zoals tussen 2015 en 2019, toen we in de helft van alle provincies meebestuurden. In mijn eigen provincie, Noord-Brabant, konden we toen een aantal verstandige afspraken maken om de negatieve invloed van de landbouw op de omgeving terug te dringen en om de Brabantse natuur beter te beschermen dan de regering wilde. In de afgelopen jaren zijn die afspraken weer deels losgelaten. Heel dom. De SP weet wat boeren zijn, wat burgers zijn en wat buitenlui zijn, wij komen onder alle mensen, dat is onze aard. Opmerkingen over ‘de provincialen van de SP’ heb ik altijd als geuzennaam gedragen. Niks mis met een goede provinciaal. Den Haag is echt niet het epicentrum van de wereld. Politiek pakt uit in je straat, je gemeente, je regio, je provincie - en soms nog veel verder weg. Politiek bemoeit zich met iedereen - daarom moet iedereen zich bij verkiezingen met de politiek bemoeien!’ •

tekst Anne-Marie Mineur
foto's Maurits Gemmink

BRITSE ACTIVIST GEORGE MONBIOT:

‘SYSTEEMVERANDERING IS DE ENIGE VERANDERING DIE ERTOE DOET’

George Monbiot is van huis uit zoöloog, en hij is columnist voor de Britse krant *The Guardian*. Begin december was hij in Nederland om te spreken over zijn laatste boek: Regenesis. Het boek heeft als ondertitel: ‘de wereld voeden zonder de planeet op te eten’, en het is een radicaal pleidooi om af te stappen van de veeteeltsector en voeding te democratiseren.

‘Vaak wordt iets pas ondraaglijk als je weet dat het anders kan’

Bij zijn boekpresentatie vertelde Monbiot hoe multinationals het westerse landbouwbeleid in de houtgreep houden en hoe we daaraan kunnen ontsnappen. Voor het tegengaan van klimaatverandering moet het neoliberale systeem wat ten grondslag ligt aan de voedingsindustrie overhoop, zo stelt hij. Hij pleit daarbij voor een sterk eigen links verhaal om de strijd mee aan te gaan.

› **Bij je boekpresentatie in Amsterdam zei je dat het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van de Europese Unie, kortweg het GLB, de enige reden was waarom je vóór een Brexit zou kunnen zijn. Waarom is dat?**
‘Dat klopt, ja. Ik heb tegen Brexit gestemd, maar als het alleen maar zou gaan om het GLB, dan had ik zonder enige twijfel vóór gestemd. Het Europese stelsel van landbouwsubsidies is één van de meest destructieve stelsels op aarde. Om te beginnen worden landeigenaren per hectare betaald: hoe meer land je bezit, hoe meer subsidie je krijgt. Er wordt niet gekeken naar je rijkdom, je hoeft zelfs geen Europees staatsburger te zijn. Dus de Europese belastingbetaler geeft bakken geld aan Texaanse oliebaronnen, Russische oligarchen en corrupte politici van over de hele wereld. We hebben geen aparte subsidies voor loodgieters of advocaten, waarom dan wel voor landeigenaren? En waarom niet voor landarbeiders? Daar is genoeg armoede. Er wordt niet eens onderzocht wat het effect is op de welvaartsverdeling, heeft de Europese Rekenkamer ontdekt. Er is geen enkele redelijke basis voor dit beleid.

Maar meer nog maak ik me zorgen over de invloed op de natuur. Om deze subsidie te krijgen moet je land houden in wat ze ‘landbouwconditie’ noemen. Het moet er uitzien alsof je er voedsel op kunt produceren. Dus ook als je feitelijk niets doet met je land, mag je het niet laten verwilderen zodat het kan dienen als leefgebied voor wilde dieren. Ik heb de vernietigende gevolgen ervan gezien in Transsylvanië in Roemenië, waar prachtige bossen en landschappen werden platgewalst en verbrand, enkel en alleen om er Europese subsidies voor te krijgen.’

› **Maar je wilt meer dan alleen het afschaffen van het GLB. Eigenlijk wil je de hele veeteeltsector afschaffen. Dat gaat ver.**
‘Er zijn eigenlijk maar twee dingen die je moet doen om de klimaatcrisis te stoppen, en dat is fossiele brandstoffen in de grond laten, en stoppen met de dierhouderij. Dat zijn verreweg de grootste oorzaken voor klimaatverandering. En dan veroorzaakt de veeteelt ook nog een hele reeks aan andere grote crises. Om te beginnen: grotendeels om veevoer te verbouwen houdt de landbouw gebied bezet dat gebruikt zou kunnen worden om biodiversiteit te bevorderen en kooldioxide op te slaan. Onze landbouwsector zorgt voor waterverontreiniging, luchtverontreiniging en bodemverarming, het heeft ons een aantal nieuwe ziekten bezorgd en het heeft de werkzaamheid van antibiotica ondermijnd. En op internationale schaal heeft het in heel veel landen geleid tot onteigening van het woongebied van de lokale bevolking. We hebben onszelf een eetpatroon toebedeeld dat de planeet simpelweg niet kan dragen.

Dit besef is niet nieuw, het wordt alleen wel steeds acuter. Naarmate mensen welvarender worden stappen ze over van bonen en rijst naar vetten, suikers en dierlijke producten. Daardoor wordt er steeds meer vlees gegeten. De veestapel groeit met 2,4% per jaar, terwijl de menselijke bevolking nog maar met 1% per jaar groeit, en die groei neemt af. Al die problemen werken op elkaar in. We stevenen af op een humanitaire crisis en we moeten ingrijpen.’

› **Maar wat gaan we dan eten?**
‘Er zijn zo veel crises dat je er niet bent met één oplossing, maar een techniek waar ik veel van verwacht, is precisiefermentatie. Een groep Finse onderzoekers heeft een methode ontwikkeld waardoor je op basis van fermentatie - vergisting - een soort meel kan maken met een eiwitgehalte van 60 tot 65%. Dat is veel hoger dan zelfs peulvruchten. Het is ook veel goedkoper dan vlees, want het proces draait op waterstof. Ik zie oneindig veel mogelijkheden. Ik heb geen idee waar we gaan uitkomen als we deze technieken verder gaan ontwikkelen. Maar de eerste jager-verzamelaars wisten ook niet dat er zoiets als Camembert zou ontstaan toen ze koeien begonnen te houden.

Wat ik ook belangrijk vind: het is een heel democratisch product. Iedereen kan het maken. Dat betekent ook dat landen veel gemakkelijker voor hun eigen voedsel kunnen zorgen, en niet afhankelijk zijn van het

‘Politiek moet je niet alleen overlaten aan politici’

buitenland. Dit soort producten moet daarom ‘open source’ worden, zodat we er allemaal gebruik van kunnen maken. Er bestaat een risico dat mensen gaan zeggen: ‘nou, we hebben de oplossing, alle bestaande structuren kunnen intact blijven, we gaan gewoon op de oude voet door’. Dan komen de technieken weer in handen van multinationals, en die sluizen hun winsten weg naar belastingparadijzen. Dat moet je voorkomen, je moet zorgen dat de techniek in publieke handen blijft.’

› Wordt deze nieuwe techniek daarmee een wapen in de strijd tegen de multinationals?
‘Die potentie heeft het wel. Maar dan moeten we ook wel vanaf het begin zorgen dat we het goed vormgeven. We hebben het laten gebeuren dat er grote copyright-barrières werden opgetrokken en dat de anti-trustwetgeving (wetgeving die moet voorkomen dat bedrijven te veel macht krijgen, red.) werd afgebroken, waarmee het veel lastiger wordt om dit soort uitvindingen van ons allemaal te laten zijn.’

› Waarom lukt het de politiek niet om zelf paal en perk te stellen aan die multinationals?
‘Wat je steeds weer merkt is dat de branche-organisaties niet de hele branche vertegenwoordigen, maar alleen de meest machtige spelers. Dat gebeurt niet alleen bij de boeren, maar overal. Neem de bouw, daar wordt de kleine zelfstandige met een paar medewerkers niet serieus genomen. En dus sterven de kleine zelfstandigen uit.

Het is kortetermijndenken. In Nederland zijn jullie je daarvan waarschijnlijk pijnlijk bewust door de felle protesten op de noodmaatregelen die de regering heeft moeten nemen omdat eerdere regeringen niets hebben gedaan om de stikstofcrisis te voorkomen. Toch wordt er al sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw voor gewaarschuwd. Als ze toen meteen in actie waren gekomen had het allemaal veel geleidelijker gekund, en met veel minder pijnlijke gevolgen.’

› Wie profiteert hiervan?
‘Zoals gebruikelijk profiteert het kapitaal, de mensen die de welvaart bezitten. Elke bedreiging van de status quo is een bedreiging voor de mensen die macht en welvaart hebben verzameld.’

› Wat kunnen we leren van het neoliberalisme, en dan met name hoe voorvechters dit succesvol tot de norm hebben gemaakt?
‘We kunnen daar een hoop van leren. Het neoliberalisme had natuurlijk het voordeel dat rijke mensen bereid waren om geld te steken in de ontwikkeling van het gedachtengoed. Eén belangrijk punt is dat ze beseften dat systeemverandering de enige verandering is die de moeite waard is om na te streven. De aanpak die veel reguliere milieugroepen maken is dat ze denken dat ze hun tegenstander halverwege tegemoet moeten komen. Dat is het beste recept voor mislukking. Om te beginnen blijven die tegenstanders niet stilstaan, die schuiven steeds verder op. En verder: je levert in door alleen maar kleine stapjes te zetten. Je wordt weggeblazen door de tegenmacht die steeds verder oprukt.

Je moet zelf een goed verhaal neerzetten. Er is geen enkele politieke of religieuze verandering geweest in de afgelopen eeuwen waar geen wederopbouwverhaal aan ten grondslag lag. Het verhaal gaat dan zo: de wereld is in chaos gestort door snode krachten die de belangen van de mensheid bedreigen. Maar de held gaat die snode krachten te lijf, en zal de harmonie doen wederkeren. In het verhaal van de neoliberalen was de overheid de snode kracht, en de helden waren de ondernemers die de staat omver zouden werpen om vrijheid te bereiken. Wij hadden ook zo’n verhaal moeten hebben bij de kredietcrisis van 2008, maar we hadden niks. We stonden met lege handen. En ondanks dat het neoliberalisme intellectueel, financieel en politiek volkomen door het ijs gezakt was, kwam het gewoon weer terug en nam het zijn plek weer in. Dat was een gigantisch fiasco van links. Dat is ook een groot deel van de verklaring waarom de sociaaldemocratische partijen zo zijn ingestort. Ze konden geen aantrekkelijk alternatief bieden en ze dachten dat ze de tegenstander halverwege tegemoet moesten komen. Dat is de stomste aanpak die je kunt verzinnen.’

› Kunnen we gebruik maken van rechtszaken, zoals Urgenda en Milieudefensie die gevoerd hebben, om dingen voor elkaar te krijgen?
‘Dat zijn heel inspirerende voorbeelden, en rechtszaken zijn zeker *een* instrument, maar je moet er spaarzaam mee omgaan. Directe actie en burgerlijke ongehoorzaamheid zijn ook belangrijke manieren om politieke actie te voeren, naast gaan stemmen.

We moeten ons meer bewust zijn van het belang van maatschappelijke omslagpunten. Mensen worden vaak wanhopig omdat ze denken: we gaan de mensen aan de andere kant van het spectrum nooit overtuigen. Maar verandering komt nooit doordat je de tegenstander overtuigt. Preken voor eigen parochie heeft geen zin, zeggen ze, maar dat is niet waar. Natuurlijk heeft dat wel zin, je moet preken voor de mensen die naar je wil-

len luisteren. De parochie moet groeien, tot hij een maatschappelijk omslagpunt bereikt. De wetenschap en de praktijk wijzen uit dat je zo’n omslagpunt bereikt als 25% van de bevolking het met je eens is. Dan slaat de samenleving opeens om. De rest is niet overtuigd, die volgt alleen de maatschappelijke trend omdat ze niet achter willen blijven.

We hebben dat gezien bij de invoering van het homohuwelijk. Daar was veel weerstand tegen, mensen riepen dat het het eind van de beschaving zou zijn als dat erdoor kwam. En toen het er eenmaal door was, zeiden diezelfde mensen dat ze er nooit problemen mee gehad hadden. Ik denk dat dat ook gaat gebeuren met vlees eten. Er komt een moment dat het onacceptabel wordt om dierlijke producten te eten. De samenleving is een complex systeem, en net als andere complexe problemen kan het opeens omslaan. Soms op rampzalige wijze, maar soms ook ten goede.’

› **Bij je boekpresentatie in Amsterdam zei je tegen de aanwezigen dat ze niet te veel op de politieke partijen en politici moeten vertrouwen, want die laten zich toch maar omkopen en ompraten door lobbyisten. Wat adviseer je politieke partijen?**
‘Wat ik wilde zeggen is dat je politiek niet alleen moet overlaten aan politici. We zitten allemaal in de politiek, en je kunt ook een grote rol spelen als je geen lid bent van een politieke partij. Er zijn prachtige initiatieven, waar de burgers direct kunnen meepraten over de begroting, zoals in Porto Alegre in Brazilië, en *Better Reykjavik* in IJsland, *Decide Madrid* in Spanje en *vTaiwan* in Taiwan. Je kunt participerende politiek uitbreiden tot een krachtig instrument waarmee je de representatieve politiek kunt temperen.

Maar we hebben ook politieke partijen nodig, we hebben insiders nodig die de doelen van de buitenstaanders verwezenlijken. We moeten wel een stapje terug zetten, en nadenken over wat we aan het doen zijn. Want als we alleen maar oude ideeën opwarmen, dan komen we er niet. We moeten iets doen wat hoort bij deze tijd, en wat aansluit bij de behoeften van deze tijd. Dan wordt het boeiend en spannend en nieuw, en dan ga je de verbeelding prikkelen van jonge mensen. En de klimaatcrisis is daar noodgedwongen een centraal onderwerp in. Zonder een bewoonbare planeet hebben we niets, dan vergaan al onze andere doelen tot stof.’ •

tekst Anne-Marie Mineur
foto’s Wiebe Kiestra

LINKSVOOR

‘TIJD OM OPNIEUW LID TE WORDEN!’

Afgelopen najaar was er ‘veel’ voor de tachtigjarige Amsterdammer Johan Hobo om opnieuw lid te worden van SP: ‘Het verkwanselen van de pensioenen bijvoorbeeld, en de grote energiebedrijven die miljarden winst maken en daar nog mee weg komen ook. De SP is de enige partij die daar duidelijke standpunten over heeft.’

tekst Peter Verschuren
foto Karen Veldkamp

Zoek online naar Johan Hobo en je komt meteen uit bij film De Lift en tv-serie Medisch Centrum West waarin hij rollen speelde. Met meer voldoening kijkt hij echter terug op de vele theaterproducties waar hij bij betrokken was. Johan was een van de oprichters van theatergroep Wederzijds, die hielp het gezapige jeugdtoneel van die tijd om te vormen tot maatschappijkritischer en creatiever jeugdtheater. ‘We speelden op scholen en ook wel bij bedrijven waar gestaakt werd met een duidelijke boodschap. Door de NRC zijn we ooit neergezet als links agitatietheater. Daar waren we best trots op.’

› Vormingstheater is iets van de jaren zestig en zeventig. Wat ben je daarna gaan doen?

‘Het vormingstheater was inderdaad niet meer zo nodig als aparte vorm. Samen met mijn vrouw heb ik toen in 1976 theatergroep Hobo opgericht waarmee we tot 2002 jeugdtheater maakten. We traden in heel Nederland en Vlaanderen op met theater over allerlei onderwerpen die dicht bij de belevingswereld van kinderen liggen. We gingen eerst naar scholen toe om in gesprek te gaan met leerlingen en schreven daarna de stukken. Spelen voor kinderen is mooi. Ze houden het niet stil, maar komen het zeggen als ze vinden dat het niet klopt wat je vertelt.’

› Heb je in al die jaren nog bijzondere dingen meegemaakt?

‘Een opvallend moment was dat ik, als republikein nog wel, bij de opening van de schouwburg in Amstelveen samen met koningin Juliana op het toneel stond. We deden een ‘speelmee-voorstelling’ en vroegen de burgemeester en de koningin om mee te doen. De burgemeester weigerde, maar Juliana kwam meteen het toneel op. Na afloop heb ik nog een leuk gesprek met haar gehad. Waarna de Privé kopte: De acteur die verliefd werd op de koningin.’

› Nog een hartenkreet?

‘Ik ben bang dat bij een nieuwe bezuinigingsronde de cultuursector de zoveelste grote klap krijgt. Dat mag echt niet gebeuren. Er gaat nog geen 2,5 procent van de rijksbegroting naar cultuur. Ook cultuureducatie vind ik heel belangrijk. Die draagt bij aan de vorming van een eigen identiteit en stimuleert een creatieve, onderzoekende houding waarvan je een leven lang profiteert.’ •

DE SP IN 1975
VOORKOMEN IS BETER

Het kapitalisme maakt mensen ziek. Dat merkten SP'ers die samen met werknemers actie voerden tegen het gebruik van giftige stoffen op het werk, of met bewoners in actie kwamen tegen giflozingen in de buurt. Gezondheid en de sociale strijd lagen voor de SP in elkaars verlengde. Daarom kreeg de zorg in de partij volop aandacht. In 1975 leidde dat tot twee bijzondere initiatieven: de oprichting van Vereniging Voorkomen is Beter (VVIB) en de bouw van Ons Medisch Centrum. Zelfs geheime dienst BVD was onder de indruk en schreef dat de acties 'weer de grote inzet en het idealisme van de SP-leden' lieten zien.

Je bloeddruk laten meten in Oss in 1975, een goede manier om leden te maken voor de Vereniging Voorkomen Is Beter.

IN MAART 1975 was de SP in Oss landelijk nieuws, toen de partij een eigen gezondheidscentrum opende: Ons Medisch Centrum. Anneke de Langen en Paul Pollmann werden de eerste 'rode dokters' (later volgde o.a. Henk van Gerven), die lieten zien hoe de zorg beter kan. Deze dokters in loondienst hadden meer tijd en aandacht voor patiënten, vooral voor de omstandigheden waarin de mensen leefden. Woningen en werkomstandigheden kregen meer prioriteit dan kosten en het gebruik van medicijnen. Deze 'rode dokters' hoorden op het spreekuur de verhalen van de Ossenaren, die de partij weer kon gebruiken in de politiek.

Impotentie en borstvorming

Zo waren er mannen die last kregen van impotentie en van borstvorming, omdat zij in dienst waren bij Organon. Ze werkten daar op de afdeling waar de pil werd gemaakt. Daar werden ze blootgesteld aan gevaarlijke stoffen. Dit soort klachten van patiënten van Ons Medisch Centrum waren voor de SP reden om samen met de werknemers onderzoek te doen en acties te voeren. In 1979 leidde dat tot een strijd tegen toeleveringsbedrijf Diosynth, een dochterbedrijf van Akzo Nobel. Een jarenlang gevecht, waarbij ook bewoners rond de fabriek werden betrokken. Tot in 1988 Diosynth de strijd opgaf en het bedrijf gedwongen werd het roer helemaal om te gooien.

Later kwamen nog medische centra in Nijmegen (1978) en in Zoetermeer (1981). In september 1975 startte ook Vereniging Voorkomen is Beter (VVIB), een massaorganisatie voor een betere zorg. Daarmee vroeg de SP al heel vroeg aandacht voor de sociaaleconomische gezondheidsverschillen en vooral voor de preventieve gezondheidszorg. Centraal actiepunt was een jaarlijkse gezondheidstest voor iedere Nederlander, om ziekten eerder op te sporen en erger te voorkomen. Leden gingen onder meer de deuren langs om urinetesten uit te delen, zodat mensen zelf een test konden doen. Een praktische actie die kon rekenen op steun.

Idealisme en inzet

Na twee jaar had de VVIB zo'n 300.000 betalende leden, die ook door de SP gemaakte bladen ontvingen (zoals VIBvisie). Met deze acties van Voorkomen is Beter wist de SP mensen te bereiken die aanvankelijk helemaal niet geïnteresseerd waren in de politiek en nu zagen hoe activisme een verschil kon maken. Overal in het land werden bijeenkomsten belegd, waar ook de SP-dokters hun ideeën over een betere zorg konden vertellen. De VVIB trok volop de aandacht, ook van de BVD, die in de verslagen positief was over de club. Volgens de geheime dienst combineerde deze het idealisme van de SP met veel inzet.

De 'rode dokters' van de SP waren actief in hun praktijk, in de VVIB en ook in acties, onder meer in de strijd van de SP tegen asbestvergiftiging. Onze dokters lieten ook van zich horen in de Tribune, waar vanaf 1975 medische adviezen werden gegeven. 'Te veel medicijn is ook niet goed', was de eerste bijdrage van Anneke de Langen en Paul Pollmann in 'De Tribune Medies'. Sindsdien is de zorg een bepalend onderwerp gebleven voor de SP, met woordvoerders als Agnes Kant en Lilian Marijnissen. Een politiek die steeds is gevoerd samen met de mensen in de zorg, zoals recent het initiatief voor een Nationaal ZorgFonds. •

tekst Ronald van Raak
foto archief SP

PRIKBORD@SP.NL

of stuur een brief naar Redactie Tribune • Snouckaertlaan 70 • 3811 MB Amersfoort

Door een nieuw systeem in Zwolle gaan eenpersoonshuishoudens in 2023 na hun eerste vuilniszak al meer betalen dan in het afgelopen jaar. De SP bracht die eerste gratis gouden zak naar het gemeentehuis om te waarschuwen voor de verwachte overlast door afvaldumping door dit nieuwe systeem. Ook openden ze een meldpunt afval voor de Zwollenaren.

Het gaat goed met de Nederlandsche Spoorwegen, althans vanuit de visie van het kabinet Lubbers 3. Sinds de Kamer in 1993 besloot het bedrijf te privatiseren en 4800 medewerkers te ontslaan is het eigen vermogen van de NS is flink gegroeid. Zijn we massaal het openbaar vervoer gaan bestormen, omdat de kwaliteit is verbeterd en de kaartjes goedkoper zijn geworden? Nee. Tegen de huidige inkomensongelijkheid en milieuproblemen hadden niet alleen de SP en GroenLinks moeten tegenstemmen.

Verschillende commerciële bedrijven azen op concessies op het spoor. Daar hebben wij in de regio ervaring mee. De prijzen zijn hoog gebleven en de kwaliteit is ver onder de maat. De goedkope bussen uit China staan regelmatig met pech naast of op de weg. Personeel wordt slecht betaald en vertrekt. Mijn dochters staan net iets te vaak voor niets te wachten, aangezien de bus overvol is en doorrijdt. Hopelijk kan de SP-fractie verdere commercialisering van het openbaar vervoer tegenhouden.

Hans Alberts,
Nieuwleusen

DOORLOPENDE MACHTIGING
BON OM LID TE WORDEN

SP

naam : Socialistische Partij (SP)
adres : Snouckaertlaan 70
postcode : 3811 MB woonplaats: Amersfoort
land : Nederland incassant ID: NL86ZZZ403462460000
kenmerk machtiging (in te vullen door SP):
reden betaling : betaling contributie

SEPA Single Euro Payments Area

Door ondertekening van dit formulier geeft u toestemming aan de SP om doorlopende incasso-opdrachten te sturen naar uw bank om een bedrag van uw rekening af te schrijven wegens contributie en aan uw bank om doorlopend een bedrag van uw rekening af te schrijven overeenkomstig de opdracht van de SP. Als u het niet eens bent met deze afschrijving kunt u deze laten terugboeken. Neem hiervoor binnen 8 weken na afschrijving contact op met uw bank. Vraag uw bank naar de voorwaarden.

Ja, ik word lid van de SP. Ik ontvang een welkomstgeschenk en bovendien krijg ik elke maand het nieuws- en opinieblad De Tribune in de bus. Ik kies voor de volgende kwartaalbijdrage:

❑ € 5,00 (minimum) ❑ € 7,50 ❑ € 10,00 ❑ € 12,50 ❑ € 15,00 anders: € _____

naam : _____
roepnaam : _____ voorletters: _____ m/v
adres + huisnr : _____
postcode : _____ woonplaats: _____
land : _____ geboortedatum: _____
email : _____
telefoon : _____ mobiel: _____
IBAN (rekeningnr.) : _____ bank Indentificatie (BIC)*: _____
* geen verplicht veld bij Nederlands IBAN (rekeningnr)
plaats en datum : _____
handtekening : _____

Tribune januari 2023

Stuur deze bon in een envelop zonder postzegel naar: SP - Ledenadministratie, Antwoordnummer 407, 3800 VB Amersfoort. U kunt deze machtiging stopzetten met een telefoontje of een e-mail aan de SP: (088) 243 55 40, administratie@sp.nl

CRYPTOGRAM

Horizontaal

4 Grot van tegenstanders Ali Baba klinkt leeg. (9)
7 Blaft bij onraad op radio, tv, en internet. (13)
10 (kleine) Pumps gekregen van de Sint, in je pumps. (15)
11 De toestand van de (overheids-)loonlijst. (11)
12 Alle aangesloten personen komen bij elkaar in omgegooid toetje. (3, afk.)
13 Bladzijde met louter graven en hertogen. (11)
15 Een grof vod. (4)
16 Cijfers duiden op een win-winsituatie. (4 en 2,2)
17 Gezellig op stap? Ach, dat dooft. (7)

Verticaal

1 Berichten (van gene zijde?) over wat te halen in de supermarkt. (12)
2 Overleggen over hoe het overleg kan lukken. (12)
3 In deze vorm is het gesproken woord populair. (9)
5 Ferm in de file. (7 en 3,4)
6 Overledenen? Die zijn moordend! (5)
7 Bij het overhandigen moet je soepel buigen. (8)
8 Ononderbroken aan de wandel. (10)
9 De tongval wordt erdoor benadrukt. (6)
14 Man is verward geraakt door deze borrel. (4)
15 Jokten over de chemische behandeling. (5)

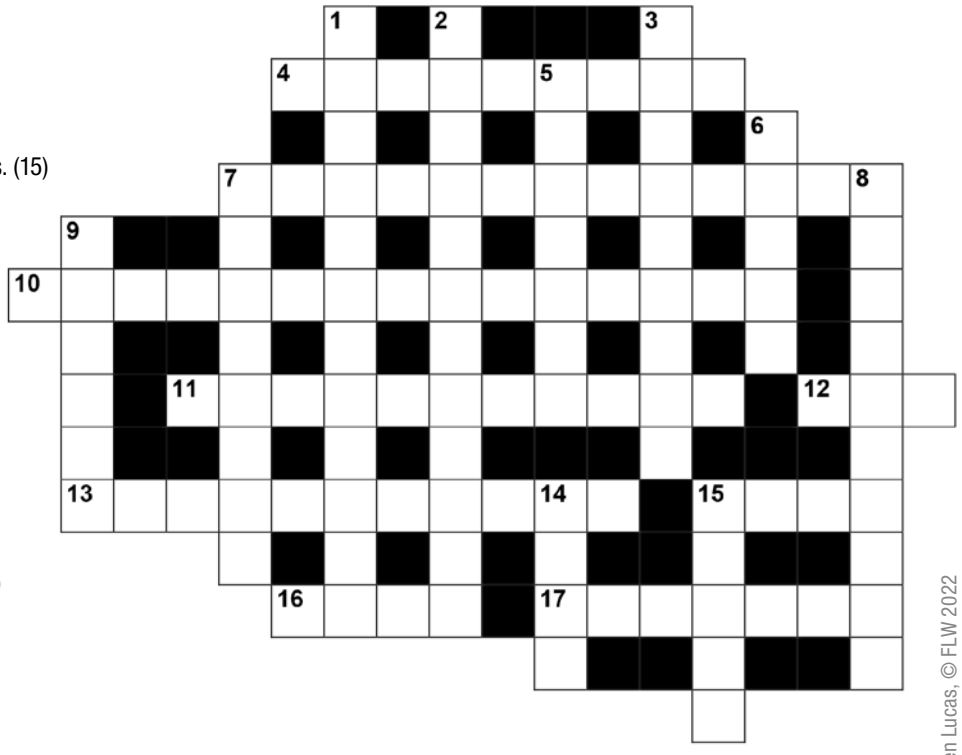

Henry en Lucas, © FLW 2022

IMAGINAIRE WOORDENLIJST

Opdracht: de bedoeling is een zo spitsvondig, interessant of verrassend mogelijke betekenis te vinden voor de 20 – goeddeels onbestaande - woorden onder 'Opgaven'. De meest originele inzendingen worden door de redactie als winnaar bestempeld.
Voorbeeld: Buitenees – Verdwaalde Hagenaar.

Opgaven

1) Wapzwans
2) Robotoxisch
3) Bicynisch
4) Behangroepbejaarde
5) Autobiofobie
6) Plusklusbus
7) (Onbe-)nuldenker
8) Miniaturaliseren
9) Catch Covid 22
10) Techzeum
11) Gazprotest
12) Muisklikpacifisme
13) K-anon
14) Akropalyps
15) Permasmelt
16) Maanschalkje
17) Vredesontgoochling
18) Duistersnuister
19) Trumpvrije Week
20) Premeritus

OPLOSSING DECEMBER - REURING IN DE RUIMTE

Horizontaal

5) Spoetnikcrisis 7) Gaia 9) Vlam 10) Michaël 12) Sleutelgat (-11) 13) Licht.

Verticaal

1) Fruitvliegen 2) SDI (Strategic Defense Initiative 3) Vela 4) Filament 6) Phaser 8) Aarde 10) McClain 11) Lucht.

Oplossing Ruimtefeiten

A) Apollo 11 C) MIR E) NASA G) Kármánlijn I) Hubble K) Tiangong M) Hitteschild.

Totaaloplossing Duogram 2022

OERKNALTHEORIE

De winnaar van de decemberpuzzel 2022 is Pim Schellen uit Oss.

Stuur uw oplossing van een puzzel naar keuze vóór 25 januari naar de puzzelredactie van de Tribune; Snouckaertlaan 70, 3811 MB Amersfoort of tribunepuzzel@sp.nl Vergeet u niet uw naam en adres te vermelden? Onder de inzenders van een goede oplossing wordt een gesigneerd boek verloot uit de SP-boekenstal.

foto Joshua Versijde

MEDEMENSELIJKHEID ANNO 2023

Elke vrijdag delen ruim twintig vrijwilligers van de stichting Flora Buurthulp voedselpakketten uit aan hulpbehoevende bewoners van Amsterdam Noord. De rij bij het uitgiftepunt laat de vele gezichten zien van armoede in het Nederland van vandaag zien: ouderen, kinderen, maar ook mensen met een baan. Voor de jaarwisseling kwam Lilian Marijnissen Esmeralda, de drijvende kracht achter het voedselinitiatief, een handje helpen met het gereed maken van de pakketten. Veel mensen wilden hun verhaal aan de SP-leider kwijt. ‘Een dame zei het treffend: de menselijkheid zit tegenwoordig niet meer in de overheid, niet meer in de systemen, alleen nog in de mensen’, twitterde Marijnissen naar aanleiding van haar bezoek. Kortom: de strijd voor menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit is anno 2023 harder nodig dan ooit. •

TRIBUNE

Nieuwsblad van de SP • jaargang 59 • nr. 2 • februari 2023 • € 1,75 • www.sp.nl

OMDAT HET ANDERS MOET

VERKIEZINGEN PROVINCIES

DE LIJSTTREKKERS EN HUN PLANNEN

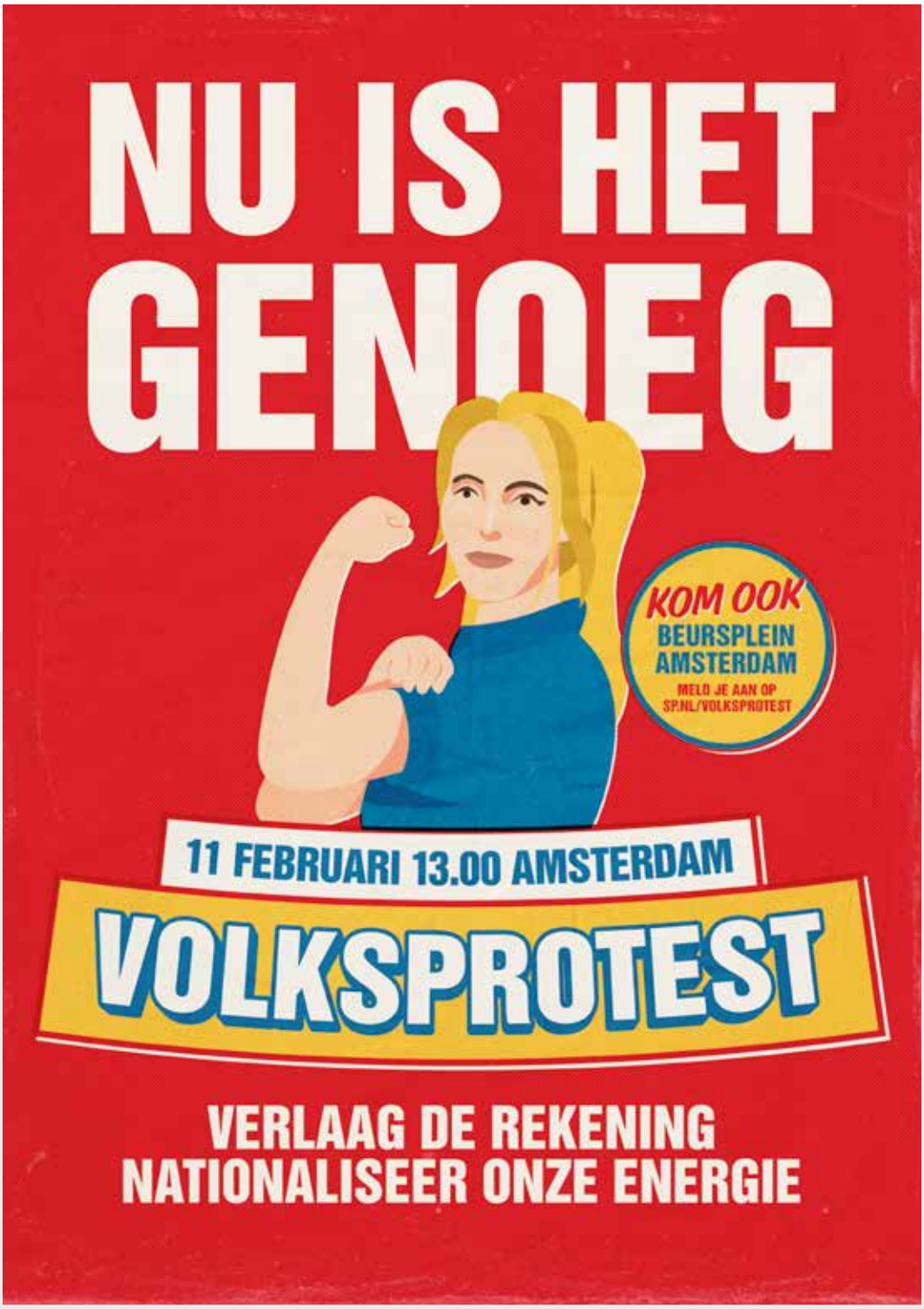

DE SP ZET ZICH IN VOOR MENSELIJKE WAARDIGHEID, GELIJKWAARDIGHEID EN SOLIDARITEIT

TRIBUNE IS EEN UITGAVE VAN DE SOCIALISTISCHE PARTIJ (SP) EN VERSCHIJNT 11 MAAL PER JAAR

Redactie
Xander Topma (h), Lesley Arp
Bart Linssen, Tijmen Lucie
Anne-Marie Mineur, Peter Sas

Vormgeving
Maurits Gemmink, Nenad Mećava

Aan dit nummer werkten mee
Wiebe Kiestra, Rob Nelisse
Anouk Pross, Ronald van Raak
Karen Veldkamp, Peter Verschuren
Joshua Versijde

Illustratie omslag
Nenad Mećava

De Tribune op Internet
sp.nl/tribune

Abonnement
€ 5,00 per kwartaal (machtiging)
Losse nummers € 1,75.
SP-leden ontvangen de Tribune gratis.

SP algemeen
T (088) 243 55 55
F (033) 462 55 12
sp@sp.nl
sp.nl

Abonnementen- en ledenadministratie
Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort
T (088) 243 55 40
E administratie@sp.nl

Redactie Tribune
Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort
T (088) 243 55 42
F (033) 462 55 12
E tribune@sp.nl

De Tribune in gesproken vorm
Belangstellenden voor de Tribune op cd kunnen contact opnemen met de SP-administratie.

FSC

Incasso contributie
Veel leden van de SP betalen hun contributie via een incassomachtiging. Sinds 1 oktober 2013 incasseert de SP het bedrag van de contributie in de eerste week van elk kwartaal. Daarbij vermelden we, conform wettelijke regels het betreffende lidnummer en het zogeheten incassanten-ID van de SP, te weten NL86ZZZ403462460000. Bij vragen over contributie-inning, kunt u contact opnemen met de ledenadministratie van de SP, via (088) 243 55 40 of administratie@sp.nl

Tenzij anders vermeld, is op de inhoud van deze publicatie de Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel-GeenAfgeleideWerken 3.0 Nederland licentie van toepassing. http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl

IN DIT NUMMER

Stemmen voor de provincie
De lijsttrekkers en hun plannen
6

Beerput WeenerXL
Intimidatie en vernedering op de werkvloer
12

Actieberaad casinopensioen
Honderden mensen bespreken aanvalsplan
14

Energie in de uitverkoop
Geschiedenis van privatisering
18

Vrede en hoe verder
SP-Vredesdag over oorlog Oekraïne
25

4 **Actueel: Kabinet blundert met regeling zonnepanelen**
21 **Het publieke belang**
24 **Gouden Roeispaan voor straathuisarts**
28 **LinksVoor: Politicologiestudent Noah Vetter actief in studentenraad en danscafé**
29 **De SP van toen tot nu: 1976 Strijden tegen discriminatie**

16, 17 **Nieuws** 30 **Prikbord** 31 **Puzzel** 32 **Uitgelicht**

COLUMN

Het moet en kan anders

Op 15 maart zijn de verkiezingen voor de Provinciale Staten en daarmee natuurlijk ook voor de Eerste Kamer. Ik hoop dat u mee wilt helpen om van deze verkiezingen een succes te maken. Een stem bij deze verkiezingen telt namelijk driedubbel. Met een stem op de SP zorgt u er niet alleen voor dat uw provincie socialer wordt, ook kunnen we slechte plannen van het kabinet Rutte in de Eerste Kamer tegenhouden en zorgen we voor een eerlijk Nederland.

Terwijl energiebedrijven enorme winsten maken, kunnen steeds meer mensen hun rekening niet betalen. Door onze energie weer in publieke handen te nemen en de provincies weer zeggenschap te geven, kunnen we de winsten inzetten om de energierekening te verlagen. Daarom organiseren we op zaterdag 11 februari het Volksprotest in Amsterdam, waar we de energiebedrijven van de markt trekken en hiermee onze campagne voor de verkiezingen aftrappen. Het waren immers altijd de provincies die, voor de privatisering, zeggenschap hadden over de energiebedrijven. Het kan dus anders. Ik hoop u op zaterdag 11 februari te zien in Amsterdam!

Ook kan een grote SP in de Eerste Kamer asociale plannen van het kabinet Rutte tegenhouden, zoals de nieuwe pensioenwet. Deze wet, helaas al met steun van PvdA en GroenLinks, maakt onze pensioenen onzeker en er is niets geregeld zodat mensen met een zwaar beroep eerder kunnen stoppen met werken. Dit moet en kan anders. Met een stem op de SP is een eerlijk Nederland mogelijk. We bestrijden de tweedeling door het organiseren van de solidariteit. De economie moet ten dienste staan van mensen in plaats van andersom. Democratisering van de samenleving geeft ons zeggenschap over de toekomst.

Samen kunnen we op 15 maart het verschil maken!

Ik reken op u.

Lilian Marijnissen
fractievoorzitter SP

INTERVIEW MET KAMERLID RENSKE LEIJTEN

‘KABINET GEBRUIKT ONEIGENLIJKE ARGUMENTEN IN DEBAT ROND SALDERINGSREGELING’

De regering wil de salderingsregeling voor mensen met zonnepanelen vanaf 2025 afbouwen, om er in 2031 helemaal mee te stoppen. ‘Een bijzonder slecht idee’, vindt Kamerlid Renske Leijten: ‘Alleen de grote energieleveranciers profiteren van deze afschaffing.’

› **Wat is de salderingsregeling precies?**
‘Stel, je hebt zonnepanelen op je dak. Op zonnige dagen wek je dan geregeld meer elektriciteit op dan je zelf nodig hebt. Volgens de salderingsregeling mag je dan dat overschot aan jouw energiebedrijf leveren oftewel ‘salderen’. Het energiebedrijf verrekent vervolgens de waarde van dat overschot met de waarde van de elektriciteit die je de rest van het jaar afneemt. Jij krijgt dan een lagere energierekening, terwijl het energiebedrijf jouw overschot gebruikt om andere huishoudens of bedrijven van groene stroom te voorzien. Iedereen tevreden, goed voor het milieu, eind goed al goed, zou je denken…’

› **Volgens het kabinet is de regeling oneerlijk voor mensen zonder zonnepanelen.**
‘Een slimme afleiding om mensen tegen elkaar uit te spelen ten gunste van de winsten van energieleveranciers. Het kabinet gebruikt oneigenlijke argumenten om de salderingsregeling in een kwaad daglicht te stellen. In feite laten ze de oren hangen naar de grote energieleveranciers, die de salderingsregeling maar lastig vinden. Zij vinden het een hoop gedoe dat ze de gesalderde elektriciteit moeten verrekenen met de eindafrekening van individuele gebruikers. Dat is voor hen extra werk. Plus, ze willen maar wat graag dat elektriciteitsoverschot van mensen met zonnepanelen gratis en voor niets in hun eigen zak steken; dat is voor hen pure winst. Maar dat zeggen ze er natuurlijk niet bij.’

› **Is de salderingsregeling dan geen subsidie voor mensen die rijk genoeg zijn voor een eigen huis met zonnepanelen? Een subsidie die door de rest van de bevolking opgehoest moet worden?**
‘Dat de salderingsregeling neerkomt op een subsidie is een van de grote misvattingen in dit hele debat. Net als die uitspraak van JA21 dat het zou gaan om een ‘omgekeerde Robin-Hood-truc’, waarbij er geld van arm naar rijk zou vloeien. Dat is een valse voorstelling van zaken. Bij het salderen gaat geen cent belastinggeld naar mensen met zonnepanelen. Het is bovendien ook niet zo dat alleen huiseigenaren van de regeling zouden profiteren. Ook verhuurders profiteren ervan en dus indirect ook hun huurders. Want waarom zou een verhuurder anders zonnepanelen op zijn huurwoningen plaatsen? Zonder salderen heeft hij daar veel minder bij te winnen, alleen maar extra installatie- en onderhoudskosten voor zonnepanelen. Dankzij de saldering gaan de energiekosten voor de huurders omlaag, die daardoor extra

foto Maurits Gemmink

‘Dankzij de saldering gaan de energiekosten voor de huurders omlaag’

financiële ruimte overhouden en zodoende kunnen bijdragen aan de kosten voor de verhuurder. Dat is goed voor de huurders, goed voor de verhuurders en goed voor het milieu. De woningcorporaties en de gemeenten hebben zich dan ook tégen afschaffing van de regeling uitgesproken.’

› **Is het niet zo dat zonnepaneel-eigenaren hun overschotten leveren op momenten dat de stroomprijs laag is, namelijk op zomerse dagen? Terwijl de elektriciteit die zij de rest van het jaar ontvangen veel duurder is?**
‘Dan moeten de energieleveranciers maar een slimmer inkoopbeleid voeren. Kijk, de energieleveranciers maken een schatting van de prijs die zij moeten betalen voor de elektriciteit die zij inkopen van commerciële aanbieders, zoals windmolenparken, zonneweides, biomassacentrales en kolengascentrales. Op basis daarvan stellen de leveranciers een gemiddelde prijs vast voor de elektriciteit die zij aan hun klanten leveren. Het klopt dat zonnepaneel-eigenaren vaak elektriciteit leveren op momenten dat de stroomprijs lager is dan die gemiddelde prijs. Maar dat kunnen de energieleveranciers toch in die gemiddelde prijs verwerken? Als zij een schatting maken van de kosten van de ingekochte elektriciteit, dan kunnen zij ook rekening houden met de goedkopere stroom die zonnepaneel-eigenaren op piekmomenten leveren. Dan zit er geen tegenstrijdigheid meer tussen de gemiddelde prijs en de lagere waarde van de gesaldeerde stroom. De energieleveranciers moeten leren om niet alleen de grote energiebedrijven maar óók de individuele zonnepaneel-eigenaren als ‘opwekkers’ te zien van wie zij elektriciteit inkopen.’

› **Tot slot, de regering geeft als argument ook dat het elektriciteitsnet geregeld overbelast raakt door al die geleverde stroom, met alle problemen en kosten van dien.**
‘Wederom een totale non-redenering van het kabinet. Want stel dat ze de salderingsregeling afschaffen, gaat de zon dan minder schijnen? Hebben zonnepaneel-eigenaren dan minder overschotten? Nee, die overschotten blijven gewoon bestaan en mensen zullen die overschotten nog steeds aan het net leveren. Dat de salderingsregeling moet worden afgeschaft om het elektriciteitsnet te ontzien, is dus kolder. Het échte probleem hierbij is dat TenneT - dat voor 100 procent een overheidsbedrijf is - jarenlang verzuimd heeft om fatsoenlijk in het elektriciteitsnet te investeren. Het is al jarenlang duidelijk dat het elektriciteitsnet aangepast moet worden om de noodzakelijke transitie naar duurzame energie te kunnen maken. Maar de afgelopen kabinetten hebben wat dat betreft steeds de kop in het zand gestoken. En nu zitten ze met de gebakken peren: een verouderd elektriciteitsnet dat geregeld overbelast raakt door de stroom van zonnepaneel-eigenaren. En wie krijgt daarvan de schuld? Precies, de zonnepaneel-eigenaren, die te veel zouden salderen. Zo maskeert de overheid haar eigen falende beleid van de afgelopen jaren.’ •

tekst Peter Sas

Jannie Visscher
voorzitter SP

Overal actie

Bij de laatste gemeenteraadsverkiezingen deed de SP nog niet in alle plaatsen mee. Natuurlijk leverde dat teleurstelling op bij mensen die wel op ons wilden stemmen maar dat niet konden. Daarom zijn we sindsdien hard bezig om in meer gemeenten afdelingen op te richten. Een goedlopende afdeling is de eerste stap naar een succesvolle deelname aan verkiezingen. Hoe meer SP-afdelingen actief zijn, hoe beter we onze idealen kunnen verwezenlijken.

Kort geleden was ik op bezoek bij een van onze nieuwe afdelingen: Hardenberg/Ommen. Hier was het ledental in opmerkelijk korte tijd flink gegroeid. De afdeling bestaat nu uit een mooie mix van jong en oud. Ouderen zijn benieuwd naar de idealen van jongeren en op hun beurt willen jongeren weten wat de beweegredenen van ouderen zijn om zich nu bij de SP aan te sluiten.

Mooi aan onze club vind ik dat we een partij zijn van woorden én van daden. Ook dit jaar laten we dat weer zien: we bereiden ons voor op het congres van 3 juni waar we ons geactualiseerde beginselprogramma vaststellen. Maar eerst gaan we volop campagnevoeren voor de verkiezingen van Provinciale Staten. Bij deze verkiezingen kan overal op de SP gestemd worden want wij doen in alle provincies mee. Verderop in deze Tribune kun je uitgebreid kennismaken met onze twaalf lijsttrekkers en hun plannen.

We vinden allemaal dat het echt anders moet in Nederland. Daarvoor is het nodig dat mensen naar de stembus komen en kiezen voor de SP. Om dat voor elkaar te krijgen is de hulp van jullie allemaal nodig: maak in je omgeving duidelijk dat stemmen voor de provincie echt een verschil kan maken en werk actief mee aan het versterken van jouw afdeling.

Een hele mooie verkiezingscampagne gewenst! •

OMDAT HET ANDERS MOET

tekst Lesley Arp, Anne-Marie Mineur en Xander Topma
illustratie Nenad Mećava

STEMMEN VOOR DE PROVINCIE MAAKT EEN VERSCHIL

Er is reden genoeg om op woensdag 15 maart te gaan stemmen. Niet alleen stemmen we dan op een nieuwe lichting volksvertegenwoordigers in Provinciale Staten, indirect bepalen we ook wie er in de Eerste Kamer komt. Het belang is groot want de provincies gaan over meer dan je misschien wel denkt.

DE PROVINCIE DOET ERTOE en het maakt verschil welke partij er aan de knoppen zit. Er was een tijd dat je je moest afvragen of we de provincie niet beter konden opheffen. De Jeugdzorg werd overgenomen door de gemeenten, de woningbouw werd overgelaten aan de markt, en sinds de VVD aan de macht is, hebben natuur en cultuur het al helemaal moeilijk. Maar de wal lijkt het schip te keren. Nu is er een kans om het zeggenschap over zaken als onze energie en het openbaar vervoer weer naar ons toe te trekken.

Voor wie gaan we bouwen?

Minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening Hugo de Jonge wil dat de provincies veel meer de regie gaan nemen bij de woningbouw. Toch blijft het nog even de vraag of de provincies dan ook het geld en de wetten krijgen om die opdracht uit te voeren. Bovendien is de kans groot dat de gemeenten, die zelf ook moeten woekeren met de ruimte, niet blij zijn met de ingreep van bovenaf. En dan hebben we het nog niet eens over de stikstofuitstoot die ook bij woningbouw een grote rol speelt. Wel is zeker: als je er zeker van wilt zijn dat ook de juiste woningen worden gebouwd, is daar een grote SP in de provincies voor nodig.

Ook het landbouwbeleid wordt doorgeschoven naar de provincies. De heftige demonstraties met de tractoren en de snelwegblokkades zullen iedereen nog levendig voor de geest staan. Hoewel het rapport van Johan Remkes de gemoederen wel een beetje tot bedaren heeft gebracht, moeten er nog harde noten gekraakt worden. De nieuwe colleges die na de verkiezingen gevormd gaan worden, kunnen hun borst natmaken.

Zeggenschap in eigen handen

Een taak die al lange tijd bij de provincies ligt, is het onderhoud van de provinciale wegen, en het provinciale vervoer. Nu de Coronacrisis op zijn eind loopt en de economie weer op gang komt, komen ook de files weer terug. Daarmee ligt ook de discussie weer op tafel of het helpt om nog een extra rijstrook toe te voegen, of dat we de reiziger beter goed openbaar vervoer kunnen aanbieden. Met de energiecrisis, en de dringende noodzaak om nu eindelijk eens de klimaatdoelen te halen, is er genoeg reden om voor dat laatste te pleiten. Daarvoor is wel nodig dat we het zeggenschap over onze energie en het openbaar vervoer weer in eigen handen nemen in plaats van het over te laten aan de markt.

De lijsttrekkers die de SP heeft opgesteld staan in elk geval te trappelen om aan de slag te gaan. Van Hogeland in Groningen tot Sluis in Zeeland, en van Texel in Noord-Holland tot Landgraaf in Limburg staan er SP'ers klaar om hen te ondersteunen en de schouders eronder te zetten. Help ze een handje, doe mee met de campagne en ga stemmen!

>

WEG MET DE WATERSCHAPPEN?

De SP doet niet mee met de waterschapsverkiezingen, die ook op 15 maart plaatsvinden. De SP vindt dat de waterschappen beter kunnen worden ondergebracht bij de provincies. Die kunnen het waterbeheer beter afstemmen met andere taken, zoals ruimtelijke ordening, landbouw, natuur en recreatie. Van opheffen is geen sprake: de waterschappen hebben belangrijke taken die zij al eeuwen uitvoeren en waarvoor zij heel deskundig zijn.

12 LIJSTTREKKERS EN HUN PLANNEN

In elke provincie speelt weer iets anders. Iedere lijstrekker heeft daarom een eigen verhaal waarom juist in die provincie de SP groter moet worden. We stellen onze aanvoerders en hun plannen aan je voor.

NICO HEIJMANS, NOORD-BRABANT

Nico Heijmans is een veteraan in de Provinciale Staten van Noord-Brabant en neemt als lijsttrekker bakken ervaring mee. Volgens Heijmans bemoeit de provincie zich veel te weinig met de echte problemen van mensen. Op initiatief van de SP gaat zijn provincie dit jaar samen met voedselbanken, de Woonbond, de bond voor ouderen en andere organisaties plannen maken om mensen door de koopkrachtcrisis heen te helpen.

Heijmans: ‘Dat is vrij uniek, want de provincie roept altijd: daar gaan wij niet over! Maar omdat de provincie, tegen onze wil in, energiebedrijf Essent heeft verkocht ligt er nu ruim twee miljard op de plank. De SP wil dat dit geld gebruikt wordt om bijvoorbeeld de 50.000 slechtste huurwoningen in Brabant te isoleren, zonnepanelen op daken te plaatsen en verenigingen te steunen die de winter niet door dreigen te komen.’

De lijsttrekker verwacht dat de campagne in zijn provincie ook over de toekomst van de boeren zal gaan. Heijmans: ‘Als we niks doen, dan gaan we in Brabant van 12,5 duizend boeren naar vijfduizend boeren in 2040. De SP wil minder vee, maar juist méér boeren. Het moet dus kleinschaliger. Maar dat betekent dat boeren een fatsoenlijke prijs moeten krijgen voor hun producten.’

AGNES BAKKER, GRONINGEN

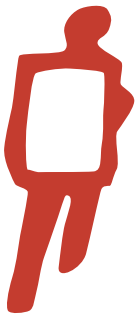

Eigenlijk heeft de Groningse Agnes Bakker niet veel op met politiek: ‘Het gaat vaak om ego’s in plaats van idealen.’ Toch wil ze verder als Statenlid: ‘Het is noodzakelijk dat wij daar zijn. De politiek moet niet denken vóór inwoners maar mét inwoners.’
Bakker heeft een duidelijk idee van hoe het anders moet: ‘Als mensen mij vragen naar mijn portefeuille dan zeg ik: de straat. Ze kijken mij dan gek aan maar zo voel ik het echt. Ik haal de verhalen van mensen naar de Statenzaal toe’.

Die inzet is terug te zien bij de onderwerpen waar Bakker zich mee bezighoudt: gaswinning, het in dienst nemen van de provinciale schoonmakers en de mensonterende situatie in Ter Apel. Volgens Bakker is er een gemene deler: ‘Den Haag ziet het belang er niet van in om het op te lossen. De problemen worden genegeerd en Groningen wordt niet gezien als volwaardig onderdeel van Nederland.’

Bakker zegt dat dit ook merkbaar is bij jongeren die ze spreekt: ‘Zij hebben hier minder mogelijkheden. De basis is er niet: betaalbaar wonen, goed onderwijs en een baan waar je van rond kunt komen. Het provinciebestuur moet samen met inwoners opstaan om de tegenaanval richting Den Haag in te zetten.’

GER VAN UNEN, ZEELAND

Lijsttrekker Ger van Unen strijdt al sinds 2005 met de Zeeuwse SP om de Westerscheldetunnel tolvrij te krijgen. ‘Inmiddels hebben we de zekerheid dat dit in 2025 gaat gebeuren. Een mijlpaal. Nu doen allemaal partijen alsof zij hier ook altijd voor waren, maar een lange periode was de SP de enige die zich hier sterk voor maakte’, benadrukt Van Unen.

De ontpoldering van de Hedwigepolder, waarbij met PFAS (een verzamelnaam voor duizenden chemische stoffen, red.) vervuild water de polder is binnengelaten, was een ander heet hangijzer in Zeeland. De SP liep samen met omwonenden voorop in de strijd tegen de lozing van PFAS. Van Unen: ‘Het Belgische chemiebedrijf 3M, het meest vervuilende bedrijf uit de regio, gaat in 2025 helemaal stoppen met het produceren van PFAS. Dat komt ook omdat wij mensen hebben wakkergeschud over de gevaren hiervan voor de volksgezondheid.’

Ook komt de SP in actie tegen de rampzalige gevolgen van de nieuwe aanbesteding van het openbaar vervoer in Zeeland. Van Unen: ‘Ze zijn van plan om alles uit te kleden. Terwijl betrouwbaar OV zo belangrijk is om mensen uit de auto te krijgen. Daarom zeggen wij: een sterke SP is de beste garantie dat er meer wordt geïnvesteerd in het OV.’

LIES VAN AELST, ZUID-HOLLAND

‘Publieke diensten in publieke handen’. Dat is de boodschap waarmee de Zuid-Hollandse SP-lijsttrekker Lies van Aelst de straat op gaat. Zo wil Van Aelst dat de verschraling van het openbaar vervoer in de provincie wordt teruggedraaid en dat het ov gratis wordt. Van Aelst: ‘Er zijn steeds meer gemeenschappen die niet meer bereikbaar zijn met het ov. Neem het dorpje Goudriaan, waar jongeren niet meer met de bus naar school kunnen en bijvoorbeeld gedwongen zijn om een scootertje te kopen.’

Ook boekte de SP op dit terrein de afgelopen jaren concrete successen. Zo moet er op initiatief van de SP-Statenfractie een nieuwe veerpont tussen Maassluis en Rozenburg komen. ‘Doordat er al maanden geen werkende veerpont is, missen jongeren hun eindexamens en kunnen mensen niet op ziekenbezoek’, aldus Van Aelst.

Maar ook het recht op een betaalbare woning is wat de Zuid-Hollandse SP betreft een publieke zaak. Van Aelst: ‘Op ons initiatief wordt er in de Provinciale Staten besproken of wij als provincie zelf het voortouw kunnen nemen om huizen te bouwen. Dankzij de SP vinden ook andere partijen het lang niet zo vanzelfsprekend meer dat de markt alles moet oplossen. Vier jaar geleden was dat nog ondenkbaar.’

ERIC VAN KAATHOVEN, GELDERLAND

Eric van Kaathoven is terug van weggeweest. In 2007 kwam hij in Provinciale Staten van Gelderland, en in 2016 vertrok hij. Hij had twee jonge kinderen van vijf en twee, en na negen jaar wilde hij wel weer eens wat anders. Maar het bloed kruipt waar het niet gaan kan, Eric melde zich toch weer aan en tot zijn verbazing werd hij opnieuw voorgedragen als lijsttrekker.

Van Kaathoven: ‘Dit keer doe ik het samen met Carla Claassen, die nu fractievoorzitter is. Terugkomen heeft het voordeel dat ik nu kan wijzen op de gevolgen van de politieke keuzes die er in het verleden gemaakt zijn. De provincie heeft energiebedrijf NUON verkocht, en dus bepaalt een buitenlands kantoor hoe het verder gaat. Zij strijken vette winsten op, terwijl mensen hier de energierekening niet kunnen betalen.’

Van Kaathoven heeft nog twee troeven in de hand: ‘Ook ons oude plan om tienduizend sociale huurwoningen bij te bouwen, kan zo weer uit de kast. Hadden ze het toen maar gedaan, dan hadden we die woningen nu gehad. Ons derde speerpunt wordt beter openbaar vervoer. Daar halen we al successen binnen zoals het dubbelspoor in de Achterhoek wat er nu eindelijk gaat komen.’

JORGE WOLTERS GRÉGORIO, LIMBURG

Over het provinciebestuur in Limburg kwam tien jaar geleden een spraakmakend boek uit: ‘De Vriendenrepubliek’. Lijsttrekker Jorge Wolters Grégorio: ‘De SP heeft de afgelopen jaren met succes gestreden tegen de vriendjescultuur die in dit boek wordt omschreven, omdat dit niet een fatsoenlijke manier van besturen is. Ons verkiezingsprogramma heet daarom ‘Limburg is van ons’. Daarmee bedoelen we dat Limburg weer van de gewone arbeider moet zijn en niet mag worden gedicteerd door wat het bedrijfsleven en bestuurders samen in achterkamertjes afspreken.’

Terwijl andere partijen er bijvoorbeeld voor kozen om 200 miljoen in het verlieslijdende Maastricht Aachen Airport te pompen, diende de SP de afgelopen jaren met succes voorstellen in om de rechtshulp voor jongeren overeind te houden en kleine cultuur en sportverenigingen te steunen. Afgelopen december ging er dankzij de SP 150.000 euro naar de voedselbanken, toen deze het moeilijk hadden. Belangrijke plannen waarmee Wolters Grégorio de campagne in gaat zijn onder andere het oprichten van een provinciale energiemaatschappij - ‘Zoals we die vroeger ook hadden en die prima functioneerde’ – en het weer in eigen handen nemen van het openbaar vervoer. Ook wil de SP dat duurzaamheidssubsidies ten goede komen aan Limburgse huishoudens, in plaats van aan winstmakende bedrijven.

JAN BREUR, UTRECHT

Utrecht hoopt 5 miljard binnen te slepen voor de aanleg van een metro. PvdA-burgemeester Sharon Dijksma heeft blijkbaar niets geleerd van haar ervaringen met de Noord-Zuidlijn in Amsterdam, en ChristenUnie-gedeputeerde Arne Schaddelee niet van de Uithoflijn, twee megaprojecten die beide veel duurder uitvielen dan gedacht.

SP-lijsttrekker Jan Breur zet liever in op goed busvervoer in de hele provincie. Breur krijgt steeds meer steun voor zijn pleidooi om het provinciale vervoer in eigen hand te nemen. Breur: ‘Op die manier kunnen de lonen omhoog, en de arbeidsvoorwaarden verbeterd worden. Dat zijn de belangrijkste oorzaken voor de grote personeelstekorten. Daardoor brokkelt het openbaar vervoer in de provincie steeds verder af. Onze dorpen worden daarmee steeds onleefbaarder.’

Breur, die al vaker hoog op de kandidatenlijst stond, is sinds een jaar fractievoorzitter, als opvolger van Andrea Poppe die om gezondheidsredenen haar zetel moest opgeven. Vanuit zijn rol als fractievoorzitter in de gemeenteraad van Veenendaal weet hij alles over de verbreding van de Rijnbrug tussen Utrecht en Gelderland. Dat is óók al een voorbeeld van een megaproject dat veel duurder uitviel — reden voor Gelderland om zich terug te trekken. Door toezeggingen van de Rijksoverheid lijkt Gelderland nu op zijn schreden terug te keren.

REMINE ALBERTS, NOORD-HOLLAND

Toen lijsttrekker Remine Alberts twaalf jaar geleden in de Staten van Noord-Holland kwam werd zij geconfronteerd met de nasleep van de affaire Hooijmaijers, de gedeputeerde die zich had laten betalen door projectontwikkelaars en daar twee jaar gevangenisstraf voor kreeg. Voor de provincie draaide alles om economie. Alberts: ‘Inmiddels begint het wat te schuiven, maar we zijn er nog lang niet.’

Twee grote vervuilers, luchthaven Schiphol en Tata Steel, hebben in Noord-Holland veel in de melk te brokkelen. Alberts: ‘Deze grote jongens worden nog altijd met fluwelen handschoentjes aangepakt. Dat moet eens afgelopen zijn. Maar we hebben de afgelopen periode ook aan de bel getrokken over de komst van grote datacenters in de kop van Noord-Holland. En over de manier waarop er met omwonenden wordt omgegaan bij het plaatsen van windturbines. Want er wordt altijd eerst naar ondernemers geluisterd en dan pas naar de mensen.’

Dat het marktdenken in Noord-Holland dominant is, blijkt volgens Alberts ook uit de verschraling van het openbaar vervoer: ‘Terwijl het openbaar vervoer een levensader is voor mensen. Daarom wil de SP dat het ov onder een provinciaal bedrijf komt te vallen.’

JOHN COCU, FLEVOLAND

Toen het coronafonds van de provincie Flevoland werd opgeheven, had het provinciebestuur plannen om het overgebleven geld in tuinbouwtentoonstelling de Floriade in Almere te pompen. Dit geflopte prestigeproject stond namelijk honderd miljoen euro in de min. De SP stak een stokje voor dit onzalige plan.

SP-lijsttrekker John Cocu: ‘We hebben flink tegengas gegeven, waardoor ons voorstel om dit geld niet over de balk te smijten het haalde. Nu komt er dankzij de SP een nieuw noodfonds van minimaal 1,5 miljoen voor verenigingen, organisaties en mkb-bedrijven die dreigen om te vallen door de hoge energiekosten.’ De problemen met energiearmoede die Cocu – momenteel burgerlid van de Provinciale Staten – tegenkomt bewijzen voor hem eens te meer de noodzaak om de energievoorziening weer in eigen handen te nemen.

Maar de SP in Flevoland boekte de afgelopen jaren nog meer successen. Dankzij een aangenomen voorstel van de SP-Statenfractie zijn mensen met een ov-abonnement in de Noordoostpolder 47 euro minder per maand kwijt. ‘Met dat succes gaan we de komende tijd zeker de boer op’, stelt Cocu.

SIMON ZANDVLIET, DRENTHE

De 29-jarige Simon Zandvliet is geen typische kandidaat voor de Provinciale Staten in Drenthe. Tussen de toch wat grijze andere lijsttrekkers valt hij op met zijn frisse energie. Maar vergis je niet: ondanks zijn leeftijd loopt hij al vier jaar rond in het provinciebestuur. Ervaring die hij in gaat zetten om Drenthe eens flink op te schudden.

De jonge lijsttrekker zit middenin een verhuizing terwijl de campagne al volop bezig is. Na een omzwerving keert hij weer terug naar Drenthe waar hij is opgegroeid. De afgelopen periode zat Zandvliet in de Staten van Overijssel. Daar is hij nu aan het afronden. Zijn gehoopte afscheid? Een aangenomen initiatiefvoorstel over de huisvesting van arbeidsmigranten dat binnenkort besproken gaat worden.

Zandvliet: 'Het gaat hierbij om een veelal onzichtbare groep mensen die wordt weggedrukt op vakantieparken. Ze worden simpelweg uitgebuit door de bedrijven die zie hier naartoe halen. Ik ben dagenlang op verschillende parken geweest om te zien wat er daar gebeurt. Nu heb ik een voorstel ingediend voor goede tijdelijke woningen voor deze mensen. De provincie moet daarbij regie pakken om te voorkomen dat gemeenten tegen elkaar worden uitgespeeld. In Drenthe is die situatie niet anders dan in Overijssel dus die strijd ga ik daar voortzetten.'

HANNEKE GOEDE, FRYSLÂN

Twee jaar geleden vertrok Michiel Schrier uit de Staten van Fryslân om burgemeester van Vlieland te worden. Plots was Hanneke Goede fractievoorzitter. Nu is ze ook lijsttrekker bij de komende verkiezingen. 'Het was onverwacht maar ik zit hier echt op mijn plek.'

In coronatijd zag Goede sportverenigingen worstelen. Ze bedacht een plan om de clubs te helpen: 'Dankzij de SP is de Sportbibliotheek ontstaan. Een app waar verenigingen zelf plekken kunnen aanbieden voor hun activiteiten, waar mensen zich vervolgens voor een vast bedrag op kunnen inschrijven. Het maakt de drempel lager om iets nieuws te proberen en de clubs zijn verzekerd van meer deelnemers.' De Sportbibliotheek wordt momenteel uitgeprobeerd in twee gemeenten. Goede wil dit uitbreiden naar de hele provincie en ook onderdeel maken van het minimabeleid.

Er moet volgens Goede sowieso meer worden geïnvesteerd in de samenleving: 'De huidige coalitie wil gigantisch bezuinigen op maatschappelijke organisaties. Zoveel dat zij hun werk niet meer kunnen doen. Moet je als oudere naar een verzorgingstehuis dan word je uit je eigen buurt gehaald en in een grote kern of stad neergezet. Als je als overheid dat soort dingen niet ziet en niet wil verbeteren dan ben je echt verkeerd bezig.'

HERMAN KALTER, OVERIJSSEL

Herman Kalter, lijsttrekker voor de SP in Overijssel, volgde Harry Broekhuijs op die in 2020 vertrok. Hij had al jaren ervaring opgedaan in de gemeenteraad van Hof van Twente.

Toen de SP de landelijke campagne voor het nationaliseren van de energie aftrapte, is Kalter meteen aan de slag gegaan in Provinciale Staten. Kalter: 'Er was niet meteen een meerderheid voor, maar we hebben wel voor elkaar gekregen dat er in de commissie over gesproken werd. Er is nog werk aan de winkel, maar sommige partijen hebben er wel oren naar.'

Kalter is een financiële man, en daar is hij dan ook op gedoken: 'We hebben onze aandelen Essent in 2009 voor € 1,6 miljard verkocht, en een groot deel daarvan is uitgegeven, maar er staat ook nog zo'n drie, vierhonderd miljoen vast, daar kunnen we niet bij. Geef dat weer vrij, zeg ik, dan kunnen we onze energie nationaliseren, of regionaliseren.'

Ook over gratis openbaar vervoer heeft hij duidelijke ideeën. Kalter: 'er worden steeds weer buslijnen opgeheven, want het kan financieel niet uit, zeggen ze dan. Maar het hoeft ook niet uit te kunnen. De maatschappelijke opbrengst is dat mensen van A naar B kunnen.'

KLACHTEN OVER INTIMIDATIE EN VERNEDERING JARENLANG ONTKEND

EINDELIJK RECHTVAARDIGHEID: WEENER XL IN DE BEKLAAGDENBANK

Op 7 januari kwam eindelijk de uitbarsting die de Bossche SP al jarenlang had voorspeld. De bom ging met een dreun af in het Brabants Dagblad, dat onder de kop 'Weener XL blijkt Beerput XL: kwetsbare mensen geïntimideerd en vernederd' vijf pagina's aangrijpende verhalen naar buiten bracht.

IN 2016 PUBLICEERDE de SP Den Bosch een zwartboek met 36 schrijnende voorbeelden van dreiging, intimidatie en uitbuiting bij Weener, het 'werk-ontwikkelbedrijf' van de gemeente. 'De wethouder beloofde toen dat hij er serieus naar ging kijken, maar heeft er geen bal mee gedaan', concludeert Ans Lokhoff, de opsteller van het zwartboek en SP-raadslid tot maart vorig jaar. 'Wij hebben sindsdien de problemen steeds opnieuw aangekaart, maar werden weggezet als zeurpieten die niet goed geïnformeerd zijn.' Nu is er wel ruime aandacht voor en komt er ook een onafhankelijk onderzoek. 'Ik ben daar hartstikke blij mee, ze moeten nu eindelijk met de billen bloot. En wat belangrijker is: de mensen die jarenlang als aanstellers zijn weggezet, zijn ook blij.'

Lokhoff zit vol emotie als ze vertelt over de verhalen die ze hoort van de mensen van Weener. 'Neem bijvoorbeeld de ernstig zieke man die gedwongen werd te werken omdat ze anders zijn loon inhielden en die bij Weener instortte en vier dagen later overleed. Of de blinde vrouw die niet alleen naar buiten kan lopen, en alleen achterbleef toen het brandalarm afging. Er zijn veel verhalen die ik moeilijk met droge ogen kan horen. Uit de cijfers blijkt dat Weener vorig jaar 134 disciplinaire straffen opgelegd heeft, 25 keer de loonbetaling heeft opgeschort of ingehouden en daar nog veel vaker mee heeft gedreigd. Bij mensen die al nauwelijks kunnen rondkomen! En dan hebben we het alleen nog over het beschut werken: ook over de behandeling van mensen die werk zoeken zijn heel veel klachten.'

› Gaat alles verkeerd bij Weener? Werkt er niemand met tevredenheid?
'Nou, ik kreeg een mail van iemand die zei dat ze heel tevreden was met haar werk en dat ik vast niet met haar wilde spreken. Dus

Voormalig staatssecretaris Jetta Klijnsma bezocht in 2016 Weener XL. De SP bood haar een zwartboek aan over de problemen bij de organisatie.

maakte ik meteen een afspraak en zat ik daar tegenover drie mensen die blij waren dat ze bij Weener mochten werken. De mensen die klagen waren volgens hen jankers zoals we dat in Den Bosch zeggen. We hebben lang gepraat en ik heb bijvoorbeeld uitgelegd hoe het op mensen overkomt als er tegen hen geschreeuwd wordt. Op het eind bedankten ze me en zeiden ze dat ze de klachten nu wel begrepen. Natuurlijk werken er ook mensen met plezier, maar er gaat heel veel verkeerd.

De werkleiders worden nu scheef aangekeken, maar het gaat om de lagen die erboven zitten. De hele leiding moet daar weg. Opstappen! En de vorige wethouder, Huib van Olden, draagt ook een grote verantwoordelijkheid voor de ellende.'

› **Er komt nu een onafhankelijk, anoniem onderzoek. Heb je daar vertrouwen in?**
'Ik heb de enquête die ze houden gezien, en de vraagstelling is goed. Minder positief is dat niet alle mensen die bij de groenvoorziening of bij PostNL werken een formulier hebben gekregen en mensen die ik ken, die ziek thuis zitten ook niet. Ook werkt het argwaan dat bijgehouden wordt wie een formulier inlevert.'

Luid applaus in de raadsvergadering

Dat het onderzoek er kwam en dat het Brabants Dagblad uitpakte met een artikel, is de nasleep van een raadsdebat in oktober.

WEENER XL

Weener XL voert de Participatiewet uit voor de gemeente Den Bosch. Dat houdt in dat ze beschut werk biedt voor de mensen die daarop aangewezen zijn, veelal de werknemers van de 'oude' sociale werkvoorziening, en dat ze werkzoekenden met een bijstandsuitkering naar werk begeleidt. Bij Weener werken ongeveer 2000 mensen.

SP-woordvoerder Cecile Visscher, die in maart het stokje heeft overgenomen van Lokhoff legt uit hoe dat ging: 'Onafhankelijk cliëntadviseur Ben Koot van stichting Durfhuis trok aan de bel met klachten over kleinering en bedreigingen bij Weener. Ook toen veegde de directie weer alles van tafel en nam het college van B en W dat over. Wij hebben daarop de zaak met een interpellatie op de agenda van de gemeenteraad laten zetten. Daar waren ook enkele tientallen medewerkers van Weener aanwezig die de kritiek met luid applaus ondersteunden. De raad kon er toen niet meer omheen en besloot dat het onafhankelijke onderzoek er moet komen. Maar dat is voor ons pas het startpunt. Ik ben het helemaal met Ans eens dat de positie van de directeur onhoudbaar is. Hij blijft ook nu nog ontkennen dat er iets aan de hand is. De SP, het Brabants Dagblad, iedereen ziet het volgens hem verkeerd. En we moeten ook wat met het college. Dat was al lang op de hoogte: de vertrouwenspersonen in dienst van een extern bedrijf hebben jaren achter elkaar luid aan de bel getrokken. Daar is niets mee gebeurd. En op de eerstvolgende gemeenteraadsvergadering gaan we in ieder geval eisen dat het straffen door inhouding van loon stopt.'

› **Hoe kan het zo fout gaan bij Weener?**
Visscher: 'Het zit in het systeem: sociale werkbedrijven als Weener moeten productie draaien. Ze nemen opdrachten aan en die moeten uitgevoerd worden. De mensen zijn daardoor ondergeschikt aan de productiedoelen. Terwijl het juist om mensen gaat die bescherming nodig hebben. Dat zie je hier gebeuren en niet alleen hier, maar bij veel meer bedrijven. Wat ook meespeelt, is dat een deel van de leidinggevenden mensen zijn die wel voor productie kunnen zorgen, maar nooit geleerd hebben hoe ze kwetsbare mensen moeten begeleiden. Werknemers worden geïntimideerd en uitgescholden voor vieze homo en domme buitenlander. Absurd.' •

tekst Peter Verschuren
foto Marc Bolsius

Ans Lokhoff staat samen met de afdeling Den Bosch bij de poort van Weener XL om ervaringen van medewerkers te verzamelen.

Uit het verslag van de vertrouwenspersonen dat het Brabant Dagblad opvroeg:

'Uit de cijfers kan worden geconcludeerd dat veel meldingen betrekking hebben op de leidinggevende. Intimiderend gedrag van leidinggevenden is veelal het gevolg van incompetentie in aansturing of onhandigheid.'

De conclusie uit de 36 verhalen in het zwartboek dat de SP in 2016 presenteerde:

'Over het totaal genomen ervaart iedereen dreiging en intimidatie. Er wordt geen rekening gehouden met de omstandigheden en de indicaties die mensen hebben, er is geen informatie over de rechten en geen inspraak. Mensen voelen zich behandeld als kleine kinderen en criminelen.'

DRUKBEZOCHT PENSIOENACTIEBERAAD

ACTIE TEGEN HET CASINOPENSIOEN!

Honderden mensen kwamen op zaterdag 21 januari naar de Jaarbeurs in Utrecht voor een actieberaad tegen het casinopensioen. De Tweede Kamer stemde onlangs, met steun van de regeringspartijen en GroenLinks en de PvdA, in met de pensioenwet. Nu gaat de Eerste Kamer de wet behandelen. SP-Kamerlid Bart van Kent ging in gesprek met de aanwezigen en met sprekers zoals Lilian Marijnissen, Cees Grimbergen, Corrie van Brenk, Rob de Brouwer en de voorzitters van seniorenorganisaties die samen 210.000 leden vertegenwoordigen. Van Kent: 'Onze pensioenen lopen groot gevaar. De actiebereidheid tegen deze asociale wet is groot. Mensen zitten niet te wachten op een onzeker pensioen dat extreem op en neer gaat met de grillen van de markt. Daarom komen we op 11 februari in actie tijdens het Volksprotest op het Beursplein in Amsterdam. Ik roep iedereen die deze wet in de Eerste Kamer wil tegenhouden op om ook te komen naar dit protest.'

Het actieberaad heeft besloten om vol in te zetten op acties tegen de pensioenwet bij de behandeling van de wet in de Eerste Kamer. Ook de verkiezingen in maart zijn een belangrijk moment waarop mensen het casinopensioen tegen kunnen houden. Van Kent: 'De Provinciale Statenverkiezingen kunnen het verschil maken, want dan stem je niet alleen voor je provincie, maar ook automatisch voor een nieuwe Eerste Kamer. We laten Rutte het casinopensioen er niet doorheen drukken in de Eerste Kamer. Daarom is het van groot belang om voor een partij te kiezen die tegen het casinopensioen zal stemmen, en om in actie te komen samen met de SP.' •

foto's Anouk Pross

Bekijk ook het videoverslag van het pensioen-actieberaad via sp.nl/cpa

foto Robin Prak

> BALKONSCÈNE IN GRONINGEN

Bewoners van de Groningse wijk Paddepoel Zuid hebben op 21 januari spandoeken gemaakt en opgehangen aan hun balkons om te protesteren tegen de langdurige verwaarlozing door woningcorporatie Lefier. De SP steunt de actievoerders.

De balkons worden al jaren gestut, en bewoner Marcel Blaauw is het zat: ‘We betalen maandelijks netjes onze huur. Het is absurd dat we al twee jaren tegen stutpalen aankijken. Daarbij vrezen we voor de veiligheid.’ Op de spandoeken staat de tekst: “Ons balkon valt straks op de grond maar dat roest Lefier.’

SP-fractievoorzitter Jimmy Dijk is ervan overtuigd dat er meer vaart gemaakt kan worden: ‘De noodzaak is helder, en door het afschaffen van de verhuurderheffing hebben corporaties ook weer meer geld te besteden.’ •

> SUPERZATERDAG ‘NATIONALISEER ONZE ENERGIE’ IN DE PROVINCIES

Op zaterdag 14 januari verzamelden tegelijkertijd SP’ers in de provincies om samen de buurt in te gaan. Zij verzamelden steun voor de volkspetitie om de rekening te verlagen en de energie te nationaliseren. Deze volkspetitie is inmiddels al meer dan 110 duizend keer getekend. Het is een opmaat naar het Volksprotest dat de SP op 11 februari organiseert op het Beursplein in Amsterdam.

‘Terwijl in veel huizen mensen hun verwarming nauwelijks aan durven zetten omdat ze de rekening niet kunnen betalen, maken energiebedrijven miljarden winst. Voor de privatisering hadden veel provincies zeggenschap over de energie. De Provinciale Statenverkiezingen op 15 maart zijn daarom een belangrijk moment: pakken we onze energie terug en verlagen we de energierekening? Of blijven we voor de winsten van de aandeelhouders van de energiebedrijven betalen?’ zegt SP-fractievoorzitter Lilian Marijnissen. •

foto SP Doetinchem

> LEEGSTAANDE KANTOORPANDEN DOETINCHEM MOETEN OMGEBOUWD

Vrijwilligers van de SP hebben op zaterdag 21 januari posters geplakt op leegstaande panden in het centrum van Doetinchem. De SP wil dat er voorlopig geen kantoorgebouwen worden bijgebouwd, behalve wanneer er elders in de stad kantoorpanden worden omgebouwd tot betaalbare woonruimte.

Uit onderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) blijkt dat Doetinchem koploper is wanneer het gaat om leegstaande kantoorpanden: maar liefst 28% van de kantoorgebouwen staat leeg.

Fractievoorzitter van SP Doetinchem, Jasper Knipping: ‘De gemeente moet meer doen om verhuurders en vastgoedeigenaren mee te laten werken om leegstand te voorkomen, zodat leegstaande panden zo snel mogelijk (bijvoorbeeld na drie maanden leegstand) weer in gebruik worden genomen of geschikt worden gemaakt als betaalbare woonruimte.’

Ook maakt de SP zich zorgen over het grote aantal leegstaande winkel- en horecapanden in Doetinchem. Knipping: ‘Stuk voor stuk zien we bedrijven omvallen en ondernemers de deuren sluiten vanwege de te hoge (energie-)lasten, waarna de panden lange tijd leeg blijven staan. Ondanks dat de wethouder zegt ‘niet het beeld te hebben van zoveel leegstand’, wisten de SP’ers binnen een half uur alleen al in de binnenstad minstens 20 leegstaande panden te vinden en te voorzien van een poster.’ •

> PUNTENSYSTEEM WONINGSTICHTING DEN HELDER IS ONEERLIJK EN DISCRIMINEREND

SP Den Helder heeft een zwartboek gemaakt over het puntensysteem van de Woningstichting Den Helder. Mensen met een handicap en mensen die gepensioneerd zijn worden onevenredig benadeeld, stelt de SP. Op 20 januari is het zwartboek aangeboden aan de woningbouwcorporatie. Ook de gemeenteraad en het college van B&W ontvangen een exemplaar.

foto Daan Aangevare

De SP in Den Helder is zelf op onderzoek uitgegaan naar de eerlijkheid van het puntensysteem dat Woningstichting Den Helder hanteert. Volgens een onderzoek van de provincie Noord Holland zou de gemiddelde wachttijd voor een sociale huurwoning iets meer dan twee jaar zijn, maar de SP in Den Helder wijst erop dat dat alleen geldt voor mensen met een betaalde baan. Zij krijgen met 3.000 extra punten een royale bonus die gepensioneerden en mensen met een uitkering niet krijgen.

Het rapport vermeldt meerdere ervaringen van mensen met een Wajong-uitkering die geadviseerd zouden zijn om 'maar meer te gaan werken'. Ton Schuijtemaker van de afdeling Den Helder stelt daarom dat er mogelijk sprake is van discriminatie op grond van de Algemene wet gelijke behandeling. •

foto SP Utrecht

> SOLIDAIR MET DE STAKERS

Op donderdag 19 en vrijdag 20 januari werd er gestaakt in het streekvervoer. De SP in de provincie Utrecht staat achter de stakingen. Daarom bezocht lijsttrekker Jan Breur de chauffeurs om hen een hart onder de riem te steken. Breur: 'Het rendementsdenken heeft het OV volledig uitgekleed. Tijd om OV terug te brengen in publieke handen en kwaliteit voor reizigers en personeel te waarborgen.' •

> MEIJERIJSTAD VOERT ACTIE VOOR SP JONGEREN

Tom Merks is contactpersoon voor de SP Jongeren van de Brabants afdeling Meijerijstad, en hij verzamelt verhalen van Mbo'ers. De SP Jongeren horen steeds vaker dat deze studenten zich niet gehoord voelen, en daar is reden voor. Ze krijgen geen studentenkorting, en vaak krijgen ze nauwelijks een stagevergoeding.

Merks wil weten waar de MBO-studenten zich het meeste zorgen om maken, en wat ze meemaken op school, op het werk en in hun vrije tijd. Merks: 'SP jongeren onderscheidt zich van andere politieke jongerenorganisaties door vooral iets te doen aan de problemen in plaats van erover te praten. Alleen dan veranderen we de wereld! Daarom organiseren we ons op onderwerpen die voor jongeren belangrijk zijn.' •

HOE WE DE ZEGGENSCHAP OVER ONZE ENERGIE KWIJTRAAKTEN

De liberalisering van de energiemarkt kreeg in Nederland vorm met de Elektriciteitswet (1998) en de Gaswet (2000) onder het tweede 'paarse' kabinet (1998-2002). Net als bij de post en de telefonie ging Nederland bij het privatiseren van energiebedrijven veel verder dan andere Europese landen. Ondanks waarschuwingen van onder andere de SP, werd de zeggenschap over onze energie voor een belangrijk deel weggegeven. Daar plukken we nu de wrange vruchten van.

De SP voert actie tegen de verkoop van Nuon.

BEGIN JAREN NEGENTIG waren de elektriciteitsbedrijven nog bijna allemaal in handen van lokale en provinciale overheden. Hun aantal was in de loop van de jaren negentig wel flink afgenomen door schaalvergroting en fusies. Bij de invoering van de Elektriciteitswet in 1998 waren er nog vier grote spelers over. Tot die tijd zorgden de nutsbedrijven voor de hele stroomketen, van productie, transport en distributie via het net, tot levering aan bedrijven en huishoudens. Dat moest anders vond de Europese Commissie. Er moest een einde komen aan het 'natuurlijke monopolie' van de geïntegreerde nutsbedrijven en de energiemarkt moest geliberaliseerd worden. Meer concurrentie zou tot meer efficiëntie en lagere prijzen leiden.

Nederland loopt voorop

Met de Elektriciteitswet uit 1998 en de Gaswet uit 2000 gaf de Nederlandse regering gehoor aan die oproep uit Brussel. De Elektriciteitswet zorgde ervoor dat de productie en levering van elektriciteit aan de Europese markt werden overgelaten, en de Gaswet regelde de liberalisering van de gasmarkt. Nederland liep daarmee voorop in Europa. De gedachte was dat aansluiting bij de Europese markt goed zou zijn voor onze economie, want Nederlandse energiebedrijven konden dan op een grotere markt actief zijn. En als klein land met een kleine thuismarkt moest je volgens het kabinet wel voorop lopen, want anders miste je de boot. Ook in de Tweede Kamer was er veel steun voor het liberaliseren van de energiemarkt. Alleen de SP en GroenLinks waren tegen. Toen de productiebedrijven voor elektriciteit al snel in buitenlandse handen kwamen, namen de zorgen in de Tweede Kamer echter toe. Want wat als niet alleen de productie in buitenlandse handen kwam, maar ook de netwerken? Zou de leveringszekerheid dan nog wel gegarandeerd zijn? Sinds 1998 was staatsbedrijf TenneT verantwoordelijk voor het beheer over het landelijke transportnet voor het elektriciteitsverkeer, maar ook dit bedrijf stond op de nominatie om geprivatiseerd te worden. Dat mocht niet gebeuren, vond een meerderheid in de Tweede Kamer. De infrastructuur voor het transport en de

foto archief SP

distributie van elektriciteit werden als te belangrijk gezien om aan de markt over te laten. Zeer tegen de zin van VVD-minister Jorritsma van Economische Zaken, riep de Tweede Kamer op tot een privatiseringsmoratorium. Totdat er een definitieve wettelijke regeling was, mochten de energiebedrijven niet verder geprivatiseerd worden. Die regeling kwam er uiteindelijk met de Wet Onafhankelijk Netbeheer (ook wel de Splitsingswet genoemd) van minister Laurens-Jan Brinkhorst (D66). De wet schreef een harde splitsing voor tussen productie, leverantie en distributie van elektriciteit. De productie en leverantie mochten vermarkt worden, de netwerken moesten in overheidsbeheer blijven. Voor de geïntegreerde nutsbedrijven betekende dit dat zij hun netwerkbedrijven moesten overdragen aan de landelijke netbeheerder TenneT.

Het gelijk van de Eerste Kamer

Na een lange discussie stemde de Tweede Kamer in 2006 met het splitsingsvoorstel in. De Eerste Kamer was echter een stuk kritischer. De senaat vroeg zich af of Nederland zichzelf met dit voorstel niet in de vingers sneed. Een dergelijke harde splitsing werd namelijk niet door Brussel geëist en in andere Europese landen, zoals Frankrijk en Duitsland, waren de energiebedrijven nog stevig in handen van de overheid. Op deze manier zou het wetsvoorstel vooral tot

De infrastructuur was te belangrijk om aan de markt over te laten

KABINET WIL HELPEN MET ENERGIEREKENING

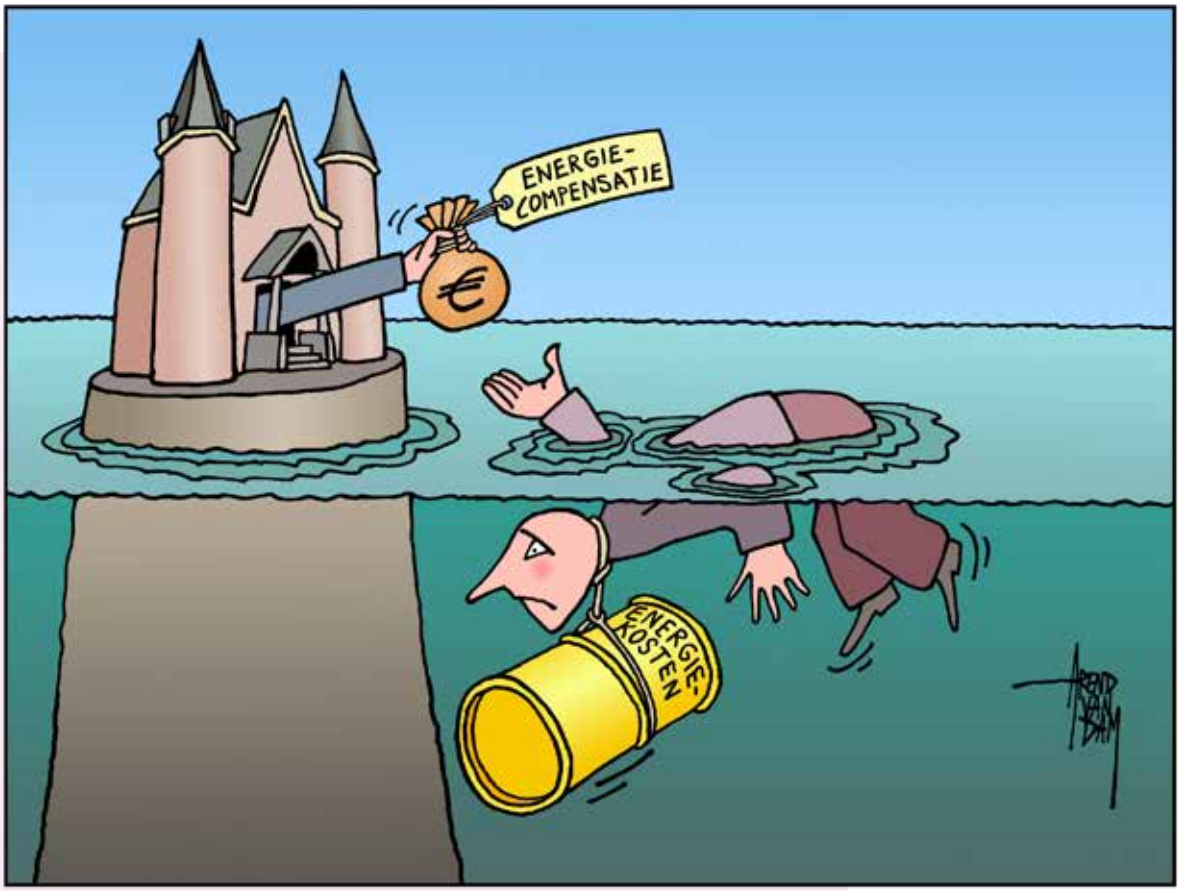

Prinsjesdag 2022: Miljoenennota.

meer machtsconcentratie leiden bij enkele Europese energiereuzen en zou Nederland de controle over zijn eigen energiebedrijven kwijtraken. De Eerste Kamer wilde daarom dat het splitsingsvoorstel werd uitgesteld. Maar minister Van der Hoeven (CDA), die Brinkhorst was opgevolgd als minister van Economische Zaken, wilde daar niet van weten en liet het voorstel begin 2007 in werking treden. De nutsbedrijven Eneco en Delta probeerden de wet nog via de rechter tegen te houden, maar tevergeefs. Ook zij moesten hun netwerkbedrijven afsplitsen.

Ondertussen wilden de provincies en gemeenten hun aandelen in de publieke energiebedrijven verkopen. De SP, die zich altijd al had uitgesproken tegen de liberalisering van de energiemarkt, voerde met de leus 'Ze zijn nuts! campagne tegen de op handen zijnde verkoop van Nuon en Essent. Ondanks veel steun onder de bevolking voor de campagne, ging de verkoop van twee van de grootste publieke energiebedrijven toch door. Nuon kwam in 2009 in handen van het Zweedse staatsbedrijf Vattenfall, Essent werd in hetzelfde jaar eigendom van het Duitse RWE (om in 2019 te worden doorverkocht aan het Duitse E.ON). Alleen Eneco, het derde grote publieke energiebedrijf, bleef aanvankelijk in handen van gemeenten en provincies. Totdat ook dit nutsbedrijf in 2019 werd verkocht aan de Japanse bedrijven Mitsubishi en Chubu Electric Power. Zo verloor Nederland de zeggenschap over zijn belangrijkste energiebedrijven, waardoor het veel lastiger is geworden om te sturen op zaken als betaalbaarheid, leveringszekerheid en duurzaamheid.

Om weer grip te krijgen op de energierekening, om te voorkomen dat de leveringszekerheid in gevaar komt, en om de duurzaamheidsambities te kunnen realiseren, is het van groot belang dat de overheid de grote energiebedrijven weer in publieke handen neemt. Dan maak je van energie weer een publiek goed, in plaats van een commercieel product waar winst op te halen valt. •

tekst Tijmen Lucie

Energie is geen commercieel product

ENERGIE IS VAN PUBLIEK BELANG

In tegenstelling tot de energievoorziening, is de watervoorziening nog volledig in publieke handen.

foto ANP, Rob Voss

De manier waarop de overheid omgaat met de organisaties waar ze eigenaar van is, wordt ook wel het staatsdeelnemingenbeleid genoemd. Jarenlang werd hierin gedicteerd dat de overheid afstand moest doen van haar aandelen, maar dat beleid is op zijn retour. Het nationaliseren van de energieleveranciers is een volgende grote stap, die prima past bij het doel dat wordt gesteld: het waarborgen van het publieke belang.

'De kern van de liberalisering was dat mensen hun leverancier kunnen kiezen', aldus Annemarie Jorritsma, VVD'er en oud-minister in de Paarse kabinetten (1994-2002). In het Financieele Dagblad verdedigde ze onlangs nogmaals de privatiseringen uit de jaren negentig. De concurrentie zou leiden tot lagere prijzen en keuzevrijheid.

Geen plek voor winst

Gelukkig is het de VVD niet gelukt om destijds ook de watervoorziening te vermarkten, al scheelde het niet veel. Het was PvdA'er Jan Pronk die als minister van Verkeer, Ruimtelijke Ordening en Milieu (VROM) in Paars II voorkwam dat de waterbedrijven geprivatiseerd werden. Dankzij zijn verzet werd water aangeduid als een primaire levensbehoefte, waarop de overheid blijvend invloed wilde uitoefenen. Voor het maken van winst was hier geen plek. Water werd beschouwd als een zaak van publiek belang.

Maar wanneer is dat het geval? Bij de vraag of de overheid deelnemingen moet houden, is het belangrijk om goed te formuleren wat dan precies dat publieke belang is. Ook moet worden toegelicht waarom dit niet op andere manieren, zoals met wetgeving of toezicht, voor elkaar te krijgen is.

Gekleurd beleid

Hoe de overheid deze afwegingen maakt, wordt vastgesteld in het staatsdeelnemingenbeleid. Dit is een beleidsdocument waarin de leidende principes staan die de regering volgt bij beslissingen over de organisaties waar ze (al dan niet deels) eigenaar van is. Vergis je niet, dit beleid is sterk gekleurd

foto Maurits Gemmink

door politieke opvattingen over de rol van de overheid, en dat hangt dus af van welke partijen er op dat moment in het kabinet zitten.

In de tijd van Jorritsma en Pronk heerste de zogenaamde Zalmdoctrine. Deze hield in dat de overheid zoveel mogelijk staatsdeelnemingen moest privatiseren. Wanneer het publieke belang in gevaar kwam, zou de overheid bijsturen met regels en wetten. Een voorbeeld hiervan is hoe de post is georganiseerd: het bedrijf (vroeger staatsbedrijf PTT, nu PostNL) werd al onder premier Lubbers (1982-94) geprivatiseerd, maar heeft nog wel een wettelijke taak om bijvoorbeeld voor een minimumaantal postbussen te zorgen.

Door de jaren heen nam langzaam de politieke overtuiging dat het noodzakelijk was om zoveel mogelijk te privatiseren, af. Vorig jaar werd ook het beleid op de schop genomen. Met een nieuwe nota staatsdeelnemingen, waarin aandeelhouderschap een veel serieuzere optie werd voor toekomstig beleid, zeker met het oog op de energietransitie.

Private monopolist

Met deze nieuwe nota is het niet verwonderlijk dat Klimaatminister Rob Jetten onlangs aankondigde dat de warmtenetten (een netwerk van leidingen met warm water, waarmee huizen kunnen worden verwarmd) worden genationaliseerd. De organisatorische kanten van warmtenetten zijn een zorgenkind. Gemeenten zijn betrokken en subsidiëren vaak de aanleg waar nodig, maar hebben uiteindelijk weinig zeggenschap. De zeggenschap, kennis en kunde ligt vaak bij een private monopolist. Dit leidt tot hoge kosten voor de aangesloten huishoudens, die geen alternatief hebben. Door de zeggenschap van gemeenten te vergroten, kunnen kosten worden beperkt en wordt verduurzaming niet onnodig gefrustreerd. Andere landen, zoals Denemarken, hebben niet voor niets al decennia publieke warmtenetten, en het zal het nog een hele toer zijn om die kennisachterstand in te halen.

Desondanks is het besluit om de warmtenetten te nationaliseren, tegen de achtergrond van al die jaren van privatisering, een welkome omslag en in lijn met het nieuwe staatsdeelnemingenbeleid. Het nationaliseren van de energiebedrijven zou een mooie volgende stap zijn. Die stap is echter zo groot, dat het onwaarschijnlijk is dat dit onder leiding van Rutte gebeurt. Toch zou nationaliseren binnen het huidige beleid mogelijk moeten zijn. Het publieke belang is er immers flink bij gediend.

Amper grip

Ten eerste heeft de oorlog in Oekraïne en de daarmee ontstane energiecrisis, laten zien dat de overheid amper grip heeft op de energiemarkt. De genomen maatregelen

zijn verre van optimaal, en energiebedrijven dreigen nu vooral bakken met geld binnen te halen. Het moet nog maar blijken of de toezichthouder in staat zal zijn om excessieve winsten te voorkomen. Ook blijkt de markt nu slecht te werken: leveranciers zijn moeilijk bereikbaar en lijken amper nieuwe klanten aan te willen nemen op het moment dat de prijzen omhoogschieten. Nieuwe aanbieders nemen grote risico's door te stunten met zeer onzekere contracten. Veronderstelde voordelen van concurrentie en keuzevrijheid steken opeens schril af tegen het verlies van grip op de energievoorziening en het garanderen van energie voor wie dat nodig heeft.

Ten tweede is de beperkte grip op de energiemarkt ook een risico met het oog op klimaatverandering. De kans is groot dat de marktpartijen de transitie naar een duurzame energievoorziening eerder gaan frustreren dan versnellen. Veel energieleveranciers hebben ook belangen als (vaak niet-duurzame) energieproducent. In de vorige Tribune noemden we al het voorbeeld van het Duitse energiebedrijf Uniper, dat de Nederlandse staat aanklaagde om de sluiting van een aantal kolencentrales, maar deze rechtszaak liet vallen toen het door de Duitse overheid werd genationaliseerd. De vraag wat leidend is, winst of de publieke zaak, is dus wel degelijk relevant.

Maar bovenal is energie een primaire levensbehoefte, waarop de overheid blijvend invloed moet uitoefenen. Voor het maken van winst is hier geen plek. Energie is een zaak van publiek belang. •

Tekst Bart Linssen

'In de tijd van Jorritsma en Pronk heerste de zogenaamde Zalmdoctrine'

STRAATHUISARTS KRIJGT GOUDEN ROEISPAAN

‘ARMOEDE IS VAAK DE OORZAAK WAARMEE DE ELLENDE BEGINT’

De Rotterdamse straathuisarts Michelle van Tongerloo behandelt één dag in de week mensen die niet verzekerd zijn en zelf geen zorg kunnen betalen. In de Pauluskerk waar ze dat doet komen mensen voor een euro een warme maaltijd eten. Ze hebben daar een warm dak boven hun hoofd en er is ruimte voor een praatje. Lilian Marijnissen bezocht van Tongerloo om haar de Gouden Roeispaan uit te reiken voor haar werk.

Volgens van Tongerloo kopen gemeenten zorg in die vaak niet aansluit bij wat nodig is. Vanwege strenge contracten met zorgorganisaties lukt het niet om mensen de zorg te geven die juist wél nodig is. Armoede is vaak de oorzaak waarmee de ellende begint. Zo vertelde ze bij de uitreiking van de prijs bijvoorbeeld over een alleenstaande jonge moeder die ‘s nachts in een distributiecentrum werkt om te kunnen rondkomen, terwijl ze overdag voor haar zoontje zorgt die veel zorg en aandacht nodig heeft. Voordat zij de juiste zorg kreeg was ze meer dan een jaar verder en de situatie verslechterde. Door de inzet van Van Tongerloo is het gelukt om deze moeder te helpen, maar door wegkijken van de gemeente heeft het veel te ver moeten komen.

Iedere dinsdag staat haar deur in de Pauluskerk voor iedereen open. Reden genoeg om van Tongerloo een Gouden Roeispaan te overhandigen. Dat is de prijs die Marijnissen uitreikt aan mensen die tegen de stroom inroeien. •

foto Wiebe Kiestra

SP-VREDESDAG

‘VREDE IS MEER DAN ALLEEN HET BEËINDIGEN VAN OORLOG’

Jasper van Dijk in gesprek met Andrej Hunko.

Bijna een jaar geleden viel Rusland Oekraïne binnen. Wat toen volgde was een bloedige oorlog met enorm menselijk leed. Dit was het centrale onderwerp op de Vredesdag van de SP. Met verschillende sprekers, een panel en deelnemers in de zaal werd gezocht naar antwoorden op belangrijke vragen: Hoe eindigt deze oorlog en wat is daarvoor nodig? Hoe beschermen we de mensenrechten? Hoe ziet de Europese veiligheidsorde er straks uit? Onder leiding van SP-Kamerlid Jasper van Dijk gingen de aanwezigen in gesprek.

Het zou onrealistisch zijn om te denken dat de oorlog opgelost kan worden op een zaterdagmiddag in een zaaltje in Amersfoort. Toch was de opbrengst van de gesprekken goed en waren de uitgewisselde inzichten verhelderend. Voor een belangrijk deel kwam dat door de aanwezige sprekers.

Deskundigen zoals Tiny Kox (Raad van Europa), Cor Oudes (Pax), Jan Hoekema (Pugwash), Andrej Hunko (Die Linke) en Jeremy Corbyn (Labour) deelden hun visie. In het panel discussieerden Kirsten Meijer (Nederlands Helsinki Comité), Wendela de Vries (Oproep tot onderhandelen) en Bastiaan van Apeldoorn (Senator SP, hoogleraar VU) met elkaar en met de zaal over de beste weg naar vrede.

Hoewel de opvattingen verschilden over hoe de oorlog beëindigd kan worden, waren alle sprekers het wel over één ding eens:

‘De vraag is hoe de oorlog zo snel mogelijk stopt’

SP-senator professor Bastiaan van Apeldoorn in een panel met Kirsten Meijer van het Nederlands Helsinki Comité en Wendela de Vries van de Oproep tot onderhandelen.

Rusland is de agressor en niemand anders is verantwoordelijk voor al die slachtoffers van de afgelopen maanden. Wat vervolgens de juiste stappen zouden moeten zijn richting vrede, daarover volgde een interessante discussie.

Angst voor escalatie

Een heet hangijzer in de gesprekken was de levering van meer en zwaardere wapens aan Oekraïne. De argumenten tegen die levering kwamen duidelijk naar voren in het betoog van Andrej Hunko, parlementslid voor Die Linke in Duitsland. Die Linke is fervent tegenstander van de levering van bijvoorbeeld Leopard-tanks, terwijl andere Duitse partijen dat wel willen. Hunko betoogde dat levering van die tanks de vrede eerder verder weg zou brengen dan dichterbij. Ook Jeremy Corbyn, tot 2020 partijleider van het Britse Labour, zat op die lijn. De twee sprekers vrezen verdere escalatie.

Kirsten Meijer van het Nederlands Helsinki Comité sprak uit dat de agressie van Rusland een directe aanleiding is om het Oekraïense volk te steunen, ook met wapens: ‘Hele steden worden nu verwoest, we zien het elke dag op het nieuws. Onder die omstandigheden is het erg belangrijk om niet toe te geven aan de druk van de agressor. We moeten die mensen beschermen en dat kan nu, helaas, niet zonder wapens.’

In de Nederlandse discussie over de levering van wapens miste Bastiaan van Apeldoorn vaak de discussie over de gestelde doelen: ‘De vraag is hoe de oorlog zo snel mogelijk stopt en hoe Nederland daaraan kan bijdragen. Je kunt in deze oorlog niet neutraal zijn. Waar ik me wel zorgen over maak is dat de oorlogsdoelen opgeschoven zijn. Het zijn niet meer alleen de Oekraïners die het grondgebied verdedigen. De Verenigde Staten spreken nu bijvoorbeeld over het structureel verzwakken van Rusland als doel. De belangen van de Verenigde Staten lopen niet altijd samen met het belang van vrede. Oekraïne is bezig met een gerechtvaardigde verdedigingsoorlog en die moeten we steunen, ook militair. Tegelijkertijd mag oorlog geen middel voor het Westen zijn om een regimewissel te bewerkstelligen. Ik hoop dat de Verenigde Staten zo verstandig zijn om achter

De hele Vredesdag is terug te kijken via sp.nl/vrede23

Andrej Hunko, lid van de Duitse Bondsdag namens Die Linke.

Voormalig Labour-leider Jeremy Corbyn hield via een videoverbinding een betoog voor de-escalatie.

de schermen aan te dringen op onderhandelingen. Zij hebben er ook geen belang bij om deze oorlog nog jaren te laten duren.'

Tribunaal

Zo lang er niet wordt onderhandeld en er geen vrede is, vallen er nog dagelijks slachtoffers. Dat zijn niet alleen militairen, maar ook burgers. Sinds de start van de oorlog zijn er talloze mensenrechtenschendingen gepleegd. Het gaat dan bijvoorbeeld om executies en verkrachtingen. Onafhankelijke organisaties zoals het Nederlands Helsinki Comité monitoren dit zo goed mogelijk. Er zijn al meer dan 27.000 gedocumenteerde oorlogsmisdaden. Zodra het mogelijk is moeten deze zaken voor een tribunaal komen zodat de verantwoordelijken kunnen worden bestraft.

Om het zo ver te laten komen, zal er eerst vrede moeten zijn. Tiny Kox, president van de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa, wil tijdens een internationale top in IJsland in mei bespreken hoe die vrede eruit zou moeten zien: 'We moeten nieuwe afspraken maken over hoe we in Europa gaan samenwerken. Samen zijn we sterk genoeg om grote machten tegen te gaan die geen argumenten hebben maar wel een leger. Daarvoor moeten de democratie, rechtstaat en bescherming van mensenrechten in lidstaten verbeteren. Als een land daaraan niet voldoet dan is dat een grond om je te verzetten.'

De SP pleit daarbij voor een nieuwe veiligheidsarchitectuur in Europa. Tiny Kox: 'Daar moet ook Rusland onder gaan vallen. Anders komt er nooit langdurige vrede. Deze oorlog moet stoppen en daarna moeten we gaan werken aan die nieuwe veiligheidsorde. Dat is een plan van de lange adem maar wel een voorwaarde om een beschaafde samenleving overeind te houden. Als je dat niet hebt dan ben je overgeleverd aan de grote machten. Het alternatief is oorlog. Dit is het moment om ons te organiseren tegen de oorlog en voor de vrede. De agressor Rusland moet teruggedreven en bestraft worden, maar voor een duurzame vrede is meer nodig dan alleen het beëindigen van de oorlog.' •

tekst Xander Topma
foto's Rob Nelisse

De aanwezigen luisteren met aandacht naar de bijdrage van Jeremy Corbyn.

'We moeten nieuwe afspraken maken over hoe we in Europa gaan samenwerken'

LINKSVOOR

‘IK ZIE WEL WAT DE TOEKOMST BRENGT’

Werkdruk is een serieus probleem onder studenten. De lijst met bezigheden van vierdejaars politicologie-student Noah Vetter uit Nijmegen levert daar een overtuigend bewijs van. ‘Maar ik red het nog prima hoor.’

‘Je ziet dingen waarvan je denkt: Het kan zoveel anders, zoveel beter. Dat bouwt zich op en dan ga je je verdiepen in wat partijen erover zeggen en kijk je naar debatten, en dan kom je bij links uit: bij de SP. Zo ging het tenminste bij mij. En wat wel de doorslag gaf, was het functie elders-debat in de Tweede Kamer, over Rutte en zijn uitspraken over de positie van Pieter Omzicht. Daar werd zo onthullend duidelijk dat er van integriteit totaal geen sprake is.’

› Je studeert politicologie en bent actief in de SP. Is dat de voorbereiding op een zetel in de Tweede Kamer?

‘Ik ben politicologie gaan studeren omdat ik het interessant vind om zaken uit te zoeken, te kijken wat de gevolgen zijn van beleid en omdat ik debatten leuk vind. De keuze voor de SP is omdat ik onrechtvaardigheid de wereld uit wil helpen. Niet om een positie te bemachtigen. Onderzoek doen trekt me ook aan, ik zie wel wat de toekomst brengt.’

Je zit in Universitaire Studentenraad voor de fractie van AKKuraatd. Waarmee houd je je daar zoal bezig?

‘De Studentenraad lijkt wel op de gemeenteraad: wij debatteren daar ook met bestuurders. We zetten ons momenteel onder andere in om het bindend studieadvies in Nijmegen van tafel te krijgen. De Tweede Kamer heeft een motie aangenomen om daarmee te stoppen, maar die is niet uitgevoerd. Een mooi succes dat we onlangs behaalden, is dat het universiteitsontbijt weer terugkomt dat afgeschaft was in de tijd van corona, en dat veel studenten wel erg missen.’

› Dan de drukte waarmee studenten te maken hebben. Hoe zit dat bij jou? Wat doe je naast je studie?

‘Ik ben fractievolger voor de gemeenteraad, zit in het afdelingsbestuur van de SP, heb om de huur te betalen een baantje bij een softwarebedrijf, zit op een voetbal- en een tafeltennisvereniging, mag graag darten, sta achter de bar in een danscafé en heb een lieve vriendin voor wie ik graag tijd vrijmaak. En van een mooie serie op Netflix of een goed boek kan ik ook erg genieten.’ •

tekst Peter Verschuren
foto Karen Veldkamp

DE SP IN 1976
STRIJDEN TEGEN DISCRIMINATIE

‘Ik zing voor gewone mensen.’ Met deze woorden van de Zangeres Zonder Naam opende begin 1976 de Tribune. De aanleiding voor het interview waren de negatieve reacties op het toekennen van de Gouden Harp, een paar maanden eerder. Kritiek op de zangeres die vooral kwam uit de ‘linkse’ kringen. Dit was reden voor de SP om een tegengeluid te laten horen. Ook in 1976 startte de partij een grote actie tegen de apartheid in Zuid-Afrika. De SP was een van de allereerste in Nederland die steun gaf aan het ANC en vooral aan hun voorman Nelson Mandela, die gedurende vele decennia in dat land gevangen zat.

‘Ik zing voor gewone mensen.’ De Tribune laat in 1976 de Zangeres Zonder Naam aan het woord, na kritiek van ‘links’.

Postzakken met brieven

Voor de oorlog groeide Mary Servaes, beter bekend als de Zangeres Zonder Naam, op in diepe armoede. Haar vader was drankzuchtig en gewelddadig. ‘Rietje’ bracht in haar jeugd jaren door in een ziekenhuis en zou haar leven lang mank zijn. In cafés zong zij levensliederen, die op de nationale radio niet werden gedraaid, maar door veel mensen wel erg gewaardeerd. Postzakken met brieven kreeg ze van fans, die troost vonden in haar muziek en hun verhaal wilden vertellen. Mary was al over de vijftig toen het succes kwam: Mandolinen in Nicosia (1972); Keetje Tippel (1975) en ’t Was aan de Costa del Sol (1975).

De toekenning van de Gouden Harp leidde tot afkeer in ‘linkse’ kringen. Een reden voor de Tribune om haar te interviewen: ‘Ik zing altijd voor volle zalen, zoals vanavond. En kijk maar wat er zit. Allemaal gewone, hardwerkende mensen. Voor deze mensen zingen geeft me veel plezier. Dit is voor mij cultuur.’ Steeds strijden tegen de ‘elitejongens’, zoals Mary Servaes ze noemde. De Zangeres Zonder Naam zong bijvoorbeeld over de gevolgen van de mijnsluiting in Limburg, waar zij zelf woonde. Of over de hoertjes op de Wallen. Over de oorlog in Vietnam, waartegen de SP in die jaren zo massaal actie had gevoerd.

Apartheid in Zuid-Afrika

De SP had veel succes gehad met de actie ‘Van mens tot mens’, waarin Nederlanders honderdduizenden biefkaarten stuurden naar Amerikanen, om hun afkeer te laten blijken van de oorlog in Vietnam. Deze actiemethode werd in 1976 weer gebruikt, nu in de strijd tegen de apartheid in Zuid-Afrika. Bij deze actie stuurden mensen in ons land een persoonlijke briefkaart naar mensen in Zuid-Afrika en lieten weten waarom zij de rassenpolitiek in dit land verafschuwden. De kleine partij slaagde erin om 280.000 protestkaarten te laten versturen. Dat leidde tot onrust in Zuid-Afrika en zelfs tot paniek bij de apartheidsregering in Pretoria.

Hoeveel invloed de SP met deze actie had bleek later, toen een Zuid-Afrikaanse spion een boekje open deed. In Geheim agent voor Zuid-Afrika (1981) schreef spion Gordon Winter over de gevolgen van deze SP-actie ‘Van mens tot mens’. De Zuid-Afrikaanse geheime dienst (‘BOSS’ genaamd) slaagde erin om 170.000 kaarten te onderscheppen, maar de actie zorgde toch voor grote onrust in de politiek. Daarom besloot de BOSS tot een tegenactie: ‘Die skryf ’n Hollander veldtog’. Om deelname te bevorderen riep hij de hulp in van Ada Stuyt, een voormalig model uit Nederland (3e bij de Miss Holland-verkiezing 1960).

Volgens spion Gordon werden in reactie op de actie van de SP 150.000 pamfletten naar ons land gestuurd, maar die zullen de afkeer van Nederlanders van de apartheid in Zuid-Afrika alleen maar verder hebben aangewakkerd. De band tussen SP en ANC bleef bestaan en tot de vrijlating van Nelson Mandela in 1990 zou de partij acties blijven voeren, om geld en goederen in te zamelen voor het ANC. Ook organiseerde de SP een jaarlijks ‘Free Mandela Festival’, voor het eerst in 1986 in Oss, om zo aandacht te vragen voor de strijd tegen apartheid. Strijd tegen discriminatie in het groot (ANC) én ook in het klein (Servaes). •

tekst Ronald van Raak
foto archief SP

PRIKBORD@SP.NL

of stuur een brief naar Redactie Tribune • Snouckaertlaan 70 • 3811 MB Amersfoort

Te laat bij de stembus

In de vorige editie van de Tribune stond in een interview met Tiny Kox dat mensen niet moeten vergeten om 16 maart te gaan stemmen. Immers, je stem telt dan dubbel omdat de leden van de Provinciale Staten de Eerste Kamer kiezen. We hebben daar een fout gemaakt. De verkiezingen vinden niet plaats op 16 maart maar op 15 maart. Had je de datum op basis van het vorige artikel al in je agenda gezet? Pas het dan snel aan zodat je niet te laat bij de stembus bent!

De Tribuneredactie

Bel de Meldlijn hoge energierekening

Vrijwel iedereen heeft de afgelopen maanden een fors hogere energierekening gekregen. Wij willen graag weten hoeveel meer dat voor jou was en of het 'prijsplafond' jou voldoende helpt. Of zit je nog steeds in de kou of met een hoge rekening? Laat het ons weten!

Bel maandag t/m vrijdag tussen 19.00 en 20.00 uur gratis naar de SP Meldlijn Hoge energierekening op 0800 022 5005. Wij horen heel graag jouw ervaringen zodat we dat in Den Haag kunnen gebruiken.

DOORLOPENDE MACHTIGING
BON OM LID TE WORDEN

SP

naam : Socialistische Partij (SP)
adres : Snouckaertlaan 70
postcode : 3811 MB woonplaats: Amersfoort
land : Nederland incassant ID: NL86ZZZ403462460000
kenmerk machtiging (in te vullen door SP):
reden betaling : betaling contributie

SEPA Single Euro Payments Area

Door ondertekening van dit formulier geeft u toestemming aan de SP om doorlopende incasso-opdrachten te sturen naar uw bank om een bedrag van uw rekening af te schrijven wegens contributie en aan uw bank om doorlopend een bedrag van uw rekening af te schrijven overeenkomstig de opdracht van de SP. Als u het niet eens bent met deze afschrijving kunt u deze laten terugboeken. Neem hiervoor binnen 8 weken na afschrijving contact op met uw bank. Vraag uw bank naar de voorwaarden.

Ja, ik word lid van de SP. Ik ontvang een welkomstgeschenk en bovendien krijg ik elke maand het nieuws- en opinieblad De Tribune in de bus. Ik kies voor de volgende kwartaalbijdrage:

❑ € 5,00 (minimum) ❑ € 7,50 ❑ € 10,00 ❑ € 12,50 ❑ € 15,00 anders: € _____

naam : _____
roepnaam : _____ voorletters: _____ m/v
adres + huisnr : _____
postcode : _____ woonplaats: _____
land : _____ geboortedatum: _____
email : _____
telefoon : _____ mobiel: _____
IBAN (rekeningnr.) : _____ bank Indentificatie (BIC)*: _____
* geen verplicht veld bij Nederlands IBAN (rekeningnr)
plaats en datum : _____
handtekening : _____

Tribune februari 2023

Stuur deze bon in een envelop zonder postzegel naar: SP - Ledenadministratie, Antwoordnummer 407, 3800 VB Amersfoort. U kunt deze machtiging stopzetten met een telefoontje of een e-mail aan de SP: (088) 243 55 40, administratie@sp.nl

CRYPTOGRAM

Horizontaal

7 Is niet heelhuids in de laatste wedstrijdronde gekomen. (13 en 5,8)
8 Muziekinstrument van een kaviaar-links type? (12)
9 Bos krijgt wederom een zetje. (4)
11 Heeft Mens erger je niet! betrekking op vreemdgaanders? (8 en 4,4)
13 Fooi voor een goed avondje uit (naar theater bijvoorbeeld, of film). (10)
14 Goedschiks ondergaan, en toch onderuitgegaan. (11 en 3,8)
16 Fladdert niet overdag door het uitgaansleven. (12)
17 Nu al ter plekke? (6 en 2,4)

Verticaal

1 Doekje van een verstokte dronkaard. (7)
2 Zonder toevoegingen oogt het zuiver. (7)
3 Hier zie je door de bomen het naaigerei niet meer? (9)
4 Een 2, 4, 6 (etc.) moment. (4)
5 De graaf beschermt zowel zijn graafschap als zijn kampioenschap. (15)
6 Platform is, omgeven door water, een waardeloos stuk grond. (12)
8 Daar klinkt een parvenu achterover te zijn gevallen. (4)
10 De kramen staan klaar, de spullen ook. Fini. (10)
12 Daar aan de horizon is het slot. (6 en 4,2)
15 Groet voor als de zon op is. (3)15 Jokten over de chemische behandeling. (5)

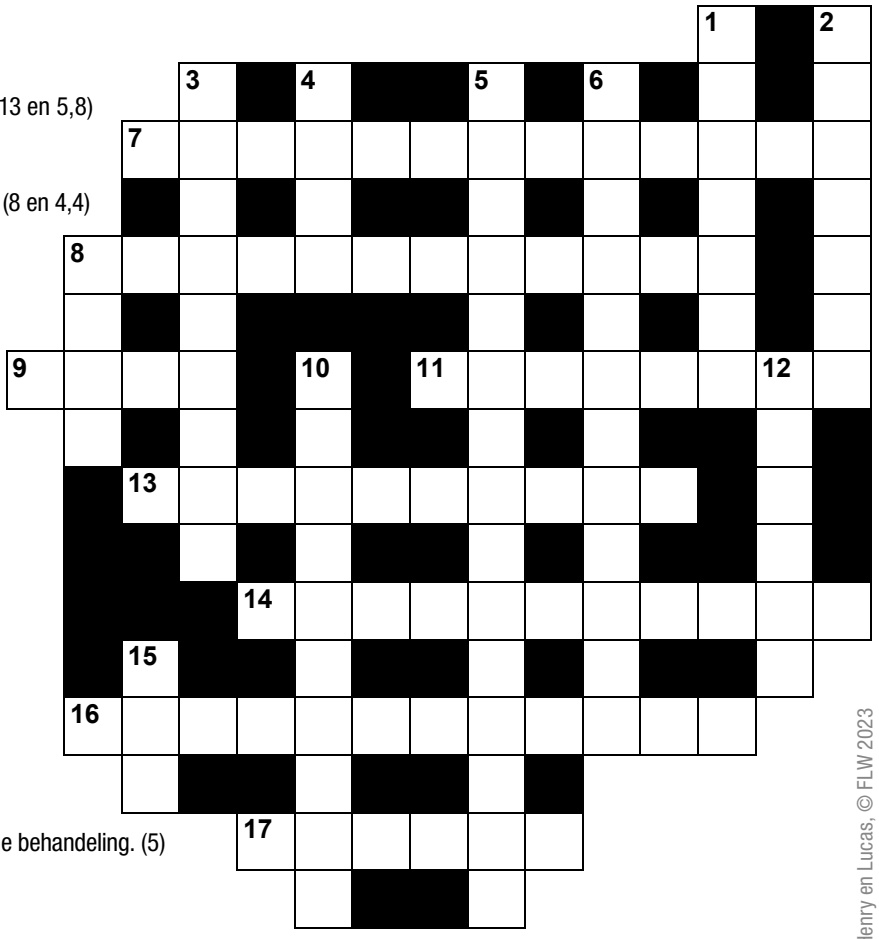

Henry en Lucas, © FLW 2023

CITATENRAADSEL

Opdracht: vul in de gele en oranje vakjes horizontaal de achternamen in van de mensen van wie een citaat is weergegeven.
De oplossing verschijnt dan in de oranje balk (boven naar onder). Een ‘lange ij’ of leesteken is één hokje. Thema: ‘ruimte(vaart)’. Veel puzzelplezier.

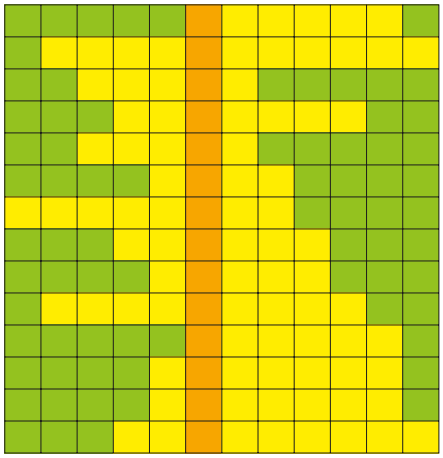

1	Ik wil niet de tijd, ruimte, plaats en beweging definiëren, aangezien die bekend is bij iedereen.
2	Alleen op grote hoogte is genoeg ruimte voor brede vleugels.
3	Het universum is een vrij grote plaats. Als wij er alleen zijn, lijkt het een vreselijke verspilling van ruimte.
4	Een conservatief is iemand die niet naar de nieuwe maan wil kijken uit eerbied voor de oude.
5	De Aarde zal een Heilig Land worden, bezocht door pelgrims uit alle uithoeken van het heelal.
6	Een mens die alleen was in het heelal had geen enkel recht, maar enkel verplichtingen.
7	Wij hopen het volledige heelal te verklaren met een enkele, eenvoudige formule die je op je T-shirt kunt zetten.
8	De maan is slechts de eerste mijlpaal op weg naar de sterren.
9	Sciencefiction probeert alternatieve manieren te vinden om naar de realiteit te kijken.
10	Menig reis gaat nog door, lang nadat de beweging in tijd en ruimte is opgehouden.
11	Ik denk dat het minst belangrijke van sciencefiction voor mij de voorspellende capaciteit is.
12	Ik wil al jarenlang in de ruimte vliegen, maar heb nooit gedacht dat dat echt haalbaar zou zijn.
13	De ruimte tussen hemel en aarde lijkt op een blaasbalg. Hij pompt, maar blijft leeg.
14	Het is niet het een of het ander dat tot waanzin leidt, maar de ruimte ertussenin.

OPLOSSING JANUARI

Horizontaal

4) Rovershol 7) Mediawaakhond 10) Schoencadeautje 11) Betaalstaat 12) Vla 13) Titelpagina 15) Lomp 16) Enen 17) Uitgaan.

Verticaal

1) Boodschappen 2) Beraadslagen 3) Volkstaal 5) Stavast 6) Doden 7) Meegeven 8) Doorlopend 9) Accent 14) Neut 15) Logen.

De winnaar van de januaripuzzel 2023 is Cora de Koning uit Wijhe.

Stuur uw oplossing van een puzzel naar keuze vóór **22** februari naar de puzzelredactie van de Tribune; Snouckaertlaan 70, 3811 MB Amersfoort of tribunepuzzel@sp.nl Vergeet u niet uw naam en adres te vermelden? Onder de inzenders van een goede oplossing wordt een gesigneerd boek verloot uit de SP-boekenstal.

foto Kees van de Veen/ANP©

CRISIS IN HERHALING: KABINET PRESTEERT NIETS OP ASIELBELEID

Nieuwsuur berekende dat als er niks gebeurt, Nederland komend jaar 38.000 plekken voor asielzoekers tekortkomt. Tussen nu en juni lopen de contracten van 35 locaties af waar nu nog mensen worden opgevangen. Met de mensonterende situatie in Ter Apel van afgelopen najaar nog vers in het geheugen, zou je zeggen dat het kabinet alles op alles zet om met betere spreiding meer plekken te organiseren in het land. Toch schiet dat voor geen meter op en ligt de volgende crisis in het verschiet.

SP-Kamerlid Jasper van Dijk vindt het tekort aan opvangplekken zeer verontrustend: ‘Het betekent dat de staatssecretaris een groot politiek probleem heeft. We hebben vorig jaar de ellende gezien met de mensen die op de grond moesten slapen bij het aanmeldcentrum in Ter Apel.’ Als er niks gebeurt dan gaat zich dat herhalen deze zomer, vreest Van Dijk. ‘Weer mensen op de grond, weer kinderen op stoelen, weer ellende.’ Dat de spreidingswet maar niet opschiet, noemt Van Dijk ‘zo langzamerhand een gênante vertoning, omdat de coalitie tot op het bot verdeeld is over over dit onderwerp. Dit kabinet presteert helemaal niets op asielbeleid’, aldus Van Dijk. •

TRIBUNE.

Nieuwsblad van de SP • jaargang 59 • nr.3 • maart 2023 • € 1,75
www.sp.nl

VOLKSPROTEST!

ENERGIEBEDRIJVEN VAN DE MARKT

DE SP ZET ZICH IN VOOR MENSELIJKE WAARDIGHEID, GELIJKWAARDIGHEID EN SOLIDARITEIT

TRIBUNE IS EEN UITGAVE VAN DE SOCIALISTISCHE PARTIJ (SP) EN VERSCHIJNT 11 MAAL PER JAAR

Redactie
Xander Topma (h), Bart Linssen
Tijmen Lucie, Anne-Marie Mineur
Peter Sas

Vormgeving
Maurits Gemmink, Nenad Mećava

Aan dit nummer werkten mee
Wiebe Kiestra, Lenn, Anouk Pross
Ronald van Raak, Karen Veldkamp
Peter Verschuren, Joshua Versijde

Collage omslag
foto's Wiebe Kiestra
montage Maurits Gemmink

De Tribune op Internet
sp.nl/tribune

Abonnement
€ 5,00 per kwartaal (machtiging)
Losse nummers € 1,75.
SP-leden ontvangen de Tribune gratis.

SP algemeen
T (088) 243 55 55
F (033) 462 55 12
sp@sp.nl
sp.nl

Abonnementen- en ledenadministratie
Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort
T (088) 243 55 40
E administratie@sp.nl

Redactie Tribune
Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort
T (088) 243 55 42
F (033) 462 55 12
E tribune@sp.nl

De Tribune in gesproken vorm
Belangstellenden voor de Tribune op cd kunnen contact opnemen met de SP-administratie.

Incasso contributie
Veel leden van de SP betalen hun contributie via een incassomachtiging. Sinds 1 oktober 2013 incasseert de SP het bedrag van de contributie in de eerste week van elk kwartaal. Daarbij vermelden we, conform wettelijke regels het betreffende lidnummer en het zogeheten incassanten-ID van de SP, te weten NL86ZZZ403462460000. Bij vragen over contributie-inning, kunt u contact opnemen met de ledenadministratie van de SP, via (088) 243 55 40 of administratie@sp.nl

Tenzij anders vermeld, is op de inhoud van deze publicatie de Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel-GeenAfgeleideWerken 3.0 Nederland licentie van toepassing. http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl

IN DIT NUMMER

Leefsituatie arbeidsmigranten moet beter
SP'er Simon Zandvliet boekt daverend succes
6

Energiebedrijven van de markt getrokken
Fotoverslag van het Volksprotest
10

Paul Peters Fotoprijs
Winnaar portretteert generatie Z
17

Gesponsorde energiebedrijven
Financiële hangmat zonder weerga
22

Inflatie beteugeld
Biedt de prijzenwet uitkomst?
25

4 **Actueel: Vermagerde basisbeurs komt terug**
14 **De roep om radicale democratisering**
28 **LinksVoor: Multitalent Jente van Eck wil een voorbeeld zijn**
29 **De SP van toen tot nu: 1976 Het politieke roer omgegooid**

20, 21 **Nieuws** 30 **Prikbord** 31 **Puzzel** 32 **Uitgelicht**

COLUMN

Ga stemmen en neem iemand mee!

Op 15 maart kunnen we bij de Provinciale Statenverkiezingen samen laten zien dat het anders moet. Met een stem op de SP kun je het beleid in de provincie socialer maken en kunnen we slechte plannen van het kabinet Rutte in de Eerste Kamer tegenhouden.

Want dat het anders moet is duidelijk. Volgens Rutte leven we in het rijkste land ter wereld, maar intussen stijgt het aantal mensen zonder dak boven het hoofd, dat gebruik moet maken van de Voedselbank en de rekeningen nauwelijks kan betalen.

Dat het anders kan is ook duidelijk. Er worden enorme winsten gemaakt. Laten we stoppen met die winsten geven aan rijke aandeelhouders maar laten we deze winsten inzetten om de kosten voor de boodschappen, energie en vervoer te verlagen.

Op ons Volksprotest trokken we symbolisch de energiebedrijven van de markt. Want energie is een basisvoorziening en hoort niet op de markt. Net zoals onze zorg en openbaar vervoer! Bij de Provinciale Statenverkiezingen kunnen we hier verandering in brengen.

Maar veel mensen hebben geen vertrouwen meer in de politiek. En dat is begrijpelijk als de politiek steeds niet aan jouw kant staat. Maar daar kunnen we samen verandering in brengen. Door te kiezen voor een andere, eerlijke politiek. Door te kiezen voor democratisering van wat van ons allemaal is. Door het organiseren van solidariteit in plaats van tweedeling.

Door 15 maart SP te stemmen.

En neem iemand mee als je gaat stemmen!

Lilian Marijnissen
fractievoorzitter SP

BASISBEURS KOMT VERMAGERD TERUG

‘PECHGENERATIE? NEE, SLACHTOFFERS VAN BEWUST VERKEERD BELEID!’

Op 11 juni 2022 demonstreerden de SP Jongeren op de Dam in Amsterdam samen met Lilian Marijnissen en Peter Kwint voor studiefinanciering en een fatsoenlijke compensatie.

‘Goed nieuws dat er weer een basisbeurs komt’, vindt SP-Kamerlid Peter Kwint. ‘Een mooie overwinning voor de studenten die daar hard voor geknokt hebben we die we als SP altijd gesteund hebben. Maar na het debat erover zit ik nog wel met twee graten in de keel’.

TOT 2016 KREGEN ALLE STUDENTEN een deel van hun studiefinanciering als basisbeurs: een bedrag dat ze niet terug hoefden te betalen na hun studie. Op voorstel van de toenmalige regering van PvdA en VVD werd daar een streep door gezet: dat bedrag moesten ze voortaan maar rentedragend gaan lenen. Het bezuinigingsvoorstel werd aangenomen met de opmerkelijke steun van oppositiepartijen GroenLinks en D66.

‘Wat wij toen voorspelden is uitgekomen’, constateert Kwint: ‘Een enorme schuldenexplosie. In 2015 stond er 11 miljard euro uit aan studieschulden, nu 26 miljard: meer dan een verdubbeling in acht jaar. Dat leidt tot veel stress en ellende en maakt dat mensen ervan af zien om te gaan studeren. Het is echt weer gaan uitmaken of je ouders genoeg geld hebben om je te onderhouden tijdens je studie. ’

› Inmiddels erkent bijna heel politiek Den Haag onder druk van studentenacties dat er in 2015 een verkeerd besluit is genomen en komt de basisbeurs vanaf het komende studiejaar terug. Toch heb je twee graten in de keel...

‘Ja, de ene is de hoogte van de beurs en de andere het herstellen van de ellende van de afgelopen jaren. De beurs komt op 274 euro per maand voor uitwonenden: veel te laag. Dat is ongeveer het bedrag dat ik kreeg toen ik in 2002 met mijn studie begon. Terwijl een beetje studentenkamer al gauw 500 tot 600 euro doet, het collegegeld boven de 2000 euro ligt en alle prijzen enorm stijgen. Dan de compensatie: de studenten die hun beurs hebben moeten lenen krijgen een compensatie van zo’n 360 euro voor elk studiejaar zonder basisbeurs. Dat kost in totaal 1 miljard euro, niet meer dan zes procent van het bedrag waarmee de totale studieschulden zijn gestegen: een fooitje. Er wordt gesproken van de pechgeneratie. Maar het gaat niet om mensen die pech hadden: het gaat om slachtoffers van bewuste en verkeerde politieke keuzes!’

‘Het is echt weer gaan uitmaken of je ouders wel genoeg geld hebben’

› **Dat heb je in het Kamerdebat helder verwoord, maar het haalde niets uit….**
‘Helaas niet. Bij de coalitiebesprekingen voor het huidige kabinet hebben de partijen uitonderhandeld dat er 1 miljard per jaar beschikbaar is voor de basisbeurs en eenmalig 1 miljard voor compensatie. Niemand weet waar die bedragen op gebaseerd zijn, er ligt geen enkele onderbouwing onder, maar de regeringspartijen bewogen in het debat geen millimeter. Zelfs het heel gematigde voorstel van de jongerenraad van de SER voor een beperkte verhoging van de basisbeurs en de aanvullende beurs voor studenten met ouders die weinig geld hebben werd afgeschoten.’

› **In 2015 stemden PvdA en GroenLinks voor afschaffen van de basisbeurs? Hoe zaten die partijen nu in het debat?**
‘Acht jaar geleden koos de PvdA samen met de VVD voor een keihard bezuinigingsbeleid en wilde GroenLinks maar al te graag bewijzen dat ze toe was aan regeringsdeelname. Ze lieten toen de studenten in de kou staan. Ze erkenden nu ruiterlijk dat ze toen de verkeerde keuze gemaakt hebben.’ •

tekst Peter Verschuren
foto Joshua Versijde

SP JONGEREN IN ACTIE VOOR HET MBO

De jongeren van de SP zijn momenteel bezig met een grote mbo-actie waarbij ze pleinen afgaan om daar van studenten te horen waar zij zelf tegenaan lopen. Daaruit blijkt dat het afschaffen van de basisbeurs veel problemen met zich heeft meegebracht. Studenten hebben stress door hoge schulden en maken zich zorgen over of zij hun studie en kamer iedere maand wel kunnen betalen. Niet voor niets hebben de SP Jongeren eerder al acties gevoerd tegen het afschaffen van de basisbeurs en vóór het terugbrengern ervan. De komende maanden gaan zij nog door met het verzamelen van reacties.

Deze ervaringen kunnen ook worden gedeeld via https://doemee.sp.nl/mboactie

Jannie Visscher
voorzitter SP

Vijfmaal winst

Deze Tribune verschijnt precies rond de verkiezingen van de Provinciale Staten. Lilian schreef al hoe belangrijk het is dat we allemaal ons steentje bijdragen om van die verkiezingen een succes te maken met een mooi resultaat op 15 maart. We gaan natuurlijk voor zetelwinst. Maar gelukkig hebben we de afgelopen tijd op meer fronten al veel winst geboekt.

Zo zien steeds meer mensen in dat het oliedom was om onze energiebedrijven te verkopen en tekenden al meer dan 125.000 mensen onze volkspetitie om de energievoorziening weer in eigen handen te krijgen. Daar waar er eerst door sommigen nog hard gelachen werd om het idee van nationalisatie, sluiten nu meer en meer mensen hierbij aan.

Winst vind ik ook dat we in een paar jaar tijd een geweldig SP-belteam hebben opgebouwd. In een persoonlijk gesprek weten onze bellers mensen enthousiast te maken om met ons mee te doen.

En dan is er natuurlijk de *Winst van eerlijk delen*, het boek van Lilian waarin ze vlijmscherp laat zien waar het fout is gegaan in ons land. En hoe we de weg terug kunnen vinden. Lilian trekt volle zalen met haar boek-tour door het land. Zalen gevuld met mensen die ook vinden dat het echt anders moet.

Mooi is ook de ledenwinst van de afgelopen maanden. Sinds oktober groeien we iedere maand met honderden nieuwe leden. Veel van hen stemden al langer op de SP maar willen nu meer doen en onze partij sterker maken door het lidmaatschap. Iedereen heeft zo haar/zijn eigen redenen. Eén van de nieuwe leden verwoordde het als volgt: *“Als een partij zo standvastig haar idealen nastreeft en ik die idealen deel, dan wordt het toch tijd?”*

Laten we ons dus inzetten voor nog meer winst. Niet voor de bedrijven en aandeelhouders maar voor de mensen in Nederland waar we zij aan zij mee staan. •

PROVINCIAAL SP-VOORSTEL ARBEIDSMIGRANTEN AANGENOMEN

SIMON ZANDVLIET: ‘MENSEN WORDEN KAPOTGEMAAKT DOOR LOUCHE FIGUREN DIE ALLEEN MAAR GELD WILLEN VERDIENEN.’

Op zijn laatste dag als SP-Statenlid in Overijssel diende Simon Zandvliet een eigen initiatiefnota in waarmee hij de leefsituatie van arbeidsmigranten wilde verbeteren. Na drie jaar onderzoek en schrijfwerk is zijn voorstel nu eindelijk aangenomen. ‘Deze mensen en hun verhalen laten mij nooit meer los.’

Een initiatiefvoorstel schrijven is niet zomaar iets. Dat merk je ook als je het document van Zandvliet doorleest. Het zit goed in elkaar, is uitgebreid en uit alles blijkt dat hij zich enorm heeft verdiept in de materie en er veel tijd in heeft gestoken. Dit terwijl het om een probleem gaat dat voor hem, en voor vele anderen, lange tijd onzichtbaar was.

Het was een bericht vanuit SP-afdeling Raalte dat Zandvliet drie jaar geleden op het spoor zette: ‘Ze benaderden mij omdat er van alles aan de hand was op vakantiepark Old Heino, waar veel arbeidsmigranten wonen. We zijn daar toen naartoe gegaan om zelf te zien en te horen wat er speelde. Het was vernederend hoe daar met deze mensen werd omgegaan. De woonsituatie en arbeidsomstandigheden waren verschrikkelijk.’

Naar de burgemeester

Op hetzelfde moment had zich, samen met de lokale SP en FNV, ook een groep arbeidsmigranten verzameld om naar de burgemeester toe te gaan. Op die manier wilden ze aandacht vragen voor hun situatie.

‘Arbeiders worden tegen elkaar uitgespeeld terwijl de bedrijven er met de winsten vandoor gaan’

Zandvliet: ‘Ze vroegen de burgemeester om te helpen. Hij is toch ook hun burgervader? Maar zijn reactie was dat hun arbeid wel nodig was maar dat ze absoluut niet op ondersteuning hoefden te rekenen. Hij wilde dus wel de lusten maar niet de lasten. Terwijl die lasten worden gecreëerd door de omstandigheden die de politiek zelf heeft veroorzaakt! Ik werd me toen toch woest. Dat was het moment waarop ik besloot om die woede om te zetten in iets goeds.’

Als Statenlid in de provincie Overijssel wist Zandvliet dat een eigen initiatiefvoorstel de beste manier zou zijn om iets aan de situatie te veranderen. Maar hij wist ook dat de problemen veelal onzichtbaar zijn voor de andere volksvertegenwoordigers. En dat het om een groep mensen gaat die niet kunnen stemmen, en waar je dus ook geen politiek voordeel bij hebt. Geen makkelijke klus dus om op die basis een voorstel aangenomen te krijgen. Daarom besloot Zandvliet om niet te starten in de vergaderzaal maar juist daarbuiten. Ook vond hij een opmerkelijke bondgenoot: Jan Jonker van de Overijsselse SGP.

Zandvliet: ‘Ik vertelde Jonker over mijn ervaringen bij het vakantiepark en hij begreep meteen waar ik het over had. We vonden het allebei verschrikkelijk, ik vanuit mijn socialistische waarden, hij vanuit zijn Bijbelse principes. Het lijkt misschien een gekke combinatie maar het bleek later ontzettend nuttig om dit samen te doen. Het voorstel is er echt beter door geworden.’

Stukgemaakt

Om een goed beeld te krijgen van de situatie van mensen, bezocht Zandvliet in de loop der tijd vele vakantieparken om daar met arbeidsmigranten te spreken. Hij hoorde daar schrijnende verhalen: ‘Ik sprak een vrouw die destijds 25 jaar oud was. Zij was in een woning gestopt met wildvreemde mannen. Alsof dat niet kwalijk genoeg was, kreeg ze een telefoontje dat haar woonplek was weggegeven. Een kwartier laten stonden haar spullen op de stoep terwijl ze nergens anders naartoe kon gaan. Ook sprak ik een vrouw die corona had die alsnog verplicht werd om naar haar werk toe te komen, omdat haar Nederlandse collega ook corona had. De reden dat zij wel moest komen, is dat ze haar woning huurde bij haar werkgever en ze die anders kwijt was!’

Eén van de mensen die Zandvliet ontmoette, is zijn grote drijfveer geworden om het initiatiefvoorstel tot een succes te maken: ‘Maria is een meisje uit Tsjechië dat daar in de gehandicaptenzorg werkte. Dat is hetzelfde werk als wat ik toen deed. Maar haar moeder werd ziek en ze had geld nodig voor de verzorging. Ze werd toen benaderd met beloftes over een prachtig huis, een hoog loon en een eigen auto in Nederland. Omdat ze haar moeder wilde ondersteunen heeft ze dat contract toen getekend. Natuurlijk was de situatie in werkelijkheid compleet anders.’

Hij vervolgt: ‘In een wit busje werd ze naar het grote onbekende Nederland gebracht. Maar in plaats van in een eigen huis werd ze achterin een vakantiepark gepropt. En in plaats van goed werk ging ze van tijdelijke oproep naar tijdelijke oproep waarbij ze ieder moment ontslagen kon worden. En terugkeren naar Tsjechië kan ook niet meer. Ze heeft een schuld van 2000 euro bij het uitzendbureau voor de rit naar Nederland. Nu zijn we zeven jaar verder en is Maria geknakt, stukgemaakt. Ze was een lieve, vrolijke en zorgzame vrouw, en nu is ze depressief en heeft ze een drankprobleem omdat ze geen andere manier meer ziet om haar leven te verlichten. Dit is wat er onder onze neuzen gebeurt en dit is wat we nu toestaan in ons land. Mensen worden kapotgemaakt door louche figuren die alleen maar geld willen verdienen.’

Tegen elkaar uitgespeeld

Woedend is Zandvliet dan ook op de uitzendbureaus en bedrijven die misbruik maken van mensen zoals Maria: ‘In Raalte draait 85% van het Jumbo-distributiecentrum op arbeidsmigranten. Zij zorgen ervoor dat er brood in de winkels ligt, maar ondertussen worden ze aan alle kanten uitgebuit. Ze worden behandeld als stront. Dat is niet goed voor mensen, maar ook niet goed voor de economie. Niet voor die van ons, maar ook zeker niet voor de economie van het land van herkomst. Daar worden ook weer mensen ingevlogen om de gaten op te vullen die ontstaan doordat bedrijven hier goedkope arbeidskrachten naartoe halen. Daarnaast willen mensen natuurlijk veel liever in hun eigen land werken, dicht bij familie en vrienden, als ze maar een loon krijgen waar ze van kunnen leven. Deze hele omgang met mensen remt ook de ontwikkeling in die landen.’

Ook voor de Nederlandse werkenden is dit model pervers, zo stelt Zandvliet: ‘Het is oneerlijke concurrentie. Heb je in Nederland een huis en betaal je je verzekeringen en andere vaste lasten, dan heb je gewoon een behoorlijk loon nodig om dat te kunnen doen. Doordat dubieuze uitzendbureaus de arbeidsmigranten onderbetalen, kan hier dus nooit mee geconcurreerd worden, want wat zij betaald krijgen is gewoon niet voldoende om in Nederland van te leven. Dat betekent dat mensen die nu niet werken maar dat wel zouden willen, dat gewoon niet kunnen omdat ze te duur zijn. Het is pure verdrukking, waarbij arbeiders tegen elkaar worden uitgespeeld terwijl de bedrijven er met de winsten vandoor gaan.’

Provincie in positie

De landelijke politiek, met de SP als koploper, is druk bezig om te kijken hoe arbeidsmigratie beter gereguleerd kan worden.

‘We hebben ambtenaren achter hun bureau weggesleept’

De provincie gaat daar niet over. Maar daar legt Zandvliet zich niet bij neer: ‘Als deze mensen hier zijn en voor ons werken dan zijn het ook onze arbeiders waar we goed voor moeten zorgen. Veel provinciebesturen zeggen dat ze daar niet over gaan, maar ik heb met mijn voorstel laten zien dat dat wel zo is, als je het maar wilt.’

Zandvliet: ‘Als andere provinciale SP’ers hiermee aan de slag willen, dan is mijn gouden tip echt om naar de parken toe te gaan om daar met mensen te praten over hun situatie. Dat is de enige manier waarmee je echt een goed beeld te krijgt en uiteindelijk een goed voorstel kunt schrijven. Omdat het onzichtbaar is voor veel mensen, en dus ook voor bestuurders en andere volksvertegenwoordigers, zul je ze moeten meenemen, zodat ze bij de bespreking van je voorstel echt weten waar het over gaat. Zo hebben we gedurende de afgelopen drie jaar veel vragen gesteld, maar ook gesprekstafels georganiseerd met bedrijven die laten zien hoe het wel op een menswaardige manier kan. We hebben provinciale en gemeentelijke ambtenaren achter hun bureau weggesleept om mee naar buiten te gaan.’

Concrete voorstellen

Het resultaat van al die inzet is een heldere nota met concrete voorstellen. Zandvliet: ‘Wat we hebben gemerkt is dat de provincie perfect de regierol kan pakken, waar dat bij gemeenten niet lukt door gebrek aan kennis of personeel. Door dat stevig te doen en ervoor te zorgen dat overal dezelfde afspraken gelden, voorkom je dat problemen zich van gemeente naar gemeente verplaatsen. Ons advies is dus dat er binnen de provincie iemand komt die dit aanstuurt, en die gemeenten, werkgevers en arbeidsmigranten bij elkaar haalt om afspraken te maken.’

Hij vervolgt: ‘Allereerst vinden we dat de conclusies van het aanjaagteam onder leiding van Emile Roemer direct moeten worden overgenomen. Verder adviseren we

Emile Roemer en Bart van Kent bezochten in coronatijd een gebouw in Almere waar arbeidsmigranten gehuisvest zijn om daar met ze in gesprek te gaan.

Arbeidsmigranten worden met valse beloftes naar Nederland gehaald om vervolgens te worden weggestopt in slechte woonruimtes.

om de registratie van arbeidsmigranten op orde te brengen bij de gemeenten. Nu zijn mensen niet ingeschreven waardoor ze geen recht hebben op zorg en sociale zekerheden. Hierdoor hebben ze ook geen stem. Dat is ook iets waar we voor pleiten: zet deze mensen zelf aan tafel en praat met ze, in plaats van over ze te praten. Luister naar hun verhalen en verbeter hun situatie.'

Tot slot is ook de woningbouw een punt van aandacht in het voorstel van Zandvliet: 'Het belangrijkste is dat bed en brood gescheiden worden. De werkgever moet niet ook de verhuurder van de woning zijn. Dat geeft veel te veel macht aan de bedrijven en onzekerheid voor de mensen. Hier moeten de woningcorporaties echt samen met gemeenten aan de slag om fatsoenlijke woonruimte voor kort verblijf te bouwen. De TU Twente heeft een heel complex voor buitenlandse studenten opgezet, en dat kan opeens wel omdat het dan over kennismigranten gaat in plaats van arbeidsmigranten. Dat onderscheid is zo ontwrichtend en oneerlijk. Daar moet heel snel verandering in komen.'

Vol spanning

Op zijn allerlaatste dag als Statenlid heeft Zandvliet zijn initiatief ingediend. Vanwege zijn verhuizing naar het Drentse Beilen moest hij stoppen in Overijssel. Hierdoor kon hij de verdere behandeling van zijn voorstel niet meemaken, en kon hij ook niet meestemmen. Zandvliet is nu lijsttrekker voor de Drentse SP, en hij weet zeker dat hij zich na 15 maart weer vol gaat storten op het verbeteren van de leefomstandigheden van arbeidsmigranten: 'Dit gaat mij nooit meer loslaten. De verhalen die ik heb gehoord blijven mij bij, en ik ben tot op het bot gemotiveerd om deze schrijnende situaties de wereld uit te helpen.'

Toen op 22 februari het initiatiefvoorstel van Zandvliet in stemming werd gebracht, bleek het zo goed in elkaar te zitten dat zijn aanwezigheid niet meer nodig was. Met maar liefst 41 stemmen voor en 4 tegen (alleen FvD en PVV) werd het met een overweldigende meerderheid aangenomen. Zandvliet wachtte het resultaat vol spanning af: 'Je weet nooit welke kant het kwartje op valt bij een stemming. Dat zelfs de VVD, een partij die normaal niet aan de kant van de werknemer staat, vóór was, laat zien dat we goed werk hebben geleverd. Na de stemming had ik nog contact met mijn mede-indiener, Jan Jonker van de SGP. Ik appte hem 'Gefeliciteerd Kameraad!', waarop hij 'AMEN' terugstuurde.' •

tekst Xander Topma
foto's Maurits Gemmink

'Luister naar hun verhalen en verbeter daarmee hun situatie'

VOLKSPROTEST OP HET BEURSPLEIN

SP TREKT ENER VAN DE MARKT

GIEBEDRIJVEN

foto Bart Hoogveld/ANP©

Steeds meer mensen kunnen hun energierekening niet betalen. Zo'n 2.000 mensen kwamen op 11 februari naar het Volksprotest op het Beursplein in Amsterdam. Op deze symbolische plek, bij de aandelenbeurs, maakten } ze duidelijk dat onze energie niet thuishoort op de markt. De winsten van energiebedrijven moeten niet naar aandeelhouders gaan, maar worden ingezet om de energierekening te verlagen. Voordat onze energiebedrijven werden geprivatiseerd waren ze veelal in handen van gemeenten en provincies. De SP ziet de Provinciale Staten verkiezingen dan ook als de volgende kans om zeggenschap over onze energie terug te pakken.

De Volkspetitie van de SP om de energie te nationaliseren en de rekening te verlagen, is inmiddels meer dan 125 duizend keer getekend. SP-fractievoorzitter Lilian Marijnissen: 'Het is genoeg geweest. Terwijl mensen in de kou zitten, maken Essent, Eneco en Vattenfall samen een miljard winst per jaar. In plaats deze winsten inzetten om onze rekening te verlagen, wordt dit geld verdeeld onder de aandeelhouders. Onze energie hoort niet op de markt. Dit kan en moet anders. Samen pakken we de zeggenschap over onze energie terug en verlagen we de rekening.'

foto Wiebe Kiestra

foto Joshua Versijde

foto Sandra Uitenbogaart/ANP©

foto Joshua Versijde

foto Joshua Versijde

DE ROEP OM RADICALE DEMOCRATISERING

foto Wiebe Kiestra

In Heel de mens, het vernieuwde beginselprogramma van de SP, pleit de partij voor een radicale democratisering. Deze roep om meer zeggenschap klinkt ook in de samenleving, onder meer in de boeken van Eva Rovers, Kim Putters en Ewoud Kieft.

Het gaat slecht met de democratie: het vertrouwen van mensen in de politiek is laag en veel mensen geloven niet meer dat de politiek de problemen waar zij mee te maken hebben kunnen oplossen. Dat blijkt uit recent opinieonderzoek door het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), in Burgerperspectieven 2022.

Het is niet vreemd dat mensen het vertrouwen verliezen, als we zien hoe politici met hen omgegaan. De gedupeerden van de gaswinning in Groningen maken duidelijk hoe de belangen van multinationals boven de mensen gaan. De slachtoffers van het toeslagenschandaal tonen hoe onmenselijk de politiek kan zijn.

In het vernieuwde beginselprogramma Heel de mens laat de SP zien hoe de democratie is gegijzeld door het kapitaal, doordat de belangen van het grote geld steeds boven die van de gewone mensen worden gesteld. De oplossing daarvoor is niet om af te zien van democratie, waardoor mensen nog minder te vertellen hebben.

Het antwoord van de SP is juist een radicale democratisering, door mensen meer te betrekken bij de politiek en ook veel meer zeggenschap te geven. Over de zorg of over de energie; in de buurt en op het werk. Wat ook goed aansluit bij onze manier van werken – de SP wil actief zijn met en onder de mensen.

Dit is ook de boodschap van Lilian Marijnissen, in haar boek De winst van eerlijk delen. Waarin ze laat zien waarom niet de markten, maar de mensen het voor het zeggen moeten hebben. Hoe juist meer democratie het antwoord is op de problemen van deze tijd en fundamentele veranderingen mogelijk maakt.

De vernieuwde Heel de mens

Nadenken over de politiek en over de rol van de SP moeten we allemaal doen: daarom voeren we ook een partij brede discussie over Heel de mens, of de beginselen van de SP. Een debat over ons socialisme, onze waarden en hoe wij mensen betrekken bij de politiek. Hoe wij radicale democratisering mogelijk maken:

Private rijkdom gaat hand in hand met publieke armoede. De winsten vloeien vooral naar de bezitters, maar de rekening wordt betaald door de mensen. Bijvoorbeeld als bedrijven ‘gered’ moeten worden, omdat ze zo belangrijk zijn voor de economie. Wat niet failliet mag gaan hoort niet op de markt. Zaken die onmisbaar zijn voor de mensen en de samenleving, moeten publiek worden

EEN NIEUW VERHAAL VOOR NEDERLAND

Kim Putters was lang directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), dat veel onderzoek heeft gedaan naar het afnemende vertrouwen van Nederlanders, in de politiek en in de samenleving. Een reden voor dat gebrek aan vertrouwen is de manier waarop ons land wordt bestuurd: als een BV. De burger is een ‘klant’ geworden, die vooral verantwoordelijk is voor zichzelf en niet meer voor de samenleving. Zijn les is dat de overheid moet leren kijken vanuit het leven van mensen zelf. Ook hebben we een ‘thuisgevoel’ nodig, over dat wat ons bindt.

‘Onze samenleving heeft een verhaal nodig’, zegt Kim Putters. Dit boek is ook een oproep aan de politieke partijen, die zo’n verhaal moeten maken. Om na te denken over de belangen die we gezamenlijk hebben en de waarden die we met elkaar delen. Zijn oproep sluit mooi aan bij de discussie die de SP heeft over Heel de mens. Waarin we als partij laten zien wat ons verhaal is. Hoe wij mensen organiseren en echte verandering mogelijk maken. Welke waarden wij in de politiek centraal stellen: de menselijke waardigheid, de gelijkwaardigheid en de solidariteit. •

Kim Putters,
Het einde van de BV Nederland
104 p. 15,00 euro

MAAK DE DEMOCRATIE DEMOCRATISCH

Eva Rovers,
Nu is het aan ons
184 p. 15,00 euro

Als de politiek niet wil luisteren naar de mensen, dan moeten mensen zelf van zich laten horen, stelt Eva Rovers, in Nu is het aan ons. Zij was volop in de media, met een pleidooi voor meer 'burgerberaden'. Dat zijn bijeenkomsten waarin mensen zelf de problemen bespreken en met oplossingen komen, die ze aan de politiek voorleggen. Als voorbeeld noemt ze de burgerberaden in Frankrijk over het klimaatbeleid, op initiatief van president Macron, die met allerlei voorstellen kwamen. Een idee dat in ons land ook door klimaatminister Rob Jetten wordt omarmd.

Wat Rovers niet vertelt is dat van al die plannen in Frankrijk uiteindelijk weinig terecht is gekomen, omdat politici zoals Macron ook hun eigen belangen hadden. Het gevaar is dat dit soort 'beraden' interessant zijn voor mensen die graag willen meepraten, maar niet voor de mensen die weinig vertrouwen hebben in de politiek. Die hebben veel liever een referendum, zodat ze ook 'nee' kunnen zeggen, als de politiek een besluit neemt dat zij echt niet willen. En dat wil Rovers juist weer niet. Voor echte verandering is alleen meepraten helaas niet genoeg. •

Ewoud Kieft,
Vechten voor democratie
174 p. 19,99 euro (gebonden)

DE OVERHEID: DAT ZIJN WIJ ZELF

Politiek gaat over plannen en wetten, maar begint met passie. Dat gevoel spreekt volop in het boek Vechten voor democratie van schrijver en historicus Ewoud Kieft. Hij vindt het niet erg dat we polariseren, dat hoort bij de democratie, waarin iedere stem wordt gehoord. In een democratie zou iedereen evenveel invloed moeten hebben, maar er zijn maar heel weinig mensen die geloven dat dit echt zo is. Dat komt vooral door de 'neoliberale orthodoxie': door alles over te laten aan de markt, is de democratie 'uitgehold en van waarden en ideeën beroofd'.

Als oplossing vindt Ewoud Kieft dat we niet minder, maar juist meer moeten polariseren: de politieke discussie aangaan en de ideeënstrijd voeren – een pleidooi dat aansluit bij de oproep van Lilian Marijnissen, in De winst van eerlijk delen. We moeten stoppen met het marktdenken: 'De democratie heeft meer aan burgers en politici die hartstochtelijk voor hun eigen waarden en belangen opkomen en ze tot inzet maken van een loyale ideeënstrijd.' Waarbij 'loyaal' betekent dat we respect hebben voor anderen, als die gepassioneerd opkomen voor hun ideeën. •

georganiseerd en gecontroleerd. Dat geldt voor alle publieke voorzieningen: voor de zorg en het onderwijs; voor energievoorziening en openbaar vervoer; voor volkshuisvesting en banken en alle andere essentiële diensten.

De democratie mag niet stoppen op de beurs of in het bedrijf. Voor een economie die ten dienste staat van mens en planeet, moeten we de tegenstelling tussen arbeid en kapitaal opheffen. Dat vereist een fundamentele verandering van de verhoudingen in de economie, o.a. door uitbreiding van de zeggenschap van mensen. Dat kan door belastingen en wetten, maar vooral door werknemers een stem te geven in strategische beslissingen en de winsten ten goede te laten komen aan hen die het werk doen.

Op 17 februari verscheen de vernieuwde versie van Heel de mens op SPnet, waarmee de tekst toegankelijk is voor de leden. In april wordt in elke afdeling een ledenvergadering gehouden, waar de nieuwe tekst met alle leden kan worden besproken. Op zaterdag 3 juni zullen op een speciaal ideologisch congres onze vernieuwde beginselen definitief worden vastgesteld.

Steun in de samenleving

Het pleidooi van de SP voor een radicale democratisering krijgt steun in de samenleving, ook van schrijvers en wetenschappers. In korte tijd verschenen maar liefst drie boeken waarin wordt gepleit voor meer democratie: door Eva Rovers, Kim Putters en Ewoud Kieft. Drie mensen die vaak anders tegen de politiek aankijken dan de SP, maar die ons zeker ook kunnen inspireren. •

tekst Ronald van Raak

FOTO PRIJS **PAUL PETERS**

PORTRETSERIE ‘DEAR FUTURE’ WINT PAUL PETERS FOTOPRIJS

Fotograaf Zahra Reijs heeft met haar fotoserie ‘Dear Future’ de Paul Peters Fotoprijs gewonnen. Dit initiatief van de SP maakt deel uit van de Zilveren Camera en is bedoeld als stimulans voor de sociaal geëngageerde fotojournalistiek in ons land. Maatschappelijke betrokkenheid speelt een doorslaggevende rol bij de beoordeling van de inzendingen. De speciale prijs is ingesteld als eerbetoon aan de in 2017 overleden Paul Peters, die een grote reputatie genoot als organisator én huisfotograaf van de SP.

Op zoek naar hoop

De jury van de Paul Peters Fotoprijs vroeg zich dit jaar af of we het ons nog kunnen veroorloven om hoopvol te zijn in een tijd waarin de gevolgen van oorlog en krakende systemen zo bepalend zijn in de maatschappij. Op basis van die vraag kreeg de jury 297 inzendingen, waaruit zij drie genomineerden koos die volgens de jury bestaande beelden doen kantelen.

Over winnaar Zahra Reijs en haar portretten scheef de jury: ‘Verrassend, prikkelend en confronterend zijn de beelden van jongeren uit generatie Z. Alles kan. Alles is mogelijk. Alles mag. In een tijd waarin identiteit en het benoemen ervan soms tot hokjesgeest en versplintering leidt, zijn zij tien passen verder en rekken ze het begrip identiteit juist op. Fluïde en kwetsbaar, bevrijd van het systeem geeft deze groep een statement voor de toekomst af. Hoogstaande fotografie, met oog voor detail en met exact de juiste emotie. De jury bleef ernaar kijken en voelde een lichtpuntje en inderdaad: hoop.’

De serie bestaat uit c.a. 100 portretten en is gemaakt in 2022.

foto SP Flevoland

> PROVINCIALE SP'ERS WILLEN ENERGIE WEER IN EIGEN HANDEN

Uit onderzoek in opdracht van Energie Beheer Nederland blijkt dat meer dan de helft van de Nederlanders het een goed idee vindt als energie weer genationaliseerd wordt. De provincies hadden eerder een grote rol in de energievoorziening, tot deze in de verkoop werd gezet. SP'ers in de Provinciale Staten doen nu voorstellen om zeggenschap over de energie weer terug te krijgen.

In hun moties roepen de SP-Statenfracties op om onderzoek te doen naar een provinciaal energiebedrijf. Ze zeggen hiermee dat energie een basisvoorziening is die niet aan de markt moet worden overgelaten. Met de winsten moet de energierekening worden verlaagd en moet er meer invloed komen op hoe we schone energie opwekken.

In de provincies Utrecht en Groningen zijn deze SP-voorstellen al aangenomen. In Drenthe staakten de stemmen (net zo veel voor als tegen) waardoor er later nog een keer moet worden gestemd. In andere provincies zijn de voorstellen bij het schrijven van dit nieuws verworpen of moet er nog over worden gesproken. •

> KAMER STEUNT SP: EERSTE STAP GEZET NAAR BINDEND CORRECTIEF REFERENDUM

De Tweede Kamer heeft dinsdag het voorstel van de SP om het bindend correctief referendum op te nemen in de Grondwet gesteund. SP-Kamerlid Renske Leijten nam het initiatief tot het maken van de wet: 'Dit is een eerste stap in onze strijd om het referendum mogelijk te maken en mensen een stem te geven in de politiek. Als mensen politici terug kunnen fluiten, zullen politici beter moeten gaan luisteren.'

Dit is de tweede keer dat de SP een wet voor het bindend correctief referendum gaat verdedigen. Nu de wet is aangenomen in de Tweede Kamer zal Leijten de wet gaan verdedigen in de Eerste Kamer. Daarna moet er na de verkiezingen weer gestemd worden met een twee derde meerderheid, omdat het om een wijziging van de Grondwet gaat. •

Lees hier meer over het bindend correctief referendum: **sp.nl/onderwerp/referendum**

> SP ROTTERDAM GAAT DE VASTGOEDMARKT OP

Pal voor de Pompenburgflat in Rotterdam vond op vrijdag 10 februari een wel heel bijzondere pop-up vastgoedbeurs plaats. Dit initiatief van de SP en bewoners werd georganiseerd om aandacht te vragen voor de onnodige sloop van de flat en alle gevolgen van dien.

Met glossy brochures werd aangeprezen hoe uniek de Pompenburgflat eigenlijk is. De bijzondere indeling van de woningen en het gebouw werden in het boekwerk prachtig neergezet, alsof het om een nieuw vastgoedproject zou gaan. Met glanzende sfeerimpressies werd nogmaals de waarde van de bestaande 226 woningen benadrukt.

Woningcorporatie Havensteder, de eigenaar van het pand, was ook uitgenodigd maar kwam helaas niet opdagen. Een tegenvaller voor de bewoners die hoopten op meer begrip maar vooral ook het besluit om niet te gaan slopen. De SP en bewoners hebben met deze aansprekende actie in ieder geval laten zien hoe waardevol de flat nog is en zullen het hier zeker niet bij laten zitten.

foto's SP Rotterdam

> SP-VOORSTEL AANGENOMEN: PEPERDURE REKENMACHINE HOEFT NIET LANGER GLOEDNIEUW TE ZIJN

Met dank aan een voorstel dat de SP samen met het CDA deed kunnen ouders tot wel honderden euro's goedkoper uit zijn gedurende de middelbare schoolperiode van hun kinderen. Vaak moesten ouders voor meerdere kinderen elke keer een nieuwe grafische rekenmachine kopen voor wiskunde. Met dit voorstel behoort die situatie als het goed is tot het verleden.

Kwint: 'Al jaren zijn de hoge schoolkosten de SP een doorn in het oog. Onze basisschool en middelbare school horen gratis te zijn. En wat ons betreft zou veel meer onderwijs gratis moeten zijn. Maar jarenlang moesten ouders een paar producenten van rekenmachines spekken terwijl de wiskundige basisprincipes toch echt al een paar honderd jaar hetzelfde zijn. Goed dat aan die onzin nu een eind komt.'

Op verzoek van de SP gaat de minister ook in gesprek met wiskundeleraren om te kijken of deze rekenmachine sowieso wel nodig is om goed wiskunde te leren. Kwint: 'Na ons voorstel werd ik door veel docenten benaderd met de mededeling dat ze er ontzettend blij mee waren, maar dat ze zich afvroegen of je niet meer een trucje met een moeilijk apparaat leert, dan dat je wiskunde gaat begrijpen. Ik ben geen wiskundige, dus die vraag ga ik niet voor ze beantwoorden. Maar als dat zo is dan hoeft in de toekomst helemaal niemand meer zo'n duur apparaat aan te schaffen.' •

foto's Anouk Pross

> ZUTPHENAREN MASSAAL OP DE BEEN VOOR BEHOUD VOLWAARDIG ZIEKENHUIS

Ruim duizend Zutphenaren hebben op 17 februari massaal gedemonstreerd tegen de afbraakplannen van ziekenhuisbaas Pier Eringa. Met indringende verhalen van verloskundigen, veel spandoeken en luid gejoel lieten ze duidelijk merken dat zij het uitkleden van het ziekenhuis niet pikken.

Het bestuur van Gelre Ziekenhuizen wil per 1 juli de afdeling verloskunde sluiten en de spoedeisende hulp afschalen. De pas aangetreden bestuursvoorzitter Pier Eringa wil van geen wijken weten. Ook op het podium bij de demonstratie hield hij vol dat het noodzakelijk zou zijn en goed voor de efficiency en financiën van het ziekenhuis. Op de vraag van SP'er Mart de Ridder aan wiens kant Eringa staat, die van patiënten en zorgmedewerkers of die van banken en verzekeraars, wist de zorgbestuurder zich geen houding te geven.

De emotie in het publiek was voelbaar toen verloskundigen de voorbeelden noemden, van zwangere vrouwen die het vanwege de afstand tot andere ziekenhuizen niet gered zouden hebben als Zutphen geen verloskundeafdeling zou hebben. Ook vakbond FNV, gepensioneerd huisarts Bert Fransen en andere zorgmedewerkers pleitten gloedvol voor het behoud van een volwaardig ziekenhuis in Zutphen.

Volgens de Ridder is de succesvolle demonstratie een vuistslag voor het bestuur: 'Dat het verzet van de bevolking zo groot is, zullen ze niet hebben zien aankomen. Maar hiermee is het besluit nog niet van tafel, daarom gaan we door. Met meer en grotere acties, net zolang tot ons ziekenhuis veiliggesteld is.' •

Dankzij het energieplafond wordt de pijn van de oplopende energierekening een beetje gedempt. Maar aan de manier waarop dit vangnet is opgezet, kleven grote nadelen. Wie zich verdiept in de details ziet dat de energiebedrijven er wel erg goed vanaf komen, terwijl de kosten voor de overheid dreigen op te lopen.

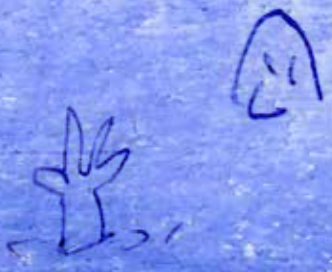

EEN FINANCIËLE HANGMAT VOOR ENERGIEBEDRIJVEN

MAANDENLANG VERZETTE HET KABINET zich tegen spoedmaatregelen om een energieplafond in te voeren. 'Het kon niet en het mocht niet', schreef de Volkskrant. Voorstellen om een maximumprijs in te stellen en het verschil als overheid bij te leggen (de variant die vooral werd geopperd door GroenLinks en PvdA, en waar uiteindelijk ook voor is gekozen), waren al in maart 2022 gedaan. Tot september van afgelopen jaar bleef de regering echter volhouden dat een dergelijk prijsplafond te ingewikkeld was en eigenlijk ook niet nodig. Bovendien werd naar Brussel gewezen: Europese wetten zouden zo'n prijsplafond in de weg staan.

Maar half september veranderde de regering abrupt van koers. Door de vele verhalen die werden verzameld en de druk die vanuit politiek en samenleving werd opgevoerd, werd het steeds lastiger om geen actie te ondernemen. Bezwaren over EU-regels ebden langzaam weg, ook al waren er eigenlijk geen nieuwe feiten. En toen gaven de energiebedrijven Vattenfall en Eneco in een gesprek met het parlement aan dat de invoering van een prijsplafond per 1 januari 2023 mogelijk moest zijn.

Vanaf dat moment ging de knop om. In een moordend tempo werd er dan toch een energieplafond uit de grond gestampt, dat per 1 januari in werking trad.

Dat energieplafond werkt ongeveer zo. Het energieverbruik van elk huishouden valt tot een bepaalde hoeveelheid elektriciteit en gas onder het energieplafond. Hiervoor geldt een maximale prijs. Wanneer de energieleverancier toch een hogere prijs in rekening brengt, betaalt de overheid het verschil. Wie meer energie nodig heeft dan de hoeveelheid die onder het plafond zit, betaalt over dit deel van het stroomverbruik zelf de dure marktprijs.

Tussen aankondiging en invoering is er veel kritiek gekomen op de plannen van het kabinet. Zo zijn er veel mensen die vanwege hun woonsituatie niet onder de plannen vallen. Bijvoorbeeld wanneer de energie voor een wooncomplex gezamenlijk is geregeld. Ook zijn er veel mensen die om medische redenen een hoger energieverbruik hebben, voor het aanhouden van apparatuur, of het op temperatuur houden van een kamer. Bovendien zijn de belastingen op energie verhoogd (om het prijsplafond deels te financieren), waardoor ook een eventueel vast contract duurder is geworden.

Maar twee kritiekpunten springen eruit, omdat ze verraden waarom de energiebedrijven zo enthousiast zijn over het prijsplafond. Ten eerste krijgen de energiebedrijven grote voorschotten op hun rekening gestort. Deze worden gebaseerd op de verwachtingen van diezelfde energiebedrijven, en de tarieven die zij zelf bepalen. In ESB, het tijdschrift voor Nederlandse economen, schrijven Marco Haan en Maarten Pieter Schinkel dat energieleveranciers hierdoor geprikkeld worden om hun tarieven omhoog te gooien. Normaal zouden ze voor te hoge prijzen worden afgestraft door overstappende klanten, maar door het energieplafond is die concurrentie grotendeels verdwenen.

>

Voor het voorschot, dat je ook zou kunnen zien als een lening, vraagt de overheid geen enkele rente. Een beetje handige energieleverancier kan op deze manier gratis geld lenen van de overheid. Bovendien is er geen enkele garantie dat de voorschoten die ten onrechte worden uitgekeerd, ooit nog terugkomen.

In plaats van vooraf een voorschot te geven, is het beter om achteraf de gemaakte kosten te vergoeden, stelt Renske Leijten. Waarbij het overigens nog maar de vraag is of energiebedrijven wel doelmatig te werk zullen gaan. Zolang ze niet met elkaar worden vergeleken (benchmarken), is er geen prikkel om minder kosten te maken, stellen Haan en Schinkel. En voor de internationaal opererende energieleveranciers wordt het ook nog een hele klus om te achterhalen of de opgegeven kosten werkelijk relevant zijn voor de Nederlandse leveringen. Een controle volgt pas in 2025. Haan en Schinkel schrijven dat het bovendien 'niet duidelijk (is) hoe streng en effectief de controle op de inkoopkosten achteraf zal zijn'.

Een tweede nadeel dat de economen noemen, is dat de maximale winst die energiebedrijven mogen maken wel erg hoog is vastgesteld. De bedrijven mogen van de afgelopen vier jaar het gemiddelde van de drie meest winstgevende jaren nemen. Dat is bovendien gegarandeerde winst, zonder ondernemersrisico, want de overheid betaalt. Tegelijkertijd mogen nieuwe bedrijven, die de afgelopen jaren geen winst hebben gemaakt, volgens deze regels ook nu geen winst maken. Een groot voordeel voor de bestaande bedrijven dus. 'Het is een financiële hangmat die zijn weerga niet kent', aldus Renske Leijten, die heeft voorgesteld om een verbod op winst in te stellen voor de energieleveranciers.

Leijten:
'Het is een financiële hangmat die zijn weerga niet kent'

Die hangmat wordt door de overheid betaald, maar hoeveel het energieplafond precies gaat kosten is onduidelijk. 'Miljarden, zoveel is duidelijk' schrijven Haan en Schinkel. Hoewel de tarieven inmiddels naar beneden worden bijgesteld, waren deze tijdens de eerste drie maanden van dit jaar enorm hoog. Energieleveranciers worden voor deze maanden geheel gecompenseerd. En dat zijn belangrijke maanden, schrijven de economen: 'De maanden januari, februari en maart zijn samen ongeveer goed voor vijftig procent van het totale gasplafondvolume en dertig procent van de elektriciteit.'

De eerste miljarden worden betaald door, zoals eerder genoemd, de energiebelasting te verhogen. Ook wil het kabinet een 1,5 miljard euro extra belasting heffen bij energiebedrijven. Maar als de kosten hoger uitvallen, dan is nog niet duidelijk hoe dit wordt opgevangen. Minister Kaag sluit bezuinigingen niet uit. •

tekst Bart Linssen
illustratie Nenad Mećava

foto Cees de Boer/Wikimedia CC0

Onder invloed van het marktdenken werd prijsbeheersing door de overheid vanaf de jaren tachtig geheel losgelaten. Tussen supermarkten ontstond een ware prijzenoorlog, waarbij alleen de grootste bedrijven standhielden. Ook Codi Gezinsmarkt redde het niet.

KAN DE PRIJZENWET HELPEN TEGEN DE HOGE INFLATIE?

Veel Nederlanders kunnen nauwelijks meer rondkomen vanwege de gestegen energiekosten en kosten voor levensonderhoud. Wat kan de overheid doen om deze mensen te helpen? Zou een oude wet uit 1961 uitkomst kunnen bieden?

DAT DE OVERHEID zich met de prijzen bemoeit is niet nieuw. ‘In zekere zin is er in het kapitalisme altijd prijscontrole geweest’, zegt emeritus hoogleraar economische geschiedenis Jan Luiten van Zanden. ‘Al in de late Middeleeuwen stelde de Nederlandse overheid een maximumprijs voor brood vast, om te voorkomen dat mensen in tijden van schaarste of hongersnood te veel voor hun brood moesten betalen’. Ook in latere perioden greep de overheid regelmatig in als de prijzen van essentiële goederen en diensten uit de hand liepen. Met het oog op een dreigende oorlog werd deze bevoegdheid in 1939 vastgelegd in een nieuwe wet. Om daarmee ‘de opdrijving van prijzen van goederen en diensten alsmede het hamsteren van goederen in geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden te voorkomen’. Deze zogenaamde Prijsopdrijvings- en Hamsterwet was bedoeld om in crisistijd onverantwoorde prijsstijgingen en voorraadvorming tegen te gaan.

Prijzenwet

Ook na de Tweede Wereldoorlog bleef de wet van kracht. Dat had te maken met de geleide loonpolitiek, die in de eerste jaren na de bevrijding een belangrijk onderdeel >

WAT STAAT ER IN DE PRIJZENWET?

De minister van Economische Zaken kan met instemming van de ministerraad, maximumprijzen vaststellen voor producten en diensten. Dat mag alleen in geval van een 'zich plotseling voordoende noodsituatie van de nationale economie', veroorzaakt door 'een of meer schoksgewijs optredende factoren', die ervoor zorgen dat de inflatie versneld oploopt. Zo'n maatregel is maximaal zes maanden geldig, en kan daarna met nog eens zes maanden verlengd worden. Het is strafbaar om een prijsmaatregel te overtreden. Gebeurt dit opzettelijk, dan is zelfs sprake van een misdrijf.

vormde van het Nederlandse politieke beleid. Professor Van Zanden: ‘Om de concurrentiepositie van het Nederlandse bedrijfsleven te versterken, mochten de lonen niet te veel stijgen. Om te voorkomen dat de kosten voor levensonderhoud uit de hand zouden lopen, controleerde de overheid ook de prijzen’. Zo mocht een pak melk in 1967 niet meer dan 58 cent kosten. ‘Melk was om meerdere redenen een strategisch product’, vertelt Van Zanden. ‘De landbouw was er in hoge mate afhankelijk van, maar er werd ook heel veel melk gedronken. Over de melkprijs werden destijds hevige debatten gevoerd’.

In de loop van de jaren zestig werd de geleide loon- en prijspolitiek langzaam losgelaten, vanwege de aantrekkende economie en de toenemende druk vanuit het bedrijfsleven. In 1961 kwam er een nieuwe Prijzenwet (een jaar later gevolgd door de Hamsterwet). Voortaan mocht de overheid alleen nog ingrijpen bij ‘onverantwoorde prijsverhogingen’. In 1982 werd de wet verder aangescherpt tot ‘een zich plotseling voordoende noodsituatie van de nationale economie’. Van Zanden: ‘Het idee was dat de markt zichzelf zou reguleren. Alleen in geval van nood was er de Prijzenwet. In de praktijk maakte de overheid hier nauwelijks gebruik van, zelfs niet tijdens de oliecrisis van de jaren zeventig’.

Internationale prijsafspraken

Vanaf de jaren tachtig raakte de Prijzenwet geheel in onbruik. Binnen het dominante marktdenken was geen plaats meer voor prijsregulering door de overheid. Toch denkt professor Van Zanden dat de oude

‘Het liberaliseren van de energiesector is fout geweest’

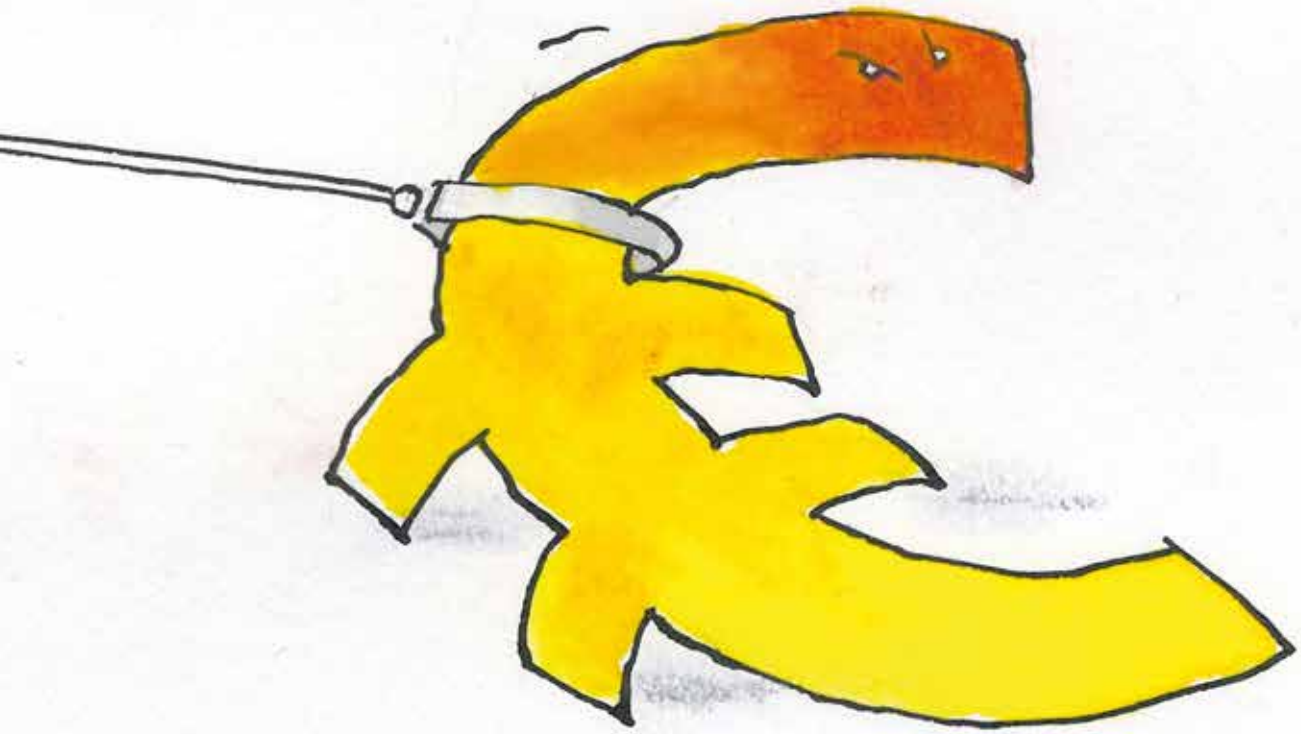

Prijzenwet in de huidige energiecrisis weer van pas kan komen. ‘Voorwaarde voor effectief gebruik van de wet, is dat de markt uit een beperkt aantal spelers bestaat die een beperkt aantal producten leveren. Bij de Nederlandse energiemarkt is dat het geval’.

Hij wijst wel op het risico van het instellen van een maximumprijs als de wetten van de markt internationaal blijven regeren. Hij noemt als voorbeeld medicijnen. Van Zanden: ‘Nederland heeft ervoor gekozen om de medicijnprijzen te maximeren. Daardoor betaalt het vaak minder voor medicijnen dan andere landen. De keerzijde daarvan is dat de grote farmaceutische bedrijven minder medicijnen aan Nederland leveren, waardoor we nu met medicijn-tekorten kampen’. Zijn voorkeur gaat dan ook uit naar internationale prijsafspraken. ‘Op Europees niveau hebben ze ervoor gekozen om de enorme winsten van de energiebedrijven af te romen met een extra winstbelasting. Maar of die er gaat komen is nog maar de vraag. ExxonMobil heeft al een rechtszaak aangespannen tegen het EU-besluit’.

Terugdraaien privatiseringen

Zijn er nationaal dan nog mogelijkheden om meer grip te krijgen op de energierekening? Professor Van Zanden: ‘Naast de invoering van maximumprijzen, zou je als overheid grotere voorraden kunnen aanleggen om de markt te stabiliseren. Met gas heeft heeft zij dat het afgelopen jaar ook gedaan en daar zou je mee door kunnen gaan’. Ook het weer in publieke handen brengen van de energiebedrijven, zoals de SP voorstelt, is wat hem betreft een optie. ‘Inmiddels wordt vrij algemeen erkend dat het fout is geweest om de hele energiesector te liberaliseren. Ook omdat je een belangrijk deel van de zeggenschap hebt weggegeven aan buitenlandse bedrijven. Het weer terugdraaien van de privatiseringen lijkt me op termijn een mooie oplossing, al moet je wel goed onderzoeken hoe dat juridisch in elkaar zit, ook binnen de Europese context’. •

tekst Tijmen Lucie
illustratie Len Munnik

LINKSVOOR

‘ALS JE WILT, HEB JE ALTIJD EEN KEUZE’

Ze stond in het verleden als singer-songwriter in de finale van de Grote Prijs van Nederland, was een verdienstelijk buikdanseres, studeerde filosofie en journalistiek, droeg zelfgeschreven gedichten voor en werkte als tekstschrijver. In het heden is ze minstens even actief: Jente van Eck, organisatiesecretaris van de SP-afdeling Den Bosch.

tekst Peter Verschuren
foto Karen Veldkamp

‘Ik ben een single moeder van drie kinderen waarvan er twee een speciale onderwijsbehoefte hebben en die alle drie extra zorg nodig hebben. Daardoor heb ik met heel veel instanties te maken en dat levert evenveel problemen op. In de politiek zie je dan één partij die het begrijpt en die je bondgenoot is. Ik stemde al lang SP en na de teleurstellende Tweede Kamerverkiezingen van maart ‘21 dacht ik: dat kan toch niet! Toen ben ik lid geworden. Vorig jaar vroeg de afdeling of ik organisatiesecretaris wilde worden. Daar heb ik ja op gezegd.’

› **Naast de zorg voor je kinderen ben je van tijd tot tijd mantelzorger voor je ouders en heb je een baan. Hoe combineer je dat met je SP-activiteiten?**
‘De kinderen zijn eens in de twee weken vier dagen ergens anders, dan heb ik wat meer lucht, maar het is inderdaad een breekbaar bouwwerk waarin ik opereer. Mijn drijfveer is dat ik niet bij de pakken neer wil zitten of heel boos ga worden, maar een voorbeeld wil geven aan mijn kinderen. Laten zien dat als je wilt, je altijd een keuze hebt. Ik doe het SP-werk voor mezelf, omdat ik het graag wil. Alles combineren kost moeite, en niet alles lukt, maar dat maakt de momenten waarop iets wel lukt extra bevredigend.’

› **Waar droom je van? Wat zou je graag eens willen doen?**
‘Moeilijke vraag. Wel, dan zou ik met mijn kinderen eens echt op vakantie willen gaan, wat verder weg. De vrijheid hebben om dat soort dingen te doen die nu moeilijk te organiseren en te betalen zijn. Ik heb zelf mooie herinneringen aan de vakanties met mijn ouders in Zuid-Frankrijk. Zoiets gun ik mijn kinderen ook.’ •

DE SP IN 1977
HET POLITIEKE ROER OMGEGOOID

In 1977 besloot de SP voor de eerste keer mee te doen aan de verkiezingen voor de Tweede Kamer – dat was vijf jaar na de oprichting van de partij. In die jaren had de kleine partij vele duizenden mensen georganiseerd. Dat gebeurde met lokale acties rondom werk en wonen, zorg en natuur. Lokaal had de partij ook successen geboekt bij verkiezingen, vooral in Oss en Nijmegen. Als een deel van de mensen die hadden deelgenomen aan de acties op de SP zouden stemmen, zou een Kamerzetel er zeker in zitten. Toch gebeurde dat niet, de SP kreeg lang niet genoeg stemmen. Dit was voor de partij reden om het politieke roer om te gooien.

Joke van Ballegooien en Remi Poppe: lijsttrekkers van de SP in 1977. De Tribune met Robert Long (en judoka Anton Geesink).

Twee lijsttrekkers

'De SP kan de PvdA naar links trekken', luidde de kop bij een interview met Robert Long, in de *Tribune*. Deze beroemde zanger vond dat de PvdA van Joop den Uyl moest breken met het CDA van Dries van Agt en de SP kon daarbij helpen. 'Den Uyl stemmen is Van Agt kiezen', was dan ook de boodschap van de SP. De partij ging de landelijke verkiezingen in met twee lijsttrekkers: Remi Poppe, de voorman van de milieuacties van de SP (in het Milieu Aktiecentrum Nederland, MAN) en Joke van Ballegooijen, de voorvrouw van de grote zorgacties van de partij (in de Vereniging Voorkomen is Beter, VIB).

Zowel Van Ballegooijen als Poppe waren bekende activisten geworden. Met dit duo liet de partij ook zien waar ze stond: voor de zorg en het milieu. 'De Socialistiese Partij komt met minstens één zetel in de Kamer. Tenminste, als alle Tribune-lezers SP stemmen', meldde het partijblad vol vertrouwen. Dat gebeurde echter niet: bij de verkiezingen in mei haalde de SP 24.420 stemmen (0,29 procent): veel te weinig voor een zetel. Zelfs op plekken waar de SP lokaal sterk was, werd landelijk weinig op de partij gestemd. In Nijmegen was in 1974 lokaal 6,8 procent gehaald en in 1975 landelijk maar 2,3 procent.

Eerste poging

1977 was het jaar van Joop den Uyl, die premier was geweest van het meest linkse kabinet ooit – samen met Dries van Agt. De PvdA haalde dat jaar 53 zetels, de meeste tot nu toe. Dat ging ten koste van radicalere linkse partijen, zoals de CPN (van 7 naar 2); de PPR (van 7 naar 3) en de PSP (van 2 naar 1). Het was dus niet zo vreemd dat deze eerste poging van de SP geen succes had. Wel was het opmerkelijk dat zoveel mensen die lokaal SP stemden, dat landelijk niet deden. In één ding kreeg de SP wel gelijk, namelijk dat Dries van Agt niet te vertrouwen was: hij liet Joop den Uyl vallen en ging regeren met de VVD.

Dat de SP geen Tweede Kamerzetel haalde was voor de partij geen probleem: SP'ers hadden genoeg manieren om in actie te komen en samen met mensen politiek te voeren – zoals in de massaorganisaties MAN en VIB. Andere organisaties waren Arbeidersmacht, dat acties voerde in de bedrijven, en vooral de Bond van Huurders en Woningzoekenden (BHW), dat bewoners organiseerde in de eigen buurt. Dit activisme was heel belangrijk, om samen met de mensen praktische verbeteringen af te dwingen. Maar voor een socialistische partij was dit niet genoeg. Die was er ook voor fundamentele verandering: een socialistisch Nederland.

Voor het bestuur van de SP, in het bijzonder voor organisator Daan Monjé, was de uitslag van deze verkiezingen een reden om het politieke roer om te gooien. De SP was succesvol in het activisme, maar dit zou meer verbonden moeten worden met het socialisme – en met de herkenbaarheid van de eigen partij. Al die verschillende organisaties, met die verschillende acties, moesten meer onder één politieke noemer worden gebracht en meer verbonden worden met de SP. Dat was een reden om de SP Hulp en Informatiedienst op te richten. Een herkenbare en nationaal geleide organisatie, die in 1978 van start zou gaan. •

tekst Ronald van Raak
foto archief SP

DOORLOPENDE MACHTIGING
BON OM LID TE WORDEN

SP

naam : Socialistische Partij (SP)
adres : Snouckaertlaan 70
postcode : 3811 MB woonplaats: Amersfoort
land : Nederland incassant ID: NL86ZZZ403462460000
kenmerk machtiging (in te vullen door SP):
reden betaling : betaling contributie

SEPA Single Euro Payments Area

Door ondertekening van dit formulier geeft u toestemming aan de SP om doorlopende incasso-opdrachten te sturen naar uw bank om een bedrag van uw rekening af te schrijven wegens contributie en aan uw bank om doorlopend een bedrag van uw rekening af te schrijven overeenkomstig de opdracht van de SP. Als u het niet eens bent met deze afschrijving kunt u deze laten terugboeken. Neem hiervoor binnen 8 weken na afschrijving contact op met uw bank. Vraag uw bank naar de voorwaarden.

Ja, ik word lid van de SP. Ik ontvang een welkomstgeschenk en bovendien krijg ik elke maand het nieuws- en opinieblad De Tribune in de bus. Ik kies voor de volgende kwartaalbijdrage:

❑ € 5,00 (minimum) ❑ € 7,50 ❑ € 10,00 ❑ € 12,50 ❑ € 15,00 anders: € _____

naam : _____

roepnaam : _____ voorletters: _____ m/v ____

adres + huisnr : _____

postcode : _____ woonplaats: _____

land : _____ geboortedatum: _____

email : _____

telefoon : _____ mobiel: _____

IBAN (rekeningnr.) : _____ bank Indentificatie (BIC)*: _____
* geen verplicht veld bij Nederlands IBAN (rekeningnr)

plaats en datum : _____

handtekening :

Tribune maart 2023

Stuur deze bon in een envelop zonder postzegel naar: SP - Ledenadministratie, Antwoordnummer 407, 3800 VB Amersfoort.
U kunt deze machtiging stopzetten met een telefoontje of een e-mail aan de SP: (088) 243 55 40, administratie@sp.nl

PRIKBORD@SP.NL

of stuur een brief naar Redactie Tribune • Snouckaertlaan 70 • 3811 MB Amersfoort

Ich bin Emil?!

Wie dacht dat onze Emile Roemer alleen talent had voor de politiek, die heeft het mooi mis. Voor carnaval heeft de zingende gouverneur een ware hit opgenomen die in menig café heeft geklonken.

Met de band 'Emil & Emile en de Emilekes' zong hij het nummer 'Ich bin Emil'. De tekst is nogal raadselachtig voor wie niet in de provincie Limburg woont maar de melodie blijft gegarandeerd nog dagen in je hoofd zitten. Zal Emile het nummer ook gaan zingen op ons volgende congres?

Bekijk de videoclip hier:
sp.nl/ichbinemile

CRYPTOGRAM

Horizontaal

2 Schaf je zo een buitenkansje aan? (6 en 4,2)
5 Zo'n festijn duurt (geen) 100 jaar. (9)
8 O hoe bijzonder! Iets hoger is het een nóg groter mirakel! (6,5,6)
10 Schrijfgerei met dubbele (kleur-)functie? (12)
13 Loeit bij het stemmen als makke schapen. (7)
14 Lichaamsdeel is wel een bijdehandje, en geeft richting aan. (9)
16 Psychologie? Of toch geologie? (14)
17 Een afspraak in de papieren agenda opgeschreven. Zoooo ouderwets. (9)
18 Woont de worm hier aan zee? (4)

Verticaal

1 Het talent om te zien, tegelijk met het commentariëren. (14)
2 Er zit een hompje suiker in de pap. (5)
3 Steenhard en krulharige type muziek. (8)
4 Beroemd in Engeland of Amerika. Maar in Nederland niet flexibel. (4)
6 Fanfare is ook onderscheiden in het leger. (8)
7 Betrekking waar men brieven ontvangt. (4)
9 Is niet geschikt voor slanke treinen? (10)
11 Zo trapt de keeper tegen de bal (en de paal). (9)
12 Hier worden, lekker warmgehouden, euro's gekweekt. (7)
15 Handen zijn ideaal om te stelen. (6)

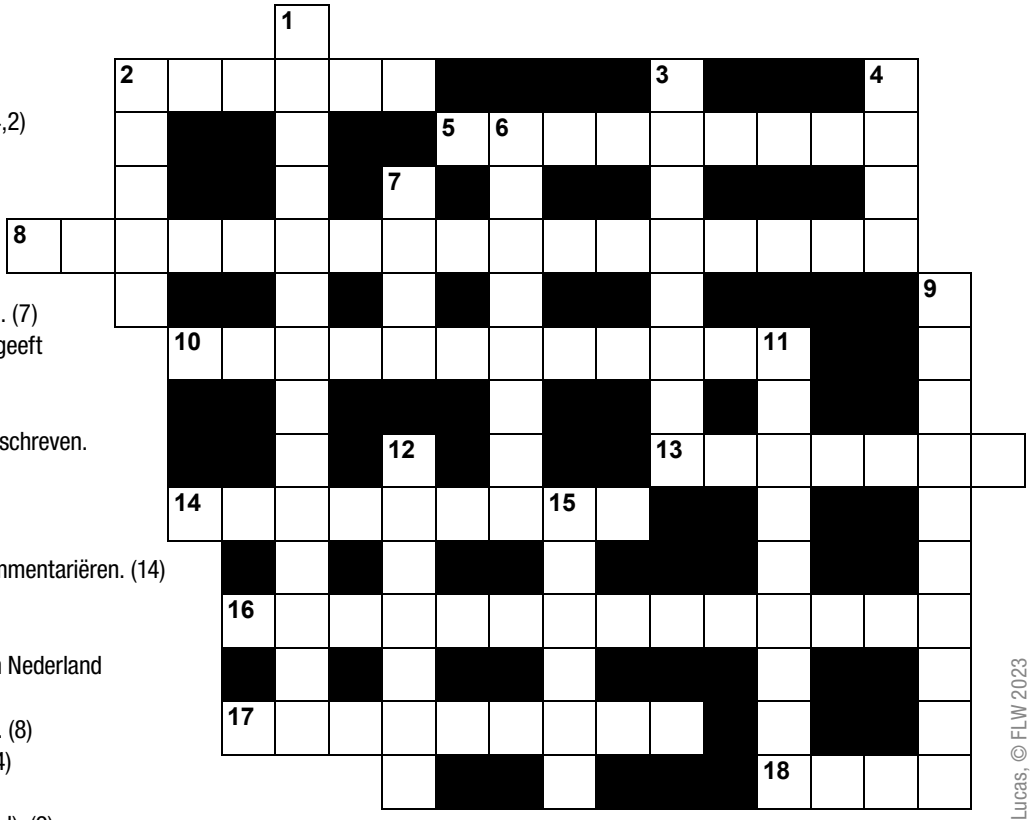

Henry en Lucas, © FLW 2023

DUBBEL-SPIRAALTJE

Anagrammatica! U begint linksboven. Vind eerst een 9-letter woord dat samengesteld kan worden uit alle individuele letters van de omschrijving onder '1' en plaats dit in de linkerbalk. Ga dan tegen de klok in totdat alle anagrammen gevonden zijn. Deze Dubbelspiraal heeft een tweede 'krul'. Het 3de woord van de spiraal links (omschrijvingen 1-10) is het beginwoord van de rechterspiraal (a-i), die 'bovenaan in het midden' begint. Dit woord is een palindroom. De 'ij' is één letter. Veel plezier!

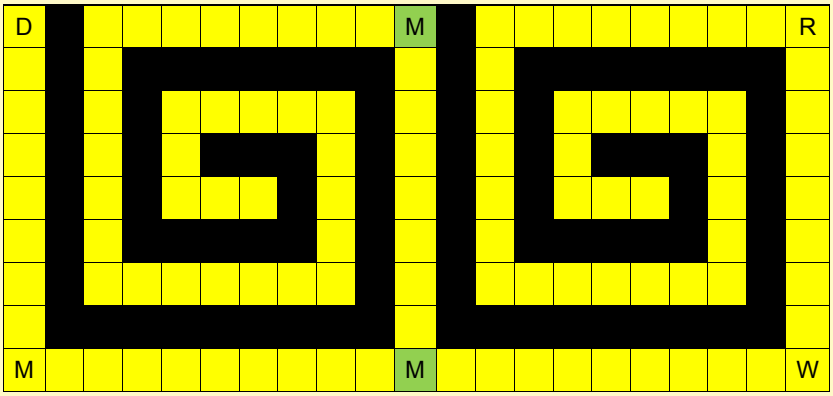

Vanaf linksboven

1) Miep tobde 2) Dim Midas laf 3) Amanda nam 4) Jaar had ma 5) Bas tour 6) Cineast 7) Nerts 8) Stoet 9) Mos 10) Mei

Vanaf middenboven

a) Manna Adam b) Muis vorm wol c) Wreed hout d) Els sarren e) Toon wel f) Oom pest g) Etuis h) Legen i) Sul j) Kas

OPLOSSINGEN FEBRUARIPUZZEL 2023

CRYPTOGRAM

Horizontaal 7) Halvefinalist 8) Salonvleugel 9) Douw 11) Overspel 13) Cultuurtip 14) Welgevallen 16) Nachtvlinder 17) Alhier. **Verticaal** 1) Zuiplap 2) Naturel 3) Naaldwoud 4) Even 5) Titelverdediger 6) Baggereiland 8) Snob 10) Uitgestald 12) Einder 15) Dag.

De winnaar van de februaripuzzel 2023 is Ezechiel Jongkoen uit Winterswijk.
Stuur uw oplossing van een puzzel naar keuze vóór 29 maart naar de puzzelredactie van de Tribune; Snouckaertlaan 70, 3811 MB Amersfoort of tribunepuzzel@sp.nl
Vergeet u niet uw naam en adres te vermelden? Onder de inzenders van een goede oplossing wordt een gesigneerd boek verloot uit de SP-boekenstal.

CITATENRAADSEL

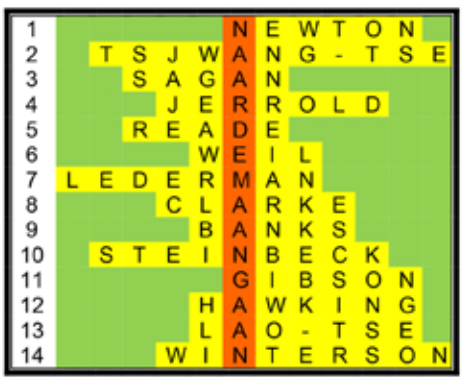

foto Robin Utrecht/ANP©

PASSENDE FISCALE OPLOSSING

Minister voor Rechtsbescherming Franc Weerwind heeft toen hij burgemeester van Almere was jarenlang zijn dienstauto met chauffeur gebruikt voor privéritten. Meer dan 5000 kilometer heeft hij privé in de auto gereden terwijl dat tegen de regels was. Huidig burgemeester Ank Bijleveld zegt dat de Belastingdienst nu kijkt naar een “passende fiscale oplossing’.

Mensen die in de bijstand zitten en een keer te veel geld krijgen van familie worden meteen gestraft en gekort op hun uitkering. Ondertussen meldt de NOS dat de compensatie van de ouders bij het toeslagenschandaal nog tot 2030 kan duren. Wanneer krijgen zij een passende fiscale oplossing van de Belastingdienst? •

TRIBUNE

Nieuwsblad van de SP • jaargang 59 • nr. 4 • april 2023 • € 1,75 • www.sp.nl

NEDERLAND STAAKT

TUUR ELZINGA OVER DE OPLEVING VAN DE VAKBOND

VUL DE ONDERNEMERSENQUÊTE IN

Ondernemers staan middenin de samenleving en hebben veel inzicht in hoe het met mensen gaat. Ze kennen de lokale en regionale overheden heel goed. Toch weten we ook dat het vele (kleinere) ondernemers vaak de tijd ontbreekt om echt in het geweer te komen als er zaken structureel anders moeten. Daarom willen wij horen wat er beter kan zodat we daarmee aan de slag kunnen gaan.

Ben jij ondernemer en SP'er? Doe dan mee met onze ondernemersenquête. Jouw ervaringen en perspectieven zijn onmisbaar. Op 10 juni worden de resultaten van de enquête gepresenteerd.

De vragenlijst is hier te vinden: **www.sp.nl/ondernemersenquete**

Meer weten over de enquête? Mail met fractiemedewerker Nikos de Haer: **n.dhaer@tweedekamer.nl**

SP JONGEREN

NIEUWE LEDENAVOND SP JONGEREN

Ben jij nieuw lid van SP Jongeren en wil je andere jonge SP'ers ontmoeten en kennismaken met de organisatie? Op vrijdag 21 april organiseren we een speciale avond voor alle nieuwe leden. Tijdens deze avond krijg je op een leuke manier een introductie van de SP en alle activiteiten van SP Jongeren. Ook kan je kennismaken met Lilian Marijnissen. We sluiten natuurlijk af met een gezellig drankje.

De avond begint om 19:00 en is rond 21:00 afgelopen. We organiseren het op ons partijbureau in Amersfoort, Snouckaertlaan 48. En we hebben nog iets leuks: je mag een vriend of vriendin meenemen, ook als diegene (nog) geen lid is van de SP Jongeren. Jullie zijn beiden heel welkom.

Meld je nu aan via **jongeren.sp.nl/nieuweledendag**

Ben je nog geen lid van SP Jongeren maar wil je er wel bij zijn? Meld je dan snel gratis aan als lid via **jongeren.sp.nl**.

DE SP ZET ZICH IN VOOR MENSELIJKE WAARDIGHEID, GELIJKWAARDIGHEID EN SOLIDARITEIT

TRIBUNE IS EEN UITGAVE VAN DE SOCIALISTISCHE PARTIJ (SP) EN VERSCHIJNT 11 MAAL PER JAAR

Redactie
Xander Topma (h), Bart Linssen
Tijmen Lucie, Anne-Marie Mineur
Peter Sas

Vormgeving
Maurits Gemmink, Nenad Mećava

Aan dit nummer werkten mee
Wiebe Kiestra, Ronald van Raak
Karen Veldkamp, Peter Verschuren
Joshua Versijde

Foto omslag
Piet van der Meer/ANP

De Tribune op Internet
sp.nl/tribune

Abonnement
€ 5,00 per kwartaal (machtiging)
Losse nummers € 1,75.
SP-leden ontvangen de Tribune gratis.

SP algemeen
T (088) 243 55 55
F (033) 462 55 12
sp@sp.nl
sp.nl

Abonnementen- en ledenadministratie
Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort
T (088) 243 55 40
E administratie@sp.nl

Redactie Tribune
Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort
T (088) 243 55 42
F (033) 462 55 12
E tribune@sp.nl

De Tribune in gesproken vorm
Belangstellenden voor de Tribune op cd kunnen contact opnemen met de SP-administratie.

Incasso contributie
Veel leden van de SP betalen hun contributie via een incassomachtiging. Sinds 1 oktober 2013 incasseert de SP het bedrag van de contributie in de eerste week van elk kwartaal. Daarbij vermelden we, conform wettelijke regels het betreffende lidnummer en het zogeheten incassanten-ID van de SP, te weten NL86ZZZ403462460000. Bij vragen over contributie-inning, kunt u contact opnemen met de ledenadministratie van de SP, via (088) 243 55 40 of administratie@sp.nl

Tenzij anders vermeld, is op de inhoud van deze publicatie de Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel-GeenAfgeleideWerken 3.0 Nederland licentie van toepassing. http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl

IN DIT NUMMER

FNV-voorman Tuur Elzinga
'Er is geld genoeg maar het wordt niet eerlijk verdeeld'
6

Verkiezingen Provinciale Staten
De uitslag geduid en de weg naar voren
11

Interview Siward Zomer
'Waarom zou energie een product moeten zijn?'
16

Heel de Mens: route naar het congres
Lees het nieuwe beginselprogramma
21

Zorgbuurthuis Oss geopend
Hartstochtelijke SP-wens in vervulling
26

4 **Actueel: Streep door schijnzelfstandigheid Deliveroo**
28 **LinksVoor: Archeologiestudent Skiti Németi speurt naar waardering voor het Nedersaksisch**
29 **De SP van toen tot nu: 1978 De SP Hulp- en informatiedienst**

14, 15 **Nieuws** 30 **Prikbord** 31 **Puzzel** 32 **Uitgelicht**

COLUMN

Oud worden in je eigen buurt

Meneer Heesen woont al 56 jaar in de Schadewijk, een van de echte volksbuurten van Oss. Meneer Heesen zal over enkele weken als eerste bewoner naar het zorgbuurthuis in de Schadewijk verhuizen dat deze maand werd opgeleverd. Een heuse mijlpaal.

Super trots ben ik op die Osse SP'ers die, samen met vele anderen, zo hard gewerkt hebben de afgelopen jaren om het zorgbuurthuis voor elkaar te krijgen. Want hoe mooi is het dat je als partij kritiek hebt op de organisatie van de zorg, maar het niet laat bij goede voorstellen in de gemeenteraad en Tweede Kamer maar ook in de praktijk aan je alternatief bouwt.

In het zorgbuurthuis wordt er gewerkt zonder de bureaucratie van de indicaties die je nodig hebt om in aanmerking te komen voor zorg via budget van de gemeente. Dit zorgt ervoor dat de zorgmedewerkers meer tijd kunnen steken in de zorg dan in de papieren. Schandalig is dat de zorgverzekeraars weigeren mee te helpen aan het zorgbuurthuis, wat ook aangeeft dat er nog veel moet veranderen in de zorg.

Bijzonder aan het zorgbuurthuis is, naast dat het mooie, kleinschalige en betaalbare appartementen zijn, dat het ook echt van de buurt is. Het gebouw van het zorgbuurthuis is een oude school. Veel buurtbewoners hebben er vroeger op school gezeten. Toen het gebouw gesloopt dreigde te worden, is het door acties van de buurt behouden. En nu is samen met de mensen uit de buurt er een zorgbuurthuis van gemaakt.

Veel vrijwilligers hebben zich al gemeld om te helpen. Om de tuin van het zorgbuurthuis te doen, activiteiten met de bewoners of de administratie. Dat gaat natuurlijk veel makkelijker als het klein-schalig is en echt van de buurt. Ook buurtbewoners die nog zelfstandig in de buurt wonen zijn welkom voor activiteiten, een praatje of een hapje te eten. Goed tegen de groeiende eenzaamheid.

Op een fijne manier oud kunnen worden in je eigen buurt, wie wil dat nu niet?

Lilian Marijnissen
fractievoorzitter SP

EINDELIJK

GELIJK

DELIVEROO-BEZORGERS HADDEN IN LOONDIENST GEMOETEN

Op 24 maart deed de Hoge Raad uitspraak in de langlopende zaak van vakbond FNV tegen de Britse maaltijdbezorger Deliveroo. Net als lagere rechtbanken eerder hadden gedaan, oordeelde de Hoge Raad dat de maaltijdbezorgers geen zelfstandigen waren, maar medewerkers in loondienst. De Tribune sprak over de uitspraak met Bart van Kent, die zich als Kamerlid al jaren inzet tegen oneerlijke arbeidsconstructies.

› Waarom is deze uitspraak belangrijk?
'De uitspraak is onherroepelijk. De hoogste rechter heeft definitief bepaald dat de maaltijdbezorgers van Deliveroo schijnzelfstandigen waren. Het is belangrijk dat dit juridisch is vastgelegd.'

› Waarom heeft het zo lang geduurd?
'Rechtszaken duren nu eenmaal lang. Ik heb groot respect voor het geduld en het doorzettingsvermogen van de FNV. Tegelijkertijd is het gênant dat een vakbond dit heeft moeten doen en het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid zelf niet heeft ingegrepen. Deliveroo is inmiddels uit Nederland vertrokken, omdat het deze uitspraak al zag aankomen. We zullen zien welke gevolgen het heeft.'

› Maar wat betekent de uitspraak als Deliveroo niet meer in Nederland actief is?
'De voormalige maaltijdbezorgers kunnen geld terugvorderen van Deliveroo. De FNV voert nu namens veertig van hen een rechtszaak om met terugwerkende kracht een arbeidsovereenkomst af te dwingen. Maar wat verder belangrijk is, is dat deze uitspraak gevolgen kan hebben voor bedrijven als Uber Eats en Temper, waar mensen in vergelijkbare constructies werken als bij Deliveroo. En wellicht ook voor de kinderopvang, de zorg, het onderwijs of de media, waar ook veel mensen in schijnconstructies werken.'

› Geldt de uitspraak van de Hoge Raad dan ook voor andere bedrijven?
'Nee, die geldt alleen voor Deliveroo. Maar als je een Temper of een Uber Eats wil aanklagen, dan heb je nu wel een uitspraak van de hoogste rechter waar je naar kunt verwijzen. Tegen Temper, dat koks op zzp-basis aan restaurants levert, loopt inmiddels al een rechtszaak.'

› Wat moet het kabinet doen om schijnzelfstandigheid bij bedrijven als Deliveroo tegen te gaan?
'Er is al een wet die voorschrijft dat er onder bepaalde omstandigheden sprake is van een arbeidsovereenkomst, de wet DBA. Alleen wordt die wet niet gehandhaafd. Dat gaat pas vanaf 2025 gebeuren. In de tussentijd zijn er dus allemaal mensen die onmisbaar werk doen, maar niet krijgen waar ze volgens de rechter recht op hebben. Denk aan maaltijdbezorgers, medewerkers in de kinderopvang of zorgmedewerkers. Zij hebben als schijnzelfstandige geen arbeidsovereenkomst, geen sociale bescherming in geval van ziekte, werkloosheid of arbeidsongeschiktheid, en ze bouwen geen pensioen op. Dat is volstrekt onacceptabel.'

› Wat gaat de SP de komende tijd doen om de druk op de ketel te houden?
› 'Wij zullen de FNV blijven steunen in hun strijd tegen schijnconstructies, net als de schijnzelfstandigen zelf, zoals de Uber-chauffeurs, die actievoeren voor een eerlijke taximarkt. Tegelijkertijd zullen we er in de Tweede Kamer bij de minister op blijven aandringen om in te grijpen. Er zijn genoeg rapporten verschenen, het is nu tijd om te handelen. Wat ons betreft moet de minister de Arbeidsinspectie en de Belastingdienst direct opdracht geven om te gaan handhaven.' •

tekst Tijmen Lucie
foto Remko de Waal/ANP©

Jannie Visscher
voorzitter SP

Denken en durven

Vorige maand schreef ik over de winst die onze SP de afgelopen tijd boekt. Ik doel daarmee op het oprichten van nieuwe werkgroepen en afdelingen en de komst van veel nieuwe leden de afgelopen maanden. Ideologische vooruitgang zie ik bijvoorbeeld in de verkiezingsprogramma's voor de Provinciale Staten waarin het heel duidelijk draait om principiële SP-idealen zoals bijvoorbeeld de energie die we weer in publieke handen willen nemen.

Wat we ook graag hadden gezien was stemmenwinst bij de verkiezingen maar die bleef helaas uit. Dat was een teleurstelling, vooral ook omdat we terugkijken op een fijne campagne waarin we met veel partijgenoten actief waren. Snel na de verkiezingen kwamen we met onze Partijraad bijeen om terug te blikken en te bespreken wat ons de komende tijd te doen staat. Hierover kun je ook lezen in deze Tribune in een artikel met onze lijsttrekker voor Zuid-Holland Lies van Aelst en campagneleider Jimmy Dijk.

Veelgehoord is hoe belangrijk het is dat we ons als SP heel helder en duidelijk uitspreken over onze doelstellingen en standpunten, zodat het voor iedereen klip en klaar is waar de SP naartoe wil. Daarbij hoort ook eigenheid. Laten zien dat we de SP zijn en wat dat betekent, niet alleen door de landelijk bekende mensen in onze partij maar voor ons allemaal.

Wat ons onderscheidt van veel andere partijen is dat we een ideologische partij zijn, gebaseerd op onze grondbeginselen van menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. Wat dat betreft gaan we een belangrijke periode tegemoet: we zijn onderweg naar ons ideologische congres op 3 juni waar we ons geactualiseerde beginselprogramma Heel de Mens vaststellen.

We moeten nu goed nadenken. Over de uitslag van de verkiezingen én over onze toekomst. Maar voor een SP'er geldt ook altijd: geen denken zonder doen en geen politiek zonder een gezonde portie durf. •

FNV-VOORZITTER TUUR ELZINGA:

‘WIJ PROBEREN KLOVEN TE DICHTEN EN BRUGGEN TE SLAAN’

Tuur Elzinga (53) is sinds 2021 voorzitter van vakbond FNV. Het ging niet zo best met de vakbond, de afgelopen 25 jaar daalde het ledental gestaag. Maar onder het nieuwe bestuur is de FNV bezig aan een stevige opmars. FNV organiseert stakingen en acties, en met succes. Maandelijks worden er weer duizenden mensen lid. Tijd om eens te vragen aan de oud SP-senator hoe ze dat voor elkaar krijgen. ‘Opeens zagen mensen dat staken zin heeft’.

tekst Anne-Marie Mineur
foto Maurits Gemmink

› Hoe verklaar je dat de FNV lang leden verloor?
‘We hebben heel lang gedacht: als wij maar de goede dingen doen voor werkende mensen in dit land, dan worden mensen vanzelf wel lid. Dat gaat niet meer op. Vroeger was het voor heel veel mensen vanzelfsprekend. Als je ging werken werd je automatisch lid van de vakbond van jouw zuil, en dat bleef je dan je hele leven. Dat is al lang niet meer zo. Het vertrouwen in de vakbond is altijd heel groot gebleven, zowel in vergelijking met politieke partijen als ook met kranten en zelfs de rechterlijke macht. Maar veel mensen denken: de vakbond, dat is leuk en aardig, maar het is niet per se pure noodzaak.

› Hoe overtuig je mensen om dan toch lid te worden?
‘Mensen snappen dat het juist een heel goede investering is om wel lid te worden van de vakbond. Daar waren we bang voor: zouden mensen bij al die prijsstijgingen en die hoge energierekeningen het geld liever in hun zak houden? Maar de meeste mensen zien in dat je het geld voor het lidmaatschap van de vakbond in no time hebt terugverdiend. In veel cao’s staat dat je een deel van je contributie via de werkgever kunt terugkrijgen van de belastingen. En, belangrijker, een loonsverhoging die FNV onderhandelt is echt procenten hoger, zeker als we ook gestaakt hebben of in actie gekomen zijn.

› De afgelopen tijd zijn er weer meer grote stakingen. Waar komt die strijdbaarheid vandaan?
‘In het laatste kwartaal van 2021 en de eerste drie kwartalen van 2022 is er 80 miljard euro meer verdiend dan het jaar daarvoor. En dat terwijl de werkenden 60 miljard aan koopkracht hebben ingeleverd. Vanwege de krapte op de arbeidsmarkt hebben we harder gewerkt dan ooit. Die 60 miljard zou je gemakkelijk kunnen compenseren, maar dat gebeurt niet. Onze loonontwikkeling blijft ver achter, we krijgen niet eens genoeg om de inflatie te compenseren. Het geld verdwijnt in de zakken van de aandeelhouders. Om dat zichtbaar te maken zijn we de campagne *‘Nederland verdient beter’*

‘Vroeger was een lidmaatschap van de vakbond heel vanzelfsprekend’

‘Buitenlandse investeerders hebben maar één belang: zo veel mogelijk rendement eruit persen’

gestart. We willen het verhaal vertellen: er is geld genoeg maar het wordt niet eerlijk verdeeld. De Quote 500 wordt rijker en rijker, en de rijen bij de voedselbanken worden langer en langer. Dat moet een keer afgelopen zijn.

De grote staking bij NS bracht echt iets teweeg. Toen zagen mensen dat staken zin had. Zonder in actie te komen bleef de loonontwikkeling op 3% steken, als je geluk had. Bij de NS zat er opeens 10% loonsverhoging in. En toen dachten heel veel mensen: oh, maar dat wil ik ook wel. Sinds die actie komen er elke dag meer nieuwe leden bij, in alle sectoren, en met name bij jongeren onder de 35, waarvan we er naar verhouding echt weinig hadden. Die dachten vroeger: als deze actie voorbij is, dan zeg ik mijn abonnement op en dan neem ik weer een ander abonnement. Maar nu blijven ze, en ze lopen voorop in de strijd. Dat geeft een soort vliegwieleffect, daardoor sluiten zich steeds meer jongeren bij ons aan. In september hadden we voor het eerst meer instroom dan uitstroom. In november hadden we een all time high van meer dan 6.000 nieuwe leden in één maand. En in januari en februari zelfs meer dan 7.000!.’

› Er lijkt inmiddels sprake te zijn van een stakingsgolf in Nederland, met onder andere acties bij de Bijenkorf. Hoe gaat dat in zijn werk?
‘Er zijn altijd leden die ons benaderen en zeggen: er komen cao-onderhandelingen aan, hoe gaan we er wat fatsoenlijks uitslepen? We worden elk jaar alleen maar armer. Vroeger was de Bijenkorf een luxe onderneming, waar de directie dacht: je moet ook aan onze medewerkers zien dat het hier een luxe warenhuis is. Maar de Bijenkorf is eigendom geworden van buitenlandse investeerders. Die hebben nog maar één belang: zo veel mogelijk rendement eruit persen. Wat vroeger een heel fatsoenlijk loon was, is steeds dichter bij het minimumloon komen zitten. Dus als mensen ons benaderen, dan zeggen wij: fantastisch. Maar... we krijgen alleen wat voor elkaar als we genoeg mensen op de been brengen. In de winkelstraat en ook in de Bijenkorf is de organisatiegraad traditioneel niet heel hoog, en dit lukt je niet met vijf leden. Dus dan zeggen we: daar heb je meer mensen voor nodig. Dat moeten jullie vooral zelf doen, en wij willen jullie helpen met alle faciliteiten die wij hebben.’

› Op welke manier proberen jullie deze actievoerders te helpen?
‘Wij hebben bijvoorbeeld professionele onderhandelaars die de onderhandelingen kunnen doen of begeleiden. En we hebben ook mediaspecialisten die kunnen helpen om het verhaal naar buiten te brengen. Bij de Bijenkorf probeer je bijvoorbeeld met een handvol kaderleden in een praatprogramma te komen. Een hoop potentiële klanten zien dat. Daar wordt een investeerder nóg zenuwachtiger van dan van de actie zelf.

Voor het resultaat van een groep mensen die toch niet lid worden, gaan we niet onderhandelen. En we gaan ook niet tekenen voor een heel mager cao-resultaat. Uiteindelijk hebben wij ook een imago te verdedigen. Maar als mensen zich er keihard voor willen inzetten, dan zetten wij ons er ook dag en nacht voor in. Veel mensen zijn niet geboren als activist, die hebben geleerd dat ze hard moeten werken, niet dat ze hun werk moeten neerleggen. Wij helpen ze om over die drempel heen te stappen, te zeggen: joh, je mag ook voor jezelf opkomen. Dat begint met respect hebben voor jezelf en je collega’s, en te zeggen: wij pikken het niet, wij staan op. We doen dat samen, schouder aan schouder, probeer maar eens door ons heen te komen.’

› Is het denken over de vakbond veranderd tijdens corona?
‘Je ziet dat het denken over allerlei zaken in de wereld begint te kantelen. De Coronacrisis heeft ons daarbij geholpen. Heel veel mensen hebben gezien dat ze ondanks de lockdown moesten doorwerken omdat ze echt onmisbaar waren. Dat heeft een hoop mensen een enorm zelfvertrouwen gegeven, juist in sectoren waar hun werd verteld: jij hebt maar een baan waarbij je met je handen moet werken, hiervoor heb je niet lang hoeven doorstuderen. En nu bleek dat dit juist de onmisbare functies waren. Als een manager zijn werk neerlegt, dan wordt misschien de begroting voor volgend jaar niet geschreven. Terwijl als de mensen op de werkvloer het werk neerleggen, dan is het meteen klaar. Dan is het stil.’

› Betekent dat ook iets voor jullie samenwerking met politieke partijen?
‘Traditioneel heeft de FNV banden met linkse partijen. Maar we zijn ook het product van een fusie van socialistische en katholieke vakbonden – het NKV zit ook in de FNV. Daar zit ook naastenliefde,

foto Joshua Versijde

solidariteit en barmhartigheid. We zijn de laatste jaren wel wat radicaler geworden en wat fundamenteel kritischer. We hebben de agenda weten te kantelen, de doorgeslagen marktwerking en de doorgeslagen flex is behoorlijk fundamenteel. Links tot rechts geeft toe: het minimumloon is te laag. Maar onze analyse gaat nog wel een stapje dieper.

Het economisch systeem dat wij hebben buit niet alleen mensen uit, maar holt ook de georganiseerde solidariteit in onze samenleving uit. Het is alleen maar geïnteresseerd in de rendementen die ze uit grondstoffen trekken, in plaats van goed met de planeet om te gaan. Alleen, die grote verhalen en de oplossingen daarvoor, die zijn moeilijk op het moment dat mensen bezig zijn, niet met het einde van de wereld, maar met het einde van de maand: kan ik mijn kinderen nog zonder honger naar school sturen? Dus dat is nu onze eerste prioriteit.'

› **Menselijke uitbuiting en de uitholling van solidariteit zie je ook bij arbeidsmigratie terugkomen. Jullie zullen vast ook blij zijn geweest met het rapport van de commissie Roemer waarin oplossingen worden aangereikt voor de problemen die er zijn.**
'Absoluut. Arbeidsmigratie was al heel lang een onderwerp dat de FNV op de kaart probeerde te zetten, dus we hebben hard meegewerkt aan het onderzoek. Internationale samenwerking heeft vanaf de ontstaansgeschiedenis van vakbonden altijd hoog in het vaandel gestaan. We hebben er

‘Ons economisch systeem holt de solidariteit in de samenleving uit’

foto JMaurits Gemmink

‘We moeten zorgen dat er niemand wordt uitgebuit’

niks aan als de arbeidsvoorwaarden hier heel goed zijn, maar al het werk over de grens verplaatst wordt omdat het werk daar veel goedkoper is. En hetzelfde geldt als er mensen van buiten worden gehaald die veel goedkoper zijn voor de werkgever dankzij allerlei constructies. We moeten zorgen dat er niemand wordt uitgebuit. En als mensen met een frame komen over buitenlanders, dan proberen we ze wel te helpen om daar doorheen te prikken.

Met de campagne *Voor 14*, een campagne om het minimumloon naar €14 te verhogen, zijn we bezig geweest om mensen ook over hun bedrijfs- of werkplekgrens heen te organiseren. En dan zie je dat je in oude wijken rond zo'n thema eigenlijk heel gemakkelijk allerlei mensen op een gemeenschappelijk belang bij mekaar kunt organiseren van allerlei verschillende nationaliteiten en leeftijden. En dat doen we wel heel bewust, omdat we daarmee ook proberen kloven te dichten en bruggen te slaan.’

› **Lukt het jullie om alle groepen in de samenleving op een goede maniet te vertegenwoordigen?**
‘We hebben als FNV toch nog vaak het imago dat we een witte en grijze mannenbond zijn, terwijl we daar gelukkig wel verandering in weten te brengen. Maar er zijn nog veel mensen die met hun handen werken, en die werken in beroepen waar mensen met een niet-Nederlandse achternaam oververtegenwoordigd zijn, die we graag als lid zouden verwelkomen. En hetzelfde geldt voor dienstverlenende beroepen, zoals in de zorg, waarin vrouwen oververtegenwoordigd zijn. Daar is nog een wereld te winnen. Dus wij zijn heel blij dat we, zonder daar zelfs speciaal op te moeten sturen, in staat zijn om een steeds diverser plaatje te laten zien. Als je jonge leden krijgt, en die komen in een club waar ze actief willen zijn tussen allemaal mensen terecht die hun opa en oma hadden kunnen zijn, dan is het de vraag hoe lang ze dat volhouden. En het is een stuk gemakkelijker als je naar buiten toe zichtbaar maakt van, kijk, we zijn ook een club van jonge mensen. Dat ze denken, ik herken me ook nog in een paar andere leden hier.

Overigens, geen misverstand hè. We zijn ontzettend blij dat heel veel mensen, ook na hun pensionering, gewoon lid blijven van de bond en uit solidariteit daar ook nog eens een keer extra tijd in willen steken, omdat ze meer tijd hebben na pensionering. Dat zijn mensen met gouden ervaring die we ontzettend goed kunnen gebruiken. Dus zetten we onze senioren ook graag in het zonnetje en besteden we veel aandacht aan het huldigen en eren van onze jubilarissen. Ik mag binnenkort bij iemand op bezoek die 85 jaar lid is van de vakbond. Dat is toch fantastisch?’ •

CAMPAGNELEIDER JIMMY DIJK: ‘DE PROBLEMEN VAN MENSEN ZIJN NOG STEEDS GROOT. HET IS AAN ONS OM SAMEN MET HEN EEN BETERE TOEKOMST VOOR ELKAAR TE KRIJGEN’

De verkiezingen van 15 maart vielen tegen. Het is niet gelukt om de sterke provinciale programma’s en de ledenwinst van de afgelopen maanden om te zetten in zetelwinst. Daarom is het tijd om kritisch terug te kijken en na te denken over wat er beter kan in de toekomst. Campagneleider Jimmy Dijk maakt de balans op en deelt de eerste inzichten vanuit de partij.

Op de verkiezingsavond was partijpand De Moed gevuld met hoopvolle SP’ers. Na een energieke campagne leek het er in de peilingen op dat de partij winst zou behalen bij de verkiezingen voor de Provinciale Staten. Zuur waren dan ook de eerste uitslagen toen bleek dat er geen zetels gewonnen zouden worden maar juist verloren.

Ook aanwezig in de Moed was campagneleider Jimmy Dijk: ‘Die avond was niet leuk. Er zat een hele goede energie in de partij tijdens de campagne. De afdelingen zijn sterker en actiever dan vier jaar geleden en de programma’s waren ideologisch beter op orde. Als je dat dan niet weet om te zetten in winst bij de verkiezingen dan is dat gewoon een grote teleurstelling. Daar moeten we eerlijk over zijn naar onszelf.’

Realiteit onder ogen

Die eerlijkheid betekent volgens Dijk ook dat je geen ongemakkelijke waarheden uit de weg moet gaan: ‘Ongeveer 20 procent van de mensen die de vorige keer op ons heeft gestemd, is nu thuisgebleven. Daarnaast is een groot deel van de stemmen naar de BBB toegegaan. Die partij is in staat geweest om het protest tegen de stikstofplannen van de overheid dat al twee jaar speelt om te zetten in een enorme winst. Zij waren de proteststem en mensen hadden het idee dat een stem op de BBB het meeste zou veranderen. De SP vinden ze dan nog steeds een prima partij maar ze zien ons niet als een echt alternatief. Dat doet wel pijn.’

Dijk denkt dat daar een aantal aanwijsbare redenen voor zijn: ‘Een paar afdelingen zijn na de verkiezingen langs de deuren geweest om mensen te vragen waarom ze hebben gestemd zoals ze hebben gestemd. Wat ze daar horen bevestigt mijn beeld. Mensen weten niet voldoende waar de SP voor staat. Ze willen een partij met eigenheid die het verschil kan maken. Wij moeten dus bij onszelf te rade gaan of onze standpunten scherp en helder genoeg zijn en of wij in de hoofden van kiezers nog wel de partij voor gewone mensen zijn. Want laten we wel wezen: BBB heeft het beeld weten neer te zetten als partij met poten in de klei, maar wij zijn die partij ook echt.’

Rode draad

Sinds de verkiezingen is er op verschillende momenten en plekken gesproken over de campagne en de uitslag. In het partijbestuur, in afdelingen en ook op de Partijraad (de vergadering waarin alle afdelingen en het bestuur vertegenwoordigd zijn – red.). Deze eerste inzichten geven een rode draad die als basis dient voor een bredere evaluatie. Die rode draad sluit grotendeels aan bij de analyse van Dijk.

Dijk: ‘Eén van de punten die naar voren kwam bij de Partijraad, is dat we meer onderscheidend zullen moeten zijn. We zijn altijd een partij geweest van recht voor z’n raap en met leuke spannende acties. Mensen begrepen wat we wilden. Nu lijkt het wel alsof we onze standpunten al uitgebreid aan het uitleggen zijn, voordat we een helder standpunt hebben ingenomen. Dat werkt niet. Wij zijn een socialistische partij in een kapitalistisch systeem. Als wij ideologie beter weten te combineren met scherpe standpunten dan is er een wereld voor ons te winnen.’

UITSLAGEN PER PROVINCIE

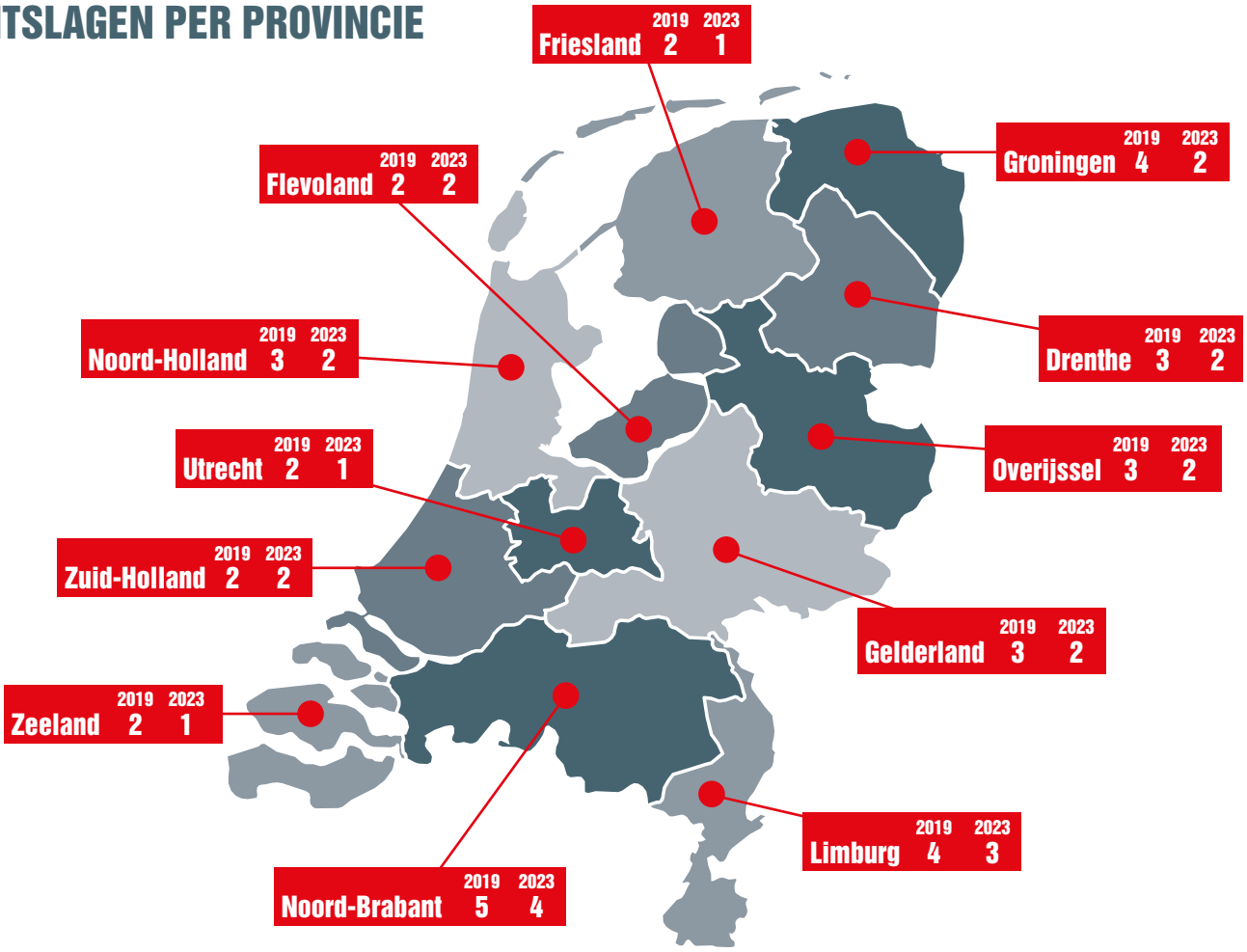

Hoopvol

Waar zowel Dijk als de Partijraad vertrouwen uit halen is de organisatorische winst die de afgelopen campagne te zien was: 'We hebben als één club gewerkt aan een prachtige campagne om de energie te nationaliseren en we hebben met z'n allen gewerkt aan ons Volksprotest op het Beursplein. Dat zijn echt wel prestaties waar we trots op mogen zijn. De Partijraad heeft ook heel duidelijk gezegd dat we door moeten blijven werken aan de groei van de organisatie. Zowel in aantallen als in kwaliteit.'

Volgens Dijk is het ook niet zo dat een grote evaluatie automatisch succes betekent in de toekomst: 'Dat we duidelijker moeten maken waar we voor staan is niet alleen een opdracht voor het bestuur of voor de fractie in Den Haag, maar voor ons als hele partij. Het is meer dan even een nieuw sausje over onze campagne heen gieten. Het betekent dat we het echt met elkaar moeten gaan hebben over wie we zijn, wat we doen, hoe we ons verhouden tot andere partijen, de samenleving en de economie. Ik hoop dat we snel een begin kunnen maken met het beeld van wat voor Nederland wij voor ons zien duidelijker te krijgen. Dat moet snel, omdat de problemen van mensen nog steeds groot zijn. Het is aan ons om samen met hen een betere toekomst voor elkaar te krijgen.

Hij vervolgt: 'Wij zijn de partij met de ideologie en de mensen waarmee we dat waar kunnen maken. De afgelopen maanden stemmen mij wat dat betreft heel hoopvol. Als we de energie in de afdelingen weten vast te houden en onze nieuwe leden een goede plek weten te geven binnen onze partij, dan is er een wereld te winnen.'

Alle gedeelde inzichten vanuit afdelingen, de evaluatie van de campagne en de besprekingen binnen het partijbestuur en de Partijraad worden de komende tijd verzameld en samengevoegd. Het Wetenschappelijk Bureau van de SP voegt daar een analyse aan toe. Dit document wordt door alle afdelingsvoorzitters besproken tijdens de volgende Partijraad en vormt de afsluiting van deze verkiezingen en de opmaat naar winst bij de volgende. •

tekst Xander Topma

Wij zijn een socialistische partij in een kapitalistisch systeem

foto Wiebe Kiestra

LIES VAN AELST

‘WE MOETEN BETER LATEN ZIEN WAT ONZE POSITIEVE ALTERNATIEVEN ZIJN’

Lies Van Aelst is de herkozen fractievoorzitter voor de SP in de provincie Zuid-Holland. Daar is het gelukt om de twee zetels te behouden die de fractie vorige periode al had. Maar heel goed voelt dat niet, gelet op de totale uitslag in Nederland. ‘We moeten weer uit durven gaan van onze eigen kracht.’

De uitslag van de provincie Zuid-Holland werd op de verkiezingsavond als één van de laatsten bekendgemaakt. In de uren daarvoor zag Van Aelst de SP in veel provincies verliezen: ‘Ik stond hem flink te knijpen. Het was ook nogal een omslag. In de laatste peiling voor de verkiezingen stonden we nog op winst dus wij droomden stiekem over een extra zetel bij ons in de provincie. Toen viel de uitslag opeens erg tegen en begon ik me ook wel zorgen te maken. Nu is het mooi dat we onze zetels hier hebben behouden maar we moeten als SP wel serieus nadenken over hoe dit heeft kunnen gebeuren en het vervolgens ook echt anders gaan doen.’

Positief gevoel

Ondanks het slechte resultaat qua zetels kijkt Van Aelst wel met een goed gevoel terug op de gevoerde provinciale campagne: ‘Er zat veel meer energie in dan vier jaar geleden. Het was veel positiever en leuker. Die energie is nu niet opeens weg. We gaan met diezelfde club mensen werken aan het versterken van onze basis en ook ideologisch versterken. Het is namelijk belangrijk om stevige standpunten in te nemen maar dan moeten dan ook wel echt socialistische standpunten zijn.’

Dat uitganspunt past ook bij hoe Van Aelst kijkt naar de SP in bredere zin: ‘Ik ben er van overtuigd dat mensen willen stemmen op visie, oplossingen, en een helder en hoopvol beeld van de samenleving dat aantrekkelijk is om je bij aan te sluiten. Te vaak hoor je nu van mensen dat ze niet weten waar de SP voor staat, terwijl we zo`n mooie heldere basis hebben. Volgens mij moeten we beter laten zien wat we wel willen en wat onze positieve alternatieven zijn. Door die scherpte raak je misschien sommige mensen kwijt maar je wint er ook stemmen mee die bij ons een heldere lijn vinden.’ •

foto Brandeisfotografie

> KAREL GLASTRA VAN LOONBRUG

Op 4 maart werd in Amsterdam de Karel Glastra van Loonbrug onthuld. De brug, waar Glastra van Loon als kind al speelde, bestond al langer, maar had nog geen naam. De eer viel de in 2005 overleden schrijver te beurt vanwege zijn schrijverschap en zijn brede maatschappelijke betrokkenheid. Glastra van Loon werd wereldberoemd met zijn boek “De Passievrucht”.

Hij droeg bij aan de doorbraak van de SP, onder andere in zijn rol als lid van het V-team, en als schrijver van het SP-lied. Uit de zin “blijf niet mokkend aan de kant staan, stel een daad en toon je moed”, komt ook de naam van het SP-pand “De Moed”. Hij schreef verder diverse boeken over de SP, waaronder “De Poppe-methode”, “De laatste oorlog” en “Hoe dan, Jan?”.

De Karel Glastra van Loonbrug ligt in het Rembrandtpark, langs de A10. •

> KAMER STEUNT SP: ZORG VOOR VOLGSYSTEEM WAPENHANDEL

Om te voorkomen dat onderdelen voor wapens in verkeerde handen terechtkomen, moet er een volgsysteem komen waardoor deze goederen te allen tijde kunnen worden opgespoord. Een voorstel van de SP en D66 om een dergelijk systeem te onderzoeken, is vandaag aangenomen in de Tweede Kamer. SP-Kamerlid Jasper van Dijk: ‘We moeten weten wat er met wapenonderdelen gebeurt, zeker als ze in Nederland worden gemaakt. Nederland is een spil in de internationale wapenhandel. Van elke twee euro die wereldwijd omgaat in de handel in wapens gaat er één euro via een financiële constructie door Nederland.’

Het voorstel geldt niet alleen voor wapenonderdelen, maar ook voor zogenaamde ‘dual-use goederen’, die zowel civiel als militair kunnen worden gebruikt. Recent bleek uit onderzoek dat Nederlandse chips zijn gebruikt voor Iraanse drones. Deze zijn vervolgens door het Russische leger ingezet voor de oorlog in Oekraïne. Daar richten de drones dood en verderf aan. Een volgsysteem - vergelijkbaar met track & trace in pakketten - had dit kunnen blootleggen. Ook illegale wapenhandel kan hiermee worden tegengegaan. •

foto Marcel Lathouwers

> SP NOORD HOLLAND VOERT ACTIE BIJ TATA STEEL

In aanloop naar de verkiezingen voerde de SP in Noord Holland dagen achteren actie tegen de uitstoot van giftige stoffen door staalbedrijf Tata Steel in Velzen-Noord. Onder leiding van statenlid Heidi Bouhlel en regiovertegenwoordiger Chris Schaeffer stond de SP dagenlang voor dag en dauw aan hun poorten om flyers uit te delen.

De SP wil het bedrijf – met 9.000 personeelsleden een grote werkgever in de regio – niet kwijt, maar de gezondheid van personeel en omwonenden moet wel op de eerste plaats staan. Al jaren is bekend dat het aantal gevallen van kanker in deze regio hoger ligt dan in de rest van Nederland. Dit valt overigens niet alleen het staalbedrijf te verwijten: ook de scheepvaart van en naar Amsterdam en de aanvliegroutes van Schiphol zijn hiervoor verantwoordelijk.

Al jaren pleit de SP in Noord-Holland voor een schonere productie van ruwijzer en staal bij Tata Steel. Dit zou bijvoorbeeld kunnen door in plaats van steenkool, cokes, pellets en sinter op grote schaal waterstof in te zetten. Voor die omslag zijn miljardeninvesteringen nodig, door zowel de Indiase eigenaar als onze regering. •

> FRANK FUTSELAAR VERVANGT JASPER VAN DIJK

foto Maurits Gemmink

SP-Kamerlid Jasper van Dijk zal tijdelijk zijn taken neerleggen in verband met ziekte. Hij verwacht na een periode van herstel rond de zomer weer terug te keren als Kamerlid. In die periode wordt Van Dijk vervangen door een oude bekende: Frank Futselaar. Futselaar was Kamerlid van 2017 tot 2021, en was toen woordvoerder op het gebied van onderwijs, landbouw en natuurontwikkeling. Hij zal naar verwachting de portefeuilles van Van Dijk overnemen: Europa, internationaal, defensie, asiel en migratie. Op de twitter-account van Futselaar staat dat hij 'voor een SP'er opvallend veel humor' heeft, een citaat uit dagblad Trouw. Futselaar zal donderdag 30 maart worden beëdigd als Kamerlid. •

foto Wiebe Kiestra

> RENSKE LEIJTEN ONTVANGT CLARA MEIJER-WICHMANN PENNING 2022

Op 30 maart reikte Symone Gaasbeek-Wielinga, voorzitter van de Liga voor de Rechten van de Mens, de Clara Meijer-Wichmann penning uit aan Chermaine Leysner, één van de ouders die getroffen werd door het toeslagenschandaal. Leysner zou niet de juiste gegevens hebben aangeleverd aan de Belastingdienst, en moest daarom bijna een ton terugbetalen. Dat leidde tot loonbeslag en een gedwongen verhuizing. Wegens ziekte kon Leysner niet aanwezig zijn bij de officiële uitreiking op 28 oktober, waar ook Renske Leijten en Pieter Omtzigt de penning ontvingen. Daarom was er een aparte bijeenkomst georganiseerd, waar alle drie de gehuldigden weer aanwezig waren.

De Clara Meijer-Wichmann Penning wordt jaarlijks uitgereikt aan een persoon of organisatie die bijzondere erkenning verdient voor zijn of haar inzet voor de verdediging van de rechten van de mens, met name in Nederland. Leijten, Omtzigt en Leysner speelden een belangrijke rol in het toeslagenschandaal, en met name hun bijdrage aan een rechtvaardiger samenleving werd genoemd. Of, zoals professor Cees Hameling dat zei: 'wij koesteren u omdat u ons – tegen de gedachteloosheid in – het vertrouwen geeft dat we moreel kunnen handelen in een immorele samenleving'. •

> SP STICHTSE VECHT REDT DORPSHUIS DE VONDEL

De SP in Stichtse Vecht is erin geslaagd om welzijnslocatie De Vondel in Maarssen open te houden voor bijeenkomsten voor senioren, en beter nog: ook in andere kernen ontmoetingsplekken open te houden. Samen met de gebruikers en de vrijwilligers is er een pittige strijd gestreden, onder andere door een actiebingo die druk bezocht werd, maar ook bij de gemeente en in de pers. De gemeente is overstag gegaan, en heeft besloten de ontmoetingsplekken open te houden, en de Vondel te bestempelen tot dorpshuis van Maarssen-Dorp. Een mooi succes voor de SP. •

foto SP Stichtse Vecht

‘DE OVERHEID ZOU MEER VERTROUWEN MOETEN HEBBEN IN COÖPERATIES’

INTERVIEW SIWARD ZOMER

Via zijn studie sociale en politieke filosofie aan de Universiteit van Birmingham maakte Siward Zomer kennis met energiecoöperaties. Hij schreef een scriptie over zonnepanelen en zou vervolgens promoveren op een onderzoek naar draagvlak voor duurzame energie, maar wegens bezuinigingen ging dat niet door.

Vervolgens besloot hij zich in Nederland aan te melden als vrijwilliger bij de Windvogel, een landelijke windcoöperatie. Hij kwam in het bestuur en werd al vrij snel voorzitter. Na zeven jaar stopte hij om aan de slag te gaan als coöperatief directeur van Energie Samen, de landelijke koepelorganisatie van energiecoöperaties. De Tribune sprak met hem over zijn drijfveren en over hoe coöperaties en publieke bedrijven elkaar kunnen aanvullen.

CIJFERS OVER ENERGIECOÖPERATIES

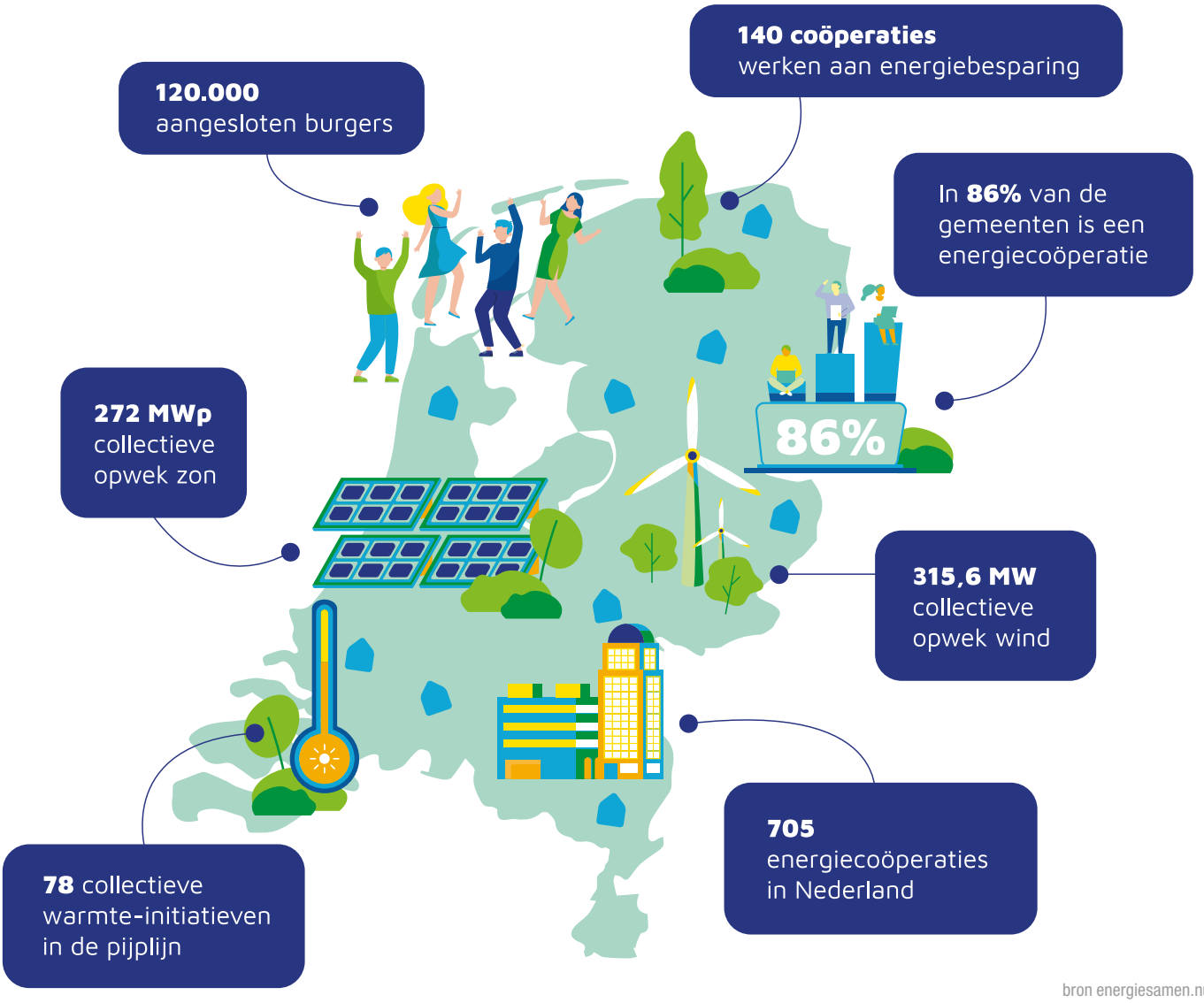

bron energiesamen.nu

› **Wat spreekt jou zo aan in coöperaties?**
'Ik ben ervan overtuigd dat als je een eerlijke maatschappij wil, dat je moet beginnen bij de economie. Dat kan op twee manieren. Je kunt het afdwingen via de politiek, maar met de VVD aan het roer zie ik dat niet snel gebeuren. Of je kunt de bedrijven die actief zijn in de economie veranderen. Dat kun je ze netjes vragen, je kunt actie tegen ze voeren, of je kunt zelf bedrijven oprichten.

Dat laatste doe ik, omdat ik denk dat je zo de meeste invloed hebt. En dan op zo'n manier dat iedereen kan meedoen, ook als je niet het geld hebt om te investeren. Ik doe dat om politieke redenen. Ik kom niet uit een ondernemersfamilie. Mijn vader was veertig jaar leraar op dezelfde basisschool en mijn moeder werkt bij Buurtzorg.'

› **Wat zijn de grootste misverstanden of mythes over coöperaties?**
'Een mythe is dat het alleen is weggelegd voor mensen die kunnen investeren. Aanvankelijk werd dat wel zo gecommuniceerd door coöperaties. Dat je als lid een mooi rendement kon halen op je investering. Maar dat is aan het veranderen nu onze energie van wind en zon goedkoper is geworden dan de markt. Daarmee is het argument om goedkope energie te leveren aan alle huishoudens binnen de gemeenschap belangrijker geworden. Veel coöperaties hebben ook leden die niet geïnvesteerd hebben, maar die wel mogen meebeslissen over wat er met de winst gebeurt. Het beeld is dus diverser.

Een andere mythe is dat coöperaties vooral praatclubjes zijn die niets voor elkaar krijgen. Dat is feitelijk onjuist. In Zeeland hebben coöperaties bijvoorbeeld enorme windturbines neergezet op de Krammersluizen en in Limburg zijn bijna alle windmolens in coöperatieve handen.'

› **Waarin verschillen coöperaties van private bedrijven of staatsbedrijven qua doelstelling?**
'Anders dan private bedrijven zijn coöperaties niet winstgedreven. Ze bestaan ten behoeve van de leden. In veel gevallen is

‘In Limburg zijn bijna alle windmolens in coöperatieve handen’

die behoefte goedkope, duurzame producten tegen een eerlijke prijs. Mensen die kapitaal in een coöperatie hebben gestoken, krijgen daar een eerlijke vergoeding voor, maar ze maken niet de dienst uit. Er is democratische zeggenschap.

Staatsbedrijven hebben dezelfde doelstelling als coöperaties: voorzien in de behoeften van de gemeenschap. Het enige verschil is dat ze niet direct democratisch bestuurd worden. Bij coöperaties hebben leden directe zeggenschap. Zij kiezen het bestuur en als er klachten zijn weten ze bij wie ze moeten zijn. Dat is bij een overheidsbedrijf niet het geval. Dan kun je alleen indirect via een raadslid of een wethouder je beklag doen. Sommige publieke bedrijven doen het goed, andere niet, zoals het Amsterdamse afvalverwerkingsbedrijf AEB of het Warmtebedrijf Rotterdam, die beide in geldnood kwamen omdat democratisch toezicht ontbrak. Dat was een coöperatie niet overkomen.’

› **Tegen welke problemen lopen energie-coöperaties nu aan?**
‘Voor coöperaties is het veel moeilijker om in de ontwikkelfase voldoende kapitaal binnen te halen om te kunnen groeien dan voor private bedrijven. Waar je bij een start-up soms wel vier keer je inleg terugkrijgt als het bedrijf wordt doorverkocht, krijg je bij een coöperatie hooguit vijf procent rendement op je ingebrachte kapitaal.

Ook overheden investeren liever in start-ups dan in energiecoöperaties. Ik begrijp daar niets van, want waarom investeer je als overheid in bedrijven die vooral geld opleveren voor anderen en niet in bedrijven die waarde toevoegen aan de gemeenschap?’

› **Nu energiecoöperaties flinke winst maken, is er onder leden dan niet de neiging om die winst aan zichzelf uit te keren in plaats van opnieuw te investeren in de coöperatie?**
‘Die discussie loopt in de algemene vergaderingen. De meeste coöperaties hebben in hun statuten staan dat ze maximaal zoveel rendement uitkeren, dus dan is de discussie redelijk snel gesloten. Maar ik weet van besturen dat ze echt onder druk staan om de winst gewoon maar uit te keren. Je moet als coöperatie de balans zien te vinden tussen people, planet, profit. Als je je te veel presenteert als een investeringsmogelijkheid, trek je ook mensen aan die daarnaar op zoek zijn.

Maar het gaat nu wel hard met de winst en dan is de vraag wat je ermee doet. De Windvogel heeft bijvoorbeeld een nieuwe coöperatie ondersteund voor huurders van woningbouwcorporaties om zonnepanelen op hun daken te leggen. Mensen die lid zijn van deze coöperatie, hoeven niet te investeren maar krijgen wel de opbrengsten. Dit soort initiatieven zie je meer, ook als het gaat om het opleiden van energiebesparingscoaches.’

› **Het is natuurlijk ook een nieuwe situatie.**
‘Absoluut. In het verleden konden we niet echt het verschil maken met private bedrijven. Nu de tarieven zo verhoogd zijn is dat anders. Het enige coöperatieve warmtebedrijf in Nederland heeft bijvoorbeeld als enige de tarieven niet verhoogd, terwijl de private bedrijven hun prijzen verdubbeld hebben. Dat is ook de reden waarom minister Jetten de warmtenetten in publieke handen wil hebben.’

› **Hoe divers is de groep die zich met energiecoöperaties bezighoudt, qua leeftijd, geslacht, klasse en etniciteit?**
‘Die is niet groot. Het zijn vooral hoogopgeleide, witte mannen van een zekere leeftijd. Maar het verandert razendsnel. Er komen steeds meer coöperaties in de stedelijke omgeving en daar is de samenstelling veel diverser, met name in geslacht.

Qua klasse is het nog niet zover. Ik begrijp ook helemaal dat als mensen geldzorgen hebben, dat ze zich dan niet inzetten voor een energiecoöperatie. Dan heb je andere dingen aan je hoofd. Van belang is wel dat je als coöperatie deze mensen meeneemt in de besluitvorming en daar valt nog een wereld te winnen. Door algemene ledenvergaderingen anders te organiseren en verschillende vormen van communicatie toe te passen, waaronder in verschillende talen, wordt geprobeerd de besluitvorming democratischer te maken.’

>

WAT IS EEN ENERGIECOÖPERATIE?

Een energiecoöperatie of energie-initiatief is een groep mensen die zich verenigt om zelf aan de slag te gaan met wind- en zonneprojecten, een warmtenet of energiebesparing. Er zijn in Nederland meer dan 700 energiecoöperaties, actief in 86 procent van de gemeenten (zie afbeelding).

In een coöperatie beslissen de leden. Een lidmaatschap kost meestal een paar tientjes per jaar. Ieder lid heeft één stem. De leden kiezen uit hun midden een bestuur, dat de lopende zaken regelt. Zeker twee keer per jaar wordt er een algemene ledenvergadering gehouden, waarin de leden stemmen over belangrijke onderwerpen als het beleidsplan, de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag. Zo beslissen zij over de koers en wat er met de opbrengsten gebeurt.

‘Waarom zou energie een product moeten zijn waar je winst op kunt maken?’

› In hoeverre zijn energiecoöperaties een serieus alternatief voor private bedrijven of staatsbedrijven?
‘We wekken nu zo’n vijf procent van de duurzame energie op. Als we de komende jaren kunnen blijven leveren tegen kostprijs, dus zonder winstmarge, dan worden we echt een alternatief. Dan kunnen ze niet meer om ons heen. Met tien procent van de markt kun je al heel veel effect hebben. Dat hebben we met biologisch voedsel gezien. Toen tien procent van de voedselmarkt biologisch was, moest de niet-biologische markt zich daartoe gaan verhouden.

Nu denk ik niet dat veel energiebedrijven tegen kostprijs gaan leveren, want dat mogen ze niet van hun aandeelhouders. Maar ons streven is wel dat ze op de lange termijn overbodig worden. Energie is een basisbehoefte, waarom zou dat een product moeten zijn waar je winst op kunt maken?’

› Maar is het allemaal nog niet te kleinschalig?
‘Er zijn zo’n 20 duizend mensen die stroom afnemen via een coöperatie. Dat is inderdaad nog niet heel veel. Maar goed, we zijn pas zeven jaar bezig. We hebben alles opgebouwd met vrijwilligers en de eerste kasstromen uit de productie beginnen nu pas te komen. We zitten er ook niet in voor de korte termijn. Ik vergelijk ons altijd met de waterschappen, die ons watersysteem beheren en al zeshonderd jaar bestaan. We hebben nu de eerste stapjes gezet. We zijn in korte tijd enorm gegroeid. En dat zonder veel steun van de overheid. Pas sinds kort worden we gezien als een fijn alternatief voor private bedrijven.’

› Hoe kan de overheid coöperaties helpen om meer een machtsfactor te worden?
‘In de eerste plaats via grondpolitiek. Om te kunnen bouwen moet je plek hebben. Dat is niet anders dan bij woningbouw. Dus je moet grond toewijzen aan coöperaties. Verder moet je ze ontwikkelkapitaal geven, want met name warmteprojecten zijn heel kapitaalintensief. En je moet kennis beschikbaar stellen die nodig is om zulke projecten goed uit te kunnen voeren. Kort gezegd gaat het om het democratiseren van grond, kennis en kapitaal.’

› Hoe kijk jij aan tegen het in publieke handen brengen van energie?
‘In publieke handen vind ik slim, maar dan wel met directe democratische zeggenschap. Wat je nu bij staatsbedrijven ziet, is dat ze weinig democratisch, transparant en klantgericht zijn. Bij publieke bedrijven worden vaak uitgerangeerde politici als leidinggevende aangesteld. Ik vind dat dat democratisch gekozen bestuurders moeten zijn. Deze bedrijven worden met publiek geld betaald, dus waarom zouden mensen daar geen zeggenschap over mogen hebben?’

› Zie jij tot slot manieren waarop een publieke energievoorziening, zoals de SP wil, samen kan gaan met meer coöperaties?
‘Bijvoorbeeld bij de oprichting van een warmtebedrijf zou de overheid prima met coöperaties kunnen samenwerken. Als je als overheid zegt: jullie doen zoveel jullie kunnen en de rest doen wij, dan heb je altijd succes. Dan heb je als coöperatie een vangnet wanneer dat nodig is en ben je als overheid dienstbaar aan je mensen.’ •

tekst Tijmen Lucie
foto's Ryan Skillington

Siward Zomer (1982) -is sinds 2019 coöperatief directeur van Energie Samen, de belangenorganisatie van energiecoöperaties in Nederland. Daarnaast is hij secretaris van het Europese netwerk van energiecoöperaties (REScoop.eu) en bestuurslid van de Nederlandse Vereniging Duurzame Energie (NVDE).

HEEL DE MENS VAN AFDELING TOT CONGRES

foto Peter de Vos

In april wordt in elke afdeling een ledenvergadering gehouden over Heel de mens, de vernieuwde beginselen van de SP. Het is belangrijk dat leden meedenken en meepraten over ons socialisme voor de toekomst.

Op de volgende pagina's staat de complete concepttekst van het nieuwe beginselprogramma. Dit programma wordt besproken in iedere afdeling en vervolgens in de regioconferenties. Daarna zal de vernieuwde *Heel de mens* worden besproken en vastgesteld op het congres.

Dat gaat als volgt:
Tussen 17 tot 28 april wordt in elke afdeling een speciale ledenvergaderingen gehouden over *Heel de mens*. Ieder lid krijgt hiervoor een uitnodiging van de afdeling. Tijdens dit overleg wordt de concepttekst besproken en worden afgevaardigden gekozen voor de regioconferenties, die met de punten van de afdeling op pad gaan.

Op 13 en 20 mei worden regioconferenties gehouden, waar afgevaardigden van afdelingen in discussie gaan. Het programma wordt daarna besproken en vastgesteld op 3 juni op het congres. Daarna gaan we met ons vernieuwde socialisme aan de slag!

HEEL DE MENS IN BEELD

In Heel de mens leggen we als partij ons socialisme vast. Dat doen we in woorden, maar dat kan natuurlijk ook in beelden. Menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit, wat betekent dat voor jou - en voor ons? Wat maakt de SP zo anders en onze beginselen zo bijzonder? Graag horen we wat voor beeld dit bij je oproept. Dat kan geschilderd of gefotografeerd, in een object of in een collage. Of op wat voor manier dan ook.

De mooiste, interessantste of indrukwekkendste beelden willen we tentoonstellen, om zo Heel de mens in beeld te brengen. Je kunt je bijdrage mailen naar: heeldemens@sp.nl. Of opsturen of brengen naar: SP De Moed, Snouckaertlaan 70, 3811 MB Amersfoort.

‘Blijf niet mokkend
aan de kant staan

Stel een daad
en toon je moed

Laat je woede
hand in hand gaan

Met het goede
dat je doet’

Uit het lied
‘Een mens is meer’.
(Tekst: Karel Glastra van Loon)

INLEIDING

De wereld zoals die nu is, is het gevolg van keuzes. Als we andere keuzes maken, is een andere wereld mogelijk. De SP is er om die veranderingen mogelijk te maken, door samen met anderen verbeteringen af te dwingen – met en onder de mensen.

Mensen zijn sociale wezens. We leven samen en ontwikkelen onszelf in samenwerking met anderen: we hebben elkaar nodig. Die overtuiging is voor ons leidend. Voor de inrichting van de samenleving en voor de omgang met elkaar en met de natuur. Ons doel is de ontwikkeling van heel de mens, die samen met anderen de eigen toekomst kan bepalen. Op basis van gedeelde waarden en belangen. In dit beginselprogramma laten we zien wat ons socialisme is – en hoe we dat in de praktijk brengen.

Voor ons is socialisme geen blauwdruk, die volstaat met de belofte dat het vanzelf beter zal worden. Ons socialisme is gebaseerd op concrete analyses en praktische ervaringen. Het biedt perspectief voor de toekomst én heeft betekenis hier en nu. Daarbij laten wij ons steeds leiden door de menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. Deze waarden hebben zich door de geschiedenis heen ontwikkeld en zijn nog altijd onmisbaar voor de vooruitgang en voor de beschaving.

‘Socialisten beseffen dat de toekomst niet is aan de egoïstische en berekenende mens’

foto Wiebe Kiestra

foto Joshua Versijde

1 ONZE WAARDEN

De waarden van menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit vormen – samen met onze maatschappijanalyse – ons socialisme. Ze zijn de meetlat waarmee wij ontwikkelingen beoordelen en alternatieven maken. Wat negatief uitvalt langs deze meetlat bestrijden we en wat positief is bevorderen we.

Menselijke waardigheid
Menselijke waardigheid vraagt om respect voor ieder ander mens – waar ook ter wereld – en eveneens voor de generaties die na ons komen. Daarbij stellen we de belangen van mensen boven die van het kapitaal. Zo bouwen we aan een samenleving die voor iedereen bestaanszekerheid biedt en waarin ieder mens de mogelijkheid heeft om mee te doen en mee te beslissen. Het recht voor eenieder om in vrijheid – te midden van anderen en met respect voor alles wat leeft – het eigen geluk na te streven.

Gelijkwaardigheid
De fundamentele erkenning dat alle mensen gelijkwaardig zijn is de basis voor een beschaafde samenleving: de ene mens is nooit méér dan de andere. Gelijkwaardigheid vereist een brede tolerantie in de samenleving en de afwezigheid van alle vormen van achterstelling en discriminatie. De toegang tot wat nodig is om een toekomst op te bouwen: de zekerheid van zorg en van onderwijs; wonen en werk; kennis en cultuur; alles wat vereist is om iedereen de kans te geven op een menswaardig bestaan.

Solidariteit
Mensen zijn gelijkwaardig maar we zijn zeker niet gelijk, want het vertrekpunt en de mogelijkheden van de één zijn beter dan die van de ander. Daarom moeten we ook de solidariteit tussen mensen organiseren. Dit staat altijd centraal in de analyses die we maken en in de alternatieven die we presenteren. Solidariteit is ook onderdeel van ons dagelijkse politieke werk. Waarin we mensen met verschillende achtergronden bij elkaar brengen, op basis van de waarden en de belangen die ze met elkaar delen.

De hoofdtaken van de SP

Wij zetten ons in voor de waardigheid van ieder mens – en verzetten ons tegen alle discriminatie en onderdrukking.

Wij komen in actie voor de gelijkwaardigheid van mensen – en bestrijden de egoïstische mentaliteit van ‘ieder voor zich’.

Wij organiseren altijd solidariteit – en accepteren niet dat de belangen van het kapitaal belangrijker zijn dan de mensen.

In een wereld waarin de belangen van het kapitaal domineren, staan menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit onder druk. Door fundamentele kritiek en georganiseerde strijd bouwen we aan een samenleving waarin we deze waarden wél in de praktijk kunnen brengen. De SP heeft drie hoofdtaken:

1. ***Het leveren van fundamentele kritiek op het kapitalisme en het organiseren van mensen daartegen;***
2. ***Het aandragen van en strijd voeren voor onze alternatieven, voor de korte en voor de langere termijn;***
3. ***Samenwerken met iedereen die onze waarden onderschrijft, zowel lokaal, nationaal als internationaal.***

Het kapitalisme stort ons telkens weer in nieuwe crisissen. Dit leidt tot uitbuiting van mensen, tweedeling in de samenleving en uitputting van de aarde. Steeds meer mensen komen tot het inzicht dat de kapitalistische markteconomie niet werkt. Wij nodigen iedereen uit om samen met ons sociale alternatieven te formuleren en te bouwen aan een nieuwe sociale beweging.

Socialisten beseffen dat de toekomst niet is aan de egoïstische en berekenende mens, die vooral aan zichzelf denkt. Wij zien dat de toekomst is aan ‘heel de mens’, die zichzelf ontwikkelt en de eigen creativiteit inzet voor anderen en voor de wereld.

foto Wiebe Kiestra

2 ONZE ANALYSE

Door het kapitalisme groeit de tweedeling tussen mensen. Ook worden natuur en milieu bedreigd. In het kapitalisme heeft de democratie over grote delen van de economie niets te zeggen. Mensen die wel aan de touwtjes trekken hebben vaak andere belangen dan de rest van de bevolking. De zeggenschap over ons werk en inkomen, onze woningen, onze zorg, onze energie, de grond en de natuur en andere onderdelen van de economie, ligt vooral bij de aandeelhouders en bij de kapitaalbezitters. Kortetermijnwinsten voor enkelen worden boven het welzijn van alle mensen en boven de toekomst van de aarde gesteld.

Het kapitaal heeft geen moraal

Het kapitalisme doet vooral een beroep op de hebzucht en het bevordert het egoïsme: het vergroot de onderlinge strijd tussen mensen. In de kapitalistische economie worden mensen vooral gezien als middelen om geld mee te verdienen. Een mens is echter geen product. Het kapitalisme exploiteert ook de aarde: de natuur werd tot een product, dat wordt uitgeput om winst mee te maken. De aarde is echter ons thuis, waar we goed mee moeten omgaan en dat we weer respectvol moeten doorgeven.

Het kapitalisme heeft ook de omgang van mensen met elkaar veranderd. Het idee dat we vooral moeten zorgen voor onze eigen belangen werd steeds sterker en de overtuiging dat we samen verantwoordelijk zijn voor de wereld is verzwakt. De hebzucht en het egoïsme hebben de gemeenschapszin en het vertrouwen van mensen in elkaar aangetast. Concurrentie en tweedeling hebben bovendien de omstandigheden geschapen waarin discriminatie en racisme de samenleving verzieken.

De belangen van het kapitaal dreigen de toekomst te dicteren. Ontwikkelingen die het leven van mensen kunnen verbeteren, of de samenwerking tussen mensen kunnen vergroten, raken steeds meer gefrustreerd door de invloed van het kapitaal. De digitale revolutie begon hoopvol, maar werd gekaapt door een handvol technologiebedrijven, die digitale diensten omvormden tot roofmachines van persoonsgegevens. Met enorme gevolgen voor de informatievoorziening en voor het vrije publieke debat.

Hoe de democratie werd gegijzeld

Na de Tweede Wereldoorlog organiseerden we in ons land een sociale welvaartsstaat, met publieke voorzieningen en sociale zekerheid voor iedereen. Een poging om de scherpste randen van de maatschappelijke tweedeling en de uitbuiting door het kapitaal af te schaven. Door een verdere globalisering van de economie onttrok het kapitaal zich echter aan de democratische controle. Het bewoog zich voortaan vrij over de wereld en legde daarbij aan nationale democratieën de eigen wil op.

Politici sloten hun ogen voor dit probleem en gaven alle ruimte aan de markten, die de democratie in een gijzeling namen. Met toenemende ongelijkheid en sociale conflicten tot gevolg. De economie groeide, maar de inkomens bleven achter. Onder het mom van ‘meer markt en eigen verantwoordelijkheid’ werden voorzieningen en zekerheden afgebroken. Nieuwe generaties verloren het vertrouwen dat zij het beter kunnen krijgen en een grote groep mensen zag dat de politiek er niet was voor hen.

De groeiende ongelijkheid tussen mensen en de toenemende uitputting van de aarde laten zien dat de macht van het kapitaal de grens heeft bereikt van wat de mensen en de wereld kunnen dragen. De gijzeling van onze democratie door het kapitaal kan niet stoppen door het beleid wat bij te schaven: daarvoor is een fundamentele verandering nodig van de verhoudingen tussen de economie en de democratie. Waarbij niet meer de belangen van markten, maar de belangen van mensen voorop komen te staan.

Een andere wereld is mogelijk

Teveel politici geloofden in de neoliberale belofte dat de vrije markten ook zouden leiden tot vrijere samenlevingen, maar dat bleek een sprookje. De globalisering van de economie heeft de democratieën ondermijnd en ons veel zekerheden afgenomen. Ieder mens werd verantwoordelijk voor het eigen succes – en daarmee schuldig aan de eigen problemen. Ons werd verteld dat gemeenschapszin achterhaald was en solidariteit iets van het verleden. We hebben echter saamhorigheid hard nodig.

De economie moet ten dienste staan van mensen in plaats van andersom. De globalisering hoeft niet te leiden tot uitputting van hulpbronnen en uitbuiting van werkers, maar kan juist de samenwerking tussen mensen bevorderen. De strijd voor een rechtvaardig klimaatbeleid en tegen de sociale tweedeling zijn twee kanten van dezelfde medaille. Het verzet overal ter wereld tegen de verwoesting van de aarde gaat samen met een sociale strijd: voor een andere omgang met de mens en met de natuur.

De groeiende tweedeling is geen natuurwet, maar het gevolg van politieke keuzes. Het is geen economische noodzaak dat de armen steeds armer worden en de verschillen almaar groter. We hoeven niet te accepteren dat de meest vermogenden ter wereld onze natuurlijke rijkdom steeds verder uitputten. Door sociale strijd en technologische ontwikkeling is het leven van mensen eeuwenlang beter geworden. Alle middelen zijn voorhanden om opnieuw met elkaar een andere wereld mogelijk te maken.

3 ONS VOORUITZICHT

Een democratische omwenteling

Mensen in plaats van markten
Wij willen een samenleving die is gebaseerd op menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. De huidige economie ondergraaft deze waarden, daarom moeten we die radicaal democratiseren. Dat is bovendien eerlijker, omdat de vorming van kapitaal het gevolg is van het werk van mensen. Deze omwenteling gaat niet vanzelf en vraagt om ieders inzet, ongeacht de afkomst, de sekse, de kleur of religie van mensen. Socialisten maken klasse-analyses en gaan altijd uit van bezits- en machtsverhoudingen. Wij organiseren mensen rondom hun gedeelde belangen: zo versterken we de onderlinge solidariteit.

Om menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit te waarborgen is eerst een democratische omwenteling nodig. Zo zorgen we ervoor dat niet langer markten, maar mensen het voor het zeggen hebben. Door invoering van marktwerking zijn gemeenschappelijke voorzieningen in handen gekomen van op winst beluste bedrijven en is de democratische zeggenschap verdwenen. Publieke diensten werden gezien als kostenposten, maar ze zijn een investering – in onszelf en in onze toekomst.

Marktwerking in de publieke sector leidde tot een verstikkende bureaucratie en tot bestuurders die niet de belangen dienen van mensen. Daarom moeten professionals en gebruikers het voor het zeggen krijgen. Zoals in woningcorporaties de huurders; in de zorg de zorgverleners; in het onderwijs onderwijsgevenden. In de democratische omwenteling die wij voorstaan, krijgen de mensen zeggenschap en worden tegenstellingen opgeheven. Op basis van de waarden en de belangen die alle mensen binden.

Een democratische economie
Private rijkdom gaat hand in hand met publieke armoede. De winsten vloeien vooral naar de bezitters, maar de rekening wordt betaald door de mensen. Bijvoorbeeld als bedrijven ‘gered’ moeten worden, omdat ze zo belangrijk zijn voor de economie. Wat niet failliet mag gaan hoort niet op de markt. Zaken die onmisbaar zijn voor de mensen en de samenleving, moeten publiek worden georganiseerd en gecontroleerd. Dat geldt voor alle publieke voorzieningen: voor de zorg en het onderwijs; voor energievoorziening en openbaar vervoer; voor volkshuisvesting en banken en alle andere essentiële diensten.

De democratie mag niet stoppen op de beurs of in het bedrijf. Voor een economie die ten dienste staat van mens en planeet, moeten we de tegenstelling tussen arbeid en kapitaal opheffen. Dat vereist een fundamentele verandering van de verhoudingen in de economie, o.a. door uitbreiding van de zeggenschap van mensen. Dat kan door belastingen en wetten, maar vooral door werknemers een stem te geven in strategische beslissingen en de winsten ten goede te laten komen aan hen die het werk doen.

Nieuwe technologische ontwikkelingen horen de belangen te dienen van mensen. Digitaal geld en digitale diensten die raken aan het algemeen belang, moeten ook altijd in publieke handen zijn. Bij de overheid, in het onderwijs – en overal elders. De digitale revolutie moet een sociale revolutie worden: techniek, dataverzameling en algoritmes kunnen worden ingezet voor het bevorderen van democratie en emancipatie; van gezondheid en ontwikkeling; van mensenrechten en het vrije publieke debat.

Leidraden voor onze partij

Analyses, alternatieven, acties
De SP is altijd een bondgenoot van mensen. Onze partij is niet opgericht om andere mensen de les te lezen, maar om samen met anderen idealen in de praktijk te brengen. Zeker ook met mensen die hun vertrouwen in de huidige politiek verloren. Dat doen we door steeds actief te zijn – met en onder de mensen. Deze bijzondere manier van politiek bedrijven is gebaseerd op de ervaringen die SP-leden sinds de oprichting van de partij in 1972 hebben opgedaan. Die concrete en praktische ervaringen zullen ook in de toekomst leidend blijven voor ons socialisme. Zij zorgen ervoor dat wij onszelf kunnen blijven vernieuwen.

De SP is overal actief waar mensen zich organiseren en in actie komen om de menselijke waardigheid, de gelijkwaardigheid en de solidariteit te bevorderen. In het bestuur en in het parlement; op het werk en in de buurt – en overal elders in de wereld. We zijn één partij, ongeacht de manier waarop mensen actief zijn: in het parlement, in onze hulpdiensten of met acties op straat. Dankzij de ‘solidariteitsregeling’ investeren onze politici in de eigen partij en zijn we niet afhankelijk van lobby en sponsoren.

We betrekken mensen bij de partij, door zowel in als buiten het parlement acties te voeren. Overal waar nodig organiseren we mensen, om zo veranderingen af te dwingen. Mede daardoor zijn ook onze bestuurders en volksvertegenwoordigers in staat om de fundamentele veranderingen mogelijk te maken die we willen. Met dit activisme steunen we ook de emancipatie van mensen en bestrijden we de tweedeling. Deze drie-eenheid van analyses, alternatieven en acties vormt de kracht van de SP.

Verandering is onvermijdelijk
Socialisten zijn internationalisten: wij zetten ons in voor de menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit overal in de wereld. Onze inzet lokaal en nationaal is steeds verbonden met de strijd van mensen elders. Overal steunen we organisaties die in actie komen tegen onrecht: tegen uitbuiting en discriminatie; tegen oorlog en geweld. In plaats van de strijd tussen machtsblokken willen we een internationale rechtsorde, waarin conflicten tussen landen worden besproken en opgelost. Voor veel werkers is arbeidsmigratie een vorm van uitbuiting; we beschermen mensen tegen de exploitatie door het kapitaal.

Het kapitalisme heeft de grens bereikt van wat de bevolking en de planeet kunnen verdragen. De groeiende tweedeling tussen mensen en de toenemende uitputting van de aarde hebben een sociaal alternatief onvermijdelijk gemaakt. De samenleving is voortdurend in beweging en de veranderingen gaan ook steeds sneller. Daardoor groeien de mogelijkheden om misstanden aan te pakken en de machtsverhoudingen te doorbreken. Niet langer kan het kapitaal, maar moeten de mensen de toekomst bepalen.

Wij laten ons niet langer gijzelen door de multinationals en niet meer dicteren door de overheidsbureaucratie. Onze democratie en onze toekomst zijn veel te belangrijk om aan anderen over te laten. Hoe die toekomst eruit komt te zien hebben we zelf in de hand: als we ons verenigen en verbeteringen durven afdwingen. Wij organiseren mensen die in actie willen komen en bouwen aan een nieuwe sociale beweging. Voor een toekomst die ons de voorwaarden biedt voor de ontwikkeling van ‘heel de mens’. •

EERSTE ZORGBUURTHUIS IN OSS GEOPEND

FIJN OUD WORDEN IN DE EIGEN BUURT

De SP wil dat elke oudere die dat wil moet kunnen kiezen voor een zorgbuurthuis. In Oss is nu een eerste locatie geopend. Op deze plek kunnen ouderen op een prettige manier in hun eigen buurt wonen, voorzien van goede zorg. SP-leider Marijnissen: 'Sinds het sluiten van de verzorgingshuizen door het PvdA-VVD kabinet Rutte II, moeten mensen langer thuis wonen; tot het echt niet meer gaat. Dit kan leiden tot eenzaamheid of onvoldoende goede zorg. Met het zorgbuurthuis maken we fijn oud kunnen worden in de eigen buurt voor iedereen mogelijk.'

Het idee voor het zorgbuurthuis is samen met experts, zorgverleners, zorgbestuurders en een architect een aantal jaar geleden ontwikkeld door Marijnissen. Het allereerste zorgbuurthuis is nu geopend in Oss. 'Het is fantastisch om het eerste zorgbuurthuis te zien. Een beschermde kleinschalige plek om oud te worden, in je eigen vertrouwde buurt. Waar je samen kunt wonen met je partner, ook als de een zorg nodig heeft en de ander niet. Met vers eten, en vaste en bekende gezichten in de zorg. En een inloopfunctie voor de hele buurt zodat ouderen niet eenzaam hoeven te zijn. Daarom komen we met een wet die het zorgbuurthuis in heel Nederland mogelijk maakt.'

Een bijkomend voordeel van zorgbuurthuizen is dat het snel zorgt voor meer beschikbare woningen. Door mensen de keuze te geven om oud te worden in een zorgbuurthuis, komen er bestaande woningen beschikbaar.

De SP denkt dat de plannen van het kabinet Rutte 4 desastreus gaan uitpakken voor de ouderenzorg. De zorg voor onze ouderen in een verpleeghuis wordt namelijk verder uitgekleed. Zo wordt de personele bezettingsnorm, de garantie voor voldoende collega's en goede zorg, afgeschaft. Dit is een klap in het gezicht van de zorgverleners die hier juist zo lang voor hebben gestreden. De kortzichtigheid van het kabinet zal ertoe leiden dat het nog moeilijker wordt om medewerkers voor de zorg te behouden en te werven. De SP wil daarom niet dat er wordt getornd aan de personele bezettingsnorm die garandeert dat de zorg voor onze ouderen in het verpleeghuis op niveau kan blijven. •

foto's Wiebe Kiestra

Meer weten over het zorgbuurthuis? Kijk hier hoe Lilian het plan presenteert in de Tweede Kamer: sp.nl/zorgbuurthuis_oss

LINKSVOOR

‘HET GAAT HIER OM EMANCIPATIE’

De vragen waarmee de 20-jarige Hardenbergse SP’er Skiti Németi langs de deuren ging, hadden niet de dure boodschappen of de hoge gasprijs als onderwerp, maar de ervaringen met een taal: het Nedersaksisch. Dat leverde boeiende verhalen op. ‘Oudere mensen vertelden verontwaardigd hoe er op hen neergekeken werd als ze Nedersaksisch spraken: deed je dat op school dan kreeg je geheid een lager cijfer.’

tekst Peter Verschuren
foto Karen Veldkamp

Door zijn interesse in geschiedenis en talen kwam Skiti als geboren Hardenberger in aanraking met het Nedersaksisch, de taal die van oudsher in de streek gesproken wordt. ‘In het Europees Handvest voor regionale talen wordt het Nedersaksisch erkend als regionale minderheidstaal en ik was er benieuwd naar in hoeverre het nog leeft. Ik ben daarom op de SP-manier aan de slag gegaan: gewoon aanbellen en vragen wat mensen nog hebben met het Nedersaksisch. Dat bleek best veel te zijn. Ik kreeg regelmatig te horen dat mensen graag zien dat het dezelfde status krijgt als het Fries.’

› Zit er ook een politieke kant aan je inzet voor de taal?
‘Ik denk het wel: Nedersaksisch werd gezien als de taal van de boeren en de arbeiders, er werd op neergekeken. Erkenning van de taal is daarom ook een erkenning voor de mensen die het vaak spreken, de lagere sociaal-economische klasse. Het gaat dus om emancipatie. In de SP-afdeling gaan we kijken wat we verder kunnen doen, samen met deelnemers aan de enquête. Dat de taal officieel erkend is, betekent dat overheden hem moeten beschermen en het gebruik ervan moeten bevorderen. Die erkenning kwam in 1998, waarop Rijk en provincies in 2018 afspraken dat de taal een plek moet krijgen in het onderwijs, de media en de communicatie met de overheid. Daar is nog bar weinig van te merken.’

› Hoe is de SP op je pad gekomen?
‘Dat was in 2020: ik volgde de verkiezingen in de Verenigde Staten en was onder de indruk van Bernie Sanders, een linkse kandidaat van de Democratische Partij. Ik deelde zijn idealen, zocht naar vergelijkbare Nederlandse politici en kwam toen snel uit bij de SP. Ik wil me inzetten voor meer gelijkheid. Het is verschrikkelijk om te zien hoe een kleine groep mensen het overgrote deel van onze gezamenlijke rijkdom bezit terwijl veel anderen nauwelijks kunnen rondkomen. Ik werd lid van de SP-afdeling Zwolle en toen er een jaar later een afdeling in Hardenberg van start ging, werd ik benaderd en ben ik actief geworden.’

› Wat doe je in het dagelijks leven?
‘Ik zit in het eerste jaar van HBO-studie Archeologie aan het Saxion in Deventer en ik werk op een distributiecentrum in Zwolle. En in mijn vrije tijd ga ik graag met vrienden karten.’ •

DE SP IN 1978

SP HULP- EN INFORMATIE-DIENST

De liberalen hebben het maar armoedig. Die kunnen bestuurder worden, of lobbyist voor de grote bedrijven. Ze kunnen ook wel volksvertegenwoordiger zijn: in de gemeenten, de provincies of in de Tweede Kamer, maar daar blijft het toch vooral bij praten. Nee, dan wij: socialisten hebben zoveel meer politieke rijkdom. Wij doen alles: we mobiliseren en organiseren mensen; houden protesten en voeren acties; zoeken mensen op en gaan met ze in gesprek. In de jaren zeventig ontdekten leden van de SP steeds weer nieuwe vormen om samen met mensen politiek te voeren: voor betere zorg of huisvesting, een beter milieu of beter werk.

Veel afdelingen kregen een SP Hulp- en informatiedienst, voor directe hulp aan mensen, wanneer die problemen hadden met de overheid. Een plek waar je altijd je verhaal kon doen. Een goede hulpdienst was ook van politiek belang: hier kreeg je de informatie uit de allereerste hand, over misstanden in de buurt, of de bureaucratie van de gemeente. Vervolgens kon de SP-afdeling in actie komen, of de raadsfractie kon om opheldering vragen. In 1978 werd een landelijke SP Hulp- en informatiedienst gestart. Een organisatie die de SP ook ging helpen om acties te voeren, zoals in 1979 bij de slepersstaking in de Rotterdamse haven.

In ons land bestond in de jaren zeventig geen ombudsman – de Nationale Ombudsman werd in 1982 opgericht. De SP was een partij waar mensen toen al wel terecht konden. Inwoners van Oss wisten de weg te vinden naar het partijpand in de Peperstraat, als ze bijvoorbeeld problemen hadden met de gemeente of hulp nodig hadden met het invullen van formulieren. Hier kwam in 1978 dan ook een van de eerste SP Hulp- en informatiediensten. De allereerste was echter in Amsterdam Noord, in 'Vogeldorp', waar veel ouderen woonden, maar weinig zorg was. Niet alleen ouderen, maar iedereen bleek de hulpdienst te willen bezoeken.

De SP Hulp- en informatiedienst was 'een schot in de roos', kopte de Tribune dan ook. Lezers van het blad met speciale kennis van medische of juridische zaken werden opgeroepen om zich te melden. Trots maakte het partijblad melding van weer nieuwe lokale hulpdiensten: Almelo, Groningen, Enschede – en verder. Veel mensen konden na een telefoontje of een bezoekje direct worden geholpen, maar er waren ook erg persoonlijke kwesties, zoals vrouwen die hulp kwamen vragen bij een echtscheiding. 'Dit hadden we nu niet direct verwacht', schreef de Tribune. Wel was het een teken hoezeer mensen de partij vertrouwden.

Na oprichting in 1975 van Ons Medisch Centrum in Oss kwam de Tribune met praktische medische adviezen. Op basis van de verhalen van mensen bij de hulpdiensten werd in elk nummer ook een juridisch advies gegeven, zoals over echtscheidingen, maar bijvoorbeeld ook over het stakingsrecht of de rechten van patiënten, onder de noemer 'Tribune Rechten'. De SP Hulp- en informatiedienst gaf mensen vertrouwen in de partij omdat ze zagen dat de SP bij hen betrokken was, en hij leverde nieuwe leden op. De hulpdienst was bovendien een goede bron van informatie, over wat er zoal misging in de lokale én de nationale politiek.

Het succes van de SP Hulp- en informatiedienst lag in het feit dat mensen persoonlijk werden geholpen, maar ook dat hierbij problemen politiek werden gemaakt. Op basis van meldingen werden enquêtes gehouden en acties georganiseerd, die goed aansloten bij de belevingswereld van mensen. Juist omdat die waren gebaseerd op de verhalen die zij zélf hadden verteld. De SP Hulp- en informatiedienst werd tevens landelijk actief, om de partij niet alleen lokaal, maar ook nationaal meer bekendheid te geven. Zoals in de slepersstaking in Rotterdam in 1979, die het partijgebouw in Rotterdam omvormde tot een actiesupermarkt. •

tekst Ronald van Raak
foto Paul Peters

Juridisch spreekuur van de SP-afdeling in Oss in 1978. Henk Bouwens geeft advies, in het partijpand in de Peperstraat.

DOORLOPENDE MACHTIGING
BON OM LID TE WORDEN

SP

SEPA Single Euro Payments Area

naam : Socialistische Partij (SP)
adres : Snouckaertlaan 70
postcode : 3811 MB woonplaats: Amersfoort
land : Nederland incassant ID: NL86ZZZ403462460000
kenmerk machtiging (in te vullen door SP):
reden betaling : betaling contributie

Door ondertekening van dit formulier geeft u toestemming aan de SP om doorlopende incasso-opdrachten te sturen naar uw bank om een bedrag van uw rekening af te schrijven wegens contributie en aan uw bank om doorlopend een bedrag van uw rekening af te schrijven overeenkomstig de opdracht van de SP. Als u het niet eens bent met deze afschrijving kunt u deze laten terugboeken. Neem hiervoor binnen 8 weken na afschrijving contact op met uw bank. Vraag uw bank naar de voorwaarden.

Ja, ik word lid van de SP. Ik ontvang een welkomstgeschenk en bovendien krijg ik elke maand het nieuws- en opinieblad De Tribune in de bus. Ik kies voor de volgende kwartaalbijdrage:

❑ € 5,00 (minimum) ❑ € 7,50 ❑ € 10,00 ❑ € 12,50 ❑ € 15,00 anders: € _____

naam : _____

roepnaam : _____ voorletters: _____ m/v _____

adres + huisnr : _____

postcode : _____ woonplaats: _____

land : _____ geboortedatum: _____

email : _____

telefoon : _____ mobiel: _____

IBAN (rekeningnr.) : _____ bank Indentificatie (BIC)*: _____
* geen verplicht veld bij Nederlands IBAN (rekeningnr)

plaats en datum : _____

handtekening :

Tribune April 2023

Stuur deze bon in een envelop zonder postzegel naar: SP - Ledenadministratie, Antwoordnummer 407, 3800 VB Amersfoort.
U kunt deze machtiging stopzetten met een telefoontje of een e-mail aan de SP: (088) 243 55 40, administratie@sp.nl

PRIKBORD@SP.NL

of stuur een brief naar Redactie Tribune • Snouckaertlaan 70 • 3811 MB Amersfoort

CRYPTOGRAM

Horizontaal

2 Jazzorkest met als bezetting schattige roze varkentjes. (3,4)
7 Alle leerlingen hadden plezier. Ook die ene. (10 en 4,6)
8 Vertoornd vanwege het ruige karakter. (5)
9 N? Het is me om het even. (16)
10 (vals) Motief voor de zon om tevoorschijn te komen. (10)
11 Tot de nok gevuld met explosieven. (6)
12 Bezemen tot er niets meer over is. (7)
14 “Doof het licht!” (7)
16 Transporteren naar afgelegen eetgelegenheden. (9 en 3,6)
18 Eervolle manier om een militair te versieren. (9)
19 1,2,3… daar gaat de viervoeter. (9)

Verticaal

1 Hobbit is obsessief bezig met huwelijk. (2,2,3,3,2,4)
3 Druk bezig met klimmen? (2,4)
4 Vergreep zich aan linnengoed. (9 en 3,6)
5 Wordt uitgerold voor een kleurig schaakstuk. (2,4,5)
6 Het is een lieve lust, te verblijven in huis. (9)
7 Lijkt een snauwende leeuw. (10)
8 Arbeidersmilieu. (12)
13 Feestte. Maar net niet op het podium. (6)
15 Zit aan je kop. (3)
17 Dat schoonmaakgerei missen ze in Compascuum. (5)

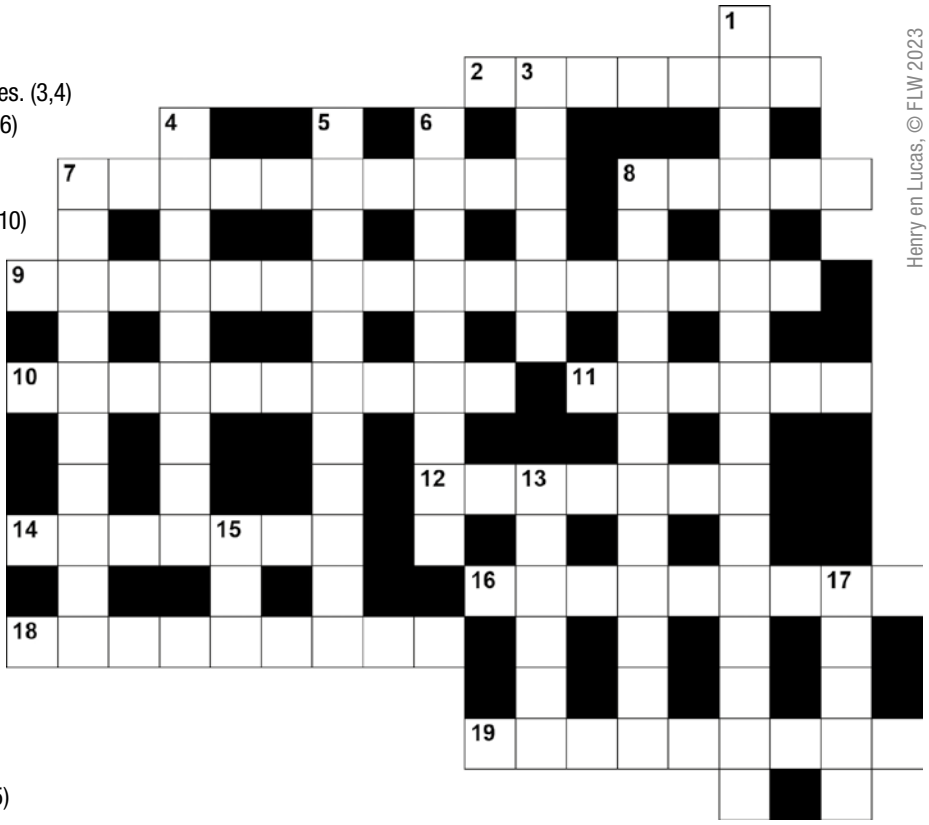

Henry en Lucas, © FLW 2023

BEELDSPRAAK

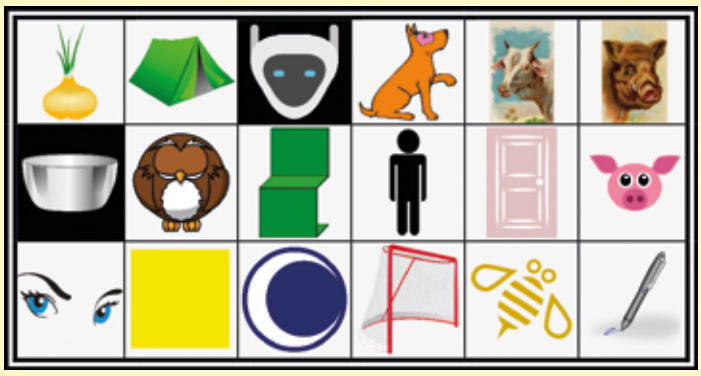

Henry en Lucas, © FLW 2023

Beeldspraak bevat rebus/crypto elementen die een politiek citaat verbergen. Destilleer via de Hints de woorden uit de tabel. Aanwijzingen staan tussen haakjes. Meerdere aanwijzingen worden gescheiden door een puntkomma. Voorbeeld: als de afbeelding (van een) ‘huis’ is, en achter de hint staat: (h=b) dan is het woord ‘buis’. ↻betekent: omdraaien.
De citaat-oplossing (citaat én geciteerde) kunt u naar de redactie sturen.
Veel puzzelplezier.

Hints

1-1 Ook wel: juin (-i)
1-2 Kennelijk ‘behuizing’ voor vluchtelingen tegenwoordig. (t=b)
1-3 Bzzt! Krrrr! (ot=in)
1-4 Is dat Maurice die opzit en pootjes geeft? (n=o)
1-5 Engelse universiteit werd naar dit dier vernoemd. (s=p)
1-6 Ever(~). (-w)
2-1 Beweeg hierheen! (m=p)
2-2 Kleine variant kun je knappen. (-il)
2-3 Heb je er meer dan 1? Doe de dans. (o=e; +t)
2-4 Hebben we jou nog wel nodig? (m=v)
2-5 Draai ~ beleid. (-ur)
2-6 De jonge dieren worden nog gewassen. (-v; k=m)
3-1 Hoge ~ gooien. (-og)
3-2 Die kaart kan beter ~ dan rood zijn. (l-ft)
3-3 Met Artemis gaan we weer terug. (-m)
3-4 Verstandig om voor ogen te houden. (-o; -l)
3-5 Maya? (b=r)
3-6 Machtiger dan het zwaard. (p=k)
NOOT 3-5 en 3-6 vormen samen één woord.

OPLOSSINGEN MAARTPUZZEL 2023

CRYPTOGRAM

Horizontaal 2) Koopje 5) Eeuwfeest 8) Wonder boven wonder 10) Stiftpotlood 13) Kiesvee 14) Wijsneusje 16) Aardwetenschap 17) Gedateerd 18) Pier.
Verticaal 1) Opmerkingsgave 2) Klont 3) Afrorock 4) Star 6) Erekorps 7) Post 9) Breedspoor 11) Doelschop 12) Geldkas 15) Jatten. 6) Baggereiland 8) Snob 10) Uitgestald 12) Einder 15) Dag.

DUBBEL-SPIRAALTJE

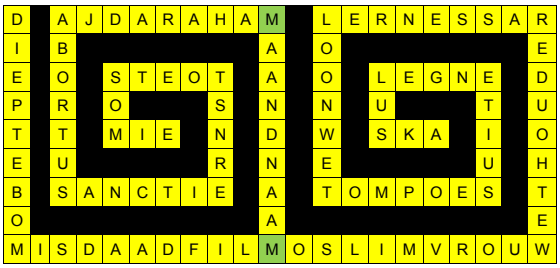

De winnaar van de maartpuzzel 2023 is Marina Kooren uit Pijnacker.
Stuur uw oplossing van een puzzel naar keuze vóór 25 april naar de puzzelredactie van de Tribune; Snouckaertlaan 70, 3811 MB Amersfoort of tribunepuzzel@sp.nl Vergeet u niet uw naam en adres te vermelden? Onder de inzenders van een goede oplossing wordt een gesigneerd boek verloot uit de SP-boekenstal.

foto Ramon van Flymen/ANP©

BROODJE WANBELEID

In de laatste week van maart kondigde het kabinet aan om 100 miljoen euro vrij te maken voor maaltijdbonnen op scholen. Met deze maatregel willen de ministers ervoor zorgen dat kinderen niet zonder eten op school zitten. Het is het zoveelste lapmiddel in een lange rij van ingrepen die niet de oorzaken van armoede aanpakken maar alleen de gevolgen.

Organisaties als Leraren in Actie en de Vereniging Nederlandse Gemeenten roepen het kabinet nu op om hiermee te stoppen en armoede bij de wortel aan te pakken. ‘De overheid moet weer een betrouwbare partner worden en burgers een fatsoenlijk bestaansminimum bieden’, zo stelt de VNG. Het beste recept tegen een lege maag? Zorgen dat mensen genoeg geld hebben om zelf eten te kopen. •

TRIBUNE

Nieuwsblad van de SP • jaargang 59 • nr. 5 mei 2023 • € 1,75 • www.sp.nl

VERDWENEN VOORZIENINGEN

DE VERSCHRALING VAN DE REGIO IN BEELD

ENERGIE IN EIGEN HANDEN

WIJKBEWONERS CULEMBORG VOORZIEN IN EIGEN WARMTE

MELD JE AAN VOOR HET SP JONGEREN ZOMERKAMP!

Het is weer zover: je kunt je aanmelden voor de allerleukste week van het jaar. SP Jongeren Zomerkamp 2023 komt eraan en deze legendarische week wil je niet missen. Dit Zomerkamp staat in het teken van interessante gasten van binnen en buiten de SP, leuke mensen ontmoeten, toffe activiteiten en vooral heel veel gezelligheid. Dit jaar vindt de week plaats in het Brabantse Loon op Zand van 22 tot 27 juli. De zomerschool is zowel voor leden die al een tijd actief zijn voor de SP en SP Jongeren, als voor jongeren die nog maar net lid zijn geworden. Iedereen is welkom!

Voor het Zomerkamp vragen wij een eigen bijdrage van €50. Voor dat bedrag zorgen wij een week lang voor jouw slaapplek en goede maaltijden van onze kookploeg. Alleen de drankjes 's avonds aan de bar zijn voor eigen rekening, maar wel voor een prijs die al jaren geen inflatie kent. Mocht dit bedrag toch een drempel zijn voor je om te komen, laat dat ons dan even weten. Dan kijken we in overleg wat er mogelijk is. Mail dan naar jongeren@sp.nl

Je kan je dus nog aanmelden voor deze toffe week, maar doe het snel want de plekken gaan hard. Aanmelden doe je door €50 euro over te maken naar rekeningnummer **NL46 RABO 0372 2986 13** ten name van de Socialistische Partij onder vermelding van je naam, lidnummer en het woord 'Zomerkamp'. Zodra je je hebt aangemeld, ontvang je binnenkort meer informatie.

GEZOCHT: KANDIDATEN VOOR HET PARTIJBESTUUR VOOR DE PERIODE 2024-2027

In januari 2024 kiest onze partij op een congres een nieuw partijbestuur voor de komende vier jaar. Leden die zich geroepen voelen en zichzelf geschikt achten, worden uitgenodigd om zich uiterlijk 28 mei 2023 aanstaande kandidaat te stellen.

Het SP-bestuur telt straks 33 leden. De voorzitter en de secretaris, 10 algemeen bestuursleden, 19 regiovertegenwoordigers en de fractievoorzitter van de Tweede Kamer en Eerste Kamer (zij zijn uit hoofde van hun functie lid van het partijbestuur). De regiovertegenwoordigers worden gekozen op de regioconferenties.

De voorzitter en algemeen secretaris worden in functie gekozen. Voor algemeen bestuursleden geldt dat de 10 kandidaten met de meeste stemmen in het partijbestuur plaatsnemen. Op SP-net zijn de procedure en functieprofielen voor de nieuwe bestuursleden te vinden. Daar kun je ook lezen hoe je je kunt kandideren voor het nieuwe partijbestuur.

DE SP ZET ZICH IN VOOR MENSELIJKE WAARDIGHEID, GELIJKWAARDIGHEID EN SOLIDARITEIT

TRIBUNE IS EEN UITGAVE VAN DE SOCIALISTISCHE PARTIJ (SP) EN VERSCHIJNT 11 MAAL PER JAAR

Redactie
Xander Topma (h), Bart Linssen
Tijmen Lucie, Peter Sas,
Sharron Winkelhorst

Vormgeving
Maurits Gemmink, Nenad Mećava

Aan dit nummer werkten mee
Ruud Kuin, Ronald van Raak
Eduard van Scheltinga, Karen Veldkamp
Peter Verschuren

Foto omslag
Maurits Gemmink

De Tribune op Internet
sp.nl/tribune

Abonnement
€ 5,00 per kwartaal (machtiging)
Losse nummers € 1,75.
SP-leden ontvangen de Tribune gratis.

SP algemeen
T (088) 243 55 55
F (033) 462 55 12
sp@sp.nl
sp.nl

Abonnementen- en ledenadministratie
Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort
T (088) 243 55 40
E administratie@sp.nl

Redactie Tribune
Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort
T (088) 243 55 42
F (033) 462 55 12
E tribune@sp.nl

De Tribune in gesproken vorm
Belangstellenden voor de Tribune op cd kunnen contact opnemen met de SP-administratie.

Incasso contributie
Veel leden van de SP betalen hun contributie via een incassomachtiging. Sinds 1 oktober 2013 incasseert de SP het bedrag van de contributie in de eerste week van elk kwartaal. Daarbij vermelden we, conform wettelijke regels het betreffende lidnummer en het zogeheten incassanten-ID van de SP, te weten NL86ZZZ403462460000. Bij vragen over contributie-inning, kunt u contact opnemen met de ledenadministratie van de SP, via (088) 243 55 40 of administratie@sp.nl

Tenzij anders vermeld, is op de inhoud van deze publicatie de Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel-GeenAfgeleideWerken 3.0 Nederland licentie van toepassing. http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl

IN DIT NUMMER

Verdwenen voorzieningen
Reportage in de Achterhoek
6

Afscheid Maarten Hijink
'Het is tijd om de balans te herstellen'
12

Verleiders op de planken
Recensie 'Door de bank genomen: 10 jaar later'
16

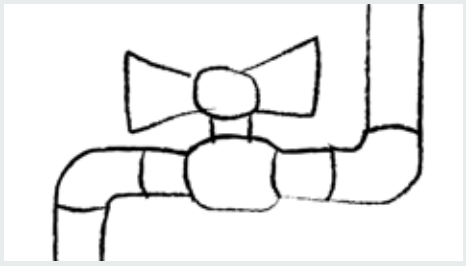

Warmte zonder winst
Duurzame warmtenetten in handen van bewoners
18

'Kosten omlaag, nationaliseer de energie!'
Wat staat ons nog te doen?
24

4 **Zutphens ziekenhuis bezet**
15 **Gouden Roeispaan voor Jan Troost**
26 **Sandra Beckerman: 'Hoe lang laten we Rutte hiermee wegkomen?'**
28 **LinksVoor: Leerkracht Netty van der Sar bouwde een eigen huis en bouwt aan de SP**
29 **De SP van toen tot nu: 1979 De staking van de slepers**
30 **Congres 'Heel de mens'**
31 **Puzzel** 32 **Uitgelicht**

COLUMN

Iedereen de zorg die nodig is

'De man had veel pijn. Last van nierstenen. Hij moest geholpen worden door een uroloog. Als dat niet zou gebeuren, zou het alleen maar erger worden: pijnlijker en duurder. Maar ja, niet verzekerd, dus geen zorg.' Een van de trieste verhalen die ik van Straatdokter Sjaak hoorde toen ik een ochtend meedraaide met zijn spreekuur in Oss. Omdat dokter Sjaak flink zijn best heeft gedaan, heeft de man uiteindelijk tóch de zorg gekregen die nodig is, maar de straatdokter is volop bezig met om liefdadigheid vragen bij tandartsen, apothekers en ziekenhuizen. Om mensen die geen zorgverzekering hebben, toch de zorg te geven die nodig is. In Nederland is een zorgverzekering verplicht maar je hebt wel een woonadres nodig. Voor een groeiend aantal dakloze mensen is het probleem dus niet alleen dat ze geen dak boven hun hoofd hebben, maar ook dat ze geen zorg krijgen als dat nodig is.

Straatdokter Sjaak ziet dat steeds meer mensen dakloos raken. Het aantal groeit snel. Waarom accepteren we dat in zo'n rijk land als Nederland? Ook arbeidsmigranten uit Oost-Europa. Als ze ontslagen worden, verliezen ze soms ook hun huisvesting en staan dan direct op straat. Velen slapen in leegstaande schuren of maken een tentje in het bos. Er was een Poolse vrouw: 7 maanden zwanger maar helaas kon ze geen controles krijgen om de gezondheid van haar kindje in de gaten te houden. Ook sprak ik met een vlotte Nederlandse gast. Hij sliep in de crisisopvang waar ik ook een kijkje mocht nemen. Hij verloor zijn werk als planner, had andere emotionele tegenslagen en raakte aan de drank. Daardoor verloor hij zijn huis en zijn zorg. Onder andere met hulp van Straatdokter Sjaak is hij nu op de goede weg. Hij drinkt niet meer, krijgt de zorg die nodig is en voelt zich weer goed. Vanavond ging hij koken voor de andere bewoners van de opvang en hij hoopt snel weer zelfstandig te kunnen wonen.

Eerder liep ik in Rotterdam mee met straattandarts Didi en straatdokter Michelle. Ook hier hoorde ik hoe het aantal mensen dat buiten ons zorgsysteem valt groeit en dat dit tot grote problemen (en uiteindelijk ook kosten!) voor de samenleving leidt. Iedereen die zorg nodig heeft, zou dat moeten krijgen. Tot die tijd zou iedere regio een eigen Straatdokter moeten hebben.

Lilian Marijnissen
fractievoorzitter SP

PATIËNTEN, PERSONEEL EN INWONERS: ‘KIES VOOR ONS!’

ZUTPHENS ZIEKENHUIS

‘Sympathisanten kwamen aanzetten met koffie en zelfs pizza’s’

Als het aan de zorgverzekeraars en banken ligt, gaan de afdeling verloskunde en de spoedeisende hulp dicht in het Zutphense ziekenhuis. Daarmee wordt de gezondheid van inwoners en de toekomst van het ziekenhuis op het spel gezet. Patiënten, personeel en inwoners pikken het niet en komen samen met de SP in actie.

Ondanks dat er al eerder groot verzet kwam tegen de afbraakplannen van ziekenhuisbaas Pier Eringa, kondigde hij onlangs aan dat hij de mogelijkheid open wil houden dat er nog meer afdelingen worden gesloten in het ziekenhuis. Een groep betrokken Zutphenaren, zorgpersoneel en de SP besloten daarom op 21 april verhaal te gaan halen over die uitspraak. Toen het bestuur weigerde om met het gezelschap in gesprek te gaan, besloten de aanwezige actievoerders met een sit-in de hal van het ziekenhuis te bezetten.

Koffie en pizza

Sympathisanten kwamen aanzetten met koffie en zelfs pizza’s om de actie te ondersteunen. Ook SP-Kamerlid Jimmy Dijk was

foto Maurits Gemmink

aanwezig om een gesprek met directeur Eringa op te eisen. In eerste instantie leek de actie geslaagd: er kwam een toezegging dat Eringa een dag later openbaar in gesprek zou gaan over de toekomst van het ziekenhuis. De volgende dag kwamen de actievoerders echter bedrogen uit toen Eringa niet kwam opdagen op het beloofde moment.

Natuurlijk legden zij zich hier niet bij neer en eisten ze een nieuw gesprek met de ziekenhuisbaas. Op 25 april vond dat gesprek alsnog plaats. De actievoerders vroegen aan Eringa om een brief aan minister Kuipers te ondertekenen. In die brief wordt minister Kuipers gevraagd in te grijpen, omdat de zorgverzekeraars niet willen betalen wat nodig is om volwaardige zorg in de regio overeind te houden.

Vuur aan de schenen

De tientallen actievoerders scandeerden ‘Kies voor ons!’. Een verpleegkundige uit het ziekenhuis, een moeder die haar peuter had meegenomen en een hoogzwangere dame stapten om de beurt naar voren om Eringa het vuur aan de schenen te leggen en hem te confronteren met de gevolgen van het uitkleden van het ziekenhuis. Ziekenhuisbaas Pier Eringa weigerde de brief te ondertekenen.

De SP organiseert voor een volgend protest een busreis naar Den Haag om minister Kuipers ter verantwoording te roepen. •

Jannie Visscher
voorzitter SP

Dubbel zo hard

‘Een andere wereld is mogelijk’, zo staat het in ons nieuwe beginselprogramma. Soms lijkt dat maar moeilijk te geloven. Wanneer je ziet dat er in ons land steeds meer miljonairs bij komen terwijl tegelijkertijd de rijen bij de voedselbanken groeien. Wanneer je ziet dat grote bedrijven maar doorgaan met vervuilen en het uitputten van de aarde terwijl de rekening van de klimaatcrisis bij huishoudens wordt neergelegd. Dit alles is het gevolg van het neoliberale systeem waarin de vrije markt regeert en winst maken het hoogste doel is.

In ’Heel de Mens’ lezen we ook wat er nodig is voor een andere, betere wereld. Dat is een economie die ten dienste staat van mensen in plaats van andersom. Daarvoor is een democratische omwenteling nodig. Om dat voor elkaar te krijgen organiseren wij mensen rondom hun gedeelde belangen: zo versterken we de onderlinge solidariteit.

Het stemt optimistisch wanneer we kijken naar de successen die we met onze strijd boeken. Zestien woningen van aardbevingsgedupeerden in Groningen worden na een volhardende strijd nu alsnog vervangen. Jarenlang werd dit tegengehouden. Ook slaagde onze afdeling Stichtse Vecht erin om ontmoetingsplekken voor onder meer senioren open te houden. De gemeente was van plan deze te sluiten. Ons Tweede Kamerlid Michiel van Nispen kreeg het voor elkaar dat er een verbod komt op ongerichte reclames voor de gokindustrie.

Soms komt het succes in stapjes. Dat zien we bij de strijd voor het nationaliseren van onze energie. Het is ons gelukt om een Kamermeerderheid achter ons voorstel te krijgen voor meer zeggenschap. En in drie provincies is besloten om onderzoek te doen naar een eigen energiebedrijf. Dat is een mooi begin maar we moeten door tot we onze energie weer in eigen handen hebben.

Zetten we al die mooie stappen samen met de mensen in het land dan gaan we dubbel zo hard. •

DE VERSCHRALING VAN DE REGIO IN BEELD

VERDWENEN VOORZIENINGEN

De heer Bannink, vrijwilliger van de hervormde kerk in Barchem ziet het dorp veranderen.

Voormalig hotel 'de Groene Jager' staat al jaren te wachten op een nieuwe uitbater.

Vroeger was er ruimte voor twee of drie bakkers die allemaal hun brood konden verdienen in dorpjes met zes-, zevenhonderd inwoners. Ook in kleinere kernen waren de voorzieningen om de hoek. Wat is er veranderd waardoor dit soort voorzieningen zijn verdwenen?

‘Nu staat er een groot gebouw leeg, midden in de dorpskern’

Hoeveel cafeetjes had je vroeger wel niet in plaatsjes als ’s-Heerenberg, Zelhem, Groenlo of Borculo? Zulke dorpjes tellen tegenwoordig steeds meer inwoners. Zo is sinds 2013 het inwonersaantal van Borculo met 17 procent gestegen en telt het nu bijna achtduizend inwoners. Toch nemen in regio’s zoals deze de voorzieningen in rap tempo af.

Zo worden afdelingen van ziekenhuizen gesloten. Zijn huisartsen en tandartsen vertrokken. De bank, supermarkt, slager, groenteboer, drogisterij en kapper kun je niet meer in de dorpskernen vinden. Lokale gemeenteloketten, ook gesloten. En om de bus te nemen moet je vaak eerst een stuk fietsen naar een autoweg. Wat doet dit alles met het straatbeeld? Wat vinden de dorpsbewoners ervan dat deze voorzieningen verdwijnen?

Versluierde verschraling

Aan het hoofdkruispunt van het dorp Barchem in de Achterhoek staat een failliete supermarkt. Je moet goed kijken om te zien dat die al een jaar gesloten is. Het gebouw ziet er nog netjes uit, de reclameposters hangen er nog, alhoewel een beetje verkleurd. En de stoepen eromheen liggen er onkruidvrij bij. Onderweg naar het dorp rij je voorbij de slager, die inmiddels ook is gestopt. Daar hebben ze de luxaflex halverwege naar beneden gedaan, ook de apparatuur staat er gewoon nog in. Er is opzet in het spel, want ‘echte’ leegstand geeft een verschralende indruk.

Al rondrijdend valt op dat Achterhoekers de omgeving graag netjes houden. Daarom treffen we de heer Bannink al onkruid wiedend aan in de tuin van de kerk tegenover de supermarkt. Hij woont midden in het dorp en kan ons van alles vertellen over het verloop van de voorzieningen. Toevallig werkte zijn vrouw in de inmiddels gesloten supermarkt, want iedereen draagt hier z’n steentje bij.

Op een andere hoek van het kruispunt staat hotel-restaurant-feestzaal De Groene Jager te huur. De uitbater stopte er vlak voor de coronatijd mee. Nu staat het monumentale pand al drie jaar leeg. Het is door een Rotterdamse architect omgebouwd naar moderne maatstaven. Het probleem is alleen dat niemand er nog brood in ziet, nu de locatie wordt verhuurd tegen ‘moderne’ huurprijzen. Het opknappen is overbodig geweest volgens de heer Bannink: ‘Ze hadden er gewoon een bruin café van moeten maken.’ Nu staat er een groot gebouw leeg, midden in de dorpskern. ‘Waarschijnlijk gaat dat ook

VOETBALCLUB VERDWENEN

Het voormalig voetbalveld in Stokkum ligt er goed bij in de lentezon. Twee jaar geleden voetbalde hier de lokale trots V.V. Stokum. Inmiddels is de club opgegaan in fusieclub V.V. Montferland. De kantine is gesloopt. Op het vlakke veld staan twee doelen voor de Stokkumse talentjes en bloeien paardebloemen.

Café Restaurant Baan in het centrum van Geesteren staat, ondanks de goede omzet, te koop.

‘Jongere familieleden komen graag dichterbij wonen’

omgebouwd worden tot appartementen. Want niemand kan zich een investering van een ton veroorloven voor de inrichting.’

Folkloristische dansgroep

Dit soort dorpen kennen een druk verenigingsleven en daarom heeft elke dorpskern vaak een eigen feestzaal. In de feestzaal van De Groene Jager oefende bijvoorbeeld de folkloristische dansgroep waar ook de heer Bannink en zijn vrouw lid van zijn. Ondanks dat de feestzaal door menig vereniging werd gebruikt, gaat het gebouw toch tegen de vlakte om plaats te maken voor appartementen. Als oplossing hebben bewoners uit het dorp een stichting opgericht voor de aanschaf van een mobiel podium.

Dat er nieuwe woningen komen wordt overigens van harte aangemoedigd. Zolang het starterswoningen zijn. Want jongere familieleden komen graag dichtbij wonen, vaak nadat ze hebben gestudeerd in de grotere steden. Alle dure koopwoningen, zoals de oude opknapboerderijen, zijn helaas alleen betaalbaar voor ‘westerlingen die met een kruiwagen vol geld komen’. De heer Bannink lacht er een beetje om, want het is begrijpelijk dat mensen uit het westen hier willen komen wonen. Maar dit betekent wel een aanslag op de samenhang in de buurt, zo merkt hij op.

Noaberschap

Deze samenhang is hard nodig. Want juist nu, nu alle voorzieningen verdwijnen, moeten de buurtbewoners nog meer op elkaar leunen. De dichtstbijzijnde supermarkt is drie kilometer van Barchem vandaan, en er is geen bus die je daar naartoe brengt. Dat betekent dat mindervaliden voor hun boodschappen afhankelijk zijn van buren of familieleden. Dit noemt men met trots het noaberschap. ‘Ja, het is ook wel het mooie dat dat dan weer kan, en dat dat gewoon blijft. Het is een tijd minder geweest, omdat het niet meer het gebruik was. Maar het noaberschap moet nu wel weer’, aldus meneer Bannink. Hetzelfde geluid horen we drie kilometer verderop in het centrum van Geesteren. Daar ontfermt een echtpaar zich op deze zonnige dag over de publieke ruimte. Het voetgangerspad voor de oude dorpsboerderij van hun moeder, die al 90 jaar oud is en het zelf niet meer kan, wordt onkruid vrij gemaakt. Zelf wonen ze in Borculo, de ‘stad’, drie kilometer verderop.

Noaberschap in de Achterhoek: de stoep voor de Geesterense boerderij van de 90 jarige moeder wordt door de zoon uit Borculo schoongemaakt.

ELKE REGIO TELT?

Eind maart verscheen een belangrijk rapport van drie adviesraden van de regering over ‘onwenselijke verschillen in regionale brede welvaart’. Om te begrijpen hoe bewust politiek beleid de welvaartsverschillen tussen regio’s in Nederland vergroot heeft, moeten we terug naar het begin van de jaren tachtig. Toen presenteerde een commissie onder leiding van voormalig Shell-topman Gerrit Wagner het rapport Een nieuw industrieel elan.

Wagner had de opdracht gekregen om met voorstellen te komen om de kwakkelende Nederlandse economie uit het slop te trekken. Een van de adviezen die hij gaf was dat de politiek niet meer moest investeren in kansarme maar alleen nog in kansrijke regio’s en sectoren van Nederland. ‘Don’t back the losers, pick the winners’, vatte Wagner zijn advies in goed Nederlands samen.

Gevolg van dit advies, dat werd overgenomen door opeenvolgende neoliberale kabinetten, was dat er gekozen werd voor regio’s en sectoren die internationaal concurrerend konden zijn. Dit waren specifiek de regio Amsterdam met Schiphol en de Zuidas, de regio Rotterdam met de haven en de regio Eindhoven met Philips en ASML. Het idee achter dit beleid was dat de rest van Nederland als vanzelf zou profiteren van het succes van deze regio’s.

Dat deze aanname niet klopt, weten we al lang, maar wordt nog eens bevestigd in het onlangs verschenen rapport ‘Elke regio telt’. Om de onwenselijke welvaartsverschillen in Nederland tegen te gaan, wordt in dit rapport het volgende geadviseerd:

- Richt het rijksbeleid op brede welvaart in álle regio’s en maak het mogelijk om budgetten te bundelen.
- Investeer in langjarige en substantiële programma’s voor regionale ontwikkeling en stel als rijksoverheid langjarige investeringsbudgetten beschikbaar.
- Werk aan een goede relatie tussen regio’s en de rijksoverheid en aan vertegenwoordiging van regio’s bij het Rijk en omgekeerd van de rijksoverheid in regio’s.

HET OV GESTREKT

Gelderland is gestrekt. Niet alleen qua ruimte, maar ook in het OV. Alle lijnen zijn nu optimaal efficiënt want de bus rijdt niet meer door het dorp maar over de provinciale weg. Daardoor duurt de rit korter en dat is een grote bezuiniging. Helaas is dit zogenaamde strekken ook het begin van het einde. Mensen moeten, zoals hier in Etten, vanuit het dorp naar de 'grote' weg waar een luxe fietsenstalling wacht om de fiets te ontvangen. Voor veel mensen is de bushalte te ver van huis waardoor de buslijn minder reizigers telt en van 'A' naar B' of 'C' lijn vervalt en wordt opgeheven. Een sterfhuisconstructie voor het OV. Weer verdwijnt er een voorziening uit het dorp.

DAG RABOBANK

Het hoofdkantoor van Rabobank Graafschap-Zuid in 's-Heerenberg wacht op een nieuwe gebruiker. Op de bovenverdiepingen zijn appartementen gemaakt. 10 jaar geleden was dit nog het bruisende centrum van de voormalige 'boerenleenbank'. Een fusie met Rabobank Graafschap-midden uit Doetinchem heeft het kantoor overbodig gemaakt. Wat over is zijn de contouren van het logo boven de deur.

Café Rest - Geesink in Geesteren is, net als de naastgelegen Slijterij van dezelfde familie, voorgoed gesloten. In de voormalige Supermarkt aan de andere kant is nu een kringloopwinkel.

Een groep bezorgde inwoners van Zutphen en SP'ers gaat het Gelre Ziekenhuis binnen om actie te voeren voor behoud van het ziekenhuis. Door de plannen van de ziekenhuisdirectie dreigt essentiële zorg uit Zutphen te verdwijnen..

Ook in Geesteren is de supermarkt al jaren weg. In het oude pand zit nu een kringloopwinkel, die af en toe open is. Het café dat ernaast zat, is ook al tientallen jaren weg. Op de hoek van het kruispunt pronkt nog een groot restaurant met een feestzaal, De Baan. Ondanks een goede omzet staat de zaak toch te koop, want het werk is zwaar en de uitbaters zijn toe aan rust. Juist doordat in alle andere dorpen de feestzalen zijn gesloten, hebben zij het druk. Bij de vraag of hun restaurant een centrale rol heeft in de gemeente, antwoordt de eigenaresse bescheiden: 'Dat valt wel mee.' Hoewel ze ook weet dat de dorpsbewoners nergens anders in de directe omgeving terecht kunnen. Maar het noaberschap is zo vanzelfsprekend dat dit 'er-voor-elkaar-zijn' niet bijzonder wordt gevonden.

Geen feestje

Hoewel het aan de omzet van De Baan niet is te merken, is er in de hele streek wel duidelijk iets veranderd. Er zijn nog maar weinig horeca-uitbaters over, ook omdat er niet meer zoveel bruiloften worden gehouden als vroeger. Het is niet dat niemand trouwt, maar niemand kan zich meer een grote bruiloft veroorloven. 'De grote bruiloften, de grote feesten, dat is iets van 20, 30 jaar geleden. Het was hier het gebruik om 200, 300 man op je bruiloft te hebben. Dat is nu niet meer te betalen. Het was vroeger ook zo omdat het zo hoorde. Want de neven en nichten moesten uitgenodigd worden, de ooms en tantes, en de hele vereniging. En tegenwoordig hebben we zoiets van: 'Hoezo, dat hoort zo? Het is mijn feestje!' En zelfs al zouden de mensen het nog willen, een grote bruiloft is tegenwoordig voor bijna niemand meer te betalen.

Twee laatste voorbeelden waarvan de effecten hard ingrijpen in de samenleving, zijn het sluiten van de afdelingen verloskunde en de bezuiniging op de IC-afdelingen bij Gelre ziekenhuizen. Bestuurder Pier Eringa deelde het slechte nieuws in februari mee. Uiteraard klonken er geluiden van boosheid en bezorgdheid. Maar hij zette pas echt kwaad bloed toen hij als 'argument' gaf dat andere ziekenhuizen in Gelderland, zoals het Slingeland ziekenhuis in Doetinchem, nog wel zouden volgen. Met andere woorden: 'Dit is nou eenmaal de kant die wij op gaan.' Kostenbesparing is dus belangrijker dan levenskwaliteit, zelfs belangrijker dan veiligheid. Zo wordt voorziening na voorziening doelbewust afgebroken en blijven de bewoner Hier ligt dus een belangrijke taak voor de SP om samen met de daar wonende mensen het tij te keren. s achter in leeglopende, ontwrichte dorpen. •

tekst Sharron Winkelhorst
foto's Maurits Gemmink

'Kostenbesparing is dus belangrijker dan levenskwaliteit'

MAARTEN HIJINK NEEMT AFSCHEID VAN DE TWEEDE KAMER

‘€675 MILJOEN EXTRA VOOR ZORGMEDE-WERKERS, DAAR BEN IK TROTS OP’

foto Maurits Gemmink

‘Het is tijd om de balans te herstellen. Arne, Tijn en Lieuwe verdienen een vader die er vaker voor hen is.’ Dat schreef Maarten Hijink in de brief waarmee hij op 19 april afscheid nam als Tweede Kamerlid voor de SP.

‘Ik merkte dat ik het werk niet meer kan doen zoals ik vind dat ik het zou moeten doen’ licht hij een dag later toe. ‘Als het alleen het werk in de Kamer is met de bijbehorende contacten in het veld, dan kun je een heel eind komen. Maar het lukte me niet meer om dat goed te combineren met de taken binnen de partij, het altijd aan moeten staan en voortdurend beschikbaar moeten zijn voor de media en een gezin met drie jonge kinderen. SP-kiezers moeten een zorgwoordvoerder hebben die er voor meer dan 100 procent is. Mijn afweging is dat mij dat niet langer lukt en dat het daarom beter is voor mezelf, maar ook voor de fractie en kiezers, dat ik een stap terug doe.’

› **En nu?**
‘Daar ga ik even, maar niet te lang, over nadenken en ik hoop na de zomer iets anders gevonden te hebben, op een plek zijn die past bij de idealen waaraan ik de afgelopen 17 jaar heb mogen werken. Wat dat wordt, daar heb ik nog geen idee van. En ik ben niet weg van de SP!’

VVD blokkeert broodnodige verandering

Hijink kwam in 2006 in Den Haag te werken als campagnemedewerker in de verkiezingsstrijd die de SP 25 zetels opleverde. Later werd hij de medewerker van eerst Agnes Kant en daarna Emile Roemer. In 2017 werd hij zelf lid van de Tweede Kamer, waar de zorg een van ‘zijn’ onderwerpen werd. Welke balans maakt hij bij zijn afscheid op over die zorg?

‘Positief is dat er steeds meer weerklank gekomen is voor onze strijd tegen marktwerking en concurrentie in de zorg. Breed in de samenleving, en ook in de politiek. Ik zie dat Kamerleden van CDA en zelfs D66 inmiddels de nadelen erkennen van hoe het nu gaat. Helaas leidt dat nog niet tot verandering van het beleid, tot groeiende frustratie van heel veel zorgverleners. En ik verwacht eerlijk gezegd ook geen verbetering zolang dit kabinet er zit. De VVD is een enorme blokkade voor echte verandering. Met partijen als ChristenUnie en CDA zouden we zonder VVD een stuk verder kunnen komen. De VVD is een enorme blokkade voor echte verandering. Maar dat steeds meer partijen vraagtekens hebben bij vermarkting is echt wel vooruitgang. Dat heeft alles te maken met onze campagne voor een nationaal zorgfonds en de aanhoudende druk van alle SP-woordvoerders op dit terrein: Agnes Kant, Henk van Gerven, Nine Kooiman, Renske Leijten en, zeg ik met gepaste trots, ook van mij.’

LILIAN MARIJNISSEN

Met het vertrek van Maarten Hijink verliest de SP een Kamerlid met een groot hart voor de zorg. De strijd voor een betere zorg voerde hij niet alleen in de Tweede Kamer, maar ook zij aan zij met zorgverleners. Er zijn er maar weinig die inhoud en humor zo goed met elkaar kunnen combineren als Maarten.

foto Joshua Versijde

› **Waar heb je de meeste voldoening van?**
‘Dat is in de eerste plaats de aangenomen motie om de zorgsalarissen te verhogen. Die heb ik samen met de ChristenUnie ingediend en die heeft ervoor gezorgd dat er structureel, dus elk jaar, 675 miljoen euro extra naar de zorgmedewerkers gaat. Heel belangrijk om het loongat met andere sectoren te verkleinen en daardoor mensen voor de zorg te behouden. En als goede tweede onze inzet op zorgbuurthuizen. Lilian en ik hebben daar veel werk voor verzet en met succes: onlangs is het eerste zorgbuurthuis geopend in Oss en breed wordt in de samenleving erkend dat er iets in de plaats moet komen voor de verzorgingshuizen die gesloten zijn.’

› **En waar baal je van?**
‘Mijn grootste frustratie is dat dit kabinet, en trouwens ook de vorige kabinetten, de problemen niet oplossen die iedereen ziet. In de jeugdzorg, in de geestelijke gezond-

JOS DE BLOK VAN BUURTZORG

Maarten belde me regelmatig om te vragen hoe iets ‘precies’ in elkaar zat. De zorg is ingewikkeld en hij wilde weten hoe politieke beslissingen kunnen uitpakken. Volgens mij was Maarten een van de weinige parlementsleden die weten hoe het zorgsysteem werkt. Jammer dat zijn expertise uit de Tweede Kamer verdwijnt, maar ik gun hem een goede balans in z’n leven!

foto Anouk Pross

‘Er is dus echt wel vooruitgang’

foto Joshua Versijde

heidszorg: er is een enorme verspilling van geld en er zijn enorme wachtlijsten. Omdat het kabinet niet over het stelsel durft te praten: over de concurrentie en het winstbejag die de verkeerde prikkels geven en daardoor mensen en bedrijven met verkeerde bedoelingen alle ruimte geven.'

Opboksen tegen een muur van coalitiepartijen

Wat Hijink 'absoluut' zal gaan missen zijn de contacten met de mensen in de praktijk. 'De mensen voor wie wij ons werk doen: de werkers in de ziekenhuizen en de verpleeghuizen bijvoorbeeld. En ik ga ook de goede inhoudelijke debatten missen. Heel onlangs nog, toen het over fraude in de zorg ging en er echt naar argumenten werd geluisterd. Het gevolg was dat voorstellen van ons in de vorm van een wijzigingsvoorstel zijn aangenomen en wij vóór konden stemmen. Maar zo gaat het helaas heel vaak niet. Dan wordt er oeverloos gepraat en is het het opboksen tegen een muur van coalitiepartijen die elkaar vasthouden terwijl je merkt dat de woordvoerder eigenlijk wel wat anders wil. Dat ga ik niet missen. En dat geldt ook voor de manier waarop debatten regelmatig gevoerd worden, met lomp taalgebruik en met de bedoeling elkaar onderuit te halen. Dat is heel erg niet mijn stijl.'

Jimmy Dijk nieuw SP-Kamerlid

Hijink wordt opgevolgd door Jimmy Dijk, lid van het landelijk bestuur van de SP en voorzitter van de SP-raadsfractie in Groningen.

› Heb je nog tips voor je opvolger?

'Die heeft hij niet nodig. Jimmy is niet van gisteren. Hij weet wat hij wil en wat hij kan. Hij moet het gewoon doen zoals hij vindt dat het goed is. Ik heb daar alle vertrouwen in.' •

tekst Peter Verschuren

foto Maurits Gemmink

AGNES KANT

Letterlijk onmisbaar was Maarten voor mij toen hij mij terzijde stond in mijn tijd als fractievoorzitter. We waren, en zijn nog steeds echte maatjes. Onze Achterhoekse humor werd niet door iedereen begrepen, maar versterkte onze klik. Supertrots was ik op hoe Maarten als een volbloed SP'er, met het 'hart en het hoofd' zich als Kamerlid heeft ingezet voor de zorg.

GOUDEN ROEISPAAN VOOR JAN TROOST

Jan Troost heeft zich jarenlang onvermoeibaar ingezet voor gelijke rechten voor chronisch zieken en mensen met een beperking.

‘DE TOEKOMST IS AAN ONS’

OP ZATERDAG 22 APRIL kwamen in cultureel centrum De Lindenberg in Nijmegen honderden mensen bij elkaar voor een bijzonder afscheid. Middelpunt was de ernstig zieke Jan Troost, die zijn eigen ‘prematoriumparty’ organiseerde. Decennialang zette Jan zich onvermoeibaar en met succes in als belangenbehartiger van gelijke rechten voor chronisch zieken en mensen met een beperking.

Onder de vele mensen die Jan kwamen eren waren ook onze Renske Leijten en Agnes Kant. Zij bedankten Jan namens de SP met een ‘Gouden Roeispaan’. Dat is de prijs die Lilian Marijnissen heeft ingesteld voor mensen die tegen de stroom inroeien. Naast deze waardering vanuit de SP krijgt hij ook een eigen plein, een eigen jaarlijkse lezing en een onderscheiding van de gemeente Nijmegen. •

foto ANP / Hollandse Hoogte / Dirk Hol

BIS-directeur Agustín Carstens (Pierre Bokma) biechtend tegenover de wedergekeerde Jezus (Adam Kissequel).

RECENSIE

DOOR DE BANK GENOMEN:

We tellen het jaar 2025. 10 jaar na theatervoorstelling *Door de bank genomen* staan we opnieuw oog in oog met de Verleiders. Op het podium mag het theatergezelschap in de huid van Europa's beste bankenbazen kruipen.

WEET U HET NOG? In 2008 stortte de hele pleurisbende in elkaar. Want "niemand wist" dat het hele bankenwezen stoelde op een piramidespel dat bankiers beloonde met asociale bonussen om gewone burgers en ondernemers het leven kapot te maken. De Verleiders zijn terug met een vervolg op hun eerste voorstelling over dit onderwerp, want niemand weet, nog steeds niet, hoe we onszelf ooit nog uit dit zieke financieel stelsel kunnen redden. Of toch wel?

Opnieuw genomen

Met *Door de bank genomen: 10 jaar later* kijken we met schrijver George van Houts mee vanuit de toekomst naar de tot dan toe mislukte pogingen om de gevolgen van de bankencrisis op te vangen. We leren waarom onze laatste hoop voor een stabiele financiële infrastructuur, maar ook het grootste gevaar, gezocht wordt in de digitale euro. Oftewel de Central Bank Digital Currency (CBDC), het huidige project van de Europese Centrale Bank (ECB) met de Bank of International Settlements (BIS). 'Van wie wordt ons geld', het boek over dit onderwerp van SP-Kamerlid Mahir Alkaya, is de grote inspiratie geweest voor de feiten uit het stuk.

Het doel van de voorstelling is helder: als we naïef zijn, is de toekomst nog grimmiger dan het verleden. In 2014 veroorzaakte *Door de bank genomen* zoveel beroering dat burgerinitiatief: 'Ons Geld' eruit ontsproot. Over de feiten in de voorstelling werd door de Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid een rapport opgesteld. Waar niets mee werd gedaan, bekende later voormalig minister van financiën Wopke Hoekstra.

Zullen we er in 2025 beter voor staan? Het stuk verkondigt een waarheid die constant herhaald moet worden: als we niet wakker blijven wordt ons, opnieuw, door egocentrische winstjunkies een oor aangenaaid. Vooral in deze chaotische tijden, want we worden door internet en media continue gebombardeerd met zeeën aan (mis-) infor-

Wat zijn de gevolgen van de invoering van de Europese digitale munt voor de (macht van) commerciële banken? De verleiders kruipen in de angsten en verlangens van Nederlandse bankdirecteurs.

10 JAAR LATER

matie. Deze voorstelling is in tegenstelling tot de vorige geen terugblik. We zitten nu midden in haar realiteit en kijken met wijsheid vooruit: waar moeten we op letten bij de CBDC en wat kunnen we zelf doen om niet aan het kortste eind te trekken?

Zwarte humor

Er is een nood aan mensen die met creatieve durf recht door de bullshit heen kunnen prikken. Die met humor, geslepen door de duivel zelf, een ruimte voor bezinning scheppen. Het is bijzonder als dat lukt, want er is sinds de digitalisering gemiddeld nog maar 8 seconden van onze aandachtspanne over. George van Houts levert die prestatie. Op stimulerende wijze wordt er langs geld-, obligatie- en bankfeiten geleid. De continue afwisseling van tempo en vorm, van documentaire tot sketch, rake zelfspot tot meta-analyses, brengt een energie die even de chaos tot stilte maant. En langs alle zwarte humor spat er een levendige hoop van het podium af.

Pierre Bokma is briljant. In '10 jaar later' laat hij zich opnieuw nemen door de bank. Deze keer door de ECB. Als 'onze opa' representeert Bokma met humor en overtuiging het lot dat ons wacht: de vooruitgang die we in onze naïviteit uitnodigen om over ons heen te stampen. Victor Löw is als afzichtelijke bankkakker helaas nauwelijks te verstaan. Maar is daarin wel de perfecte representatie van iemand die niets anders wil dan alleen zichzelf te horen praten. Linde van den Heuvel is een genot. Vooral bij haar rol als Christine Lagarde, voorzitter van de ECB, is het een opluchting te noemen dat de echte Christine bij lange na Linde's charisma niet bezit. Dan rest nog de rol van Adam Kissequel die het publiek als wedergekeerde Jezus steun biedt met zijn binnenpret. Het ijzersterke acteerwerk en intrigerende verhaal maken het tot een voorstelling die het zeker waard is om te bekijken. •

tekst Sharron Winkelhorst
foto's Raymond van Olphen

'Als we naïef zijn, is de toekomst nog grimmiger dan het verleden'

Door de bank genomen: 10 jaar later speelt nog tot en met 16 juli in de theaters. Kijk op **www.de-verleiders.nl** voor meer informatie en speeldata

ENERGIE IN EIGEN HANDEN

WIJKBEWONERS CULEMBORG VOORZIEN IN EIGEN WARMTE

Waanzinnig hoge tarieven, technische mankementen en bewoners die van het kastje naar de muur worden gestuurd. Zomaar drie zaken die typerend zijn voor warmtenetten in Nederland. Bijna overal gaat het mis en de bewoners die warmte afnemen zijn de dupe. Toch is er één plek waar het juist heel goed gaat: in Culemborg. Hoe is dat mogelijk en wat is daarvan te leren voor de rest van Nederland?

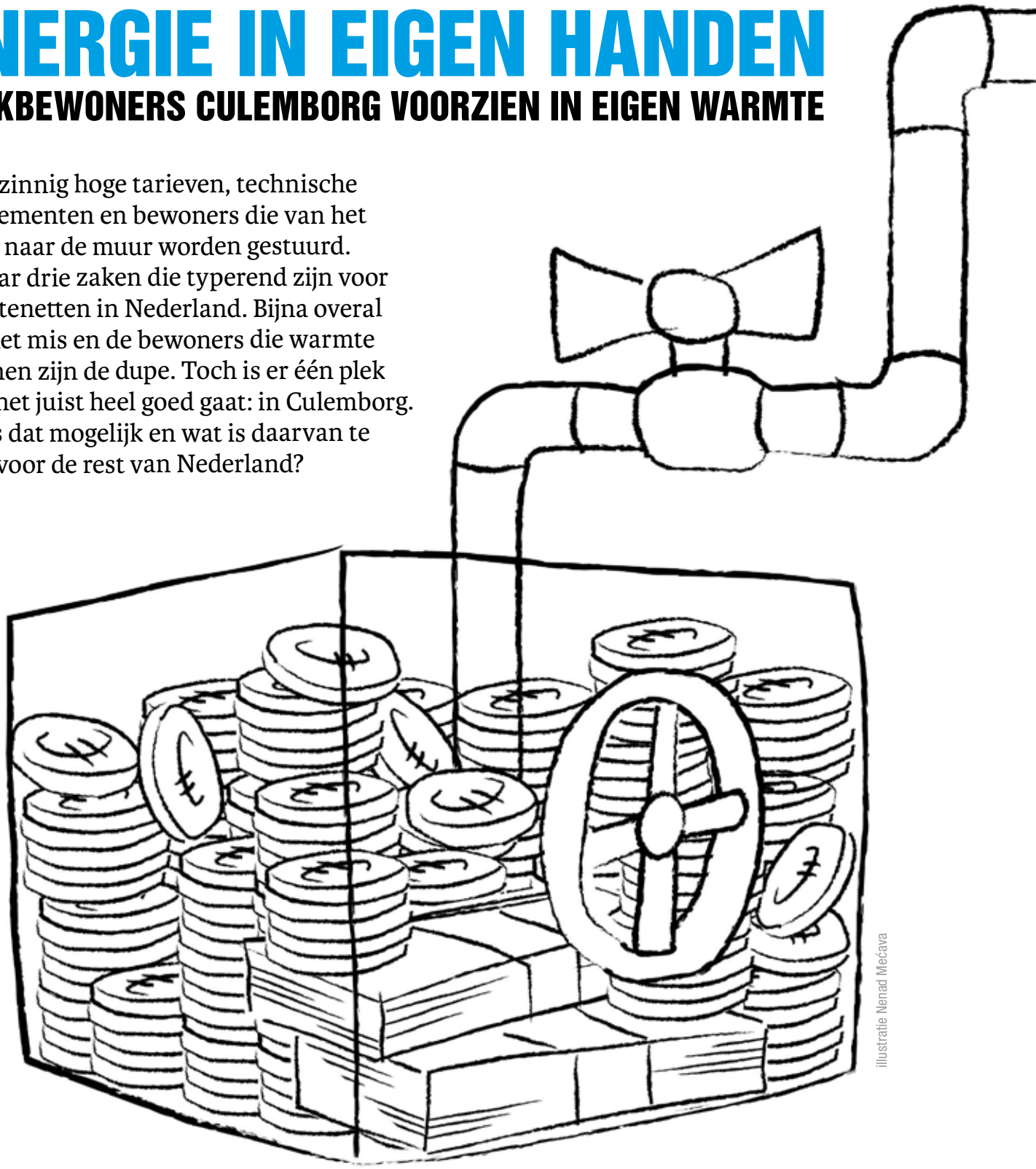

Illustratie Nenad Mećava

IN DE OVERGANG naar duurzame energie worden vaak warmtenetten ingezet. Deze gesloten netwerken van ondergrondse buizen verbinden een centrale plek waar warmte wordt opgewekt met huizen, bedrijven en andere panden om ze te verwarmen. In Nederland wordt deze manier van verwarmen nog niet heel veel gebruikt. In de praktijk zorgt dit voor veel problemen in de techniek maar ook voor monopolistische warmteleveranciers die hun klanten onredelijk hoge tarieven in rekening brengen.

In Culemborg gaat dat anders. Hier ligt het warmtenet met de laagste tarieven van Nederland. Bovendien is het ook nog eens in handen van de wijkbewoners zelf die zich hebben georganiseerd in een coöperatie. Technische problemen worden voortvarend opgepakt en verholpen. Gerwin Verschuur is directeur van Thermo Bello, het warmtebedrijf van de wijk, en vertelt over het project: ‘Het warmtenet is hier aangelegd tijdens de ontwikkeling van de wijk. Het was toen in handen van de voorloper van drinkwaterbedrijf Vitens. Dat bedrijf fuseerde en het nieuwe hoofdbestuur vond warmteproductie en het beheer van het warmtenet geen taak Vitens. Ze hebben het toen aangeboden aan de gemeente en an-

dere warmtebedrijven, maar die wilden het ook niet hebben. Toen hebben wij als wijk in een jaar tijd een bedrijfsplan gemaakt.'

Radicale ideeën

Zoals dat vaak gaat met radicale ideeën, was het aanvankelijk een kleine groep enthousiastelingen die meteen aan de slag wilde gaan. Andere bewoners vonden het ook interessant maar wilden toch even aanzien hoe het plan zich zou ontwikkelen. Er werden vier werkgroepen gevormd, die zich bezighielden met communicatie, organisatie, financiën en techniek. Samen hebben zij het bedrijfsplan verder ontwikkeld.

Verschuur: 'Gaandeweg kwamen er bij die werkgroepen ook steeds meer signalen en vragen terecht vanuit de wijkbewoners. De betrokkenheid groeide. Wat me ontzettend heeft verbaasd is hoeveel expertise er dan eigenlijk in zo'n wijk aanwezig is. De benodigde kennis was in no time georganiseerd, waardoor we nauwelijks externe adviseurs nodig hadden. Dat zorgde voor een plan waarvan iedereen, ook Vitens, het idee had dat het gewoon een heel goed plan was. Daarmee konden we naar de bank en toen konden we het net en de productie overnemen.'

Volgens Verschuur laat dit ook zien dat er vanuit gemeenten meer vertrouwen moet zijn in inwoners: 'Het beeld is toch nog steeds dat je de overheid en de markt hebt en verder niks. Maar de mensen om wie het gaat, die hebben ook gewoon werk en verantwoordelijke functies in het dagelijks leven. Dat zijn geen onredelijke mensen met onredelijke eisen. Veel gemeenten blokkeren inwoners, terwijl juist daar een enorme kans ligt als je die kennis weet te bundelen. Sterker nog: als het gaat om warmtenetten, dan hebben veel gemeenten zelf geen goede kennis in huis. Dus als ze verstandig zijn, betrekken ze juist de inwoners erbij!'

Scherp onderhandelen

De situatie in Culemborg is uniek omdat Vitens, de verkoper van het warmtenet, er graag vanaf wilde. Dit maakte dat de initiatiefgroep scherp kon onderhandelen. Voor een fractie van de marktwaarde zijn het net en de productie overgenomen. De afschrijving in de boeken van Vitens heeft de nieuwe constructie in de wijk dus mogelijk gemaakt.

'Dat maakt dat dit project niet een-op-een te kopiëren is naar andere bewonerscoöperaties', erkent Verschuur. 'Als je een nieuw net moet aanleggen of je wil een bestaand net overkopen, dan red je het niet voor deze prijs en kan je dat bedrag ook niet eenvoudig lenen.'

Dat zit 'm volgens Verschuur voor een groot deel in de manier waarop de financiering van de energiemarkt nu in elkaar steekt: 'Wij zijn als coöperatie gebonden aan de warmtewet en aan de marktregels. Als een commercieel warmtebedrijf naar de bank gaat voor een lening, dan kunnen zij dat doen op basis van balansfinanciering. Wij krijgen alleen projectfinanciering met een korte terugbetaaltijd en hoge rente. Warmtecoöperaties in Nederland hebben Denemarken als voorbeeld, waarbij het zo is geregeld dat, als ze overhouden op de begroting, ze dat overschot het volgende jaar in mindering brengen op de tarieven.

'Veel gemeenten blokkeren inwoners'

foto Maurits Gemmink

Gerwin Verschuur vertelt hoe hij samen met zijn wijkgenoten het warmtenet overnam en tot een succes maakte.

En omgekeerd als ze tekort komen, de bewoners het jaar daarop wat meer betalen voor hun warmte. Een echte pure non-profit nutsvoorziening dus. Het effect is dat de coöperatie dan geen eigen vermogen opbouwt, en dat model werkt in Denemarken omdat ze daar eenvoudig een overheidsgegarandeerde lening kunnen aangaan. Hier in Nederland zou de overheid ook een rol moeten spelen, zodat initiatieven als de onze toegang krijgen tot langjarige relatief goedkope leningen. Daarvoor is een aanpassing van de wet nodig.'

Direct belang

Het coöperatieve model zorgt ervoor dat de wijkbewoners als eigenaars en afnemers een direct belang hebben bij een goed functionerend warmtebedrijf. Verschuur is als directeur één dag per week aan het werk voor het bedrijf en moet zich hierover verantwoorden richting zijn wijkgenoten. Lijntjes zijn hierdoor kort en eventuele problemen worden snel opgepakt.

Verschuur: 'We hebben onlangs een nieuwe en efficiëntere warmtepomp aangeschaft. Deze maakt alleen wel een ander geluid, wat zorgt voor geluidshinder bij omwonenden. Omdat we daar zelf last van hebben, is de motivatie groot om daar snel mee aan de slag te gaan. We maken dan direct werk van geluidsbeperkende maatregelen.'

Niet alleen technische problemen worden zo snel opgelost. Het bestuur van de coöperatie praat ook mee over de tariefstelling. En vrijwilligers uit de wijk komen op zeer regelmatige basis bijeen voor een technisch beraad. Dit gedeelde eigenaarschap maakt dat de wijkbewoners zich betrokken voelen bij hun eigen energievoorziening en zich daar ook verantwoordelijk voor voelen. Ook besluiten ze samen over de investeringen in het net en de warmteproductie.

Rooskleurige toekomst

De toekomst van Thermo Bello ziet Verschuur dan ook rooskleurig tegemoet: 'We zijn aan het kijken of we een directe verbinding kunnen maken met lokale windmolens voor de opwekking van stroom voor onze warmtepomp. Dan blijven de tarieven op de lange termijn constant. Ook onderzoeken we of het om die reden zin heeft om te investeren in een grotere warmtebuffer, waarmee het moment van productie kunnen loskoppelen van het moment van levering van warmte.'

foto Maurits Gemmink

En risico's? Die ziet Verschuur niet zo. Wel kijkt hij naar manieren om gaten op te vullen als bijvoorbeeld vrijwilligers uitvallen: 'Het is nou eenmaal zo dat veel vrijwilligers toch wat ouder zijn. Nu hebben we ons technisch beraad, maar als zij wegvallen dan zullen we daar toch een extern bedrijf voor moeten inzetten. Maar ook dan maken we die keuze samen als coöperatie en kiezen we het bedrijf dat bij ons past. Zo hebben we dat ook al eerder gedaan met verschillende contracten.'

Het model van Culemborg is met de huidige opzet van de warmtemarkt en de financieringsmogelijkheden voor warmtecoöperaties nog niet overal in te zetten. In Culemborg hebben de bewoners geluk gehad met de prijs, waardoor ze de overname gefinancierd konden krijgen. Financiering voor nieuwe warmtecoöperaties is nog een probleem en daardoor kunnen zij de concurrentie met commerciële warmtebedrijven nu nog niet goed aan.

Maar Verschuur ziet geen reden waarom dat in de toekomst niet anders zou kunnen gaan: 'Wij laten zien dat het model in de praktijk kan werken. Bewoners die samen op een succesvolle manier hun eigen non-profit energievoorziening bestieren. In dit soort gevallen heb je altijd pioniers die vooruitlopen op wat de samenleving en politiek gewend zijn, maar ik zie echt een onderstroom in Nederland van mensen die dit ook zien zitten en aan de slag willen in hun wijk.'

Hij vervolgt: 'Daar is alleen wel een gedragsverandering voor nodig. Mensen die naar een duurzame toekomst willen bewegen en daarvoor hun krachten bundelen. Zij willen niet afhankelijk zijn van grote warmtebedrijven die alleen maar handelen vanuit hun eigenbelang. Het is aan de overheid om dit verder mogelijk te maken. Betere wettelijke kaders, die ruimte bieden voor toegang tot financiering, maar ook een heel goede kennisinfrastructuur en een goede professionele ondersteuningsstructuur zodat bewonersinitiatieven dit soort projecten kunnen verwezenlijken.' •

tekst Xander Topma

VIER REDENEN WAAROM WARMTENETTEN IN DENEMARKEN EEN SUCCES ZIJN (EN IN NEDERLAND NOG NIET)

Terwijl in Nederland slechts vijf procent van de huishoudens is aangesloten op een warmtenet, ligt dit percentage in Denemarken op maar liefst 63 procent. De netten zijn daar vaak voordelig en er is meer draagvlak. Wat doen de Denen anders dan wij?

IN DE JAREN ZESTIG en zeventig maakten zowel Nederland als Denemarken een energietransitie door. Waar Nederland na de ontdekking van het gasveld in Slochteren de omslag maakte van kolen naar gas, legde Denemarken warmtenetten aan. Directe aanleiding voor het Deense besluit was de oliecrisis van 1973, toen de Arabische olieproducerende landen besloten om de productie te verlagen en de olieprijzen met tientallen procenten te verhogen. Denemarken had in tegenstelling tot Nederland nauwelijks gasvoorraden. Omdat het land minder afhankelijk wilde zijn van het buitenland moest het iets anders verzinnen. Dat werden warmtenetten.

Net als de aansluiting van alle Nederlandse huishoudens op aardgas, was de aanleg hiervan een enorme operatie. Door duidelijke keuzes te maken en de gemeenten en gemeenschappen die verantwoordelijk werden voor de warmtenetten de juiste ondersteuning te bieden, lukte het de Denen om de omslag te maken. Daar hebben ze nu, vijftig jaar later, veel profijt van. Waar Nederland nog aan het begin staat van de overgang naar duurzame energie, is Denemarken al een aardig eind op weg. Als je het Nederlandse beleid ten aanzien van warmtenetten vergelijkt met dat van Denemarken, dan vallen vier grote verschillen op.

1. WARMTEBRONNEN

Om te beginnen wordt de warmte in Denemarken al vaak met verschillende bronnen opgewekt, terwijl dat in Nederland meestal maar met één warmtebron gebeurt. Kolen en (bio)gas spelen er weliswaar nog steeds een grote rol, maar dat is de laatste jaren aan het veranderen.

De Denen ‘kiezen bij voorkeur een aantal verschillende bronnen voor de warmtetransitie, die complementair aan elkaar kunnen zijn’, aldus Annelies Huygen, bijzonder hoogleraar Recht, Economie, Bestuur en Organisatie aan de Universiteit Utrecht. ‘Het gaat dan bijvoorbeeld om een combinatie van elektrische bronnen (warmtepompen, windmolens), warmtekrachtkoppeling, verschillende vormen van biomassa, (bio)gas en zonnewarmte. Daarbij hoort ook opslag van warmte.’

Dat Nederlandse warmtenetten vaak maar door één grote leverancier worden bediend, zoals een biomassacentrale of een afvalverwerker, heeft grote nadelen. Wanneer de leverancier wegvalt, bijvoorbeeld als een fabriek wordt gesloten, dan is er geen warmte meer. Daardoor kan de vervuilende industrie zich opstellen als onmisbare warmtebron, zo waarschuwen milieuorganisaties. Bovendien maakt het de overgang naar duurzame warmteopwekking ingewikkelder. Er moet immers in één keer een veel grotere bron worden vervangen. Om Nederlandse warmtenetten toekomstbestendig te maken, moet er dus op een andere manier worden gekeken naar het opwekken van warmte dan nu vaak het geval is.

2. NUTSVOORZIENING

Een tweede verschil zit hem in de manier waarop de warmtenetten zijn georganiseerd. Deense warmtenetten zijn veelal in handen van de gebruikers of van de lokale overheid. Er mag geen winst worden gemaakt en voor de toegestane kosten bestaan strenge regels. Zo moeten gemaakte kosten volledig transparant zijn. Dit heeft als gevolg dat er geen gekke dingen gebeuren, dat de kosten bescheiden zijn en het vertrouwen van de gebruikers groot is. Zo is er nog nooit een Deens warmtenet failliet gegaan. En wanneer er meer geld is opgehaald dan nodig, wordt de winst gebruikt om de tarieven te verlagen of het warmtenet uit te breiden.

De Denen stellen dat het verbod op winst een van de redenen is dat warmtenetten daar zo succesvol zijn, leren we van Kathelijne Bouw, die zich als onderzoeker op het gebied van de energietransitie onder meer verdiepte in het draagvlak en de technische voorkeuren onder bewoners bij warmtenetten. Zo pakt het winstverbod en de transparantie daarover goed uit voor het draagvlak.

In Nederland zijn de uitbaters van warmtenetten vrijwel altijd grote commerciële bedrijven. Hoewel zij geen woekerprijzen mogen vragen, hebben ze wel het recht om de prijzen te laten meestijgen met het niveau van de gasprijs (warmtenetten hebben vaak een gasverwarming als achtervang, wanneer andere warmtebronnen onverhoopt niet beschikbaar zijn). Met de explosie van de gasprijs zijn dus ook de prijzen voor de warmtenetten hard gestegen, zonder dat duidelijk is of dit echt nodig was. Dit draagt er mede aan bij dat het vertrouwen van gebruikers niet al te hoog is. Ook omdat zij niet profiteren van de winst die gemaakt wordt. Die gaat volledig naar de grote energiebedrijven en hun aandeelhouders.

3. FINANCIERING

Wat de Denen ook anders doen, is de financiering. In Denemarken is er 'aantrekkelijke financiering voor de aanleg van warmtenetten die het eigendom zijn van gemeenten en coöperaties', schrijft hoogleraar Huygen. De Deense overheid staat garant, waardoor banken eerder bereid zijn om leningen met lage rentes te verstrekken. Dat is in Nederland niet het geval, in ieder geval niet bij coöperatieve warmtenetten. Als een bank hier meent dat zij een groot risico loopt met de financiering van een warmtenet, dan zal zij een hogere rente vragen. Dit drijft de prijs op, waardoor het draagvlak voor warmtenetten minder wordt en de kans van slagen afneemt.

4. KENNIS

Tot slot lopen lokale warmtenet-initiatieven (waarbij dus geen groot energiebedrijf betrokken is) aan tegen een gebrek aan kennis die nodig is om van een warmtebedrijf een succes te maken. 'Er zijn ontzettend veel aspecten van het runnen van een warmtebedrijf waarmee je initiatieven ziet worstelen', aldus energieonderzoeker Bouw. 'Dan gaat het om juridische kennis, om weten hoe je een bedrijf runt, hoe je de leden betrekt bij de besluitvorming, hoe de communicatie moet worden vormgegeven, wat je moet doen om risico's af te dekken en hoe je om moet gaan met alle technische zaken.'

Dit probleem kan deels opgelost worden door meer betrokkenheid vanuit de gemeente, bijvoorbeeld door vrijwilligers beter (financieel) te ondersteunen. Die keuze wordt nu nog te weinig gemaakt, waardoor lokale initiatieven kwetsbaar zijn. Ook kent Nederland nog niet veel technische bedrijven met kennis en ervaring om warmtenetten te ondersteunen, zoals in Denemarken wel het geval is. Als warmtenetten een grotere rol krijgen, kunnen dit soort bedrijven zich verder ontwikkelen.

	NEDERLAND	DENEMARKEN
WARMTEBRONNEN	Eén leverancier en grote afhankelijkheid.	Meerdere warmtebronnen die elkaar aanvullen.
NUTSVOORZIENING	Warmtenetten van grote energiebedrijven met winstoogmerk waardoor tarieven hoog zijn.	Kleinschalige warmtenetten als nutsvoorziening, met winstverbod en transparantie over kosten.
FINANCIERING	Hoge rentes bij banken, die commerciële tarieven vragen.	Deense overheid staat garant zodat financiering goedkoop is.
KENNIS	Gebrek aan kennis over verschillende belangrijke aspecten van het laten slagen van een warmtenet bij de initiatieven.	Veel ervaring met warmtenetten en goede ondersteuning van vrijwilligers.

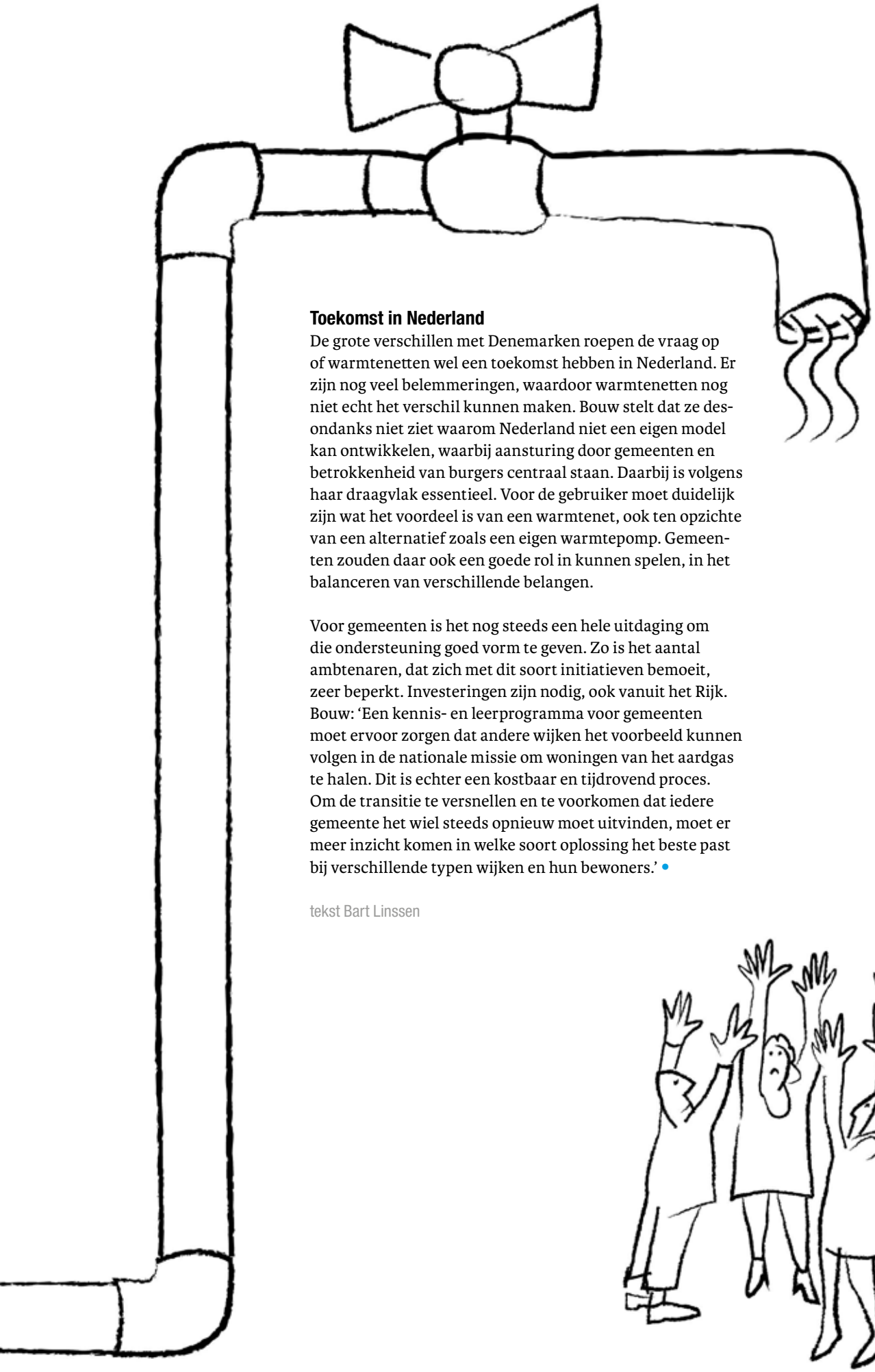

Toekomst in Nederland

De grote verschillen met Denemarken roepen de vraag op of warmtenetten wel een toekomst hebben in Nederland. Er zijn nog veel belemmeringen, waardoor warmtenetten nog niet echt het verschil kunnen maken. Bouw stelt dat ze desondanks niet ziet waarom Nederland niet een eigen model kan ontwikkelen, waarbij aansturing door gemeenten en betrokkenheid van burgers centraal staan. Daarbij is volgens haar draagvlak essentieel. Voor de gebruiker moet duidelijk zijn wat het voordeel is van een warmtenet, ook ten opzichte van een alternatief zoals een eigen warmtepomp. Gemeenten zouden daar ook een goede rol in kunnen spelen, in het balanceren van verschillende belangen.

Voor gemeenten is het nog steeds een hele uitdaging om die ondersteuning goed vorm te geven. Zo is het aantal ambtenaren, dat zich met dit soort initiatieven bemoeit, zeer beperkt. Investeringen zijn nodig, ook vanuit het Rijk. Bouw: ‘Een kennis- en leerprogramma voor gemeenten moet ervoor zorgen dat andere wijken het voorbeeld kunnen volgen in de nationale missie om woningen van het aardgas te halen. Dit is echter een kostbaar en tijdrovend proces. Om de transitie te versnellen en te voorkomen dat iedere gemeente het wiel steeds opnieuw moet uitvinden, moet er meer inzicht komen in welke soort oplossing het beste past bij verschillende typen wijken en hun bewoners.’ •

tekst Bart Linssen

‘VERLAAG DE KOSTEN: NATIONALISEER ONZE ENERGIE’

DE WINST VAN

Voor veel mensen is het fatsoenlijk verwarmen van de eigen woning onbetaalbaar geworden. Maatregels om de prijsverhoging te dempen lopen bovendien af, waardoor de situatie verder uit de hand kan lopen. Dit maakt het des te belangrijk dat de SP campagne voert om onze energie te nationaliseren. Hoe verliep die campagne tot nu toe, en wat staat ons nog te doen?

‘Wij worden aangesproken op hoge prijzen. Vervolgens denken we: nu moeten we naar de cockpit, maar die is leeg. We hebben iets vermarkt.’ Aan het woord is Gert-Jan Segers, toenmalig fractievoorzitter van de ChristenUnie tijdens het Kamerdebat na Prinsjesdag. De SP is vlak voor de zomer van 2022 om dezelfde reden begonnen met de petitie ‘Kosten Omlaag, Nationaliseer Energie’. Na vele acties en andere activiteiten hebben inmiddels 136.000 mensen de petitie ondertekend.

Winnen

Dat is niet onopgemerkt gebleven. Op 15 november van vorig jaar schreef een directielid van Vattenfall, Alexander Ofwegen, dat ‘de roep om het nationaliseren van de energiemarkt steeds luider klinkt’. Reden voor hem om in een opiniestuk in het AD te schrijven dat energie niet in publieke handen moet komen. Ook schrijft hij dat van Vattenfalls winst ‘geen euro is teruggegaan naar Zweden’. Terwijl uit hun jaarverslagen blijkt dat Vattenfall tussen 2016 en 2021 maar liefst 535 miljoen euro heeft overgemaakt naar hun aandeelhouder, de Zweedse staat.

Wat hebben we, naast een boze Vattenfalldirectie, nog meer bereikt? Het prijsplafond, een compensatie van 190 euro en groeiende steun voor nationalisatie van energie. Dat smaakt naar meer!

Prijsplafond en compensatie

Vanaf het moment dat de energieprijzen door het dak gaan, dringt de SP al aan op het aan banden leggen van de prijzen. Daar wil het kabinet Rutte-Kaag steeds niets van weten: veranderende energieprijzen zouden nu eenmaal bij een vrije energiemarkt horen. En met het oog op de steun voor Oekraïne stelt Kaag: ‘We moeten beseffen dat we collectief een stukje armer zullen worden.’ Met andere woorden: we moeten het maar over hebben voor de markt en Oekraïne.

Ook zou het aan banden leggen van de energieprijzen helemaal niet mogen volgens de EU-regels, zo stelde het kabinet. Dat vertelden ambtenaren op het ministerie van Financiën ten onrechte aan kabinetsleden. Maar niemand belde naar Brussel om dit te checken, zo bleek uit de reconstructie van Nieuwsuur.

Door de extreme energieprijzen groeit de onvrede en de SP weet die te mobiliseren. Duizenden handtekeningen voor het nationaliseren van energie stromen binnen. De zaterdag voor Prinsjesdag gaan duizenden mensen de straat op om de kosten omlaag te krijgen. De energiebedrijven krijgen liever compensatie via een prijsplafond dan dat zij genationaliseerd worden, dus ook zij spreken hun steun uit voor het prijsplafond.

Zo komen we in korte tijd van ‘kan niet, mag niet en willen we niet’ alsnog tot een prijsplafond. Wat de SP betreft had het geen subsidiehangmat voor de winsten van energiebedrijven moeten worden. Er waren betere alternatieven geweest. Maar zonder onze campagne was er misschien wel niks gekomen.

Toen het hoge woord over het prijsplafond er eindelijk uit was, werd daaraan toegevoegd dat er voor 2022 niks meer mogelijk was. Doordat de SP de onvrede in de samenleving zo goed kon kanaliseren, ging de regering toch nog overstag. Het prijsplafond zou in

ONZE CAMPAGNE

foto Wiebe Kiestra

2022 niet meer lukken, maar een compensatie voor de extreme energierekeningen kon toch opeens wel. Daarom kreeg iedereen in november en december 190 euro compensatie voor de energierekening. Wat de SP betreft had die niet naar de rijksten gehoeven, maar winst door onze campagne was het sowieso.

Groeiende steun voor nationale energie

De afgedwongen tegemoetkomingen zijn broodnodig, maar zijn geen structurele oplossing. Het nationaliseren van de energiebedrijven is dat wel. Dan beslissen we zelf over de prijzen en gaan de winstuitkeringen niet meer de grens over. In de afgelopen zes jaar keerden de grootste drie energiebedrijven - Vattenfall, Essent en Eneco – samen maar liefst 7,85 miljard aan winst uit aan hun buitenlandse aandeelhouders!

Een meerderheid in de samenleving is voor publieke energie. Uit een peiling van Maurice de Hond blijkt dat 96 procent van de mensen vindt dat het prijsplafond niet ten goede mag komen aan de winsten van die bedrijven. 80 procent is van mening dat de privatisering van de energie mislukt is en dat nationaliseren gewenst is. In de media wordt openlijk bediscussieerd of nationaliseren wenselijk is.

De meerderheid die er in de samenleving is voor publieke energie, is er in het parlement alleen nog niet. Op 10 oktober 2022 stemden 57 Kamerleden (van PvdA, GroenLinks, PvdD, Denk, Volt, BBB en PVV) voor het voorstel van de SP met de titel ‘Meer overheidsregie op de energiemarkt’. Na veertig jaar vermarkting van de publieke sector is dit echt een kentering. In januari van dit jaar blijkt uit onderzoek van Energie Beheer Nederland dat een ruime meerderheid van de Nederlanders wil dat ‘de overheid de energiemarkt organiseert’.

In de provincies Groningen, Drenthe en Flevoland wordt een volgende stap gezet. Vlak voor de Provinciale Statenverkiezingen wordt in die provincies een SP-voorstel aangenomen om te onderzoeken of de energievoorziening weer in publieke handen kan worden gebracht.

De volgende stap

We hebben in de verkiezingen wat verloren, maar met deze campagne hebben we ook wat gewonnen en dat is minstens zo belangrijk. De extreme energiekosten zijn voor een belangrijk deel gecompenseerd en we hebben de discussie over het nationaliseren losgemaakt. Daarbij hebben we veel nieuwe leden mogen verwelkomen in onze partij.

In de volgende fase van de campagne is het zaak dat we daadwerkelijk een energiebedrijf in publieke handen krijgen en dit tot een succes maken. Te beginnen in een stad of provincie en uiteindelijk nationaal. Daarmee stellen we een voorbeeld van hoe het kan.

Bijvoorbeeld met het plan ‘Zon voor Allen’. Veel van onze afdelingen zijn bezig om de gemeente of provincie zonnepanelen op alle daken te laten leggen. De panelen blijven van het publieke energiebedrijf, maar de bewoners krijgen de stroom. Zo gaat de energierekening omlaag doordat energie in publieke handen komt.

Zoals gezegd is er in de samenleving een meerderheid voor publieke energie. Aan ons de taak om al deze mensen samen te brengen. Dan moeten de beslissers wel luisteren. Dan kunnen de extreme energierekeningen omlaag met publieke energie. •

tekst Ruud Kuin en Eduard van Scheltinga

ZON VOOR ALLEN
VERLAAG DE ENERGIEREKENING

HOE LANG LATEN WE RUTTE HIERMEE WEGKOMEN?

COLUMN SANDRA BECKERMAN

De politiek heeft gefaald. Het heeft de Groningers laten zitten met de scheuren en de pijn, terwijl de grond werd leeggezogen voor het grote geld. Er wordt veel gesproken over de 'Atlas van afgehaakt Nederland'. Maar die titel is eigenlijk verkeerd, want afhaken is immers een gevolg. 'Atlas van afgedankt Nederland' zou een betere titel zijn. Want de Groningers zijn afgedankt door de politiek.

Ondertussen zijn we alweer weken verder na de presentatie van het rapport van de parlementaire enquêtecommissie Groningen. We hebben er deze week wél een debat over gehad, maar we hebben nog geen reactie van Rutte gekregen.

In Den Haag lijkt dat allemaal een logische gang van zaken. Maar als je als Groninger te maken hebt met de bevingsramp, dan is dit niet normaal. Dan word je eigenlijk weer afgedankt, mag je weer wachten en moet je weer maar even je plek maar kennen.

Terwijl er geen tijd meer is om te wachten. De tijd van geduld hebben en hopen op beter is allang voorbij. Daarom was het helemaal niet gek dat de afgelopen dagen de publieke tribune niet vol zat met Groningers.

Alsof het zo moest zijn was er woensdagavond op 12 april een beving bij Zijldijk. Om met een grote dreun nog maar eens de kloof tussen de Haagse realiteit en de Groninger realiteit duidelijk te maken. Terwijl de Tweede Kamer netjes de procedures afvinkt, lopen er in Groningen weer mensen om hun huizen heen om te kijken of er nieuwe scheuren bij zijn gekomen.

In mijn verhaal heb ik aan de Tweede Kamer gevraagd: 'Hoe lang laten we Rutte hier nog mee wegkomen?' Want dat is het probleem, ze kwamen en komen er steeds maar mee weg. Ik durf niet meer te vragen om maar hoop te houden op een betere toekomst. Ik wil de Groningers vragen om ervoor te strijden. Om op te staan als we straks wél een reactie hebben van Rutte en we wél met Rutte in debat gaan. Het volgende debat moet die tribune vol mensen zitten en moeten we van ons laten horen. Ze mogen er niet meer mee wegkomen. •

foto ANP / Hollandse hoogte / Peter Hilz

Bekijk de bijdrage van Sandra Beckerman in de Tweede Kamer via deze link **sp.nl/betoogsandra**

LINKSVOOR

‘EERSTE KEER CAMPAGNE: DOODENG!’

Het was in de bus terug na de grote Volksprotest-demonstratie op 11 februari dat Netty van der Sar uit Hellevoetsluis lid werd van de SP. ‘Ik stemde al SP en volgde Lilian Marijnissen op Twitter. Daar las dat ik dat er uit het hele land busvervoer naar Amsterdam geregeld werd. Ik ging mee vanuit Delft en dat voelde als een warm bad.’

tekst Peter Verschuren
foto Karen Veldkamp

Tweeënhalve maand later heeft Netty campagne gevoerd voor de Statenverkiezingen ‘doodeng de eerste keer op straat mensen aanspreken, maar ik kreeg veel positieve reacties’, en is ze actief in de werkgroep Voorne aan Zee die een SP-afdeling wil opzetten in de nieuwe fusiegemeente. Ook heeft ze al nieuwe leden geworven. ‘Ik vertelde aan twee vrienden dat ik lid geworden was van de SP en die zeiden dat ze daar ook wel eens over gedacht hadden. Zij hebben toen ook de stap gezet.’

› Wat kun je ons over jezelf vertellen?
‘Ik woon in de polder, met mijn man en één van onze twee zonen en ik werk al heel wat jaren als leerkracht op verschillende basisscholen in de regio. Ik was van plan na dit schooljaar vervroegd met pensioen te gaan, maar heb er toch nog één jaar aan vastgeplakt om een gat van twee dagen te vullen op school.’

› SP-afdelingen zijn actief rond lokale onderwerpen. Speelt er bij jullie iets waar je je mee bezighoudt?
‘Een speerpunt voor onze werkgroep is de slechte bereikbaarheid van Voorne-Putten. In de gesprekken tijdens de campagne voor de Statenverkiezingen ging het daar heel vaak over: de aanhoudende problemen met de veerpont, bushaltes die opgeheven worden en bussen die enorme omwegen maken. We hebben nu een meldpunt bereikbaarheid geopend en zijn ook bij de mensen langsgegaan om hun ervaringen te horen. Op 2 juni hebben we een avond met Renske Leijten in Brielle: dan gaat het ook over de bereikbaarheidsproblemen.’

› En naast je werk en je SP-activiteiten, hoe kom je de vrije tijd door?
‘Nou, dat is geen probleem. Samen met mijn man heb ik de afgelopen vijf jaar alle vrije tijd gestoken in het zelf bouwen van een nieuw huis. Aan ons oude huis moest verschrikkelijk veel gebeuren en we hadden de ruimte om pal ernaast nieuw te bouwen. Dat is gelukt: nu alleen nog wat afwerking en slopen van het oude huis. En dan gaan we weer onze liefhebberij oppakken en mooie fietstochten maken. Dat heb ik wel gemist.’ •

DE SP IN 1979

DE STAKING VAN DE SLEPERS

Rookworsten voor de slepersfamilies, als onderdeel van de voedselpakketten die de SP mogelijk maakte voor de stakers.

Was er soms een supermarkt geopend, in het partijpand van de SP aan de Vijverhofstraat in Rotterdam? Rustig liepen mannen en vrouwen in het najaar van 1979 langs tafels met etenswaren, om een voedselpakket voor hun gezin samen te stellen. Aan het eind hoefden deze bezoekers niet af te rekenen, maar kregen ze geld toe: 250 gulden, uitgekeerd door Daan Monjé, organisator van de SP. We kunnen het terugzien, in een documentaire over de Slepersstaking van 1979, een mooie film die werd gemaakt door SP'er Derk Sauer. Over de rol van de kleine partij in deze wilde staking, die belangrijk was voor de strijd van arbeiders.

In 1970 gaf een staking in de Rotterdamse haven de SP (toen nog KEN(ml) geheten) het vertrouwen dat de partij een rol kon spelen in het massaal organiseren en mobiliseren van mensen. Dat lukte in de loop van de jaren steeds beter, onder meer door de oprichting van de SP-Hulp en Informatiedienst. Aan het eind van de jaren zeventig was de cirkel rond, toen deze SP-dienst de staking steunde van slepers in de Rotterdamse haven. Dit was een typische 'wilde staking', die niet werd gesteund door de vakbond FNV. Die had een cao gesloten met de bedrijven, maar daar konden de slepers van Smit niet mee instemmen.

Voedselpakketten, soep en juridische hulp

Ruim 500 slepers gingen de strijd aan, maar zonder vakbond viel dat niet mee. Er was geen stakingskas, dus geen inkomen. Geen organisatie, geen juridische steun en geen mediamensen. Daar kon de SP als geen ander in voorzien. Leden in afdelingen in het hele land haalden geld en goederen op voor de stakers, wat onder meer leidde tot de grote actiesupermarkt in het Rotterdamse partijpand. De SP bood juridische hulp (advocaat Sjoerd Brunia) toen de stakers voor de rechter werden gedaagd. En natuurlijk werden vanuit de Vijverhofstraat vele tienduizenden actie-Tribunes en actie-pamfletten gemaakt om de mensen te kunnen informeren.

In de film zien we hoe belangrijk het is dat mensen niet alleen staan en zich gesteund weten. Door bij elkaar te komen met hun families en met sympathisanten op het Afrikaanderplein. Waar we ook de 'Soep Express' zien, die toen nog de 'SP Bus' heette en waar mensen terecht konden voor koffie en soep en voor een gesprek. Soms ging het er ook rauw aan toe, bijvoorbeeld nadat stakers het gebouw van Smit bezetten. Het sleepbedrijf besloot om de ME op zijn werknemers af te sturen, op initiatief van de burgemeester van Rotterdam: de PvdA'er André van der Louw. Een strijd van deze arbeiders tegen de FNV en tegen de PvdA.

De strijd tegen loonmatiging

De eis van de stakers leek eenvoudig: vijftig gulden erbij. Maar de staking ging over meer: de vraag wie in ons land het laatste woord heeft als het gaat over werk en inkomen. Onder leiding van Wim Kok wilde de FNV loonmatiging, in ruil voor behoud van werkgelegenheid. Dat lagere loon was heel hard, maar dat behoud van werk bleek boterzacht. Werknemers zoals die van Smit zagen de bedrijfswinsten groeien, maar hun inkomen niet. Daarom kon de staking van de slepers rekenen op veel steun en sympathie. Deze staking duurde lang: zeven en een halve week. Uiteindelijk kregen de stakers een eenmalige uitkering van duizend gulden en een blijvende loonsverhoging van 28,50 gulden in de maand.

Niet minder belangrijk was het politieke succes: de eerste jaren na 1979 groeide het aantal stakingen in Nederland en moest de FNV ook meer luisteren naar de leden. De Slepersstaking had laten zien wat er gebeurde als de vakbonden dit niet deden: dan namen werknemers het heft in eigen hand – als dat nodig was met de steun van de SP. Voor PvdA'er Kok was het een drama: hij wilde graag een akkoord sluiten over loonmatiging, maar zag dit door de opstelling van veel FNV-leden en van de SP gedwarsboomd. Tot Wim Kok en de FNV in 1982 alsnog hun kans grepen en het Akkoord van Wassenaar werd gesloten. •

tekst Ronald van Raak
foto SP Mediatheek

De SP-Hulp en Informatiedienst maakte een documentaire over de Slepersstaking van 1979: **sp.nl/sleepbootstaking**

CONGRES HEEL DE MENS

ZATERDAG 3 JUNI 2023 • THEATER ORPHEUS • APELDOORN

ONS VERNIEUWDE BEGINSELPROGRAMMA

Op 3 juni is het zover: dan houden we een congres over ons beginselprogramma in theater Orpheus in Apeldoorn. De afgelopen jaren konden alle leden meedoen aan de evaluatie en vervolgens aan de actualisatie. Heel veel leden hebben hieraan een bijdrage geleverd en op 3 juni wordt ons vernieuwde beginselprogramma definitief vastgesteld. De congresgangers zijn afgevaardigden uit al onze afdelingen.

Op het congres beginnen we met de discussie over ‘Heel de Mens' en vervolgens stellen we de geactualiseerde tekst vast. Dat vernieuwde beginselprogramma vormt het fundament waarop wij de komende jaren verder bouwen. Het dient als meetlat voor ons handelen en biedt houvast bij het nemen van de juiste beslissingen.

Deel twee van het congres gaat over wat ons nu te doen staat. Hoe ziet radicale democratisering eruit en hoe vergroten we de zeggenschap van mensen? En hoe maken we mensen enthousiast voor ons alternatief? Hiervoor hebben we interessante gasten uitgenodigd met wie Lilian Marijnissen in gesprek gaat.

Verder gaan we het hebben over het vervolg van onze partijbrede campagne en zullen de SP Jongeren een optreden verzorgen. Ook staan er nog een paar verrassingen op het programma.

We verheugen ons op een boeiend en inspirerend congres!

Jannie Visscher
Partijvoorzitter

De complete tekst van ‘Heel de Mens’ is afgedrukt in de Tribune van april 2023 en is ook te vinden op SP-net. Daar kun je ook een videoboodschap van Ronald van Raak over ‘Heel de Mens’ bekijken.

CRYPTOGRAM

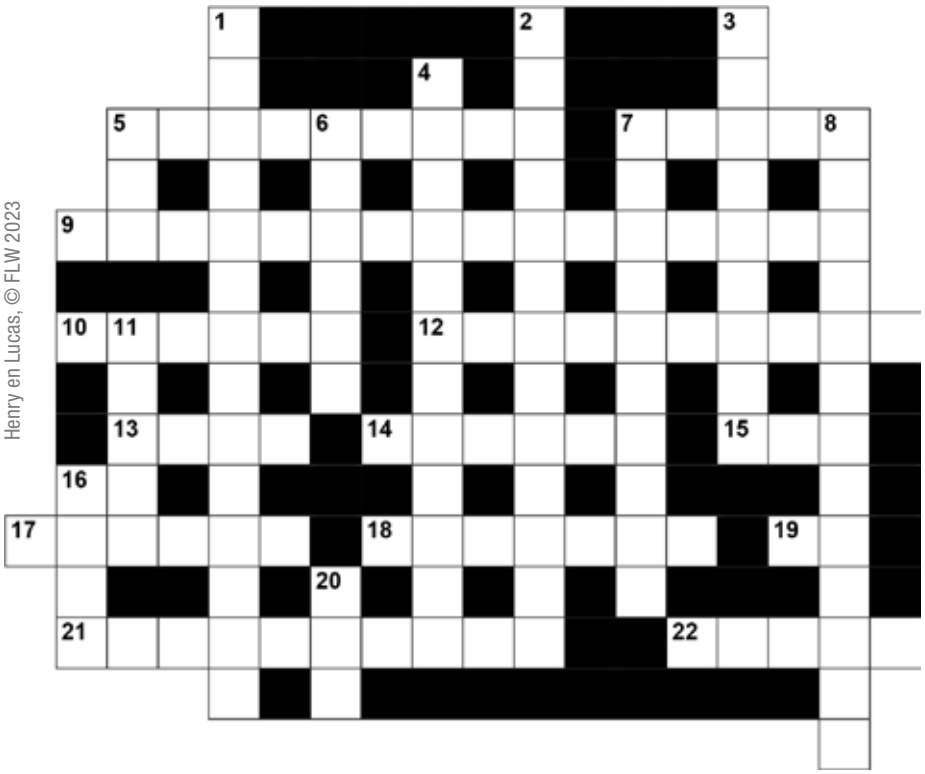

Henry en Lucas, © FLW 2023

Horizontaal

5 (ballistisch) Werk van soldaat. (9)
7 “Bestel!” (5)
9 Dit stukje NS zit (al dan niet beveiligd) in penopauze. (16)
10 Is enkel (en geheel) eenzaam. (6)
12 Brengt koeien van letters voort. (10)
13 Die bediende komt voor in alle Engelstalige boeken. (4)
14 Het geheel van de studentenvereniging(en). (6)
15 Franse zuster ontkent betrokkenheid. (3)
16 Daar is het overdreven. (2)
17 De alp is afgesleten. Toch kun je er stijgen. (6)
18 Tactloos been is ook aan vervanging toe. (7 en 4,3)
19 Ik mag een rund zijn als ik iets van Windows snap. (2 en 1,1 (afk.))
21 Brandstof met socialistisch gekleurd tintje. (4,6)
22 Idool is voltooid. (5)

Verticaal

1 Goede kans maken op zesjes. (4,4,6)
2 Levende have heeft last van gekkekoeienziekte. (13 en 7,6)
3 Op leeftijd, en gebruikt nog een oven? Dat geeft droog brood. (9)
4 Koekjes die (hiermee) veelvuldig worden gestolen. (5,7)
5 Zo lekker voelt zich de scharrelaar. (3)
6 Er gaat een dik pak sneeuw onderuit. (6)
7 Opperwezen met strijdvaardige inborst. (10)
8 Op die plek in het landsbestuur krijg je nog brieven. (13)
11 Schaakstuk neemt deel aan Vierdaagse. (5)
16 Kwetsbaar asfalt? (4)
20 Mondstuk van digitaal paard. (3)

CIJFERVORM

De illustraties zijn er - letterlijk - voor de Vorm, dus niet altijd het precieze beeld wat bij de vraag hoort. Volg de pijltjes om bij de juiste illustratie te komen (▶▲ betekent: 1 hokje naar rechts, 1 omhoog).

Kijk naar de Formule om de juiste waarden voor A en B te vinden. A (A1; A2 etc.) en B zijn identiek. Tel ze op, en vermenigvuldig dit (even) getal met de Vorm: het cijfer wat (middels de afbeeldingen) in de tabel uitgebeeld wordt. Dat is dan de oplossing, die u naar de SP Redactie kunt sturen.

Reken maar!

FORMULE
A: A1 x A3. Trek A2 hiervan af. Tel op bij A4. Tel op bij A5.
B: B3 – (min) B1. Tel op bij B10. Vermenigvuldig met B4.

Henry en Lucas, © FLW 2023

OPLOSSINGEN APRILPUZZEL 2023

CRYPTOGRAM

Horizontaal 2) Big Band 7) Klasgenoot 8) Woest 9) Stikstofneutraal 10) Schijnreden 11) Bomvol 12) Opvegen 14) Uitroep 16) Vervoeren 18) Decoreren 19) Telganger.
Verticaal 1) In de ban van de ring 3) In touw 4) Wasknijper 5) De rode loper 6) Woongenot 7) Katachtige 8) Werkomgeving 13) Vierde 15) Oor 17) Emmer.

BEELDSPRAAK

Woorden: ui; tent; robot; hond; os; zwijn; kom; uil; stoel; man; deur; varken; ogen; geel; maan; doel; bij; pen.
Eindoplossing: U bent Robin Hood op zijn kop, U steelt van de armen en geeft aan de rijken. (Emile Roemer)

De winnaar van de aprilpuzzel 2023 is Alet van Zutphen uit Sint Maarten.
Stuur uw oplossing van een puzzel naar keuze vóór 17 mei naar de puzzelredactie van de Tribune; Snouckaertlaan 70, 3811 MB Amersfoort of tribunepuzzel@sp.nl Vergeet u niet uw naam en adres te vermelden? Onder de inzenders van een goede oplossing wordt een gesigneerd boek verloot uit de SP-boekenstal.

foto ANP/Hollandse Hoogte/MediaTV

ONTSPOORDE TARIEVEN

De NS mag met ingang van 2025 de prijzen van treinkaartjes verhogen, bijvoorbeeld voor reizen in de spits of op bepaalde trajecten. Dat staat in een brief van staatssecretaris Heijnen (Infrastructuur) aan de Tweede Kamer. Ook wordt er gekeken naar de inzet van minder treinen om kosten te besparen. Reizigers gaan dus meer betalen voor hun kaartjes terwijl de dienstregeling verslechtert.

Het doel is om mensen uit de spits te halen maar in de praktijk zal dat niet gebeuren, veel mensen kunnen namelijk niet kiezen hoe laat ze op hun werk moeten zijn.. Het aantal treinreizigers is al afgenomen sinds corona. Met deze keuzes die voortkomen uit marktwerking zet de neerwaartse spiraal alleen maar door en wordt wederom de regio extra geraakt. •

TRIBUNE

Nieuwsblad van de SP • jaargang 59 • nr.6 juni 2023 • € 1,75 • www.sp.nl

REVOLUTIE VAN DE ALGORITMEN

AI: ONVOORSTELBAAR ONTWRICHTEND OF VAN ONSCHATBARE WAARDE?

SP JONGEREN HOUDEN ALGEMENE LEDENVERGADERING

2 Juli is het zover: dan organiseren we onze tweede ledenvergadering. Voor deze vergadering zijn alle leden van SP Jongeren uitgenodigd. Misschien klinkt een vergadering wat serieus, maar tijdens deze dag willen we het vooral gezellig maken. We zullen ‘s ochtends in gesprek gaan met een inspirerende spreker. In de middag bespreken we de activiteiten van SP Jongeren in het afgelopen half jaar en kiezen we een nieuw bestuur. We sluiten de dag daarna af met een gezellige barbecue en een klein feestje. Het is een mooi moment om andere SP Jongeren weer te zien of om andere leden voor het eerst te ontmoeten.

Arend van Dam

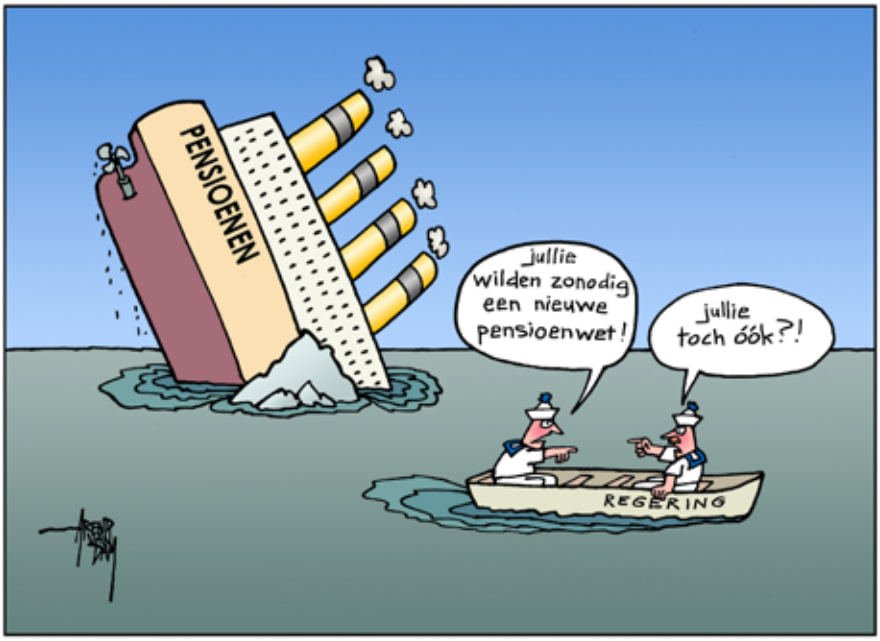

Hier wil jij dus bij zijn! De ledenvergadering begint om 11.00 en zal rond 16.00 afgelopen zijn. Daarna gaat de barbecue aan. Laat via jongeren@sp.nl weten dat je er bij wilt zijn, dan helpen we je verder.

DE SP ZET ZICH IN VOOR MENSELIJKE WAARDIGHEID, GELIJKWAARDIGHEID EN SOLIDARITEIT

TRIBUNE IS EEN UITGAVE VAN DE SOCIALISTISCHE PARTIJ (SP) EN VERSCHIJNT 11 MAAL PER JAAR

Redactie
Xander Topma (h), Rob Janssen
Bart Linssen, Peter Sas
Sharron Winkelhorst

Vormgeving
Maurits Gemmink, Nenad Mećava

Aan dit nummer werkten mee
Robert Brand, Ruud Kuin
Ronald van Raak, Eduard van Scheltinga
Karen Veldkamp, Peter Verschuren
Joshua Versijde

Foto omslag
DreamStudio by stability.ai©

De Tribune op Internet
sp.nl/nieuws/tribune

Abonnement
€ 5,00 per kwartaal (machtiging)
Losse nummers € 1,75.
SP-leden ontvangen de Tribune gratis.

SP algemeen
T (088) 243 55 55
F (033) 462 55 12
sp@sp.nl
sp.nl

Abonnementen- en ledenadministratie
Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort
T (088) 243 55 40
E administratie@sp.nl

Redactie Tribune
Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort
T (088) 243 55 42
F (033) 462 55 12
E tribune@sp.nl

De Tribune in gesproken vorm
Belangstellenden voor de Tribune op cd kunnen contact opnemen met de SP-administratie.

Incasso contributie
Veel leden van de SP betalen hun contributie via een incassomachtiging. Sinds 1 oktober 2013 incasseert de SP het bedrag van de contributie in de eerste week van elk kwartaal. Daarbij vermelden we, conform wettelijke regels het betreffende lidnummer en het zogeheten incassanten-ID van de SP, te weten NL86ZZZ403462460000. Bij vragen over contributie-inning, kunt u contact opnemen met de ledenadministratie van de SP, via (088) 243 55 40 of administratie@sp.nl

Tenzij anders vermeld, is op de inhoud van deze publicatie de Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel-GeenAfgeleideWerken 3.0 Nederland licentie van toepassing. http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl

IN DIT NUMMER

Samen werken op de bouwplaats

Slot Schaesberg is monumentale onderneming

6

Kunstmatige Intelligentie?

Helse doembeelden of hemelse vergezichten

10

Graaiflatie

Wie betaalt de winsten?

14

Bankencrises: doorbreek de cyclus

Professor Fred Block wil banken democratiseren

16

Kersvers Kamerlid Jimmy Dijk

'Ik moest in de Kamer af en toe met de ogen knipperen door wat ik zag.'

22

4 **Delftse jongeren en SP in actie voor speel-gelegenheid**

25 **SP'er Robert Brand was waarnemer bij Turkse verkiezingen**

28 **LinksVoor: ict-student Joeke de Graaf zet zijn programmeerskills in voor het socialisme**

29 **De SP van toen tot nu: Socialisme en feminisme**

30 **SP-succes: vaste huurcontracten voor onzelfstandige woonruimten**

31 **Puzzel** 32 **Uitgelicht**

COLUMN

Bezuinigen? Belasten!

Je schrikt je iedere keer weer rot als je aan de kassa staat in de supermarkt. De prijzen zijn keihard gestegen. De boodschappen zijn voor steeds meer mensen niet te betalen. Een miljoen mensen leeft volgend jaar in armoede met dit kabinet Rutte 4. In Nederland!

Dit terwijl de winsten van grote bedrijven historisch hoog zijn, de hoogste in ruim 20 jaar tijd. Dat komt omdat de prijzen nóg harder stijgen dan de inflatie. Ook onderzoek van de Rabobank bevestigt dit. Daardoor maken grote bedrijven heuse woekerwinsten. Deze winsten worden nu verdeeld onder de toch al rijke (buitenlandse) aandeelhouders. Maar dat geld moet gebruikt worden om de kosten te verlagen en de lonen te verhogen.

Je zou hopen dat het kabinet Rutte 4 ingrijpt. Dat kan ook, als de grote bedrijven een eerlijke, hogere belasting over hun woekerwinsten gaan betalen. Maar het kabinet kiest ervoor om te gaan bezuinigen. Op de zorg, het onderwijs, de kinderopvang en de huurtoeslag. En de grote bedrijven mogen hun winsten nog steeds onder de aandeelhouders verdelen.

Dit mogen we niet laten gebeuren. Binnen en buiten de Tweede Kamer zullen we hier komende tijd voor strijden. Want het moet anders en het kán anders. Samen pakken we de winsten en verlagen we de kosten!

Lilian Marijnissen
fractievoorzitter SP

JONGEREN IN DE WIJK BUITENHOF IN DELFT KOMEN IN ACTIE VOOR EEN BETER SPEELVELDJE

Delftse jongeren hebben behoefte aan bankjes om naar voetbal te kijken, een overkapping, speeltoestellen voor de kleintjes en beter onderhoud van het groen. Met de hulp van de SP en het jongerenwerk van Delft voor Elkaar hebben ze de handen ineengeslagen en een kort manifest opgesteld. Dit manifest overhandigden ze tijdens een speciaal georganiseerd evenement aan wethouder Karin Schrederhof. Ze hoefde niet lang na te denken en was enthousiast over de ideeën: ‘Komen jullie mee praten over hoe we dit gaan realiseren?’

Het is druk op het veld. Tientallen kinderen en ouders verzamelen zich voor een voetbalcompetitie, een springkussen en een barbecue. Een buurvrouw brengt zelfgebakken appeltaart voor de voetballende jongeren. Op het podium vertelt SP-raadslid Rien Fierst waarom de socialisten dit evenement organiseren: vWij zijn een partij die samen met mensen actie onderneemt om het dagelijks leven te verbeteren. We wilden weten wat jongeren in Buitenhof bezighoudt en kwamen via jongerenwerker Beniam met hen in contact. Al snel werd duidelijk dat dit

de plek is waar zij hun vrije tijd doorbrengen en wat hen na aan het hart ligt. Dus zetten we ons hiervoor in. En we maken er tegelijkertijd een feest van, want dat gebeurt hier niet vaak.'

De hele dag wordt er onder de stralende zon gesport, gegeten en gepraat, en er is veel steun. De buurtcoach heeft het druk met de voetbalcompetitie en woningcorporatie Vidomes zorgt voor de benodigde elektriciteit. Drie jongens (trots, maar liever niet met naam in de media) bieden namens de groep hun wensen aan de gemeente aan. 'We komen hier elk weekend en doordeweeks nog een paar keer. We willen heel graag een overkapping en meer speelmogelijkheden.' Na enig aandringen zijn ze bereid om hier binnenkort verder over te praten met de wethouder. Fierst vindt de dag een groot succes: 'Het besef dat het hier mogelijk is om samen je leefomgeving te verbeteren, is prachtig. En de gemeente heeft beloofd ermee aan de slag te gaan, dus het gaat echt lukken.' •

Jannie Visscher
voorzitter SP

Onze taak

Wanneer je om je heen kijkt dan zie je overal afbraak van onze basisvoorzieningen. Het wordt steeds lastiger om goede en betaalbare woonruimte te vinden, de boodschappen worden alsmaar duurder en niet vergoede zorgkosten rijzen compleet de pan uit. Wat we ook zien is een overheid die de problemen niet oplost maar alleen maar groter maakt. Geen wonder dus dat hierdoor het vertrouwen in de politiek steeds verder daalt.

Het goede nieuws is dat het vertrouwen van mensen in elkaar juist groeit. Evenals de wil om de strijd aan te binden tegen onrecht en tweedeling. Vooral ook onder jongeren die zich willen inzetten voor een leefbare toekomst.

Mooi is dat mensen die samen in actie komen ook succes boeken. Zoals bijvoorbeeld de stakers voor betere arbeidsvoorwaarden bij de NS, het regionale openbaar vervoer en het ziekenhuispersoneel.

Voor ons als SP is het belangrijk om daar te zijn waar de strijd voor rechtvaardigheid is. En om duidelijk te maken dat de huidige economische macht de werkende klasse en de mensen die afhankelijk zijn van een uitkering uitbuit voor eigen gewin. En niet alleen dat, ook onze aarde en de hele samenleving worden uitgebuit.

Aan ons de taak om duidelijk te maken dat een andere wereld mogelijk is! Daarom is het belangrijk dat we ons beginselprogramma 'Heel de Mens hebben geactualiseerd. Hierin brengen we ons socialisme onder woorden. De beginselen vormen de basis voor alles wat we doen. 'Heel de mens' is van ons allemaal. Hiermee kunnen we aan de slag: in onze eigen afdeling, bij de SP Jongeren, in de Eerste en Tweede Kamer en overal waar we als SP het verschil kunnen maken.

Zo kunnen we de afbraak stoppen en samen met mensen bouwen aan een overheid en economie die wél werken voor iedereen. •

BOUWPLAATS VAN DE TOEKOMST

In het Limburgse Landgraaf bestaat een plek waar iedereen met iedereen werkt, leert, recreëert en zorgt. Waar mensen werken aan historische gebouwen, maar ook aan zichzelf. Én aan de toekomst. Hoe zit dat?

‘Stigma’s, daar doen we hier niet aan’

Als je ten oosten van Heerlen rondrijdt en je kent de weg niet, dan weet je eigenlijk nooit precies waar je zit. Bevind je je nou in Heerlen of in Landgraaf? Of hoort dit gedeelte al bij Kerkrade? Tel daarbij op de snelweg A76 waar alle verkeer van en naar Duitsland overheen dendert en de nieuwe, niet minder drukke Parkstad-ring, dan doet niets vermoeden dat je vlak in de buurt bent van een plek waar de tijd al eeuwen stil lijkt te staan. En waar tegelijkertijd aan ‘een stukje toekomst’ wordt gewerkt. Volgens Aryan Klein (57) – initiatiefnemer van de historische bouw- en ontdekplaats Slot Schaesberg – gaat dat heel goed samen.

Zo’n tien jaar geleden streek hij in het Zuid-Limburgse heuvelland neer en begon hij met het project. Want hij had een visie. Een visie die heel wat terreinen en disciplines behelsde: van archeologie tot re-integratie, van oude ambachten tot participatie en van historie tot cultuureducatie. Die brede ambitie trok in 2013 al de aandacht van de Tribune, wat toen leidde tot een reportage met de kop ‘Groots project voor doeners en dromers’. En nu, tien jaar later, zijn we er terug, benieuwd naar wat er van dat grootse project terecht is gekomen. Binnen de eerste tien minuten van ons bezoek ontdekten we dat Slot Schaesberg inmiddels wordt gesteund door onder andere de gemeente en provincie, zorginstellingen, arbeidsbemiddelaars, vrijwilligers en zelfs de reclassering.

Taakstraf

‘Bij ons werkt iedereen met elkaar. Gelijke monniken, gelijke kappen’, zegt Aryan Klein niet zonder trots. Daarmee doelt hij op het bonte gezelschap dat in de weer is op het zes hectare metende terrein van Slot Schaesberg. Dan heb je het bijvoorbeeld over mensen die in een re-integratietraject zitten, stagiaires, mensen met een verstandelijke beperking die er in het kader van dagbesteding werken en mensen die er een taakstraf uitvoeren. Daarnaast is er nog een groep actieve recreanten en een bataljon van maar liefst 90 vrijwilligers.

‘Heel Europa staat vol monumenten’

‘Stigma’s, daar doen we hier niet aan. Iedereen kan hier naar eigen mogelijkheden meedoen.’ Vanzelf gaat dat natuurlijk allemaal niet. ‘Mensen in de dagbesteding moeten gecoacht worden, anderen hebben hulp nodig bij schulden- of verslavingsproblematiek en daarnaast kijken we samen met regionale arbeidsmarktbemiddelaar WSP voortdurend of er ook mensen gedetacheerd kunnen worden.’ Soms is dat niet bepaald gemakkelijk, erkent Klein. Maar hij noemt het een ‘voorrecht’ om zo te kunnen werken.

‘Er werkte hier een jongen die een taakstraf uitvoerde. We hadden een klus voor ‘m, namelijk de verlichting in ons bezoekerscentrum in orde maken. Daar is hij aan begonnen, maar de tijd van z’n taakstraf was te kort om het af te ronden. Toen is hij even later op eigen initiatief teruggekomen. Hij wilde per se de klus af komen maken.’ Aryan Klein lijkt een beetje te glunderen. ‘En we hadden ook eens iemand wiens leven een beetje uit de bocht was gevlogen. Maar: hij kon lassen en was goed thuis in elektrotechniek. Hij heeft een hele tijd hier gewerkt, kreeg zijn leven weer op de rit en uiteindelijk kreeg hij een vaste baan bij een verhuurbedrijf.’ In een beschutte omgeving aan jezelf werken, ervaring opdoen en wennen aan werkritme, vat Klein samen. Maar ja, voor Slot Schaesberg ging de genoemde techneut verloren... ‘Ik app nog weleens met hem’, zegt Klein. Het lijkt of hij ‘m mist.

Blikvanger

Op het terrein van Slot Schaesberg is momenteel van alles te zien én te doen. Blikvanger bij de ingang is de poorttoren die in de steigers staat. Houten steigers welteverstaan. Klein: ‘Dat wilde ik zo. Het moet zoveel mogelijk zoals het vroeger was.’ Dit geldt ook voor de timmerwerkplaats, het atelier voor natuursteen en de smederij; de elementen voor de bouw en reconstructie van het park worden op ambachtelijke wijze gemaakt. En dan is er ook nog een historische tuin, een historische boerderij met dezelfde diersoorten die er vroeger ook gehouden werden, een speeltuin en natuurlijk het slot zelf, waar eveneens druk aan gewerkt wordt. En wat je allemaal in het bezoekers- en educatiecentrum, compleet met brasserie, kunt doent laat zich raden.

Terwijl een grote groep scholieren passeert – Slot Schaesberg werkt samen met de Cultuurbox die educatieve uitjes voor kinderen organiseert – vragen we het maar ‘ns op de man af: hoe verzin je nou zo’n project? ‘Ik werkte op de Bataviawerf in Lelystad (waar het VOC-schip Batavia uit de 17e eeuw werd gereconstrueerd – red.) en in 2012 kregen we bezoek uit Landgraaf. De gemeente was namelijk op zoek naar mogelijkheden voor dit terrein. Maar er was nog niks, geen stroom of zo, helemaal niks.’ Maar Klein zag het voor zich en zette samen met de gemeente en wat hij noemt ‘een stevig netwerk’ zijn schouders eronder. ‘Doén! Dat was wat ik dacht. Gelukkig stond ik er niet alleen voor. Er was veel goodwill.’ Zo goed en zo kwaad als het ging vestigde hij zich in de oostelijke Mijnstreek en ging aan de slag. In 2015 meldde zich BOEi, een organisatie die zich richt op de herbestemming en restauratie van cultureel erfgoed. ‘Aan de expertise van BOEi heb ik veel te danken.’

Betrokkenheid

‘Hier kun je mooi zien welke verschillende steensoorten er door de jaren heen gebruikt zijn.’ Aryan Kleins hand glijdt over de onderste lagen van een muur in de poorttoren. ‘Kijk, tegenwoordig hoeft een metselaar bij wijze

van spreken niet meer na te denken. De architect ontwerpt en de metselaar voert uit. Punt. Maar vroeger moesten metselaars ter plekke oplossingen bedenken. Verzakte tijdens de bouw een muur een beetje, dan moest daar iets op bedacht worden. Ambachtelijk, maar ontzettend arbeidsintensief. Ik zie een stukje toekomst in het combineren van ambachtelijk bouwen met moderne technieken. Zoals frezen.' Hoe ziet dat stukje toekomst er dan uit? 'Wel, heel Nederland, nee, héél Europa staat vol monumenten. Om die te restaureren zijn ambachtelijke vaklui nodig! Maar steeds minder jongeren zijn tegenwoordig bereid om over dat soort uitdagingen na te denken; bouwvakkers zijn puur uitvoerders geworden. Datzelfde geldt voor het vak van smeden.' Creatief, probleemoplossend en letterlijk constructief bezig kunnen zijn; dat is waar Klein naartoe wil. 'Betrokkenheid is het sleutelwoord, trots kunnen zijn op wat je doet. Ja, daar zie ik toekomst in.' •

tekst Rob Janssen
foto's Maurits Gemmink

beeld DreamStudio by stability.ai©

DE AI-REVOLUTIE

ONVOORSTELBAAR ONTWRICHTEND OF VAN ONSCHATBARE WAARDE?

Niemand raakt erover uitgepraat: kunstmatige intelligentie. Wat betekenen de ontwikkelingen van AI-technologieën voor ons? Worden belangrijke keuzes straks gemaakt door AI in plaats van door mensen? Eén ding is duidelijk: we bevinden ons midden in een revolutie. SP-Kamerlid Renske Leijten: 'We willen niet dat Big Tech ons stuurt.'

De wereld van kunstmatige intelligentie (AI) en de ontwikkeling van artificial general intelligence (AGI) gaat razendsnel. Doembeelden en hemelse vergezichten wisselen elkaar af in de media. Ondertussen zijn er prominente AI-onderzoekers en -ontwikkelaars die oproepen tot een tijdelijke pauze in de verdere ontwikkeling van AI. Want, waarschuwen zij, we kunnen de controle over AI volledig verliezen. Het debat over de toekomst van AI en hoe wij ons daartoe verhouden is dus springlevend.

Wordt kunstmatige intelligentie straks ingezet om ons leven makkelijker te maken en ons werk efficiënter? Maar wat betekent het als AI op termijn misschien zichzelf kan gaan programmeren? Moeten we hier serieus over nadenken?

Realistisch of niet, deze scenario's roepen belangrijke vragen op over macht, controle en verantwoordelijkheid. Daarom is dit het moment om het maatschappelijk debat aan te gaan. De vraag rijst dan ook wie de verantwoordelijkheid moet dragen voor de regulering van AI. Met de technologische race tussen bedrijven en perverse prikkels die niet door de vrije markt worden aangepakt, wordt gesuggereerd dat overheden of een centrale autoriteit zoals de EU nodig zijn om toezicht te houden.

Naast deze zorgen over de risico's zijn er ook andere aspecten waar maatschappelijke en politieke antwoorden op moeten worden bedacht. Denk bijvoorbeeld aan de opkomst van deepfakes, kwesties rond auteursrechten, banenverlies en mogelijke vooroordelen en discriminatie van AI-systemen. Renske Leijten houdt zich voor de SP bezig met deze ontwikkelingen en beantwoordt enkele prangende vragen.

› Er zijn zorgen dat de ontwikkeling van AI uit de hand aan het lopen is, mede omdat het in intelligentie toeneemt en straks zichzelf kan programmeren. Is dit iets waar we ons druk om moeten maken?

'Mensen zijn bang voor het onbekende. Bepaalde theorieën worden gemaakt door mensen die totaal niet weten waar ze het over hebben. Ze zijn bang voor het vreemde omdat het niet beheersbaar is. Vroeger waren mensen ook ontzettend bang voor andere technologieën. Toen hebben we geleerd die technologie te gebruiken om ons leven beter te maken, en zo moeten we er volgens mij nu ook naar kijken. Toen de eerste auto's op de weg kwamen, was het ontzettend gevaarlijk. Er waren veel dodelijke ongevallen en er waren geen verkeersregels. Het was ook een revolutie, en toen hebben we verkeersregels gemaakt, snelheidsregels ingesteld, auto's gereguleerd, en dat moeten we nu ook snel doen. Volgens mij moeten we hier pragmatisch over denken.

Denk ook hieraan: negativiteit verkoopt beter dan positiviteit. Dat zie je ook bij de discussie over AI-algoritmes. Koppen in de krant die de lezer een bepaalde kant op duwen. Ik zou graag zien dat de SP een rol speelt in het morele debat hierover. Dus in het stimuleren van het publieke debat over de ethische voorwaarden voor de toepassing van AI. We moeten niet bang zijn, zeker niet naïef, maar wel een positieve rol spelen in het gesprek over regels.'

< **De illustratie** voor dit artikel is gegenereerd door AI. De opdracht van de redactie was: 'Creëer een beeld in Pop Art stijl van de snel evoluerende wereld van kunstmatige intelligentie (AI); en de ontwikkeling van artificial general intelligence (AGI)'.
Opvallend: Na meerdere pogingen (en steeds lichte aanpassing van de opdracht) was het resultaat bijna altijd een man en de huidskleur nooit donker.

foto Wiebe Kiestra

‘We kunnen zelf de grenzen bepalen’

› Is de angst over AI dan volledig onterecht? Oftewel, is de AI-ontwikkeling beheersbaar?
‘Nou, dat weet ik niet. Ik denk dat we het streng moeten reguleren en regels moeten opstellen. Dat is ook wat AI-ontwikkelaars zeggen. Je kunt technologische vooruitgang nooit stilleggen, maar je kunt wel regels vaststellen. Kijk, Italië heeft bijvoorbeeld gezegd dat ChatGPT moest stoppen binnen zijn grenzen. Dat land wilde eerst duidelijkheid hebben over privacywaarborgen, gegevensopslag en gegevensgebruik. En toen het die waarborgen kregen, werd het weer toegestaan. Een overheid kan dat dus doen. Bovendien zijn er allerlei technologieën in onze samenleving waarvan we zeggen dat we die niet overal op toepassen. Maar als het gaat om de digitale wereld, hebben we daar nauwelijks regels voor. Dat is het grote probleem. We praten nu over zelflerende algoritmes, maar wat gebeurt er bijvoorbeeld met gezichtsherkenning op straat? Hoe wordt dat gebruikt? En wat dacht je van de slimme energiemeter thuis? Of digitaal geld en digitale identificatie? Voor al deze zaken geldt: we moeten niet bang gemaakt worden en het gesprek niet uit de weg gaan om regels op te stellen.’

› Hoe gaan we om met technologische innovatie die aan de andere kant van de oceaan ontwikkeld wordt, maar via het internet ook een grote impact op ons heeft?
‘Wij bepalen wat hier wel of niet binnenkomt, vergelijkbaar met bepaalde kankermedicijnen die wel op de markt zijn in Nederland en niet in Frankrijk, en vice versa. We kunnen zelf de grenzen bepalen. Zoals Italië deed met ChatGPT. Ik denk dat het verstandig is om een vergelijking te maken tussen digitale ontwikkelingen zoals AI en geneesmiddelen. AI is overal aanwezig, bijvoorbeeld bij stoplichten, in algoritmes op sociale media en in de systemen van de belastingdienst. Wanneer het een toepassing wordt om gedrag te beïnvloeden, moeten we voorzichtig zijn en kijken naar toelatingscriteria. Want alle positieve aspecten hebben ook een negatieve keerzijde, net als medicijnen. Als je een medicijn gebruikt wanneer je ziek bent, word je beter, maar als je niet ziek bent, word je er slechter van. Op dezelfde manier kunnen we kijken naar AI-toepassingen en beoordelen of ze schadelijk zijn voor kinderen, sociale ontwikkeling, enzovoort. Het argument dat beperkte toelating in Nederland of Europa niet mogelijk is omdat het wereldwijd toegankelijk is via internet, moeten we loslaten.

Het grote probleem met technologische ontwikkeling en de digitale wereld is dat de regulering achterblijft bij de snelle veranderingen. Op dit moment gaat de discussie over regulering de verkeerde kant op, waarbij Europa zich alleen richt op markttoegang: wanneer mag iets wel of niet op de markt komen. We zouden een stap verder moeten gaan en ons afvragen: wat mag er op de markt komen? Dit kunnen we doen door een toelatingssysteem te creëren. Bij Facebook hebben we gezien dat er verschillende zaken werden ingezet, zoals data-analyse, wat een negatieve rol speelde in het Brexit-referendum en extreemrechts aanzienlijk heeft bevorderd. Nu kunnen we zeggen: dat mag niet meer! En als ze het toch doen, krijgen ze hoge boetes of worden ze van de markt gehaald.’

Big Tech-ontwikkelaars hebben aan de bel getrokken omdat ze willen pauzeren met ontwikkelen, maar ‘gedwongen’ worden om door te gaan door hun aandeelhouders. Tegelijkertijd durven ze niet op te stappen omdat de bedrijven niet zullen stoppen en ze bang zijn om controle te verliezen als ze buitenstaander worden. Wat moet hier het antwoord op zijn?
‘Niemand kan ‘gedwongen’ worden om iets verder te ontwikkelen, dat vind ik echt een zwaktebod. Ik ken hun pleidooi. Ik heb hun brief met hun noodkreet ook gezien. We hebben daar Kamervragen over gesteld, maar ik vind het een slecht argument om te zeggen ‘wij worden gedwongen door het kapitalistische systeem’. Het kapitalisme is een klotesysteem, maar dan is er nog altijd zoiets als morele intrinsieke vrijheid om

te zeggen “ho, stop!”. Als ze met elkaar die brief kunnen schrijven en een appèl kunnen doen op overheden dat dit gestopt moet worden, kunnen ze ook gewoon stoppen. Zeggen: “Als ik het niet ontwikkel, ontwikkelt een ander het”. Dat is een vals argument, dat is een beetje het argument van de burgemeester in oorlogstijd, “Anders doet een ander het en die is misschien erger”.

Als antwoord hierop denk ik dat het heel goed is als we blijven uitleggen wat AI is: uiteindelijk is AI door mensen geleerd en door mensen geïnstrueerd. Dus zolang je dat blijft terug redeneren, kun je ook blijven uitleggen dat mensen dus kunnen ingrijpen. En daarmee kun je mensen dus geruststellen.’

Dit haakt in op een andere discussie. Als AI door mensen is geïnstrueerd, betekent dit dan ook dat degenen die de technologie ontwikkelen representatief moeten zijn voor de gehele samenleving? Dus dat de data input niet overwegend van, bijvoorbeeld, witte, rijke mannen afkomstig is?
‘Dit is een van de redenen waarom we niet willen dat AI ons profileert. Afgezien van een kleine groep mensen die het echt wisten, was tien jaar geleden de algemene opvatting in de samenleving dat alles wat een computer voor jou doet neutraler is en dat een rekenmachine beter kan rekenen dan een mens. Maar het is zo dat een rekenmachine vooral sneller kan rekenen dan een mens, niet beter. Ik denk dat we altijd weer naar dat punt terug moeten om dat te realiseren. Het is zo dat degene die de geschiedenis schrijft de pen in handen heeft, dat is net zo als ik een commissievoorzitter zie met een bepaalde politieke kleur en die houdt de pen vast, dan weet ik het gaat een bepaalde kant op. Dus natuurlijk moet je kijken naar wie het ontwikkelt. Maar we moeten niet vervolgens zeggen: dus daarom is het fout. Want dan val je zelf in de valkuil van de profilering. Dan beoordeel je mensen op basis van hun eigenschappen. Als we profileren, dan weten we dat het kan leiden tot zoiets als het toeslagenschandaal. Het toeslagenschandaal kwam niet alleen door profilering, maar dat heeft de boel wel heel erg versneld en een grotere groep slachtoffers gemaakt.

Wat ik altijd in debatten heb gezegd, is dat we niet willen dat Big Tech ons stuurt, met zijn profilering en zijn algoritmes, maar we willen ook geen overheden hebben die de technologieën van Big Tech kopiëren in hun systemen. Dat is gebeurd. Dus we willen een andere morele standaard hebben bij hoe we onze technologieën inzetten. De SP stelt al tientallen jaren voor om, voordat nieuwe ontwikkelingen worden toegelaten op de markt of in de overheid, ze te laten beoordelen door een ethische commissie.’

Wat kunnen wij als SP nog meer doen in deze AI-discussie?
‘We moeten standpunten innemen en een maatschappelijke discussie op gang brengen. De SP is natuurlijk niet alleen bezig met moties en budgetten. Wij kunnen een rol spelen in de maatschappelijke tendens. De discussie wordt gedomineerd door mensen die zeggen: “Jullie mogen niet meedoen aan de discussie, want je bent geen techneut.” Dat zeggen Europarlementariërs die zich laten beïnvloeden door Big Tech-lobbyisten. En dat is een gevaarlijke tendens, want dan laat je de democratie, die uiteindelijk de sleutel is, buiten spel. Het alternatief is ervoor zorgen dat iedereen aan het debat kan deelnemen. Dat iedereen gelijke toegang heeft tot de kennis en de argumentenkaders kent. Om dit te kunnen, moet je goed kunnen argumenteren, maar mensen moeten ook niet bang worden gemaakt, want dan werkt het proces niet.

‘Een rekenmachine kan sneller rekenen dan een mens, maar niet beter’

We moeten iedereen hierbij betrekken. Niet: “Ik weet niet precies hoe het werkt, dus ik spreek me er niet over uit”. Je kunt wel een moreel standpunt innemen. Je weet misschien niet precies hoe een televisieprogramma wordt gemaakt, maar je kunt wel zeggen of het wenselijk is dat kinderen ernaar kijken, ja of nee. Doe dat ook met technologie. Dat is een rol die de SP kan spelen, mensen het zelfvertrouwen geven waardoor ze wel hun mening laten horen bij een enorme ontwikkeling als deze.’ •

tekst Sharron Winkelhorst

ONLINE ECHOKAMERS

Onderzoekers, zoals Benjamin Ho in zijn boek “Why trust matters”, tonen aan dat met de toename van digitale informatiestromen en de opkomst van sociale media er een toename in polarisatie en verdeeldheid is in de samenleving. De onderzoekers zien onder andere een verklaring in de werking van sociale media-algoritmes op basis van AI. Die zijn namelijk ontworpen om gebruikers betrokken te houden bij hun content. De algoritmes zijn geprogrammeerd om alleen informatie te tonen die aansluit op de voorkeuren, gedrag en interesses van de gebruikers. Hoe langer en vaker mensen actief betrokken zijn op sociale media-platforms, hoe meer geld die platforms namelijk kunnen verdienen aan advertenties. Bots krijgen op deze manier data die ze in staat stelt mensen te manipuleren.

Door het creëren van een gepersonaliseerde informatieomgeving waarin gebruikers voornamelijk worden blootgesteld aan informatie die hun bestaande overtuigingen en opvattingen bevestigt, kunnen mensen in echokamers raken waarin afwijkende meningen en perspectieven ondervertegenwoordigd zijn. Ook wordt het aangemoedigd om content steeds sensationeler te maken, of zelfs te verzinnen (zoals fake news), want dit levert het meeste betrokkenheid op, en dus winst. Het gevaar daarvan is een toenemend wantrouwen in traditionele instituties, zoals de oude media en overheid, en ook een wantrouwen in de werking van de democratie.

GRAAIFLATIE: DE GROTE ONGELIJKMAKER

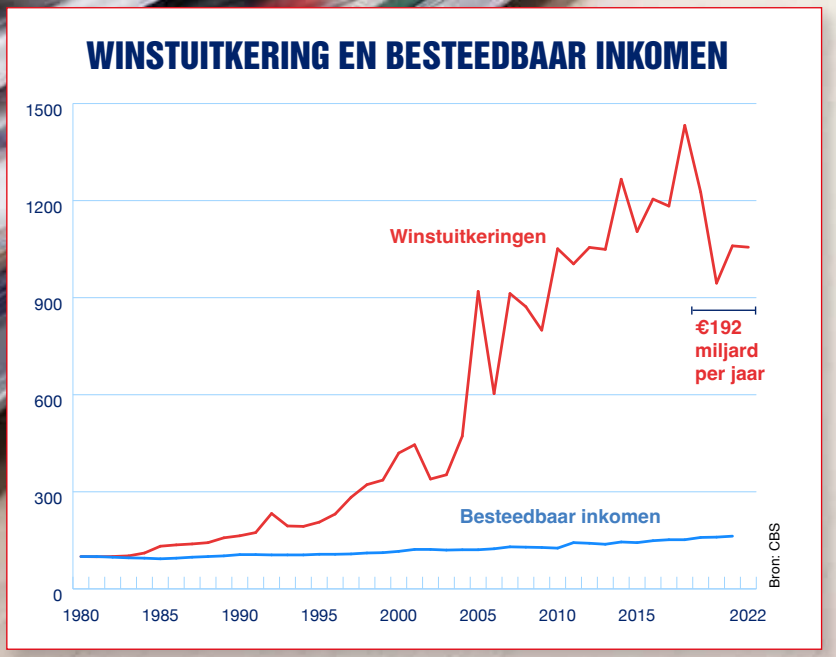

Er is een ordinaire diefstal aan de gang, op klaarlichte dag. En dat al maanden achtereen. Je merkt het in de supermarkt en op je energierekening. Alles wordt duurder, dat is inflatie. Met hoge prijzen worden nu nog hogere winsten worden gemaakt. Dat is graaiflatie.

ER VERSCHENEN IN DE AFGELOPEN maanden verschillende onderzoeken naar de oorzaken van deze graaiflatie. Een korte bloemlezing:

"Winsten stegen met 9,4% in het vierde kwartaal van 2022, jaar-op-jaar, en zorgden voor meer dan de helft van de binnenlandse prijsdruk in dat kwartaal", zo schrijft de Europese Centrale Bank (ECB) in maart 2023.

"Bedrijfsmarges zijn fors gestegen in recente jaren – dit is de keerzijde van sterk hogere prijzen maar slechts bescheiden hogere lonen", schrijft het Internationaal Monetair Fonds (IMF) in april 2023.

"Als bedrijven de stijging van hun verkoopprijzen hadden beperkt tot wat strikt noodzakelijk was om hun winst op peil te houden, dan had de stijging van afzetprijzen in 2022 theoretisch gezien 2,2 procentpunt lager kunnen uitpakken," zo schrijft de Rabobank in mei 2023.

De rode draad: winsten zorgen ervoor dat de inflatie hoog is. Oftewel, alles wordt duurder zodat bedrijven meer winst kunnen maken. Volgens de Rabobank is ongeveer 20% van de hogere prijzen terug te voeren op het vergroten van die winstmarges. Volgens de ECB zelfs 50%.

Die hogere winsten worden niet gebruikt voor nieuwe investeringen of hogere lonen, maar voor winstuitkeringen aan aandeelhouders. Dat zijn degenen in een bedrijf die niet werken, maar wel geld krijgen. Tussen 2020 en 2022 zijn de winstuitkeringen aan aandeelhouders in Nederland met bijna €19 miljard gestegen. Dat blijkt uit onderzoek van de SP op basis van CBS-cijfers.

WINST-PRIJSSPIRAAL IN PLAATS VAN LOON-PRIJSSPIRAAL

In de zomer van 2022 bracht de SP de publicatie Inflatie en Ongelijkheid uit. Op basis van onderzoek werd toen vastgesteld dat er geen sprake was van een loon-prijsspiraal, maar van een winst-prijsspiraal. Bij een loon-prijsspiraal worden de lonen verhoogd, waardoor de kosten van een bedrijf stijgen. Die worden doorgerekend in de prijs met als gevolg inflatie. Om dat dan weer te compenseren worden de lonen weer verhoogd, en zo kom je in een spiraal terecht.

Dat is nu totaal niet aan de orde. Vrijwel alle loononderhandelingen zijn tot nu toe geëindigd in een loonsverhoging lager dan de inflatie. Dan hebben medewerkers dus minder te besteden.

De onderzoeken van IMF, ECB, FNV en Rabobank laten zien dat er eerder sprake is van een winst-prijsspiraal. Dat werkt zo: bedrijven willen meer winst maken en veel geld uitkeren aan aandeelhouders. Daardoor stijgen de kosten en dat berekenen ze in de prijzen door. Dan heb je inflatie. Daardoor zijn bedrijven weer meer geld kwijt aan hun onderlinge handel. Om de winsten en aandeelhoudersuitkeringen op peil te houden, verhogen ze dan weer hun prijzen. Zo organiseren ze hun eigen spiraal.

KLAAS KNOT KIEST KAPITAAL

Nu meerdere bedrijven na stakingen door de knieën gaan voor 10% loonstijging of meer, worden we gewaarschuwd. Klaas Knot, president van De Nederlandsche Bank tikte de vakbeweging in Buitenhof op de vingers. 'Als de lonen 10 tot 14% stijgen, dan dreigt er een loon-prijsspiraal te ontstaan. Dan komen we in een recessie en vallen er ontslagen.'

Hiermee kiest Klaas Knot voor kapitaal. Door de vakbeweging aan te spreken, maar niet de eigenaren van bedrijven die juist de prijzen verhogen. Terwijl de winsten nu met €327 miljard alle records breken, volgens het CBS.

Klaas Knot zelf kreeg vorig jaar maar liefst €465.000 op zijn rekening bijgeschreven. Terwijl de De Nederlandsche Bank onder de Balkenendenorm (Wet Normering Topinkomens) zou moeten vallen en die norm in 2022 op €216.000 stond. Met zo'n portemonnee is het makkelijk oproepen tot loonmatiging.

EEN NIEUW AKKOORD VAN WASSENAAR

Aan de loon-prijsspiraal van de jaren '70 werd een einde gemaakt met het Akkoord van Wassenaar. Daarin werd afgesproken dat vakbonden stoppen met hogere looneisen in ruil voor werktijdverkorting.

Er is nu een nieuw Akkoord van Wassenaar nodig. Daarin moet worden afgesproken dat de winstuitkeringen van bedrijven moeten worden getemperd, zodat er een einde komt aan de winst-prijsspiraal.

Er zit een flinke rem op de loonontwikkeling, doordat medewerkers met bedrijfseigenaren moeten onderhandelen over het loon. Maar op de winstuitkering zit geen enkele rem. De aandeelhoudersvergadering gaat zelf over de eigen uitkering. De directie is nota bene zelf meestal ook bezitter van nogal wat aandelen waardoor zij zelf profiteren van een hoge uitkering. Daarom moet de winstuitkering onderdeel worden van de onderhandelingen tussen medewerkers en bedrijfseigenaren.

Na jaren van ongeremd groeiende ongelijkheid is het antwoord op graaiflatie niet minder, maar meer gelijkheid. •

tekst Eduard van Scheltinga en Ruud Kuin
foto ANP/ Hollandse Hoogte/ Richard Brocken

CRISIS BIJ DE BANKEN

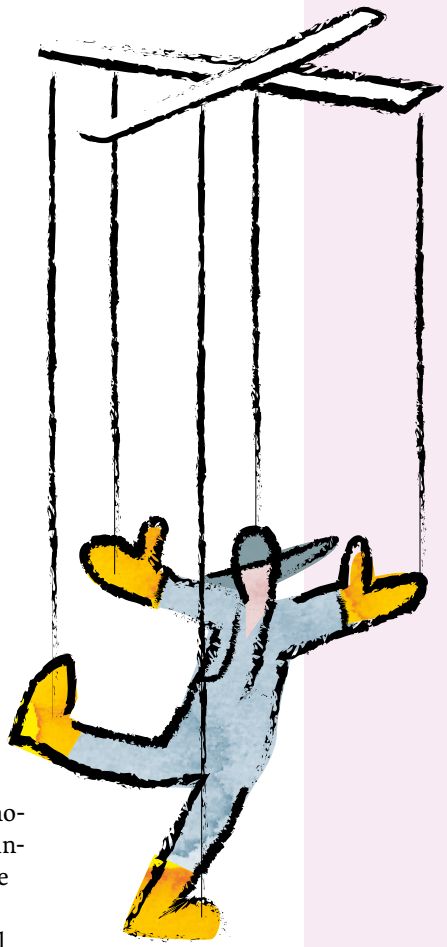

Vijftien jaar na de kredietcrisis, waarin veel Westerse banken failliet gingen en ook Nederlandse banken in de problemen kwamen, heerst er weer onrust in de financiële wereld. In korte tijd gingen de Noord-Amerikaanse banken Silicon Valley Bank en Signature Bank failliet. Even later moest het Zwitserse Credit Suisse worden gered, net als de Noord-Amerikaanse First Republic Bank. Waarom gaat het weer zo mis in de bankenwereld?

DE AFGELOPEN JAREN hebben Westerse centrale banken geprobeerd om de economie te laten groeien. Door de rente heel laag te houden was het voor ondernemers relatief goedkoop om geld te lenen. Deels ging dat geld naar echte bedrijven, maar omdat een lage rente het ook goedkoper maakt om geld te lenen om huizen en aandelen te kopen, ging er ook veel geld naar deze vormen van vermogen.

Sinds de inflatie is ontploft hebben de centrale banken hun beleid volledig omgegooid. Volgens de centrale banken wordt de inflatie (in ieder geval deels) veroorzaakt doordat de economie nu juist te hard groeit. Men denkt dan dat er simpelweg te weinig mensen zijn om al dat werk uit te voeren. Wanneer de centrale bank de rente verhoogt, wordt het juist weer duurder om te investeren, waarna de economie wordt afgeremd en het aantal banen terugloopt. De inflatie neemt dan weer af, denken de Noord-Amerikaanse en Europese centrale banken.

Of hun strategie succesvol is, moet nog blijken. Veel economen zien schokken in de productieketen (onder meer door corona), de duurdere grondstoffen en hogere winstmarges als belangrijke verklaringen voor de inflatie. De hogere rentes zouden de economie dan wel eens onnodig veel schade kunnen doen. Veel bedrijven zullen de hogere rentes niet kunnen betalen, waardoor ze mensen zullen ontslaan of zelfs helemaal failliet gaan. Dat is een hoge prijs, zeker als het niet veel verandert aan de inflatie.

Het beleid pakt in ieder geval prima uit voor de grote Nederlandse banken. Omdat hun spaarders nog maar amper profiteren van de hogere rentes, maar banken wel meer geld krijgen voor nieuwe hypotheken, kunnen ze het verschil tussen die twee rentes gebruiken als winst voor hun aandeelhouders. Andere banken kwamen door de hogere rentes juist in de problemen, zoals verderop zal blijken. En die problemen mag de overheid dan weer oplossen.

tekst Bart Linssen
tekeningen Nenad Mećava

10-03-2023
SILICON VALLEY BANK

Zoals de naam van de bank al doet vermoeden, is Silicon Valley Bank een belangrijke speler in de wereld van de start-ups (innovatieve nieuwe bedrijven die snel groeien, vaak op het gebied van technologie, financiële dienstverlening of geneesmiddelen). Juist deze bedrijven kregen het moeilijker toen de centrale banken hogere rentes gingen vragen. Hogere rentes betekent dat het voor start-ups duurder wordt om leningen aan te gaan, zeker wanneer ze nog niet winstgevend zijn. De waarde van de start-ups stond dan ook direct onder druk.

De grote betrokkenheid bij deze in waarde dalende bedrijven was niet het enige probleem dat Silicon Valley Bank had. Om de risico's van een waardedaling te beperken, investeerde de bank flink in staatsobligaties. Dit zijn relatief veilige beleggingen, omdat andere banken ze vrijwel altijd van je willen kopen. De bank kan ze dus gebruiken om snel aan geld te komen wanneer dat nodig zou zijn. Maar er zit wel een risico aan: als de rente stijgt, nemen deze obligaties door hun vaste lage rente snel in waarde af. Je kunt ze dan nog steeds verkopen, maar wel met verlies.

Een goede risicomanager had dit wellicht aan kunnen zien komen. Maar juist deze positie werd lange tijd niet ingevuld bij Silicon Valley Bank. Ook waren er onvoldoende toetsen vanuit de overheid. Voor middelgrote banken (waar deze bank onder viel) waren de regels onlangs nog versoepeld onder President Trump.

Binnen de start-up wereld werd flink paniek gezaaid over de situatie bij Silicon Valley bank, waarna veel bedrijven hun geld naar elders verplaatste. Dat ging ongekend hard: in een dag tijd werd er meer dan 42 miljard dollar bij de bank weggehaald. Ter vergelijking, bij de grootste bankrun tijdens de kredietcrisis ging het om 17 miljard euro in tien dagen tijd. De snelheid waarmee de bank nu kopje onder ging heeft dan ook vrijwel iedereen verbaast. Al loopt niet elke bank dit soort risico's: het grootste deel van de rekeninghouders waren geen gewone mensen maar vooral start-ups, die snel bij hun vermogen moesten kunnen.

12-03-2023
SIGNATURE BANK

Met het failliet van Silicon Valley Bank ontstond er onrust bij andere investeerders en rekeninghouders. Zouden er nog meer middelgrote banken te veel risico hebben genomen? Al snel werd er gekeken naar Signature Bank, een bank die bekend stond als een expert op het gebied van cryptomunten. Ook deze munten daalden snel in waarde, waarschijnlijk omdat geld lenen om in crypto te investeren duurder was geworden. In paniek haalde veel rekeninghouders hun geld weg bij de bank, wel 10 miljard in 24 uur. Dat was meer dan de bank aankon, waarna een faillissement volgde.

19-03-2023
CREDIT SUISSE

Ook in Europa groeide de angst voor een bankencrisis. Dit maakte een eind aan het Zwitserse Credit Suisse. De bank was al jaren in de problemen, als gevolg van fraude, boetes en slechte investeringen. Bovendien was de bank al een tijdje niet meer winstgevend. Extra investeringen (onder meer van een grote investeerder uit Saudi-Arabië) en garanties van de Zwitserse centrale bank konden niet voorkomen dat de bank abrupt in de problemen kwam. Uiteindelijk werd de bank voor 3 miljard Zwitserse frank (en een hoop garanties van de Zwitserse overheid) verkocht aan concurrent UBS. Opvallend is ook dat houders van speciale obligaties hun geld kwijt waren, terwijl de aandeelhouders nog wel een vergoeding kregen. Deze ongebruikelijke actie leidde direct tot paniek bij andere obligatiehouders in Europa, waarna de Europese Centrale Bank vlug berichtte dit besluit niet zo te nemen bij EU-banken.

01-05-2023
FIRST REPUBLIC BANK

Het duurde even, maar toen viel er opnieuw een Noord-Amerikaanse bank om. First Republic Bank was na het begin van de bankencrisis in de problemen gekomen, doordat voor iedereen duidelijk was dat de bank er kwetsbaar voorstond. Maar liefst 100 miljard dollar werd door rekeninghouders naar andere banken verplaatst. Enkele grote banken probeerde de bank te ondersteunen, maar ook dat weerhield rekeninghouders er niet van om hun vermogen elders te stallen. De bank was niet in staat om dit probleem op te lossen, waarna een toezichthouder de bank te koop aanbood bij enkele banken. Uiteindelijk werd de bank verkocht aan JPMorgan Chase.

WIE IS DE VOLGENDE?

Omdat de inflatie nog maar matig daalt blijven centrale banken de rente verhogen. Dit heeft al veel banken in de problemen gebracht (naast bovengenoemde gevallen moest Silvergate Bank stoppen en is op het moment van schrijven Pacific West Bank in de problemen gekomen). Bovendien is het nog maar de vraag of er niet meer banken volgen. Zo schrijft de Marxistische econoom Michael Roberts dat Amerikaanse banken veel te veel hebben geïnvesteerd in commercieel vastgoed, terwijl ook deze beleggingen snel in waarde kunnen dalen als gevolg van de hogere rentes. In Europa kunnen hogere rentes ook problemen opleveren bij iedereen die te hoge schulden heeft. Denk aan de Zuid-Europese landen met hoge staatsschulden. Als dat fout gaat, is het waarschijnlijk dat ook hier weer banken in de problemen komen.

Wat in ieder geval duidelijk is, is dat de winsten voor de aandeelhouders zijn, terwijl de problemen moeten worden opgelost door de overheid. En dat terwijl de bankensector alleen maar bestaat bij gratie van die overheidsbescherming. Kan dat niet anders? Professor Fred Block (zie interview op pagina 20) denkt van wel: 'Uiteindelijk is bankieren een publiek goed.' •

INTERVIEW: PROFESSOR FRED BLOCK

BANKIEREN IN HET PUBLIEKE BELANG

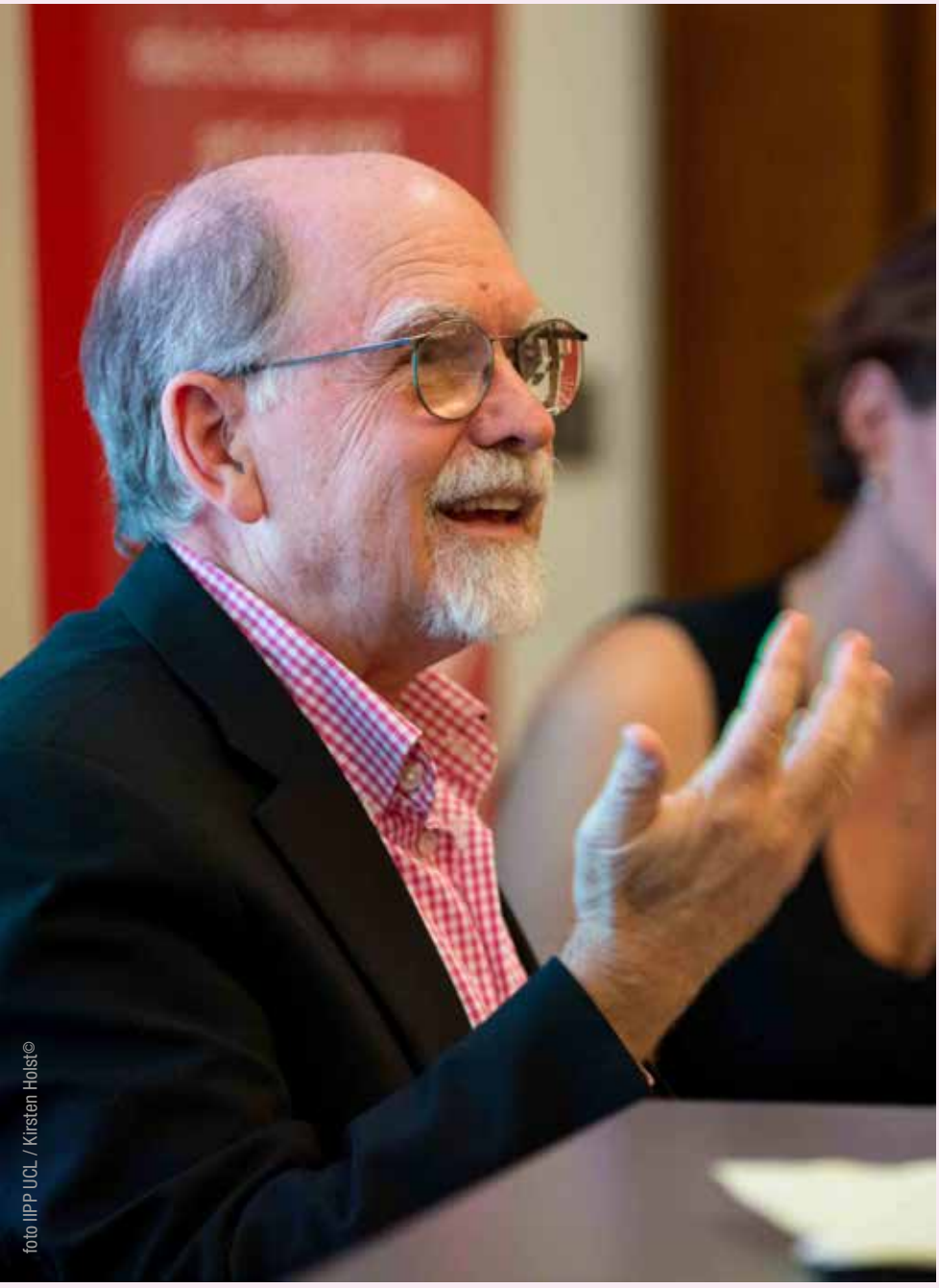

foto IIPP UCL / Kirsten Holst©

Banken kunnen niet bestaan zonder de overheid. Om zeker te weten dat ze te vertrouwen zijn bij het uitvoeren van hun fundamentele taak in de economie, worden ze continu in de gaten gehouden. Als het dan toch fout gaat, staat de overheid klaar om te voorkomen dat de economische schade uit de hand loopt. Tegelijkertijd zijn banken commerciële bedrijven, die zo veel mogelijk winst proberen te maken voor hun aandeelhouders. Gaat dat wel samen? Professor Fred Block schreef samen met zijn collega's een boek over het alternatief: een gedemocratiseerde financiële sector. De Tribune sprak hem eind april via Zoom over dit bijzondere project.

Fred Block is economisch en politiek socioloog en onderzoeks-professor aan de Universiteit van Calofornia, Davis. Hij schreef onder meer de (Engelstalige) boeken 'Capitalism, the future of an ilusion', 'The power of market fundamentalism' en 'The vampire state, and other myths and fallacies about the U.S. economy'.

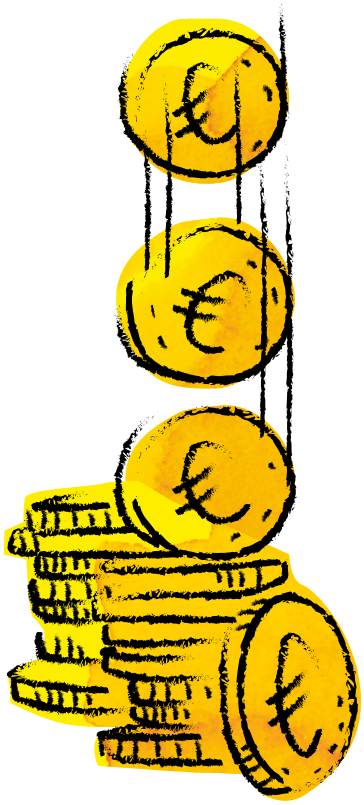

‘De lobby is erin geslaagd de regels te verzwakken’

› Waarom zijn jullie gaan nadenken over het democratiseren van de financiële sector?
Na de kredietcrisis in 2008 werd er veel gesproken over en actiegevoerd tegen de bankensector, onder meer door de Occupy beweging. Vaak werd er door linkse mensen opgeroepen om je geld bij de grote banken weg te halen. In plaats daarvan zou je je geld bij een ander soort banken moeten stallen: gemeenschapsbanken of kredietunies.

Maar als je een verschil wil maken, moet je ook nadenken over echte hervormingsstrategieën. Daarmee bedoel ik dat zo'n strategie zowel haalbaar moet zijn als moet bijdragen aan echte verandering. Daarom besloot ik om het idee van deze alternatieve financiële sector verder te verkennen, op een wat hoger intellectueel niveau.

Daarbij was het voor mij al lange tijd duidelijk dat de manier waarop investeringen worden gedaan, dus de manier waarop banken geld uitlenen of dat juist niet doen, centraal staat bij het in stand houden van het kapitalistisch systeem. De voorstellen die wij doen om kredietverlening te democratiseren, hebben de potentie om het kapitalisme te eroderen. Echte verandering dus.

› Wat is er mis met commerciële banken?
Het grootste probleem is dat de bancaire sector steeds verder gecentraliseerd en geconcentreerd wordt. Slecht een handvol heel vergelijkbare banken, misschien acht of tien, beheren het gros van al het spaargeld. De geldmanagers bij deze banken investeren in de vreemdste zaken, waaronder speculatieve financiële instrumenten. Daarmee vergroten ze in essentie de instabiliteit van de wereldwijde economie, bijvoorbeeld door geld in te zetten op kleine monetaire verschuivingen. Het is allemaal zo ontzettend onproductief. Het heeft niets te maken met echte investeringen.

› In het boek omschrijft u hoe grote bedrijven steeds minder kapitaal nodig hebben om te investeren. Als het even kan worden er eigen aandelen ingekocht, in plaats van geïnvesteerd in onderzoek of nieuwe productielijnen. De grote techbedrijven hebben al helemaal weinig investeringen nodig, vergeleken met de industriegiganten uit het verleden. Tegelijkertijd vinden banken het te duur en risicovol om kleinere bedrijven van leningen te voorzien.
Wat we zien is een proces van desinvestering. Amerikaanse banken zijn steeds verder op afstand komen te staan van de echte industrie. De grote banken zijn meer betrokken geraakt bij speculatie op financiële markten, terwijl ze juist te weinig krediet beschikbaar stellen voor investeringen in infrastructuur, het mkb, organisaties zonder winstoogmerk en investeringen in betaalbare woningen. Neem bijvoorbeeld de twee biljoen dollar die er op een gegeven moment was geïnvesteerd in cryptomunten. Dat is een bezitting die geen waarde in zichzelf heeft, maar een goed instrument is om mee te speculeren.

› In 2008 was er een grote bankencrisis en nu gaan er weer veel banken failliet. Toch is de bankensector niet altijd zo instabiel geweest. Van de jaren dertig tot de jaren tachtig van de vorige eeuw waren er vrijwel geen bankencrises. Hoe kwam dat?
Excessen bij banken, zoals speculeren en zelfs fraude, waren een belangrijke reden waarom de aandelenmarkt in 1929 instortte en de grote depressie begon. In reactie op die crisis was er brede consensus dat de bancaire sector moest worden gereguleerd. Dat is destijds gelukt en men heeft dit vol kunnen houden tot ver na de Tweede Wereldoorlog. Maar op een gegeven moment is de bancaire lobby er toch in geslaagd om deze regels af te zwakken.

Ideologische argumenten speelden daarbij een grote rol. Dankzij het neoliberalisme, of markt-fundamentalisme, hebben we te maken met krachtige ideeën over zelfregulerende markten. Men stelde dat banken rationele actoren waren, die uit eigenbelang niet te veel risico zouden nemen. Bovendien beschikte men over uitgebreide economische modellen en waren de mensen die de risico's in de gaten hielden zeer kundig, zo werd er gezegd. Maar, zoals we de afgelopen weken weer hebben kunnen zien, werkt het in de praktijk heel anders. Er worden enorme risico’s genomen om veel winst te maken.

>

‘Bankieren zou moeten bijdragen aan publieke doelen’

Andere veranderingen speelden ook een rol. Toezichthouders werden afhankelijk van de bankiers om te begrijpen wat ze precies doen en wat de consequenties van hun handelen zijn. Ook zijn banken steeds groter en risicovoller geworden. En ze weten daarbij dondersgoed dat de overheid hen toch wel te hulp schiet als het fout gaat. Er is eigenlijk geen reden meer voor hen om risico’s te vermijden.

Je kunt dit wel proberen op te lossen met betere regulering. Maar dan is het een kwestie van tijd voordat de lobbyisten genoeg druk kunnen zetten om deze weer af te zwakken. Als je dit begrijpt, kom je vanzelf tot de conclusie dat je uiteindelijk toe moet naar financiële instituten die niet gericht zijn op winstmaximalisatie.

› **Banken hebben een dubbele functie in de economie, stelde de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid in een studie van enkele jaren terug. Banken zijn de infrastructuur van het economische verkeer en leveren daarmee een publieke dienst. Maar banken zijn ook commerciële bedrijven waarin geïnvesteerd wordt door aandeelhouders die zoveel mogelijk winst vragen. Hoe kan dat anders?**
Wat ik voorstel is om de bancaire sector voor een groot deel te laten bestaan uit staatsbanken of banken zonder winstoogmerk, zoals kredietunies. Deze banken zijn meer ingebed in lokale gemeenschappen. Maar laat ook helder zijn: wanneer je winstmaximalisatie uit de bancaire sector haalt, los je echt niet alle problemen op. Corruptie en zelfverrijking zullen altijd blijven bestaan, net als nu. Wat je er wel mee bereikt is dat de druk op het hele systeem, om de regelgeving almaar te verzwakken, enorm verminderd. Bovendien open je allerlei mogelijkheden om leningen te verstrekken aan activiteiten die wel nuttig zijn, maar waar de financiering nu echt achterblijft, zoals betaalbare huisvesting.

› **Nu gaat krediet vooral naar winstgevende activiteiten en niet per se naar zaken die nuttig zijn voor de samenleving. Kunnen financiële instellingen die niet gericht zijn op winst betere investeringsbeslissingen maken?**
Jazeker, en dat gebeurt al continue. Kijk naar wat de regering Biden nu doet. De belangrijkste wetten die zij erdoor hebben gekregen, bevatten enorme hoeveelheden publieke kredieten. Daarmee geven ze in feite toe dat de bancaire sector op dit moment niet in de behoefte voldoet om de duurzame transitie te financieren. En om de ontwikkeling van nieuwe technologieën te financieren, die daarvoor nodig zijn. Opvallend genoeg wordt hiervoor een wet gebruikt die tot stand kwam onder George W. Bush, maar die pas door de regering Obama grootschalig werd gebruikt.

Bedenk bijvoorbeeld dat Tesla tot stand kwam door een dergelijk kredietprogramma. Zij kregen een private lening van 780 miljoen, maar alleen door de garanties van de centrale bank, waarmee alle risico’s feitelijk werden weggenomen. President Biden gaat nog een stap verder, door maar liefst 100 miljard aan garanties mogelijk te maken. Je kunt je voorstellen dat iets vergelijkbaars moet gebeuren om het tekort aan betaalbare huisvesting op te lossen.

› **In jullie boek wordt uitgebreid stilgestaan bij investeringsbeslissingen die de overheid op deze manier al maakt. Zijn publieke banken dan wel de enige oplossing voor het tekort aan kredieten voor dit soort belangrijke investeringen?**
Uiteindelijk is het ook belangrijk dat er democratische verantwoording wordt afgelegd. Anders kun je net zo goed een groot staatsfonds oprichten en een paar bankiers de macht geven om alle beslissingen te maken. Dat verandert niets aan de fundamenten van onze economie. Bij onze voorstellen waren we ons er juist erg van bewust dat we verder moesten gaan dan de technocratische discussie over hoe banken geleid zouden moeten worden.

Tegelijkertijd moeten we er rekening mee houden dat bankieren wel echt een vak is. Je hebt enorm veel kennis en inschattingsvermogen nodig om de juiste investeringsbeslissingen te maken. In de voorstellen die wij doen combineren we dat met democratische verantwoording, zodat gemeenschappen meer te zeggen krijgen over belangrijke investeringsbeslissingen.

› **Wat voor rol kunnen publieke banken spelen bij een ontwikkeling richting een meer socialistische maatschappij?**
Daarvoor is het belangrijk om te begrijpen wat de sturende rol van rentes zijn in de economie. Daar is nu te weinig aandacht voor. Een publieke bank, of een kredietunie, kan een kinderopvangorganisatie

een relatief gunstige lening verschaffen, bijvoorbeeld voor drie procent. Is diezelfde kinderopvangorganisatie afhankelijk van een private bank, dan is die rente een stuk hoger, bijvoorbeeld 12 procent. Het verschil in de hoogte van die rente is het verschil tussen het wel of niet laten slagen van de hele onderneming.

Dit is een belangrijk argument voor de publieke rol van banken. Het is een manier om de rentelasten voor organisaties die nuttige dingen doen, een stuk lager te maken. Er zijn veel van dit soort sectoren die te maken hebben met een gebrek aan betaalbare financiering: publieke huisvesting, organisaties zonder winstoogmerk die verschillende soorten zorg organiseren, artistieke groepen die een nieuw theater nodig hebben, en ga zo maar door. Dit is helemaal erg in de VS, waar een bedrijf dat zich niet bezighoudt met vastgoed gewoon erg moeilijk aan een lening kan komen.

› Ziet u politiek momentum voor een beweging richting een gedemocratiseerde bancaire sector?
Aan de ene kant ligt het in het verlengde van de acties die president Biden tot nu toe heeft genomen. Om de woningcrisis op te lossen zou het ook een goede stap zijn. Ook neemt deze regering grote woorden in de mond als het gaat om concurrentiebeleid, dus dat bedrijven niet te machtig mogen zijn. Als ze dat ook gaan toepassen op de financiële sector dan is er van alles mogelijk. Maar helaas hebben we dat nog niet gezien.

› In de voorstellen uit uw boek is er ook ruimte voor private banken. Wat is er dan anders dan nu?
Ook in een gedemocratiseerde financiële sector zal er altijd ruimte blijven voor niches. Je kunt je voorstellen dat er dan banken zijn die winst maken, maar dat zal niet meer zo hoog zijn als nu regelmatig het geval is. Aan de mate waarin banken nu betrokken zijn bij speculeren, zal in ieder geval een eind worden gemaakt. Uiteindelijk is de kern dat bankieren een nutsvoorziening is, die moet bijdragen aan publieke doelen. •

tekst Bart Linssen
tekeningen Nenad Mećava

TIJD VOOR EEN PUBLIEKE BANK

foto Joshua Versijde

In zijn zeer leesbare boek Van wie wordt ons geld? beschrijft SP-Tweede Kamerlid Mahir Alkaya hoe commerciële banken zo belangrijk zijn geworden voor onze economie. Tegenwoordig maken drie grote banken de dienst uit in Nederland. Zij zijn te groot en belangrijk om ooit failliet te gaan. Alkaya pleit voor een alternatief: een publieke bank waar iedereen tegen een normaal rendement het spaargeld kan stallen. Al jaren strijdt de SP'er voor dit plan, waarvoor steeds meer steun komt. Zo pleit inmiddels ook de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid voor het oprichten van zo'n publieke bank.

Tegelijkertijd is het boek een ode aan de technologische vooruitgang, ook in de financiële wereld. Alkaya is niet bang voor de verandering die nieuwe digitale munten gaan brengen en wil dit juist vaker op de politieke agenda zetten. Het is aan de democratie om te bepalen wat we met deze nieuwe technologie gaan doen. Dat is beter dan deze ontwikkelingen overlaten aan 'de techneuten in Silicon Valley, technocraten in Brussel en Frankfurt, en grootmachten zoals China'.

Van wie wordt ons geld? Over de stille strijd tussen de oppermachtige banken en de opkomende uitdagers Is te koop op de webshop van de SP.

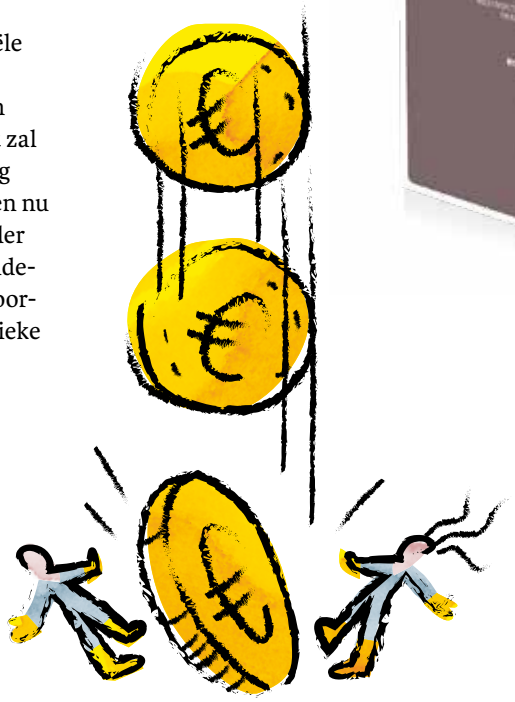

JIMMY DIJK, NIEUWE ZORGWOORDVOERDER IN DE KAMER:

‘ALS ER GEEN SERIEUS ANTWOORD KOMT, KAN IK WEL FEL ZIJN’

Eén dag na zijn installatie op 20 april sprak hij de actievoerders toe die de hal bezet hielden van het Zutphense Gelreziekenhuis dat belangrijke onderdelen dreigt af te stoten. ‘Ja natuurlijk was ik daar’, reageert nieuwbakken SP-Kamerlid Jimmy Dijk: ‘Het behoud van volwaardige streekziekenhuizen is enorm belangrijk. En de komst van een Kamerlid bij een actie maakt indruk. Dat is het signaal: O jee, in Den Haag is er ook aandacht voor.’

foto Joshua Versijde

‘Ik moest in de Kamer af en toe met de ogen knipperen door wat ik zag’

Dijk is geboren in het Noord-Groningse Oldenzijl, studeerde sociologie in Groningen en zat daar vanaf 2010 in de gemeenteraad. Hij is lid van het dagelijks bestuur van de SP en daarin verantwoordelijk voor scholing, partijopbouw en campagnes. ‘Dat blijf ik, maar uiteraard ga ik het op een andere manier invullen.’

› **Je volgt Maarten Hijink op. Was je verrast toen je gebeld werd?**
‘Ik stond op plek tien op de kandidatenlijst en we hebben negen zetels, dus dan weet je dat de kans bestaat dat je iemand moet opvolgen. Toch was het wel even schrikken, ook al omdat het heel snel moest gebeuren. Maar zeker toen ik hoorde dat ik woordvoerder zorg zou worden, had ik er meteen veel zin in.’

› **Als zorgwoordvoerder treedt je in de voetsporen van Agnes Kant, Renske Leijten, Lilian Marijnissen en Maarten Hijink die een klinkende naam hebben opgebouwd voor de SP. Geeft dat geen druk?**
‘Het is vooral een grote eer. Een goede gezondheid staat bij vrijwel iedereen op nummer één. Dat maakt de zorg voor de SP ontzettend belangrijk. Maar het terrein is voor mij niet nieuw: in de gemeenteraad heb ik me al veel met zorgonderwerpen beziggehouden en ook bij de campagne voor het Nationaal Zorgfonds was ik vanuit het landelijk bestuur nauw betrokken. En ik heb veel profijt van de goede naam en het uitgebreide netwerk dat mijn voorgangers hebben opgebouwd. Ik ben al van alle kanten benaderd door mensen die me graag willen helpen en bovendien hebben we uitstekende fractiemedewerkers.’

› **Je hebt 12,5 jaar in de gemeenteraad van Groningen gezeten. Is dat een nuttige voorbereiding op het werk in de Tweede Kamer?**
‘De Kamer is een bijzondere wereld, heel anders dan de gemeenteraad. Neem alleen al dat er twee restaurants zijn: eentje waar alleen Kamerleden mogen komen. Waarom, vraag ik me dan af. Of de collega’s van andere partijen die tijdens een debat binnen komen lopen, een vraag stellen en meteen weer weg gaan, zonder op het antwoord te wachten. Ik moest af en toe met de ogen

knipperen voor wat ik zag. Maar door wat ik meeneem uit de gemeenteraad, is de wetenschap dat je er met alleen argumenten en alternatieven niet komt. In de Groningse raad hebben we successen kunnen boeken doordat we mensen organiseerden en hen een rol gaven in de debatten. Of het nu gaat om de schoonmakers die de gemeente uiteindelijk in dienst genomen heeft, de huurders die na lang aandringen hun schimmelproblemen opgelost zien of de thuiszorgmedewerkers die de dupe dreigden te worden van het faillissement van TSN: doorslaggevend was de combinatie van onze voorstellen en hun verhalen. In de Kamer is dat niet anders. Ook daar is meer nodig dan argumenten. Neem het debat dat we laatst hadden over de problemen van de long-covidpatiënten. Dat kon er pas komen nadat het tv-programma Zembla er aandacht aan had besteed. Eerder wilden de coalitiepartijen dat niet.'

'JIMMY SCHIMMEL'

Tijdens zijn afscheid van de Groningse gemeenteraad prezen de burgemeester en de raadsnestor de tomeloze inzet van Jimmy om mensen uit wijken en buurten naar de raadszaal te halen die anders nooit met de politiek in aanraking waren gekomen. Vaak betrof dat huurders die aandacht vroegen voor de problemen met het slechte onderhoud van hun woning. Dat leverde het vertrekkend raadslid de bijnaam 'Jimmy Schimmel' op. Dijk: 'Daar ben ik trots op!'

› **Weet je al samen met welke mensen je ook in Den Haag successen gaat boeken?**
'Zeker. Vóór de zomervakantie komt er nog een debat over de ouderenzorg. We hebben een meldpunt geopend waar meer dan 2000 schrijnende klachten binnengekomen zijn, die vooral aangeven dat er een schreeuwend gebrek aan zorgverleners is. En wat wil het kabinet? De norm van het aantal ouderen per zorgverlener versoepelen. Schandalig! Bijna de helft van de zorgmedewerkers die hun verhaal naar het meldpunt stuurden geven aan dat ze aan stoppen denken omdat het werk hen over de schoenen loopt. Dan moet je dat werk vooral níet nog zwaarder maken. Ik wil nu de mensen achter de verhalen van het meldpunt bij elkaar halen en kijken hoe we samen druk kunnen zetten. Er moet veel meer geïnvesteerd worden in de ouderenzorg zodat het werk aantrekkelijk wordt en blijft voor jonge mensen. En er moeten op grote schaal zorgbuurthuisachtige voorzieningen komen.'

Een van je eerste optredens was in het vragenuurtje waar je staatssecretaris Van Ooijen stevig aanpakte over het probleem dat steeds meer mensen zorg mijden vanwege de hoge kosten. Ben je altijd zo fel?
'Ik sta daar wel een beetje bekend om. Als het gaat om serieuze problemen waarover ik gesproken heb met veel mensen die ermee te maken hebben, dan moet een minister of andere bestuurder niet komen met een heel technocratisch of helemaal geen antwoord. Gebeurt dat wel, dan ben ik, laten we zeggen, wel wat gepassioneerd.' •

tekst Peter Verschuren

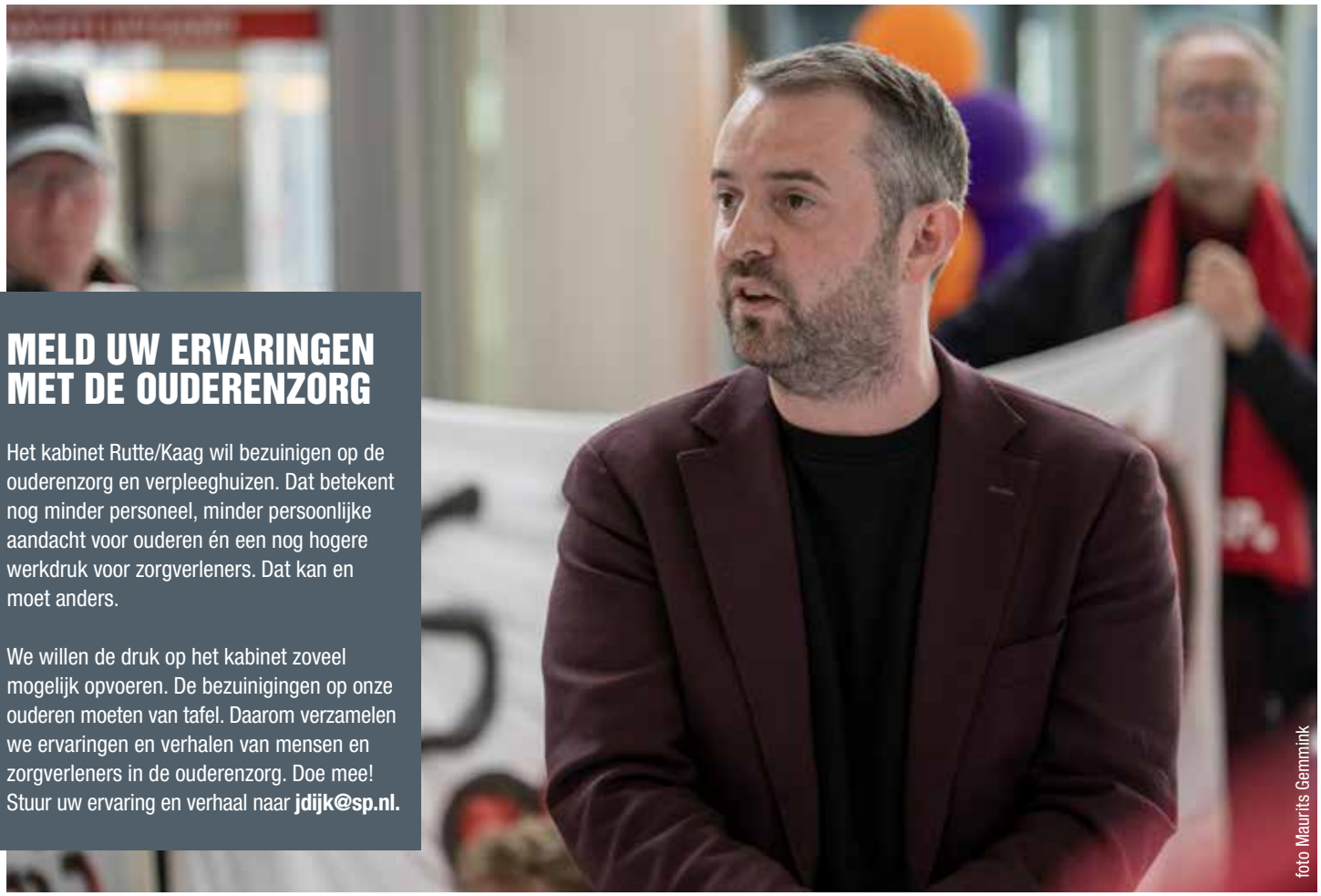

foto Maurits Gemmink

MELD UW ERVARINGEN MET DE OUDERENZORG

Het kabinet Rutte/Kaag wil bezuinigen op de ouderenzorg en verpleeghuizen. Dat betekent nog minder personeel, minder persoonlijke aandacht voor ouderen én een nog hogere werkdruk voor zorgverleners. Dat kan en moet anders.

We willen de druk op het kabinet zoveel mogelijk opvoeren. De bezuinigingen op onze ouderen moeten van tafel. Daarom verzamelen we ervaringen en verhalen van mensen en zorgverleners in de ouderenzorg. Doe mee! Stuur uw ervaring en verhaal naar **jdijk@sp.nl.**

foto Joris van Gennip, ANP©

SP'ER ROBERT BRAND IS WAARNEMER BIJ TURKSE VERKIEZINGEN

'BIJ DE STEMBUREAUS STONDEN ZWAARBEWAPENDE MILITAIREN'

Turkije ging op 14 mei naar de stembus. Historische verkiezingen, die het land en de regio voor de komende decennia vorm zullen geven. Robert Brand van het SP Internationaal Secretariaat was als waarnemer ter plaatse en deed verslag.

Zaterdagavond

"Welcome to Kurdistan!" Het welkom op het vliegveld van Van is hartelijk. Ik ben hier op uitnodiging van de Turks-Koerdische HDP, een socialistische partij waar de SP al jaren een goede band mee heeft. Zo'n 175 HDP-vrienden van over de hele wereld zijn uitgenodigd om als onofficiële verkiezingswaarnemers aanwezig te zijn bij stembureaus in Oost-Turkije, het gebied waar veel Koerden wonen.

Het jaar 2023 markeert het 100-jarig jubileum van de moderne Republiek Turkije. De laatste twintig jaar regeerde Recep Tayyip Erdoğan en zijn AKP met steeds hardere hand over het land. Tijdens de eerste jaren van Erdoğan ging het Turkije voor de wind. Er werd flink geïnvesteerd in de economie, en het westen ziet 'gematigd hervormer' Erdoğan als een bondgenoot. Toetreding tot de EU wordt serieus besproken.

Toch duurt het niet lang totdat Erdoğan stukje bij beetje zijn ware regressieve gezicht laat zien. AKP-kopstukken die hem onder controle houden worden stapsgewijs vervangen. De scheiding tussen moskee en staat vervaagt en de media komen bijna zonder uitzondering in Erdogans invloedsfeer. Kritische geluiden – zoals tijdens de protesten in Gezi Park – worden handhandig de kop in gedrukt.

De kritiek groeit. Het gaat ook steeds slechter met de economie. Er is sprake van hyperinflatie, waardoor veel mensen financieel in moeilijkheden komen. Als op 6 februari van dit jaar het zuiden van het land wordt getroffen door een verwoestende aardbeving, richten de pijlen zich op Erdoğan.

De hulp komt te laat op gang en is niet toereikend. Daarnaast leiden de vele ingestorte appartementencomplexen tot woede over de bouwvoorschriften, waarbij Erdoğan meerdere keren een oogje dichtkneep toen aannemers zich niet aan regels hielden.

Erdoğan leek hierdoor kwetsbaar. De oppositie rook haar kans en een blok van zes partijen schoof een gezamenlijke kandidaat naar voren: Kemal Kılıçdaroğlu. Ook de Turks-Koerdische HDP steunt de kandidaat, al kan het vanwege bezwaren van nationalistische partijen in het blok niet toetreden. Kılıçdaroğlu voert een politieke balanceer-act uit om alle kikkers in de kruiwagen te houden.

Stembureau in een school

Onze delegatie, vlnr Matt Kirkegaard - Progressive International; Stan De Spiegelaere - Uni Europ; Jussi Virkkunen - Kansan Uutisten; Robert Brand - SP; Mai Kivelä - Vasemmistoliitto; Daniël Kopp - Progressive International; Veronika Honkasalo - Vasemmistoliitto; Valentina Škafar - European Left; Attila Vajnai - European Left

Het doel heiligt de middelen: Erdoğan moet worden verslagen. Ook als dat betekent dat de Koerden moeten stemmen op een politicus van een partij die hen decennia lang heeft onderdrukt.

Lange tijd is er reden tot hoop onder Erdoğan-tegenstanders, opiniepeilingen doen een omwenteling vermoeden. Maar ook wordt verwacht dat Erdoğan geen middel zal schuwen om de verkiezingen zijn kant op te manipuleren, goedschiks dan wel kwaadschiks. In de aanloop naar de verkiezingen worden honderden politici, journalisten en rechters opgepakt. Turkije leeft in spanning toe naar de belangrijkste verkiezingen in decennia.

Zondagmorgen

Verkiezingsdag. De sfeer is rustig maar gespannen als onze delegatie (3 Finnen, een Belg, Zwitser, Sloveen, Hongaar, Amerikaan en ondergetekende, vergezeld door enkele HDP'ers) bij het eerste stembureau aankomen. De rij staat tot buiten. De sfeer is goed, hoopvol. Ook aanwezig: militairen, zwaar bewapend. Het houdt de mensen bezig. De coördinator van het stembureau wil liever niet dat wij binnenkomen. Dat maakt het voor ons lastig om te oordelen of alles volgens de regels verloopt en Koerden veilig hun stem kunnen uitbrengen.

Ik spreek een jonge jongen genaamd Mohamed. Tijdens het gesprek kijkt hij meermaals over mijn schouder, naar de militairen. Hij stemt op Kılıçdaroğlu, omdat deze heeft beloofd om de gevangen populaire HDP-leider Selahattin Demirtaş vrij te laten. Hij is hoopvol dat verandering aanstaande is.

Ook bij de stembureaus die we daarna aandoen is de militaire aanwezigheid zichtbaar. Bij één stembureau komt een militair verhaal halen. 'Wat komen jullie doen?' 'Namens wie zijn jullie hier?' We besluiten om het conflict te mijden en door te gaan naar een ander dorpje.

Zondagmiddag

We ronden onze tour langs de stembureaus af. De aanwezigheid van de militairen zal effect hebben en we hebben niet kunnen oordelen over de situatie in de stembureaus. Toch komen wij verder geen grote onregelmatigheden tegen. Hoe anders is het elders. Berichten komen binnen: een delegatie in Ağrı wordt gevolgd door de politie, in Şirnak verhindert de politie dat Zwitserse waarnemers een stemlokaal betreden, een delegatie in Batman wordt met uitzetting bedreigd. In Siirt worden twee Spaanse waarnemers waaronder 1 parlementslid gearresteerd, terwijl internationale regels dat verbieden.

Ook andere misstanden bereiken ons via video's op sociale media. Een stemlokaal in Şirnak wordt bestormd door AKP supporters, er breken gevechten uit. We zien een stembusmedewerker die grote stapeltjes stembiljetten afstempelt voor Erdoğan. We rijden terug naar Van. Onderweg passeren we een bus met waterkanon van de oproerpolitie.

> 'Ook Nederlandse media nemen het Erdoğan-narratief over'

Gepantserd voertuig van de oproerpolitie in de stad Van, inclusief waterkanon.

SP EN HDP

Koerden – met 12 tot 14 miljoen een grote minderheid – worden beschouwd als tweederangs burgers in Turkije. Ook onder Erdoğan worden Koerden stelselmatig onderdrukt. Toch zijn de Koerden een factor van belang en is de Turks-Koerdische HDP een grote partij die door haar progressieve signatuur ook niet-Koerden trekt.

Na de mislukte staatsgreep van het leger in 2016 verandert er veel. Het overheidsapparaat wordt 'gezuiverd' van ongewenste elementen. Ook de HDP wordt onderworpen aan de aangescherpte anti-terreur-wetten. Partijleiders Selahattin Demirtaş en Figen Yüksekdağ worden gevangengezet, samen met ca 20.000 andere HDP'ers in de jaren daarna. Internationaal is er kritiek, ook op het politieke Kobani-proces.

SP en HDP onderhouden al vele jaren goede banden. Zo sprak SP-senator Tiny Kox in 2020 op het HDP-congres. Ook protesteerde de SP in 2021 voor de deur van het Turks consulaat in Den Haag voor de vrijlating van gevangen genomen HDP-politici. De HDP nodigt met regelmaat bevriende partijen, journalisten, NGO's uit om tijdens verkiezingen te fungeren als onofficiële waarnemers bij stembureaus in overwegend Koerdische gebieden.

Zondagavond

Alle waarnemers in Van verzamelen zich met partij-officials bij het lokale kantoor van de HDP voor de uitslagenavond. Er wordt druk gebeld en er worden aantekeningen gemaakt. Dan komen de eerste uitslagen binnen. Zoals verwacht komen deze uit landelijke, pro-Erdoğan gebieden. Dit geeft de zittende president direct een (optische) voorsprong. Maar deze loopt in de loop van de avond langzaam terug, en de grote steden en Koerdische gebieden moeten nog komen.

Dan gebeuren er gekke dingen. In HDP-bolwerk Diyarbakir stoppen regeringsofficials opeens met het tellen van de stemmen. In andere plekken waar Kılıçdaroğlu op winst staat tekent de AKP bezwaar aan. Nieuwe verhalen over stembusfraude druppelen binnen. Gevolg: Bakken met stemmen voor de oppositie worden nog niet geteld. Schattingen van niet getelde stemmen lopen uiteen, oplopend tot 4 miljoen.

Ondertussen bericht de 'Erdoğan-pers' non-stop over zijn voorsprong. De tactiek is Trumpiaans. Het narratief wordt ingeslepen.

Dan slaat de stemming om. Terwijl op verschillende plekken in het land het tellen van stemmen wordt stilgelegd, komen er beelden binnen waarop het leger in Şirnak traangasgranaten lukraak woonwijken in schiet. Ook in Van zou de oproerpolitie om de hoek staan te wachten.

Van is veranderd in een belegerde stad, waar politie en leger met gepantserde voertuigen de stad patrouilleren. We vermoeden dat het regime op zoek is naar een escalatie om de noodtoestand uit te roepen en het stemmen definitief te staken. Koerden zijn kalm, de provocaties worden niet beantwoord. Om 2.00 uur droogt de berichtenstroom op. Bedtijd!

Maandagochtend

Buitenlandse media berichten over de 'winst' van Erdoğan. Ook in Nederland: NOS, Volkskrant, Trouw, NRC, Nu.nl nemen het narratief over. De tactiek werkt. Onafhankelijke media melden ondertussen steeds meer meldingen van verkiezingsfraude. Stemmen op oppositiepartijen zijn door de Kiesraad systematisch toegewezen aan partijen in de coalitie van AKP en Erdoğan.

In de middag doet de Raad van Europa verslag van hun waarneming: "Turkije voldoet niet aan de basisprincipes voor het houden van democratische verkiezingen." Het oppositieblok vecht op meerdere plekken de uitslag aan, maar kansrijk is het niet. De rechterlijke macht is stevig in handen van Erdoğan.

Op 28 mei, nadat deze editie van de Tribune naar de drukker toe ging, volgde de tweede stemronde. Wat daarvan de uitslag is weten we bij het schrijven van dit artikel nog niet. Wel is duidelijk dat de extreemrechtse kandidaat Sinan Ogan (5,2% van de stemmen) zijn steun heeft uitgesproken voor Erdoğan. Zijn eis: Verbied de HDP. Dus ongeacht hoe de uitslag er in Turkije uitziet: De strijd van de HDP en de Koerden voor hun bestaan duurt voort en internationale solidariteit blijft nodig. •

tekst en foto's Robert Brand

LINKSVOOR

‘EEN KAMER IS NIET TE BETALEN’

In je vrije tijd je computervaardigheden inzetten voor de SP. Dat doet de 21-jarige ict-student Joeke de Graaf uit Ferwert. En hij is ook bezig samen met anderen een SP-werkgroep in zijn gemeente op te zetten.

tekst Peter Verschuren
foto Karen Veldkamp

Joeke studeert aan de Hanzehogeschool in Groningen en maakt daarvoor een aantal dagen per week een reis van ruim anderhalf uur vanuit het ouderlijk huis waar hij woont. ‘Helaas. Ik zou veel liever dichter bij de school wonen, maar dat is niet te betalen. Dan moet er je echt een baan naast hebben, terwijl je geacht wordt 40 uur per week in je studie te stoppen.’ Een eerdere HBO-studie in het dichterbij gelegen Leeuwarden leverde Joeke slechte ervaringen op. ‘Ik ben daar toen mee gestopt en heb een jaar als ict’er bij de coronateststraat in Leeuwarden gewerkt. Daarna besloot ik de studie toch weer op te pakken, maar nu in Groningen. En de Hanzehogeschool bevalt prima.’

› Wat doe je naast heen en weer reizen en studeren?
‘In mijn vrije tijd lees ik graag en ben ik vaak buiten te vinden met de hond. En ook als hobby mag ik graag programmeren. Allerlei projectjes uitvoeren. Samen met een paar mede ict’ers binnen de SP ben ik nu aan het kijken of we een programma kunnen maken om de uitspraken die politieke partijen door de jaren heen in de stemwijzers hebben gedaan, makkelijker te kunnen vergelijken met het beleid dat ze daadwerkelijk gevoerd hebben toen ze daar de mogelijkheden voor hadden.’

› Hoe kwam de SP op je pad?
‘Ik interesseerde me altijd al voor politiek en mijn opa was al SP-lid, maar dat ik zelf ook lid werd, kwam vooral doordat er in mijn studiegroep een actieve SP’er zit. Met hem heb ik veel gepraat en ik merkte dat mijn ideeën over de politiek prima bij de SP passen. En dat geldt zeker ook voor de werkwijze van de partij: meer doen dan borrelen en vergaderen en juist onder de mensen en op straat actief zijn. Dat spreekt me erg aan en dus werd ik ook lid. Dat was in november vorig jaar.
We zijn nu bezig om te kijken of we in de gemeente Noordoost Friesland een werkgroep van de SP op kunnen zetten. Er zijn in het verleden wel mensen actief geweest. We gaan ze nu benaderen om te vragen of ze weer mee willen doen.’ •

DE SP IN 1980
SOCIALISME EN FEMINISME

Bij de SP is het volop vrouwen aan de top met Lilian Marijnissen als politiek leider en Jannie Visscher als partijvoorzitter. Ook in mijn afdeling Amsterdam is de politieke leiding (Remine Alberts) in handen van een vrouw. Deze dominantie van vrouwen in de SP is niet het gevolg van speciaal beleid, of van vrouwenquota, of van maatregelen zoals positieve discriminatie. De vrouwen zijn vooral in deze posities gekozen omdat ze volgens de SP-leden de besten zijn. Over de positie van vrouwen in linkse partijen is veel discussie geweest. In 1980 leidde dit tot een opmerkelijke brochure van de SP.

Vrouw of samenleving

Ben je een 'Soc-Fem' of een 'Fem-Soc' (uitgesproken als 'sok')? Dat was een vraag die in 1980 niet ongewoon was, als je als vrouw actief was in de arbeidersbeweging. Moest je als linkse vrouw in de eerste plaats socialist zijn en vervolgens ook feminist? Of was je voor alles een feminist en daarna ook een socialist? Dit lijkt een nogal flauw spel met woorden, maar er zat toch een serieuze discussie achter. Namelijk de vraag of je voor de emancipatie van vrouwen vooral moest kijken naar de vrouw (feminisme) of naar de samenleving (socialisme). Een vraag die nu weer actueel is in het debat over identiteitspolitiek.

De politiek was in 1980 vooral een zaak van mannen, in geen enkele partij speelden vrouwen een vooraanstaande rol. De SP leek in sommige opzichten een positieve uitzondering. In 1977 was SP'er Joke van Ballegooijen (samen met Ria Beckers van de PPR) de eerste vrouwelijke lijsttrekker bij de Tweede Kamerverkiezingen. In 1980 zette de SP de discussie in links Nederland op scherp, met de uitgave van de brochure *Arbeidersvrouw en feminisme*. Dat kwam de kleine partij te staan op veel kritiek, vooral vanuit andere linkse partijen. Wat de SP ook over zichzelf afriep, want de brochure was een forse aanval op het toenmalige feminisme.

Arbeidersvrouw en feminisme is geen 'progressieve' brochure: ze is typisch voor die tijd en gaat uit van een traditioneel beeld van de vrouw en het gezin. Wie door de gedateerde tekst heen kijkt, ziet beter wat voor punt de SP destijds wilde maken. De noodzaak van een gezamenlijke klassenstrijd, door mannen én vrouwen: 'Feministen spreken graag over dé vrouw. Dé vrouw moet gelijke rechten krijgen. Wij zeggen dan: wélke vrouwen? Gelijke rechten met wie? (...) Dé vrouwen hebben geen gelijke belangen. Dé mannen hebben geen gelijke belangen. Welke belangen zij hebben, hangt af van hun plaats in de maatschappij.'

Begin jaren tachtig bloeide de vrouwenbeweging en groeide de invloed van feministen, die opkwamen voor de specifieke positie van vrouwen. De SP benadrukte echter dat dé vrouw niet bestond. Het maakte nogal uit of je bijvoorbeeld een hoog opgeleide of een minder hoog opgeleide vrouw was. Of je een rijke vrouw was die profiteerde van de kapitalistische economie of een minder rijke vrouw die daar vooral slachtoffer van was. De belangen van 'mevrouw Philips', stelde de brochure, leken veel meer op die van 'meneer Philips' dan van de vrouwen op de werkvloer bij Philips, die hier vooral werden onderbetaald.

Wie de brochures uit 1980 leest, beseft hoe belangrijk het feminisme is geweest en hoeveel er sindsdien is veranderd. Het beeld van de vrouw was destijds veel bekrompener dan nu, ook in *Arbeidersvrouw en feminisme*. De oproep van toen, dat we voor emancipatie niet alleen moeten kijken naar de identiteit van mensen, maar ook naar hun belangen, is echter nog altijd actueel. Emancipatie van de vrouw gaat om sekse – vrouwen worden nog steeds achtergesteld, zoals in inkomen. In de strijd voor gelijkwaardigheid zijn feminisme en socialisme echter geen tegenstelling, maar voor de toekomst allebei hard nodig. •

tekst Ronald van Raak

Joke van Ballegooijen was een van de eerste vrouwelijke lijsttrekkers. Hier in Oss langs de deuren met de Tribune.
foto archief SP

SP-SUCCES: VASTE HUUR-CONTRACTEN VOOR ONZELFSTANDIGE WOONRUIMTEN

Op 16 mei is besloten dat tijdelijke huurcontracten voor onzelfstandige woningen worden afgeschaft. ‘Een mooie overwinning in de strijd voor woonzekerheid,’ aldus Sandra Beckerman die dit voorstel met steun van D66 indiende. De SP is er trots op dat dit nu eindelijk geregeld is voor honderdduizenden mensen die op kamers of in woningen met gedeelde voorzieningen wonen.

De SP strijdt al jaren voor meer woonzekerheid. Door het voorstel worden de tijdelijke contracten voor onzelfstandige woonruimte afgeschaft. Dat zijn woningen zonder eigen toegang en met gedeelde voorzieningen zoals een keuken of toilet en kamers. Het afschaffen van deze tijdelijke contracten is een goede en broodnodige stap, maar het is nog niet voldoende. De SP wil ook tijdelijke contracten voor grote gezinnen, jongeren, ouderen, mensen met een beperking en voor flexwoningen afschaffen. Deze voorstellen kregen echter nog geen meerderheid in de Tweede Kamer.

Sandra Beckerman: ‘Vandaag is een heel mooie stap gezet. Maar de strijd voor woonzekerheid gaat door. Te veel mensen zitten nog in onzekerheid. Zij hebben net als iedereen recht op woonzekerheid. Dat is geen gunst, maar een fundamenteel mensenrecht.’ •

foto Wiebe Kiestra

CRYPTOGRAM

Horizontaal

7 Driekleur komt in opstand. Daar is ie ondersteboven van. (14)
9 Is getrouwd met de vorst, dus blijft er koeltjes onder. (10)
10 Broodbeleg dat je je niet moet laten afnemen. (4)
11 Hoor 's hier, dat is louter versiering. (7)
12 Vervelend type om met je mee te dragen. (7)
13 Gratis maaltijd, hier, voor de armlastigen. En nog gekookt ook. (10)
17 Nuttig voor het opsluiten van heetgebakerde gevangenen. (7)
18 Zo vereren zij dat gewonnen duivelse mammon. (10 en 6,4)
19 Uren die je (niet) in de file staat. (7)

Verticaal

1 Runt een pension in Europa. (8)
2 Het zijn zeker kledingstukken die u daar grijpt? (10 en 4,6)
3 Vakantie bij deze overheid? Dan geen blauwe envelop in de bus. (12)
4 Lekkernij piekt (ondersteboven) tijdens vorst. (7)
5 Hen legt eieren alleen ter verfraaiing. (7)
6 Zomers hoofddeksel beschermde toch niet tegen de hitte? (10)
8 Geen klein grossierend bedrijf. (11)
14 Soldaat staat altijd aan de ontvangende kant. (6)
15 Zet de hond niet aan, maar ga met hem wandelen. (8)
16 Daar kun je stevig mee voortstappen. (5)

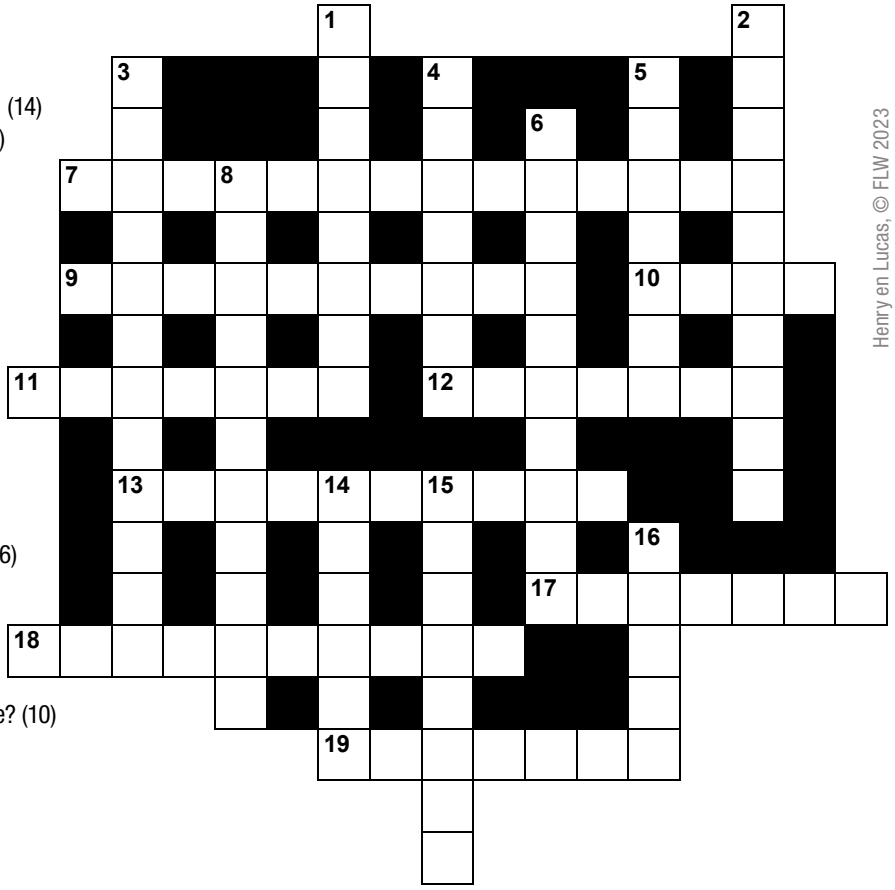

Henry en Lucas, © FLW 2023

1	E	e	r	K	i	t	s	c	h

4	V	e	r	r	ij	k	e	n	d

2	K	u	u	r	M	a	g	A	l

5	R	e	n	S	l	e	c	h	t

3	T	e	s	t	l	e	z	e	r

6	O	p	g	e	s	l	o	k	t

Letters					
1	2	3	4	5	6

Oplossing Anagraaf					

ANAGRAAF

Vind vanuit de Anagrammen en Hints de 6 termen. Plaats van alle termen de letter uit het gele vakje in de tabel 'Letters'.Dit vormt een nieuw anagram: de 6 letters kunnen tot één woord gevormd worden in 'Oplossing Anagraaf'. Stuur dit woord naar de redactie. De 'lange ij' = 1 letter (y). Verbindings-streepjes en spaties tellen niet mee; accenten vallen vaak weg in de anagrammen. Veel puzzelplezier.

OPLOSSINGEN MEIPUZZEL 2023

CIJFERVORM

A1 5; A2 18; A3 4; A4 1; A5 19 (1936);
B1 60; B2 10; B3 61; B4 2.
Eindoplossing: A (22) + B (22) = 44. Maal 4 (**Vorm** in tabel) = **176**.

De winnaar van de meipuzzel 2023 is Jan Boonstra uit Drachten.
Stuur uw oplossing van een puzzel naar keuze vóór 28 juni naar de puzzelredactie van de Tribune; Snouckaertlaan 70, 3811 MB Amersfoort of tribunepuzzel@sp.nl
Vergeet u niet uw naam en adres te vermelden? Onder de inzenders van een goede oplossing wordt een gesigneerd boek verloot uit de SP-boekenstal.

CRYPTOGRAM

Horizontaal

5) Kogelbaan 7) Order 9) Spoorwegovergang 10) Alleen 12) Veefokkerij 13) Page 14) Unitas 15) Non 16) Te 17) Bergop 18) Heupbot 19) Os 21) Rode Diesel 22) Afgod.

Verticaal

1) Hoge ogen gooien 2) Rundveestapel 3) Oudbakken 4) Lange vingers 5) Kip 6) Lawine 7) Oorlogsgod 8) Regeringspost 11) Loper 16) Teer 20) Bit.

foto ANP/Hollandse Hoogte/MediaTV

ONGEKEND ONVERSCHILLIG

‘Hoe is het mogelijk dat de minister-president zo onverschillig is als het gaat om het trauma dat ouders en kinderen hebben en om het wegkijken door bestuurders in het toeslagenschandaal?’ Die vraag stelde SP-Kamerlid Renske Leijten aan Mark Rutte in een debat over het toeslagenschandaal. Tienduizenden ouders werden onterecht beschuldigd van fraude door de Belastingdienst. Deze ouders en kinderen werden vermorzeld door een brute overheid. En jaren later is er nog geen begin van een oplossing.

Leijten: ‘We willen allemaal helpen. Gemeentes willen helpen, uitvoeringsinstanties willen helpen, maar de Belastingdienst ligt dwars. Ondertussen heeft diezelfde Belastingdienst wel genoeg tijd om naar de rechter te stappen, in hoger beroep te gaan als de uitspraak ze niet zint en om de wet op te rekken door in de achterkamertjes met rechters samen te zitten om rechtszaken nóg langer te laten duren. Het is wel klaar met deze minister-president die dit laat gebeuren en onverschillig is over het lot van die mensen. Daarom dienden wij een motie van wantrouwen in. Hij gaat het niet oplossen, dat vertrouwen hebben wij niet.’ •

TRIBUNE

Nieuwsblad van de SP • jaargang 59 • nr. 7 juli/augustus 2023 • € 1,75 • www.sp.nl

27e SP CONGRES

SUCCESSEN BEHALEN MET NIEUW HEEL DE MENS

STANDVASTIG EN STRIJDBAAR

MAHIR ALKAYA KANTELT DE HEERSENDE OPINIE

foto Joshua Versijde

SPEECH SANDRA BECKERMAN DOOR DESKUNDIGEN VERKOZEN TOT BESTE VAN DE MAAND

‘ONS IS ONRECHT AANGEDAAN’

Iedere maand wordt bij het radioprogramma De Nieuws BV de beste speech van dat moment uitgekozen. In juni besloot het panel van deskundigen dat de inbreng van Sandra Beckerman in het debat over het rapport van de parlementaire enquêtecommissie Groningen de titel van beste speech toekwam.

‘Een waanzinnige inbreng’, zo noemde Julia Wouters van Leading Women de speech van Beckerman. ‘We kennen allemaal de woede en schande in de Tweede Kamer. Maar Bekerman analyseert heel goed wat er mis is gegaan. Ze weet kwetsbaarheid en gevoeligheid in haar inbreng te gooien en tegelijkertijd een aanklacht te doen. Echt heel knap gedaan.’

De speech van Beckerman stak volgens de jury met kop en schouders uit boven alle andere (internationale) speeches uit die zij die maand hadden gezien. Voor Beckerman zelf is het een dubbel gevoel omdat het debat en de negatieve uitkomst nog steeds een slechte herinnering is.

Misschien helpt, naast het oordeel van de debatdeskundigen, nog meer de erkenning en dankbaarheid van de 82-jarige Johan Pieter uit Zuidwolde. In een prachtige handgeschreven brief die hij via de Tribuneredactie aan Beckerman stuurde, schreef hij: ‘Een haile dikke “smök” van alle Grönningers, uut dankboarheid veur joen stried tegen een groot onrecht. Scheur’n in ’t hoes is scheur in de ziel.’

Bekijk de veelbesproken speech van Beckerman via https://www.sp.nl/inbrengsandra

DE SP ZET ZICH IN VOOR MENSELIJKE WAARDIGHEID, GELIJKWAARDIGHEID EN SOLIDARITEIT

TRIBUNE IS EEN UITGAVE VAN DE SOCIALISTISCHE PARTIJ (SP) EN VERSCHIJNT 11 MAAL PER JAAR

Redactie
Xander Topma (h), Rob Janssen
Bart Linssen, Peter Sas

Vormgeving
Maurits Gemmink, Nenad Mećava

Aan dit nummer werkten mee
Ronald van Raak, Karen Veldkamp
Peter Verschuren, Joshua Versijde

Foto omslag
Maurits Gemmink

De Tribune op Internet
sp.nl/nieuws/tribune

Abonnement
€ 5,00 per kwartaal (machtiging)
Losse nummers € 1,75.
SP-leden ontvangen de Tribune gratis.

SP algemeen
T (088) 243 55 55
F (033) 462 55 12
sp@sp.nl
sp.nl

Abonnementen- en ledenadministratie
Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort
T (088) 243 55 40
E administratie@sp.nl

Redactie Tribune
Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort
T (088) 243 55 42
F (033) 462 55 12
E tribune@sp.nl

De Tribune in gesproken vorm
Belangstellenden voor de Tribune op cd kunnen contact opnemen met de SP-administratie.

FSC

Incasso contributie
Veel leden van de SP betalen hun contributie via een incassomachtiging. Sinds 1 oktober 2013 incasseert de SP het bedrag van de contributie in de eerste week van elk kwartaal. Daarbij vermelden we, conform wettelijke regels het betreffende lidnummer en het zogeheten incassanten-ID van de SP, te weten NL86ZZZ403462460000. Bij vragen over contributie-inning, kunt u contact opnemen met de ledenadministratie van de SP, via (088) 243 55 40 of administratie@sp.nl

Tenzij anders vermeld, is op de inhoud van deze publicatie de Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel-GeenAfgeleideWerken 3.0 Nederland licentie van toepassing. http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl

IN DIT NUMMER

Interview Mahir Alkaya
'Wij willen échte zeggenschap'
6

Congres Heel de Mens
Trots op het nieuwe beginselprogramma
12

'We gaan de winsten terugpakken'
Zomercampagne barst los
16

Afhankelijk van consultants
Stereconome Marianna Mazzucato fileert de infantiele overheid
18

Mag het een veerpontje meer zijn?
SP'er Lies van Aelst laat het veer weer varen
22

4 **In actie voor onze ziekenhuizen**
26 **SP Jongeren lanceren mbo-manifest: 'Wij verdienen het!'**
28 **LinksVoor: Bas Royen bracht het vuur terug in Kampen**
29 **De SP van toen tot nu: 1981 De volhouder wint**
30 **Zomerpuzzel**
32 **Uitgelicht**

COLUMN

Een echte klimaatpartij is een antikapitalistische partij

Het is onbegrijpelijk dat partijen die zich links noemen staan te juichen bij een vliegtaks, vleestaks, een verplichte warmtepomp of het duurder maken van autorijden. Het zijn niet gewone mensen die het klimaat het zwaarst belasten, maar grote bedrijven en hoogste inkomens. Zij veroorzaken met afstand de grootste belasting voor het klimaat. De rijkste 1% zorgt per persoon voor 10 keer (!) meer CO_2-uitstoot dan de armste 50%. Dus stop met het op kosten jagen van mensen die het minst vervuilen.

Maak van het klimaatbeleid iets collectiefs: kies niet voor autorijden zo duur maken dat het voor mensen met een laag inkomen niet meer te betalen is, maar kies voor gratis openbaar vervoer en goed openbaar vervoer ook buiten de steden, zodat het echt een alternatief is. Kies niet voor het onbetaalbaar maken van een vliegvakantie voor het gezin dat een heel jaar spaart om op vakantie naar Kreta te kunnen, maar kies voor een veelvliegerstaks voor de 8% veelvliegers die verantwoordelijk is voor 40% van de vluchten. Kies niet voor het op kosten jagen van mensen door het verbieden van een cv-ketel en het verplichten van een warmtepomp vanaf 2026, maar kies voor het collectief isoleren van woningen, te beginnen bij de woningen met de slechtste isolatie en de hoogste energierekeningen. Kies niet voor miljarden voor een prijsplafond voor energiebedrijven, maar nationaliseer onze energie zodat we kunnen investeren in schone energie.

Laat bedrijven eerst hun grote winsten inzetten in plaats van hun hand ophouden bij de belastingbetaler voor subsidie. Dat is klimaatrechtvaardigheid. Binnen het kapitalisme zal winstmaximalisatie altijd voorop staan. En dit gaat onvermijdelijk ten koste van mens, dier en klimaat. De beste klimaatpartij is daarom een antikapitalistische partij: de SP!

Lilian Marijnissen
fractievoorzitter SP

MARIJNISSEN: ‘DEZE WAANZIN MOET STOPPEN!’

‘Red onze ziekenhuizen’. Met die leus voerden patiënten, zorgverleners en omwonenden op 22 juni actie bij de Tweede Kamer. Actievoerders uit Zutphen overhandigden een boek met verhalen en hartenkreten aan de aanwezige Kamerleden en Minister Kuipers. Een pleidooi om de voorgenomen sluiting van afdelingen in het ziekenhuis tegen te houden. Even later debatteerde de Tweede Kamer met een volle publieke tribune over de ziekenhuiszorg.

SP-FRACTIEVOORZITTER MARIJNISSEN leidde de actie. ‘Deze waanzin moet stoppen. Ziekenhuiszorg dichtbij is ontzettend belangrijk, maar ziekenhuizen worden op steeds meer plekken afgebroken. Wij stellen daarom vandaag voor om te stoppen met het verder verschralen van onze zorg. Er mag geen spoedeisende hulp, verloskunde of andere ziekenhuiszorg meer sluiten. Zorg is geen markt. Goede ziekenhuiszorg is een basisvoorziening.’

Op een grote kaart van Nederland was te zien op welke plekken ziekenhuizen, of delen daarvan, in de afgelopen jaren zijn gesloten. Actievoerders uit Zutphen en Zoetermeer plakten daar ook hun woon-

plaats bij, omdat hun ziekenhuizen op dit moment worden uitgekleed. En sinds kort staan ook Sneek en Heerenveen op deze beruchte kaart. Ook omwonenenden en zorgverleners uit die gemeenten kwamen in actie voor behoud van hun ziekenhuis.

VERHAAL HALEN

Eerder al kwam een grote groep actievoerders in actie bij het hoofdkantoor van zorgverzekeraar Zilveren Kruis Achmea. Ze waren daar om verhaal te halen over het verdwijnen van steeds meer ziekenhuiszorg, met name van streekziekenhuizen. Zij willen dat de afbraak wordt teruggedraaid en dat er een Nationaal Zorgfonds komt.

‘Volwaardige spoedeisende hulp is niet meer in de buurt’

SP-kamerlid Jimmy Dijk: ‘In Zutphen en Zoetermeer verdwijnen op dit moment afdelingen uit de ziekenhuizen. De indrukwekkende verhalen van de actievoerders uit Zutphen en Zoetermeer maken duidelijk wat dit met mensen doet. Vrouwen kunnen niet meer bevallen in het ziekenhuis. Volwaardige spoedeisende hulp is niet meer in de buurt. Dit heeft niks met goede zorg te maken. Daarom roepen we de zorgverzekeraars op: stop deze afbraak en red onze ziekenhuizen.’

De actievoerders gingen in gesprek met een woordvoerder van Zilveren Kruis Achmea om hen op te roepen het sluiten van afdelingen van de ziekenhuizen in Zutphen en in Zoetermeer te stoppen en de verschraling van de ziekenhuiszorg terug te draaien. Zilveren Kruis Achmea weigerde steun uit te spreken voor behoud van de streekziekenhuizen of de minister op te roepen om te zorgen dat de ziekenhuiszorg niet verder verschraalt.

INGRIJPEN

De SP wil dat de minister ingrijpt. ‘Het laat zien dat het Nationaal Zorgfonds zonder eigen risico hard nodig is. De zorgverzekeraars zetten efficiëntie en winsten voorop, en niet de zorg voor mensen. Tegelijkertijd krijgen we er ook een hele berg dure bureaucratie bij. Dit moet stoppen,’ aldus Dijk.•

foto Joshua Versijde

Steun deze actie!
nationaalzorgfonds.nl
info@nationaalzorgfonds.nl

Jannie Visscher
voorzitter SP

Trots en blij

We waren het bijna vergeten: hoe mooi en inspirerend een congres kan zijn! De afgelopen jaren organiseerden we als gevolg van coronabeperkingen tweemaal een online congres. Maar op zaterdag 3 juni ontmoetten we elkaar weer in levende lijve op ons 27e congres in theater Orpheus in Apeldoorn. Het was een prachtige dag: SP’ers uit het hele land kwamen bij elkaar om te genieten van een boeiend en afwisselend programma. Maar niet alleen dat: er werd ook hard gewerkt. Na twee jaren van intensieve voorbereiding stelden we ons geactualiseerde beginselprogramma “Heel de Mens” vast. Veel afdelingen hadden wijzigingsvoorstellen ingediend waarover levendig werd gediscussieerd en vervolgens gestemd. Verderop in deze Tribune blikken we terug op ons congres.

Wat ik graag wil benadrukken is het belang van een congres voor onze partij. We zijn allemaal lid geworden van de SP omdat we willen bijdragen aan een betere en eerlijkere maatschappij. Een samenleving waarin solidariteit een vanzelfsprekendheid is. Dan is het ontzettend fijn om op ons congres omringd te worden door gelijkstemde zielen: allemaal SP’ers die dezelfde waarden koesteren en zich daarvoor inzetten.

Na afloop liepen de congresgangers vol nieuwe ideeën en frisse energie de zaal uit. Trots en blij om SP’er te zijn.

Zo’n ervaring gun je ieder SP-lid. Maar een congres organiseren voor al onze ruim 30.000 leden is niet haalbaar. Daarom werken we met afgevaardigden. Elke afdeling mag per 50 leden één persoon naar een congres afvaardigen. Die afvaardiging wordt gekozen op een algemene ledenvergadering. Begin volgend jaar is er een nieuwe kans om een inspirerend SP-congres mee te maken. Eind januari 2024 is het volgende congres en de voorbereidingen zijn al in volle gang.

Hopelijk tot ziens op ons 28e SP-congres!

‘Ik durf wel te zeggen dat ik de digitale euro prominent op de politieke agenda heb weten te krijgen’

foto Maurits Gemmink

MAHIR VOERT DE STRIJD VAN DE LANGE ADEM

Democratisering van de economie: check. Stop op privatisering van het publieke belang: check. Makkelijk gezegd, maar hoe ziet die strijd er in de praktijk uit? SP-Kamerlid Mahir Alkaya verricht pionierswerk, ploetert en sleurt, ziet en grijpt kansen. En laat binnen en buiten het parlement heersende opinies kantelen.

DEN HAAG, 1 JUNI, 11.40 UUR. Minister Kaag draagt vandaag een bordeauxrode jurk met een zilvergrijze print. Tijdens het commissiedebat over staatsdeelnemingen zet ze regelmatig haar bril af en dan weer op. Met bril ziet ze er nogal streng en resoluut uit, zonder komt ze eerder aandachtig en empathisch over. Ze respecteert de woorden van de heer Alkaya, zegt ze. Maar, voegt ze daaraan toe, ze begrijpt dat de SP'er zijn betoog 'vanuit zijn politieke overtuiging' heeft gehouden. Nu kun je je afvragen waar Kamerleden hun betogen anders op zouden moeten baseren dan op hun politieke overtuiging. In die zin lijkt de opmerking van de minister een open deur. Of is het een debat-technisch foefje om de fundamentele discussie niet te hoeven voeren?

Op de agenda staat de evaluatie van het aandeelhouderschap van de staat in Holland Casino en de Nederlandse Loterij. Die laatste – met onder meer de Staatsloterij, Lotto en de Eurojackpot in haar bezit de grootste kansspelorganisatie van Nederland – wil naar verluidt graag af van staatsbemoeienis en het kabinet wil nu een 'verkenning' naar die verzelfstandiging laten uitvoeren. Strikt genomen staat er nog niks vast. Maar Mahir Alkaya (34) voelt aan z'n water waar het uiteindelijk wel eens op uit zou kunnen draaien: dat de overheid op termijn haar invloed op de goksector laat varen. Met alle gevolgen van dien. En dus kiest hij de aanval: 'Wilt u die sector echt aan de commercie gaan overlaten?' 'Dat wil ik ná de verkenning bediscussiëren,' zegt staatssecretaris Van Rij die naast minister Kaag zit. 'Ik zit er iets relaxter in dan de heer Alkaya,' voegt hij daaraan toe.

Oh ironie; uitgerekend de goksector. Amper vijftien jaar geleden barstte een wereldwijde crisis uit, omdat de financiële wereld één groot casino bleek te zijn met de belastingbetaler als vangnet. En nu wil het kabinet de goksector geheel aan marktpartijen overlaten en andermaal de samenleving voor de gevolgen laten opdraaien? Want op wie wordt er straks een beroep gedaan voor zorg en ondersteuning van toenemende aantallen gokverslaafden?

Mahir voert het commissiedebat bloedserieus en geconcentreerd. Hooguit een zweem van een glimlachje verschijnt op zijn gelaat als een collega-Kamerlid zich bedient van een grapje – of wat daarvoor moet doorgaan. Het onderwerp staatsdeelnemingen leent zich niet voor een luchtige of losse houding, lijkt hij te denken. Staatsdeelnemingen, dat gaat bijvoorbeeld over zeggenschap over KLM. 'Échte zeggenschap,' benadrukt Mahir, bijvoorbeeld over de uitvoering van staatssteunregels en de exorbitante bonus van de KLM-topman.

'Wij willen échte zeggenschap'

‘Zelfs de VVD wil die privatisering niet openlijk meer verdedigen’

Immers: vanochtend is opnieuw gebleken dat het kabinet het op die punten behoorlijk heeft laten zitten. ‘Alle ellende gaat gewoon door,’ zal Mahir zich na het debat – zichtbaar geërgerd – laten ontvallen. Staatsdeelnemingen, dat gaat niet alleen om KLM, maar ook om de publieke belangen in de financiële sector. Of over grip houden op de goksector dus. Het zijn cruciale vraagstukken die in deze tijd met de dag relevanter en acuter worden. Omdat ze gaan over waar de natie naar snakt: democratisering, grip op belangrijke zaken krijgen. Grappen en grollen kun je dan misschien beter voor je houden.

EENHEIDSWORST

Einde debat. Met zijn iPad onder de arm verlaat Mahir de Groen van Prinstererzaal en wordt hij buiten opgewacht door filmploegen van RTL en NOS. Waar hij tijdens het debat uitgebreid spreektijd voor nam, moet nu voor lopende camera’s in twee zinnen gezegd worden. Quotes, zo kort mogelijke statements; dat is wat de media willen. Mahir levert zijn quotes en kijkt op zijn horloge. Nog een klein half uur tot de volgende afspraak. Moet net genoeg zijn voor een hapje eten.

Snel beent hij naar het Kamerrestaurant. Hij neemt een schaaltje shoarma met sla en kijkt welke Kamerleden er nog meer zitten te lunchen. ‘Ik kan met iedereen goed opschieten en probeer met elke partij samen te werken. Okay, als SP hebben we radicale standpunten. Aan mij de taak om uit te leggen dat die radicale ideeën wel het beste voor Nederland zijn. Of mij dat lukt? Ik doe mijn best en kan best goed zijn in het overtuigen van mensen.’

Hij haalt het voorbeeld van de Volksbank aan. Dit moederconcern van onder meer ASN, SNS en Regiobank kwam tien jaar geleden als gevolg van zware financiële tegenslagen in staatshanden. Als tijdelijke oplossing welteverstaan. Want de bedoeling was om de Volksbank snel weer terug naar de markt te brengen. Maar Mahir zag een uitgelezen kans om van de Volksbank een echte publieke bank te maken, namelijk als publieke tegenhanger van de grote drie: ING, Rabobank en ABN AMRO. Hij zag en ziet het als scheef dat dit drietal zo’n 85 (!) procent van de markt in handen heeft, waarmee Nederland qua financiële dienstverlening zo’n beetje de grootste eenheidsworst in Europa is. ‘In het begin stond ik helemaal alleen hierin, niemand zag wat in mijn ideeën. Maar ik heb enorm veel gesprekken gevoerd, een boek geschreven (zie de Tribune van juni – red.), noem maar op. En kijk nu: de Volksbank is niet verkocht, de privatisering ervan is verder weg dan ooit. Ik ben ervan overtuigd dat die publieke bank er gaat komen. En nog even over de Nederlandse Loterij: zelfs de VVD wil die privatisering niet openlijk meer verdedigen. Kortom: ik probeer de ideeënstrijd te winnen.’

Vijf jaar zit hij nu in de Kamer. De spreekwoordelijke Haagse hectiek en werkdruk lijken hem niet veel te deren, zo kalm en beheerst als hij optreedt. ‘Ik vind het een voorrecht om bij wijze van spreken 24/7 met mijn idealen bezig te kunnen zijn. Vandaar dat het Kamerlidmaatschap niet altijd als werk voélt.’ Maar toch, gisteren nog was er een slopend Verantwoordingsdebat, overmorgen het SP-Partijcongres in Apeldoorn… ‘Ja, het kan aardig druk worden. En de onvoorspelbaarheid is hier altijd erg hoog.’

Met grote, soepele stappen verlaat hij het restaurant. Met de lift naar de zevende verdieping en naar de D-vleugel, waar de SP-fractie zit. Hij moet opschieten, want over vijf minuten heeft hij een videocall met de ambassade van Frankrijk. De Franse ministeries van Financiën en Economische Zaken zijn namelijk bijzonder geïnteresseerd in hoe in Nederland de discussie verloopt over de zogenaamde digitale euro die de Europese Centrale Bank binnenkort wil gaan uitgeven. En daar Mahir namens de Kamer rapporteur van dat onderwerp is, is hij logischerwijs een goede bron.

foto Maurits Gemmink

Op bezoek bij een OV-staking in februari.

CHE MET SIGAAR

'Hartelijk dank dat u de tijd heeft genomen voor dit gesprek', zegt de meneer van de Franse ambassade. Mahir knikt naar zijn iPad. 'Mijn excuses voor het technisch ongemak', zegt de meneer als de digitale verbinding even wegvalt. Mahir knikt opnieuw. Zijn werkkamer is wat je noemt sober. Een bureau met daarop een beeldscherm, een kapstok bij de deur en aan de muur een bescheiden portret van Che Guevara (met sigaar), een campagne-flyer van Bernie Sanders en een vlaggetje van de SP. Mahir vertelt aan de meneer hoe het politieke debat rondom de digitale euro, de Central Bank Digital Currency (CBDC), tot nu toe is verlopen.

'Eerst was het veel te rustig. Maar toen mijn boek uitkwam, kregen ineens doemscenario's de overhand. Dat had wel tot gevolg dat de aandacht op het onderwerp gevestigd werd. En door het Kamerdebat zijn mensen en ook andere partijen wakker geschrokken.' Het gesprek met de Franse ambassade duurt zo'n drie kwartier. Bekend is dat Mahir voorstander is van een digitale munt in overheidshanden, 'maar dan moet die wel goed ontworpen zijn en volledig publiek kunnen functioneren'. Punt is dat we voor digitale transacties en tegoeden afhankelijk zijn van commerciële banken. Nu de EU werkt aan de realisering van de digitale euro, wil Mahir dat de overheid 'een publiek verantwoord alternatief voor betalen én sparen' gaat aanbieden. Doel: 'De stabiliteit verbeteren met publiek geld.' En er zit een verbluffend eenvoudige logica achter die redenering: tijdens de al genoemde financiële crisis bleken de commerciële banken slechte pokeraars in het globale casino dat finance heet. De ene na de andere bank kwam in de shit te zitten. En rara wie ze met miljardeninjecties weer uit die shit kon trekken: de overheid. Waarom dan

foto Joshua Versijde

‘Ik vind dat de SP aan de knoppen moet komen te zitten’

nu niet de kans grijpen om te zorgen voor een stabiel alternatief zonder poker- en roulettetafel?

Want zó denkt en werkt Mahir: kansen zien en grijpen, mensen laten zien welke kansen er liggen en ze mee krijgen. ‘Ik kijk tevreden terug op hoe de discussie is verlopen. Ik durf wel te zeggen dat ik de digitale euro prominent op de politieke agenda heb weten te krijgen. Door mijn boek, door het Kamerdebat dat daarop volgde, door mijn optredens in het hele land. Ik bedoel: tijdens dat debat zaten honderden mensen op de publieke tribune.’ Er is nogal wat weerstand tegen de digitale Europese munt. Zowel binnen als buiten de Kamer heerste onzekerheid en angst en er werden hier en daar griezelige scenario’s geschetst. Mahir denkt dat ‘m dat vooral zit in het feit dat de Europese Commissie de uitvoering domweg in handen heeft gegeven van de Europese Centrale Bank. Volgens de SP’er moet Nederland – samen met andere lidstaten – de rug rechten en ervoor zorgen dat de digitale euro geen project wordt van ‘technocraten in Brussel en Frankfurt’. Het moet bijdragen aan stabiliteit omwille van de belangen van de gewone man en vrouw. Niet ter vervanging van, maar als betrouwbaar en werkbaar alternatief voor het huidige stelsel. Wordt het dat niet, dan zal de digitale euro in de ogen van Mahir geen meerwaarde hebben.

Het is maar afwachten wat voor ontwerp de EU uiteindelijk op tafel legt. Want bedenkingen en risico’s zijn er zeker. Garandeert de digitale euro straks voldoende ieders privacy? En kunnen overheden als ‘exploitant’ van de munt betalingen die zij als ongewenst of riskant inschatten gaan blokkeren? Reden te meer voor de lidstaten en hun parlementen en volksvertegenwoordigers om hun tanden te laten zien in Brussel. Hameren op democratie, opdat de munt straks even democratisch kan zijn. Het momentum is nu.

JINEK

Het loopt tegen het einde van de middag. Mahir gaat bijna naar huis. Naar Amsterdam Nieuw-West, waar hij opgroeide en waar ook zijn ouders nog steeds wonen. Waar hij in zijn vrije tijd familie en vrienden bezoekt. ‘Dat vind ik belangrijk.’ Vanavond heeft hij met een groep oude kameraden van de middelbare school afgesproken. Dan gaan ze gamen, voetballen. Voetballen? ‘Ja, op de PlayStation.’ Bescheiden glimlachje. Ook als de gespreksonderwerpen luchtiger worden blijft hij kalm, wordt hij niet amicaal en laat hij zich evenmin uit de tent lokken. Geen krachtterm of schaterlach, liever beschouwende woorden en een zachte glimlach.

Er zijn politici die je dagelijks op tv ziet. Voor Mahir geldt dat wellicht wat minder. Dat heeft volgens hem te maken met de aard van zijn portefeuille in relatie met de media. ‘Ik ben veelal bezig met fenomenen die zich jarenlang ontwikkelen. Er zit voor de media niet meteen een gigantisch schandaal in. Tsja, voor OP1 en Jinek is er elke dag weer iets wat belangrijker is.’

De strijd van Mahir is de strijd van de lange adem. Het gaat om dikwijls ingewikkelde materie waar fundamentele vraagstukken achter schuilen die de levens van gewone burgers op ingrijpende wijze kunnen beinvloeden. Die strijd heet democratisering van de economie.

Hoe ziet hij zijn toekomst bij de SP? Hij denkt even na. ‘Kijk, telkens blijkt weer dat de SP-analyse juist is, iedere keer geeft de geschiedenis ons gelijk. Ik vind dat de SP aan de knoppen moet komen te zitten. En als dat gaat gebeuren, dan zal ik er zijn om datgene te doen en daar te zijn waar de partij me nodig heeft.’

Apeldoorn, 3 juni, 14.00 uur. SP-Congres over ‘Heel de Mens’. Speciaal voor een intermezzo over democratisering is er een huiskamer-setting op het podium ingericht waar gasten geïnterviewd worden door Lilian Marijnissen. Mahir zit helemaal links op de bank. Hij licht zijn strijd nog eens toe, ditmaal ten overstaan van de honderden congresgangers uit het hele land. ‘Ook die strijd gaan we vroeg of laat winnen,’ besluit hij. En dan is het er ineens toch nog: een brede, stralende glimlach op zijn gelaat. Het daaropvolgende applaus is net zo hartverwarmend. •

tekst Rob Janssen

CONGRES STELT NIEUW HEEL DE MENS VAST

RONALD VAN RAAK: ‘TROTS DAT SP-LEDEN HÚN VERHAAL OP PAPIER HEBBEN GEZET’

Opluchting in Apeldoorn tijdens het 27e SP congres. Afgevaardigden van afdelingen uit het hele land konden elkaar eindelijk weer live treffen. De laatste congressen moesten digitaal, maar op 3 juni kwamen honderden SP'ers bij elkaar voor ontmoeting, inspiratie en natuurlijk een goed gesprek over ons nieuwe beginselprogramma.

Er zijn tijdens het congres misschien wel tientallen verschillende formuleringen te horen. Formuleringen die de congresgangers gebruiken om te omschrijven waar het vandaag precies om gaat. 'Vastleggen wat onze kernwaarden zijn', zegt de een. 'Antwoord geven op de vraag: wie zijn wij als socialisten?' meent een ander. Ook gehoord: 'Helder stellen waar de SP anno nu voor staat. En niet minder van toepassing: 'Het actualiseren van Heel de Mens'.

Ze hebben allemaal gelijk. Er is onnoemelijk veel veranderd sinds 1999. In de wereld, in Europa, in Nederland en in ieders directe omgeving. Dat vergt actualisering van de beginselen als uitgangspunt voor nóg effectiever politiek opereren.

150 wijzigingsvoorstellen

Ondanks dat er daarover onder de afgevaardigden brede consensus lijkt te bestaan, komt voorzitter van de programmacommissie Ronald van Raak nog wel in actie om scherpte te brengen in waar het deze dag nou eigenlijk om gaat. Een gekozen staatshoofd, gekozen burgemeesters en CdK's, zoals de afdeling Alkmaar bepleit? Zeker interessante punten, vindt Van Raak. Maar: 'Zoiets hoort in een verkiezingsprogramma, niet in een beginselprogramma.' 'Waarom geen helder standpunt over de NAVO?', vraagt een andere afdeling. Ook dat hoort thuis in een verkiezingsprogramma, stelt Van Raak: 'In een beginselprogramma staan geen standpunten; het is bedoeld om standpunten te kunnen formuleren.'

En natuur en klimaat dan, willen de afdelingen Maastricht en Eindhoven weten? 'De strijd voor klimaatrechtvaardigheid is ook een sociale strijd.' Waarmee Ronald van Raak de scheidslijn tussen ideologische kaderstelling en praktische uitwerking daarvan opnieuw helder stelt.

Uiteindelijk worden er een kleine 150 wijzigingsvoorstellen en een motie in stemming gebracht. Vele daarvan behelzen tekstvoorstellen of aanvullingen cq. wijzigingen in formuleringen die Heel de Mens nét even wat scherper en dus beter maken. Een groot aantal daarvan wordt door de programmacommissie omarmd en ook door een meerderheid van de afgevaardigden aangenomen. En dat leidt ertoe dat het beginselprogramma uiteindelijk met een grote meerderheid wordt aangenomen. Heel de Mens staat.

Vooral trots

Is Ronald van Raak na afloop opgelucht? 'Ik ben vooral trots,' zegt hij. 'Trots op het feit dat de SP-leden hún verhaal op papier hebben gezet. Waar de politiek tegenwoordig niet meer na lijkt te denken en zich laat leiden door de waan van de dag, hebben de SP'ers nagedacht over waar ze voor staan en wat voor verhaal hun partij heeft en moet uitdragen. Dat is toch prachtig?'

De nieuwe versie van Heel de Mens is radicaler, fundamenteler en uitgesprokener dan die uit

ANDRÉ MEIJLER, AMSTERDAM

Een congres waarbij je elkaar ziet en met elkaar kan praten is iets waar André al lang naar uitkeek. Deze doorgewinterde SP'er maakte er al veel mee en hoopt nooit meer terug te hoeven naar digitale congressen: 'Vandaag is zo ontzettend positief. Het is dynamisch en er zijn goede betogen, dat heb ik wel gemist! Natuurlijk voel je wel een beetje weerstand bij zo'n dikke stapel papierwerk met allerlei wijzigingen maar het programma en de ontmoetingen maken dat wel goed.'

'Wie zijn wij als socialisten?'

Democratisering, hoe gaan we dat doen? Vlnr.: Mahir Alkaya, Marie -Thérèse Janssen, Wim Voerman, Lilian Marijissen, Stephan Jersch (DIE LINKE).

1999. ‘Logisch. In 1999 brak het neoliberalisme door. Iedereen was bij wijze van spreken liberaal; socialisme werd als ouderwets gezien. Nu is dat heel anders. De glans van het neoliberalisme is er af, omdat iedereen ziet dat dat slecht is voor mens, samenleving en aarde. Het is nu aan de SP om in de aanval te gaan. Daarvoor heb je als partij een duidelijk verhaal nodig en dat hebben we nu.’

Sommigen vonden het Congres anders tamelijk tam... ‘Ja luister, met de actualiseringen van Heel de Mens is de partij twee jaar bezig geweest, twee jaar discussie, evalueren, schrijven etcetera. Dit congres is een gesprek, geen wedstrijd. Als jij denkt dat een ideologische dialoog moet leiden tot ruzie... Nee, een beginseldiscussie is bedoeld om te kijken naar wat je met elkaar verbindt.’

En nu? ‘Wel, de SP-leden hebben hun verhaal nu verteld. Heel de Mens is dat verhaal en de bijbehorende ideologische gereedschapskist. Nu kunnen we aan de slag daarmee. Dus: standpunten bepalen en kijken hoe we de strijd gaan voeren en successen behalen.’ •

Het nieuwe Heel de Mens is nu online te lezen via: sp.nl/heel-de-mens

tekst Rob Janssen en Xander Topma
foto's Maurits Gemmink

ANNEMIEK KAMPHUIS, ZOETERMEER

Als commissielid in Zoetermeer moet je veel nadenken over standpunten over onderwerpen. Annemiek is om die reden blij dat er nu een nieuw beginselprogramma is vastgesteld: ‘Voor mij springen de democratisering en meer zeggenschap er echt uit. Je weet het wel, maar het is goed om het nu weer scherp te hebben. Soms denk ik na over wat voor standpunt ik in moet nemen bij een vergadering. Nu kan ik het vernieuwde Heel de Mens er weer bij pakken en dan schrijft de bijdrage zich bijna als vanzelf.’

Advocaat Eva González Pérez ontvangt de Gouden Roeispaan voor haar inzet voor toeslagenouders.

Peter van Zutphen uit Heerlen krijgt uit handen van partijvoorzitter Jannie Visscher de Gouden Tomaat voor zijn inzet voor de SP.

KIJK HET CONGRES TERUG

Kon je niet bij het congres in Apeldoorn zijn maar ben je wel benieuwd naar wat er die dag is gebeurd? Het hele congres is terug te kijken via het SP-kanaal op YouTube.

Kijk het congres terug via **sp.nl/congres-terugkijken**

Bekijk de speech van Lilian via **sp.nl/toespraak-lilian**

JEREMY VAN DEN BERG, ROTTERDAM

Jeremy is zo'n anderhalf jaar lid van de partij en voor hem is dit het allereerste SP congres. Dat alleen al kan spannend genoeg zijn, maar hij stond ook nog eens vol in de spotlight bij het programmaonderdeel met de SP Jongeren. 'Ik ben lid van de SP geworden omdat ik vind dat we voor elkaar moeten opkomen. Het is een ontzettend interessante dag. Het is bijzonder dat je samen met hele gewone mensen over zoiets als ideologie kan praten. Ons nieuwe beginselprogramma nodigt uit tot gesprek.'

KNALLENDE ZOMERACTIES

‘WE GAAN DE WINSTEN TERUGPAKKEN’

Het kabinet is druk bezig om de geesten rijp te maken voor flinke bezuinigingen. Ondertussen kunnen mensen de boodschappen, zorg en hun woning nauwelijks nog betalen. Supermarkten en andere bedrijven maken tegelijkertijd ongekende winsten. Dat kan zo niet langer, zegt SP-Kamerlid en campagneleider Jimmy Dijk: 'Het kabinet Rutte/Kaag moet niet bezuinigen, maar de torenhoge winsten terugpakken.'

Tijdens het Prinsjesdagprotest in 2022 en het Volksprotest afgelopen februari sloegen meer dan tweeduizend mensen de handen ineen. Ze maakten duidelijk dat zij het zat waren dat kosten stegen maar de lonen niet. Door die druk uit de samenleving kwamen er maatregelen zoals de energiecompensatie. Voor het volgende Prinsjesdagprotest moeten nog veel meer mensen worden georganiseerd, want de nood is volgens Dijk alleen maar hoger geworden.

Dijk: ‘Voorafgaand aan het vorige Prinsjesdagprotest gaf het kabinet aan dat het eigenlijk niks wilden doen aan compensatie voor mensen. De druk, die wij als SP hebben georganiseerd, heeft er wel voor gezorgd dat er uiteindelijk toch maatregelen zijn

Prijs juni 2022 versus juni 2023 Bron: website Jumbo

EERST €0.82 NU €1.48

INCLUSIEF 20% ONNODIGE PRIJS-VERHOGING

JUMBO
DA’S LEUK ZAKKENVULLEN

LATEN WE DE WOEKERWINSTEN TERUGHALEN EN DE PRIJZEN VERLAGEN!
KOM OOK IN ACTIE OP SP.NL/TERUGHAALACTIE

gekomen die mensen heel veel geld hebben gescheeld. We zien dat het kabinet flink gaat bezuinigingen op de zorg, het onderwijs en de huurtoeslag. Dat terwijl mensen al genoeg zorgen hebben over de steeds verder stijgende kosten.'

Prijzen naar beneden

Wat die zorgen precies zijn, dat hebben SP-afdelingen de afgelopen maanden opgehaald aan de deuren, zegt Dijk: 'Als je mensen spreekt dan staat de zorg over de gestegen prijzen van de boodschappen nu duidelijk bovenaan. Dat raakt echt hard in de portemonnee. Daarom richten we ons nu op het terughalen van de enorme winsten bij supermarkten en voedselproducenten, zodat de prijzen in de winkels weer naar beneden kunnen. Mensen voelen namelijk echt het onrecht over de graaiflatie die nu gaande is. Het is aan ons als partij om dat gevoel om te zetten in actiebereidheid.'

Dijk roept alle SP-leden en afdelingen op om deze zomer steun te verzamelen voor de actie: 'Nu is het moment om op te komen voor betaalbare boodschappen, voor goede zorg en fatsoenlijk OV. Het is de tijd om op te komen voor Nederland. Daarom is het belangrijk dat alle afdelingen in juli in ieder geval één wijk of dorp ingaan om daar steun te verzamelen. In augustus gaan we dan weer langs al die mensen die hun steun hebben uitgesproken, maar dan om ze te vragen om mee te gaan naar het Prinsjesdagprotest. Zo laten we aan het kabinet zien dat deze zorgen in heel Nederland leven en dat ze het geld bij grote vermogens en winsten van grote bedrijven moeten halen.'

Meer actieve leden

Naast de politieke druk die op deze manier wordt vergroot, ziet Dijk ook een andere kans voor afdelingen de komende maanden: 'Met deze actie gaan we er natuurlijk allereerst voor zorgen dat we onze belangrijke punten voor mensen gerealiseerd krijgen. Maar het is ook echt een moment waarop afdelingen hun groep actieve leden kunnen uitbreiden. We zien in de praktijk dat deze acties nieuwe leden opleveren en dat veel van deze nieuwe mensen ook actief willen worden. Doe er als afdeling dus je voordeel mee. Denk goed na over in welke wijk of in welk dorp de meeste steun zal zijn en ga op pad.'

Dijk twijfelt er niet aan dat het Prinsjesdagprotest een groot succes zal worden: 'We hebben als partij bewezen dat we mensen kunnen organiseren rond onderwerpen als huur en zorg. Als je ziet dat het kabinet nu weer wil gaan bezuinigen, dan moet het lukken om al die groepen mensen bij elkaar te halen op 17 september. Zij betalen nu de prijzen, terwijl de winsten naar de bedrijven en aandeelhouders gaan. We gaan de winsten terugpakken. Tegen de afbraak en voor de opbouw van Nederland!' •

tekst Xander Topma

KOM NAAR HET PRINSJESDAGPROTEST

Op de zondag voor Prinsjesdag, als het kabinet Rutte/Kaag zijn plannen presenteert, komen wij op voor Nederland. Onder dit kabinet zijn onze kosten alleen maar gestegen, terwijl grote bedrijven woekerwinsten maken. Steeds meer mensen kunnen de kosten voor het dagelijks leven niet meer betalen. Onze samenleving en voorzieningen zijn door de politiek van Rutte jarenlang afgebroken. Het is genoeg geweest. **Dus kom op voor Nederland!**

Wanneer
17 september, 13.00 uur

Waar
Den Haag Malieveld

Meld je aan via:
kostenomlaag.sp.nl/prinsjesdagprotest
en neem familie en vrienden mee!

DE INFANTIELE

Bart Linssen van het wetenschappelijk bureau van de SP las het nieuwste boek van stereconome Marianna Mazzucato. In het Nederlands werd het uitgegeven onder de neutrale naam ‘De consultancy industrie’. De Engelse titel dekt de lading beter: ‘The big con’, oftewel ‘de grote zwendel’.

TERWIJL IK HAASTIG mijn kopje koffie wegwerk, kijkt mijn kind van vijftien maanden verveeld om zich heen. De stukjes brood met notenpasta, waarvan ik hoopte dat hij ze in een redelijk tempo in zijn mond zou stoppen, liggen voor ‘m. Hij klungelt een beetje aan, en bekijkt elk stukje brood aandachtig. De helft belandt op de grond, de rest in zijn mond. Dat gaat me niet snel genoeg. Hij moet naar de opvang, want ik moet aan het werk. Dan maar helpen. Gelukkig accepteert hij de hapklare stukjes die ik hem aanbied, al gaat het niet met veel enthousiasme. Liever doet hij het zelf. Dikke pech, daar hebben we de tijd niet voor, en ik wil een goedgevulde dreumes afleveren bij de crèche.

Is dit misschien wat Mariana Mazzucato en Rosie Collington bedoelen? De twee onderzoekers schrijven dat de overheid door haar groeiende afhankelijkheid van consultants wordt ‘geïnfantiliseerd’. Ben ik als bijna voorkauwende ouder net zo slecht bezig als de grote consultancybedrijven, die worden ingeschakeld voor zaken die de overheid eigenlijk zelf zou moeten doen, en waar ambtenaren tijdens de uitvoering juist veel van kunnen leren? Of ben ik nou ambtenaren aan het infantiliseren?

Vandaag lees ik in ‘The Big Con’, het nieuwste boek van stereconoom Mazzucato, dat ze schreef samen met haar promovenda Collington. Eerdere boeken van Mazzucato gingen over de cruciale rol die de overheid speelt bij innovatie (‘De ondernemende staat’), hoe de overheid wel (en de financiële sector niet) bijdraagt aan onze welvaart (‘De waarde van alles’) en de manier waarop de overheid grote doelen kan stellen (‘Missie economie’). Ditmaal neemt ze met haar collega de belangrijke adviseurs van de overheid op de korrel: de grote consultancybedrijven. Het oordeel: overheden zijn veel te afhankelijk geworden van deze mooipraters.

STEEDS MINDER ZELF DOEN

Decennialang is het ambtenaren aangepraat dat zij niet zo goed zijn in het uitvoeren van allerlei taken. Onder neoliberale politici, die aan de macht kwamen in de jaren tachtig, werden daarom steeds meer taken aan de markt overgelaten. Onder neoliberale sociaaldemocraten in de jaren negentig, werd een deel van de overgebleven taken nog wel aangestuurd door de overheid, maar steeds vaker uitgevoerd door marktpartijen, via aanbestedingen en concessies.

De consultancyindustrie speelde hierbij een belangrijke rol, schrijven de twee wetenschappers. Zo droegen ze mede het verhaal uit dat de overheid maar slecht was in wat ze deed. Dat is niet onbegrijpelijk, want aan het privatiseren en uitbesteden van taken zouden de consultants veel geld gaan verdienen. Denk bijvoorbeeld aan advies over de manier waarop contracten zouden moeten worden opgesteld, of rapporten over de manier waarop het toezicht geregeld zou moeten worden. Overigens werden de bedrijven die wilde meedingen naar overheidscontracten natuurlijk ook van advies voorzien. Ook daar viel immers geld aan te verdienen, en de kennis die werd opgedaan bij het adviseren van de overheid kon zo mooi worden gebruikt. Niet alleen diensten die burgers afnamen, maar ook belangrijke onderdelen van de bedrijfsvoering van departementen werden voortaan aan externe partijen overgelaten. Zo had de overheid sinds de opkomst van de computer altijd een eigen dienst gehad voor ICT-zaken. Het is een van de spaarzame pagina’s in het boek waar Nederland wordt genoemd, omdat onze overheid relatief lang vast heeft gehouden aan eigen expertise. Door zo veel mogelijk zelf te doen werd veel kennis opgebouwd. Dat veranderde de afgelopen decennia snel, waarbij zowel de consultancybedrijven als de grote techbedrijven het idee dat de overheid dit zelf kon, als achterhaald neerzetten.

DE PROBLEMEN

Waar het boek echt overtuigd is wanneer Mazzucato en Collington aantonen wat de nadelen zijn van een overheid die steeds minder zelf doet. De punten zijn samen te vatten in drie problemen.

Ten eerste zijn er gevolgen voor de mate waarin kennis wordt opgebouwd binnen de overheid. ‘Hoe meer er aan consultants wordt overgelaten, hoe minder organisaties weten hoe ze dingen moeten doen, waardoor organisaties uitgehold worden, in de tijd blijven hangen en het vermogen verliezen om zich te ontwikkelen.’ De ruimte die er voorheen was voor zulke ontwikkeling wordt bovendien ernstig beperkt door de oplopende druk om zo efficiënt mogelijk te werken. De onderzoekers verbinden de rol die de consultancybedrijven hierbij spelen direct aan de verpleegkundige die achterna wordt gezeten met een stopwatch. Zodat er op korte termijn zo min mogelijk geld wordt uitgegeven. Ondertussen lijkt niemand zich te bekommeren over de effecten op de lange termijn, zoals continuïteit en ontwikkeling van het personeel.

Dat is precies waar het tweede probleem ontstaat. ‘Uiteindelijk is het duurder, door

OVERHEID

‘De overheid wordt door haar groeiende afhankelijkheid van consultants *geïnfantiliseerd*’

EXTERNE INHUUR PER MINISTERIE

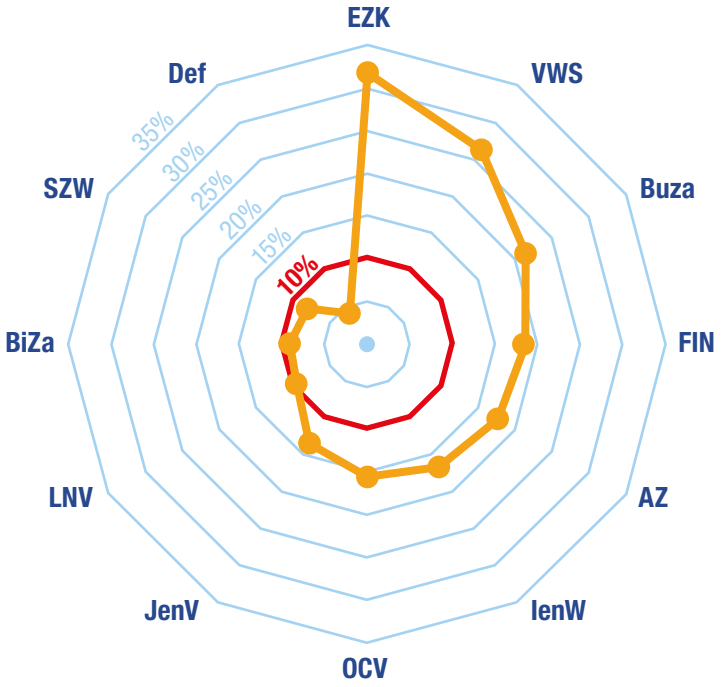

EZK	32,1%
VWS	25,7%
BuZa	21,6%
FIN	18,4%
AZ	17,6%
IenW	16,6%
OCW	15,5%
JenV	13,5%
LNV	9,5%
BiZa	9,1%
SZW	8,1%
Def	4,2%

Roemernorm

bron Rijksoverheid

‘Er zijn zorgen over wat de invloed van de consultants betekent voor de democratie’

het verlies aan kennis en verspilling van publieke middelen’, schrijven de onderzoekers. Ze noemen een voorstel van een Britse treinconcessie, die uiteindelijk zelfs volledig wordt afgeblazen omdat het departement niet eens voldoende kennis heeft om een dergelijk contract op een goede manier op te stellen. Daarmee wordt de overheid afhankelijk van de organisaties die deze taken wel uitvoeren en daarbij wel kennis opbouwen: de consultancybedrijven. Mazzucato en Collington maken de vergelijking met een te kwader trouwe psycholoog, die niet geïnteresseerd zou zijn in een gezonde, zelfstandige patiënt, maar die juist een afhankelijkheidsrelatie probeert te creëren.

Tot slot maken Mazzucato en Collington zich zorgen over wat de invloed van de consultants betekent voor de democratie. Het advies van consultants is lang niet altijd openbaar beschikbaar. ‘Bij de overheid is het ook lastig omdat beslissingen worden beïnvloed, zonder dat hier openheid over wordt gegeven.’ Maar ook wanneer die openheid wel wordt gegeven, is de rol van de consultants dubieus. Vaak vragen overheden naar de bekende weg, waarna het advies wordt ingezet als bewijs dat een bepaalde oplossing of keuze simpelweg de juiste is. Het is daarbij ook nog eens zeer twijfelachtig of de zaken waarover wordt geadviseerd, tot stand komen met de specifieke kennis die daarvoor nodig is (en wordt beloofd).

CORONA

Een goed voorbeeld van dat laatste komt naar voren in de delen van het boek die gaan over het inschakelen van externe hulp tijdens de coronacrisis. Een verhaal over een Britse onderwijsministers, die betrokken was bij de onderhandelingen tussen zijn departement en de eigenaar van zijn stamkroeg over een contract voor coronatesten, doet er denken aan de mondkapjesaffaire met Sywert van Lienden en minister Hugo de Jonge. Maar het gaat verder dan corruptie. De onderzoekers omschrijven hoe diverse taken aan marktpartijen werden gegund die voorheen gewoon taak van de Britse gezondheidsdiensten waren. Dat het ook anders kan zien ze in Duitsland, waar veel meer werd geschoven met (onderbezet) personeel tussen verschillende departementen.

Het onderzoek naar de rol van consultants tijdens de coronacrisis laat bovendien zien hoe makkelijk de industrie zich aanpast aan de behoeftes van het moment. Daarom

besteden de onderzoekers tegen het eind van het boek veel aandacht aan het terrein waar elke overheid momenteel nieuw beleid voor maakt: de energietransitie. Daarbij vallen twee zaken op. Ten eerste hebben consultancybedrijven vaak dubbele belangen: overheden worden geadviseerd hoe de CO_2 uitstoot naar beneden kan, maar met hetzelfde gemak krijgen oliebedrijven advies over hoe ze met de nieuwe wetgeving om moeten gaan. Ook valt het de onderzoekers op dat er vooral veel doelen worden gesteld, zonder dat daar actie aan wordt verboden. Vooral de schijn van actie staat centraal.

HOE DAN, MARIANA?

In het boek doen Mazzucato en Collington vier aanbevelingen, waarmee de grote problemen kunnen worden opgelost. Denk aan het eisen van transparantie bij opdrachten aan consultants, het leren van ervaringen door de uitvoering van contracten goed te evalueren, en het opbouwen van kennis en kunde binnen de eigen organisatie. Allemaal logische en belangrijke stappen, maar ze hangen wel af van het succes van de eerste aanbeveling. Die luidt: er is een nieuw verhaal nodig over de ambtenarij.

Wanneer we, ondanks alle bewijzen die de tegenovergestelde richting in wijzen, blijven denken dat de overheid niet in staat is om belangrijke zaken op een goede manier uit te voeren, zal het niet lukken om hier verandering in te brengen. Daar is het boek wellicht wel wat minder overtuigend. Want hoe waarschijnlijk is zo'n nieuw verhaal, zolang neoliberale beelden over de overheid en ambtenaren nog zo dominant zijn in de maatschappij? Wie geeft de overheid de kans om zich te ontwikkelen, zolang het fouten blijft maken als gevolg van jaren van uitbesteden van taken?

Daar zit ik verder over na te denken, tijdens het avondeten met mijn zoon. De kleine man heeft gelukkig honger, maar wil alleen eten als hij het zelf mag pakken. Oké, denk ik: misschien niet de meest efficiënte manier, maar hij leert er wel van. En laten we eerlijk zijn: als ik met hapjes aan kom zetten, volgt er alleen maar protest. Misschien is dat precies wat we nodig hebben: wat meer opstandige, wellicht overmoedige ambtenaren. Die mogen knoeien en soms zelfs falen. Als er maar wel van wordt geleerd, zodat het de volgende keer beter gaat. •

tekst Bart Linssen
illustratie Nenad Mećava

NIET ALLEEN DE OVERHEID

In het boek wordt ook uitgebreid stilgestaan bij de manier waarop bedrijven afhankelijk zijn geworden van consultants, en wat daar de gevolgen van zijn. De onderzoekers omschrijven de opkomst van het maximaliseren van de aandeelhouderswaarde, op een zo kort mogelijke termijn. Dat doe je niet door innovatie vanaf de werkvloer, zoals voorheen het geval was. Consultants raden bedrijven aan om in te zetten op het schrappen van overbodige kosten, en een zo hoog mogelijke efficiency. En als het kan: reorganiseren.

Het gevolg is dat bedrijven tegenwoordig veel minder goed in staat zijn om zich te ontwikkelen en te innoveren. Met name grote ontslagrondes gaan ten koste van het lerend vermogen van deze bedrijven. Door eigen aandelen te kopen in plaats van te investeren in nieuwe producten, vindt er maar weinig innovatie plaats. Voor managers is dit de veilige route. Zij wijzen naar het advies van de consultants, en legitimeren daarmee hun beslissingen.

ROEMERNORM

Toen de regering in de jaren na de kredietcrisis van 2008 aan het bezuinigen sloeg, stelde de SP voor om dan als eerste iets te doen aan de buitensporige hoeveelheid consultants en andere externen die door de ministeries werden ingehuurd. SP-fractievoorzitter Emile Roemer diende in 2010 een motie in om de uitgaven aan externen voortaan te beperken tot maximaal 10 procent van de personeelskosten. Die werd aangenomen, en daarmee was de Roemernorm een feit.

Twaalf jaar later zijn er maar vier ministeries die zich aan de norm hebben gehouden (zie grafiek). In 2022 kregen de ministeries van Buitenlandse zaken (21,6 procent) en Volksgezondheid (25,7 procent) het zelfs voor elkaar om meer dan het dubbele te besteden aan externe inhuur. Nog erger is het bij het ministerie van Economische Zaken, met maar liefst 32,1 procent.

’MARKTWERKING? EEN MARKTPARTIJ

Na negen maanden geen autoveer blijft het aanmodderen met de veerpont tussen Maassluis en Rozenburg. Vooralsnog moeten reizigers het doen met een fiets- en voetveer. Daaraan vooraf is een liberaal gestuntel gegaan, waar iedere marktfundamentalist zich voor zou schamen. Met desastreuze gevolgen.

foto Hans van Rhoon ©ANP

SPEKKEN VAN IS HET!’

Betere tijden: Toen het autoveer Maassluis - Rozenburg nog voer.

‘Inwoners zijn in het slechtste van twee werelden terecht-gekomen’

Het is makkelijk om iets een klucht te noemen. Of een soap. Maar een klucht is doorgaans grappig en een soap suggereert iets van amusement. Maar wat zich voltrekt rondom de veerpont op de Nieuwe Waterweg tussen Maassluis en Rozenburg is allesbehalve leuk en onderhoudend.

Even in het kort: sinds oktober vorig jaar ligt de autoveerdienst eruit. Oorzaak: technische problemen met de laatste overgebleven boot. Want de andere boot was om dezelfde reden al langer niet inzetbaar. Exploitant AquaSwets verkeert in financieel zwaar weer, maar laat als doekje voor het bloeden een fiets- en voetveer varen. Maar ja, die vaart maar één in plaats van twee keer per uur en kan alleen ver van de gebruikelijke plek aanmeren.

Dat moet je je eens voorstellen: Rozenburg is een eiland en willen de mensen nu dat eiland verlaten dan moeten ze zo’n vijfentwintig kilometer omrijden. Nou ja, rijden... dikke kans dat je kunt aansluiten in de files op de A15, A4 en A20. En op de terugweg nog een keer. U heeft geen auto? Tsja...

‘Heel veel mensen zijn voor hun werk afhankelijk van de veerdienst,’ zegt Lies van Aelst, voorzitter van de SP-Statenfractie in Zuid-Holland. ‘En niet alleen dat. Denk eens aan de ziekenhuiszorg en de ambulance, boeren die aan de overkant land hebben, de sociale contacten van mensen, begrafenissen, noem maar op.’ En dan de kinderen die de oversteek moeten maken om naar school te kunnen. Van Aelst: ‘Ouders moeten kinderen met de auto brengen en maken flinke kosten, leerlingen missen toetsen.’

foto Wiebe Kiestra

Lies van Aelst, SP fractievoorzitter Provinciale Staten Zuid-Holland.

'Bullshit'

Terwijl de woede van reizigers en inwoners tot het knooppunt stijgt, gaat AquaSwets eind mei failliet. En geeft in een persverklaring de provincie de schuld: die zou de firma te weinig geld geven. AquaZwets? Nou nee, niet helemaal. Lies van Aelst zegt dat haar fractie al zestien jaar het provinciebestuur aan de jas trekt over de veerdienst. Over het maatschappelijke belang ervan, over de prestaties van de achtereenvolgende exploitanten, over de nieuwe veerboot die besteld zou worden, maar die maar niet kwam. En over de aanbesteding van dit stukje vervoer. 'Telkens kreeg ik bullshit-antwoorden. Over die nieuwe boot bijvoorbeeld. Één van de veerboten was in zeer slechte staat. Toen de gunning naar AquaSwets ging, heb ik meerdere keren gevraagd wanneer de nieuwe boot er zou komen. "Zijn we mee bezig" kreeg ik steeds te horen. Maar op een gegeven moment kreeg ik ineens een ander antwoord: "Het geld is door inflatie niet genoeg meer". Punt.' Lies van Aelst noemt dat dus een bullshit-antwoord. En voelt zich derhalve door het provinciebestuur ook niet serieus genomen. Dat de overheid kennelijk ook de inwoners niet al te hoog heeft zitten, moge blijken uit het volgende voorval. Toen de veerdienst stopte, was Rijkswaterstaat te beroerd om de verkeersborden af te plakken die automobilisten nog steeds naar het veer verwezen. Met een verkeerschaos tot gevolg. 'Toen hebben we het maar zelf gedaan. Samen met de actiegroep Rozenburg in Actie. Met duct-tape.' Dat had snel resultaat, want nadat de actie in de publiciteit was gekomen liet de provincie weten eindelijk een einde te gaan maken aan de misleidende situatie. Hoe? Door genoemde borden af te plakken. Hoe vindingrijk.

Hoe nu verder? Eind juni kwam het nieuws naar buiten dat Damen Shipyards de veerdienst tijdelijk ter hand zal nemen. Die firma is een maritieme speler van formaat en de verwachtingen zijn dan ook hoog. Ook wijst de provincie op de bouw van de nieuwe Blankenburg-tunnel die ergens volgend jaar klaar zou moeten zijn. Echter, de aanleg heeft al behoorlijk vertraging opgelopen en... die tunnel is niet voor fietsers, voetgangers en langzaam verkeer. Maar de hamvraag zal daarmee volgens Lies van Aelst niet beantwoord zijn. En dat is die van de marktwerking, de aanbesteding en de daarbij horende afspraken die niet werden nagekomen. Hoe

foto Actiegroep Roenburg in Actie

foto Actiegroep Roenburg in Actie

‘Toen plakten we de misleidende borden maar zelf af’

heeft deze ramp kunnen gebeuren?

Frappant

Marktwerking, zeker. De aanbesteding van de veerdienst, absoluut waar. Dat laatste kan in z’n algemeenheid als volgt worden samengevat: de vervoerder wil zo veel mogelijk geld voor zo weinig mogelijk vervoer en de overheid – in dit geval de provincie – wil zoveel mogelijk vervoer voor zo weinig mogelijk geld. Die klassieke tegenstelling leidt in de praktijk maar al te vaak tot per saldo minder vervoer. Niks nieuws onder de zon. Maar de manier waarop de provincie Zuid-Holland hier invulling heeft gegeven aan de marktwerking is toch wel frappant. Sterker nog, volgens Lies van Aelst heeft de gang van zaken rondom het veer ‘helemaal niets meer met marktwerking te maken’. ‘Het lijkt erop dat alles erop gericht was om het exploiterende bedrijf winst te laten maken. Afspraken werden niet nagekomen, een van de twee schepen werd doodleuk uit de roulatie genomen en gewoon niet gerepareerd. En het ergste: de provincie greep niet in, wenste niet te handhaven en ging gewoon door met het betalen van de exploitatiebijdrage aan AquaSwets.’ Exploitatie? Van Aelst spreekt van ‘wanprestaties’. En wat heeft het bedrijf eigenlijk met dat provinciale geld voor die wanprestaties gedaan?’ Niemand die het weet.

Volgens het SP-Statenlid is het aan de provincie te wijten dat de inwoners in ‘het slechtste van twee werelden’ terecht zijn gekomen: als het goed gaat strijkt het bedrijf de winst op en als het slecht gaat hebben de Zuid-Hollanders pech gehad en kunnen ze opdraaien voor de rekening. Waaróm de provincie de firma AquaSwets maar de hand boven het hoofd bleef houden en noch handhaafde noch boetes uitdeelde; ook daarnaar blijft het gissen. Zelf stelde het provinciebestuur al eens dat in geval van boetes het bedrijf failliet zou gaan. Typisch: nu is AuquaSwets zonder boetes failliet gegaan…

De provincie Zuid-Holland wil nu opnieuw gaan aanbesteden en wel eerst middels een zogenaamde noodconcessie voor twee jaar. Niets wijst er vooralsnog op dat het provinciebestuur die voorgenomen stap wil heroverwegen. Lies van Aelst wil dat daarentegen wel degelijk. ‘Weet je, ik zie die veerdienst niet eens als openbaar vervoer; je kunt bijvoorbeeld niet met een ov-chipkaart aan boord. Ik zie het veer als een brug, een brug die vaart. En een brug moet gewoon in publieke handen, net als openbaar vervoer overigens. Wij willen een veerdienst zoals die ooit was, met een eigen loods met onderdelen, met eigen onderhoudspersoneel enzovoorts. Ook willen we dat het personeel verplicht wordt overgenomen tegen de bestaande arbeidsvoorwaarden.’ Saillant detail: het personeel van het veer zit al bijna twee maanden thuis zonder loon. Hoe zouden deze mensen aankijken tegen het bericht dat Damen Shipyards volgens de berichtgeving nieuw personeel aan het werven is voor de veerdienst?

Nu gaat het veer weer varen. Zou dat ook het geval zijn zonder de inzet van de SP? Tijdens een recente commissievergadering in het provinciehuis stelde een inspreker van de Dorpsraad Rozenburg dat hij en zijn gemeenschap zich de afgelopen maanden totaal niet gezien of gehoord hadden gevoeld door de provincie: ‘Alleen door de SP, die hier al jaren aandacht aan besteedt. Alle andere partijen leunen achterover. Ik hoor graag als het niet zo is, want dan heb ik het gemist.’ •

tekst Rob Janssen

SP JONGEREN LANCEREN MBO-MANIFEST

‘WIJ VERDIENEN HET!’

WIJ, MBO-STUDENTEN,

- VERDIENEN HET OM GOED BETAALD TE WORDEN VOOR ONS TOEKOMSTIGE WERK EN ONZE STAGES.
- VERDIENEN HET OM NIET ALS 'LAAGOPGELEID' GEZIEN TE WORDEN.
- VERDIENEN HET OM NIET GEDISCRIMINEERD TE WORDEN OP ONZE STAGEPLEK.
- VERDIENEN HET OM NAAR EEN SCHOOL TE GAAN DIE GOED BEREIKBAAR IS MET HET OV.
- VERDIENEN HET OM BIJ EEN STUDENTENKROEG BINNEN TE LOPEN OF BIJ EEN STUDENTEN-VERENIGING AAN TE SLUITEN ALS WE DAT WILLEN.

Leden van SP Jongeren hebben met bezoeken aan scholen opgehaald waar mbo-studenten mee zitten. Wat blijkt? Veel van deze studenten hebben te maken met zaken als slecht OV, geen stagevergoeding en discriminatie. Hoogste tijd dus om daar verandering in te brengen!

Op het ROC van Twente lanceerden SP Jongeren om die reden een mbo-manifest. Daarin staan vijf concrete punten hoe de levens van mbo'ers verbeterd moeten worden. Die punten bleken een schot in de roos want het manifest werd enthousiast ontvangen, zegt bestuurslid van SP Jongeren Debbie van Dijk: 'Veel studenten waren blij dat er eindelijk een club is die voor en vooral mét hen opkomt voor betere waardering. Er is altijd aandacht voor hbo's en universiteiten – ook belangrijk – maar het mbo wordt door de politiek vergeten.'

Herkenning

De lancering zorgde ook voor goede gesprekken met de Twentse mbo'ers. Het viel van Dijk op dat veel van hen met verhalen kwamen die aansluiten bij de punten in het manifest: 'Ze vertelden dat er sowieso te weinig stages zijn en dat de manier om aan een stage te komen ook nog super ingewikkeld is. Dan werkt de school ook nog niet eens mee om een fatsoenlijke stage te krijgen. En natuurlijk hoor je van studenten over hoe moeilijk het is om aan betaalbare woonruimte te komen. Mensen herkenden zich dus echt in ons manifest.'

De rode draad in het manifest is waardering voor de mbo'ers. Waardering in de vorm van een goede vergoeding voor stages en werk, fatsoenlijk openbaar vervoer, geen stage-discriminatie, om niet langer als 'laagopgeleid' gezien te worden en van aansluiting bij een studentenvereniging als zij dit willen.

Dat gebrek aan waardering komt volgens van Dijk voor een groot deel vanuit de politiek: 'Iedereen heeft het in Den Haag over hoe belangrijk mbo'ers zijn voor onze toekomst. Er wordt daar geschreeuwd om zorgmedewerkers, om mensen die zonnepanelen kunnen leggen, werkers in de bouw. Maar als het op daden aankomt, dan geven ze niet thuis! Dan kan je wel zeggen dat je het heel belangrijk vindt, maar als je vervolgens weigert om deze mensen goed te betalen, vind je het dan gek dat zij zich minder voelen?'

Volop aan de slag

Van Dijk ziet dan ook een opdracht voor SP Jongeren om niet alleen steun te verzamelen onder de mbo-studenten zelf: 'Natuurlijk gaan we de komende tijd met ons manifest op bezoek bij scholen in het land. Maar het is breder dan dat. Ouders van mbo'ers, leraren en zoveel meer mensen in de samenleving zien dat. Iedereen die vindt dat mbo'ers beter gewaardeerd moeten worden, die moeten we om steun vragen. Deze zomer gaan we volop aan de slag om die steun voor de mbo-studenten te organiseren en daarna stappen we natuurlijk naar politiek Den Haag. Daar moeten ze aan het werk en laten zien dat het niet blijft bij praatjes maar dat de terechte eisen van de mbo'ers ook echt worden ingewilligd.' •

Lees en steun het manifest via mboactie.nl

tekst Xander Topma
foto Joshua Versijde

LINKSVOOR

‘NIEUWE LEDEN ZIJN GOUD WAARD!’

'Ik ben hier zo geen type voor', reageerde Bas Royen op het verzoek om mee te werken aan de LinksVoor. Onterecht, want in enkele maanden tijd is op zijn initiatief de SP in Kampen weer tot bloei gekomen.

tekst Peter Verschuren
foto Karen Veldkamp

In de aanloop naar de verkiezingen van 2018 besloot de vierkoppige SP-raadsfractie te breken met de partij en verder te gaan als Kampen Sociaal. ‘Dat betekende feitelijk het einde van de afdeling’, kijkt Bas terug. Daarna was het heel lang stil. ‘Vanuit Zwolle is wel geprobeerd weer iets van de grond te tillen, maar zonder succes.’

› En toen kreeg jij weer de kriebels.....
‘Ja, ik was al actief geweest bij de opbouw van de afdeling vanaf 2004, zelfs als voorzitter, en gestopt door persoonlijke omstandigheden. Begin dit jaar vond ik dat het tijd werd dat ik weer eens wat ging doen. Ik ben toen in overleg met de regiocoördinator de leden gaan bezoeken of bellen, en dat was geweldig! Heel snel was er een enthousiaste club mensen die aan de slag willen. We hebben nu een kadergroep van zo’n 15 mensen en daarbinnen een bestuur van negen en we hebben veel plezier met elkaar.’

› Een gelukkig toeval?
‘Ik denk het niet. Ik spreek wel afdelingen die wat ingezakt zijn en zeggen dat ze de fut niet terug kunnen krijgen, maar ik denk dat het ook daar werkt als ze bij de mensen langs gaan, vooral bij de nieuwe leden. Die zijn goud waard. Ze hebben nu bewust de keuze gemaakt voor de SP en mijn ervaring is dat de helft van hen wel actief wil worden. Bezoek ze, toon interesse en voor je het weet krijg je wat terug.’

Nog even de persoon Bas Royen: wie ben je en wat doe je voor werk?
‘Ik ben 56 jaar, alleenstaande vader van vijf jong volwassen kinderen van wie er vier bij mij wonen en ik werk als re-integratie-adviseur bij een arbeidsongeschiktheids-verzekeraar. Ik heb een latrelatie met mijn vriendin, speel gitaar en zwem graag in open water, ook in de winter. Genoeg zo?’

› En hoe kwam de SP op je pad en werd je actief?
‘Ik woonde net in Kampen, begin jaren negentig, toen ik van mijn vader een artikel kreeg over de SP in Brabant. Of dat wat voor mij was. En ja, wat ik over de SP las was het helemaal. Actief geworden ben ik veel later, toen er iemand langs kwam die de leden bezocht.’ •

DE SP IN 1981

DE VOLHOUDER WINT

'Wie draait er op voor dat miljard?' Volhouder Remi Poppe met een Tribune van 1981, over het gifschandaal in Krimpen.

'400.000 Hollanditis-patiënten', kopte de Tribune eind 1981, in een verslag van de massale demonstraties op 21 november in Amsterdam, tegen de plaatsing van atoomwapens in Nederland. Georganiseerd door het Komitee Kruisraketten Nee. Een ware mijlpaal voor de vredesbeweging, waarbij ons land massaal in verzet kwam tegen plaatsing van Amerikaanse kernwapens. In een protestbeweging waarin heel links Nederland en ook de SP actief was. Deze 'Hollanditis' stond voor 'Hollandse ziekte', of de verwondering in de Verenigde Staten over het virus van het antimilitarisme, dat zich breed over Nederland had verspreid.

Op 26 mei 1981 waren verkiezingen geweest voor de Tweede Kamer. Na de teleurstellende uitslag van 1977, toen geen zetel werd behaald, besloot de kleine SP nog groter uit te pakken. 'Werken in een schoon Nederland zonder atoomwapens', was de leus van de SP. Wat wel mooi, maar niet onderscheidend was. Bijzonder voor een kleine partij was dat de SP veel geld investeerde in advertenties in allerlei dag- en weekbladen, waarin werd verwezen naar de succesvolle massa-acties van de SP, op het gebied van wonen, van zorg en vooral van natuur en milieu. Waarvoor de partij vele duizenden mensen op de been kreeg.

VOLOP GROTE ACTIES

De SP kreeg 30.357 stemmen. Weliswaar een kwart meer dan in 1977 maar nog altijd te weinig voor een Tweede Kamerzetel. Wie de Tribune doorbladert, ziet dat tegelijk volop grote acties werden gevoerd – en met succes. Belangrijk onderwerp was de strijd tegen vervuiling en voor bescherming van natuur en milieu – vandaar ook de verkiezingsleus over 'een schoon Nederland'. In een tijd dat groene politiek nog in haar kinderschoenen stond, was de SP hier lokaal en nationaal flink mee aan de slag. Om mensen te organiseren tegen gifstortingen, lozingen en andere gifschandalen die hen op het werk en in de buurt bedreigden.

'Wie draait er op voor dat miljard?', vroeg Remi Poppe zich af in een interview met de Tribune, naar aanleiding van een groot gifschandaal in de Krimpenerwaard. Veroorzaakt door de 'afvalverwerker' EMK, waar de handelaar Gerrit Bernouw multimiljonair werd door olie en chemisch afval te dumpen. Dat bleek na meldingen van chauffeurs van het bedrijf en onderzoek ter plaatse door de SP, onder leiding van Poppe. Overheden en bedrijven bleken graag bereid om zaken te doen met EMK om zo goedkoop van hun giftige afval af te komen. Hoewel ze heel goed konden en ook moesten weten dat deze criminele zakenman niet deugde.

TWEE JAAR CELSTRAF

Het onderzoek van de SP leidde tot veel publiciteit en tot een strafrechtelijk onderzoek en Gerrit Bernouw werd veroordeeld tot twee jaar celstraf. Managers van Hoogovens, Shell en alle chemische bedrijven die gebruik hadden gemaakt van EMK bleven echter buiten schot. Net als de betrokken ambtenaren. Rond een miljard gulden zou het opruimen van de gifbelt in Krimpen aan den IJssel gaan kosten en daar zouden niet Shell of chemische bedrijven voor opdraaien maar de gemeenschap. Voor de SP reden om te pleiten voor publieke verwerkers van chemisch afval, in plaats van afvalcriminelen zoals Bernouw.

De SP baarde lokaal én nationaal opzien met onderzoek en met acties, maar leek daar electoraal niet voor te worden beloond. Of toch wel? Op 21 oktober 1981 werden lokale verkiezingen gehouden in Heerlen (door de herindeling met Hoensbroek) en behaalde de SP hier voor het eerst een raadszetel, onder leiding van Jan de Wit. In Heerlen zou de SP uiteindelijk de grootste partij worden en zijn we al lang succesvol deel van het bestuur. 'Begint de viktorie in Heerlen?', vroeg de Tribune zich in 1981 af. Deze afdeling laat in ieder geval zien dat ons activisme en besturen heel goed samengaan. En ook dat de volhouder wint. •

tekst Ronald van Raak
foto archief SP

DE GROTE SP-ZOMERPUZZEL 2023

Met dit jaar als (breed) thema 'Geologie' is de zomerpuzzel van de Tribune opgedeeld in 12 categorieën, telkens bestaand uit 2 vragen. De beide vragen (a. en b.) binnen elke categorie geven dezelfde letter als oplossing. Met 24 vragen zijn er dus 12 letters te vinden voor de gehele oplossing.

Van iedere categorie dient u de bijpassende letter over te brengen naar het gelijkgenummerde hokje in de Oplossingstabel. Bij iedere vraag staat verder tussen teksthaakjes aangegeven op welke plaats in het antwoord de letter voorkomt. Spaties tellen niet als letter, en een (lange) 'IJ' is 1 letter. Voorbeeld: de gezochte letter in (3 van 5) bij het fictieve antwoord '(Karel de) Grote' is een 'o'. Tenzij anders vermeld wordt bij personen de achternaam gevraagd.

De fotosetjes: a. is altijd de afbeelding links; b. is rechts.

U kunt uw oplossing (het woord van 12 letters in de oplossingstabel) opsturen naar de redactie van de Tribune. Goede vakantie en veel puzzelplezier!

Categorie 1

a. Aardplaten schuiven onder elkaar, langs elkaar en over elkaar. Zo worden bergen gevormd. Wat is een ander (oorspronkelijk Grieks) begrip hiervoor? (5 van 9)
b. Bij Glaciologie boort men nogal, bijvoorbeeld in Groenland en Antarctica. Dit om inzicht te krijgen in klimaatveranderingen in het Midden/Laat Pleistoceen en het Holoceen.
Waarnaar boort men? (7 van 8)

Categorie 2

a. Grieks geleerde uit Cyrene berekende als een van de eersten de omtrek van de aarde, m.b.v. o.a. de schaduw van een hoge toren in Alexandrië. Wie? (10 van 12)
b. Deze is 200.000 jaar geleden keihard van Uppsala (Zweden) naar Rottem (Friesland) geskied. Niet slecht voor een stuk graniet! Hoe heet zo'n rots? (10 van 10)

Categorie 3

a. Water, ijs, wind en zelfs vulkanen schuren het aardoppervlak, waardoor de grond wordt weggeslepen. Hoe heet dit proces? (5 van 6)
b. In de wetenschap: geconserveerd in gesteente. Alledaags/overdrachtelijk: iemand met achterhaalde, versteende ideeën. (5 van 7)

Categorie 4

a. Duurde van (ongeveer) 14e tot de 19e eeuw. Het was gemiddeld kouder in Europa. Zo'n 1 tot 2 graden. Hoe heet deze periode? (2 woorden; 2e woord, 3 van 5)
b. Tussen De 'schaal van Mercalli' en de tegenwoordige 'momentmagnitudeschaal' is er die andere schaal, die nog steeds gebruikt wordt om aardbevingen te meten. Wiens naam is hieraan verbonden? (5 van 7)

Categorie 5

a. De watercyclus (zie foto) is onderdeel van alles wat met water onder, op of boven het oppervlak v.d. planeet te maken heeft. Hoe noemt men dat geheel? (6 van 10)
b. Deze onderste laag van de dampkring bestaat vooral uit stikstofgas en zuurstofgas. Het diep-oranje en geel in de foto (genomen vanuit ISS) komt voor in de ...? (6 van 10)

Categorie 6

a. Ligt direct onder de korst, maar boven de buitenkern. Ongeveer 2900 km dik. Welk (grootste) deel van de planeet is dit? (5 van 10)
b. 'Klimaat is wat wij verwachten, weer is wat wij krijgen.' Welk bekend Nederlands meteorologisch instituut houdt zich met onze weersverwachtingen bezig? (Afk. 3 van 4)

Categorie 7

a. Deze grote inzinkingen bevinden zich in de zeebodem. Ze liggen langs de grenzen van de tektonische platen, daar waar deze naar elkaar toe bewegen. (2 van 11)
b. Bodemsoort is interessant bij Ondergrondse gasopslag en Bouwschadepreventie, omdat het veel water kan opnemen, en weer afstaan. Wat is de naam? (8 van 8)

Categorie 8

a. Gevormd door stolling van lava, meestal zwart van kleur. Bestaat uit kristallen. Te vinden in bv. golfbrekers, of op dijken. (4 van 6)
b. Geregistreerde bevingen van de vulkaan Pinatubo (zie foto). Hoe heet dit apparaat? (9 van 11)

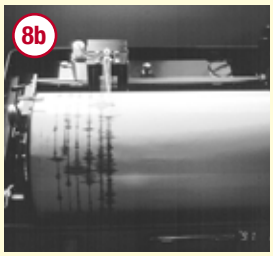

Categorie 9

a. Het oudste, maar daar dan het nieuwe van. Deze eerste 10 miljoen jaar na het massale uitsterven van o.a. de dinosauriërs kregen zoogdieren hun kans. Welk tijdvak? (4 van 9)
b. Grotten. Je hebt de wetenschappelijke kant, maar ook de sportieve: duikuitrusting; 'outdoor activiteit'; Ardennen; vaardigheid; training. Wie doet zoiets? (5 van 10)

Categorie 10

a. Onderzeeër voor oceaanonderzoek – vernoemd naar het metaal waarvan het gemaakt werd – hielp in 1966 een verloren atoombom op te sporen. (9 van 9)
b. Bergkristal; Tijgeroog; Heliotroop; Morion: allemaal varianten van? (5 van 6)

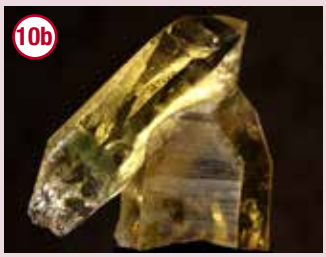

Categorie 11

a. Omschrijving: Zeer grote landmassa vormde samen met Laurazië in het Laat Paleozoïcumtijdvak het supercontinent Pangaea. Hoe heet het? (4 van 8)
b. Water. Ben je zoet? Dan Limnologie. Liever zout? Mariene biologie! Tezamen zijn wij? (3 van 13)

Categorie 12 (Foto 12a/12b)

a. Omschrijving: Lus of bocht in de natuurlijke loop van een rivier, beek of zeestroming, gevormd door wegspoelen en afzetten van grond. Hoe heet zo'n lus? (2 van 7)
b. Kaars, onderzeeër (plaatje) en watervallen. Allen met zichtbare Turbulente en Laminaire stromingen. Wat is de naam van het getal dat bepaalt welke van de twee het is? (2 van 13)

Oplossingtabel Zomerpuzzel 2023

5	12	11	7	6	9	2	4	8	10	3	1

OPLOSSINGEN JUNIPUZZEL 2023

CRYPTOGRAM

Horizontaal 7) Vlaggenprotest 9) IJskoningin 10) Kaas 11) Luister 12) Lastpak 13) Gaarkeuken 17) Koelcel 18) Prijzengeld 19) Rijtijden.
Verticaal 1) Hotelier 2) Vastpakken 3) Belastingvrij 4) IJspegel 5) Sierkip 6) Zonnesteek 8) Groothandel 14) Krijger 15) Uitlaten 16) Benen.

ANAGRAAF

1) Kiesrecht 2) Klaagmuur 3) Restzetel 4) Vrijdenker 5) Snelrecht 6) Stopkogel.
Eindoplossing: (CULEPH) > Pluche.

De winnaar van de junipuzzel 2023 is Inge Musterd uit Almere.
Stuur uw oplossing van een puzzel naar keuze vóór 30 augustus naar de puzzelredactie van de Tribune; Snouckaertlaan 70, 3811 MB Amersfoort of tribunepuzzel@sp.nl Vergeet u niet uw naam en adres te vermelden? Onder de inzenders van een goede oplossing wordt een gesigneerd boek verloot uit de SP-boekenstal.

Henry en Lucas, © FLW 2023

foto ANP/Berlinda van Dam

MISGEGOKT

Sinds 1 juli is ongerichte reclame voor online gokken definitief aan banden gelegd. Dit na jarenlange onwil vanuit het kabinet om hier op in te grijpen. SP-Kamerlid Michiel van Nispen is voorman in de strijd tegen deze reclames en is blij met het verbod: ‘De belangen van de mensen in de samenleving worden nu eindelijk gesteld boven die van het grote geld.’

Wat van Nispen betreft gaat de ingreep echter nog niet ver genoeg. Minister Weerwind vindt het namelijk prima dat sportsponsoring door gokbedrijven nog wel een tijd legaal blijft. Van Nispen: ‘Dat mag nog doorgaan tot halverwege 2025. Dus tot die tijd mogen jeugdidolen gewoon nog blijven rondlopen op het veld als wandelende reclamezuilen voor deze verslavende activiteit.’ •

TRIBUNE

Nieuwsblad van de SP • jaargang 59 • nr. 8 augustus 2023
€ 1,75 • www.sp.nl

LILIAN MARIJNISSEN:
‘LAAT DE IDEEËNSTRIJD NU LOSBARSTEN’

SANDER DE KRAMER
MAATSCHAPPELIJKE SPOOKRIJDER TEGEN ARMOEDE

22 NOVEMBER IN HET VIZIER
ALLES OVER DE CAMPAGNE EN VERKIEZINGEN

foto Joshua Versijde

HET IS GOED VOOR NEDERLAND DAT DIT KABINET VERTREKT!

Na dertien jaar is het eindelijk zover: Mark Rutte vertrekt als premier. Niet vanwege de toeslagenaffaire, ondanks de vele mensen die nog steeds niet worden geholpen. Niet vanwege Groningen, ondanks een vernietigend rapport van de parlementaire enquête. Maar vanwege een asielbeleid, waarbij de VVD zelf verantwoordelijk is voor de problemen die zijn ontstaan.

Het kabinet laat een land achter dat ontzettend veel grote problemen heeft. De SP is, anders dan veel partijen in de oppositie, dan ook niet verdrietig over het vertrek van dit kabinet. Want nieuwe verkiezingen, zonder Mark Rutte, zijn een grote kans voor Nederland. Een kans om al die problemen die dit kabinet heeft veroorzaakt of op zijn beloop heeft gelaten, eindelijk op te lossen.

De komende tijd bereiden we de verkiezingen voor en voeren we campagne voor andere politiek. Eerlijke politiek. Daar hebben we ook jouw hulp bij nodig. In deze speciale editie van de Tribune lees je wat we de komende tijd allemaal gaan doen om van deze verkiezingen een groot succes te maken. •

DE SP ZET ZICH IN VOOR MENSELIJKE WAARDIGHEID, GELIJKWAARDIGHEID EN SOLIDARITEIT

TRIBUNE IS EEN UITGAVE VAN DE SOCIALISTISCHE PARTIJ (SP) EN VERSCHIJNT 11 MAAL PER JAAR

Redactie
Xander Topma (h), Rob Janssen
Bart Linssen, Peter Sas

Vormgeving
Maurits Gemmink, Nenad Mećava

Aan dit nummer werkten mee
Peter Verschuren, Joshua Versijde

Foto omslag
Joshua Versijde

De Tribune op Internet
sp.nl/nieuws/tribune

Abonnement
€ 5,00 per kwartaal (machtiging)
Losse nummers € 1,75.
SP-leden ontvangen de Tribune gratis.

SP algemeen
T (088) 243 55 55
F (033) 462 55 12
sp@sp.nl
sp.nl

Abonnementen- en ledenadministratie
Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort
T (088) 243 55 40
E administratie@sp.nl

Redactie Tribune
Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort
T (088) 243 55 42
F (033) 462 55 12
E tribune@sp.nl

De Tribune in gesproken vorm
Belangstellenden voor de Tribune op cd kunnen contact opnemen met de SP-administratie.

FSC

Incasso contributie
Veel leden van de SP betalen hun contributie via een incassomachtiging. Sinds 1 oktober 2013 incasseert de SP het bedrag van de contributie in de eerste week van elk kwartaal. Daarbij vermelden we, conform wettelijke regels het betreffende lidnummer en het zogeheten incassanten-ID van de SP, te weten NL86ZZZ403462460000. Bij vragen over contributie-inning, kunt u contact opnemen met de ledenadministratie van de SP, via (088) 243 55 40 of administratie@sp.nl

Tenzij anders vermeld, is op de inhoud van deze publicatie de Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel-GeenAfgeleideWerken 3.0 Nederland licentie van toepassing. http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl

IN DIT NUMMER

6

Lilian Marijnissen

‘Het gaat mij om de ideeën voor Nederland’

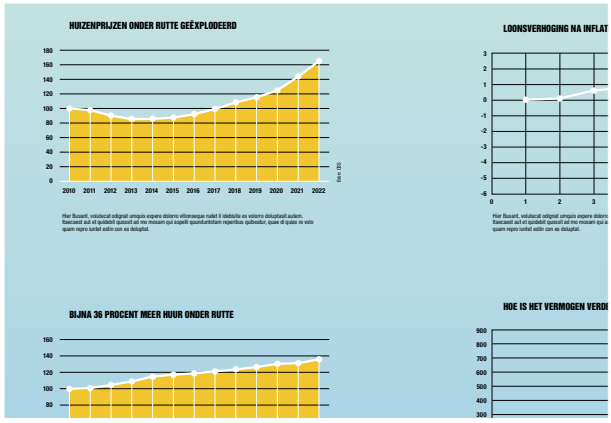

10

De noodzaak van verandering

Hier doen we het voor

16

Interview Sander de Kramer

Actiejournalist vecht tegen armoede

20

Tijd om op te bouwen

Deze plannen gaan we waarmaken

26

Verkiezingsprogramma in de maak

Hoe jij kan helpen

4 **De campagne barst los: Kom op voor Nederland!**

14 **Poster Prinsjesdagprotest**

28 **Zet dit in je agenda**

AL GEPLAND PRINSJESDAGPROTEST KRIJGT VLEUGELS DOOR VAL KABINET

De campagne stond in de steigers, de huis-aan-huiskrant was al bijna gedrukt en toen viel het kabinet. Was dat balen? ‘Nee joh, hartstikke goed juist’, zegt campagneleider Prinsjesdagprotest en Tweede Kamerlid Jimmy Dijk. ‘De verkiezingen scheppen veel ruimte voor nieuwe politiek en dat is precies wat we met onze campagne willen bereiken.’

Kom op voor Nederland is de campagneleus. Dijk: ‘Die oproep geldt voor het Prinsjesdagprotest, waar we met heel veel mensen een krachtig signaal voor verandering willen afgeven en hij past natuurlijk ook naadloos bij de komende verkiezingen. Die zijn een uitgelezen kans om op te komen voor een beter bestuurd land.’

› **Wat houdt de campagne in?**
‘We gaan 400.000 kranten verspreiden, in meer dan honderd wijken en dorpen gaan we huis aan huis met de mensen in gesprek over de val van het kabinet en onze oplossingen voor Nederland en uit alle hoeken gaten van het land regelen we busvervoer naar de grote demonstratie op 17 september in Den Haag. Verder organiseren veel afdelingen en regio’s campagneavonden in de aanloop naar de demonstratie waar alle leden welkom zijn, maar waarop we met nadruk onze nieuwe leden uitnodigen. Zij kiezen juist nú partij. We horen graag wat hun drijfveer is en wat ze kunnen bijdragen aan onze strijd.’

› **Zijn mensen klaar voor verandering?**
‘Na de verstikkende jaren van de kabinetten Rutte is Nederland toe aan nieuwe politiek. Dat zie je ook aan de ledengroei van de SP. Vanaf oktober vorig jaar schrijven we elke maand meer nieuwe leden in dan we verliezen en in de eerste dagen na de val van het kabinet ging het helemaal geweldig: toen meldden zich dagelijks meer dan honderd nieuwe leden. Veel mensen willen verandering, en kijken daarvoor naar ons. Dat is heel mooi, vooral als die mensen zich ook actief gaan inzetten voor die verandering. Ik roep ze daar graag toe op: kom op de campagneavond, ga mee de straat op en maak rond de verkiezingen duidelijk waarom je voor de SP kiest: praat met je vrienden en familie, hang een poster op, zet een bord in de tuin. En ik wijs ook alvast op de nieuwe-ledendag op 4 november in Den Haag. Daar maak je op een heel aansprekende manier kennis met alle aspecten van de SP. Van eerdere uitvoeringen weet ik dat die dag enorm gewaardeerd wordt door bezoekers.’

› **Wat moeten mensen doen die meer willen weten over de campagne of eraan willen bijdragen?**
‘Aanmelden om op 17 september mee te gaan naar Den Haag kan op de website prinsjesdagprotest.nl, alle vragen kunnen mensen stellen op campagne@sp.nl en daar kunnen ze het ook laten weten als ze actief mee willen helpen om de campagne tot een succes te maken. Doen!’ •

tekst Peter Verschuren
foto Joshua Versijde

LILIAN MARIJNISSEN: ‘LAAT DE IDEEËNSTRIJD NU LOSBARSTEN’

Het kabinet is gevallen, Mark Rutte gaat eindelijk weg en alles ligt nu open voor verandering. Dit is dan ook hét moment voor de SP, zegt lijsttrekker Lilian Marijnissen: 'Na jaren verstikkende dominante VVD-politiek is het nu tijd om Nederland weer op te bouwen.'

Het is de tweede keer dat Marijnissen lijsttrekker is bij de verkiezing van de Tweede Kamer. In tegenstelling tot de vorige verkiezing, waarna het kabinet Rutte III een doorstart maakte met exact dezelfde partijen en plannen, staat de politieke werkelijkheid nu compleet op zijn kop. Een kans die de SP wel móét grijpen om Nederland weer op te bouwen na vele jaren van afbraak.

Marijnissen: ‘Er is de afgelopen weken veel gebeurd. Er waren partijen, zelfs in de oppositie, die het vertrek van Rutte een verdrietige dag noemden. Het is juist heel goed voor Nederland dat hij weggaat! De VVD-politiek heeft zoveel afgebroken in ons land, kijk alleen al naar de verzorgingshuizen die zijn gesloten, de grote vermogensongelijkheid in Nederland en een betaalbaar huis is nauwelijks meer te vinden. Wat ik bij mezelf bespeur, en ook bij veel SP’ers om mij heen, is dat er nu eindelijk echt ruimte is voor een fundamentele ideeënstrijd. Niet een klein beetje meer of minder afbraakpolitiek, maar een echt andere koers. Dat stemt mij heel erg optimistisch.’

Dit gevoel sluit aan bij een oproep die Marijnissen eerder ook al deed in het Kamerdebat over de val van het kabinet: ‘Wat ik zal blijven herhalen is dat het nu moet gaan over die ideeën en idealen: de oplossingen voor Nederland. Niet over of iemand een oude witte man is of over vrouwelijk leiderschap of andere lege campagnepraat. Het gaat mij om de ideeën voor Nederland. Hoe gaan we ons land weer opbouwen? Dan moeten de verschillen ook duidelijk worden. Het gaat ergens over!’

Giftig Den Haag

Dat het in de Haagse politiek tot nu toe juist niet gaat over de ideeën maar vooral over beeldvorming, stoort Marijnissen. Renske Leijten, onlangs vertrokken als Kamerlid, noemde het zelfs een giftige plek om te werken. Wat bezielt Marijnissen dan om zich nog een keer verkiesbaar te stellen als lijsttrekker, denk je dan.

Voor het antwoord op die vraag kijkt Marijnissen vooral naar wat er buiten de Tweede Kamer gebeurt: ‘De energie voor dit werk, je inspiratie en ideeën, die moet je vooral van buiten Den Haag halen. Dat doe je door bijvoorbeeld mensen in de zorg te spreken om te horen hoe het daar gaat. Of door een dienst mee te lopen met de politie om zelf te zien hoe dat is en wat er beter kan. Door op straat te zijn en naar mensen te luisteren. Tegelijkertijd is in Den Haag natuurlijk wel veel te bereiken. Maar de echte verandering ontstaat daar niet. Die komt vanuit de samenleving en die moeten wij organiseren. Ik geloof in het bouwen van coalities. Dat gaat niet om fractiefusies, maar bijvoorbeeld

om samenwerking met de milieubeweging, de vakbeweging en mensen die strijden voor een eerlijk pensioen.'

Dat het politieke speelveld nu open ligt, betekent volgens Marijnissen niet dat het balletje nu automatisch de kant van de SP op komt rollen: 'Het is geen vanzelfsprekendheid dat iedereen nu opeens aan de SP denkt. Veel mensen zijn ook cynisch geworden over de politiek. Maar wij hebben de alternatieven! Daar hebben we al jaren over nagedacht en dat moeten we aan mensen laten zien.'

Zo kan het ook

Sommige SP-plannen staan alleen nog op papier, maar zijn wel klaar voor uitvoering, andere zijn nu al in de praktijk gebracht en dienen als voorbeeld voor hoe het ook kan in Nederland. Marijnissen: 'We hebben uitstekende alternatieven voor goede zorg dichtbij mensen. Kijk naar het zorgbuurthuis in Oss dat er door ons is gekomen. Of bijvoorbeeld naar het Huis van het Recht in Heerlen waar mensen op een laagdrempelige manier hun juridische hulp kunnen halen als ze vastlopen in veel te vaak bureaucratische systemen. In Limburg richten we dankzij de SP nu een provinciaal energiebedrijf op. Zodat we kunnen kiezen voor schone energie en een lagere energierekening. Dit zijn oplossingen voor de echte problemen van veel mensen en waarmee wij laten zien dat het mogelijk is met een grote SP.'

Het zijn initiatieven die passen binnen de grote lijn die Marijnissen in haar onlangs verschenen boek 'De winst van eerlijk delen' de noodzaak tot 'radicale democratisering' noemt. Volgens Marijnissen is dat ook de oplossing voor het gebrek aan vertrouwen in de politiek: 'Met democratisering willen we ervoor zorgen dat mensen weer grip krijgen op hun leven, hun buurt en op hun werk. Zij zien nu politici die onmachtig zijn om problemen op te lossen. Gaat je ziekenhuis weg? Niks aan te doen, de zorgverzekeraar besluit! Daarnaast zijn die problemen onder dit kabinet alleen maar groter geworden. Er is niets opgelost. Sterker nog: er zijn alleen maar problemen bijgekomen. Het vertrouwen van mensen in de politiek is dus terecht laag. Wij moeten duidelijk maken dat meer zeggenschap voor mensen daar het antwoord is. Onze oplossing is niet de markt, onze oplossing is niet de overheid, onze oplossing zijn de mensen. Er is gelukkig ook nog veel vertrouwen in elkaar.'

In campagnestand

Marijnissen ziet nu al veel energie om zich heen: 'Ik ben super trots op hoe het gaat met de partij. Iedere partijraad komt er weer minstens een nieuwe afdeling of werkgroep bij. Na de val van het kabinet kregen we er per dag meer dan honderd nieuwe leden bij en al maanden staan we op ledenwinst. De

partij stond al in campagnestand richting het Prinsjesdagprotest op 17 september en organisatorisch gaat het goed. Dat maakt dat ik vol vertrouwen kan zeggen dat we echt klaar zijn voor de verkiezingen.'

Verhalen over hoe mensen in de buurten reageren op de huidige politieke situatie en de komende verkiezingen stromen dan ook al binnen: 'Het is mooi om te zien dat veel afdelingen de laatste dagen op straat zijn om met mensen te praten over de val van het kabinet en hoe het nu verder moet met het land. Laten we dat vooral blijven doen. We kunnen het niet alleen met de fractie in Den Haag; we hebben nu iedere SP'er keihard nodig!'

Het doel voor de verkiezing op 22 november is volgens Marijnissen helder: 'Er is ruimte voor nieuwe tijden. Een grote SP in het kabinet zou heel goed zijn voor Nederland. Van waakhond in de oppositie naar een waakhond in de regering. Het is de enige garantie dat er echt fundamenteel andere ideeën komen. Veel partijen wisselen wel van gezicht en dat trekt nu dan even de aandacht, maar dat betekent niet dat er nieuwe ideeën zijn. Het zijn natuurlijk gewoon dezelfde ideeën en dezelfde verkiezingsprogramma's. Als je dat niet wilt, dan moet je op de SP stemmen. Ik heb zin om te gaan knallen!' •

tekst Xander Topma
foto's Joshua Versijde

KIJK TERUG: VERKIEZING TOT LIJSTTREKKER

Op 22 juli is Lilian Marijnissen door de partijraad van de SP verkozen tot lijsttrekker. Na haar verkiezing hield zij een toespraak over haar ideeën voor Nederland. Deze hele toespraak is online terug te kijken via **sp.nl/toespraak**

DE NOODZAAK VAN VERANDERING

Uit de verhalen van mensen die we aan de deur en op de werkvloer spreken, blijkt al snel dat het echt anders moet in Nederland. Maar die verhalen staan niet op zichzelf. Ze zijn het gevolg van jarenlange politieke afbraak. Onderzoek na onderzoek bevestigt dat het zo niet langer kan.

RAPPORT VAN RUTTE

Hoe tevreden was Nederland in 2022 over het kabinetsbeleid?

Onderwerp	Cijfer
Onderwijs	5,86
Gezondheidszorg	6,05
Economie	5,69
Sociale zekerheid	5,88
Veiligheid	5,95
Immigratie	4,41
Jeugdzorg	4,22
Klimaat	4,9
Woonaanbod	3,28
Inrichting NL	6,21
Gemiddeld	**5,2**

ONVOLDOENDE

Bron rapport: Universiteit Utrecht, rapport Gefundeerd politiek vertrouwen? Score van 0 tot 10. Het LISS-panel genaamd, dat bestaat uit ongeveer 7.500 panelleden uit 5.000 huishoudens

GEZINNEN MET KINDEREN ZONDER GELD VOOR

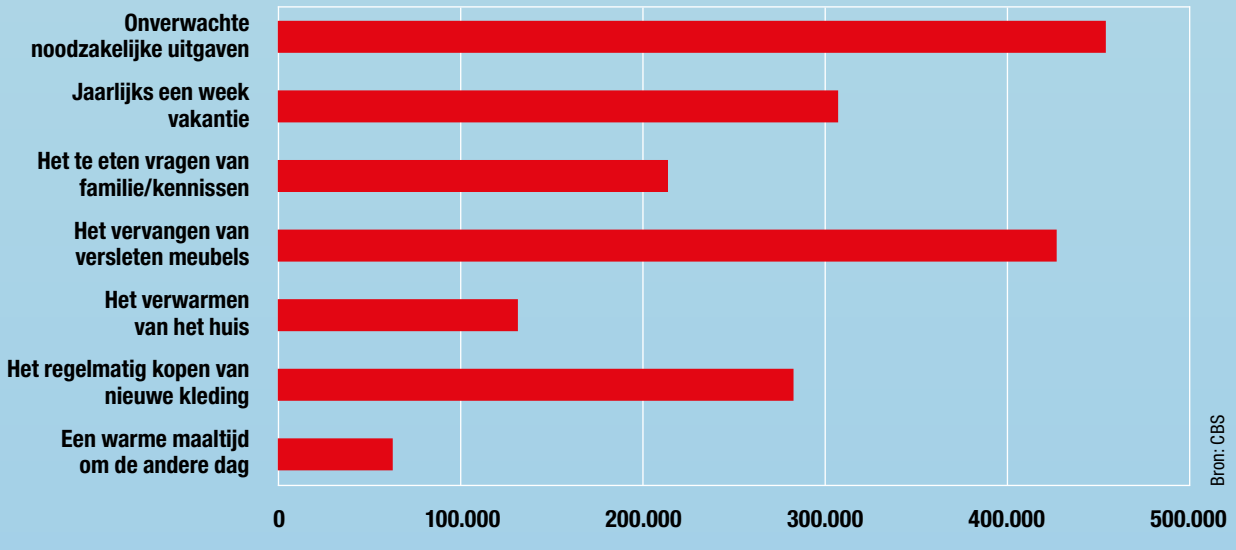

NOODTOESTAND IN DE ZORG

In de afgelopen jaren zijn op deze plekken in Nederland (afdelingen van) ziekenhuizen van de kaart geveegd.

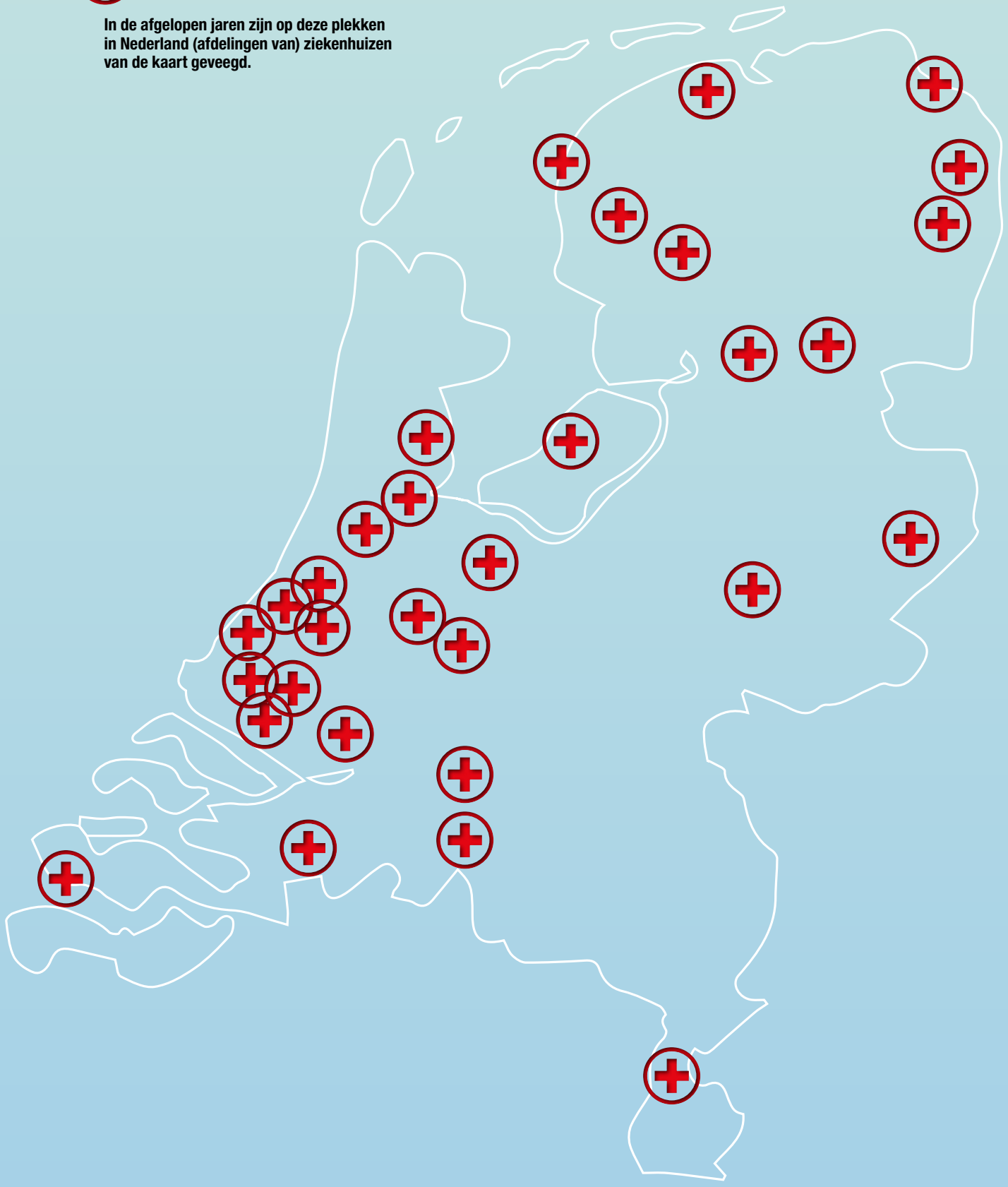

HUIZENPRIJZEN ONDER RUTTE GEËXPLODEERD

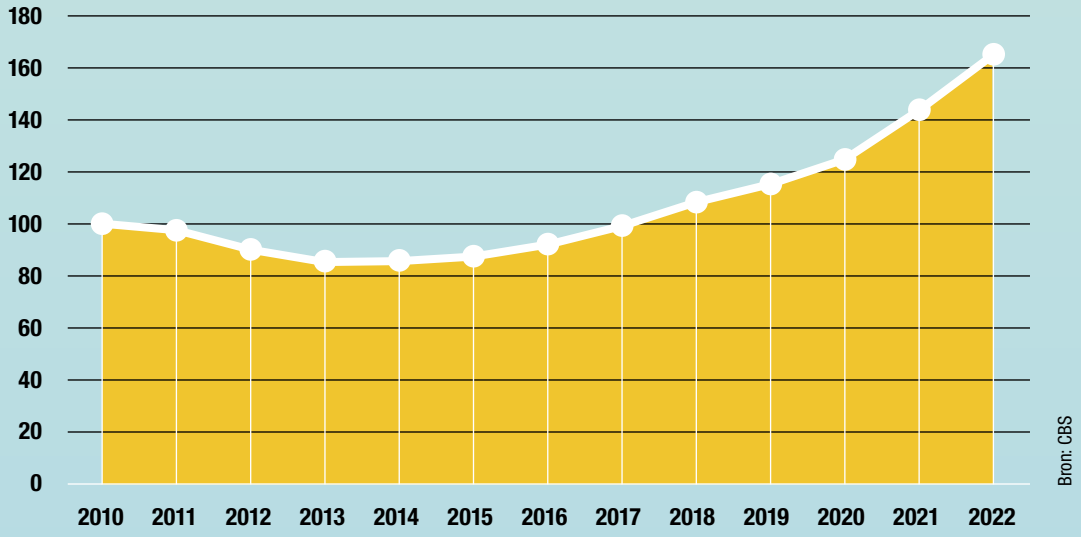

Huizenprijsindex (2010 = 100).
Door de gigantische stijging van de kosten van een huis is dit ideaal voor veel mensen buiten bereik geraakt.

BIJNA 36 PROCENT MEER HUUR ONDER RUTTE

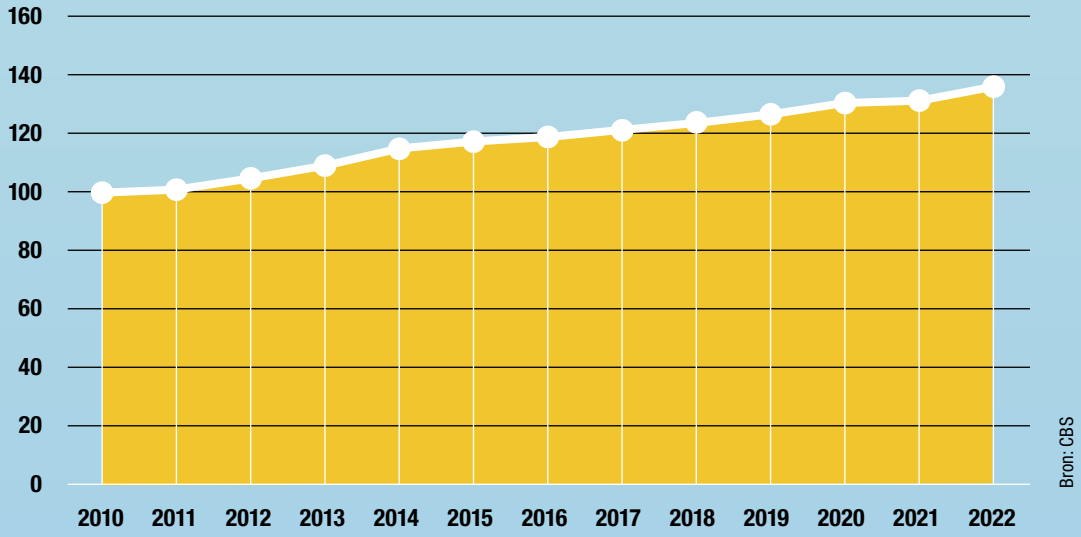

Huurindex (2010 = 100).
Terwijl veel huurwoningen in slechte staat verkeren zijn de huren gewoon doorgestegen.

LOONSVERHOGING NA INFLATIE

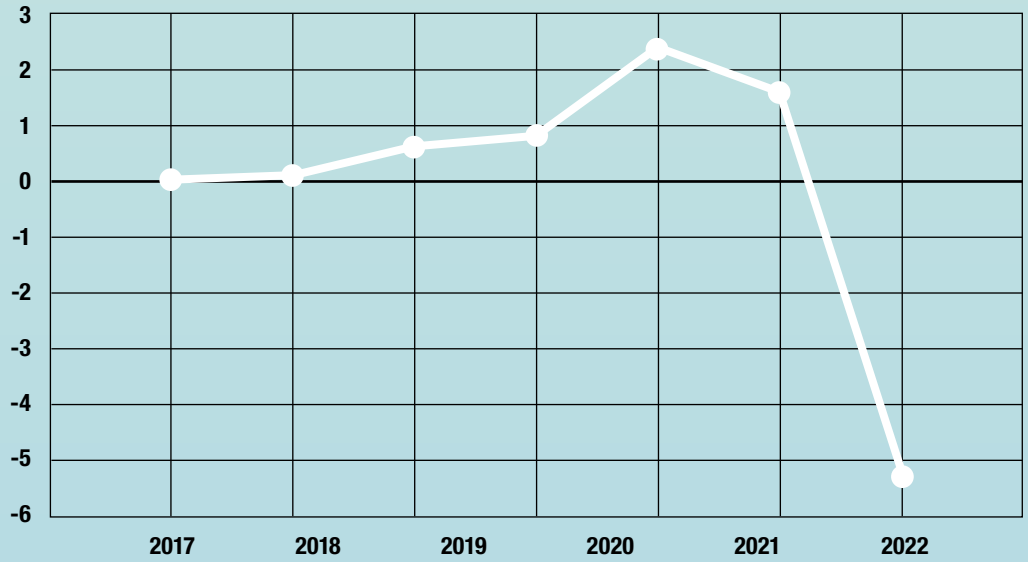

Bron: CBS

Procentuele loonsverhoging na inflatie. Hoewel lonen het afgelopen jaar zijn gestegen, blijven ze flink achter bij de inflatie.

HOE IS HET VERMOGEN VERDEELD IN NEDERLAND

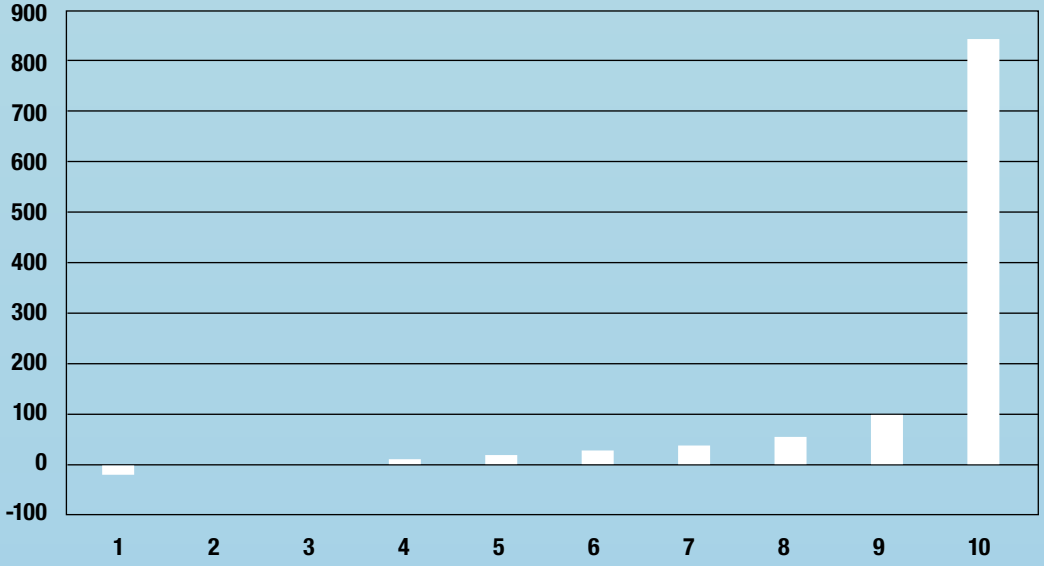

Bron: CBS, cijfers 2021

Vermogen in miljarden per vermogensgroep (1 = minst vermogende tien procent, 10 = meest vermogende 10 procent). Alleen de VS kent een grotere vermogensongelijkheid dan Nederland. Voor zover we weten tenminste, want Nederland heeft niet al het vermogen in zicht.

KOM OP VOOR NEDERLAND
KOM OP VOOR WINST-DELING
KOM OP VOOR
KOM OP VOOR EEN EERLIJK PENSIOEN

KOM 17 SEPTEMBER NAAR HET PRINSJESDAGPROTEST IN DEN HAAG

MELD JE AAN OP PRINSJESDAGPROTEST.NL

SANDER DE KRAMER

IK WIL ER VOOR MENSEN ZIJN

Hij heeft twee typeringen voor zichzelf: actiejournalist en spookrijder. Wat die twee met elkaar verbindt legt Sander de Kramer uit aan de hand van zijn werk, passie en inzet. De journalist, schrijver en presentator geldt als 'de man met het grootste hart van Rotterdam'. 'Er zal een heel sterk en doortastend kabinet moeten komen straks.'

'ONS LAND STAAT ER NIET ZO GOED VOOR, als je het mij vraagt. Denk eens aan de kinderen. Op de KidsRight Index, die aangeeft hoe kinderrechten wereldwijd worden nageleefd, is Nederland enorm gezakt. Voorheen stond Nederland op plek zes, met de Scandinavische landen bovenaan en IJsland op één. En Sierra Leone, een land waar ik heel veel kom, onderaan met Tsjaad en Afghanistan. Nou had ik toen al twijfels over die lijst, hoor. Ik bedoel, in een grote stad als Rotterdam groeit één op de vijf kinderen op in armoede. Dat vind ik anno 2023 bizar - met de rijkdom die we hebben en de extréme rijkdom die sommige mensen hebben.'

› En los van die lijst?

'Mijn vrouw zit in het onderwijs en die komt al heel wat jaren thuis met verhalen over kinderen in Rotterdam Delfshaven, een van de moeilijkste wijken, die zonder ontbijt met beschimmeld brood aan de lunch zitten. Of kinderen die al acht, tien dagen in dezelfde kleding lopen. Kinderen die in de huiskamer slapen, kinderen met zogenaamde hoogwaterpijpen - kleding die eigenlijk te klein is dus. Omdat de ouders geen geld hebben om fatsoenlijke kleren voor ze te kopen. Schrijnende verhalen zijn dat, maar ze zijn schering en inslag. Kijk, als kinderen hun verjaardag niet kunnen vieren, is dat ook heel vervelend want daardoor worden kinderen een beetje gepest. Maar echt die basisbehoeften, geen eten hebben... en ouders die zo moeten beknibbelen dat kun kinderen tekort komen, zeker aan 't eind van de maand. Heftig. Dus ja; we staan er niet goed voor. Er is een enorme armoede, de rijen voor de voedselbank zijn enorm. We hebben de toeslagenaffaire die maar voortwoekert. We hebben ernstige criminaliteitscijfers. We hebben een gigantisch tekort aan woningen, ook een ongelooflijk groot probleem. En eigenlijk lijkt het erop dat het vorige kabinet en ook het huidige de hete aardappel steeds maar naar voren heeft geschoven. Er werden gewoon geen beslissingen genomen. En een land waar geen beslissingen worden genomen raakt stuurloos.'

'Trouwens, wat mij in die zin wel verbaasd heeft: Renske Leijten heeft natuurlijk die toeslagenaffaire op de kaart gezet. Het gekke is dat de SP daar bij de vorige verkiezingen uiteindelijk niet voor beloond is. De mensen stemden uiteindelijk niet veel anders dan dat ze daarvoor deden. Volgens mij is Lodewijk Asscher toen de enige geweest die z'n conclusies heeft getrokken. Maar voor de rest is uiteindelijk iedereen blijven zitten. Kortom: ze namen een glas, deden een plas en alles bleef zoals het was. Dat vond ik heel bizar om mee te maken.' >

'Schoolkinderen die anno 2023 zonder ontbijt maar met beschimmeld brood aan de lunch zitten; dat kán niet'

‘Het zou wel leuk zijn als de SP een keer mee gaat regeren natuurlijk’

› Beïnvloedt dit alles je werk?
‘Zeker. Ik doe op het gebied van armoede heel veel en daar merk ik dat we steeds meer aanvragen voor hulp krijgen. Zo ben ik ambassadeur van het Fonds Bijzondere Noden Rotterdam - echt het allerlaatste loket waar mensen terecht kunnen als ze echt overal hun hoofd gestoten hebben of nee te horen hebben gekregen. Als je kijkt hoeveel aanvragen daar nu komen… dat aantal is in vrij korte tijd gewoon vervierdubbeld. Écht! We hebben ook actie gevoerd, zo van: dan springen we zelf maar op de bres. Organiseerden we bijvoorbeeld een gala waar we een paar ton hebben opgehaald. Maar uiteindelijk zijn het doekjes voor het bloeden. Je bent pleisters aan het plakken in plaats van dat je constructief bezig bent om de armoede op te lossen. Want dat is natuurlijk wat er uiteindelijk moet gebeuren. Het is toch gewoon te gek voor woorden dat er in Nederland zoveel armoede is?! En dan heb ik het nog niet eens over de gigantische inflatie en de prijzen die de pan uitrijzen. Overal waar clubs bezig zijn met armoede zie je een groeiend aantal mensen met een reguliere baan die gewoon niet meer uit de kosten kunnen komen. Dat vind ik wel heel heftig.’

Het Centraal Planbureau (CPB) voorspelde vorig jaar dat het aantal arme personen in Nederland zou gaan stijgen van 1,1 miljoen naar 1,3 miljoen (7,5 procent van de bevolking) dit jaar. Het aantal kinderen zou in dezelfde periode stijgen naar 306.000, 9,4 procent van alle kinderen in Nederland.

› Hoe handel jij dan, als je geconfronteerd wordt met zulke, wat jij noemt, heftige zaken?
‘Natuurlijk spring ik dan op de bres. Maar ik wil er ook iets aan proberen te doen. Journalist Frits Waarda noemde mij eens een actiejournalist; dat is wel een beetje wat de lading dekt. Ik probeer dus iets te ondernemen. Dus: als je dingen signaleert dat je er dan niet alleen over schrijft, maar dat je ook meteen denkt van: “Laten we eens kijken of we er ook iets concreet aan kunnen doen.” En dat doe ik op allerlei manieren. Bijvoorbeeld dingen voor elkaar proberen te boksen voor mensen die wel een huisje kunnen huren, maar geen interieur kunnen betalen. Dan ga ik een warenhuis benaderen en zeg: “Hé jongens, kunnen we die mensen niet helpen?” Dat soort dingen. Proberen die gaten dicht te lopen, dat is het. En met het Fonds Bijzondere Noden Rotterdam doe ik uiteraard ook wat ik kan. En met daklozen natuurlijk ook nog steeds. Van alles dus.’

› Niet alleen in Rotterdam, maar ook in Sierra Leone.
‘Ja, zeker! Met die diamantkinderen, ja, nog steeds. Die meisjes die ik daar uit de diamantmijnen haalde. Blijft een heftig verhaal. Ja joh…zó…zó zeg…’

En dan wordt degene die bepaald niet snel om woorden verlegen zit toch even stil. Op reportage in Sierra Leone werd hij diep geraakt door het lot van kinderen die, puur om te overleven, in diamantmijnen werkten en haalde ze er eigenhandig weg. Oog in oog stond hij daar met kerels met kapmessen en god weet wat voor wapentuig meer. Maar met hulp van lokale ‘chiefs’ wist hij uiteindelijk toch zijn doel te bereiken.

› Wat ga jij doen richting de verkiezingen?
‘Aan de boom schudden. Dat wil zeggen: Met name over armoede zal ik mijn mondje gaan roeren. Maar ik zal me ook laten horen op het gebied van wonen. Er zullen toch echt heel snel woningen bij moeten komen, want het is toch bizar dat een juf of verpleegster niet meer kan wonen in de wijk of stad waar ze werkt. Dat zijn toch krankzinnige dingen!’

› En probeer je de politiek te beïnvloeden?
‘Ja! Door in talkshows aan te schuiven, door mijn columns te schrijven. Ik probeer altijd wel iets een bepaalde kant op te duwen. Zeker. Soms lukt dat goed. En soms denk ik wel eens: “Nou, volgens mij hebben ze het wel tot zich genomen, maar denken ze: het zal allemaal wel.” Maar we hebben met z’n allen natuurlijk wel een aantal structurele problemen op te lossen. En er zal dus een heel sterk en doortastend kabinet moeten komen straks. Met daarin ongelooflijke toppers. Het zou wel leuk zijn als de SP een keer mee gaat regeren natuurlijk. Het zou een keer tijd worden.’

› Je hebt jezelf wel eens spookrijder genoemd. Waarom?
‘Omdat ik dat gevoel wel eens heb. Zoals de man die op de A16 rijdt en op de radio hoort dat er een spookrijder is gesignaleerd. Hij belt het radiostation op en zegt: “Één spookrijder? Ik zie er wel duizend!” Ja, jij begint nu te lachen en denkt: Ha, die beller is zelf de spookrijder. Maar ik heb heel vaak dat gevoel gehad. Ook toen ik die kinderen uit de diamantmijn haalde en ook toen ik met daklozen werkte. Ik was 22 jaar toen ik een periode op straat heb geleefd, omdat ik me ging inzetten voor dak- en thuislozen. Omdat ik een klankbord werd en ook een stem kon laten horen in de media, vond ik ook dat ik moest weten hoe het is om op straat te leven. En ik wéét hoe het is, ik kan erover meepraten hoe het is om op straat te leven en echt honger te hebben. Want ik deed het wel voor het eggie en bovendien in de winter. Maar goed, toen zeiden de mensen ook: “Wat ga jij nou doen? Ga je echt met daklozen werken? Kun je niet beter aan je carrière denken?” Ik zei dan: “Ho-ho, ik wil mensen helpen, ik wil er voor mensen zijn. Want dit is waar mijn hart ligt.” En toen ik die kinderen uit de diamantmijnen ging halen, zeiden de mensen: “Sander, dat kan je dood worden. ’t Is allemaal maffia daar”. Dat klopte ook wel, maar als iedereen zo denkt gebeurt er dus niks. Dan zouden die kinderen zich in de mijnen hebben doodgewerkt. Maar nu gaat de eerste generatie van die diamantkinderen naar de universiteit. En daar ben ik wel heel erg trots op. Dus ja, zodoende een spookrijder. Maar je moet wel heel stevig in je schoenen staan wil je tegen de mensen kunnen zeggen: “Nee, ik ga wél de juiste kant op! Júllie gaan de verkeerde kant op.”

› Zo stevig sta jij toch wel in je schoenen?
‘Ik doe mijn best.’ •

tekst Rob Janssen
foto’s Stijn Ghijsen

SANDER DE KRAMER (50) is journalist, schrijver, columnist en tevens presentator van diverse tv- en radioprogramma's. Hij was de drijvende kracht achter de daklozenkrant die hij in veel steden van de grond tilde. Met Hugo Borst richtte hij de Sunday Foundation op die misstanden in het West-Afrikaanse Sierra Leone aan de kaak stelde. Voor zijn werk werd hij meerdere malen onderscheiden, zoals de benoeming van Rotterdammer van het Jaar, de toekenning van de Paul Nijgh Penning, de Laurenspenning en de Majoor Bosshardt Prijs.

'Je moet stevig in je schoenen staan om te zeggen: "Nee, ik ga wél de juiste kant op. Júllie gaan verkeerd!"'

TIJD OM OP TE BOUWEN

Dertien jaar lang was Rutte premier en bood de SP weerstand tegen zijn rechtse plannen voor Nederland. Telkens kwamen we met alternatieven, maar die vonden te weinig gehoor in het rechtse politieke klimaat. Nu Rutte weggaat, verdwijnen die rechtse ideeën van de VVD niet. Maar dit is wel een moment waarop onze ideeën weer een kans krijgen. Zoals investeren in de zorg, energie in eigen hand, grip op de prijzen in de supermarkt, een overheid waar je op kunt bouwen, en een overheid die voldoende huizen bouwt.

De plannen liggen klaar, nu komt het moment om ze waar te maken. Het is dus tijd om op te bouwen

foto Joshua Versijde

foto Joshua Versijde

HERSTEL HET VERTROUWEN IN EEN EERLIJKE OVERHEID

foto Robin Utrecht © ANP

Onder Mark Rutte is de overheid veranderd in een instituut dat zijn eigen burgers steeds meer is gaan wantrouwen. Mensen die te maken kregen met schade aan hun huis als gevolg van de gaswinning in Groningen, werden zo veel mogelijk tegengewerkt bij compensatie en schikkingen. Ouders die onder andere door etnisch profileren onterecht ontvangen kinderopvangtoeslag moesten terugbetalen, werden gezien als fraudeurs die vooral hard aangepakt moesten worden. Tienduizenden Nederland werden en worden door hun eigen overheid in de steek gelaten.

Van ouderen die ineens minder hulp kregen bij het huishouden, tot mensen in de bijstand die geen boodschappen mogen aannemen van familie: het moet afgelopen zijn met het georganiseerde wantrouwen. Een eerlijke overheid is nodig. Niet alleen voor de toeslagenouders en de Groningers, maar voor elke Nederlander. Het zou niet mogen kunnen dat je bang bent voor je eigen overheid, terwijl je niks fout hebt gedaan.

Samen met de SP strijden de toeslagenouders en de Groningers voor hun recht, maar onder het bewind van Rutte was het nagenoeg onmogelijk om te winnen. Deze strijd gaat nog steeds door, en als er één moment is waarop er echt verandering mogelijk is, dan is het nu.

ENERGIE IS TE BELANGRIJK OM AAN DE MARKT OVER TE LATEN

Tientallen jaren vermarkting van onze energievoorziening hebben Nederland verzwakt. De oorlog in Oekraïne heeft in één klap een eind gemaakt aan het sprookje dat de markt alles oplost. De markt bepaalt de prijs, en als die hoog is kan er veel winst worden gemaakt. Over de rug van al die mensen die de rekening niet meer kunnen betalen. De regering heeft een prijsplafond ingesteld waardoor er miljarden aan belastinggeld naar de energiebedrijven is gegaan.

Het moet echt anders. In Nederland is een grote meerderheid voorstander van het weer in eigen handen nemen van onze energievoorziening. Steeds meer partijen sluiten zich bij de SP aan, en stellen dat we de vermarkting terug moeten draaien. Door de SP wordt daar in enkele provincies al onderzoek naar gedaan. Limburg richt op initiatief van de SP zelfs al een eigen provinciaal energiebedrijf op.

Maar er is meer nodig. Energie is een basisvoorziening en dit is het moment waarop het weer in eigen handen moet komen. De komende jaren moeten zo veel mogelijk huizen en bedrijfsgebouwen worden geïsoleerd en van zonnepanelen voorzien. We moeten over naar energieopwekking (en opslag) in handen van de buurt. De bedrijven die onmisbaar zijn voor onze nationale energievoorziening moeten worden genationaliseerd.

foto Joshua Versijde

TIJD VOOR HET NATIONAAL ZORGFONDS!

foto Joshua Versijde

Het gaat niet goed met de gezondheidszorg in Nederland. Op steeds meer plaatsen is het onmogelijk om een huisarts te vinden. De huisartsen die er nog wel zijn worden gek van de bureaucratie en het gebrek aan tijd dat ze hebben om hun patiënten te spreken. De druk die ze ondervinden van de zorgverzekeraars brengt het hele zorgstelsel in gevaar.

Bij de ziekenhuizen is het niet veel beter. De afgelopen jaren hebben we gestreden tegen de sluiting van ziekenhuisposten en voor meer waardering (en salaris!) voor het zorgpersoneel. Soms haalden we successen, maar veel ging achteruit.

Dat het zo niet door kan gaan is duidelijk. Inmiddels roepen vriend en vijand dat het zorgstelsel toe is aan vernieuwing, maar voorstellen blijven achter. Nu Rutte weg is, is er de kans om de zorg echt te veranderen.

We moeten niet bezuinigen op de zorg, maar er juist zuinig op zijn. We moeten af van een stelsel gericht op concurrentie en wantrouwen, en toe naar een zorgsector die mag samenwerken om Nederland gezond te houden. En we moeten af van het eigen risico, de boete op ziek zijn terwijl niemand daarvoor kiest.

Nederland is eindelijk klaar voor een eerlijk, betaalbaar zorgsysteem met een uitgebreid pakket: het Nationaal Zorgfonds.

EEN BETAALBAAR HUIS OM IN TE WONEN

foto Anouk Pross

De huizenmarkt is af, zei één van Ruttes ministers een paar jaar geleden. Dat klopt, als je tenminste makelaar was. De afgelopen jaren konden zij en anderen die vooral verdienden aan hogere prijzen voor vastgoed, hun geluk niet op. Een huis was er niet om in te wonen, maar om in te investeren. Zodat je lekker kon verdienen aan de wanhoop van de woningnood.

Naast woningzoekenden waren huurders onder Rutte de klos. Jarenlang mochten verhuurders de huur blijven verhogen, ook voor woningen met enkel glas en zonder isolatie. In volkshuisvesting werd niet geïnvesteerd, maar was voor Rutte juist een inkomensbron. Via de verhuurdersheffing droegen sociale huurders bij aan de inkomsten van het Rijk en konden corporaties niet bouwen. Wie in een dikke villa woont kan juist hypotheekrenteaftrek krijgen.

Vrijwilligers van de SP organiseerden in deze jaren buurten bij hun eisen om woningen te isoleren, en tegen gedwongen huurverhogingen. Tijdens corona werd een stop op de huurverhoging afgedwongen. Goede resultaten, maar lang niet voldoende. Gelukkig kunnen we bij de volgende verkiezingen weer een slag slaan. Door af te dwingen dat er meer woningen beschikbaar komen, dat huren worden verlaagd en dat de kwaliteit van woningen wordt verbeterd.

INFLATIE ZONDER LOONSTIJGING IS ONAANVAARDBAAR

Elke euro die in de winkel wordt uitgegeven belandt deels bij de mensen die er werken (loon), deels bij de overheid (via belastingen als de BTW) en deels bij de winkeleigenaar en zijn leveranciers (winst). Die laatste groep heeft er de laatste jaren wel erg veel bijgekregen. De Rabobank schat dat 20% van de prijsstijging van vorig jaar in Nederland puur bestond uit winst. De Europese Centrale Bank schat dit percentage in Europa op vijftig procent.

Het leven is in 2022 gemiddeld maar liefst tien procent duurder geworden, en ook dit jaar stijgen te prijzen hard. Inmiddels gaan de lonen ook omhoog, maar nog lang niet genoeg om de prijsstijgingen bij te houden. Dat is onacceptabel, maar vooral ook onnodig.

Terwijl de Franse regering afspraken maakte met de grote winkelketens en hun toeleveranciers, was het in Nederland oorverdovend stil. Dat is geen onmacht, maar onwil. Een nieuwe regering kan er dus wat aan doen. Door de prijzen te bevriezen. Door de lonen extra te laten stijgen, en winst harder te belasten.

foto Joshua Versijde

VOORZITTER PROGRAMMACOMMISSIE OVER ZIJN BELANGRIJKE TAAK

‘ER MAG GEEN TWIJFEL ZIJN OVER WAT WIJ ALS SP ERGENS VAN VINDEN’

Nu er verkiezingen aankomen, moet er ook een nieuw programma worden geschreven. Dat is een flinke klus waar alle leden van de SP bij nodig zijn. Vijf vragen aan de voorzitter van de programmacommissie, Mahir Alkaya.

› Hoe is het om de programmacommissie te mogen leiden?
Het is allereerst natuurlijk een eer dat de partij mij dit toevertrouwt. Gelukkig werk ik samen met zeer ervaren mensen zoals Renske Leijten en Ronald van Raak, die als adviseur optreedt. Het belang is groot omdat er bij de komende verkiezingen echt veel te winnen valt. Dit is het moment om te realiseren waar we ons al jaren voor inzetten. Ik ga dus hard werken om aan de verwachtingen van de partij te voldoen en een aansprekend, actueel en kritisch verkiezingsprogramma op te stellen voor de komende jaren.

› Je zat ook in de vorige programmacommissie. Is het nu ook anders?
Doordat het kabinet tussentijds en onverwacht is gevallen, moeten we nu in recordtempo een programma schrijven. Normaal hebben we bijvoorbeeld tijd om regioconferenties te organiseren over het programma. Dat lukt deze keer gewoon niet. Ook hebben we nu te maken met de politieke actualiteit waar we rekening mee moeten houden.

› Wat betekent dat dan voor de inhoud van het programma?
Het programma gaat natuurlijk over veel onderwerpen. Bij sommige zaken is het SP-standpunt al duidelijk, bij andere hebben we nog geen uitgesproken mening. We hebben nu niet de luxe om op bepaalde onderwerpen vaag te blijven. Op alle punten zullen we een scherp standpunt formuleren. Er mag geen twijfel zijn over wat wij als SP ergens van vinden.

Bijvoorbeeld, het kabinet is gevallen over de asielcrisis, wat samenhangt met het grotere vraagstuk van migratie. Wij moeten helder zijn in de discussie over wat onze positie is. We willen uitbuiting tegengaan en een gastvrij land zijn, en tegelijkertijd willen we ook de echte problemen die er zijn niet negeren. Als commissie zullen we ons best doen om dit zo duidelijk mogelijk te verwoorden, zodat mensen zich kunnen vinden in onze sociale en solidaire oplossingen en we tegelijkertijd de werkelijke problemen aanpakken.

› Onlangs is ons nieuwe beginselprogramma vastgesteld. Hoe helpt dat bij het schrijven van het verkiezingsprogramma?
Dat helpt enorm. Het is een zeer actuele toetssteen waaraan we onze ideeën kunnen slijpen. Neem bijvoorbeeld het onderwerp digitalisering. Daar staat een geheel vernieuwde analyse over in ons beginselprogramma. Er is veel meer aandacht besteed aan dit soort langdurige, ingrijpende ontwikkelingen. Dat heeft natuurlijk ook gevolgen voor het verkiezingsprogramma, en daar hebben we als commissie veel profijt van.

› Alle SP-leden hebben via hun afdelingen ook een belangrijke rol. Wat verwacht je van hen?
Een kritische blik. Ik verwacht dat ze het programma zullen toetsen aan de realiteit van hun stad, hun dorp, hun gemeente. Wij gaan als commissie natuurlijk ons best doen, maar wij kennen niet iedere situatie in Nederland. In die gesprekken tijdens ledenvergaderingen zal moeten blijken of we geslaagd zijn in ons werk. Onze partijdemocratie is zo sterk dat ik zeker weet dat er niets onbesproken zal blijven. Ik heb dan ook niet de illusie dat er tijdens ons congres geen wijzigingsvoorstellen zullen worden ingediend door afdelingen. En dat is zoals het hoort en waardoor we straks met het beste programma de verkiezingen ingaan. •

tekst Xander Topma
foto Maurits Gemmink

SAMENSTELLING PROGRAMMACOMMISSIE

Mahir Alkaya (voorzitter)
Gerrie Elfrink
Renske Leijten
Bastiaan Meijer
Lilian Marijnissen
Ronald van Raak (adviseur)

PRAAT MEE OVER HET PROGRAMMA

Als SP-lid heb jij invloed op hoe het programma voor de komende verkiezingen eruit gaat zien. Daarvoor kun je deelnemen aan de ledenvergadering in jouw afdeling. Hiervoor krijgt ieder SP-lid een uitnodiging.

De procedure voor het vaststellen van het programma ziet er als volgt uit:

- **29 augustus** is de uiterlijke datum waarop het conceptprogramma op SPnet wordt gepubliceerd. Deze is vanaf dat moment te lezen voor alle leden.
- **4 tot en met 9 september** worden er in de afdelingen ledenvergaderingen georganiseerd. Tijdens deze vergadering wordt het programma besproken en kunnen er wijzigingsvoorstellen worden opgesteld. Ook worden er afgevaardigden aangewezen voor het verkiezingscongres.
- **15 september** verschijnt op SPnet de nota van wijzigingen. Hierin staan alle ingediende wijzigingsvoorstellen en de adviezen van de programmacommissie.
- **23 september** vindt het verkiezingscongres plaats. Afgevaardigden die namens hun afdelingen zijn benoemd, bespreken die dag het programma en de wijzigingsvoorstellen en stellen dan het definitieve programma vast.

STAAT DIT AL IN JOUW AGENDA?

Nu het kabinet is gevallen, moet er de komende maanden veel gebeuren zodat we straks op volle sterkte kunnen meedoen aan de verkiezingen. Zet de volgende datums vast in je agenda zodat je niets mist.

22 NOVEMBER:
VERKIEZINGEN TWEEDE KAMER
We gaan naar de stembus om de nieuwe leden van de Tweede Kamer te kiezen. Natuurlijk zet je deze datum (rood) omcirkeld in je agenda en laat je iedereen weten dat jij die dag op de SP stemt.

23 SEPTEMBER:
VERKIEZINGSCONGRES
Afgevaardigden van afdelingen die zijn verkozen tijdens de ledenvergaderingen komen bijeen om te besluiten over het verkiezingsprogramma en de kandidatenlijst. Wijzigingsvoorstellen van afdelingen worden besproken en er wordt gestemd. Hierna staan het programma en de lijst vast.

17 SEPTEMBER:
PRINSJESDAGPROTEST
Samen met duizenden mensen en verschillende maatschappelijke organisaties komen we op 17 september op voor Nederland. Na jarenlange afbraak laten we zien dat het anders kan en beter moet. Het protest begint om 13:00 uur en vindt plaats op de Koekamp in Den Haag. Neem familie en vrienden mee! Meer informatie en aanmelden via sp.nl/prinsjesdagprotest.

4-9 SEPTEMBER:
LEDENVERGADERINGEN
Tussen 4 en 9 september organiseren alle afdelingen ledenvergaderingen. Tijdens deze vergadering wordt het conceptprogramma en de kandidatenlijst besproken. Op welke dag dat precies is, verschilt per afdeling. Wacht op de uitnodiging of neem contact op met je afdeling.

29 AUGUSTUS:
EERSTE VOORSTEL VERKIEZINGSPROGRAMMA EN KANDIDATENLIJST OP SPNET
De programmacommissie schrijft een eerste versie van het verkiezingsprogramma. Deze wordt uiterlijk op 29 augustus, samen met een voorstel voor de kandidatenlijst, op SPnet geplaatst. Alle leden kunnen deze stukken vanaf dat moment lezen.

TRIBUNE

Nieuwsblad van de SP • jaargang 59 • nr. 9 september 2023 • € 1,75 • www.sp.nl

RENSKE LEIJTEN
‘IK WAS GEWOON KLAAR MET DIE KLETSENDE KLASSE’

GOEDE ZORG IN DE BUURT
BINNEN BIJ HET ZORGBUURTHUIS

ACTEUR DRAGAN BAKEMA
‘BEDRIJVEN BEPALEN NU WAT ER IN NEDERLAND GEBEURT’

foto Joshua Versijde

HAAL DE POLITIEK UIT HET PARLEMENT

SP'ers kijken anders naar de Tweede Kamer dan de meeste mensen. Voor ons is het parlement niet de belangrijkste plek waar politiek bedreven wordt. De verkiezingen zijn dan ook slechts een van de vele middelen die we tot onze beschikking hebben om onze doelen te bereiken. Al helpt het natuurlijk wel als we het goed doen bij de Tweede Kamerverkiezingen.

Want een SP'er in de Tweede Kamer kán het verschil maken, dat heeft Renske Leijten als geen ander laten zien. Jarenlang trok het kamerlid op met medewerkers uit de zorg om een eind te maken aan de commercie, en een alternatief te vormen in het Nationaal ZorgFonds. En de afgelopen jaren organiseerde ze de ouders van het toeslagenschandaal, om ervoor te zorgen dat zij eindelijk werden gezien en hun situatie werd verbeterd.

In deze Tribune blikken we met haar terug, maar kijken we ook vooruit. Want met de verkiezingen in aantocht moeten we het met elkaar gaan hebben over onze plannen voor Nederland, en over de partijgenoten die we daarvoor naar Den Haag sturen. Zodat ook zij straks het verschil kunnen gaan maken. •

DE SP ZET ZICH IN VOOR MENSELIJKE WAARDIGHEID, GELIJKWAARDIGHEID EN SOLIDARITEIT

TRIBUNE IS EEN UITGAVE VAN DE SOCIALISTISCHE PARTIJ (SP) EN VERSCHIJNT 11 MAAL PER JAAR

Redactie
Xander Topma (h), Rob Janssen
Bart Linssen, Peter Sas

Vormgeving
Maurits Gemmink, Nenad Mećava

Aan dit nummer werkten mee
Peter Verschuren, Joshua Versijde
Karen Veldkamp

Foto omslag
Maurits Gemmink

De Tribune op Internet
sp.nl/nieuws/tribune

Abonnement
€ 5,00 per kwartaal (machtiging)
Losse nummers € 1,75.
SP-leden ontvangen de Tribune gratis.

SP algemeen
T (088) 243 55 55
F (033) 462 55 12
sp@sp.nl
sp.nl

Abonnementen- en ledenadministratie
Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort
T (088) 243 55 40
E administratie@sp.nl

Redactie Tribune
Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort
T (088) 243 55 42
F (033) 462 55 12
E tribune@sp.nl

De Tribune in gesproken vorm
Belangstellenden voor de Tribune op cd kunnen contact opnemen met de SP-administratie.

FSC

Incasso contributie
Veel leden van de SP betalen hun contributie via een incassomachtiging. Sinds 1 oktober 2013 incasseert de SP het bedrag van de contributie in de eerste week van elk kwartaal. Daarbij vermelden we, conform wettelijke regels het betreffende lidnummer en het zogeheten incassanten-ID van de SP, te weten NL86ZZZ403462460000. Bij vragen over contributie-inning, kunt u contact opnemen met de ledenadministratie van de SP, via (088) 243 55 40 of administratie@sp.nl

Tenzij anders vermeld, is op de inhoud van deze publicatie de Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel-GeenAfgeleideWerken 3.0 Nederland licentie van toepassing. http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl

IN DIT NUMMER

Renske Leijten
Klaar met de Kamer,
volop tussen mensen
6

Zorg zoals het ook kan
De kracht van
het Zorgbuurthuis
10

De sloopkogel van Rutte
Afbraak tijdens
13 jaar premierschap
14

Interview Dragan Bakema
'Mensen worden door rechts
tegen elkaar uitgespeeld'
18

Monsterklus geklaard
Conceptprogramma-
en lijst gepresenteerd
22

4 **Kom naar het Prinsjesdagprotest!**
28 **LinksVoor: Katie Staneke werd lid via de speeltuin en wil nu de politiek veranderen**
29 **De SP van toen tot nu: 1982 De lokale doorbraak**
30 **Belangrijke datums voor in je agenda**
31 **Puzzel**
32 **Uitgelicht**

COLUMN

Kom op voor Nederland!

Onlangs las ik het verhaal van Sharon, een 29-jarige vrouw die drie jaar geleden plotseling dakloos werd. Door haar verslaving kan ze nergens terecht, ze reist van de ene bank naar de andere en is voortdurend op zoek naar een slaapplek. Haar verhaal over wat ze meemaakt is hartverscheurend, maar staat niet op zichzelf. Ook onder arbeidsmigranten, vaak afkomstig uit Oost-Europa, neemt de dakloosheid snel toe. Op steeds meer plaatsen in Nederland lijkt het normaal dat mensen op straat wonen, maar dit ís niet normaal. En dat moeten we blijven zeggen.

Dit demissionaire kabinet had als doel om dakloosheid in 2030 uit te bannen, maar op dit moment neemt het alleen maar toe. En wat te denken van de belofte van dit kabinet om het aantal kinderen in armoede te halveren? Uit cijfers blijkt dat volgend jaar opnieuw meer kinderen dreigen te leven in armoede. Voor elke 5 mensen in armoede komt er in de komende 5 jaar 1 miljonair bij. Wie durft dan nog te beweren dat er te weinig geld is in Nederland om problemen op te lossen? Het geld wordt niet eerlijk verdeeld. Dat vraagt om andere keuzes die de SP wél durft te maken.

Het is tijd voor andere politiek. Al voordat het kabinet viel, stonden onze afdelingen klaar voor ons PrinsjesdagProtest op 17 september. Nu is dat een goed moment om onze boodschap extra kracht bij te zetten richting de verkiezingen. Daar komen we met zijn allen op voor Nederland. Voor voldoende betaalbare woningen, zodat niemand op straat hoeft te slapen. Voor een fatsoenlijk inkomen, zodat niemand in armoede hoeft te leven. Voor een eerlijke politiek waar problemen worden opgelost.

Maar dat kunnen we niet alleen. Verandering is mogelijk als we samen in actie komen. Zo kregen we eerder een bevriezing van de huren voor elkaar, een verhoging van de salarissen in de zorg en het ingrijpen op de hoge energierekening. Daarom vraag ik u om te komen op 17 september en iedereen mee te nemen die ook vindt dat het anders moet. Samen komen we op voor Nederland.

Ik reken op u!

Lilian Marijnissen
fractievoorzitter SP

KOM OP VOOR NEDERLAND
KOM OP VOOR WINSTDELING
KOM OP VOOR VAN ONZE ENERGIE
KOM OP VOOR BETAALBARE OV
KOM OP VOOR GOED ONDERWIJS
KOM OP VOOR MEER KOOPKRACHT
KOM OP VOOR GOEDE ZORG
KOM OP VOOR EERLIJKE PENSIOEN
KOM OP VOOR BETAALBARE BOODSCHAPPEN
KOM OP VOOR BETAALBARE HUUR
KOM 17 SEPTEMBER NAAR HET PRINSJESDAGPROTEST IN DEN HAAG
MELD JE AAN OP PRINSJESDAGPROTEST.NL
HUREN BEVRIEZEN
ENERGIE-KOSTEN OMLAAG
EIGEN RISICO AFSCHAFFEN
abobank

KOM 17 SEPTEMBER 2023 NAAR HET PRINSJESDAG-PROTEST

Op de zondag voor Prinsjesdag komen wij op voor Nederland. Want het is tijd voor verandering!

Onder het kabinet Rutte 4 zijn onze kosten alleen maar gestegen, terwijl grote bedrijven woekerwinsten maken. Steeds meer mensen kunnen de kosten voor het dagelijks leven niet meer betalen. Niet alleen de boodschappen, maar ook de zorg, energie, wonen en OV zijn veel duurder geworden.

Onze lonen blijven achter en onze pensioenen zijn onzeker gemaakt. Als dezelfde partijen en dezelfde mensen die deze problemen hebben veroorzaakt het wéér voor het zeggen krijgen dan worden deze problemen niet opgelost. Sterker nog, er liggen plannen om nóg meer te bezuinigen op de verpleeghuizen en de thuiszorg. De zorg voor onze ouderen staat op het spel.

Onze samenleving en voorzieningen zijn door de politiek van Rutte jarenlang afgebroken. Het is genoeg geweest. Nederland kan zoveel beter als we opkomen voor onszelf en elkaar. Voor onze zorg, natuur en volkshuisvesting. Daarom komen we op 17 september op voor Nederland! Samen laten we zien dat het anders kan en dat het anders moet!

Dus kom op voor Nederland!

Wanneer: 17 september, 13.00 uur
Waar: Den Haag, Koekamp
(naast Den Haag Centraal)

REIS MEE MET DE BUS

Op veel plekken in het land organiseren de lokale SP-afdelingen een bus om gezamenlijk naar het PrinsjesdagProtest te reizen. Dat is gezelliger en veel goedkoper.

Wil je meereizen met de SP? Bekijk dan alle opstaplocaties op **kostenomlaag.sp.nl/bus**. Stuur de betreffende afdeling snel een e-mail om te kijken of er nog een plekje in de bus beschikbaar is!

Jannie Visscher
voorzitter SP

Onmisbaar

In onze partij hebben we de afgelopen zomer hard gewerkt aan een goede kandidatenlijst en ons verkiezingsprogramma voor 22 november. De dag waarop Nederland kan kiezen voor een andere, eerlijke politiek en voor een menselijk en sociaal Nederland. Maar zo'n Nederland komt er niet vanzelf.

Tegen doemdenken

Soms kom ik mensen tegen die er niet (meer) in geloven dat een betere samenleving mogelijk is. Zo las ik laatst in de krant een opinie met de titel "Schaamteloze uitbuiting, we hebben het maar te slikken". De schrijver wond zich op over de 'graaiflatie' oftewel de steeds stijgende kosten van het dagelijkse leven.

Het wordt inderdaad steeds gekker met de 'graaiflatie' waardoor de tweedeling toeneemt. Maar...we hóeven dit niet te slikken en we moeten het zeker niet pikken want het kan écht anders en beter. Hoe we die betere, veiligere samenleving kunnen bereiken staat in ons verkiezingsprogramma dat we op het congres van 23 september samen vaststellen. Vervolgens is het aan ons allemaal om mensen te helpen inzien dat een beter Nederland écht mogelijk is.

Tegenstand

Ondertussen moeten we niet onderschatten dat er stevige weerstand is tegen onze verbeterplannen. De politiek van Rutte was goed voor multinationals en grote bedrijven. Deze proberen hun luxe positie te behouden en trekken daar alles voor uit de kast. Zo roept VNO/NCW namens de grote bedrijven dat zij niet meer belasting moeten betalen en proberen ze angst te zaaien bij MKB'ers.

Iedereen is nodig

Het ontkrachten van de 'non-argumenten' van onze tegenstanders én het enthousiast maken van mensen om nu op te komen voor Nederland is niet alleen een opdracht aan onze 50 Tweede Kamerkandidaten. Dit is onze gezamenlijke verantwoordelijkheid en jij bent daarbij onmisbaar. •

RENSKE LEIJTEN

‘IK BEN DEZELFDE GEBLEVEN, HOOR’

Voordat het kabinet viel, verliet ze de Tweede Kamer, wat het hele land schokte. We zochten haar op, twee maanden later. Niet bij haar thuis, noch in een trendy eetcafé of in een strakke hotellobby, maar op straat, tussen de mensen. Daar waar het volgens haar 'echt en oprecht' is en waar de democratisering van de samenleving moet bloeien.

"Renske, hoe gaat het met je?" vroegen we. "Goed!" antwoordde ze met een brede glimlach. "En mis je de Tweede Kamer al?" "Nee!" Ze beantwoordde de vragen met een brede glimlach, want ze wist dat De Tribune, de SP, en zoveel anderen meer wilden weten dan slechts twee woorden.

We stonden in de winkelstraat in IJmuiden, waar een fikse bui mensen de Hema in dreef. Of onder het zeil van de SP-tent, waar partijgenoten uit de regio posten om met mensen in gesprek te gaan over de toekomst van IJmond en de rol van Tata Steel daarin.

‘Werkgelegenheid die hand in hand gaat met gezondheid, daar ligt onze taak’

Volgens velen is dit bedrijf de grootste CO2- en stikstofuitstoter van ons land, maar tevens de grootste werkgever in de regio. Deze feiten dreigen de politiek, tal van belangengroepen en organisaties, en uiteraard het bedrijf zelf in een soort loopgravenoorlog te betrekken waarin voorgestelde oplossingen variëren van 'sluiten' tot 'doorgaan zoals het is'. Precies wat de SP wil voorkomen. De IJmond-socialisten redeneren dat als de discussie blijft plaatsvinden zonder de directe betrokkenheid van de inwoners, er nooit een oplossing zal komen die breed wordt gedragen in de regio. Daarom gaan ze de straat op onder het motto 'U bent nu aan het woord' om de mensen direct te raadplegen.

Paraat staan

‘IJmuiden ontploft als Tata dichtgaat,’ zei een mevrouw tegen Renske Leijten toen ze werd aangesproken. ‘Ik heb nooit last gehad van Tata. De meeste mensen die klagen komen hier niet vandaan,’ merkte een ander op. Binnen een kwartier werd duidelijk dat veel mensen in IJmuiden een positief beeld hebben van Tata Steel. Het bedrijf staat bekend als een goede werkgever en betekent veel voor de regio. De verwachting is echter dat de stemming 'aan de overkant' – ten noorden van het Noordzee-kanaal – anders is. Daar bevindt zich de Tata-fabriek, evenals Velsen-Noord en Wijk aan Zee. Vooral daar worden verhalen verteld over volstrekt onleefbare woon- en leefomstandigheden, over complete families die kanker hebben gekregen. En ook daar staat de SP paraat. Terug naar IJmuiden. Toen Renske Leijten wees op de mogelijke miljardensubsidie voor vergroening van de staalproductie bij Tata, vonden velen dat geen slecht idee. Over het idee dat de Nederlandse staat een belang in Tata zou moeten verwerven, waren de meningen aanvankelijk verdeeld. Maar toen ze benadrukte dat de staat ook medeeigenaar is van bijvoorbeeld de NS en Air France/KLM, knikten sommigen langzaam, alsof ze dachten: "Ja, inderdaad."

Nep

Het is bekend: ze stapte begin juli uit de Kamer, enkele dagen voordat het kabinet viel. De schok was groot, zowel binnen als buiten de SP. Bijna zeventien jaar lang Kamerlid, een van de meest prominente parlementariërs in Den Haag, met ruim 140.000 voorkeursstemmen een van de grootste stemmentrekkers tijdens de Kamerverkiezingen in 2021. Binnen de SP was ze hét gezicht van de strijd op de zware zorg- en welzijnsdossiers. Zo verdween bijvoorbeeld op haar initiatief de marktdwang op de huishoudelijke zorg in de Wmo. Later was ze actief op de terreinen van Financiën en Economische Zaken, en natuurlijk speelde ze een belangrijke rol in het toeslagenschandaal. En toen - nu twee maanden geleden - stopte ze, sprak van een ‘giftige’ sfeer in de Kamer en zei dat voor haar de democratie niet langer in politiek Den Haag lag.

‘Toen Pieter Omtzigt onlangs zijn nieuwe partij presenteerde, werd ik de volgende ochtend door de krant gebeld. Wat ik van

‘Ik hoop dat het toeslagenschandaal een startpunt is van iets wat ten goede komt aan de mensen’

Pieters plannen vond. Die journalist vond dat ik daar wel wat over kon zeggen, omdat ik nu zogenaamd onafhankelijk ben. Maar hállo, ik ben dezelfde gebleven, hoor! Alsof je in de politiek en als Kamerlid niet jezelf bent!’ Ze wil maar zeggen: de opmerking van die journalist geeft aan wat langzaamaan steeds meer aan haar knaagde in Den Haag; de discrepantie tussen het onechte en het oprechte. ‘Ik was gewoon klaar met die kletsende klasse,’ zei ze met een klinkende alliteratie. ‘Ik kan geen respect opbrengen voor mensen die niet echt zijn. Luister, er lopen in Den Haag echt heel veel leuke mensen rond. Maar als het werk, de debatten, enzovoort niet meer over mensen gaan, de mensen voor wie we gekozen zijn, dan vind ik het zó onecht, zó nep. ‘Neem Rutte, die vlak voor de val van het kabinet nog zei: “We zijn in oorlog, dus dit kabinet moet blijven zitten.” Ja, sorry, daar heb ik het geduld niet meer voor.

Ruggengraat van de partij

Nou, leuke boodschap voor de mensen die nu op de SP-kandidatenlijst staan... ‘Onzin. Zij weten allemaal heel goed dat je er moet zijn voor de mensen. Dat is de ruggengraat van de partij. Kijk... dít hier, dít is echt.’ Ze wees naar de inwoners van IJmuiden die met haar partijgenoten in gesprek waren. ‘Voor mij is het een zegen om de tijd te hebben om dit te kunnen doen.’ En wat betreft meer tijd voor haar partner en kinderen? ‘Nee, dat was niet mijn drijfveer om het Kamerlidmaatschap te beëindigen. Maar kijk, zo vaak kwam ik als Kamerlid om middernacht thuis, volledig uitgeblust. En soms was ik de volgende dag ook nog uitgeput. Dat is niet goed. Je moet dingen doen die ervoor zorgen dat je met energie thuiskomt.’

Haar besluit was dus geen opwelling. Eerder had ze al twijfels over of de Haagse politiek haar nog de gewenste dosis positieve energie zou geven. Het vertrek van Agnes Kant, haar politieke voorbeeld, had veel pijn gedaan en haar voor het eerst aan het twijfelen gebracht. ‘Agnes was een boegbeeld en enorm geliefd in het land.’ Jaren later ging Emile Roemer, die haar steeds had weten te inspireren en te motiveren. Kant en Roemer, ja, dat waren mensen die over mensen wilden praten, zegt ze. Ze gingen allebei weg, en velen weten wat ze hebben meegemaakt. Renske Leijten bleef. ‘En toen kwam het toeslagenschandaal.’ En kon ze gewoon niet weg, bedoelt ze te zeggen. Het échec van Kamervoorzitter Arib vergrootte haar twijfels nog verder. ‘Ze was een goede voorzitter en verdiende het niet om zo te vertrekken.’ Afgelopen winter hakten ze de knoop door: het wordt komende zomer, na het SP-Congres over het beginselprogramma ‘Heel de Mens’. En zo ging het ook.

Dilemma

En nu maakt ze het goed. Ze komt opgewekt en ontspannen over, hier in IJmuiden. Ze spreekt met mensen over de toekomst van de regio, luistert naar hun verhalen en signaleert het dilemma: het is werkgelegenheid versus schone lucht, gezondheid versus economie. Dus, Renske, wat is het antwoord? ‘Allebei. Het moet niet óf-óf zijn, maar én-én. Er moet samenhang zijn tussen die twee: werkgelegenheid moet samengaan met gezondheid. Het overbruggen

van die tegenstelling is onze taak. Daarvoor hebben we twee dingen nodig. Ten eerste democratisering: we moeten werken aan een andere machtsbalans waarbij de mensen meer te zeggen krijgen. Op dit moment worden belangrijke besluiten over Tata Steel genomen in India, waar het hoofdkantoor is gevestigd. Ten tweede, om precies te weten wat er speelt en welke financiële afwegingen worden gemaakt, moet de overheid een belang in het bedrijf willen hebben - bijvoorbeeld door aandelen te kopen.' Tata in staatseigendom? 'Nee, het hoeft niet volledig in handen van de staat te komen. Het kan deels ook via een aanzienlijk aandeel in het bedrijf. Gezien het belang voor heel Nederland moeten we namens onze inwoners kunnen deelnemen aan discussies over verduurzaming en CO_2-reductie, zeker als er een miljardensubsidie in beeld komt. De staat moet strategisch kunnen handelen als het gaat om vraagstukken waarin gezondheid en werkgelegenheid centraal staan. Dat kan niet alleen worden overgelaten aan directies, een hoofdkantoor ergens in het buitenland en een handvol bewindslieden in Den Haag. Om te begrijpen hoe de inwoners van de IJmond hun toekomst zien, bezoekt de SP hen en vraagt hen om input.

Begin van iets goeds

Als ze straks thuiskomt, zal ze verder werken aan haar boek over Eva González Pérez, de Brabantse advocaat die het hele toeslagenschandaal aan het licht bracht. Ze bewondert haar. 'Het waren haar cliënten die te maken kregen met vreemde terugvorderingen, waarna ze naar de ombudsman en de politiek stapte. Natuurlijk hadden wij ons eigen Zwartboek, maar zonder Eva's vastberadenheid en inzet zouden we nooit zo ver zijn gekomen. Ik vind haar verhaal inspirerend en het moet worden verteld. En weet je, nog lang niet alles is verteld...' Het schandaal heeft nog steeds invloed. Niet alleen vanwege het schokkende feit dat in Nederland zoveel wanhopige ouders tegenover een schijnbaar almachtige Belastingdienst en overheid stonden en hun leven door toedoen van anderen in een puinhoop zagen veranderen. Alle ellende heeft ook iets positiefs opgeleverd. 'Je merkt dat de affaire een omslag heeft teweeggebracht; dat men nu anders kijkt naar de wanhoop van ouders en voorzichtiger oordeelt over de schuld van armoede. Laat ik het zo zeggen, het toeslagenschandaal was het begin van iets dat hopelijk ten goede komt aan mensen.' Ze heeft het boek over het toeslagenschandaal dus nog niet gesloten. Integendeel; ze werkt er met hart en ziel aan.

tekst Rob Janssen
foto's Maurits Gemmink

'Ik kan geen respect opbrengen voor mensen die niet echt zijn'

ZORGBUURTHUIS ’T HAGELTJE IS EEN GROOT SUCCES

ZORG ZOALS HET OOK KAN

Oss: Het eerste Zorgbuurthuis van Nederland werd in maart geopend en draait inmiddels op volle toeren. En dat is niet alleen goed nieuws voor de bewoners; ook de buurt en het zorgpersoneel varen er wel bij. Hoe een groep 'doeners met gezond verstand' het mogelijk maakte dat mensen in een vertrouwde en kleinschalige omgeving oud kunnen worden en hun levensavond niet ergens ver weg in droevige eenzaamheid hoeven door te brengen.

Woensdagochtend is jokeren het devies en woensdagmiddag gaan ze rikken. Rikken, dat is een populair kaartspel in Oost-Brabant en staat bekend als toch niet zo heel erg eenvoudig. Maar in Zorgbuurthuis 't Hageltje in Oss is rikken het spel der spelen.

Marie-Therese Janssen (73) ziet het de bewoners graag spelen. Rikken staat in 't Hageltje voor gezelligheid, plezier, samenzijn. Wat wil je nog meer? Janssen is de initiatiefneemster en drijvende kracht achter het Osse Zorgbuurthuis dat afgelopen mei de eerste bewoner verwelkomde. En nu, amper vier maanden later, staat de voorlopig laatste nieuwe bewoner klaar om zijn intrek te nemen. En dan zit 't Hageltje vol. De bewoners kunnen er nauwelijks op wachten. Janssen, lachend: 'Laatst zei er eentje aan mij: “Hé, hoe wijd ben-de gij met die intake? Die nieuwe moet wel kunnen rikken!”

Het is wellicht een van de meest desastreuze kabinetsbesluiten van de periode Rutte geweest: het sluiten van de verzorgingshuizen. Mensen moesten langer thuis blijven wonen, tot het bittere einde. De gevolgen kun je uittekenen: kille eenzaamheid en/of onvoldoende zorg. Tel daarbij kaalslag in de verpleeghuiszorg – bijvoorbeeld de afschaffing van de zogenaamde personele bezettingsnorm – en er ontstaat een duister toekomstbeeld voor ouderen én zorgpersoneel.

Het was tegen die achtergrond dat Lilian Marijnissen een plan voor de realisering zorgbuurthuizen in ons land op tafel legde; beschermde, kleinschalige plekken om oud te worden in de eigen vertrouwde buurt. Dit onder het motto: elke oudere die dat wil moet kunnen kiezen voor die mogelijkheid. Toenmalig zorgminister Hugo de Jonge vond er toen niet zo veel aan. Hij had bedenkingen over de financieringssystematiek.

Maar Marie-Therese Janssen zag het wél voor zich. Namelijk in de Osse Schadewijk, een oudere wijk met een voor buitenstaanders misschien niet zo heel inspirerende naam. En ze ging gewoon aan de slag.

‘Voor hun zorg zien de bewoners maar twee in plaats van tien mensen’

Oranjefeest

‘Ik zag kansen in de Schadewijk,’ vertelt ze. ‘Daar speelde een discussie over een aantal bomen die we per se wilden behouden én er stond een oud schoolgebouw. Ik kaartte het idee voor een zorgbuurthuis op die plek aan in de gemeenteraad (Janssen is SP-raadslid-red.) en daarna kwam een ambtenaar naar me toe. Zegt ‘ie: “Ik ga met je buurten in die wijk”. En zo begon het. Janssen vormde een team dat zich boog over de vragen: Wat willen we precies, wat is er nodig en hoe gaan we het doen? Dat team bestond uit een teamleider van de relatief kleine zorgorganisatie Interzorg – grote broer BrabantZorg zag er niet zo veel in, een met een hart voor sociale initiatieven begenadigde projectontwikkelaar voor de aankoop van het schoolgebouw, een beleidsmedewerker van de gemeente, een lid van de wijkraad, een register-accountant voor het financiële plaatje, een woningcorporatie voor de verhuurstrategie en een oud-huisarts voor de intake. Janssen: ‘Daarbij kwam dat de wethouder, van VVD-huize nota bene, ook erg enthousiast was en het plan steunde. Dat heeft zeker ook geholpen.’

In het oude schoolgebouw werd nagenoeg alles vernieuwd en het ziet er modern, brandschoon en toch huiselijk uit. Alleen de trap herinnert nog aan vervlogen tijden; die moest ongemoeid gelaten worden, want het gebouw is een gemeentelijk monument. Maar ach, hij wordt door de bewoners maar weinig gebruikt, want er is uiteraard een lift in het gebouw. Maar het mooiste vindt Marie-Therese Janssen de Huiskamer, de ruime gemeenschappelijke ruimte. Hier komen de bewoners samen, hier eten ze, kletsen en kaarten ze. En kijken ze tv, zoals laatst tijdens het WK voetbal voor vrouwen. Een oranjefeest was het. De grote flatscreen-tv werd trouwens geschonken door de stichting Vrienden Ouderenzorg Oss en de meubels door de kringloopwinkel.

En niet alleen voor de bewoners van 't Hageltje is dit de huiskamer. Mensen uit de Schadewijk lopen ook regelmatig binnen. Logisch eigenlijk, want tot voor kort waren de bewoners van zorgbuurthuis nog hun buren of achter- en overburen. ‘Dat is het mooie: oud worden in je eigen buurt’, zegt Marie-Therese Janssen. ‘Sterker nog: sommige bewoners hebben in dit gebouw nog op school gezeten.’

Alpenlandschap

Het appartement van meneer Heesen (84) bevindt zich op de begane grond en vanuit zijn woonkamer loopt hij zo de tuin van 't Hageltje in. Aan de muur hangt prominent een groot olieverfschilderij van een romantisch Alpenlandschap. Er is een keukenblok, een badkamer en een slaapkamer. En: meneer Heesen heeft een accordeon. Daar komt zijn kleinzoon Jeffrey, een in Oss populaire zanger, wel eens op ‘speulen’ voor de bewoners van 't Hageltje. In de Huiskamer uiteraard. ‘Ik zit hier hartstikke goed,’ zegt meneer Heesen. En wat gaat hij nu, zo tegen de middag, doen? ‘Ekkes tv-kijken en dan een dutje doen.’ Want vanmiddag is het rikken geblazen. Niet meegejokerd vanmorgen? ‘Nee. Rikken, da’s het echte werk.’

Elly van zorginstelling Interzorg heeft wel een paar potjes jokeren gespeeld met de bewoners. ‘Vind ik gewoon leuk,’ zegt ze. Interzorg levert een medewerker die bij 't Hageltje de benodigde zorgtaken uitvoert, zoals hulp bij het douchen en steunkousen aantrekken. De wijkverpleegkundige doet het medische deel van de zorg. ‘Voor hun zorg zien de mensen hier maar twee mensen,’ zegt Elly. ‘Twee in plaats van tien,’ vult Marie-Therese Janssen aan. Waarmee ze een van de grootste frustraties van zowel zorgbehoevenden als zorgpersoneel in ons land benoemen: steeds andere medewerkers bij steeds andere cliënten.

Marie-Therese Janssen stond aan de basis van het zorgbuurthuis in Oss.

Ruim drie jaar geleden begon ze en nu staat het eerste Zorgbuurthuis van Nederland er; inclusief bewoners, inclusief zorg. Midden in de wijk, midden in de sociale cohesie daarvan en deze zelfs versterkend. Drie jaar; dat is snel als je de wereld kent van de bestemmingsplannen, vergunningen, onderzoeken en analyses en wat al niet meer. Marie-Therese Janssen glimlacht. ‘Wij zijn doeners. Wij doen geen ingewikkelde analyses, wij gebruiken ons gezonde verstand. En we hebben is het vertrouwen van de gemeente. Als SP zijn we natuurlijk goed ingebed in het gemeentehuis en vooral in de wijken. En zelf heb ik als raadslid een uitgebreid netwerk.’

Het succesvolle initiatief uit de koker van de SP heeft inmiddels in het hele land de aandacht getrokken. In Heerlen en Horst aan de Maas zijn ze er mee bezig. Ik heb mensen uit Veldhoven en zelfs uit Friesland op bezoek gehad. Maar ook in Oss kijken we naar mogelijkheden voor een tweede of derde zorgbuurthuis.’ Dat wordt ook met het oog op de woningkrapte interessant. Want ga maar na: er worden nieuwe woningen aan de woningvoorraad toegevoegd – in het geval van 't Hageltje 15, en als mensen de keus krijgen en ervoor kiezen om oud te worden in zo’n zorgbuurthuis komen er rap bestaande woningen vrij.

Ook opleidingsinstituut HAN en een promovendus van een huisartsenopleiding hebben zich gemeld. Zij zijn bijzonder geïnteresseerd in de verbanden tussen fenomenen als welbevinden en eenzaamheid en het belang van meer gerichte zorg in de buurt en de mogelijke rol van zorgbuurthuizen daarin. En: het eerder genoemde BrabantZorg toont naar verluidt nu wel interesse. •

tekst Rob Janssen
foto’s Maurits Gemmink

In 13 jaar tijd heeft Rutte met bewust beleid de publieke sector afgebroken.

PUBLIEKE SECTOR UITGEKLEED

DE IMPACT VAN 13 JAAR RUTTE

Een van de belangrijkste erfenissen van 13 jaar premierschap van Mark Rutte is ongetwijfeld de grootste bezuinigingsoperatie sinds de Tweede Wereldoorlog. Een moedwillige aanval op dat wat van ons allemaal is en een schokkende erfenis die moet worden gekeerd.

Vanaf 2010, gedurende het eerste kabinet Rutte, werd een ongekende neergang van de uitgaven in de publieke sector ingezet. Achter dit neergaande lijnenspel in de onderstaande grafiek gaan duizenden ontslagen in de zorg schuil, samen met groeiende wachtlijsten, overbelaste huisartsenzorg, het schrijnende lerarentekort, financiële tekorten in de kinderopvang, en het verdwijnen van buslijnen - om maar enkele voorbeelden te noemen. Het onthutsende bedrag van meer dan €50 miljard werd uit de publieke sector gesneden.

Normaal nemen de uitgaven in de publieke sector vanzelf een beetje toe. Dat de collectieve uitgaven steeds groter worden is logisch (economen noemen dit de wet van Baumol). Doordat de productiviteit in de industrie steeds een beetje stijgt, gaan mede daardoor ook de lonen steeds een beetje omhoog. Maar de publieke sector bestaat voor het grootste deel uit diensten en daarvan is het lastiger om de productiviteit te verhogen. Een muziekstuk van Bach opvoeren vergt nog altijd net zoveel orkestleden als 100 jaar geleden. Verdienen zij nu echter hetzelfde als toen, dan kunnen ze hun dagelijks eten nog niet eens betalen. Hetzelfde geldt voor bijvoorbeeld een leerkracht. Je kunt niet de klassen in omvang verdubbelen om een verdubbeling van de ‘productiviteit’ te krijgen. •

tekst Eduard van Scheltinga

TIJDSLIJN AFBRAAK PUBLIEKE SECTOR

De afbraak van de verzorgingsstaat en de publieke is geen natuurverschijnsel, maar het gevolg van weloverwogen politieke beslissingen. Deze waren gericht op het uithollen van georganiseerde solidariteit. Een neoliberale politieke koers die al lang geleden is ingezet en nodig moet worden verlegd.

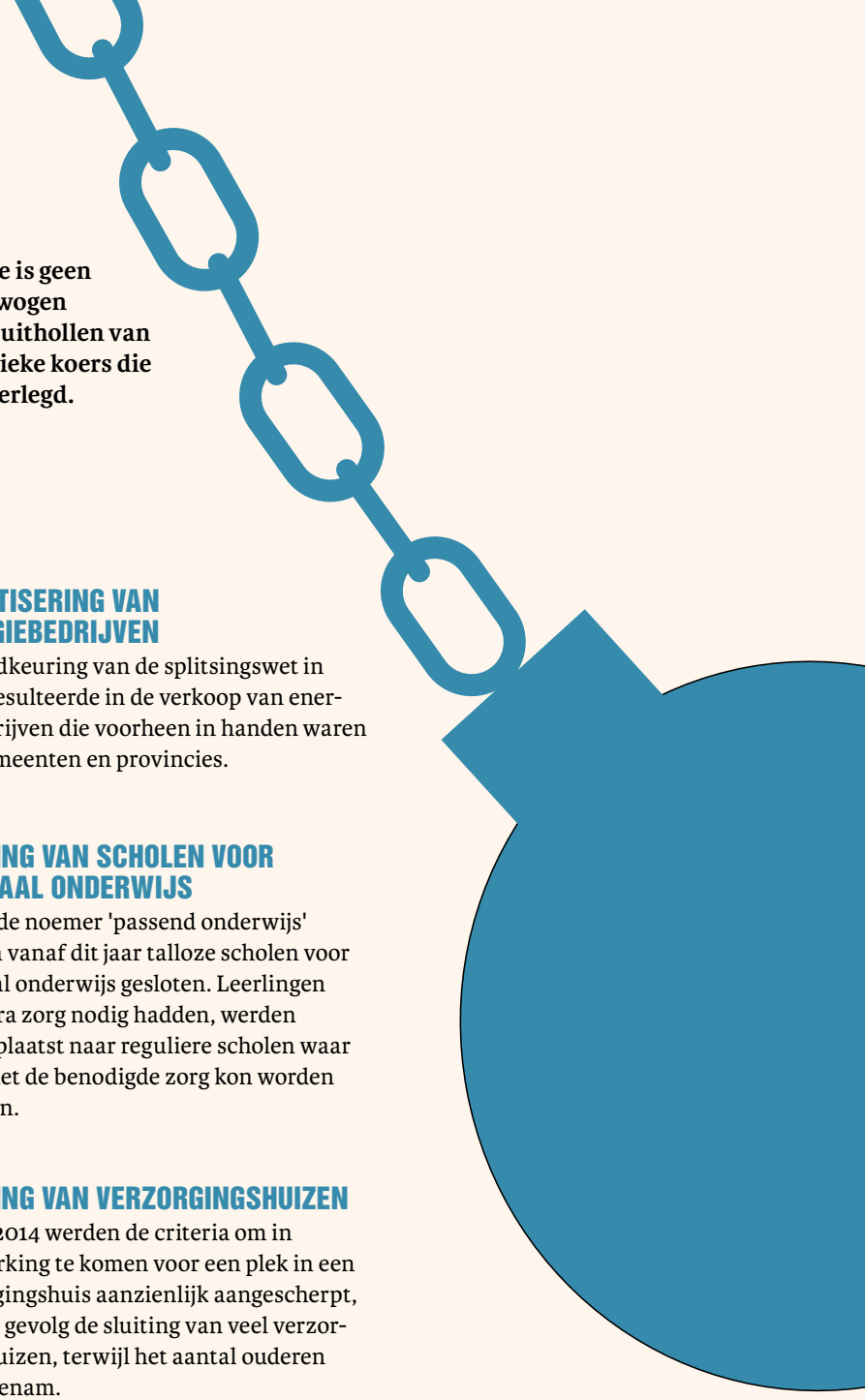

1994: PRIVATISERING VAN POST EN TELECOM

In dit jaar ging de Koninklijke PTT Nederland (KPN) naar de beurs. Hiermee werd de privatisering van zowel de post (PTT Post) als de telecom (PTT Telecom) voltooid.

1994: VERZELFSTANDIGING VAN WONINGCORPORATIES

Dit jaar markeerde het begin van de bruteringsoperatie, waarbij woningcorporaties verzelfstandigd werden. Dit hield onder andere het afschaffen van overheidssubsidies aan deze woningcorporaties in.

1995: VERZELFSTANDIGING EN OPSPLITSING VAN DE NS

Vanaf dit jaar werd de NS verzelfstandigd en opgesplitst. De commercieel georiënteerde NS werd verantwoordelijk voor de treindiensten, terwijl de overheid de infrastructuur beheerde, sinds 2013 onder de naam ProRail.

2000: PRIVATISERING VAN BUSMAATSCHAPPIJEN

De regering besloot dat het openbaar vervoer moest worden aanbesteed. Dankzij inspanningen van SP-Europarlementariër Erik Meijer werden de vier grootste steden in Nederland uitgezonderd van deze aanbestedingsplicht. Als resultaat hiervan verdwenen de meeste busmaatschappijen, op die van Den Haag, Amsterdam en Rotterdam na.

2006: AFSCHAFFING ZIEKENFONDS EN OPKOMST PRIVATE ZORGVERZEKERINGEN

Het ziekenfonds werd afgeschaft en maakte plaats voor private zorgverzekeringen. Hierdoor kregen zorgverzekeraars een aanzienlijke invloed op ons zorgstelsel.

2006: PRIVATISERING VAN ENERGIEBEDRIJVEN

De goedkeuring van de splitsingswet in 2006 resulteerde in de verkoop van energiebedrijven die voorheen in handen waren van gemeenten en provincies.

2014: SLUITING VAN SCHOLEN VOOR SPECIAAL ONDERWIJS

Onder de noemer 'passend onderwijs' werden vanaf dit jaar talloze scholen voor speciaal onderwijs gesloten. Leerlingen die extra zorg nodig hadden, werden overgeplaatst naar reguliere scholen waar vaak niet de benodigde zorg kon worden geboden.

2014: SLUITING VAN VERZORGINGSHUIZEN

Vanaf 2014 werden de criteria om in aanmerking te komen voor een plek in een verzorgingshuis aanzienlijk aangescherpt, met als gevolg de sluiting van veel verzorgingshuizen, terwijl het aantal ouderen juist toenam.

2015: SLUITING VAN SOCIALE WERKPLAATSEN

Met de sluiting van sociale werkplaatsen verloren velen met een arbeidsbeperking een belangrijk stuk betekenis in hun leven. Nieuwe medewerkers werden vanaf dit jaar niet meer toegelaten, wat resulteerde in een sterfhuisconstructie.

2015: AFSCHAFFING VAN DE BASISBEURS IN STUDIEFINANCIERING

Vanaf dit jaar ontvangen studenten geen basisbeurs meer. Dit bedrag, dat oorspronkelijk was bedoeld om onderwijs toegankelijker te maken, werd in de voorgaande jaren al geleidelijk verlaagd. Onder druk is de basisbeurs inmiddels in ontoereikende vorm heringevoerd.

PROBLEMEN IN DE

HUISARTSEN: WINSTOPTIMALISATIE VOOROP

In de wereld van de huisartsenpraktijken mag winst worden gemaakt. Private Equity-investeerders weten hoe je er nog meer aan kunt verdienen. Terwijl een gemiddelde huisarts normaal gesproken zo'n 2000 cliënten heeft, vinden deze investeerders het een prima idee om dit aantal op te schroeven naar 10.000. Dit willen ze bereiken met minimaal persoonlijk contact met cliënten, waarbij digitale communicatie de boventoon voert. Tegelijkertijd ontvangen ze wel een vast bedrag per cliënt, waarbij dit bedrag nog hoger is in achterstandswijken. In vergelijking, terwijl een reguliere huisartsenpraktijk met vijf artsen 10.000 cliënten heeft, behaalt private equity dit met slechts één arts; een winstgevende aanpak.

TANDARTSEN ALS HANDELSWAAR

Ook tandartsen mogen, net als huisartsen, winst genereren. Dit is ook opgemerkt door Private Equity-bedrijven, die strategieën toepassen van kopen, uitbreiden en vervolgens verkopen. Zo is de Colosseum Dental Group uitgegroeid tot een grote keten met meer dan 800 tandartspraktijken in 12 landen. Hier geldt: hoe groter de keten, hoe hoger de verkoopwaarde. De tandartspraktijk zelf wordt als handelswaar beschouwd.

PROFITEREN VAN KINDEROPVANG: COMMERCIE TEN KOSTE VAN ZORG

De kinderopvang staat voor een dubbele uitdaging: aan de ene kant worstelt het met een ernstig personeelstekort en aan de andere kant rukt het bedrijfsleven op. Dit gaat om de zorg voor onze allerkleinsten. Opvallend is dat Private Equity roofkapitalisten nu al 12% van de kinderopvang in handen hebben. Naar schatting wordt zelfs 60% van de kinderopvang gerund door commerciële ondernemingen. Ironisch genoeg vinden er in de kinderopvang ondertussen winstuitkeringen van miljoenen plaats.

OUDERENZORG: PR

Hoewel winst maken v
ontvangen als ze lange
hebben commerciële b
dit te omzeilen. In plaa
bieden ze slechts appar
servicekosten. Op deze
bieden, terwijl ze de da
huisartsen, thuiszorg e

PUBLIEKE SECTOR

ZIEKENHUISSLUITINGEN: DE WEG NAAR AFSTAND

Overal in Nederland sluiten (afdelingen van) ziekenhuizen. Zo is ook het streekziekenhuis in Zutphen gesloten en plannen om het ziekenhuis in Sneek te sluiten zijn in ontwikkeling. Dit heeft als resultaat dat je steeds verder moet reizen, zelfs voor kleine ingrepen. Dit leidt tot langere aanrijtijden bij spoedgevallen.

EXPLOSIEVE STIJGING VAN ENERGIEPRIJZEN

De energieprijzen blijven in juni 2023 anderhalf keer hoger dan in maart 2021, volgens cijfers van het CBS. Dit onderstreept de blijvende noodzaak om energie weer in publieke handen te brengen.

HUISVESTINGSTEKORT EN WACHTLIJSTEN

Dit jaar wordt een tekort van 390.000 woningen verwacht, aldus ABF Research. Voor sociale huurwoningen zijn er vrijwel overal lange wachtlijsten; op sommige plekken moet je zelfs 18 jaar wachten voordat je aan de beurt bent.

ONDERWIJS EN ACTIES IN HET PRIMAIR ONDERWIJS

In 2022 kampt het basisonderwijs met een lerarentekort van 10%, volgens de Onderwijsraad. Bij middelbare scholen is tweederde van de vacatures moeilijk in te vullen. De succesvolle inspanningen van 'PO in Actie' hebben het basisonderwijsloon in korte tijd op het niveau van het voortgezet onderwijs gebracht. Ondanks dat onderwijs essentieel is, heeft Nederland in de afgelopen tien jaar 15% minder aan onderwijs uitgegeven ten opzichte van de jaren '80, blijkt uit cijfers van het CPB.

ROFITEREN VAN OUDERDOM

erboden is bij zorg die cliënten
tijd verblijven in een instelling,
edrijven een manier gevonden om
ts van volledige intramurale zorg,
rtementen aan, tegen hoge huur- en
manier kunnen ze ouderen een plek
adwerkelijke zorg overlaten aan
n andere zorgverleners.

illustratie iStock / bluebearry

foto Heleen Wenniger

DRAGAN BAKEMA

‘VERBEELDING HEBBEN WE ALLEMAAL NODIG’

Acteur en theatermaker Dragan Bakema doorstond harde levenslessen. Het vormde zijn visie op de maatschappij en bracht hem bij de SP. Bij de komende verkiezingen op 22 november hoopt hij op een omslag in de samenleving: ‘De socialistische inslag van mensen heeft mij hier gebracht.’

WIE VAN THEATER en musicals houdt, kent Dragan Bakema. Als acteur is hij bekend van het Pauperparadijs, Soldaat van Oranje en diverse tv-series. Hij schreef filmscenario’s en werd meermaals genomineerd voor een Gouden Kalf. Hij gebruikt zijn stem niet alleen voor het werk dat hij doet, maar ook om maatschappelijk onrecht aan te kaarten.

Bakema groeide op in een gezin met één broer. In tegenstelling tot hoe het vroeger bij zijn ouders thuis ging, merkt Bakema dat hij zijn kinderen in veel rustiger vaarwater kan opvoeden: ‘Mijn vader en moeder hebben heel snel kinderen genomen. Er was geen veerkracht om geduldig te reageren op onverwachte zaken die zich voordoen in het leven, het was heel impulsief. Ik heb daar zelf erg mee geworsteld en het heeft ook vragen opgeroepen over hoe ze dat met mijn broer en mij hebben aangepakt.’

Het terugkijken op deze tijd heeft Bakema doen beseffen wat opvoeden voor de samenleving betekent: ‘Ik zeg echt niet dat ze slechte ouders voor ons zijn geweest, maar ik denk wel dat familiewaarden daardoor juist heel belangrijk voor mij zijn geworden. Het is ook waarom ik vind dat we de maatschappij op dat punt moeten veranderen. Opvoeding is zo ontzettend belangrijk en als je daar aandacht en ruimte voor organiseert binnen de samenleving, dan heeft iedereen daar profijt van.’

CONTACT TUSSEN MENSEN

Hebben we in onze consumptiemaatschappij dan te weinig aandacht voor opvoeding? ‘Werk hard genoeg zodat je een hypotheek kunt krijgen of zodat je die mooie auto of breedbeeldtelevisie kunt kopen. Steek je in de schulden om dat mogelijk te maken en je kan niets anders meer dan altijd alles doen om je hoofd boven water te houden. De samenleving is ingericht op zoveel mogelijk consumeren. Maar als ik je vraag: wat is het mooiste moment van je leven? Dan is dat nooit het moment waarop je een nieuwe smartphone kocht. Het is een bijzondere dag met je kind, dat je verliefd werd op je partner, een laatste gesprek met je vader voordat hij stierf. Daar gaat het over! Contact tussen mensen, een gevoel.’

>

‘Familiewaarden zijn heel belangrijk voor mij geworden’

‘Het was de socialistische inslag van mensen die mij zo ver heeft gebracht’

‘Maar wat nu belangrijk is in onze maatschappij, is juist dat presteren en winnen ten koste van anderen. Dat is erin geramd door jarenlange neoliberale politiek. Dat klopt gewoon niet en daar moeten we weer vanaf. Ik ben een artiest dus ik heb eigenlijk nooit heel veel geld kunnen uitgeven aan dingen. Ik heb een onregelmatige baan en dus ook een onregelmatig inkomen. Ik weet nooit wanneer ik geld heb. Om die reden heb ik daar ook mee leren omgaan. Dat is mijn leven. Maar het gaf me ook focus op wat echt belangrijk is.’

PSYCHOLOGISCHE GYMNASTIEK

Waarom lukt het de mensen die hieronder lijden niet om met dat individualisme te breken? ‘Als je te veel zorgen hebt over je eigen bestaan, dan heb je helemaal geen tijd meer om je druk te maken over het grotere plaatje. Als je bezig bent met overleven, dan is dat psychologische gymnastiek en je moet een beetje kunnen uitademen om je visie te kunnen vergroten. En rechts maakt daar gebruik van. Die komen met hele simpele oplossingen, geven bijvoorbeeld buitenlanders de schuld omdat die allemaal onze banen zouden komen inpikken. Terwijl het de bazen zijn die te beroerd zijn om voldoende te betalen, waardoor zij goedkope arbeid naar Nederland halen. Zo worden mensen door rechts tegen elkaar uitgespeeld terwijl ze elkaars medestander zijn voor bijvoorbeeld een beter loon.’

‘Ik vertaal de politiek naar een familieopstelling. Stel je voor dat je aan de keukentafel een kapitalistische manier van denken laat zien. Dan zou ik als vader direct alle broccoli van tafel grissen omdat ik de sterkste ben en dan hebben mijn kinderen niets. Zij zijn dan sukkels en losers en ik ben de winnaar. Dat is absurd maar een samenleving richten we wel zo in. Een groep mensen profiteert van dit systeem en met hen gaat het buitenproportioneel goed. En de politiek staat dat toe. Maar kijk naar die miljoen armen in Nederland. Het is heel erg makkelijk om dat te veranderen maar de politieke wil is er nu niet. Bedrijven bepalen nu wat er in Nederland gebeurt, niet wij als volk. De ruimte en investering die we bereid zijn om aan onze kinderen te geven, is hoe je ook een maatschappij en iedereen daarbinnen zou moeten behandelen.’

FOUTEN GEMAAKT

Het geluk wat Bakema nu in zijn leven ervaart is niet van alle tijden. Voordat hij op het punt kon komen waar hij nu is, heeft hij persoonlijke moeilijkheden moeten overwinnen. Bakema vertelt open over wat hij heeft doorstaan en hoe dat hem heeft gevormd: ‘Als ik terugkijk op mijn leven, dan heb ik behoorlijk wat fouten gemaakt. En dan vraag ik me af: hoe kan het dat ik al die fouten heb kunnen maken en daarvan heb kunnen leren in plaats van dat ik ben omgevallen? Waardoor kon ik mijn hoofd boven water houden?’

‘Er was een periode waarin ik veel te veel alcohol dronk. Twaalf jaar geleden ben ik daar volledig mee gestopt. Dat is gelukt doordat mensen om mij heen me niet hebben laten falen, maar mij hebben opgetild. Mensen die van mij hielden. Ze zeiden niet: de ellende waar hij zichzelf in heeft gestort die heeft hij verdiend, maar ze vroegen zich af hoe dat zo was ontstaan. Elke avond zat ik in de foyer en eigenlijk was dat gewoon een veredelde kroeg. Mensen die je voorstelling hebben gezien komen dan naar je toe en bieden je iets te drinken aan. Dat is natuurlijk ontzettend leuk maar voor hen is dat een uitje wat ze één keer per maand doen, voor mij was het zeven dagen in de week.’

Hoe kom je er weer bovenop als je in zo'n situatie zit? ‘Ik heb altijd goede mensen om mij heen gehad. Mensen die me echt hebben omhelsd, veelal ook SP’ers. Zij hebben mij de handvatten gegeven om mijzelf te kunnen ontwikkelen en om uit die situatie te komen. Het was de socialistische inslag van mensen die mij zover heeft gebracht. Waren het mensen geweest die op een kapitalistische manier dachten dan hadden ze mij al lang laten vallen. Je hebt mensen nodig die geïnteresseerd zijn in de diepere oorzaken van waarom iets gebeurt en waarom iemand op een bepaalde manier handelt. Die bescherming had ik gelukkig. Dat is voor mij de basis van socialisme: je helpt mensen in plaats van dat je ze laat falen zodat jij zelf kan slagen.’

EEN MOOI SYSTEEM

Bakema realiseert zich erg goed hoeveel geluk hij daar mee heeft gehad. Had hij in andere kringen verkeerd dan was het misschien wel heel anders afgelopen. Daarom vindt hij dat het niet van dit toeval mag afhangen of mensen worden geholpen, maar dat we de maatschappij op die manier moeten inrichten: ‘Het zou niet uit moeten maken of je toevallig de juiste mensen om je heen hebt die bereid zijn dat voor je te doen. Ieder mens moet vanaf het moment dat diegene geboren is kunnen rekenen op een mooi systeem, een sterk maatschappelijk apparaat dat voor je zorgt als dat nodig is.’

Hij vervolgt: ‘Daar zou ook niemand zich schuldig over moeten voelen. Los van het feit dat dit gewoon de menselijke manier is om de samenleving in te richten, is het nog goedkoper ook. Want bedenk maar eens hoeveel programma’s en regelingen er moeten worden opgetuigd om in te grijpen zodra het echt misgaat met mensen. Dan wordt de gezondheidszorg pas echt duur.’

JE EIGEN STEM

Het is duidelijk dat Bakema het economisch rendementsdenken hekelt. Vanzelfsprekend is dat ook zo bij de door hem geliefde kunsten. Net zoals andere delen van de maatschappij hebben die ook te lijden gehad onder de vele neoliberale kabinetten, zo vertelt Bakema: ‘Als je afstudeerde aan de toneelacademie, zoals ik heb gedaan, dan had je bijna direct een aansluiting en vaste baan bij een theatergezelschap. Die tijden zijn natuurlijk al lang voorbij. Maar er waren nog wel veel productiehuizen, bijna iedere schouwburg had er wel één. Je kon je daar bij aansluiten. Dan deed je nog niet mee met de grote spelers maar je kon wel producties gaan maken, jezelf ontwik-

Dragan Bakema spreekt het XXIV SP-congres toe via een videoboodschap.

foto Maurits Gemmink

kelen. Zo kon je dus heel goed je eigen stem ontdekken.'

Dat werd anders toen Rutte aan de macht kwam, zegt Bakema: 'Productiehuizen werden wegbezuinigd en nu zijn er nog maar een paar theatergezelschappen over in Nederland. Die hebben dan een paar mensen in vaste dienst en voor de rest is iedereen ZZP'er. Dat was nog uit de tijd van Balkenende en zijn flexibele schil. Eigenlijk dus gewoon zodat het makkelijker is om mensen te kunnen ontslaan. Maar wat gebeurt er dan bij artiesten? Die concurreren elkaar naar beneden toe. Niet iemands kwaliteiten maar wie de laagste prijs vraagt is dan bepalend voor wie de baan krijgt. De basis, de ontwikkeling van nieuw talent is met het verdwijnen van veel productiehuizen weg en de lonen zijn gedaald.'

VISIE OP CULTUUR

Het probleem zit daarbij in een politieke visie op cultuur die is doorgesijpeld naar de maatschappij: 'Het komt voort uit het belachelijke idee dat cultuur gewoon een hobby is, totaal onbelangrijk. Dat is hoe de maatschappij nu is ingericht. Maar het klopt niet. Dat zie je als je weer teruggrijpt naar die familieverbanden: bij kinderen beginnen we meteen met zingen, we gaan tekenen en doen rollenspellen. Zo maak je contact met je kind. Dat is hoe we verhalen vertellen. Het is essentieel in de letterlijke betekenis van het woord. Het is zo gek dat we dat voor kinderen heel normaal vinden maar vervolgens laten varen als we ouder worden.'

Toch begrijpt Bakema dat niet iedereen zo nadenkt over kunst en cultuur: 'Als je bezig bent met je eigen problemen, met je hoofd boven water houden, dan staat het verdwijnen van productiehuizen niet bovenaan je lijstje met prioriteiten. Maar daar is dan ook echt een rol weggelegd voor de politiek: om het toegankelijk te houden voor iedereen zodat mensen zelf kunnen ervaren wat het effect kan zijn van goede kunsten, dat het je raakt.'

'Een goed verhaal dat geeft je inzicht'

'Een goed verhaal dat geeft je inzicht. Als je een goede film ziet dan kan het handelen van een hoofdpersonage je anders laten nadenken over je eigen situatie. Vertellers zijn enorm bedreven om op die manier te laten zien hoe je dingen kunt veranderen. Die ontwikkeling van verbeelding hebben we allemaal nodig. Dat is hoe we tot nieuwe ideeën komen voor hoe we de samenleving beter kunnen maken. Kunst is wat ons redt en wat ons reinigt.' •

tekst Xander Topma

CONCEPTVERKIEZINGSPROGRAMMA GEEFT NEDERLAND TERUG AAN DE MENSEN

MONSTERKLUS

Mahir Alkaya had als voorzitter van de programmacommissie geen benijdenswaardige taak: in nog geen twee maanden tijd, middenin de vakantie, een programma schrijven waarmee we de verkiezingen kunnen winnen en Nederland weer terug gaan geven aan de mensen. Toch is het gelukt. Alkaya: ‘Ik kijk ontzettend uit naar de discussies in de afdelingen.’

DE COMMISSIE HAD een duidelijke opdracht van het partijbestuur meegekregen: neem het vorige programma als basis (dat was amper twee jaar oud) en herschrijf dat naar de maatschappelijke werkelijkheid van nu. Veel onderwerpen in het oude programma bleken nog fier overeind te staan, toch gaven de politieke en maatschappelijke ontwikkelingen van de afgelopen jaren voldoende aanleiding om delen ervan te herschrijven en aan te vullen.

MONSTERKLUS

Maar waar start je dan als je in zo’n korte tijd een dergelijke monsterklus moet voltooien? ‘Je spreekt eerst met mensen die inhoudelijke kennis hebben van bepaalde zaken. Kamerleden, lokale bestuurders en medewerkers. Waar is actualisatie nodig? Het bleek al snel dat er behoefte was aan meer analyse in het programma. Daar zijn we in het nieuwe programma dus mee begonnen,’ aldus Alkaya.

‘We zoomen in op successen die we hebben behaald, waar we het verschil hebben gemaakt. Dat doen we om te laten zien dat wat we in ons programma schrijven, wel degelijk te realiseren is. We laten zien hoe we als partij werken en hoe we de mens vooropstellen in ons denken en doen. Dat is het grotere plaatje aan het begin van het programma en de context waarbinnen je de standpunten kunt plaatsen.’

NU DE MENSEN

Het conceptprogramma heet ‘Nu de mensen’. Volgens Alkaya is dat ook de rode draad die door het hele programma heen loopt: ‘Heel lang hebben niet de mensen op één gestaan in ons land maar de commerciële belangen. Die gingen voor alles en mensen moesten maar wijken voor de winsten. Dat zien we natuurlijk heel groot bij de gaswinning in Groningen maar uiteindelijk zit het overal in het handelen van de overheid. Mensen vragen zich af: waarom kom ik niet rond terwijl ik zo mijn best doe? Dat willen we met onze manier van politiek radicaal veranderen en dat is ook de kern van het programma.’

VOLTOOID

Het conceptprogramma is te lezen via www.spnet.nl

Een andere opdracht was om een scherper programma neer te zetten, hoe is dat gelukt? ‘Dat zie je terug op enkele inhoudelijke punten. Bijvoorbeeld als het gaat om klimaat. Wij spreken ons in het programma nadrukkelijk uit tegen individueel klimaatbeleid waarbij gewone mensen de rekening gepresenteerd krijgen in de vorm van een vleestaks of vliegtaks, terwijl de grote vervuilers doorgaan en subsidies blijven ontvangen. Ook op het gebied van arbeidsmigratie stellen we hardere eisen aan werkgevers. We eisen vergunningen waarbij fatsoenlijke woonruimte voor werknemers is gegarandeerd. Is dat er niet, dan mogen die bedrijven ook geen mensen hier naartoe halen.’

IDEEËNSTRIJD

Dan het punt van de doorberekening door het Centraal Planbureau. Voor het eerst in jaren kiest de SP ervoor om dat niet meer te laten doen. Waarom eigenlijk niet? ‘Om twee redenen niet. Wij willen een ideeënstrijd, geen boekhouderstrijd. De modellen van het Centraal Planbureau zijn verre van perfect en heel beperkend. Als je bijvoorbeeld pleit voor kortere werkweken omdat dat in lijn is met wat veel mensen willen en zorgt voor een betere balans tussen werk en privé, waar de hele samenleving iets aan heeft, dan betekent dat in de modellen dat je er heel hard op wordt afgerekend. Maar trek je die lijn door, dan had dat ook betekend dat met dat soort modellen de Algemene Ouderdomswet er nooit was gekomen of kinderarbeid nooit was afgeschaft omdat het slecht zou zijn voor de economie. Daar moet je je dus niet door laten leiden.’

Ook het democratische gehalte van het proces is volgens Alkaya zwaarwegend bij de keuze om geen doorberekening te laten doen: ‘Als we daar in waren meegegaan, dan hadden we het concept al naar het Centraal Planbureau moeten sturen nog voordat het bestuur er naar had kunnen kijken, laat staan de leden. Dat betekent dat je dus een document laat doorrekenen waar alleen één commissie iets van heeft kunnen vinden. Alle wijzigingen die dan nog door een congres, en dus de leden, worden gedaan, kan je niet meer meenemen in de doorberekeningen. Dat is toch totaal niet democratisch? Het past niet binnen onze partijcultuur waarin de leden altijd het laatste woord hebben.’

SPANNEND

Nu het conceptprogramma klaar is, is nu het moment aan de leden om er iets van te vinden. Toch wel spannend, zegt Alkaya: ‘We hebben als commissie ontzettend hard ons best gedaan en ook veel vertrouwen in wat er nu voorligt. Maar het is natuurlijk wel een ander proces geweest dan normaal, door de vroegtijdige val van het kabinet en de vakantietijd. Dat maakt dat we misschien wel dingen gemist hebben die voor afdelingen heel belangrijk zijn. Dat is afwachten en best wel spannend, maar ik ben daar ook heel benieuwd naar. Overal in het land wordt het programma besproken en getoetst aan de praktijk. Al die afdelingen kunnen dan met wijzigingsvoorstellen komen die in stemming worden gebracht tijdens het congres op 23 september. Ik kijk echt uit naar die discussies, want dat is hoe we samen het beste programma van en voor Nederland presenteren.’ •

tekst Xander Topma

CONCEPT KANDIDATENLIJST GEPRESENTEERD

HIER STAAT EEN TEAM

“Een lijst met ervaring en nieuw talent”, zo presenteerde het bestuur op 29 augustus de concept kandidatenlijst voor de Tweede Kamerverkiezingen. De lijst kwam er op voordracht van de kandidatencommissie. Nine Kooiman is voorzitter van die commissie: ‘Honderden mensen hebben zich gemeld.’

foto’s Maurits Gemmink

KOOIMAN IS BLIJ met de conceptkandidatenlijst: ‘Van de partijraad hadden we als kandidatencommissie een heldere opdracht gekregen voor het opstellen van de concept-lijst. Die was drieledig: behoud van ervaring, vernieuwing en regionale spreiding. Ik denk dat deze lijst daar zeker aan voldoet. Daarnaast staat er veel jong potentieel op de lijst. We hebben veel met jongeren gesproken en het feit dat er zoveel jong talent in de partij zit betekent dat de partij groeiende is. Het was sowieso fijn om te zien dat zoveel mensen zijn opgestaan en zich bij ons meldden. Van die groep hebben we er zo’n vijfenzestig gesproken.’ In totaal meldden zich honderden mensen bij de kandidatencommissie, aldus Kooiman.

Lilian Marijnissen was in juli al door de partijraad gekozen als lijsttrekker. Zij is trots op de conceptkandidatenlijst die nu voorligt: ‘Een lijst met fantastische kandidaten die samen met mensen strijden voor onze idealen. SP-Kamerleden zitten er niet voor zichzelf daarom dragen wij een groot deel van ons salaris af.’

STRIJD VOOR RECHTVAARDIGHEID

Op de tweede plek staat Sandra Beckerman. Zij is sinds 2017 Kamerlid voor de SP en onder andere bekend van haar strijd voor rechtvaardigheid voor de Groningers en acties met huurders voor betere en betaalbare woningen. Op de derde plek staat huidig Kamerlid Bart van Kent, die het op blijft nemen voor een hoger minimumloon en voor een goed pensioen voor iedereen. Jimmy Dijk staat op plek vier. Jimmy is pas enkele maanden Kamerlid voor de SP en heeft als woordvoerder zorg in deze korte tijd volop gestreden tegen de sluiting van streekziekenhuizen en de bezuinigingen op de ouderenzorg. Op de vijfde plek staat Michiel van Nispen, huidig justitiewoordvoerder en bekend van het SP-initiatief voor de Huizen van het recht en bescherming van onze rechtsstaat.

Wat opvalt is dat er een aantal kandidaten op de lijst staan die slachtoffer zijn van wanbeleid. Kristie Rongen en Janet Ramesar werden getroffen door het toeslagenschandaal en vechten nog steeds voor rechtvaardigheid. Niels van der Wijk is slachtoffer van de gaswinning in Groningen en maakt zich samen met lotgenoten sterk voor eerlijk beleid voor iedereen in de getroffen gebieden. Nine Kooiman: ‘We hebben voor deze lijst ook specifiek gekeken naar strijders.’

NIEUWKOMERS

Nieuwkomer Sarah Dobbe neemt de zesde plek op de lijst in. Sarah is nu gemeenteraadslid voor de SP in Arnhem en kwam eerder met de FNV in actie samen met de medewerkers in de thuis- en verpleeghuiszorg. Nicole Temmink staat op plek zeven. Zij werd vlak voor de zomer Kamerlid en woordvoerder Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en was daarvoor als medewerker actief voor de ervaren oud-SP-Kamerleden Ronald van Raak en Renske Leijten. Mathijs ten Broeke, op plek acht, werkt bij de Woonbond en was wethouder voor de SP in Zutphen en wist daar tegen de stroom in de marktwerking uit de zorg te halen. Huidig SP-Kamerlid Jasper van Dijk staat op plek negen. Hij komt al jaren op voor de slachtoffers van het giftige chroom-6 bij Defensie en heeft veel ervaring als Kamerlid op Buitenlandse Zaken, asiel en migratie, Europese Zaken, op onderwijsgebied en Sociale Zaken. De top 10 wordt compleet gemaakt met nieuwkomer Bastiaan Meijer. Bastiaan is 25 jaar, voormalig voorzitter van FNV Jong en nu voorzitter van de SP Jongeren en gaat voorop in het aanpakken van huisjesmelkers en het opkomen voor mbo-studenten.

Voormalig SP-Kamerlid Renske Leijten sluit de kandidatenlijst af als lijstduwer. Opkomen voor de getroffen ouders in het toeslagenschandaal en meer democratie blijft zij doen. Niet meer als Kamerlid, maar wel volop als SP’er daarbuiten.

Springt er nog iemand uit op de lijst? ‘Alle kandidaten komen met eigen specifieke kennis en know-how. Alle potentieel is vertegenwoordigd, alle regio’s doen mee, we hebben ervaring en opkomend talent. Kijk, voor iedereen op de lijst is zoveel te zeggen. En als kandidatencommissie maakt je geen lijst met individuen; je maakt een team.’

CONCEPTKANDIDATENLIJST SP VOOR DE TWEEDE KAMERVERKIEZINGEN 2023

foto Robin de Puy

1. Lilian Marijnissen (1985, Oss)
Lijsttrekker en huidig fractievoorzitter SP Tweede Kamerfractie

2. Sandra Beckerman (1983, Groningen)
SP-Kamerlid, woordvoerder Groningen, Volkshuisvesting, Natuur en Landbouw

3. Bart van Kent (1983, Den Haag)
SP-Kamerlid, woordvoerder Sociale Zaken en pensioenen

4. Jimmy Dijk (1985, Groningen)
SP-Kamerlid, woordvoerder Zorg

5. Michiel van Nispen (1982, Breda)
SP-Kamerlid, woordvoerder Justitie en Veiligheid

6. Sarah Dobbe (1979, Arnhem)
Oud-organiser voor de FNV en medewerker van de SP Tweede Kamerfractie

7. Nicole Temmink (1987, Zwolle)
SP-Kamerlid Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

8. Mathijs ten Broeke (1990, Zutphen)
Medewerker Woonbond, voormalig fractievoorzitter en wethouder in Zutphen

9. Jasper van Dijk (1971, Utrecht)
SP-Kamerlid Buitenlandse Zaken, Defensie en Asiel

10. Bastiaan Meijer (1997, Den Haag)
Voorzitter SP Jongeren, voormalig voorzitter FNV Jong, fractiemedewerker Sociale Zaken

11. Gerrie Elfrink (1974, Arnhem)
Was leraar VMBO, is penningmeester voor de SP, raadslid in Arnhem, voormalig wethouder Arnhem

12. Jorge Wolters Gregório (1982, Roermond)
Werkte in detailhandel, was strategisch inkoper, is fractievoorzitter Statenfractie Limburg, raadslid in Roermond

13. Hans Boerwinkel (1965, Doetinchem))
Was ondernemer in mkb, is voorzitter SP Doetinchem, fractiemedewerker SP

14. Remine Alberts (1954, Amsterdam)
Was docent Nederlands en geschiedenis, is fractievoorzitter Amsterdam, fractievoorzitter Statenfractie Noord Holland

15. Harre van der Nat (1976, Leiderdorp)
Voormalig fractievoorzitter Zuid Holland, voormalig fractievoorzitter Alphen aan den Rijn, medewerker SP

16. Murat Memis (1988, Eindhoven)
Is ondernemer, fractievoorzitter Eindhoven

17. Debbie van Dijk (1998, Zutphen)
Bestuurslid SP Jongeren, fractiemedewerker SP

18. Nina de Ridder (1987, Beverwijk)
SP Tweede Kamerfractie, was medewerker voor de SP-fractie in het Europees Parlement

19. Jamila Yahyaoui (1983, Utrecht)
Is docent burgerschap ROC Midden Nederland, voormalig fractiemedewerker SP

20. Bram van Boven (1984, Rosmalen)
Was medewerker evenementenorganisatie, medewerker bij de SP, was raadslid in Den Bosch

21. Thijs Coppus (1981, Leiden)

22. Xander Topma (1990, Meppel)

23. Tijmen van Wijngaarden (2000, Den Haag)

24. Theo Coskun (1950, Rotterdam)

25. Sebastiaan van den Hout (1993, Den Haag)

26. Niels van der Wijk (1986, Ten Boer)

27. Inge Verdaasdonk (1975, Breda)

28. Lieke van Rossum (1982, Delft)

29. Kristie Rongen (1975, Lelystad)

30. Hans van Hooft (1966, Nijmegen)

31. Anne Cramer (1998, Leiden)

32. Eduard van Scheltinga (1991, Zwolle)

33. Ger van Unen (1957, Kloosterzande)

34. Ruud Kuin (1961, Haarlem)

35. Dane Harris (1995, Utrecht)

36. Jan van der Veen (1964, Jubbega)

37. Simon Zandvliet (1993, Beilen)

38. Alexandra Spanner (1989, Alkmaar)

39. Madeleine Boer (1973, Lelystad)

40. Janet Ramesar (1985, Den Haag)

41. Mariska ten Heuw (1971, Hengelo)

42. Joost van der Sluis (1977, Delft)

43. Aldo Schelvis (1990, Leeuwarden)

44. Willem de Man (1969, Vlaardingen)

45. Anita Hendriks-Berg (1961, Heerlen)

46. Erik de Vries (1979, Helmond)

47. Eelco Eikenaar (1979, Haren)

48. Jordy Clemens (1986, Heerlen)

49. Pierre Courbois (1940, Arnhem)

50. Renske Leijten (1979, Haarlem)

LINKSVOOR

‘IK WIL VER KOMEN OM ZAKEN TE VERBETEREN’

‘Nederland wordt slecht geregeerd en je kunt wel wachten tot iemand anders het beter doet, maar je kunt het ook zelf gaan doen.’ Met dat heldere motto ging de 16-jarige Katie Staneke uit Tuil zich verdiepen in de politiek. En kwam ze uit bij de SP, waar ze inmiddels bestuurslid is van de afdeling West-Betuwe en daar over de social media gaat.

Katie zit in het eindexamenjaar van het vmbo-theoretische leerweg en heeft haar route naar een politieke toekomst al uitgestippeld. ‘Na het vmbo wil ik mbo-rechten gaan doen en daarna hbo-bestuurskunde. Ik wil zo ver mogelijk komen om dingen te verbeteren. Of ik ook de Tweede Kamer in wil? Ja, dat zou mooi zijn.’

› **Op school zal politiek geen onderwerp zijn dat veel leerlingen aanspreekt. Hoe reageren de mensen in je omgeving?**
‘De docenten vinden het geweldig en mijn vrienden en vriendinnen vinden het wel gaaf dat ik met politiek bezig ben. Zelf vinden ze het maar moeilijk. Ze worden *overwhelmed* door alles wat ze horen en vragen regelmatig aan mij om zaken uit te leggen. Maar ze zeggen ook wel eens dat ik er nou wel genoeg over gepraat heb.’

› **Er zijn veel partijen waar je uit kunt kiezen als je de politiek in wil. Hoe kwam je bij de SP terecht?**
‘Ik had de SP al in beeld als een goede partij toen de afdeling in maart een avond organiseerde waarin ze met de mensen wilde praten over het belang van speeltuinen. Daar zijn er in de gemeente steeds minder van, terwijl ze voor de onderlinge contacten in de buurten belangrijk zijn. Dat was een goed-bezochte en heel gezellige avond waar ik in gesprek kwam met Vincent, de afdelingsvoorzitter. Ik ben die avond lid geworden en een paar weken later ben ik naar een lezing over de SP zelf geweest. Daar kreeg ik heel veel informatie die duidelijk maakte dat ik de juiste keuze gemaakt heb.’

› **En wat houdt jou naast de studie en de SP bezig?**
‘Ik naai graag en maak ook een deel van mijn eigen kleren. En verder kost de school erg veel tijd. Ook al omdat ik daarvoor elke dag een heel eind moet reizen: naar Culemborg.’

› **Kon je geen school dichterbij vinden?**
‘Die is er wel, maar na de basisschool ben ik eerst naar het havo van de Vrije School in Culemborg gegaan. Dus ik was al gewend aan de reis. De Vrije School was leuk, maar in die verschrikkelijke coronatijd kreeg ik te veel stress en ben ik geswitcht naar het vmbo en heb ik gekozen voor Lek en Linge in Culemborg.’ •

tekst Peter Verschuren
foto Karen Veldkamp

DE SP IN 1982

DE LOKALE DOORBRAAK

In 1982 voerde de SP in Oss campagne tegen de economische crisis, zoals te zien is op deze afbeelding van een levensmiddelenmand.

In juni 1982 heerste er feestvreugde in veel afdelingen van de SP, waar voor het eerst zetels werden behaald bij de raadsverkiezingen. Twee zetels in Vlaardingen en één in Arnhem, Hilversum, Leiden, Schijndel, Tilburg, Uden en Wageningen. In Heerlen werd al in oktober 1981 de eerste zetel gewonnen tijdens herindelingsverkiezingen. In andere afdelingen werd er flinke zetelwinst geboekt, met drie zetels in Nijmegen, vier in Boxtel en maar liefst vijf in Oss. De SP had zich in de jaren daarvoor ook had onderscheiden door grootschalige acties, waaronder de strijd tegen de vervuilende pillenfabrikant Diosynth, die de buurt aantastte en de gezondheid van de werkers bedreigde.

1982 was een druk verkiezingsjaar met verkiezingen voor de provincie in maart, gemeenteraadsverkiezingen in juni en wederom Tweede Kamerverkiezingen in september. Het was al de tweede keer in twee jaar. In 1981 trad een kabinet aan bestaande uit CDA, PvdA en D66, met CDA'er Dries van Agt als premier en PvdA'er Joop den Uyl als vicepremier, maar dat viel al na acht maanden. Dit bood opnieuw kansen voor de SP, maar nationaal gezien slaagde de partij er wederom niet in om een zetel te bemachtigen. Hoewel steeds meer mensen lokaal hun stem aan de SP gaven, vertaalde dit zich niet automatisch naar landelijke steun.

KRACHTIGE ORGANISATIE

Een stad waar de SP in 1982 doorbrak, was Leiden. Vooral de huur- en buurtacties die gezamenlijk met huurders en bewoners werden gevoerd, maakten een verschil. Met 125 leden en sympathisanten die eerder hadden deelgenomen aan de acties, werd een krachtige organisatie van SP'ers opgebouwd, die overal in de stad te vinden waren en meer dan honderdduizend folders verspreidden. De SP sprong in een gat dat de PvdA had laten vallen, door samen met de VVD de stad te besturen en op veel terreinen te bezuinigen. De partij boekte vooral winst in volksbuurten in het noorden van Leiden, waar de PvdA aanzienlijke verliezen had geleden.

In 1982 vierde de SP haar tienjarig bestaan, en in dat decennium was het politieke klimaat in Nederland drastisch veranderd. In 1972 was er volop vertrouwen in de doorbraak van een radicale linkse politiek, waarin de SP een leidende rol wilde spelen. De SP keerde zich tegen het beleid van het linkse kabinet-Den Uyl. Tien jaar later was het vertrouwen in een snelle sociale revolutie verdwenen, en vocht de SP tegen de rechtse regering-Lubbers, bestaande uit CDA en VVD. Dit was de eerste regering in Nederland die koos voor een neoliberale koers met meer marktwerking en forse bezuinigingen, ook wel bekend als 'no nonsens' politiek.

AKKOORD VAN WASSENAAR

1982 was tevens het jaar van het Akkoord van Wassenaar, dat in november werd gesloten tussen werkgevers en vakbonden op aandringen van het nieuwe rechtse kabinet. Onder leiding van Wim Kok ging de vakbond FNV akkoord met een harde loonmatiging in ruil voor zachte toezeggingen over het behoud van werkgelegenheid. Dit jaar markeerde een keerpunt voor de PvdA, die weliswaar de grootste partij werd met 47 zetels, maar desondanks niet in de nieuwe regering kwam. Ook voor de FNV betekende het Akkoord van Wassenaar het inleveren van haar strijdbaarheid.

De SP'ers waren bedreven in actievoeren en strijd leveren, wat lokaal steun en sympathie opleverde. De SP was in zeker opzicht een lokale partij geworden, in ieder geval in de ogen van kiezers die de partij voornamelijk zagen als een groepering die zich bezighield met lokale kwesties. Hoewel dit activisme effectief was, was het niet het uiteindelijke doel van de SP, die als socialistische partij graag wilde mengen in landelijke kwesties en daar een eigen geluid wilde laten horen. In 1980 was dit met weinig succes gedaan met *Arbeidersvrouw en feminisme*. In 1983 zou de partij opnieuw van zich laten horen in de discussie over migratie. •

tekst Ronald van Raak
foto archief SP

STAAT DIT AL IN JOUW AGENDA?

Met de verkiezingen in aantocht moet er de komende maanden veel gebeuren. Samen zorgen we voor een goed resultaat op 22 november. Zet de volgende datums vast in je agenda zodat je niets mist.

22 NOVEMBER:
VERKIEZINGEN TWEEDE KAMER
We gaan naar de stembus om de nieuwe leden van de Tweede Kamer te kiezen. Natuurlijk zet je deze datum (rood) omcirkeld in je agenda en laat je iedereen weten dat jij die dag op de SP stemt.

23 SEPTEMBER:
VERKIEZINGSCONGRES
Afgevaardigden van afdelingen die zijn verkozen tijdens de ledenvergaderingen komen bijeen om te besluiten over het verkiezingsprogramma en de kandidatenlijst. Wijzigingsvoorstellen van afdelingen worden besproken en er wordt gestemd. Hierna staan het programma en de lijst vast.

17 SEPTEMBER:
PRINSJESDAGPROTEST
Samen met duizenden mensen en verschillende maatschappelijke organi-saties komen we op 17 september op voor Nederland. Na jarenlange afbraak laten we zien dat het anders kan en beter moet. Het protest begint om 13:00 uur en vindt plaats op de Koekamp in Den Haag. Neem familie en vrienden mee! Meer informatie en aanmelden via sp.nl/prinsjesdagprotest.

CRYPTOGRAM

Horizontaal

2 Status van vastzittende horige. (5)
4 Doet een hardwerkend rund. (8)
6 In de zin uitgesproken belofte. (5)
9 “Dit is werkelijkheid.” (13)
11 Het staat genoteerd: de pen is leeg. (12)
13 Auto van de chef is retour. (4)
14 Betreffende de onderneming ‘Er zij licht’. (7)
15 Daar, de geleerden! (5)
16 Ach, het is dicht. (3)
17 Italiaans schoeisel? (5)
18 Er is een leesteken toegevoegd. Dat is een voordeel. (8 en 4,4)
19 Schoolbandje? (5)

Verticaal

1 Voor de lol schieten op het schip. (12)
2 Te gek! Maar niet slim. (5)
3 Neet, erger je niet. (11)
5 Aimabel man bouwt precisiemachines. (12 en 3,9)
7 Opdracht aan kip: maak van 1000 stukjes schaal 1 ei. (9 en 3,6)
8 Insekt durft de lucht niet in. (10)
10 (primaten-) Familie van Snorremans. (8)
12 Man is op (zij-)straat verdwenen. (7 en 4,3)

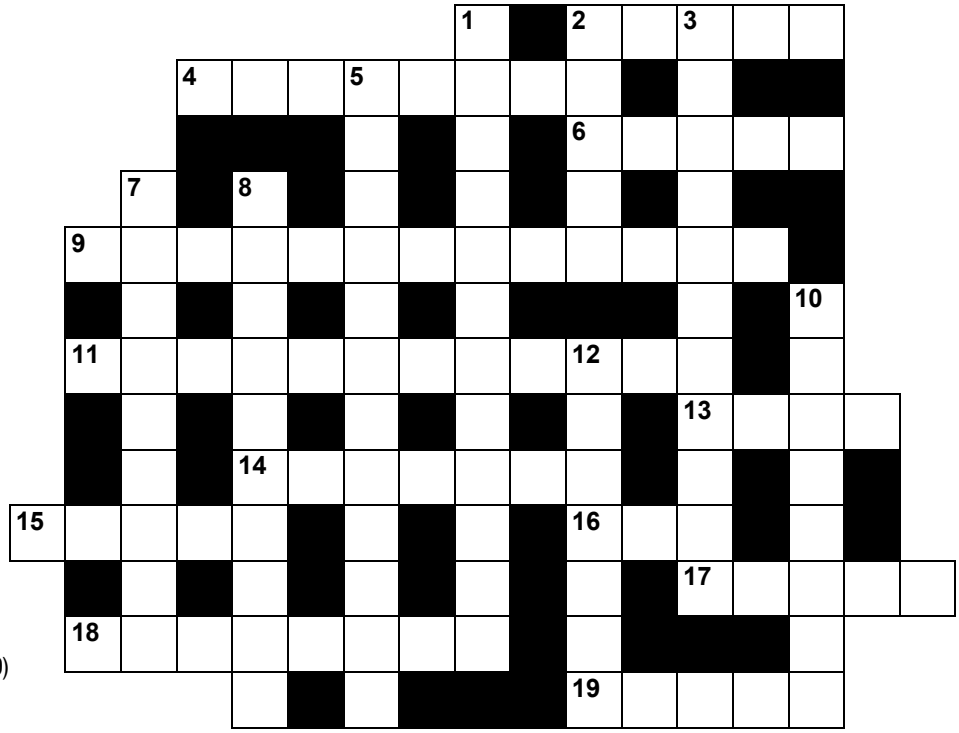

Henry en Lucas, © FLW 2023

ZINNEBEELDING

Misschien de eerste vrouwelijke? (6 van 7)
Heet ook ‘referendum’. (12 van 16)
Kroontje vreemd? Ons was toch een ... (9 v. 9)
Allen voor SP; SP voor allen. (7 van 10)
Na formatie wordt hier veel gepraat (16 van 16)
Het blijft vallen en...eh...vallen. (5 van 7)
Gevestigde orde? Inblikken! (7 van 13)
1 Stem in de 2de Kamer. (2 van 14)
Latertje? De wet gebiedt een snack. (9 van 14)
Kringloop, deel van milieu..... . (12 van 12)
Wonen, en laten wonen. (3 van 11)
Links? Rechts? Rechtdoor? HELP(t)! (7 van 9)

U ziet 12 beelden. Gebruik de in willekeurige volgorde geplaatste hints in de tabel om, met de beelden, de gevraagde woorden te achterhalen. De volgorde van de oplossingsletters is: van linksboven in de tabel (rij 1, kolom 1 = 1-1; dan een naar rechts = 1-2; dan 1-3; 1-4; 2-1; 2-4 enz.) naar rechtsonder (4- 4).
Er zijn dus 12 letters voor 1 (oplossings)woord. Tussen de haakjes staat de plaats van de oplossingsletter binnen elk woord.
De ‘lange ij’ is 1 letter.
Veel plezier!

OPLOSSINGEN ZOMERPUZZEL 2023

Oplossingtabel Zomerpuzzel 2023											
5	12	11	7	6	9	2	4	8	10	3	1
S	E	D	I	M	E	N	T	A	T	I	E

De winnaar van de zomerpuzzel 2023 is M.J.A. Roelofs uit Amsterdam.
Stuur uw oplossing van een puzzel naar keuze vóór 27 september naar de puzzelredactie van de Tribune; Snouckaertlaan 70, 3811 MB Amersfoort of tribunepuzzel@sp.nl
Vergeet u niet uw naam en adres te vermelden? Onder de inzenders van een goede oplossing wordt een gesigneerd boek verloot uit de SP-boekenstal.

foto ANP / Hollandse Hoogte / Harold Versteeg

MINDER VERKOOP, TOCH HOGERE WINST

In juli zagen winkeliers hun omzet met 5 procent stijgen ten opzichte van het voorgaande jaar. Maar dat komt wel door forse prijsverhogingen, want mensen kochten juist minder. Terwijl bijna iedereen zuiniger met zijn geld omgaat om de maand door te komen, zagen vooral supermarkten hun kans schoon om nog meer geld binnen te harken.

Daar, en bij andere winkels die voedingsmiddelen verkopen, steeg de omzet flink: ongeveer 7 procent ten opzichte van juli 2022. Toch werd ook daar dit jaar flink minder gekocht. Dus als het kabinet op zoek is naar geld om de armoede te bestrijden, hoeven ze niet verder te kijken dan de Jumbo's en Albert Heijns om de hoek.' •

Één tegen tweedeling

Lilian Marijnissen daagt uit tot samenwerking

TRIBUNE

Sinan Can
'Wie beschermt de burger tegen een boze staat?'

Huis van het Recht
Honderden mensen uit de ellende

Nieuwsblad van de SP • jaargang 59 • nr.10 • oktober 2023 • € 1,75

colofon

Tribune is een uitgave van de Socialistische Partij (SP) en verschijnt 11 maal per jaar

Redactie
Xander Topma (h), Rob Janssen, Bart Linssen, Peter Sas

Vormgeving
Naïm Niebuur

Aan dit nummer werkten mee
Maurits Gemmink, Joeri Jansen, Ruud Kuin, Ronald van Raak, Eduard van Scheltinga, Karen Veldkamp, Peter Verschuren, Joshua Versijde

Foto omslag
Joshua Versijde

Ga voor contact met de SP en de Tribune naar www.sp.nl/contact
Tenzij anders vermeld, is op de inhoud van deze publicatie de

Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel-Geen-AfgeleideWerken 3.0 Nederland licentie van toepassing. http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl

inhoud

Sinan Can
‘Van armoede word ik echt verdrietig

Reportage
‘Als het Huis van het Recht er niet was geweest, waren mijn zoontje en ik het huis uitgezet’

Een beetje bestaanszekerheid?
Ongelijkheid is geen toeval

28

Eén tegen tweedeling

Verkiezingscongres bindt de strijd aan

30

Thom Smit

Scoutingleider krijgt energie van kampvuur en actie

4 **nieuwsfoto van de maand**

6 **actiefoto van de maand**

8 **nieuws Tweede Kamer**

9 **column**
Lilian Marijnissen

10 **kort nieuws**

12 **samen sterk**
Wouter en Tineke

31 **SP van toen tot nu**
Socialisme en integratie

32 **Kakhiel**

Welkom in de nieuwe Tribune

De Tribune en Spanning komen vanaf nu samen in deze nieuwe Tribune. Met deze diverse Tribune geven we op een betere manier ruimte aan wat belangrijk is voor ons als partij. Dat vraagt ook om een nieuwe vormgeving, waarvan je nu het resultaat voor je ziet.

Met een nieuw formaat geven we meer ruimte aan inhoud en beeld. Wat je misschien voelt is dat ook het papier is veranderd. Dit milieuvriendelijke papier geeft de beelden meer kleur en diepte.

Naast het belangrijkste nieuws is er meer aandacht voor partijopbouw. Dat doen we vooral vanuit de solidariteitsgedachte: ‘Samen staan we sterk’. ‘Samen sterk’ is daarom ook de titel van onze nieuwe fotorubriek waar we een duoportret afbeelden van SP’ers die op een inspirerende manier samenwerken.

Naast nieuwe rubrieken vindt u ook vertrouwde rubrieken terug als onze ‘Linksvoor’ en ‘SP van toen tot nu’. In het hart van het blad vindt u in elke editie twee meer verdiepende artikelen, reportages en onderzoeken van ons Wetenschappelijk Bureau.

Op de achterpagina vindt u onze nieuwe cartoonist. De online zeer populaire Kakhiel zal onze Tribune afsluiten met een glimlach en kritische beschouwing op de actualiteit.

We waren gewend aan twee columns achter elkaar, eentje van onze fractievoorzitter in de Tweede Kamer en eentje van de voorzitter. In de nieuwe Tribune is er volop ruimte voor onze politiek leider maar maakt de column van de voorzitter plaats voor andere rubrieken. Dit is dan ook mijn afscheid als columnist.

Wij wensen u veel leesplezier in deze vernieuwde Tribune!

Jannie Visscher
voorzitter SP

Rob Engelaar ANP

HEERLEN EIST BEHOUD ZIEKENHUIS MET MASSALE PROTESTMARS

Op 23 september verzamelden zich meer dan 3000 inwoners, patiënten, en zorgverleners, samen met sportverenigingen, de FNV, het MKB en jongeren- en ouderenorganisaties. Hun in beton gegoten eis: behoud van een volwaardig ziekenhuis.

De SP organiseert al langere tijd mensen om plannen tegen te houden waarmee de afdelingen Intensive Care en de spoedeisende hulp in het ziekenhuis worden ontmanteld. In een gebied met een kwart miljoen inwoners zou dan geen volwaardig ziekenhuis meer zijn. Ook SP-Kamerlid Jimmy Dijk liep mee in de protestmars. Samen met de aanwezigen overhandigde hij een petitie voor het behoud van het ziekenhuis, die meer dan 32.000 keer werd ondertekend, aan de bestuursvoorzitter van het Ziekenhuis en een lid van de Raad van Bestuur.

17 SEPTEMBER 2023
DEN HAAG

PRINSJESDAG-PROTEST: ZO KAN HET NIET LANGER!

Op 17 september stonden bijna 2000 mensen op voor Nederland tijdens het PrinsjesdagProtest in Den Haag. Met dit grootse protest wilden de SP en de andere aanwezigen de plannen van het demissionaire kabinet voor het komende jaar een andere, sociale kant op sturen.

Tijdens haar toespraak riep SP-leider Marijnissen het kabinet op om ervoor te zorgen dat de armoede in Nederland wordt teruggedrongen. ‘Terwijl grote bedrijven meer dan 300 miljard euro winst maken, leven meer dan 800.000 mensen in armoede. De zorgpremie stijgt, net als de kosten voor energie en de boodschappen. Er moet nu worden ingegrepen.’

Zorgtelefoon levert schokkend beeld

Dit jaar heeft de SP de traditionele TroonTelefoon tijdens Prinsjesdag (waar mensen naar kunnen bellen met hun reactie op de Troonrede) omgedoopt tot de 'Zorgtelefoon'. Kamerleden van de SP én zorgverleners zaten klaar om naar de verhalen en reacties van mensen te luisteren. Mensen belden over hoe zij bijvoorbeeld het eigen risico niet meer kunnen betalen of dat ze in de knel komen met thuiszorg

Mensen maken zich grote zorgen over de staat van de zorg, blijkt uit de 200 gesprekken die de SP-Kamerleden voerden. Zorgverleners vertelden over de bureaucratie in de zorg en dat ze collega's op zien branden. Maar ook de hoge kosten voor levensonderhoud hakken erin bij mensen. Het eigen risico is niet meer te betalen, waardoor mensen zorg gaan mijden. Marijnissen pleit er daarom voor om beter te luisteren naar zorgverleners en de strijd te blijven voeren om niet te bezuinigen op de zorg maar juist te investeren.

SUCCES: STOP OP PRIJSSTIJGINGEN AAN DE POMP EN IN OV

Tanken aan de pomp en een kaartje voor het openbaar vervoer zijn hartstikke duur. Voor het betaalbaar houden van vervoer deed de SP twee voorstellen. Allereerst gaat de geplande verhoging van de accijns op brandstof niet langer door. Hiermee wordt voorkomen dat benzine en diesel vanaf 1 januari aanstaande flink zouden stijgen, tot wel 21 cent per liter. Daarnaast wordt voorkomen dat kaartjes voor het openbaar vervoer nog duurder worden, zodat reizen met bijvoorbeeld de bus of de trein niet onbetaalbaar wordt.

Marijnissen: 'De SP ziet geen tegenstelling tussen werkende en studerende mensen die afhankelijk zijn van de auto en afhankelijk zijn van openbaar vervoer. Het betaalbaar houden van vervoer en andere basisvoorzieningen voor mensen, zijn wat de SP betreft écht sociale keuzes.'

SP zet zorgverleners centraal bij Troonrede

De SP vroeg dit jaar op Prinsjesdag speciale aandacht voor de zorg. Daarom namen Kamerleden van de SP een zorgverlener mee naar de Troonrede. Zo gingen gespecialiseerd verpleegkundigen Elham Rostai en Gladys Vianen mee om op te komen voor hun werk in het ziekenhuis. Verpleegkundige Ina Kreuning en verzorgende Jolanda Sessink gingen mee voor de zorg in de verpleeghuizen, Suzanne in den Haak en Gert Muller stonden op voor hun werk in de ggz, en ook Sandra van de Westelaken voor de wijkzorg en tandarts Didi Wittekoek-Landman gingen mee.

Waarschuwing

“Levensgevaarlijk” Zo werden deze week plannen van de Tweede Kamer genoemd. Ik hoor u denken: dat moet nogal wat zijn, waar ging dat dan over? Wellicht over het sluiten van ziekenhuizen waardoor mensen in nood langer moeten rijden? Of over de bezuinigingen op de zorg waardoor ouderen meer risico lopen omdat ze thuis moeten blijven wonen? Misschien over het nieuws dat mensen die in de buurt van Tata Steel wonen, eerder overlijden dan anderen?

Nee. Allemaal niet. Het was een waarschuwing van VNO-NCW, de lobbyclub voor de grote bedrijven. Hun baas stelde dat de plannen van de Tweede Kamer ‘levensgevaarlijk voor mkb-ondernemers, beursgenoteerde bedrijven en onze banken zijn’. Dat moet wel heel radicaal zijn, zou je denken. Maar helaas. Het minimumloon gaat een klein beetje omhoog, en de benzineprijzen en kosten voor het OV gaan niet nóg verder omhoog volgend jaar. Dat wordt – terecht - betaald door de allerrijksten, de banken en het grote bedrijfsleven. Goed nieuws, maar het is een kleine stap.

Het zegt veel over hoe de meest winstgevende bedrijven volledig in paniek raken als ze hun allergrootste winsten ooit misschien een héél klein beetje eerlijker zouden moeten verdelen. Want terwijl er meer dan 800.000 mensen in armoede leven, groeit het aantal miljonairs nog altijd en zijn de winsten nooit zo hoog geweest. Hoog tijd dat we meer van dit soort ‘levensgevaarlijke’ beslissingen nemen. De SP gaat hierin voorop. Want deze kapitalistische economie werkt niet. De werkende klasse trekt altijd aan het kortste eind. Daarom lanceerden wij op ons congres het manifest ‘Eén tegen tweedeling’. Met hierin concrete oplossingen voor een fatsoenlijk inkomen voor iedereen, goede zorg en een betaalbaar huis. We nodigen iedereen uit om samen te bouwen aan een nieuwe sociale beweging. Ook tegen andere partijen zoals PvdA/GroenLinks, BBB en NSC zeg ik: spreek je hierover uit. Zodat het niet bij mooie woorden in de campagne blijft, maar mensen kunnen kiezen voor een partij waar ze ná 22 november ook nog wat aan hebben.

Lilian Marijnissen
fractievoorzitter SP

PvdA/GL probeert SP weg te poetsen

Een wel heel brutale actie van PvdA/GL: zij plaatsten foto's van de protestmars voor het behoud van het Heerlense ziekenhuis op sociale media, waarbij zij SP-logo's van borden en truien hadden weggepoetst. Al snel volgden er verontwaardigde reacties op deze poging om de logo's buiten beeld te houden bij een actie die de SP notabene had opgezet, samen met andere lokale organisaties. Hierop verwijderde PvdA/GL de foto's en bood excuses aan. SP-Kamerlid Jimmy Dijk hield in een reactie zijn oog op de bal: 'Liever een weggepoetst logo dan een weggepoetst ziekenhuis. We knokken door! Met en voor Parkstad en behoud van het Zuyderland ziekenhuis. Nu dapper voorwaarts!'

Eelco Eikenaar

Gronings succes: Jongeren hoeven geen 4 weken meer te wachten op uitkering

Jongeren tot 27 jaar hoeven in Groningen niet langer vier weken te wachten op een uitkering. Wethouder Eelco Eikenaar (SP) gaat hiermee in tegen Haags beleid, dat volgens hem gebaseerd is op wantrouwen.

Het Groningse SP-raadslid Jurrie Huisman vind dat heel goed nieuws: 'De zoektijd voor mensen tot 27 jaar leidde tot ongewenste financiële problemen bij jongeren, zoals de huur niet meer kunnen betalen, problemen om de boodschappen te doen waardoor in sommige gevallen schulden ontstonden. Door direct een bijstandsuitkering te geven kunnen deze problemen worden voorkomen en zal een jongere minder stress ervaren.'

KAMER TEGEN WINSTBELASTING VOOR WONING-CORPORATIES

De hoge winstbelasting die woningcorporaties moeten betalen vergroot de wooncrisis. De SP wil dat dat die oneerlijke belasting wordt afgeschaft. Vandaag is een belangrijk voorstel van de SP, samen met de ChristenUnie en GroenLinks, aangenomen als eerste stap om die winstbelasting van tafel te krijgen. SP-Kamerlid Beckerman: 'Alleen al dit jaar is die winstbelasting die woningcorporaties moeten betalen bijna 1,1 miljard euro. Dat is geld van huurders dat nu niet besteed kan worden aan de verlaging van de huren, de bouw van extra betaalbare woningen, achterstallig onderhoud en renovatie.'

SP Den Bosch en inwoners kapen monumentendag

Een stiekeme actie in Den Bosch heeft ervoor gezorgd dat zo'n honderd mensen het Citadelhofje bezochten. Dit historische hofje dreigt te worden gesloopt om plaats te maken voor een nieuw Design Museum, terwijl bewoners dat absoluut niet willen. Voor Open Monumentendag werden er door de Bossche afdeling bordjes opgehangen die naar het woonhofje wezen. Zo werden bezoekers gelokt om ze te laten zien wat de waarde van het oude stukje stad is. Met succes want de deuren werden platgelopen. Samen met de bewoners blijft de SP-afdeling in actie komen om dit mooie stukje Den Bosch te behouden.

Socialisme is een feestje!

Toon je innerlijke antikapitalist tijdens alle fuifjes die komen gaan. Met deze festivalkit ben je altijd voorbereid op een goed feest. Of het nou met socialisten of liberalen is. In dit partypack vind je een heuptas, buckethat, zonnebril en oordopjes. Speciaal voor alle SP Jongeren (en oudere SP'ers die ook wel van een feestje houden).

De festivalkit is te bestellen voor € 20,00

Kamer wil einde aan massaal doden van kuikentjes

De Tweede Kamer heeft een voorstel van de SP gesteund dat het kabinet opdraagt om voor 1 januari 2024 met een plan te komen om het massaal doden van haantjes te verbieden. 40 miljoen pasgeboren haantjes worden vrijwel meteen na hun geboorte afgemaakt. Ze worden gezien als een bijproduct en hebben geen 'economisch nut'. Een meerderheid van de partijen is het met de SP eens dat hier een einde aan moet komen.

Metro 53 blijft rijden in Amsterdam dankzij SP

In maart van dit jaar werd bekend dat Amsterdam Zuidoost een metrolijn dreigde te verliezen. Samen met buurtbewoners kwam de SP daarom in actie. In juli overhandigde Bijlmerbewoner Manoah Salampessy, een van de kartrekkers van de actie, aan de wethouder Verkeer een petitie die ruim 7.000 keer is ondertekend. En met succes! In de nieuwe dienstregeling worden geen metrolijnen meer geschrapt of teruggeschroeft in frequentie.

‘De SP is echt iets van ons samen’

Moeder Tineke de Vries is SP-raadslid in de gemeente Stichtse Vecht, zoon Wouter Monteban is fractiemedewerker voor de SP in Amsterdam. Een wereld van verschil, zou je in eerste instantie denken. Toch zoeken ze elkaar vaak op voor politieke raad en daad. ‘Het is heel bijzonder dat we dit samen delen.’

Tineke raakte betrokken bij de SP door haar partner, die al lid was. Ze bleef hangen bij bijeenkomsten, maar het duurde een tijdje voordat ze zelf ook SP-lid werd. Tineke: 'In het begin moest ik er niks van hebben. De afdeling was net opgericht en er werd meer gepraat dan actie ondernomen.' Deze mentaliteit paste duidelijk niet bij de extraverte en uitgesproken Tineke. Later ging ze toch overstag en werd ze zelfs fractievoorzitter.

Uit die tijd herinnert Wouter zich vooral de enorme stapels SP-krantjes die in de gang stonden. Hoewel hij door discussies thuis al wel politiek geïnteresseerd was, kwam de SP pas later in zijn vizier. Wouter vertelt: 'Ik werd op een wat vreemde manier lid. Ik solliciteerde voor de functie van fractiemedewerker en na twee gesprekken werd ik aangenomen. Toen vroegen ze of ik eigenlijk wel lid was, maar dat was niet het geval. Dat heb ik toen snel geregeld. Maar wel met volle overtuiging hoor!' Tineke: 'En trots dat ik was. Ik ben natuurlijk zijn moeder, maar ik weet zeker dat hij het ver gaat schoppen.'

Hoewel de gemeentelijke problematiek nogal verschilt wanneer je Amsterdam en Stichtse Vecht vergelijkt, kunnen moeder en zoon elkaar toch uitstekend vinden als het op politiek werk aankomt. 'We weten allebei wat het raadswerk inhoudt, en dat praat toch makkelijk', zegt Tineke. 'Het is heel bijzonder dat we dit samen delen. Maar het kan ook weleens vervelend zijn voor mijn schoonzoon, want door die gesprekken verpesten we elke verjaardag. Dan moeten we echt zeggen: nu even niet meer.'

Wouter beschouwt zichzelf als een 'echte politieke junk'. Het gaat zelfs zo ver dat hij naast zijn werk voor de Amsterdamse fractie ook de raadsvergaderingen van zijn moeder live volgt. Tineke is hier overigens erg blij mee: 'Hij stuurt me dan berichtjes met steekwoorden die ik meteen kan gebruiken. Op dat vlak is hij eigenlijk veel beter dan ik.'

Wanneer Wouter ziet hoe het eraan toegaat in de raad van Stichtse Vecht moet hij vaak lachen. 'Niet om jou hoor,' voegt hij snel toe richting zijn moeder. 'Maar ze kunnen daar zo overstuur raken van een paar onschuldige vragen. Als je hoort hoe sommige partijen hier tekeer gaan tegen de burgemeester en de wethouders…' Tineke: 'En dan hangen we weer halve nachten aan de telefoon met elkaar. En reken maar dat er dan ook wat roddels worden gedeeld.' <

Sinan Can

‘Wie beschermt de burger tegen een boze staat?’

Voor zijn werk reist hij de hele wereld over en dat maakt dat hij dingen weleens ‘kapot relativeert’. Maar niet voor lang, want documentaire-maker, onderzoeksjournalist en schrijver Sinan Can kan zijn ogen niet sluiten voor het onrecht dat hij ook hier in Nederland ziet.

‘Het menselijke verhaal staat altijd centraal in mijn werk. Elk journalistiek onderwerp probeer ik te benaderen vanuit het menselijke perspectief. Dus: vanuit het kleine verhaal het grote verhaal proberen te vertellen. Als het om de thematiek gaat, vind ik onrecht heel belangrijk. Omdat we nu eenmaal in het leven te maken hebben met onrecht, overal ter wereld. Maar we hoeven niet ver te zoeken. Kijk maar naar Nederland en dan zien we al heel veel dingen. Onrecht is voor mij ook ongelijkheid en uitsluiting. Het behelst heel veel dingen.’

En wat raakt u dan het meest?

‘Armoede. Armoede vind ik zo’n grote schandvlek voor een rijk land als het onze. We staan geloof ik in de top tien of top vijftien van de rijkste landen. Maar dat er in dit land tussen de één miljoen en anderhalf miljoen werkende armen zijn. Dat er drie- tot vierhonderdduizend kinderen zijn die onder de armoedegrens leven. Ik vind dat elk individu in Nederland zich daarvoor moet schamen. We zijn trots op allerlei dingen in ons land, prima. Maar schaamte... ja, weet je... ik vind armoede zó treurig... Je ziet soms generaties die in armoede blijven steken. En tegenover hen staan dan mensen die zeggen dat je je moet invechten. Jongen, als je zelf in een heerlijke positie zit zijn dat toch loze woorden! Mensen die het over invechten hebben, hebben zich zelf niet in hoeven te vechten. Zij hadden allerlei privileges, kwamen uit families die dingen konden regelen. Dus ja, van armoede word ik echt verdrietig en soms lig ik er letterlijk wakker van. Waarom? Omdat de aarde zóveel te bieden heeft, er is zóveel voedsel. Eigenlijk hoeft helemaal niemand honger te lijden of in diepe armoede te leven op deze aarde. Maar ja, zo werkt het niet.’

2
Boeken

Bloedbroeders (Spectrum 2016)
De Arabische Storm (Lebowski, 2017)

8
Onderscheidingen

Sinan won onder andere in 2021 en 2022 ‘De Tegel’ (jaarprijs voor de journalistiek), in 2018 de PAX Duif en het Humanistisch Vredesberaad gaf hem in 2016 de Journalist Voor De Vrede prijs.

Wat werkt dan niet?

‘Zo werkt het niet in de mensheid die uiteindelijk toch bezig is met macht en met het verdelen van grondstoffen. Geopolitiek gezien zie je overal hoe dat werkt. Kijk eens naar conflicten en het belang van grondstoffen daarin. Leg de grondstoffenkaart over de conflictkaart en dan zie je meteen waarom er ergens op de wereld een conflict is. En dat is geen complottheorie. Het is gewoon zo dat daar belangen spelen die duizend keer belangrijker zijn dan mensenlevens en mensenrechten.’

Zoals in...?

‘Neem een land als Saoedi-Arabië. Nederland en de EU nemen iedereen de maat, maar als het om zaken doen met foute regimes gaat, dan doet dat er even niet toe en moet er stille diplomatie worden gevoerd. Ja, stille diplomatie is mooi, want dan kan ík niet zien wat jíj achter die deuren allemaal zit te bespreken. Maar ondertussen ben jij gewoon zaken aan het doen. En af en toe heb je een puntje van kritiek, maar dan wel binnenshuis want dan kan ik er niks van vinden. Stille diplomatie, jongen, die term; ik krijg er gewoon de rillingen van. Iran? “Ja, achter de schermen gebeurden er wel dingen, hoor.” Oh ja? Wat dan? “Ja, we zetten druk.” Ja maar, hoe dan?’

U brengt in uw werk dus in beeld waartoe die geopolitieke belangen op het menselijke vlak leiden. Lijkt me niet altijd even gemakkelijk...

‘Klopt. Wat het voor mij soms wel lastig maakt is dat als je zoveel reist in ellendige gebieden, dat je alles kapot gaat relativeren als je weer terugkomt. Terug in Nederland kun je in de modus geraken van: Wat zijn we toch een zeurland, wat hebben we het hier toch goed vergeleken bij Afghanistan of Iran. >

Sinan Can
(Nijmegen, 1977) oogstte veel lof met tv-documentaires en bijbehorende boeken als *Bloedbroeders*, *De Arabische Storm*, *Onze missie in Afghanistan* en *In het spoor van IS*. Van zijn hand zijn ook de series *Voorbij de grenzen van Saoedi-Arabië* en *Sinan zoekt de klas van Elias*. In de recente serie *Breuklijnen* brengt hij de grote Europese probleemwijken in beeld. Voor zijn werk ontving hij diverse prijzen en onderscheidingen, waaronder die van Journalist voor de Vrede.

‘Van armoede word ik echt verdrietig en soms lig ik er letterlijk wakker van’

Ik heb dat ook af en toe. Maar vervolgens, als ik dan even wat langer in Nederland ben en me verdiep in de ontberingen die mensen hier hebben, sta ik al snel weer met beide benen op de grond. Kijk, je moet Afghanistan niet met Nederland vergelijken. Dat zijn twee verschillende landen, en ja, daar hebben mensen het zwaarder. Maar je moet dat niet willen vergelijken. Ik ken een vrouw uit Rotterdam, een alleenstaande moeder met drie kinderen die twee bijna fulltime banen heeft en gewoon niet rondkomt. Wat zegt dat dan over gelijkwaardigheid in ons land? Kijk, ik snap best dat een schoonmaker niet evenveel kan verdienen als een arts die vijftien, twintig jaar heeft doorgeleerd. Maar ik zou willen dat die schoonmaker op een waardige manier kan leven in Nederland, zonder dat hij nog twee banen erbij moet hebben om zijn gezin te kunnen onderhouden.’

In uw werk houdt u zich nogal eens bezig met het lot van vluchtelingen. Het kabinet is gevallen over het asielvraagstuk. Wat zegt dat volgens u?
‘Het asiel- en migratievraagstuk is het vraagstuk waarmee je verkiezingen kan winnen of verliezen. Dat hebben we gezien in andere landen in Europa. Bijvoorbeeld in Denemarken, waar de sociaal-democraten de verkiezingen wonnen omdat ze een strenger migratiebeleid hebben ingevoerd. Begrijp me goed; ik ben niet voor streng, maar wel voor realistisch. Én voor goed kijken en vervolgens een goed verhaal vertellen. Kijk, we hebben nu eenmaal internationale verdragen getekend waarin we mensen die in nood verkeren opvangen. Daarnaast heb je ook nog mensen die bestaansonzekerheid hebben die deze kant opkomen. Daar kun je van alles van vinden, maar ergens is het ook begrijpelijk. Maar zolang jij er niks aan doet in die landen, bijvoorbeeld goede en eerlijke handel drijven, verandert er niks. Dus: vertel gewoon een goed verhaal. Ik denk dat je je daarbij niet te druk moet maken of je verhaal te links of te rechts is. Kijk naar wat realistisch is.’

‘Als jij iemand constant wantrouwt, wat zegt dat dan over jezelf?’

Wat is dan volgens u realistisch?
‘Kijk, ook door mijn werk weet ik al heel lang: Syriërs die uit een oorlog komen passen zich hier aan en pakken hun leven weer op. Afghanen ook; onder hen bevinden zich overigens veel hoogopgeleide mensen. Dat geldt ook voor Iraniërs. Maar een deel van het probleem zit ‘m in Noord-Afrika, de zogenaamd veilige landen Marokko, Algerije en Tunesië. Dat zijn de landen van waaruit veel alleenstaande mannen naar Nederland komen waarvan een deel voor problemen zorgt. Maar ja, op die handvol querulanten ligt wél de focus en we kijken niet naar andere groepen die goed meedoen, aan het werk zijn en die binnen twee jaar vloeiend Nederlands spreken.’

Een tijd geleden sprak u uw bewondering uit voor Frans Willem Verbaas, een asiel-advocaat uit Alkmaar. Dit vanwege zijn inzet voor een Afghaan die in zijn land in levensgevaar verkeerde en enkel dankzij die advocaat veilig naar Nederland kon komen. U noemde Verbaas ‘de man die de strijd aangaat met de onwelwillende en onbetrouwbare overheid’…
‘Die onbetrouwbare overheid, ja, die hebben we de afgelopen jaren gezien. Of dat nou de toeslagenaffaire, Airport Lelystad of Groningen is. En dan hebben we het erover dat de staat beschermd moet worden tegen de boze burger… Maar wie beschermt de burger tegen een boze staat? Ik vind het bijzonder dat je met 150 man in de Kamer zit en die signalen niet goed opvangt, met uitzondering van de Renske Leijtens in de politiek. Maar dat constante wantrouwen in de burger… Ik bedoel, als jij iemand constant wantrouwt, wat zegt dat dan over jezelf? Frans Willem Verbaas is een eenzame strijder. En de kracht en de hoop van dit land zijn de individuen die zich binnen het systeem verzetten. Die eenling die in de jeugdzorg ondanks alles toch gelooft dat hij of zij het verschil maakt. Of die ambtenaar die menselijk en zorgzaam is en denkt: ik ga die burger toch helpen. En die probeert binnen de kaders en de lijntjes te blijven en iemand gaat helpen, omdat hij een moreel kompas heeft, geen robot is en puur vanuit de menselijkheid denkt: dit is onredelijk. En geloof me, zulke mensen zitten overal. Gelukkig. En zij verzetten zich. Door middel van klein verzet, groot verzet, onzichtbaar verzet. Ik kom ze in mijn werk tegen en zij vormen mijn hoop. Overal, in elk apparaat - of het nu bij de politie is of ergens anders - zitten goede mensen die dag in dag uit het verschil maken in dit land. Zonder dat we dat altijd zien en zonder dat ze een schouderklopje krijgen. Onbaatzuchtige prachtmensen zijn het.’

En u zorgt ervoor dat we hun verhaal wel kunnen zien, horen of lezen.
‘Nou, ik doe natuurlijk weinig in ons land, maar ik zal de komende jaren meer verhalen uit Nederland gaan maken. Dat is wel mijn doel.’

Daar houden we u aan!
‘Ha, dat hoeft niet. We gaan bij BNN/VARA een serie maken over armoede onder kinderen, die volgen we een paar jaar. Om te kijken of het ze lukt om uit de armoede te komen.’ <

Prijs voor een kritisch geluid
Op 18 september werd bekendgemaakt dat Sinan Can de Leon Weckeprijs 2023 heeft toegekend gekregen. Dit is een onderscheiding vanuit de Radboud Universiteit voor personen die een kritisch en/of dwars geluid laten horen in de publieke discussie rondom oorlog, vrede en internationale politiek. De jury prees de nuance, diepgang en oprechte interesse in mensen die te zien zijn in de documentaires en reportages van Can. Hiermee laat hij als geen ander zien dat er twee kanten zijn aan elk verhaal, en aan elk conflict.

Heerlen helpt inwoners uit de ellende Succes

Huis van het Recht smaakt naar meer

Ruim drie jaar geleden startte het als pilotproject, maar inmiddels heeft het Huis van het Recht adequate oplossingen gevonden voor honderden kwetsbare mensen met uiteenlopende problemen. Maar ook buiten die doelgroep blijkt de samenwerking tussen gemeente, rechtbank en Juridisch Loket zijn vruchten af te werpen.

Het was te veel geworden. Hij wist niet meer hoe of wat, zag door de bomen het bos niet meer en had geen idee meer waar te beginnen. Wesley uit Heerlen dreigde zijn woning uitgezet te worden en kampte onder meer met problematische schulden. Daarnaast hing zijn zoontje een uithuisplaatsing boven het hoofd. Dus naast zijn eigen problemen speelde er ook nog iets wat men met de veelzeggende term 'ontwikkelingsbedreiging' voor een kind pleegt te omschrijven. Wesley zat helemaal aan de grond en zag nog maar één mogelijkheid om uit de problemen te komen: het Huis van het Recht. Hij werd 'rechtzoekende' – weer zo'n term. Om kort te gaan: het gaat nu goed met Wesley. 'Als het Huis van het Recht er niet was geweest, waren mijn zoontje en ik het huis uitgezet,' blikt hij terug. 'Nu is er gekeken naar hoe mijn problemen opgelost kunnen worden. En dat geeft veel rust na alle spanning.'

In januari 2020 werd het Huis van het Recht bij wijze van pilot geopend. Heerlen, waar destijds Emile Roemer burgemeester was, had daarbij de primeur in Nederland. Dat kwam zo: de rechtbank had het initiatief genomen om met de gemeente in gesprek te gaan over mogelijke vormen van toegankelijkere rechtspraak in de stad. De behoefte daartoe was snel in kaart gebracht en vervolgens bedacht de rechtbank samen met de gemeente een pilot gebaseerd op een idee van SP-Kamerlid Michiel van Nispen, die daarover in Den Haag een plan op tafel had gelegd. Insteek: in een rechtsstaat moet iedereen zijn of haar recht kunnen halen. Recht of recht op hulp bij een oplossing. Want dat dat in de praktijk lang niet altijd voor iedereen bereikbaar is, mag als een gegeven worden gezien. En daarom moest het Huis van het Recht laagdrempelig, betaalbaar en vooral ook in de buurt zijn. Bovendien: alle hulp moest voor Heerlenaren te vinden en te krijgen zijn op één plek.

Reden genoeg om eens te gaan kijken hoe het daar nu in Heerlen loopt.

OVERLEVEN

Het Tribune-team wordt ontvangen in het gebouw van het Juridisch Loket in het Heerlense Maankwartier, een treffende locatie voor een gesprek dat eigenlijk gaat over optimisme, perspectief en hoop bieden. Geen eigen Huis? 'Nee, geen huis in letterlijke zin,' zegt Fleur Spruit van de gemeente: 'Het Huis van het Recht moet je zien als een concept. Een concept voor samenwerking.' En die samenwerking omvat veel. Doel was en is een brug slaan tussen het gemeentelijke sociaal domein en het juridische werkterrein. Om mensen te helpen moesten die twee elkaar sneller en beter gaan vinden, kortere lijntjes met elkaar hebben en uiteindelijk elkaar gaan versterken. Hulp- >

Vlnr.: Roel de Vries, Veronique van Poll, Frank Houkes, Fleur Spruit en Falko Dekkers

Nieuw symbool

Waar zou je met de betrokken partijen bij het Huis van het Recht in Heerlen beter kunnen afspreken dan in het Maankwartier? Het Maankwartier bestaat pas vier jaar en geldt als hét nieuwe icoon in de grootste stad in de Oostelijke Mijnstreek. Het is eigenlijk het stationsgebied, maar het oude stationsgebied was een van de gevaarlijkste plekken van Nederland, een doodenge 'no go area' van drugs- en verslavingsproblematiek, criminaliteit en prostitutie. Op initiatief van SP'ers als Riet de Wit, Ron Meyer en Peter van Zutphen en met steun van de Heerlenaren werd het betoverende Maankwartier gerealiseerd (zie ook de Tribune van september 2019), compleet met horeca, kantoren, winkels, appartementen (ruim eenderde sociale huur) parkeergarage en treinstation natuurlijk. Plus cultuur; want ja, Heerlen schamen zich niet voor het verleden van hun stad, hoe zwaar en donker die na de mijnsluitingen soms ook was. Niet dat heel Heerlen nu Rozengeur en Maankwartier is. Maar 'een nieuw symbool van Heerlens zelfbewustzijn', zoals Ron Meyer het noemde, mag het gebied zeker heten.

‘Afstand verkleinen’

Michiel van Nispen, Kamerlid en mede-initiatiefnemer van het Huis van het Recht, is verheugd over het succes van de pilot. ‘En er zijn signalen dat het uitgebreid wordt; ik zie hier en daar goede initiatieven zoals in de provincie Zeeland. Hoe dat er precies uit komt te zien weten we nog niet. Dat hangt ook af van de mogelijkheden die lokaal aanwezig zijn. Onze wens was en is, dat er voor iedereen een laagdrempelige voorziening in de buurt is. Een plek waar je binnen kunt lopen, je verhaal kunt doen en ondersteuning kunt krijgen.’

Wat betekent het dat in Heerlen de rechter er tot nu toe nauwelijks aan te pas heeft hoeven komen? ‘Kijk, waar het om gaat is dat mensen geholpen worden. De gang naar de rechter was op zichzelf geen doel van het Huis. Maar als de oplossing van een probleem gebaat is bij een rechtsgang, dan moet die rechter er uiteraard gewoon zitten in de wijk. Want heel veel mensen vinden dat juridische reilen en zeilen maar eng en soms letterlijk en figuurlijk ver weg. Met Huizen van het Recht willen we voor iedereen die afstand verkleinen.’

Annemiek Mommers

2020: Het startsein van het eerste Huis van het Recht werd gegeven in aanwezigheid van minister Sander Dekker van Rechtsbescherming (links), Heerlens kartrekker en burgemeester Emile Roemer (2e van links), de Limburgse rechtbankpresident Peter Pulles (2e van rechts) en de bedenker SP-Kamerlid Michiel van Nispen (rechts).

verleners en juridisch medewerkers moesten de handen ineen slaan, expertise delen, van elkaar weten wie er met welke rechtzoekende bezig is, in welk stadium de casus zich bevindt om samen doelgericht tot een oplossing te komen.

De focus lag aanvankelijk op de zogenaamde multiproblematiek: vaak schrijnende gevallen waarin meerdere problemen tegelijk spelen. Projectleider Falko Dekkers: ‘Dan moet je denken aan terreinen als arbeidsrecht, huurrecht, sociaal recht, uitkeringen, schulden etcetera. Voor mijzelf is het gemakkelijk gezegd: “Ik heb een sociaal netwerk”. Maar veel mensen hebben dat niet.’ ‘Veel mensen zijn bezig met overleven en hebben eenvoudigweg niet de mogelijkheid om naar de rechter te stappen,’ zegt Roel de Vries, consulent van de gemeente. ‘Voor menigeen klinkt het woord ‘juridisch’ al heel zwaar,’ schetst Jan-Pieter Verkennis van het Juridisch Loket, waarmee hij de afstand aangeeft die veel mensen toch hebben of ervaren tot de rechtspraak in het algemeen. Dekkers: ‘Daarbij komt dat sommigen gewoon het geld niet ervoor hebben of geen rechtsbijstandsverzekering hebben. De realiteit is nu eenmaal: velen kúnnen het gewoon niet zelf.’

KORTERE WACHTRIJ

Afspraak was dat de pilot Huis van het Recht te zijner tijd tegen het licht gehouden zou worden door het ministerie van Justitie en Veiligheid; het evaluatierapport is klaar en de conclusies zijn positief. Maar voor de betrokken partijen is al lang duidelijk: we gaan hoe dan ook door. Want, zo stellen ze in Heerlen: dat wat blijkt te werken willen we niet meer verliezen als de pilot is afgelopen. En dat het werkt, dat blijkt wel uit het feit dat er niet minder dan driehonderd mensen geholpen konden worden – en dat deels in corona-tijd. Saillant detail: in slechts twee (!) gevallen was uiteindelijk een daadwerkelijke rechtsgang nodig.

En daar is Veronique van Poll van de Rechtbank Limburg begrijpelijkerwijs dan weer bijzonder tevreden over. ‘Het is goed om te zien dat alleen in de gevallen waar het echt nodig is de stap naar de rechter is gezet. Dat betekent namelijk dat veel andere schrijnende rechtszaken niet of korter in de wachtrij hoeven te staan.’ Frank Houkes van het Juridisch Loket: ‘Goed om te zien dat de rechterlijke macht op deze manier ontlast kan worden. Sterker nog: als er veel casussen naar de rechter hadden gemoeten, had ik toch een beetje het gevoel gehad dat ik mijn werk niet goed had gedaan.’

Het is mooi om te zien dat mensen uit verschillende disciplines - namelijk het sociale enerzijds en het juridische anderzijds – zo ‘portefeuille-overstijgend’ in de thematiek zitten: de jurist die ziet dat het slagen van de hulpverlener ook in zijn voordeel is en andersom. Dat maakt dat er vroeg gesignaleerd en snel geschakeld kan worden om erger te voorkomen. In zekere zin zou je ook de hulpverleners en juristen als doelgroep van het project kunnen zien, want ook zij profiteren van de aanpak. ‘Dat is extra winst,’ beaamt Falko Dekkers: ‘Het mes snijdt aan twee kanten.’

‘Voor menigeen klinkt het woord ‘juridisch’ al heel zwaar’

‘Veel mensen zijn enkel bezig met overleven’

‘Wij willen het verschil kunnen maken bij het oplossen van problemen’

EIGEN SHIT

En nu? Een Huis van het Recht in iedere uithoek van Nederland en in iedere wijk in elke stad? Fleur Spruit glimlacht. ‘Laat ik zeggen: het moet er passen. Je moet kijken naar wat er in een gemeente al allemaal is en bezien wat er precies de behoefte is. Het Huis van het Recht in Heerlen is geen blauwdruk. Waar wél overal naar gekeken kan worden is: Hoe kunnen we datgene wat er al is met elkaar in verbinding brengen?’ Frank Houkes: ‘Zoeken naar hoe je een toegevoegde waarde kunt laten zien; dat moet je constant blijven doen.’

Is het eigenlijk niet diep treurig dat een Huis van het Recht überhaupt nodig is in Nederland? Een open deur natuurlijk, die vraag. Maar toch stellen we ‘m. ‘Het wordt voor de mensen ook allemaal steeds ingewikkelder,’ verzucht Falko Dekkers. De overheid is vaak zelf de grootste veroorzaker van de problemen die in het Huis ter tafel komen. Nog zo’n vraag: In hoeverre hebben veel mensen niet hun eigen shit veroorzaakt? Fleur Spruit: ‘Onze inzet is dat wij hier in Heerlen het verschil kunnen maken bij het oplossen van problemen. En daarmee bedoel ik: samen met degene die hulp nodig heeft op zoek naar een oplossing gaan zodat hij of zij een betere positie in de maatschappij krijgt.’

Momenteel kijkt het team naar mogelijkheden voor het openen van servicepunten in andere gemeenten, bijvoorbeeld in het nabijgelegen Kerkrade. Ook van aanhaken bij het Nationaal Programma Heerlen-Noord en het op jeugd gerichte initiatief Preventie met Gezag is sprake. Onze eerdere open deur hoeven we niet opnieuw in te trappen; de noodzaak is duidelijk, zoals op zoveel plekken in ons land. Falko Dekkers: ‘Ik denk, hoop en verwacht dat wij het heel druk gaan krijgen.’ Hij hóópt? ‘Ja. Want het Huis van het Recht is bewezen effectief gebleken.’

Daar spreekt vertrouwen uit. Én optimisme. <

ONGELIJKHEID

IN NEDERLAND

Een beetje bestaanszekerheid bestaat niet

Ineens heeft iedereen het over ‘bestaanszekerheid’, een nieuw containerbegrip waar elke partij iets anders onder verstaat. De VVD heeft het dan over de hardwerkende Nederlander; alsof er een ander deel van Nederland is dat niet hard werkt. De nieuwe partij van Pieter Omtzigt wil een iets hoger minimumloon, maar ook weer niet te hoog. De werkelijkheid achter bestaanszekerheid is dat er flinke sociale ingrepen nodig zijn om de gegroeide ongelijkheid een halt toe te roepen en te keren.

In Nederland groeien anno 2023 maar liefst 232.528 kinderen op in armoede en 825.000 huishoudens leven in armoede, dat blijkt uit de Macro Economische Verkenning 2024 van het CPB. 29% van de Nederlanders komt geld tekort aan het eind van de maand, 60% kan niet meer sparen en 1,4 miljoen Nederlanders hebben te maken met schulden. Maar liefst 42% is bang om in de schulden te komen, dat blijkt uit FNV-onderzoek naar inkomen. De commissie Sociaal Minimum constateerde recent dat de lagere inkomens maandelijks honderden euro’s tekort komen. Tegelijkertijd stijgt jaarlijks het aantal miljonairs in Nederland; het zijn er inmiddels meer dan 300.000. Een bestuursvoorzitter van een groot bedrijf “verdiende” vorig jaar gemiddeld 2,73 miljoen euro per jaar, zo schreef de Volkskrant op 16 september dit jaar. Deze bazen eigenden zich daarmee 33 keer zoveel toe als dat wat de gemiddelde medewerker ontving. De nummer 1 van de best verdienende bazen kreeg vorig jaar 57,5 miljoen euro; dat was 1133 keer meer dan het gemiddelde dat de werkvloer ontving.

GEEN TOEVAL

Deze ongelijkheid is niet per ongeluk tot stand gekomen en gegroeid; hieraan liggen politieke besluiten ten grondslag. De neoliberale politiek liet het kapitalisme zijn gang gaan, waardoor enkelen de winsten uit de bedrijven konden halen, terwijl medewerkers nauwelijks in inkomen zijn gestegen. We zien dan ook dat uitkeringen aan (niet-werkende) aandeelhouders veel harder stijgen dan het besteedbaar inkomen van de (veelal werkende) Nederlanders. Deze werkenden brengen gezamenlijk ook nog eens drie keer zoveel belasting op (74%) dan de kapitaalbezitters (26%). Het is dan ook geen toeval dat de rijkste 10% Nederlanders het grootste deel van al het vermogen bezitten. Omdat de liberalen onder leiding van Rutte weigerden de kaptaalbezitters stevig te belasten, was de grootste bezuiniging van 53 miljard euro op de publieke sector “nodig”, met alle gevolgen van dien voor de kwaliteit en toegankelijkheid van onze publieke voorzieningen. Fundamentele ingrepen zijn dan ook noodzakelijk.

DE SP PLEIT DAAROM AL LANGER VOOR:

- Een verhoging van het minimumloon naar € 16 per uur. Werken moet lonen en je moet er van kunnen rondkomen. Door een hoger minimumloon stijgen ook de uitkeringen en de middeninkomens.
- Winstdeling voor medewerkers. Zij realiseren feitelijk de winst, en zij moeten daar dan ook hun eerlijke deel van krijgen.
- Kapitaal en vermogen net zo hoog belasten als arbeid. Als we het belastingpercentage voor kapitaal en vermogen verhogen naar 36% (wat medewerkers betalen) komen er miljarden meer binnen voor bekostiging van de publieke sector.
- Het invoeren van een miljonairsbelasting. Tot de jaren 80 bestond er een belastingtarief van 72% voor de hoogste inkomens; deze is verlaagd naar 50% en moet en kan weer fors omhoog.
- Het oprichten van een Nationaal ZorgFonds. Door marktwerking in de zorg gaan miljarden verloren aan bureaucratie en winsten. Stop ermee, ga van concurrentie naar samenwerking en stel een nationaal zorgfonds in.
- Het publiek en gratis maken van kinderopvang. Ook aan kinderopvang wordt (publiek) geld verdiend door de kapitaalbezitters. Dat is onwenselijk en moet onmiddellijk stoppen. >

O1

Vermogensongelijkheid in Nederland 2006 - 2021

Bron: CBS

HOE ZIT HET OOK ALWEER?

O1

VERMOGENSONGELIJKHEID

Het grootste probleem van onze tijd is de gierende vermogensongelijkheid. Nederland is wat vermogen betreft een van de meest ongelijke landen ter wereld. Tussen 2006 en 2021 werden de 10% armsten €16,5 miljard armer, terwijl de 10% rijksten maar liefst €546,5 miljard rijker werden. Dit zijn de meest recente cijfers van het CBS.

De 10% armsten had in 2021 €-38 miljard aan vermogen, schuld dus. De 10% rijksten bezit in 2021 een astronomisch bedrag van €1217,2 miljard. Dat is 59% van al het vermogen in handen van slechts 10% van de mensen. De overige 90% Nederlanders heeft samen slechts 41% van het vermogen. Bron: CBS

02

Uitgaven aan publieke sector

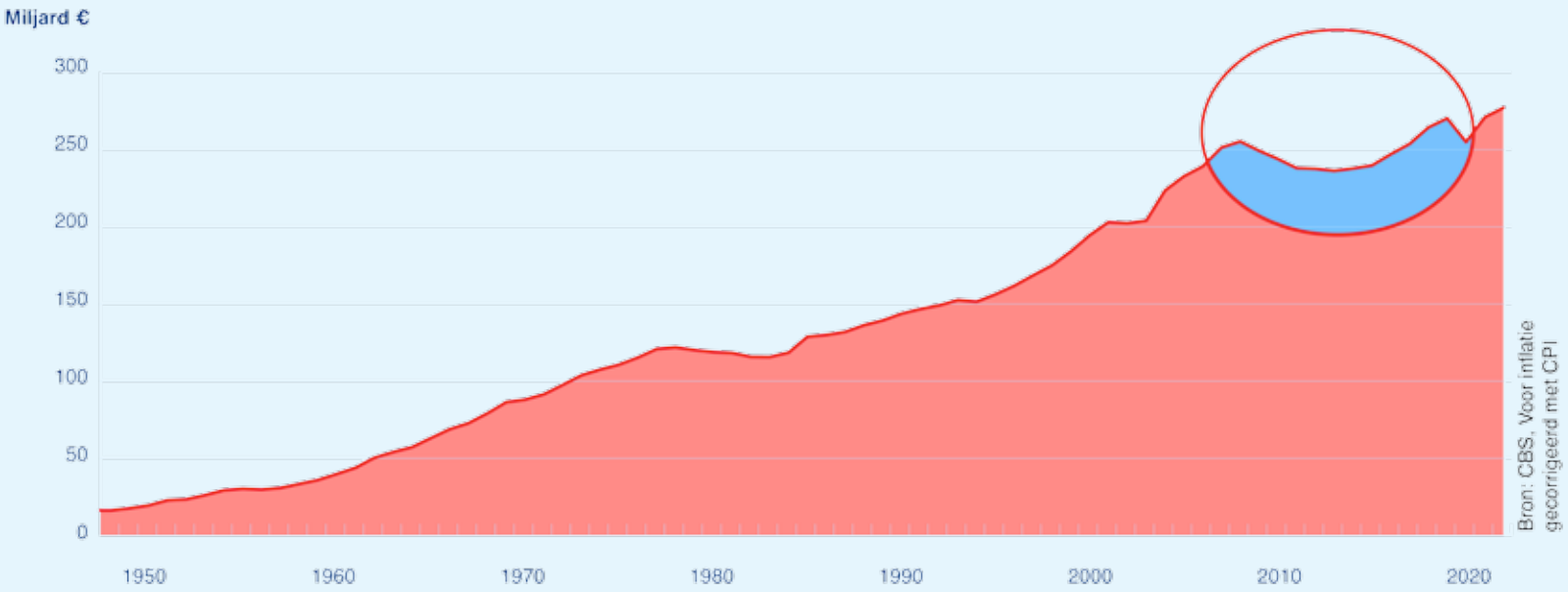

02

GROOTSTE BEZUINIGINGSOPERATIE OP DE PUBLIEKE SECTOR SINDS WOII

De uitgaven voor de publieke sector moeten in principe elk jaar stijgen, omdat het vooral personeelskosten betreffen en omdat er een grens aan de efficiency zit. In verschillende kabinetten is er bezuinigd op de publieke sector, maar dat betekende veelal 'minder meer' uitgeven. Onder de kabinetten van Mark Rutte en zijn VVD is er keihard ingegrepen; het was niet 'minder-meer', maar 'minder-minder-minder'. De grootste bezuinigingsoperatie van 53 miljard op de publieke sector sinds de Tweede Wereldoorlog werd uitgevoerd. In een tijd waarin onderwijs en zorg steeds belangrijker werden, is daar juist een kleiner deel van onze welvaart aan uitgegeven. Het resultaat: wachtlijsten en personeelstekorten.

Goede en universeel toegankelijke zorg, onderwijs en veiligheid verkleinen ongelijkheid. Bezuinigingen daarop vergroten de ongelijkheid juist. Bron: CPB en berekeningen WBSP >

03

Besteedbaar inkomen en winstuitkeringen

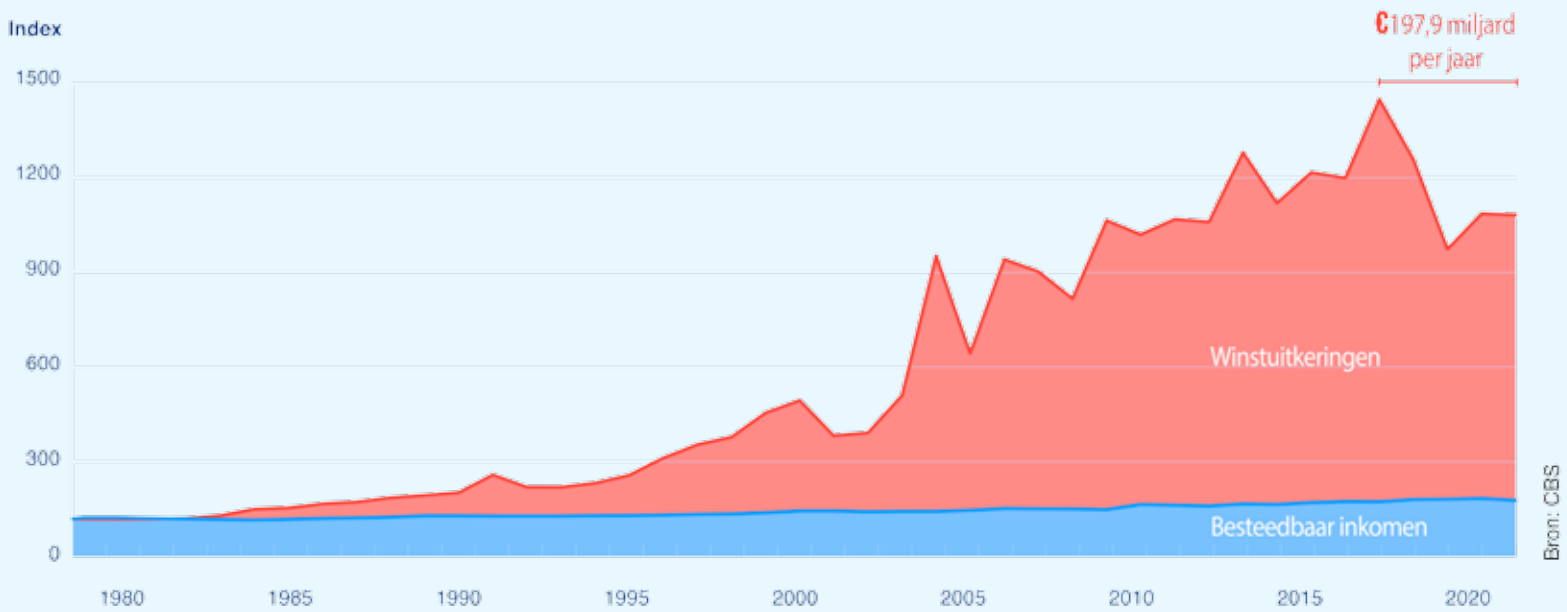

03

AANDEELHOUDERSUITKERINGEN EN BESTEEDBAAR INKOMEN

Tussen 1980 en 2021 werd het besteedbare inkomen in Nederland slechts 1,63 maal hoger. In dezelfde tijd stegen de aandeelhoudersuitkeringen met een factor 10,9. In 2022 kregen aandeelhouders samen €182,7 miljard uitgekeerd. Bron: CBS en berekeningen WBSP

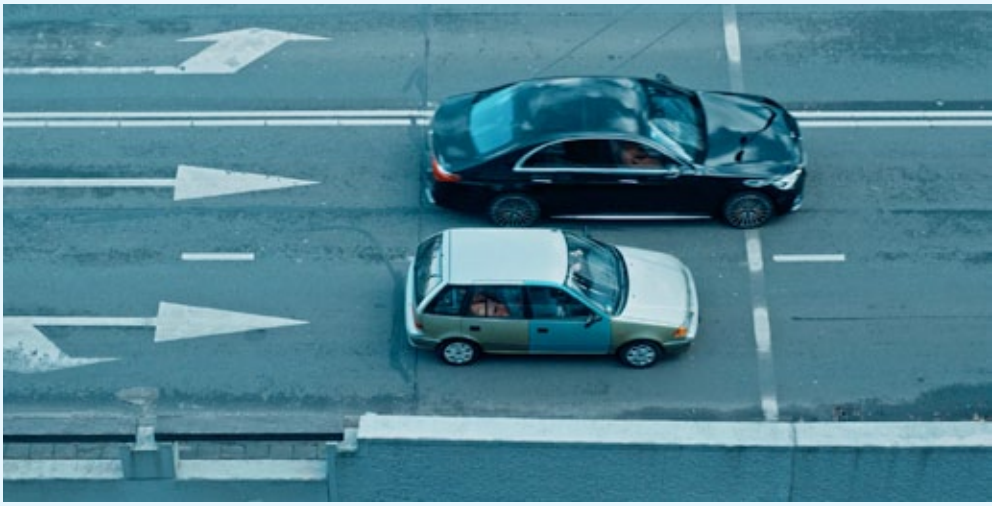

04

KAPITAAL MINDER BELAST DAN ARBEID

Kapitaal wordt een stuk lager belast dan arbeid. Daarom worden onderwijs, zorg en veiligheid voor veruit het grootste deel betaald door werkenden. Terwijl daar niet het meeste geld zit. Van de belastingen specifiek op kapitaal of arbeid, is in 2022 maar liefst 74% van de opbrengsten door arbeid opgehoest en slechts 26% door kapitaal.
Bron: CBS en berekeningen WBSP

Dit SP spotje is hier volledig te zien

04

Wat dragen kapitaal en arbeid bij?

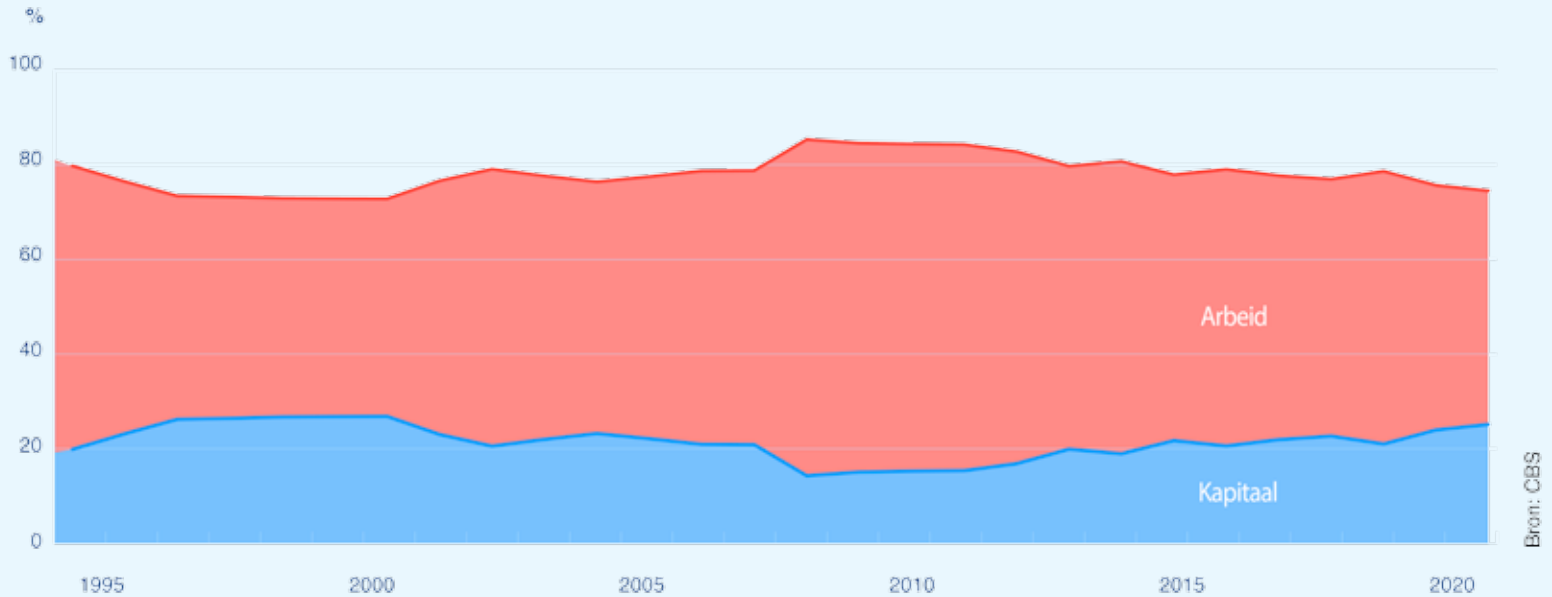

GEVOLGEN VAN ONGELIJKHEID

800.000 MENSEN IN ARMOEDE

Dit jaar leven er naar schatting van het Centraal Plan Bureau 825.000 mensen in armoede, waarvan 232.528 kinderen. Als er geen maatregelen worden genomen, zijn dat er volgend jaar meer dan een miljoen. De helft van deze mensen komt elke maand meer dan 167 euro tekort voor de eerste levensbehoeften, zoals wonen, kleding, verwarming en voeding. Als je een zelfstandig huishouden runt en rond moet komen van 1533 euro netto per maand, val je onder de armoedegrens.

1 OP DE 5 PATIËNTEN MIJDT ZORG

Ruim 1 op de 5 patiënten heeft zorg gemeden of uitgesteld, omdat ze het niet kunnen betalen. Vooral mondzorg (45%) en fysiotherapie (23%) werden vaak gemeden. Voor meer dan 50% van de mensen had dat mijden of uitstellen van zorg gevolgen voor de gezondheid (pijn of klachten). Het zorgde bij een nog grotere groep (62%) voor extra stress of angst. De patiëntenfederatie pleit dan ook samen met de SP voor ondere afschaffing van het eigen risico. (Bron: Patiëntenfederatie)

MENSEN MET LAGE INKOMENS EN VERMOGENS STERVEN 8 JAAR EERDER

De 20% mensen met de laagste inkomens en vermogens, sterven gemiddeld 8 jaar eerder dan de 20% mensen met de hoogste inkomens en vermogens. Daar komt nog bij dat de armte 20% gemiddeld vanaf hun 49e ervaren dat ze niet meer in goede gezondheid zijn, terwijl de rijkste 20% pas vanaf hun 73e de eigen gezondheid niet meer als goed ervaren. Dat is een verschil van maar liefst 24 jaar korter in goede gezondheid leven voor de armsten. (Bron: CBS Statline)

FUNDAMENTELE VERANDERING

Als je het programma van PvdA/GroenLinks leest, is het erg hoopvol om te zien wat ze allemaal van de SP hebben overgenomen. De miljonairsbelasting, vermogen minimaal zo hoog als arbeid belasten, winstdeling voor medewerkers en een winstverbod in de zorg. Maar van deze partijen weten we ook dat ze in 2012 37 zetels hadden (veel meer dan de peilingen van nu) en in Rutte 2 toch akkoord gingen met onder andere: het invoeren van de participatiewet, verhogen van de AOW-leeftijd en het afschaffen van de studiebeurs, de verzorgingshuizen en de sociale werkplaatsen.

De SP heeft andere keuzes gemaakt. Keuzes die altijd de ongelijkheid verkleinden in plaats van groter maakten. Dat zal de SP ook na de verkiezingen van 22 november blijven doen. Om andere partijen te binden aan die fundamentele veranderingen, die nodig zijn voor bestaanszekerheid, heeft onze partij het manifest ‘Een tegen tweedeling’ uitgebracht. Zo zorgen we ervoor dat het niet bij goede voornemens blijft maar dat de tweedeleing in de samenleving, en dus de ongelijkheid, eindelijk echt wordt aangepakt. Want dat het nodig is, dat is maar al te duidelijk. <

28ste congres stelt kandidatenlijst en programma vast

Oproep Marijnissen: ‘Bestrijdt samen de tweedeling’

Honderden SP’ers uit het hele land kwamen op 23 september bij elkaar in Arnhem voor het 28e partijcongres. Op de agenda stond het bespreken en vaststellen van de kandidatenlijst en het verkiezingsprogramma. Na een grondige gesprek en stemming staat er nu een strijdbare lijst klaar. Ook is er een programma waarmee de macht van grote bedrijven wordt gebroken en de zeggenschap wordt teruggegeven aan de mensen.

SP-leider Lilian Marijnissen: ‘Met deze sterke lijst met kandidaten en dit prachtige programma zijn wij klaar voor de verkiezingen. Veel politici praten nu over bestaanszekerheid, maar het gaat om de concrete oplossingen.’ Marijnissen riep in haar toespraak op om de bezuinigingen op de zorg van tafel te halen, de salarissen van politici te verlagen en hun wachtgeldregeling gelijk te trekken met de WW voor gewone mensen.
Om die oplossingen voor echte bestaanszekerheid ook werkelijkheid te maken, lanceerde Marijnissen het manifest ‘Een tegen tweedeling’. In het gepresenteerde manifest staat dat iedereen moet kunnen voorzien in zijn levensonderhoud. In het kopen van eten, een betaalbare woning, het krijgen van goede zorg en onderwijs. Helaas hebben te veel mensen deze bestaanszekerheid nu niet.

Om dit onrecht aan te pakken moeten er radicaal dingen veranderen. Waarbij niet individueel belang en winstbejag, maar maatschappelijk belang en solidariteit voorop staan. Waarbij welvaart eerlijker wordt verdeeld. Waarbij voorzieningen die voor bestaanszekerheid van belang zijn, zoals betaalbaar wonen, zorg, openbaar vervoer en energie in publieke handen zijn. Zonder winstoogmerk en concurrentie. Marijnissen: ‘Ik roep partijen op om zich hierover uit te spreken. Zodat mensen op een partij kunnen stemmen waar ze na 22 november ook nog wat aan hebben.’

Gouden tomaat voor Renske Leijten

Renske Leijten kreeg de Gouden Tomaat, de hoogste onderscheiding binnen de SP, voor haar tomeloze inzet in de Tweede Kamer en daarbuiten. Leijten is vooral bekend van het toeslagenschandaal, waarbij ze de getroffen ouders liet inzien dat ze niet alleen waren en samen met hen in actie kwam.

Eerder zette ze zich vol in voor de zorg. Zo wist ze samen met ambulancepersoneel de introductie van marktwerking in de ambulancezorg tot tweemaal toe tegen te houden. Ook kwam ze in actie voor het Nationaal ZorgFonds en voor ouderen die door de decentralisaties hun thuiszorg verloren. Partijvoorzitter Jannie Visscher speldde Leijten de gouden tomaat op.

We nodigen iedereen uit om samen met ons te bouwen aan een nieuwe sociale beweging. Om samen met ons de strijd aan te gaan. Wij zijn ervan overtuigd dat ook nu en voor de toekomst een ander land mogelijk is. en land waarin we één tegen tweedeling zijn, voor solidariteit en bestaanszekerheid.

Teken daarom het manifest

Thom Smit (26)

Woont in Harlingen, rondt zijn hbo-studie ICT af, is scoutingleider en voert met andere Friese SP-jongeren actie voor beter openbaar vervoer

26 jaar en nog niet afgestudeerd. Heb je tussendoor wat anders gedaan?
'Ik heb eerst mbo gedaan, systeembeheer, en inderdaad ook baantjes in de ICT gehad. Ook heeft corona niet bepaald geholpen bij het snel afstuderen.'

Corona heeft jou ook de stap laten zetten naar de SP?
'Klopt. Ik heb mijn opa aan corona verloren en me verbijsterd over hoe slecht het zorgsysteem op de pandemie was voorbereid. Geen mondkapjes, onvoldoende ic-bedden, chaos. Terwijl te verwachten was dat er een keer zoiets zou uitbreken. Er is in de zorg gekozen voor het geld, niet voor de mensen. Ik was altijd al links georiënteerd en hoe meer ik las over de standpunten van de SP, hoe vaker ik dacht: dat vind ik ook. Toen ben ik lid geworden.'

Je voert actie voor beter openbaar vervoer. Wat is er mis mee?
'Voor veel mbo'ers is het ov nu al rampzalig en er zijn plannen om nog meer te bezuinigen. Eén voorbeeld: toen ik nog bij mijn ouders woonde kostte het me anderhalf uur met de bus om op school te komen. Met de auto 25 minuten. We hebben nu meer dan honderd schrijnende verhalen verzameld en gaan aan de slag om verbetering te eisen.'

En wat betekenen je scoutingactiviteiten voor jou?
'Scouting is veel meer dan knopen leren en een kampvuur maken. Ik begeleid jongeren van 11 tot 15 op hun weg naar zelfredzaamheid. We leren ze bijvoorbeeld hoe ze helemaal zelfstandig op kamp kunnen gaan. Dat is mooi om te doen en heel waardevol. En lijkt ook op de SP-manier om mensen te helpen om zelf in actie te komen.'

'In de zorg wordt gekozen voor het geld en niet voor de mensen'

1983
SOCIALISME EN INTEGRATIE

Cor Vergeer schreef 'Ongehoord! Hoe de SP het integratiedebat op de politieke kaart zette' (2022). Portret van Cor uit 1982.

In juli van dit jaar viel het laatste kabinet van Mark Rutte, over de opvang van migranten. Dit betrof niet alleen mensen die moeten vluchten voor oorlog en geweld, maar vooral zij die op zoek zijn naar beter werk en een beter inkomen. Over deze arbeidsmigratie is al veel langer discussie, vanaf de komst van gastarbeiders in de jaren zestig en zeventig. Deze mensen werden door bedrijven naar Nederland gehaald vanwege de lage lonen, maar konden moeilijk integreren in onze samenleving. Dit kwam mede door het beleid van 'eigen taal en cultuur', waardoor nieuwkomers nauwelijks de Nederlandse taal en gewoonten werd geleerd.

In 1983 gooide de SP flink de knuppel in het hoenderhok, door de uitgave van Gastarbeid en kapitaal, waarmee de partij een taboe binnen de linkse politiek wilde doorbreken. Eerder probeerde de SP dit al in 1980 met 'Arbeidersvrouw en feminisme'. Waar de SP-analyse over feminisme in linkse kringen vooral opgetrokken wenkbrauwen opleverde, zorgde deze brochure over migratie voor ronduit vijandige reacties. In de Volkskrant werd de brochure zelfs als 'fascistoïde' bestempeld en partijen als de PSP – die later opging in GroenLinks – vergeleken de SP met Janmaat, de extreemrechtse politicus die in 1982 in de Kamer was gekozen.

Gastarbeid en kapitaal was geschreven nadat SP-leden van de SP hadden waargenomen dat in bepaalde wijken van steden de samenhang tussen bewoners aan het verdwijnen was. SP'ers kwamen regelmatig bij mensen aan de deur en merkten de spanningen op, omdat arbeidsmigranten de taal en cultuur niet kenden – en ook niet werd geleerd. Groepen mannen in te kleine huizen zorgden bovendien voor overlast. De brochure Gastarbeid en kapitaal moest het debat over arbeidsmigratie op gang brengen, maar leidde tot isolatie van de partij. De toon en taal pasten weliswaar bij de mensen aan de deur, maar niet in het publieke debat van destijds.

"Zowel voor de buitenlanders, als voor de met hen wonende en werkende Nederlanders, is het van het grootste belang de vlees noch-vis-situatie om te zetten in een toestand waarvan iedereen weet wie en wat hij is. En waarvan iedereen weet wat hem te wachten staat." Concreet stelde de SP voor dat migranten zouden integreren en na enkele jaren ook de Nederlandse nationaliteit zouden aannemen, of terug zouden keren naar hun land van herkomst. Met het geld van opgebouwde rechten in Nederland konden zij in het oorsprongsland een bestaan opbouwen. Hierbij hadden zij de keuze tussen een toekomst in het oude of het nieuwe land.

De storm die destijds opstak binnen links Nederland hadden de SP'ers niet verwacht, en zij waren hier ook niet op voorbereid. De SP zou met een 'oprotpremie' migranten willen wegwerken. De eis om de Nederlandse taal en cultuur te leren werd door linkse journalisten en politici afgedaan als fascisme en racisme. Een gevolg was dat het bespreken van problemen met integratie op links nog meer een taboe werd – en rechtse partijen met dit onderwerp aan de haal gingen.

Eerst Hans Janmaat en daarna politici als Pim Fortuyn, Geert Wilders en Thierry Baudet. Dit bemoeilijkte de integratie van migranten alleen maar verder.

Hoe diep dit ingreep in het leven van SP'ers van destijds is te lezen in 'Ongehoord!' (2022), een boek van Cor Vergeer over de SP en de discussie over integratie in Leiden. Het boek heeft een voorwoord van PvdA-prominent Ronald Plasterk, destijds een tegenstander van Vergeer in de gemeenteraad.

Het heeft de veelzeggende titel: 'Het gelijk van Cor', waarin Plasterk laat zien waarom links de SP destijds oneerlijk behandelde en de kans op een sociaal antwoord op de integratieproblemen liet liggen. In 2019 presenteerde de SP samen met de ChristenUnie een Actieplan arbeidsmigratie, dat nu door zowel rechts als links serieus werd genomen.

Kakhiel

GEZOCHT: KANDIDATEN VOOR HET SP-PARTIJBESTUUR VOOR DE PERIODE 2024 – 2027

Op 2 maart 2024 kiest het partijcongres een nieuw partijbestuur. Als lid van de partij kun je je kandidaat stellen als je je geroepen voelt en geschikt acht. De deadline voor kandidaatstelling is uiterlijk 22 oktober 2023. Deze periode is verlengd vanwege de vervroegde Tweede Kamerverkiezingen.

Om de kandidaten te selecteren, heeft het partijbestuur een kandidatencommissie ingesteld. Deze commissie zal gesprekken voeren met de kandidaten en daarna een advies uitbrengen aan het partijbestuur. Als je je wilt kandideren, stuur dan uiterlijk op 22 oktober 2023 een motivatiebrief en een CV naar kandidatencommissie@sp.nl.

De functieprofielen, de procedure, planning en spelregels zijn te vinden op www.SPnet.nl.

EÉN TEGEN TWEEDELING TEKEN HET MANIFEST VOOR SOLIDARITEIT EN BESTAANSZEKERHEID

Iedereen moet kunnen voorzien in zijn levensonderhoud. In het kopen van eten, een betaalbare woning, het krijgen van goede zorg en onderwijs. Helaas hebben te veel mensen deze bestaanszekerheid nu niet. Scan daarom de QR-code en ondersteun het manifest waarmee we dat gaan veranderen.

Pleisters plakken helpt niet SP stemmen wel!

TRIBUNE

Bram Douwes
‘Henk Kamp is staatsvijand nummer één.’

Actie tegen renteverhoging
‘Studenten zijn genoeg gepakt!’

Nieuwsblad van de SP • jaargang 59 • nr.11 • november 2023 • € 1,75

colofon

Tribune is een uitgave van de Socialistische Partij (SP) en verschijnt 11 maal per jaar

Redactie
Xander Topma (h), Rob Janssen, Bart Linssen, Tijmen Lucie, Peter Sas

Vormgeving
Maurits Gemmink, Naïm Niebuur

Aan dit nummer werkten mee
Ruud Kuin, Nenad Mećava, Ronald van Raak, Eduard van Scheltinga, Karen Veldkamp, Peter Verschuren, Joshua Versijde

Foto omslag
Joshua Versijde

Ga voor contact met de SP en de Tribune naar www.sp.nl/contact
Tenzij anders vermeld, is op de inhoud van deze publicatie de

Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel-GeenAfgeleideWerken 3.0 Nederland licentie van toepassing. http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl

inhoud

Samen Sterk
Jan en Serena zijn getrouwd met de SP en met elkaar

Belastingongelijkheid
Grote vermogens vogelvrij

Bram Douwes
Linkse mediaman lost het op

Lilian Marijnissen
‘Wij moeten bevechten dat het straks de goede kant op gaat’

Mieke Gusinu-Meijdam
heeft een groot hart voor dier en mens

4 **nieuwsfoto van de maand**

6 **actiefoto van de maand**

8 **nieuws Tweede Kamer**

9 **column**
Lilian Marijnissen

10 **kort nieuws**

28 **Toekomst voor Israël en Palestina**

29 **Red de camping**

31 **SP van toen tot nu**
Internationale actie

32 **Kakhiel**

nieuwsfoto van de maand

Harold Versteeg ANP

ZEELAND ZONDER BUS

Geen enkele vervoerder heeft zich gemeld om het busvervoer in Zeeland vanaf 2025 op zich te nemen. Hierdoor dreigen grote delen van het Zeeuwse busvervoer te verdwijnen. Opnieuw verschraalt een publieke dienst in een regio die toch al slecht is bedeeld met voorzieningen. De oplossing voor dit fiasco is eenvoudig: stel het maatschappelijk belang voorop en start met een provinciaal vervoersbedrijf zónder winstoogmerk.

In een opiniestuk in de Provinciale Zeeuwse Courant pleiten Lilian Marijnissen en Ger van Unen (fractievoorzitter SP Zeeland) voor de oprichting van een dergelijk publiek bedrijf: ‘Ons openbaar vervoer moet mensen van A naar B brengen, zo goedkoop, veilig en milieuvriendelijk mogelijk. De markt heeft laten zien dit niet te kunnen, maak het openbaar vervoer daarom weer publiek!’

Lees hier de opinie over het provinciaal vervoersbedrijf:
sp.nl/provinciaal-vervoer

25 OKTOBER 2023
DEN HAAG

ACTIELIED ‘LEEN!’ LUIDKEELS GEPRESENTEERD

Om aandacht te vragen voor de verhoging van de rente op studieschuld heeft SP Jongeren samen met zangeres en realityster Louisa Janssen het lied ‘Leen!’ opgenomen. Met deze parodie op ‘Leef’ van André Hazes Jr. geven ze aan dat het genoeg is geweest met het pakken van studenten, nadat eerder bleek dat de rente op studieschulden een stuk hoger wordt.

Voorzitter van SP Jongeren Bastiaan Meijer: ‘Eerst werden we gebruikt als proefkonijnen bij het leenstelsel dat werd ingevoerd door VVD, D66, PvdA en GroenLinks. Nadat dit volledig mislukte kregen we nauwelijks compensatie voor alle schulden die we hebben moeten maken. En nu is dit demissionaire kabinet van plan om studenten nog harder te pakken door de rente te verhogen. Dat pikken we niet.’

Bekijk de clip hier: jongeren.sp.nl/leen of scan de QR-code

SUCCES: REGERING MOET CHEMOURS AANSPRAKELIJK STELLEN

Dankzij een aangenomen voorstel van de SP en de Partij voor de Dieren moet de regering Chemours aansprakelijk stellen voor de kosten van de PFAS-vervuiling die zijn veroorzaakt door het bedrijf. Bijvoorbeeld kosten voor onderzoeken en bodemvervuiling.

SP-Kamerlid Sandra Beckerman: ‘Dit is een doorbraak in de aanpak van grote vervuilers. Niet langer bepalen, maar betalen. Meer stappen zijn hard nodig. Zo pleiten wij ook voor een gezondheidsonderzoek voor omwonenden, strengere milieuwetgeving, strenger toezicht en hogere boetes.’

Het aangenomen voorstel in de Tweede Kamer zorgt er nu voor dat Chemours niet alleen op gemeentelijk niveau, maar ook landelijk moet opdraaien voor de kosten die zijn gemaakt vanwege PFAS-vervuiling door het bedrijf.

Ook rijke gemeentes moeten vluchtelingen opvangen

Het was een doorn in het oog van de SP en één van de redenen waarom er onvoldoende plekken zijn voor de opvang van asielzoekers: rijke gemeentes die opvang ontlopen. De top 20 armste gemeentes vangen namelijk meer dan twee keer zoveel asielzoekers op als de top 20 rijkste. De Tweede Kamer steunde een voorstel van SP-Kamerlid Jasper van Dijk om bij de opvang van asielzoekers niet alleen te kijken naar het inwoneraantal van een stad of dorp, maar juist óók te kijken naar rijke en arme gemeentes.

‘Niet meer alleen gemeentes als Hoogeveen en Heerlen, maar ook gemeentes als Blaricum en Bloemendaal moeten asielzoekers op gaan vangen. Het afwentelen van de opvang van asielzoekers op arme gemeentes moet stoppen. Dat haalt al het draagvlak voor opvang weg. Daar hebben we niks aan en is oliedom. Daarom is het goed dat de Tweede Kamer ons plan voor een eerlijke verdeling steunt’, zegt Van Dijk.

Tweederde meerderheid Eerste Kamer steunt bindend correctief referendum

De Eerste Kamer heeft vóór het bindend correctief referendum gestemd. De fracties die voor stemden hebben samen een tweederde meerderheid in de Eerste Kamer, wat nodig is bij een grondwetswijziging. Een belangrijke stap om mensen meer zeggenschap te geven volgens SP-leider Lilian Marijnissen die de initiatiefwet samen met SP-Kamerlid Nicole Temmink vorige week verdedigde in de Senaat.

Marijnissen: ‘Het vertrouwen in de politiek en overheid is laag. Daarom moeten we, in lijn met het voorstel van de staatscommissie Remkes, mensen meer zeggenschap geven en het bindend correctief referendum invoeren. Mensen moeten een politieke noodrem krijgen, om wetten waar écht geen draagvlak voor in de samenleving is terug te kunnen sturen naar de tekentafel. Dat is vandaag een grote stap dichterbij gekomen.’

Na de aankomende Tweede Kamer verkiezingen volgende moet een tweederde meerderheid van de Tweede Kamer nog een keer voor het voorstel stemmen en daarna nogmaals de Eerste Kamer om de wet een feit te maken.

Lilian Marijnissen bij een OV-staking in Den Haag

Het OV is van ons

“Vervoersbedrijf Arriva verkocht aan de Nederlandse Staat.” Klinkt logisch toch? Nu vriend en vijand in woord afscheid hebben genomen van het neoliberalisme en de mislukte privatiseringen, laten we dan de juiste stappen nemen door zeggenschap terug te pakken van de markt. Maar helaas. Ik zou willen dat het waar was. Onlangs kwam het nieuws naar buiten dat de Amerikaanse investeringsmaatschappij I Square, Arriva heeft gekocht van het Duitse staatsbedrijf Deutsche Bahn voor een bedrag van 1,6 miljard euro. De NOS kopte: *Nieuwe eigenaar Arriva: durfinvesteerder of partner in energietransitie?* Wat denkt u?

Ons openbaar vervoer hoort niet thuis in de handen van dit soort durfkapitalisten, maar in handen van de overheid en het personeel. Zodat het belang van mensen wordt gediend en niet de winst. Waarom moet een Amerikaans investeringsbedrijf bepalen waar onze bussen en treinen rijden, hoe duur onze kaartjes worden en hoe wordt om gegaan met ons OV-personeel?

Niet alleen in ons openbaar vervoer proberen dit soort bedrijven – die maar één doel voor ogen hebben: winst maken en de waarde vermeerderen – zich er tussen te wurmen. Onze zorg is een prooi geworden van bedrijven die niet het beste voor hebben met uw gezondheid, maar vooral met hun eigen portemonnee. Van de 4000 Nederlandse tandartspraktijken zijn er inmiddels 500 in handen van private equity. Meer dan 10% van de kinderopvanglocaties is in handen van private equity, en zo’n 60% is in handen van commerciële bedrijven.

Overal is het patroon hetzelfde: een bewuste strategie van partijen die publieke voorzieningen aan de markt laten omdat ze voor de overheid ‘te duur’ zijn. Vervolgens hollen bedrijven de voorzieningen uit, maar verhogen ze wel de prijzen. Goed voor dat bedrijf, slecht voor de mensen. Het is tijd om zaken die voor ons belangrijk zijn zoals ons openbaar vervoer, onze zorg, kinderopvang en energie weer publiek te organiseren. Met een grote SP gaat dat na 22 november vast lukken.

Lilian Marijnissen
fractievoorzitter SP

Winnen doe je zo
Drie Tilburgse flats krijgen grote opknapbeurt

Met ferme taal, een zwartboek vol klachten en protestborden in de hand maakten bewoners van de 144 Tilburgse flatwoningen samen met de SP eerder dit jaar aan verhuurder WonenBreburg duidelijk wat er mankeert aan hun woningen.
Met succes, blijkt nu.

Bewoners hadden te maken met scheuren in de muren, verouderde stoppenkasten, tocht in huis, niet-werkende schuiframen en verwarmingen, onduidelijkheid over de energielabels en heel veel meer. Ze tekenden het met hulp van de lokale SP-fractie op in een zwartboek voor de verhuurder.

WonenBreburg gaat nu miljoenen steken in groot onderhoud van de drie flats. Van riolering en isolatie van de galerijgevels tot verwarming, zonnepanelen en het nieuwste dubbelglas. Complimenten dus voor de bewoners en de Tilburgse SP die dit samen hebben afgedwongen.

Opinie:
Klimaatrechtvaardigheid betekent radicaal andere economie

Lilian Marijnissen schreef onlangs een opiniestuk over het klimaatverhaal van de SP. Daarin schrijft ze hoe we van een individuele en oneerlijke klimaataanpak naar rechtvaardige en collectieve oplossingen moeten gaan: ‘Tijd van klimaatdrammen is voorbij’ zei Rob Jetten van D66. Zelfs de zelfbenoemde ‘klimaatdrammers’ van D66 zien nu in dat dit een doodlopende weg is. Klimaat is op dit moment misschien wel de grootste veroorzaker van tweedeling in ons land. Dat vraagt om een andere aanpak.’

Lees het hele opiniestuk hier:
sp.nl/opinie-klimaatrechtvaardigheid

Volgende stap in strijd tegen Amstelveense leegstand

Al vele jaren verzet de SP zich in Amstelveen tegen de lokale leegstand. Een succes in die strijd was de totstandkoming van een verordening die onnodige leegstand moest voorkomen. Leegstaande gebouwen of woonhuizen moeten nu gemeld worden bij de gemeente. Wie dat niet doet kan een fikse boete opgelegd krijgen. Maar wet maakt nog geen praktijk en vijf jaar later gebeurt er nog te weinig en blijft handhaving uit. Daarom trok de afdeling de buurt in om met een actie nogmaals duidelijk te maken dat er flink moet worden ingegrepen zodat de leegstand verdwijnt en er woningen voor terugkomen.

SP-icoon Peter van Zutphen gestopt als wethouder

De Heerlense SP-wethouder Peter van Zutphen (68) is na bijna 20 jaar wethouderschap gestopt. Van Zutphen was de langstzittende SP-wethouder van Nederland (2002-2004 en 2006-2023). Vanaf 1990 was hij raadslid. Op 3 juni kreeg van Zutphen tijdens het 27e SP-congres een Gouden Tomaat uitgereikt voor zijn jarenlange inzet.

Als wethouder sloopte Van Zutphen de marktwerking uit de lokale zorg en stelde daarbij samenwerking in plaats van marktwerking centraal. Zelf noemt hij energie als belangrijkste reden van zijn vertrek: 'Het wethouderschap is een mooie maar zware functie. Die voer je uit in het belang van de stad en haar mensen en daarvoor moet je elke dag alles kunnen geven. Ik wil graag stoppen voordat ik die energie niet meer kan opbrengen en zal daarom zorgen voor een goede overdracht naar een talentvolle, jonge opvolgster.' De 31-jarige Arlette Vrusch is inmiddels namens de SP geïnstalleerd als jongste wethouder ooit in Heerlen.

In de socials

Instagram

draganbakema · Volgen

draganbakema Gisteravond was ik aanwezig bij het Politieke Café van de SP dat gehouden werd in Elspeet. Dankzij een zaal vol bevlogen SP'ers, kamerlid Jimmy Dijk en gespreksleidster Lieke van Rossum mocht ik wederom een prachtige avond meemaken en mede maken. Op naar de volgende avond. Kameraden Bedankt. #sp #radicaledemocratisering #opvoeding #trots

‘Wij zijn socialisten en dat zullen we altijd blijven.’

Serena Rodenburg en Jan Baas zijn al jaren drijvende krachten binnen de afdeling Zuidplas (Zuid-Holland). Serena is afdelingsvoorzitter en organiseert acties. Samen vormen ze ook de SP-fractie in de gemeenteraad. Jan: ‘We kennen elkaar door de SP en vormen een prima stel in de fractie.’ Sinds 30 juni gaan ze ook nog eens door het leven als man en vrouw.

Het is een bijzonder huwelijk, en niet alleen vanwege de politiek. Serena vertelt: ‘Vijf jaar geleden was ik nog streng reformatorisch en getrouwd met mijn ex-man. Gaandeweg begon ik steeds minder te geloven en dat ging niet meer samen. Een vriendin schreef toen al op een briefje dat Jan en ik elkaars partner zouden worden.’ Jan voegt toe: ‘We zijn vanaf het begin vriendschappelijk met elkaar omgegaan, maar dat het iets zou worden had ik toen niet verwacht. En nu zijn we getrouwd.’

Zonder de SP hadden ze elkaar nooit ontmoet, zegt Serena. Jan is al 30 jaar lid en Serena 12 jaar. Dan is het fijn om dezelfde basisprincipes te hebben. ‘Gelijkwaardigheid, menselijke waardigheid en solidariteit zijn echt onze waarden,’ stelt Jan. ‘Ik ken een hele hoop liberalen waarmee je gezellig een biertje kunt drinken, maar waarmee ik bots als het over de belangrijke dingen in het leven gaat.’ Serena vult aan: ‘Wij zijn socialisten en dat zullen we altijd blijven.’

Ze zijn erg van het vrijwilligerswerk, ook buiten de SP. ‘We hebben met de buurt een volkstuin opgericht zodat kinderen kunnen zien hoe groenten groeien,’ zegt Jan. Toen een meisje uit het dorp geen rolstoel via de WMO kreeg, hebben Serena en Jan geholpen er een te regelen. Serena: ‘Opkomen voor mensen, dat vinden wij belangrijk.’

Uiteraard speelde politiek een grote rol tijdens hun huwelijksfeest. De burgemeester heeft hen getrouwd en de Nestor van de Raad hield een toespraak. Volgens hem ‘zit het met het horizontaal overleg binnen de SP-fractie wel goed’. Een CDA-collega uit de raad en inmiddels goede vriendin van Serena was getuige. Maar volgens Jan was het niet alleen politiek. ‘We hebben ook gewoon een erg leuk feest gevierd met z’n allen.’

Het was even wennen voor de rest van de raad, maar ook voor de pasgetrouwden. Serena: ‘De eerste commissievergadering na ons huwelijk was Jan de voorzitter. Hij had er, tot grote hilariteit van de zaal, drie keer voor nodig om mij met ‘mevrouw Baas’ aan te spreken.’

Getrouwd met elkaar en met de SP. In beide gevallen vraagt het om de nodige tijdsinvestering. Serena: ‘Jan werkt 40 uur in de week en ik ben fulltime met de SP bezig. We hebben wekelijks drie tot vier avondvergaderingen in de raad.’ Maar er is ook leven naast de politiek. Ze zijn fanatieke supporters van Feyenoord, gepassioneerde natuurfotografen, houden van lekker eten en drinken, en gaan er graag samen op uit. Jan: ‘Het weekend is voor ons tweeën en dat houden we zo.’

‘Onze mentaliteit hoort thuis in het kabinet’

Nog even en het is 22 november. Welke kant gaat ons land op na die cruciale datum en wat is het waard dat nu ineens iedereen, van links tot rechts, lijkt te vinden dat alles anders moet? Lilian Marijnissen duidt de ‘hypes’ en ‘moves’ aan de hand van wat mensen écht bezighoudt, teistert, wat ze nodig hebben en waar ze tegenaan lopen.

‘Ja, je kan lullen over bestaanszekerheid en gaan zitten wachten tot de overheid misschien een keer in beweging komt. Maar je kan ook zelf je handen uit de mouwen steken en iets gaan doén. Zoals deze partijgenoot hier in Amsterdam. Zó is de SP, dát is onze mentaliteit. En die mentaliteit hoort in het kabinet thuis.’ Om urgentie en belang van haar woorden te onderstrepen beklemtoont Lilian Marijnissen stevig in haar dictie. ‘Deze partijgenoot’ is Marja Remesar en ‘hier’ is het Brinkhuis in Betondorp in Amsterdam, waar de SP-leider het initiatief Voedselkracht bezoekt.

Een half jaar geleden pas begon dat initiatief. De insteek was drieledig: voedselverspilling tegengaan, de inwoners van Betondorp dichter bij elkaar brengen en uiteraard de uitgifte van voedsel aan hen die dat nodig hebben. De inzameling van het voedsel vindt plaats bij gulle winkeliers en ondernemers; de uitgifte is op vrijdagmiddag. Een vrijdagmiddag zoals deze, een goede maand voor de Kamerverkiezingen.

INLOOP VERDRIEVOUDIGD

Om 17.00 staat er al een rij mensen waar je u tegen zegt. Omdat het buiten keihard regent is het dringen geblazen in het Brinkhuis. Marja Remesar: ‘Toen we begonnen kwamen er vijftig mensen voedselpakketten halen. Nu zitten we al op honderdvijftig.’ Over armoede en groeiende tweedeling gesproken.

Met plastic handschoentjes aan pakken vrijwilligers de spullen die de mensen kiezen in. Lilian Marijnissen is ingedeeld bij de paprika’s en de tomaatjes. Toeval natuurlijk. ‘Ik wil graag twee appels en een mandarijntje,’ zegt een goedgehumeurde mevrouw met een rollator. Het fruit wordt netjes voor haar verpakt. Het opvallende hier: de optische diversiteit van de mensen die komen. We zien jong en oud, mensen met rollators en mensen met JBL-koptelefoons. We zien hoofddoekjes, Nike-petjes en dreadlocks. En zelfs een Carlsberg-winterjas.

‘Bij ons geen verplichte registratie of zo,’ vertelt Marja. ‘We geven vertrouwen aan mensen en gaan ervan uit dat zij die hier komen het nodig hebben.’ Iets wat Lilian Marijnissen erg mooi vindt. Begrijpelijk, want zij loopt in de Kamer maar al te vaak tegen het tegenovergestelde aan: geïnstitutionaliseerd wantrouwen jegens de mensen. ‘In Den Haag word je doodgegooid met de mantra dat we als overheid streng moeten zijn.’ Toch zit bij de ingang mede-initiatiefnemer Raoul Wartes namen en woonplaatsen van mensen te noteren. ‘Puur voor de data-analyse,’ legt hij uit: ‘Om in beeld te brengen waar de mensen vandaan komen.’ Uit de buurt toch? ‘Nou nee, ze komen van steeds verder weg. Nu ook uit Amsterdam-Noord en Aalsmeer. En zelfs uit Utrecht. Omdat ze nergens anders terecht kunnen.’

DRIJFVEER EN VERDRIET

Kun je uittekenen wat het voor een schrikbarend groeiend aantal mensen betekent om stad en land te moeten afreizen om aan eten te komen? En dat anno 2023 in een van de rijkste landen ter wereld? Want hoe mooi en lovenswaardig Voedselkracht ook is, hoezeer het initiatief ook straalt van positivisme, optimisme en vertrouwen in mensen; het blijft beschamend dat het nodig is. Marja en Raoul kennen de verhalen die mensen vertellen; ze vormen hun drijfveer en tegelijkertijd hun verdriet. Zoals het verhaal van een oma uit de buurt die zelf nog net rond kan komen, maar niks extra’s kan betalen voor als haar kleinkind in het weekend op bezoek komt. Volgens de regeltjes

>

mag financieel gezien het stoplicht dan op groen staan, maar maatschappelijk staat het op vuur- en vuurrood. Optie: het kleine jongetje of meisje maar helemaal niet meer laten komen. Wat voor etiket kunnen we plakken op zo'n situatie? Wij kiezen voor het meest schrijnende: de realiteit. De realiteit voor steeds meer mensen.

Lilian Marijnissen voelt de tegenstelling maar al te goed aan: de warme solidariteit van Voedselkracht hier in Betondorp en tegelijkertijd de gitzwarte realiteit van de noodzaak ervan.

'Hoe gek het ook klinkt, maar ik vind echt dat wij alles op alles zouden moeten zetten om initiatieven als deze overbodig te maken. Toch hoor ik hier hoe hard het nodig is en daarom ben ik Marja en Raoul zo dankbaar dat ze dit willen doen. Het is ontzettend mooi dat er mensen zijn in Nederland die dit doen zolang het nodig is. Nu in verkiezingstijd ineens iedereen het heeft over bestaanszekerheid, denk ik: Wat je hier ziet, dát is dus bestaansonzekerheid. Dát moeten we aanpakken! En het is geen natuurverschijnsel, want zo wordt het nu vaak gepresenteerd door andere politieke partijen. Alsof er nu ineens bestaansonzekerheid is. Nee, dat is omdat zijzelf niet hebben ingegrepen! Dat is omdat ze elke keer onze voorstellen hebben weggestemd om bijvoorbeeld het minimumloon te verhogen! Terwijl ze weigeren om de gigantische winsten van bedrijven aan te pakken. Dat is geen toeval; het zijn bewuste keuzes van neoliberale partijen. Net als dat ze steeds meer dingen hebben geprivatiseerd, waardoor mensen meer individueel voor diensten zijn moeten gaan betalen in plaats van dat daar goede collectieve voorzieningen voor zijn.'

EEN PAAR CENT

Er staan nogal wat mensen te wachten die graag een selfie met de SP-leider willen maken. Vandaar dat we even gaan praten met vrijwilliger Felix de Vries die bij het fruit staat. Hij studeert voeding en diëtetiek aan de Hogeschool van Amsterdam en houdt zich bezig met het onderwerp dat hij omschrijft als 'gezond eten met weinig geld'. 'Ik kijk bijvoorbeeld naar de vraag in hoeverre Diabetes 2 speelt bij deze doelgroep.' De wetenschap houdt zich er dus ook al mee bezig. Prijzenswaardig, zeker. Maar wederom: in wezen zo triest dat het nodig is.

Minstens acht selfies verder vervolgt Lilian Marijnissen haar verhaal: 'Nog even over die bestaansonzekerheid: ik vind echt dat de SP groot moet worden om ervoor te zorgen dat al die politici die nu mooie woorden daarover spreken het niet bij verkiezingspraatjes houden. We moeten ze bij de les houden. Wij zijn het die ervoor moeten zorgen dat na 22 november het minimumloon ook echt omhoog gaat. En niet een paar cent, maar fundamenteel. En dat de huren ook echt gemaximeerd worden. Want ja, zolang je dat maar open laat... Ik bedoel; de hoogste huurstijging van de afgelopen dertig jaar is ophanden, vijf tot zes procent! En ondertussen maar kletsen over bestaanszekerheid. Mensen kunnen het nu al bijna niet meer betalen; als daar ook nog vijf, zes procent huurverhoging bovenop komt. Als SP hebben we er in de Kamer al flink tegen van leer getrokken. Maar als we groter worden kunnen we ook ervoor zorgen dat er echt iets verandert.'

Vindt ze het goed dat andere partijen zich nu ineens van hun sociale kant laten zien of overheerst vooral de ergernis?

GOUDEN ROEISPAAN

Voor hun onvermoeibare inzet kregen Marja Remesar en Raoul Wartes uit handen van Lilian Marijnissen de Gouden Roeispaan uitgereikt. Dat is een prijs die de partij toekent aan mensen die met hun initiatieven op een voorbeeldige manier tegen spreekwoordelijke de stroom in durven te roeien.

‘Bestaans-onzekerheid is geen natuur-verschijnsel’

‘Nee, ik denk dat het heel goed is dat het nu ook bij andere partijen prominent op de agenda staat. Waarbij ik het verbazingwekkend vind dat dat zo lang heeft geduurd. Dus het is goed nieuws dat ze dat nu zien. Maar het is zoals gezegd aan ons als SP om ervoor te zorgen dat het niet bij verkiezingspraat blijft. Dat is mijn grootste zorg. Want we kennen het: partijen die voor de verkiezingen mooie woorden hebben gesproken komen uiteindelijk in een kabinet met de VVD en dan komt er allemaal weer niks van terecht. En dat moeten we op 22 november zien te voorkomen.’

GARANTIEBEWIJS

Ze draait natuurlijk al een tijdje mee en heeft het nodige gezien. Word je er dan niet doodmoe van, als je steeds dat patroon ziet van mooie praatjes waar na de verkiezingen weer niks van recht komt? Die vraag valt zichtbaar niet zo goed. Fel: ‘Néé! Absoluut integendeel! We hebben natuurlijk jarenlang Rutte gehad. Waarbij het me niet om de persoon gaat, maar om zijn politiek. Dat wordt nu anders. Er komen nieuwe politieke tijden. Alleen: wij moeten gaan bevechten dat het de goede kant op gaat. Want het gaat niet automatisch, zo van: poppetje wisselen en dan wordt alles anders. Nee, we zullen er echt wat aan moeten doen. Wel merk je dat steeds meer mensen inzien dat de ongelijkheid in Nederland almaar groeit. Kijk om je heen. Aan de ene kant zitten de terrassen en de restaurants bomvol en aan de andere kant hangen ze hier vanmiddag ook met de benen buiten. Dan gaat er iets niet goed, toch? Het aantal daklozen is onder Rutte verdubbeld en tegelijkertijd worden er door beleggers enorme winsten gemaakt op onze woningen. Dat soort fundamentele ongelijkheid...terwijl er geld zat is in Nederland. Er wordt 327 miljard winst gemaakt door grote bedrijven; het hoogste bedrag ooit sinds ze het aan het tellen zijn. Wel, we kunnen er dus voor zorgen dat het eerlijker wordt verdeeld.’

Pleisters plakken, dat is waar het beleid van de kabinetten-Rutte volgen Lilian Marijnissen op neerkomt. Problemen? Pleistertje erop in plaats van fundamentele en duurzame oplossingen. ‘Pleisters plakken en wegkijken. Bijvoorbeeld als onze bussen en treinen (Arriva-red.) weer worden verkocht aan een Amerikaanse investeringsmaatschappij. Dan denk ik: wat moet dat in ons openbaar vervoer?’ En niet iedereen vraagt zich nog af hoe het eigenlijk ook alweer kwam dat Arriva in handen kwam van Deutsche Bahn... ‘Wij wel. En wij zeggen: als je het aan een Duits staatsbedrijf overlaat, dan kun je toch ook je eigen provinciale vervoersbedrijf oprichten. Lijkt me dan toch iets logischer. Dus ja, je ziet gewoon dat de privatisering helemaal niet de belofte heeft waargemaakt dat het allemaal beter en goedkoper wordt; het is alleen maar slechter en duurder geworden. Dus ik denk: de SP als garantiebewijs voor sociale politiek spreekt veel mensen aan. Dat merk je en het is ook gewoon zo. Als de SP groot wordt en mogelijk in het kabinet komt, dan weet je zeker dat het socialer wordt dan een kabinet zonder de SP. Bovendien: mensen weten wie wij zijn en kennen onze werkmethoden. Mensen in Amsterdam weten dat er een SP-lid is dat zelf die voedselbank opricht. Dat is wat SP’ers doen. Kijk ook eens naar ons Zorgbuurthuis in Oss. Ja, we hebben kritiek op de zorg, maar we laten ook zien hoe het anders kan. Namelijk gebaseerd op een visie, met als uitgangspunt vertrouwen en dichtbij de mensen. Ik zeg: de tijd is rijp. Nu de mensen.’ <

STERKSTE SCHOUDERS, LICHTSTE LASTEN

De grote belastingongelijkheid

We willen goed onderwijs, goede zorg, mooie wegen en veiligheid. En dat kost natuurlijk geld. Daarom betalen we allemaal belasting om de publieke sector te kunnen bekostigen. Maar hoe eerlijk zijn die lasten verdeeld?

Draagt iedereen eigenlijk wel bij naar vermogen? Het antwoord is nee. Mensen die moeten werken voor loon, worden veel meer belast dan mensen die geld verdienen met het geld dat ze al hebben, en zelfs meer dan de bedrijven die hoge winsten boeken. Dan hebben we het nog niet eens over alle manieren van rijken en grote bedrijven om belasting te kunnen ontwijken, die gewone mensen niet hebben. Wat de rijken en het grootbedrijf niet aan belasting betalen, moet worden opgehoest door werkende mensen.

In ons verkiezingsprogramma schrijven wij daarom: “Mensen die geld verdienen met vermogen, zoals aandeelhouders en vastgoedbeleggers, gaan we minstens even zwaar belasten als inkomen uit arbeid. Tegelijkertijd laten we met een ‘miljonairsbelasting’ ook de allerrijksten hun eerlijke deel betalen.”

Kapitaal moet net zo belast worden als arbeid. Hoe ziet dat eruit? En, niet onbelangrijk, wat levert dat op?

Shutterstock

ZO ZIET BELASTING OP KAPITAAL GELIJK AAN ARBEID ERUIT

ARBEID

De belangrijkste belasting op loon uit arbeid is de inkomstenbelasting box 1.

Tarieven

Schijf 1 tot	**€ 73.032**	**36,97%**
Schijf 2 vanaf	**€ 73.032**	**49,50%**

KAPITAAL

Kapitaal heeft verschillende belastingen, maar allemaal tegen een stuk lager tarief dan de belasting op arbeid.

- Inkomen uit groot aandelenbezit (aanmerkelijk belang). Inkomstenbelasting box 2.

Schijf 1 tot	**€ 67.000**	**24,5%**	**36,97%**	**= € 5,9 miljard**
Schijf 2 vanaf	**€ 67.000**	**31%**	**49,50%**	

- Inkomen uit sparen en beleggen. Inkomstenbelasting box 3

Tarief:	**32%**	**36,97%**	**= € 4,9 miljard**

- Vennootschapsbelasting, oftewel winstbelasting

Tarieven:

Belastbaar bedrag		**Tarief**	
Tarief 1 t/m	**€ 200.000**	**19,0%**	**19,00%**
Tarief 2 meer dan	**€ 200.000**	**25,8%**	**36,97%** = **€ 18,9 miljard**
Tarief 3 meer dan € 1 miljoen			**49,50%**

EN DIT LEVERT HET OP

€ 29,7 miljard

Bron: Om de opbrengsten voor belastingverhogingen voor inkomstenbelasting box 2 en 3 te berekenen is gebruik gemaakt van cijfers van het Ministerie van Financiën. Het ministerie heeft Ombuigingslijst 2023 gepubliceerd waarin voor elke belasting is uitgezocht wat een verhoging per procentpunt oplevert. De opbrengsten van verhoging van de vennootschapsbelasting heeft het MvF bekendgemaakt na vragen van de SP.

€ -38,0 miljard

het vermogen van de 10% armste Nederlandse huishoudens

€ 1.217,2 miljard

het vermogen van de 10% rijkste Nederlandse huishoudens

Opbrengst vermogensbelasting:

INVOEREN VERMOGENSBELASTING → **€ 18,0 miljard**

BIJDRAGEN NAAR VERMOGEN

Als het lukt om de tarieven van de vorige pagina's werkelijkheid te laten worden, dan wordt inkomen uit kapitaal even zwaar belast inkomen uit arbeid. Maar dat doet nog niets aan de enorme vermogensongelijkheid in Nederland. Daar is een daadwerkelijke vermogensbelasting voor nodig. Noem het een miljonairsbelasting.

€1.217.200.000.000, dat is het vermogen van de 10% rijkste Nederlandse huishoudens. -€38.000.000.000, dat is het vermogen van de 10% armste Nederlandse huishoudens. Sinds 2001 bestaat er geen landelijke vermogensbelasting meer in Nederland. Alleen het inkomen uit iemands vermogen wordt belast, onder andere met de vermogensrendementsheffing, het vermogen op zichzelf niet.

Wat nog het meest in de buurt komt van een werkelijke vermogensbelasting is de onroerendzaakbelasting (ozb). Die belasting wordt per gemeente vastgesteld en geheven op het bezit van huizen.

HET GROOTSTE PROBLEEM VAN ONZE TIJD: VERMOGENSONGELIJKHEID

Het is geen kwestie van misgunnen om in rijkdom te leven. Het probleem is dat extreme rijkdom aan de ene kant van de medaille, bittere armoede aan de andere kant betekent. Wat de een heeft, kan de ander niet hebben. Wil je de bestaanszekerheid van mensen verbeteren en dus onder andere armoede opheffen, dan volstaat het plakken van pleisters met armoederegelingen niet. Om bestaanszekerheid te bereiken is herverdeling van welvaart nodig.

HOE HOOG MOET HET ZIJN?

Het is dus de hoogste tijd dat de rijksten naar vermogen gaan bijdragen. Dat kan door een vermogensbelasting in te voeren, noem het de miljonairsbelasting. Maar hoe hoog moet die zijn?

Het eigen huis wordt al belast met de ozb, daarom laten we de eigen huizen buiten beschouwing. Dan hebben de 10% rijksten €848 miljard in 2021, volgens het CBS. Het vermogen van deze groep groeit in de laatste vijf jaar met gemiddeld 5% per jaar. Dus vorig jaar kregen zij er ongeveer €45 miljard bij. Dat is het bedrag dat je minimaal met een belasting bij de rijksten moet ophalen om de groei van vermogensongelijkheid te stoppen.

Het meest vergaande wetsvoorstel dat er op dit moment is voor een vermogensbelasting is van de SP, samen met PvdA en GroenLinks. Dit voorstel is een progressieve vermogensbelasting. Waarbij eenpersoonshuishoudens een vrijstelling tot €100.000 krijgen en paren tot €200.000.

TARIEVEN VERMOGENSBELASTING

1	< € 100.000 of < € 200.000	0%
2	tot € 500.000	1%
3	tot € 1 miljoen	2%
4	tot € 5 miljoen	4%
5	> € 5 miljoen	5%

Uit onze berekeningen op basis van de CBS-vermogensstatistieken schatten wij de opbrengst op €18 miljard.

KANS VOOR INVOERING MILJONAIRSBELASTING

In december 2021 heeft de Hoge Raad rigoureus een einde gemaakt aan de sinds 2001 geldende belasting op het 'fictieve' rendement van het vermogen, de zogenoemde rendementsheffing. Deze heffing betekent eenvoudig gezegd, dat niet de werkelijke verdiensten uit het vermogen worden belast, maar wat er gemiddeld mee wordt verdiend. En dat gemiddelde rendement is vastgesteld op 4%, waarover 32% belasting werd geheven.

De Hoge Raad stelt dat 'inkomstenbelasting een heffing moet zijn naar draagkracht, die voortvloeit uit daadwerkelijk genoten inkomen, en niet een fictief inkomen'. De SP was nooit voorstander van de invoering van de rendementsheffing. Jan Marijnissen schreef op 2 oktober

Shutterstock

1999 al: ‘Het is onrechtvaardig dat inkomsten uit arbeid zwaarder belast blijven (maximaal 52%) dan inkomsten uit vermogen (maximaal 30%). Daarnaast levert sparen op de bank nu bijlange na geen 4% rente op, terwijl op aandelen jaar in jaar uit ruim 10% rendement wordt behaald. Hierdoor word je aangespoord risicovoller met geld om te gaan.’

Zoals wel vaker worden onze analyses later gemeengoed. De SP stelt al enkele jaren voor om een miljonairsbelasting (vermogensbelasting) in te voeren. Professor internationaal en Europees belastingrecht, Philippe Albert, bepleit nu, rekening houdend met de uitspraak van de Hoge Raad, een vermogenstaks. ‘Voor zo een heffing op de omvang van het vermogen zijn geen ficties nodig.’

De urgentie om de grote vermogens aan te pakken, vinden we nu zelfs in een zeer belangrijk overheidsrapport (juli 2022 IBO Vermogensverdeling; IBO staat voor Interdepartementaal Beleidsonderzoek over grote urgente problemen). Het rapport constateert dat, de vermogensongelijkheid steeds groter wordt, en dat is slecht voor de economie en de democratie:

‘Vermogensconcentratie leidt tot onderconsumptie, onderinvesteringen en marktmacht en uiteindelijk tot minder economische groei. Slechts private belangen worden verrijkt, die niet per se bijdragen aan het maatschappelijk belang. Het kan tevens leiden tot een onevenredige invloed van deze groep op de publieke opinie en politieke besluitvorming.’

Eind vorige maand werd in het rapport van de EU Tax Observatory gepleit voor een mondiale miljardairsbelasting van 2 procent. ‘Het aanpakken van de rijksten is essentieel om uitgaven als armoedebestrijding, zorg en onderwijs te bekostigen, maar ook omdat mensen alleen bereid zijn belasting te betalen als iedereen zijn steentje bijdraagt naar vermogen.’ Een belangrijke constatering, want, zoals Piketty al vaststelde: als we niet ingrijpen groeit het vermogen van de rijksten, harder dan het nationaal inkomen. Dit is het moment om daar een einde aan te maken.

Zoals Jan Marijnissen in 1999 schreef: ‘Door de schrijnende tweedeling tussen private rijkdom voor sommigen en publieke armoede voor allen, lijkt mij dit niet alleen een rechtvaardiger voorstel maar ook een goed begin van de sociale wederopbouw.’ >

Kapitaal gelijk belasten aan arbeid = **€ 29,7 miljard**

Bijdragen naar vermogen met miljonairsbelasting = **€ 18,0 miljard +**

extra opbrengsten **€ 47,7 miljard**

KAPITAALVLUCHT

"Maar dan verstoppen alle rijken hun vermogen in een ander land!" Dat is het eerste wat elke VVD'er zegt bij het horen van het woord vermogensbelasting. Kan dat wel zo makkelijk? Daarvoor kijken we eerst naar de samenstelling van hun vermogen. 64% van het bezit van de superrijken bestaat uit aandelen en aanmerkelijk belang. Dat is het bezit van een bedrijf voor minimaal 5%. Die aandelen sluis je niet zomaar even weg en het is onwaarschijnlijk dat de superrijken opeens hun bedrijfsbezit gaan opgeven om een beetje belasting te ontduiken. Ze ontvangen de waardestijging van het bedrijf dan namelijk ook niet meer. Dan bestaat 15% nog uit de waarde van onroerend goed, buiten hun eigen huis. Die huizen breng je ook niet zomaar naar de Kaaimaneilanden. Vervolgens komen we bij 7% ondernemingsvermogen, waarvoor ook geldt dat het lastig weg te sluizen is. Wat wel makkelijk op de Kaaimaneilanden te stallen is, zijn de banktegoeden. Dat is slechts 17% van het vermogen van de superrijken. 6% zijn overige bezittingen, we gaan ervan uit dat ook die makkelijk weg te sluizen zijn.

Dan kom je uit op 23% van het vermogen dat makkelijk op de Kaaimaneilanden verstopt kan worden. Voor 77% van het vermogen wordt dat een heel stuk lastiger en is het onwaarschijnlijk dat dit bezit het land zomaar verlaat. Dan blijft emigreren als optie over, maar ook dat is in het verleden minder populair gebleken onder de superrijken dan zij in hun dreigementen deden voorkomen.

PLEISTERS ERAF

Door kapitaal een stuk lager te belasten dan arbeid laten we €29,7 miljard liggen. Door vermogen niet eerlijk te belasten laten we €18 miljard liggen. Dat is samen €47,7 miljard. Dan zijn alle aftrekposten en vrijstellingen nog niet eens afgeschaft. Zelfs als de opbrengst wat lager uitvalt, kunnen nog steeds alle SP-plannen ruimschoots betaald worden.

Bestaanszekerheid verbeter je niet met pleisters plakken door een paar armoederegelingen. Voor echte bestaanszekerheid is herverdeling nodig. Armoede en extreme rijkdom van enkelen zijn twee kanten van dezelfde medaille. Nederland is een van de rijkste landen in geschiedenis van de gehele mensheid. We kunnen het ons niet veroorloven om de rijken en grote bedrijven zich alle welvaart toe te laten eigenen. 22 november is de dag waarop we de pleister eraf kunnen trekken.

- **Vermogen armste 10%**
  € -38 miljard Bron: CBS
- **Brutowinst 2022, financiële en niet- financiële bedrijven**
  € 391,3 miljard Bron: CBS
- **Rijksbegroting 2024**
  € 433,6 miljard Bron: Rijksbegroting
- **Bruto binnenlands product (BBP) 2023**
  € 1028,4 miljard Bron: CPB MEV 2024
- **Vermogen rijkste 10% Nederlanders**
  € 1217,2 miljard Bron: CPB en berekeningen WBSP

BIJDRAGEN NAAR VERMOGEN IN DE GESCHIEDENIS

In discussies over het belasten van vermogen lijkt het soms alsof een vermogensbelasting compleet nieuw voor ons is. We hebben sinds de oprichting van het Koninkrijk der Nederlanden in 1813 langer wel dan niet een vermogensbelasting gehad. Maar liefst 108 jaar had Nederland een volwaardige vermogensbelasting tot deze in 2001 werd afgeschaft.

We weten dat nog langer geleden het vermogen ook al werd belast. 400 jaar geleden was er geen betrouwbare methode om te bepalen wat iemands vermogen was. Daarom werden kenmerken van een groot vermogen belast. Zo werd vanaf 1606 een 'haardstedenbelasting' ingevoerd; het hebben van een haard of schoorsteen was een teken van een zeker vermogen en werd om die reden belast. In 1812 werd een zogenaamde deuren- en vensterbelasting ingevoerd. Hoe meer ramen en deuren je had, hoe hoger de belasting die je betaalde. Dit zijn in feite primitieve vermogensbelastingen. Het duurde tot 1893 voordat de eerste vermogensbelasting werd ingevoerd op basis van iemands werkelijke vermogen.

Natuurlijk kwam dat niet met 'goede wil' zomaar uit de lucht vallen. Het gebeurde in een periode van grote onrust, waar vakbeweging en socialisten samen streden voor algemeen kiesrecht en betere omstandigheden voor de arbeiders. Onder de liberalen ontstond daardoor een beweging, die zich sterk maakte voor de zogenoemde 'sociale kwestie'. Zij eiste onder andere algemeen kiesrecht, arbeids- en sociale wetten en belasting naar draagkracht. Angst voor sociale onrust was hun grote drijfveer, maar bij hen speelden ook liberaal ethische overwegingen. In 1891 verkregen deze liberalen met 53 zetels de absolute meerderheid van de 100 zetels in het parlement.

Het liberale kabinet dat volgde had twee prioriteiten: het algemeen kiesrecht invoeren en een eerlijker belastingsysteem. Ze begonnen met het belastingsysteem. Een van de eerste voorstellen van Nicolaas Pierson, Minister van Financiën, was de invoering van een vermogensbelasting. Met het motief 'omwille van de billijkheid' loodste hij deze wet met succes door het parlement. De waarde van het vermogen zelf was bepalend; de eigen woning werd ook tot het vermogen gerekend. Men ging er daarbij vanuit dat er 4% rendement werd gemaakt op het vermogen. Het tarief lag hoger dan de belasting op beroep (arbeid). Vanaf 1914 werd het vermogen zelf belast. Toen de vermogensbelasting in 2001 werd afgeschaft, was deze in de jaren daarvoor al verlaagd tot een luttele 0,7%.

Shutterstock

WIE ZIJN TOCH DIE MENSEN?

Ongeveer 74.000 Nederlanders behoren tot de 1% rijkste. Zij bezitten samen ruim €500 miljard. Wie zijn deze mensen en wat hebben ze gedaan voor dit vermogen?

€ 12,8 miljard

De rijkste Nederlander is Charlene Carvalho-Heineken. Haar vermogen wordt geschat op €12,8 miljard. Zij heeft hiervoor niet veel hoeven doen, ze heeft het namelijk geërfd.

€ 5,6 miljard

Hoog in de top tien vinden we Frits Goldschmeding, eigenaar van Randstad. Hij heeft zijn vermogen niet geërfd, maar is rijk geworden met het verhuren van uitzendkrachten. Zijn vermogen wordt geschat op € 5,6 miljard. Om te voorkomen dat de staat straks wat krijgt aan erfbelasting, heeft hij zijn vermogen ondergebracht bij een foundation waar een voormalig CDA-minister over waakt.

€ 1,2 miljard

Johan Kaemingk, optiehandelaar, geschat vermogen 1,2 miljard, stortte 50.000 euro in de CDA-kas.

€ 410 miljoen

René Moos, geschat vermogen 410 miljoen, ceo van Basic-Fit en nummer 122 in de Quote 500, doneerde recent 100.000 euro aan de VVD.

€ 160 miljoen

Ernst Nijkerk, nummer 354 in de Quote 500, en geschat vermogen van 160 miljoen, maakt 75.000 euro over naar de VVD.

Familie De Heus, eigenaar van Royal De Heus veevoedergigant, volgens Quote de vijfde rijkste familie van het land, en Jan Anker, ceo van RoyaL A-ware, met 120 miljoen ook in de Quote 500, financierde de boeren acties.

Bram Douwes

‘Invloed uitoefenen voor de goede zaak, dat is mijn taak’

“Bram Douwes, linkse anchorman”, prijkt bovenaan zijn website. De geboren Groninger is een uitgesproken presentator en interviewer. Met duidelijke opvattingen over rechtse partijen, Henk Kamp en links zijn, zijn er redenen genoeg om hem te spreken.

Douwes stelt voor om elkaar te ontmoeten in Huis de Beurs aan de Vismarkt. In 1885 werd daar de Groninger afdeling van de Sociaal-Democratische Bond van Domela Nieuwenhuis opgericht. ‘Het klassieke socialistische hart van Groningen’, stuurt Douwes. Een plakkaat aan de buitenkant van het pand herinnert aan deze gebeurtenis.

Samen met Wilbert van de Kamp is Douwes presenteert de podcast *De Linkse Mannen Lossen Het Op*. Een podcast waarin verdacht veel SP’ers langskomen; naast Peter Kwint waren ook Sandra Beckerman en Nicole Temmink onlangs te gast. Renske Leijten schoof aan bij een speciale uitzending vanaf festival Noorderzon. Toeval? ‘In de naam van onze podcast staat dat we dingen willen oplossen. Rechtse partijen zijn niet uitgesloten van deelname maar het is wel waar dat het bij hen vaak niet over oplossingen gaat. Dan kom je toch uit bij de politieke hoek die zich afvraagt hoe je echte problemen van mensen kan verhelpen. Dus helemaal toevallig is het niet dat er regelmatig SP’ers aan bod komen.’

In de podcast gaat het over allerlei maatschappelijke thema’s. De rode draad is volgens Douwes wat die verschillende onderwerpen betekenen voor de levens van mensen: ‘Het is een onderwerp voor ons als er problemen zijn waarbij mensen zelf met een oplossing komen of als wij zelf het idee hebben dat iets opgelost zou kunnen worden. Wat er nu in Israël gebeurt behandelen we bijvoorbeeld niet, omdat wij dat niet kunnen oplossen. Over studiefinanciering zegt Peter Kwint letterlijk dat het ook anders kan. Daar slaan wij dan op aan. Het moet gaan over een soort idee waarbij iets een bepaalde kant op beweegt, het eigenlijk wel anders zou kunnen maar dat het pad om dat te kunnen doen nu wordt afgesloten. En wij willen dan kijken hoe dat juist wel kan en of dat idee van de persoon in kwestie dan ook de oplossing is.’

Bram Douwes
6 maart 1984, Groningen

Studeerde letterkunde aan de Rijksuniversiteit Groningen

Werkte voor RTV Noord, Dagblad van het Noorden en Cultureel studentencentrum Usva

Presenteert en maakt voor omroep PowNed

Podcastpresentator bij De Linkse Mannen Lossen Het Op en De Slimste Podcast

NIEUWSGIERIGHEID

Hoewel het hoofddoel is om mensen met goede ideeën een podium te geven en een goed gesprek te voeren, geeft Douwes eerlijk toe dat de podcast voor hem een manier is om de vragen die hij zelf heeft beantwoord te krijgen: ‘Het correctief bindend referendum van Nicole Temmink is een goed voorbeeld. Het is vaker over referenda gegaan en mensen hebben dan meteen ook weer hele grote bezwaren. Zelf ben ik dan ook weer niet zo heel goed ingevoerd. Wij zien dan dat de SP vindt dat ze een oplossing voor een deel van de problemen heeft. Dat zou zo kunnen zijn, ik weet het niet. Leg het dus maar uit. Welk >

‘In de basis functioneert ons systeem niet’

probleem lost het dan op? Dus eigenlijk gaat het ook om mijn eigen nieuwsgierigheid.’

Die nieuwsgierigheid zat er al vroeg in bij Douwes: op zijn tiende las hij volgens zijn ouders al dagelijks de ochtendkrant. De verkiezingen in de jaren 90 volgde hij op de voet door toespraken van Wim Kok en Frits Bolkestein te kijken. Hij mocht voor het eerst stemmen in de jaren dat de aanslagen op de Twin Towers plaatsvonden en Pim Fortuyn en Theo van Gogh werden vermoord. ‘Dan word je er wel echt met je haren bijgetrokken. Je wordt gedwongen om een politiek standpunt in te nemen en te bepalen hoe je je tot de wereld verhoudt.’

Gek genoeg was de zelfverklaarde Linkse Man niet altijd zo links: ‘Ik zat op het gymnasium en de eerste keer dat ik mocht stemmen, op mijn achttiende, heb ik VVD gestemd. Je wist niet beter, toch? Ik dacht dat hoort erbij. Die partij komt op voor liberalisme, wat is daar mis mee? Dat was ook in een tijd dat de PvdA heel groot was en het hip was om je daar tegen af te zetten. Ik ben wel echt met de jaren linkser en linkser geworden. Je hoort wel eens zeggen dat wie jong is links stemt en als je ouder bent dat steeds rechtser wordt. Ik wil dat graag omdraaien.’

STAATSVIJAND NUMMER ÉÉN

Volgens Douwes is die verschuiving begonnen toen hij ging studeren, waarbij zijn blik werd verbreed. Wat ook zal hebben meegespeeld is zijn betrokkenheid bij de aardbevingsschade in Groningen en de afhandeling daarvan: ‘Ik heb voor RTV Noord gewerkt en daar ontzettend veel gemaakt over de situatie in Groningen. Dat was in de tijd dat staatsvijand nummer één, Henk Kamp, nog minister was. Dat was echt verschrikkelijk. Toen was er nog geen enkele regeling en de gaswinning was nog niet stopgezet. Het ging alleen nog om het feit dat het kabinet sorry zou moeten zeggen tegen de Groningers. Maar zelfs dat kregen we destijds niet voor elkaar. Vanuit je werk maak je je dan natuurlijk ontzettend boos omdat je niet kan begrijpen waarom dat zo gebeurt.’

Die betrokkenheid bij het onderwerp begint voor Douwes ook bij zijn ouderlijk huis: zijn vader en moeder hadden breuklijnen in hun woning en zijn vader was één van de mensen die vorig jaar lang in de rij moesten staan voor het compensatiegeld waar hij simpelweg recht op had. Douwes verbaast zich dan ook over de manier hoe de overheid met burgers omgaat: ‘Het is waar dat het nu wel veel beter loopt met de afhandeling van de schade dankzij Sandra Beckerman en enkele van haar collega’s, maar in de basis functioneert ons systeem niet. Het is vergeten dat de overheid er is voor de burgers. Wat doet een ambtenaar? Waarom werk je voor de belastingdienst? Wat is je functie? Mensen weten dat niet meer.’

Douwes: ‘Als je het niet meemaakt dan zie je het niet en dan stem je heel makkelijk weer VVD. Maar maak het mee, ga toeslagenouders interviewen en je ziet dat er een heel groot probleem is. Dat is alleen maar recht te trekken met een nieuwe visie en nieuw beleid, met een links beleid. De oplossing is dus niet om maar gewoon een zak geld te geven. De oplossing is dat je helemaal opnieuw begint te kijken naar voor wie de overheid er nou eigenlijk is en hoe we dan het systeem moeten aanpassen zodat het weer werkt voor mensen. Als je dat niet doet dan gebeurt het de volgende keer gewoon weer.’

NORMALE LEVENSHOUDING

In de wereld van Douwes is het eigenlijk maar raar dat niet iedereen op een linkse partij stemt: ‘Als je sociaaldemocraat bent, of socialistisch, dan kom je er toch al snel op uit dat mensen je als heel links gaan beschouwen. Terwijl ik denk: het zijn toch hele normale oplossingen voor mensen? Je wil toch de mensen vooruit helpen? Waarom zou je in godsnaam voor bedrijven of andere dingen kiezen? In die zin denk ik dat je door de tijdsgeest ook al snel als heel links wordt gezien, terwijl ik het gewoon zie als een hele normale levenshouding.’

Het is een houding die te verklaren is aan de hand van zijn familiegeschiedenis: ‘Ik ben de eerste die is gaan studeren in mijn hele familie. Mensen claimen graag dat ze uit een arbeidersgezin komen, bij mij is dat echt zo. De ouders van mijn vader zijn opgegroeid in de achterwijken van Groningen. Gezinnen met zeven kinderen, slechte hygiëne. Dus ergens zit dat toch wel in mij. Ik ben het zelf helemaal niet meer maar ik weet wel hoe het is en dat vind ik echt fijn. Ik merk het bijvoorbeeld als er iets gebeurt wat me niet zint, of wanneer ik het idee heb dat ik met mensen praat die helemaal geen benul hebben van hoe het is om iets voor je bestaanszekerheid te moeten doen. Bij mijn opa en oma was dat natuurlijk helemaal geen vanzelfsprekendheid want die hebben er gewoon echt voor moeten vechten.’

Douwes: ‘Ik denk dat heel veel mensen denken dat hun eigen inbreng de belangrijkste factor is geweest voor de plek waar ze nu zijn. Ik geloof daar helemaal niet in. Mijn ouders zijn heel belangrijk geweest want die hebben mij naar een goede school gestuurd, die hebben alles voor mij betaald en hebben hard gewerkt om dat mogelijk te maken. Als jij door de plek waar je bent geboren dat geluk niet hebt gehad dan kom je minder ver in het leven. Dan vind ik dat de overheid en de politiek er voor jou moet zijn om ervoor te zorgen dat in ieder geval die basis op orde is. Daar is de SP heel erg goed in.’

‘Het doet mij gewoon pijn dat een groep mensen minder aangesloten is bij het mooie rijke leven in Nederland’

HET MOOIE RIJKE LEVEN

Dit viel Douwes ook op toen hij Lilian Marijnissen in Groningen interviewde over haar boek: ‘De SP kan als geen andere partij toch mensen raken om daar naartoe te komen. Mensen waarvan anderen denken dat ze toch niet meer gaan stemmen. Het doet mij gewoon pijn dat die groep mensen minder aangesloten is bij het mooie rijke leven in Nederland. En dat die ook symbool staan voor die hele groep die ook niet naar zo’n avond komt of zelfs niet gaat stemmen.’

Deze constatering en het besef dat hij het zelf erg heeft getroffen, maakt dat Douwes zichzelf een opdracht heeft gegeven: ‘Ik heb een enorm geprivilegieerd leven. Vanuit de visie van Joris Luyendijk scoor ik zes van de zeven vinkjes. Ik heb een goed inkomen, een gigantisch netwerk, een mooi gezin en een huis in mijn bezit. Fantastisch. Als ík dan al ga zitten somberen... Kom op zeg! Aan mij is het dan toch de taak om dat kleine beetje wat ik kan doen ook te doen. Ik stuur politici en collega’s in de media dan appjes met de vraag of we rond een onderwerp niet een avond moeten organiseren. Of ik vraag of ze er wel aan denken om aandacht te geven aan een onderwerp, of dat ze nog een keer naar Groningen komen. Invloed uitoefenen voor de goede zaak, dat is mijn taak.’ <

Na de gruwelijke daden van Hamas zien we dat het Israëlische leger nu een bloedbad in Gaza aanricht. Dit geweld moet zo snel mogelijk stoppen. Er moet gewerkt worden aan een structurele oplossing van het conflict in Israël/Palestina. Erkenning van een onafhankelijke Palestijnse staat hoort daarbij, zegt SP-Kamerlid Jasper van Dijk.

Stop het geweld en erken een Palestijnse staat

Hoe kijk je terug op de afgelopen weken?

De walgelijke aanslagen en moordpartijen van Hamas op onschuldige burgers moeten keihard veroordeeld worden, ze kennen geen enkele rechtvaardiging. De gegijzelde Israëliërs moeten onmiddellijk worden vrijgelaten. We leven enorm mee met hen en hun families.

Inmiddels zien we al twee weken genadeloze bombardementen van het Israëlische leger op Gaza. Het leed van ook hier zoveel onschuldige burgers is hartverscheurend. De Nederlandse regering gaf als reactie op de terreur door Hamas direct 'onvoorwaardelijke steun' aan Israël. Die opstelling roept met de dag meer vragen op. Want de inzet van het Israëlische leger is lang niet altijd in lijn met het internationaal recht. Dat stelt bijvoorbeeld dat burgerslachtoffers zoveel mogelijk voorkomen moeten worden. Ook het collectief straffen van een bevolking is niet toegestaan. Twee zaken waar het Israëlische leger zich schuldig aan maakt.

Wat is nu de situatie in Gaza?

Meer dan twee miljoen mensen lopen daar nu groot gevaar om geraakt te worden door bombardementen. We zien dagelijks de beelden van kapotgeschoten woonwijken met veel doden, wanhopige mensen en bange kinderen. Door de blokkade van Gaza wordt slechts mondjesmaat hulp toegelaten. Primaire levensbehoeften als elektriciteit, water en medicijnen komen nauwelijks binnen en dit zorgt voor een humanitair drama.

Cruciaal is dat er nu een duurzaam staakt-het-vuren komt en dat er een eind komt aan het bloedvergieten. Dat de Palestijnen die niets met Hamas te maken hebben, de kans krijgen om in veiligheid te komen. Dat hulpgoederen worden toegelaten. De Nederlandse regering moet zich hier veel duidelijker en steviger voor inzetten.

Er worden nu op grote schaal oorlogsmisdaden gepleegd. Nederland heeft altijd de mond vol van de bestrijding daarvan, Den Haag is niet voor niets de stad van Vrede en Recht. De regering zou dus ook nu – zoals het altijd doet - moeten pleiten voor onafhankelijk onderzoek naar oorlogsmisdaden..

Hoe stoppen we deze gewelds-spiraal?

We moeten kijken naar een structurele oplossing. Wat ons betreft is dat nu de erkenning van een Palestijnse staat, die automatisch voortvloeit uit een tweestaten-oplossing. Hierbij moeten de grenzen van voor 1967 zoveel mogelijk worden gevolgd, in overeenstemming met internationaal recht. Een Palestijnse staat moet dan een plek krijgen in de Gazastrook, de Westoever en Oost-Jeruzalem. Nederland kan dit doen, aangezien onze Grondwet van ons vraagt om de internationale rechtsorde te bevorderen.

Hoewel dit gevoelsmatig mogelijk verder weg voelt dan ooit, is het waarschijnlijk de meest kansrijke route om vrede dichterbij te brengen en de voedingsbodem voor nog meer terreur te verkleinen. Want zowel de inwoners van Israël als de Palestijnen hebben recht op een veilige leefomgeving zonder geweld.

Hoe kunnen we dat realiseren?

Een van de hoofdoorzaken van de voortdurende crisis in het Midden-Oosten is de structurele onbalans tussen Israël en Palestina. Beide landen worden door een meerderheid van VN-lidstaten erkend, maar Israël bezet een groot deel van Palestina, maakt zich schuldig aan illegale nederzettingen en is heer en meester over de Palestijnse grenzen. Dat maakt dat het ene land de facto de baas is over het andere land en zorgt voor een structurele onbalans in de regio en een situatie van totale uitzichtloosheid van het Palestijnse volk. Wat helaas zorgt voor vruchtbare grond voor extremisme. Voorwaarde voor een eigen staat voor Palestina is wederzijdse erkenning van het bestaansrecht. Israël moet Palestina erkennen, Palestina moet Israël erkennen.

Israël moet worden opgeroepen de volgens de VN illegale bezetting van Palestina te stoppen. De Palestijnse overheid heeft dan de bevoegdheid en de mogelijkheid de rechtsorde te herstellen. Een onafhankelijk Palestina heeft recht op volledige erkenning van nationale soevereiniteit en territoriale integriteit. Om die integriteit binnenlands ook waar te maken, zal Palestina zo spoedig mogelijk vrije parlementsverkiezingen moeten houden. Wat ons betreft is dit de enige manier om toekomstig bloedvergieten te stoppen, daarom doen we dit voorstel ook in de Tweede Kamer.

SP-Kamerlid Sandra Beckerman heeft een initiatiefnota op tafel gelegd om campings en de aangrenzende natuur te beschermen tegen 'roofinvesteerders'. Campings, is dat het nieuwste strijdtoneel van de SP? Nee, deze strijd is al tientallen jaren gaande. 'Van wie is dit land eigenlijk?'

Red de camping

Bizarre huurverhogingen, eindeloze pesterijen, angst en verdriet, koppelverkoop, bedreiging en intimidatie. Zo opende de Tribune in augustus 1999 een artikel met de veelzeggende kop: De Campingoorlog. Heuse wildwest-taferelen speelden zich rondom zogenaamde langkampeerders af die hun geliefde plekje bedreigd zagen worden door eigenaren en hun 'hulptroepen' die daar veel liever luxe chalets zouden zien staan. Want die brachten veel meer op. Toenmalig SP-Kamerlid Remi Poppe kaartte het regelmatig aan. Maar het kabinet deed niks.

Inmiddels wordt het 'verroompottisering' genoemd– vrij naar de vakantieparkketen Roompot: grote spelers - vaak in handen van buitenlandse investeringsfondsen – kopen mooie campings op om ze te 'herstructureren' tot chaletparken waar een plekje voor de zittende kampeerders met vaste plaatsen onbetaalbaar zal zijn. Kortom: een kwarteeuw later is er eigenlijk niks veranderd en gaat de campingoorlog nog steeds gewoon door. Okay, halve krimi's zoals toen lijken zich er niet meer af te spelen op en rondom de campings. 'Het gaat nu subtieler', zegt Sandra Beckerman, 'maar dat betekent niet dat het minder erg is. Integendeel.'

KLASSENSTRIJD

In het lijvige verhalenboek, dat ze samen met haar initiatiefnota 'Red de camping' onlangs presenteerde, staan honderden verhalen van gedupeerden. Van mensen die hun plek waar ze tot rust konden komen afgepakt zagen worden – of die dat boven het hoofd hangt, van sommigen die daarbij tienduizenden, soms wel honderdduizend euro verloren, schrijnende verhalen over verdriet en machteloosheid. En woede. Beckerman: 'Het ergste vind ik de verhalen van mensen die twee keer gepakt zijn. Dus: hun geliefde campingplek weg én hun woning opgekocht door een belegger. Het idee dat dit in Nederland allemaal kán...tijdens de talloze gesprekken die ik met deze mensen voerde heb ik me vaak afgevraagd: Van wie is dit land eigenlijk?'

Ze wil maar zeggen: dit is een fundamenteel probleem dat wel wat meer behelst dan wat recreatie, vrije tijd en vakantie. 'Deze campings zijn gemeenschappen in het klein waar mensen voor elkaar zorgen en tot rust kunnen komen. En ik heb gemerkt: deze mensen zijn bereid om daarvoor te strijden. Ik noem het: klassenstrijd op de camping.'

In de initiatiefnota, die Beckerman samen met recreanten opstelde, staat een aantal concrete stappen die gezet moeten worden. Zoals: de opkoop door roofinvesteerders stoppen, recreanten met een vaste standplaats beschermen en de omgeving en natuur beschermen. Daartoe moet een hele reeks rechten en beschermingsmaatregelen wettelijk vastgelegd worden, aldus de nota. De initiatiefnota van de SP zal in de Tweede Kamer worden besproken. De SP roept, samen met recreanten en recreantenorganisaties, politieke partijen op om het voorstel te steunen, zodat recreanten niet hoeven te wijken voor de rijken.

Lees de initiatiefnota en het verhalenboek via sp.nl/reddecamping

‘Je moet niet mopperen, maar wat doen!’

Mieke Gusinu-Meijdam (70) is moeder van twee kinderen en oma van drie kleinkinderen, werkte onder andere in een wasserij, als kok en als administratief medewerkster, woont in Brummen en heeft twee katten en een hond. En meestal twee tot vier zwerfkittens om te socialiseren.

Je hebt een groot hart voor verwaarloosde huisdieren heb ik begrepen. Hoe uit zich dat?
‘Mijn man komt uit Sardinië, Italië, en ik heb daar vandaan jarenlang als vluchtbegeleidster zwerfhonden meegenomen voor een Duitse vereniging en gezorgd dat ze een goed thuis vonden. In totaal wel 400 tot 500 honden die zo een beter leven kregen. Ik doe dat nu niet meer: honden gaan nu met transportbusjes naar Duitsland. Maar ook in Nederland is de nood hoog, er zijn hier veel zwerfkatten en ik vang nu kittens op via de Stichting Zwerfkatten Nederland en zorg dat ook zij goed terechtkomen.’

Je zet je vast ook in voor je medemensen, anders was je niet bij de SP gekomen. Hoe ging dat?
‘Brummen ligt dicht bij Zutphen en daar maakte het Gelre ziekenhuis bekend dat het afdelingen ging sluiten, puur om financiële redenen. Iedereen in de regio baalt daar verschrikkelijk van en moppert, maar doet er niets tegen. Ik wilde wel wat doen met mijn boosheid en kwam bij de winkel SP’ers tegen die actiefolders voor behoud van het ziekenhuis uitdeelden. Ik raakte in gesprek en ging meedoen met de actie. Dat was een warm bad: ik had altijd al politieke interesse en kreeg bij de SP al snel het gevoel dat eindelijk het kwartje gevallen was, dat ik hier thuis hoor. We zijn nu in Brummen een afdeling in oprichting. Het zou mooi zijn als we in 2026 aan de raadsverkiezingen kunnen meedoen. Dat is hard nodig.’

1984 INTERNATIONALE ACTIE

Bij het partijpand aan de Vijverhofstraat in Rotterdam worden goederen ingeladen voor de stakende mijnwerkers in Engeland.

In de jaren tachtig was de kleine SP in staat om grote acties te organiseren, met de mensen in de buurt en op het werk. Dit lokale activisme bracht mensen samen in de strijd voor een fatsoenlijke woning, veilig werk, goede gezondheid of een gezond milieu. Maar socialisme was meer dan alleen lokaal actie voeren; de SP'ers wilden strijden voor fundamentele veranderingen. In 1984 startte de grootste actie die de SP ooit heeft gevoerd: een solidariteitsactie met de stakende mijnwerkers in Engeland. Met deze actie wist de partij het lokale activisme te verbinden met de internationale politiek: de strijd tegen Margaret Thatcher.

GEKOOKTE HAM

In 1984 kwamen alle afdelingen in de actiestand en gingen de leden overal langs de deuren. Ze haalden daarbij veel geld, voedsel en goederen op voor de stakende mijnwerkers in Engeland. Binnen een jaar konden meer dan 300.000 stuks voedsel naar de Engelse families worden gestuurd. Dit varieerde van vers rundvlees en gekookte ham tot aan maaltijdsoepen en spinazie à la crème, tot kaas en aardappelen. Meer dan 100.000 kilo kleding werd naar Engeland gestuurd en met Kerstmis kregen 5.000 kinderen een speciaal kerstcadeau. Ook werd geld ingezameld voor het transport en de bezorging.

Het is ongekend wat alle partijgenoten van toen voor elkaar hebben gekregen, onder leiding van Daan Monjé, destijds de algemeen secretaris en de grote organisator van de partij. Toch is het ook vreemd, dat een politieke partij voedsel en kleding en geld moet inzamelen voor mensen in Groot-Brittannië, dat toch bepaald geen ontwikkelingsland was. Opmerkelijk is ook dat de acties van de SP tegenwerking kregen van de Engelse regering, de partij moest zelfs advocaten meesturen om te voorkomen dat de goederen bij de grens in beslag zouden worden genomen. In Engeland was in die jaren dan ook iets bijzonders aan de hand.

ALLEEN MAAR INDIVIDUEN

'There's no such thing as society.' Dit was een uitspraak van Margaret Thatcher, die van 1979 tot 1990 premier van Engeland was. De samenleving, die bestaat helemaal niet, er zijn alleen maar individuen, aldus Thatcher. Met haar kwam in Engeland het neoliberalisme aan de macht, het geloof dat als mensen vooral aan zichzelf denken, dit het beste zou zijn voor ons allemaal. Een denken dat ook in ons land voet aan de grond had gekregen met het eerste kabinet van Ruud Lubbers in 1982. De SP onderkende dit gevaar en SP'ers waren dan ook bereid om hier iets tegen te doen, door de Britse mijnwerkers te steunen.

De neoliberalen rondom Thatcher zagen in de communistische landen in het oosten van Europa een groot gevaar. Toch waren zij bereid om goedkope kolen te halen uit Polen, dat destijds in het communistische Oostblok lag. Daardoor kon de regering de kolenmijnen in Engeland sluiten. Niet alleen financieel, maar ook politiek was dat voordelig, want mijnwerkers hadden zich verenigd in machtige vakbonden en die macht wilde Thatcher breken. In maart werd een mijnwerkersstaking uitgeroepen. De Britse regering liet daarop beslag leggen op de stakingskassen, zodat de stakers niet meer bij hun eigen gespaarde geld konden.

De SP besloot drie mijnen te 'adopteren' en ervoor te zorgen dat de families van de mijnwerkers het nodige voedsel en ook kleding konden krijgen. De actie werd breed uitgemeten in de eigen media, zoals de Tribune, maar kreeg ook aandacht in de nationale en zelfs de internationale pers. Meer dan 100.000 mensen in ons land, die door de SP'ers werden benaderd, waren bereid om mee te doen aan deze actie. Mede daardoor konden de mijnwerkers hun staking volhouden, tot maart 1985. Een jaar lang was er gestaakt en waren er ook successen behaald, maar Thatcher zou toch winnen: de mijnen zouden sluiten.

Kakhiel

Pleisters plakken helpt niet, posters plakken wel!

Een stem op de SP is de beste garantie op een socialer Nederland. Pleisters plakken helpt niet. SP stemmen wel! Terwijl grote bedrijven enorme winsten maken, betalen wij steeds meer voor boodschappen, energie en wonen. Door jarenlang pleisters plakken, zijn problemen niet opgelost. We zijn een van de rijkste landen ter wereld, dus goede zorg, een betaalbare woning en lagere kosten voor het dagelijks leven zijn mogelijk. Laten we daar nu samen voor kiezen.
Help je mee door onze campagneposter te verspreiden? Download de posters via sp.nl/pleisters

Lessen trekken

Wat moet er beter?

TRIBUNE

Verkiezingen Tweede Kamer
'Dit was gewoon een rotuitslag!'

Kinderopvang in Nederland
Overgeleverd aan een marktstelsel

Nieuwsblad van de SP • jaargang 59 • nr.12 • december 2023 • € 1,75

colofon

Tribune is een uitgave van de Socialistische Partij (SP) en verschijnt 11 maal per jaar

Redactie
Xander Topma (h), Rob Janssen, Bart Linssen, Tijmen Lucie, Peter Sas

Vormgeving
Maurits Gemmink, Nenad Mećava

Aan dit nummer werkten mee
Ronald van Raak, Karen Veldkamp, Peter Verschuren, Joshua Versijde

Foto omslag
Rob Engelaar ANP

Ga voor contact met de SP en de Tribune naar www.sp.nl/contact
Tenzij anders vermeld, is op de inhoud van deze publicatie de

Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel-GeenAfgeleideWerken 3.0 Nederland licentie van toepassing. http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl

inhoud

14

30

Linksvoor
Reinier van Delden en zijn scherpe pen voor solidariteit

Samen Sterk
Rianne en Rens: broer en zus in actie

12

Nelleke Bakker

‘Op moeders die hun kind naar de dagopvang brachten werd neergekeken’

Verkiezingen

‘Er is werk aan de winkel’

Drieluik kinderopvang

Deel I: De geschiedenis van kinderopvang in Nederland

4 **nieuwsfoto van de maand**

6 **actiefoto van de maand**

8 **nieuws Tweede Kamer**

9 **column**
Lilian Marijnissen

10 **kort nieuws**

31 **SP van toen tot nu**
1985 Linkse politiek in crisis

32 **Kakhiel**

nieuwsfoto van de maand

Mohammed Saber ANP

KERKHOF VOOR KINDEREN

In de Gazastrook zijn sinds het begin van de oorlog tussen Israël en Hamas 14.854 Gazanen overleden, onder wie 6.150 kinderen. Amnesty International spreekt over een ‘kerkhof voor kinderen’. Niet alleen sterven er veel kinderen, ook zijn er duizenden gewonden en raken kinderen getraumatiseerd door de verschrikkelijke oorlogsdaden.

De bombardementen vinden plaats op een paar uur vliegen van Nederland. Maar het geweld is dichterbij dan dat. De Nederlandse regering steunt Israël met reserveonderdelen voor militair materiaal. Dat men daarmee waarschijnlijk medeverantwoordelijk is voor oorlogsmisdaden neemt de regering voor lief.

12 NOVEMBER 2023
AMSTERDAM

DE STRAAT OP VOOR KLIMAAT-RECHTVAARDIGHEID

Maar liefst 85.000 mensen kwamen op 12 november bij elkaar in Amsterdam voor een mars voor klimaat en rechtvaardigheid. Niet eerder hadden zoveel mensen zich verzameld voor een dergelijke bijeenkomst in Nederland. Ook de SP liep met een flinke groep mee met een oproep voor klimaatrechtvaardigheid.

Grote vervuilers worden namelijk gepamperd terwijl huishoudens betalen. Daarom pleit de SP ervoor om nu werk te maken van een lagere energierekening, isoleren en collectieve zonnepanelen, het aanpakken van vervuilers en het nationaliseren van energie. Dat zoveel mensen bij elkaar zijn gekomen voor de klimaatmars van 12 november, biedt hoop dat met buitenparlementaire actie vooruitgang kan worden geboekt, ongeacht hoe het beleid van een nieuw kabinet er straks uit zal zien.

SP presenteert wet om minimumloon flink te verhogen

De SP presenteert een wet om het minimumloon flink te verhogen. Met de wet van de SP gaat het minimumloon direct omhoog naar 16 euro en stijgt het daarna door. De gekoppelde uitkeringen stijgen mee.

Te midden van 500 nieuwe SP-leden, die samen het getal 16 uitbeeldden, lanceerde SP-leider Lilian Marijnissen de nieuwe wet. Marijnissen: 'Het is duidelijk dat een hoger minimumloon keihard nodig is. Honderdduizenden mensen hebben een inkomen dat te laag is om van te kunnen leven. Tijdens deze verkiezingscampagne hadden partijen de mond vol van bestaanszekerheid. Dat is terecht, maar deze wet kan ervoor zorgen dat dit geen loze verkiezingsbeloftes zijn.'

Dit wetsvoorstel koppelt het minimumloon aan de hoogte, 60% van het mediane loon van voltijds werkenden. Dat betekent nu een verhoging van het minimumloon naar 16 euro per uur, en dat in de toekomst het minimumloon niet lager dan 60% van het mediane loon van voltijds werkenden kan zakken. Deze verhouding wordt ook aanbevolen door vakbond FNV.

Mensen die werken komen steeds vaker in de problemen omdat de kosten voor het dagelijks leven hoog zijn. 'Tegelijkertijd zien we dat recordwinsten door grote bedrijven worden gemaakt, vorig jaar was dat maar liefst 391 miljard euro. We moeten dit eerlijker verdelen. Bestaanszekerheid is geen natuurverschijnsel, we moeten ervoor zorgen dat iedereen een leefbaar inkomen heeft,' aldus Marijnissen. Als het minimumloon stijgt, dan stijgen de gekoppelde uitkeringen mee en worden lonen omhooggeduwd.

Deze wet zal de historische scheefgroei rechtzetten en ervoor zorgen dat miljoenen Nederlanders erop vooruitgaan. De 440.000 banen op het minimumloon gaan er direct op vooruit. Maar ook de groepen net boven het minimumloon kunnen een stijging van hun loon verwachten. In totaal zijn er meer dan 2,1 miljoen banen die minder dan 130% van het minimumloon verdienen en er dus op voor uit zouden gaan. Het helpt daarnaast natuurlijk ook de mensen die van uitkeringen afhankelijk zijn die gekoppeld zijn aan het minimumloon.

Samen sterk voor een socialer Nederland

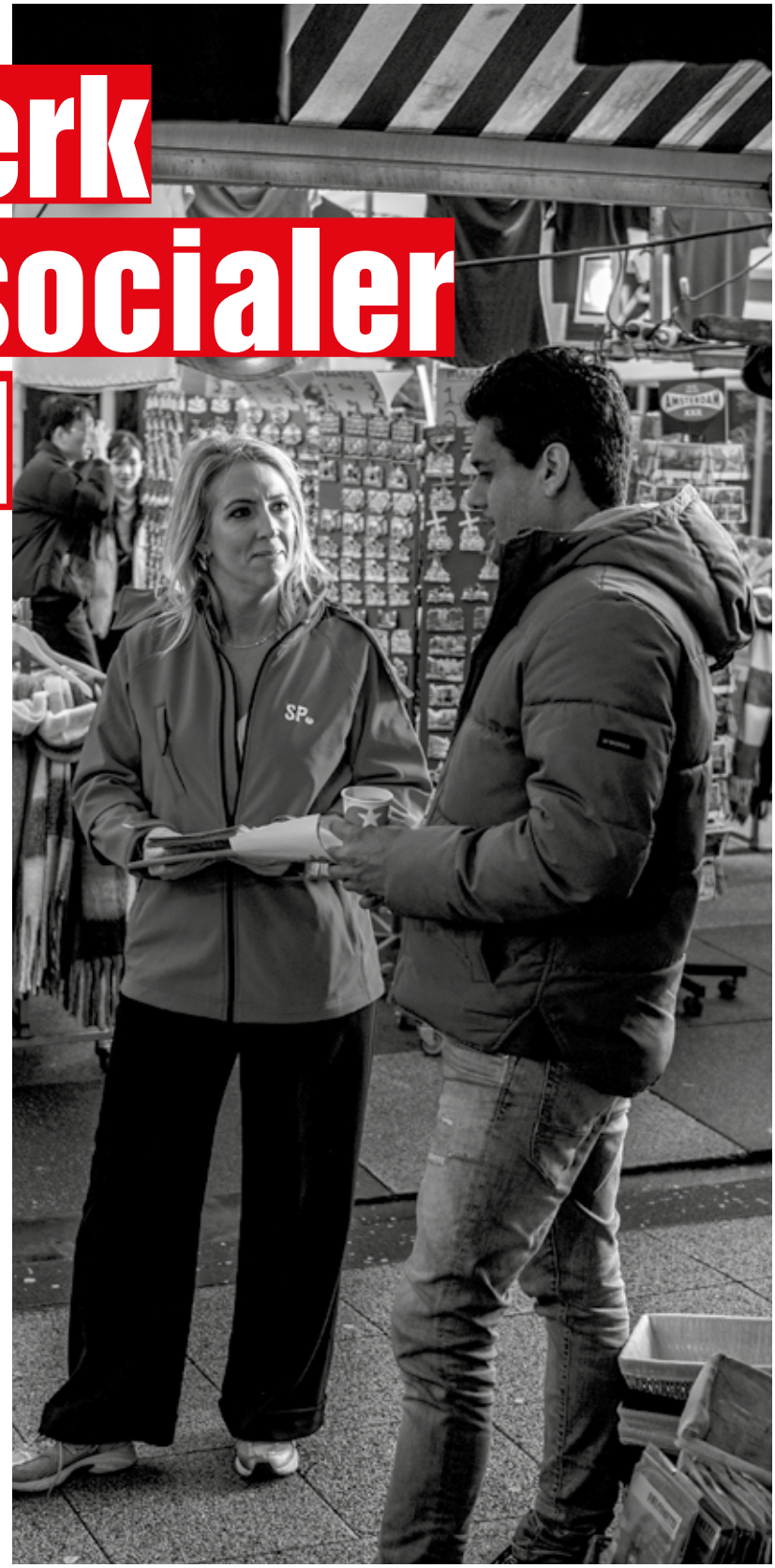

Wat een rotuitslag. Voor de SP en voor Nederland. Heel dankbaar ben ik al die mensen die op de SP hebben gestemd en natuurlijk de vele actieve SP-leden die door weer en wind campagne hebben gevoerd.

Als partij zullen we lessen moeten trekken uit deze uitslag. Een deel van de SP-stemmers lijkt te hebben gekozen voor PVV, NSC en GroenLinks/PvdA, allemaal partijen die in de race waren om de grootste partij te worden en de SP was dat niet. Dat moet anders. Daarom zullen we de komende periode onderzoek doen naar deze uitslag zodat we hier samen lessen uit kunnen trekken voor de toekomst.

Veel mensen maken zich ook zorgen om Nederland met deze uitslag. Dat begrijp ik. Want er zijn nog veel vragen over deze uitslag, maar één ding is duidelijk: Nederland zal er niet socialer op worden.

Decennia van neoliberalisme heeft de samenhang in onze samenleving gesloopt. Mensen zien een politiek die geen probleem meer oplost en juist veel wat van waarde is, zoals onze publieke sector, cultuur en solidariteit heeft verwaarloosd.

Het antwoord daarop is natuurlijk nooit uitsluiten en verder verdelen. Daar zullen wij ons tegen blijven verzetten. Meer dan ooit zal een sterke SP nodig zijn om de solidariteit tussen mensen te organiseren. We gaan door met onze strijd voor rechtvaardigheid en bouwen tegelijkertijd samen met mensen aan alternatieven, zoals een zorgbuurthuis waarin mensen oud kunnen worden in de eigen buurt en medewerkers kunnen werken zonder bureaucratie en een provinciaal energiebedrijf zodat we zeggenschap krijgen over onze energie en de winsten in kunnen zetten voor een lagere energierekening.

Laat je woede hand in hand gaan met het goede dat je doet. Dat is wat ons te doen staat.

Lilian Marijnissen
fractievoorzitter SP

Meppeler kliklijn opgeschort

‘Denkt u dat iemand uit uw omgeving onterecht een bijstandsuitkering krijgt? U kunt dat bij ons melden.’ Dit liet het Meppeler bestuur opschrijven in de lokale krant. Met een kliklijn wilde de gemeente inwoners opsporen die in hun ogen grote fraude pleegden. Dit terwijl we weten dat het in dergelijke gevallen vrijwel altijd om menselijke fouten gaat en het geen pogingen zijn om de gemeente op te lichten.

Genoeg reden voor de Meppeler SP-fractie om de betrokken wethouder hier eens stevig over te ondervragen en te vertellen dat op deze manier alleen maar onderling wantrouwen in de samenleving wordt aangewakkerd. Met succes want de inzet van de SP heeft ervoor gezorgd dat de kliklijn nu voorgoed is verdwenen.

Scheetkussens en hoepels

Den Haag FM organiseert elk jaar de actie Sint voor ieder1. Zo zorgen ze ervoor dat er cadeautjes bij kinderen terechtkomen die anders met Sinterklaas geen cadeau krijgen. Het doel: 50.000 cadeaus. De Haagsche SP trommelde leden en sympathisanten op en bracht, net als ieder jaar, volle zakken met cadeaus naar de radiozender toe.

‘Triest dat het nodig is, maar zolang het nodig is is het goed dat het er is’, zegt SP-fractievoorzitter Lesley Arp. Zij nam, samen met collega Janet Ramesar, een stokpaard, hoepels en scheetkussens mee. Namens de SP zijn er 113 cadeaus gedoneerd.

Overal een zorgbuurthuis

Vriend en vijand loofden tijdens de campagne het SP-initiatief van het zorgbuurthuis. In Oss is het al een groot succes en dat smaakt naar meer. Dat dacht ook het Limburgse SP-statenlid Jorge Wolters Gregório. Met een motie zorgde hij ervoor dat een provinciaal fonds nu ook ruimte heeft voor Limburgse zorgbuurthuizen.

Wolters Gregório: ‘Het zorgbuurthuis is een initiatief dat navolging verdient want de behoefte aan dergelijke kleinschalige zorgvoorzieningen voor ouderen in de eigen buurt is groot. Vandaar dat het realiseren van zorgbuurthuizen in Limburg ook in het coalitieakkoord is opgenomen. Ik ben blij dat dit initiatief van de SP zowel landelijk als in onze provincie wordt omarmd en hoop dat met deze motie snel de eerste zorgbuurthuizen in Limburg gerealiseerd kunnen worden.’

SP helpt de Rabobank en gemeente aan helder zicht

Overheden en bedrijven hebben het zicht op de samenleving helemaal verloren, zo stelt de SP in Tilburg. Daarom hebben de lokale SP’ers het standskantoor en de lokale Rabobank een handje geholpen door hun ramen te lappen. Met het benodigde materieel in de hand zorgden ze er op een regenachtige dag voor dat de medewerkers van de panden weer helder zicht kregen op de samenleving daarbuiten.

Hoognodig, volgens de Tilburgse SP: ‘Er spelen grote problemen in de samenleving. Armoede, woningnood, aftakeling van onze sociale voorzieningen, klimaatverandering, noem het maar op. Ondanks deze grote problemen blijft echte verandering uit, terwijl de problemen alleen maar groter worden.’

Veer uit de markt, nu zo snel mogelijk weer in de vaart

Eerder schreef de Tribune al over de politieke soap rond de veerverbinding Maassluis-Rozenburg. De provinciale fractie in Zuid-Holland voert al een lange strijd voor de veerpont en heeft nu een belangrijke slag gewonnen.

De autoveerpont 'Blankenburg' is aangekocht door het Provinciebestuur. Dat werd mogelijk doordat Provinciale Staten, op initiatief van de SGP en SP, geld beschikbaar hadden gesteld voor dit doel. De noodzakelijke reparaties kunnen nu worden uitgevoerd, waarna de veerverbinding Maassluis-Rozenburg weer in dienst kan komen.

SP-fractievoorzitter Lies van Aelst: 'Eindelijk lijkt er echt voortgang te worden geboekt in dit langslepende dossier. De veerverbinding voor auto's kan letterlijk van levensbelang zijn voor de Rozenburgers.'

Wat de SP betreft wordt niet alleen het schip terug in overheidshanden genomen maar halen ze ook de uitvoering van de veerdienst uit de markt. Van Aelst: 'Publieke diensten horen in publieke handen. De marktwerking heeft het veer niet beter gemaakt en heeft voor inwoners en medewerkers voor heel veel onzekerheid gezorgd.'

Schone lucht voor Hilversum

Driekwart van de kinderen in Nederland zit in een klaslokaal met een ongezond binnenklimaat, ook in Hilversum. De SP heeft daarom tijdens de begrotingsbehandeling van de gemeenteraad een voorstel ingediend om daar een einde aan te maken. Dit voorstel is aangenomen.

SP-fractievoorzitter Paul Vonk: 'Hilversum heeft prachtige oude schoolgebouwen, maar de luchtkwaliteit is vaak slecht. Het voorstel van de SP moet er toe leiden dat al onze kinderen straks les krijgen in frisse scholen. Als leerkracht van een basisschool in Hilversum én als raadslid voor de SP weet ik hoe belangrijk dat is.'

Het Hilversumse college moet door het voorstel aan de slag om in kaart te brengen wat er voor nodig is om de gebouwen gezond te maken voor de leerlingen en docenten.

Mysterieuze tent zorgt voor vragen

Op een braakliggend stuk grond in Almere stond een eenzame tent. Handhavers van de gemeente namen een kijkje maar vonden geen aanwijzingen waarmee de eigenaar kon worden bepaald. Van wie was de tent en waarom stond die daar?

Lange tijd was het voor iedereen een raadsel. Totdat bij het terrein borden met teksten als 'Stop woningnood!' werden opgehangen. Het bleek een actie te zijn van de lokale SP.

De Almeerse afdeling wilde daarmee aandacht vragen voor het feit dat er nog steeds niet gebouwd wordt op het braakliggende stuk grond en dat er ook nog steeds geen fietspad is waar omwonenden overheen kunnen. SP-raadslid Eibert Draisma: 'De projectontwikkelaar, Van der Valk, wacht gewoon op betere tijden om te bouwen. Maar ondertussen moeten woningzoekenden wachten op een huis.' De tent staat dan ook symbool voor het woningprobleem. 'We zien in de stadsparken van Almere steeds vaker tentjes opduiken waar daklozen in wonen', zegt de SP'er.

‘Het zijn de waarden waarmee je opgroeit’

Rianne en Rens Schnater komen net terug van campagne voor de Tweede Kamerverkiezingen in het centrum van Schiedam. Het is vrijdag half zes en Rens heeft iets te eten meegebracht. We zitten met SP'ers aan een tafel vol friet en Turkse pizza. Tekenend voor hoe politiek verweven is met het leven van deze twee jonge SP'ers. Rianne is actief voor SP Schiedam, Rens in Rotterdam en ze zijn broer en zus.

Rens is 21 en zit in het eerste jaar van de Pabo. Rianne is 23 en werkt in een verslavingskliniek in Rotterdam. Dat ze beiden SP'er zijn geworden komt door hun vader. Hij sprak thuis over het socialisme. Rianne legt uit: 'Het is niet dat het constant benoemd werd, maar het zijn wel de waarden waarmee je opgroeit.' Rens is de eerste die lid wordt van de SP. Rianne volgt een half jaartje later. Rens: 'Ik praat vaak met m'n zus over politiek. Zo heb ik haar ook bij de SP kunnen krijgen.'

Ook op verjaardagsfeestjes gaat het er wel over. In de familie staan niet alle neuzen dezelfde kant op als het over politiek gaat. Dat levert interessante discussies op. Rens: 'Het is niet dat het dan vervelend wordt. Wij zijn niet van die drammers zeg maar. Het is nog steeds gezellig in de familie.'

Rens werd actief nadat hij door de voorzitter van SP Rotterdam, Emin Başoğlu, werd gebeld. Rianne deed de politieke basisscholing. Dat vond ze interessant en zo is ze 'er in gerold'. 'Samen lid zijn heeft een voordeel. Je hoeft niet alleen naar bijeenkomsten en er is altijd iemand die je kent', zegt Rens.

Naast voor hun afdelingen zijn ze beiden actief voor SP Jongeren Rotterdam. 'We hebben regelmatig een heidag of een filmavond', vertelt Rianne. 'Soms is het gewoon een beetje drinken met elkaar en veel praten. De laatste keer hadden we eigenlijk niet zoveel gepland, maar het werd gewoon een leuke borrel met discussies. Het gaat dan automatisch over politiek want dat bindt ons natuurlijk.'

Verdere ambities in de politiek hebben ze niet persé. Rianne ziet zichzelf in de verre toekomst wel als raadslid in Schiedam. 'Dat zou mooi zijn want dat betekent dat het goed gaat met de afdeling.' Rens vindt wat hij nu doet voor de SP prima. 'Het gaat mij er om dat ik me inzet voor de medemens.'

Hun basis is het Marxisme. Rianne zegt: 'Je kunt alle argumenten die we hebben daarop terug redeneren.' Marx gaat niet over socialisme, maar over de systeemkritiek op het kapitalisme. Dat is basiskennis die je als socialist moet hebben.' Rens vult aan: 'Als je geen ideologie meer hebt, dan verlies je als partij.'

'Nu wij met politiek bezig zijn worden onze ouders er ook meer bij betrokken.' Rianne: 'Onze vader is trouwens pas SP'er geworden toen wij dat al waren. Hij stemde z'n hele leven al SP maar door ons is hij enthousiast én lid geworden.'

De dreun van 22 november

Hoe nu verder?

De uitslag van de verkiezingen is niet goed. Terwijl veel mensen genoeg hebben van de gevestigde orde, verloor de SP stemmen aan PVV, NSC en GroenLinks/PvdA. Hoe kan het dat zij niet bij ons uitkwamen en hoe veranderen we dat? Nu is het tijd voor zelfkritiek en moeten we lessen trekken om het goede te versterken en het slechte te keren.

Ongeloof. Dat woord omschrijft wellicht de emotie treffendst; de emotie bij de SP-uitslagenavond in De Moed op 22 november om 21.00 uur. Het moment van die eerste exit-poll: de PVV krijgt 35 zetels. Veel aanwezigen staan met open mond naar het tv-scherm te staren. Anderen brengen een bijna fluisterend 'zóóóó' uit. Het verlies bij VVD, D66 en CDA krijgt menigeen amper mee. Hetzelfde geldt voor de uitslagen van GroenLinks/PvdA en NSC. 35 zetels voor Wilders...het zouden er een dag later zelfs 37 worden. Maar veel tijd voor ongeloof is er niet. Want dan is de SP aan de beurt. Vijf. Van negen naar vijf zetels. Een enorme dreun.

BALEN

Als Lilian Marijnissen niet veel later het podium betreedt, is de ontvangst niettemin warm en hartelijk. Ze opent met een felicitatie aan de partijen die wel hebben gewonnen. Maar, ofschoon ze geen aangeslagen of chagrijnige indruk maakt, natuurlijk baalt ook zij. 'Dit valt ontzettend tegen en het is absoluut niet waar we op hadden gehoopt.' Voor een analyse vindt ze het op deze avond nog te vroeg; die moet gaan plaatsvinden in alle geledingen van de partij, met alle leden en door mensen te vragen waarom zij niet voor de SP hebben gekozen.

Leden die ze prijst voor hun inzet tijdens de voorbije campagne: 'Al die actieve leden, vrijwilligers zich die de laatste maanden huis-aan-huis, straat na straat en dorp na dorp hebben ingezet voor onze idealen; ik ben enorm trots op jullie.' Om af te sluiten met datgene wat iedereen voelt: 'Deze verkiezingsuitslag gaat Nederland niet socialer maken. Onze strijd zetten we voort, samen met huurders, ouders die werden getroffen door het toeslagenschandaal, gedupeerden van de Groningse gaswinning en al die anderen. Hoeveel zetels we in de Kamer ook hebben, onze strijd zullen we blijven voeren.'

Na de diverse media nog eens extra te woord gestaan te hebben, maakt Lilian Marijnissen zich niet uit de voeten om omringd door beveiligers richting Den Haag, naar huis of elders te vertrekken. Ze blijft in De Moed, waar SP-jongeren haar een hart onder de riem willen steken – én andersom. Opvallend veel jongeren vanavond in De Moed trouwens. Duidelijk meer dan op eerdere verkiezingsavonden. Wat niet wil zeggen dat

>

de door de wol geverfde divisie het laat afweten vanavond. We zien bijvoorbeeld de SP-senatoren Tiny Kox en Rik Janssen, ex-Kamerlid Henk van Gerven en ook Rotterdams voorman Theo Coşkun. Verjonging is goed, wijze lessen evenzeer.

GESPREKKEN IN DE PARTIJ

De dagen na de verkiezingen vinden er op verschillende plekken in de partij gesprekken plaats: medewerkers van de partij en de fractie komen bij elkaar, het dagelijks bestuur en het partijbestuur bespreken de resultaten maar natuurlijk gaat het uiteindelijk toch vooral om de partijraad. In deze vergadering, de zaterdag na de verkiezingen, komen de voorzitters van alle afdelingen en het bestuur bij elkaar om een eerste reactie met elkaar te delen. De verkiezingsuitslag is dan immers nog geen drie dagen geleden. Veel afdelingen hebben op dat moment al met wat leden besproken hoe zij terugkijken op de campagne en op de uitslag. Een enkele afdeling is zelfs al langs de deuren gegaan om reacties van kiezers op te halen, iets wat wordt gevraagd aan alle afdelingen om de komende tijd te doen.

De partijraad is gezond kritisch en stevige analyses worden niet geschuwd. Over de campagne, het leiderschap en natuurlijk de eigen prestaties. Er zijn geen heilige huisjes. Dit is de plek om eerlijk naar elkaar te zijn. Dat hoort bij een volwassen partij die bij de volgende verkiezingen wel weer hoopt te winnen. Ook wordt er waardering uitgesproken. Met name de manier waarop Lilian Marijnissen zichtbaar was in debatten en media-optredens werd geprezen.

2021

621.365 stemmen

6,0%

2023

325.893 stemmen

3,2%

GOED ZIEK

Ook Marijnissen zelf reageert tijdens de bijeenkomst op de uitslag. ‘Wat een klote uitslag. Ik kan het niet anders zeggen. Ben er een paar dagen goed ziek van geweest -en nog- en ik heb veel SP’ers gesproken waarvoor hetzelfde geldt. En dat is heel begrijpelijk. Want de teleurstelling is groot. Ik denk bij ons allemaal. Deze gevoelens van teleurstelling en verdriet mogen er zijn en daarom is het goed dat we vandaag zo snel -direct drie dagen na de verkiezingen- al bij elkaar zijn.’

Met zorgen kijkt Marijnissen naar de enorme winst van de PVV: ‘Het is vreselijk om te horen dat kinderen -die nota bene hier geboren zijn- zich zorgen maken over hun toekomst en of ze hier nog wel welkom zijn. Dat mogen en zullen wij nooit accepteren. In Nederland mag je -zo lang je je aan de wet houdt- geloven wat je wilt, houden van wie je wilt en zijn wie je wilt! Daar zullen we nooit één millimeter op toegeven. In je eigen omgeving zijn er vast ook mensen die zich angstig voelen door deze uitslag. Zoek elkaar op en maak elkaar duidelijk dat we elkaar niet loslaten.’

In een eerste analyse zegt Marijnissen zelf niet verrast te zijn door de winst van de PVV: ‘Maar dan die andere politieke partijen en media die zo ‘verrast’ zijn door het grote aantal

stemmen voor de PVV. Het onderstreept hun wereldvreemdheid. Wij zijn veel op straat en zijn hier dus niet door verrast. Deze uitslag komt hard aan -en wij zullen dit keihard moeten bevechten-, maar voor ons niet onverwacht. Want de gevestigde orde in Nederland toont zich al decennia doof voor de noden van mensen.'

PLATTE TEKSTEN VAN WILDERS

'Maar waar gaat het dan mis? Deze mensen maken geen klasse-analyse. En daarom zijn ze vatbaar voor de platte teksten van Wilders. Even voor de helderheid: dat reken ik natuurlijk deze mensen niet aan, maar daar zit voor ons wel de opdracht. Ik hoop dat het ons lukt de komende tijd om hier met elkaar een goede discussie over te voeren. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat deze zoveel mensen die gestemd hebben voor sociaal economische verandering maar natuurlijk teleurgesteld gaan worden met deze uitkomst, volgende keer wel hun vertrouwen aan ons geven en op de SP stemmen?'

Marijnissen: 'In een tijd waarin de Partij van de Arbeid feitelijk niet meer bestaat is er echt nog maar één partij voor de werkende klasse. Een partij die wel de klassenstrijd voert, een partij die niet voor de mensen maar met de mensen strijdt en een partij die daadwerkelijk de stem van de werkende klasse kan zijn. Een partij die volop bondgenoten heeft. In de vakbeweging voor de strijd voor een hoger minimumloon, in de milieubeweging voor de strijd voor een schone leefomgeving en eerlijke klimaatmaatregelen en met huurders, zorgverleners, Groningers getroffen door de gaswinning, getroffen ouders in het toeslagenschandaal en natuurlijk iedereen die zich in wil zetten voor menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. Dat is maar één partij en dat is de SP. Dat kan maar één partij en dat zijn wij.'

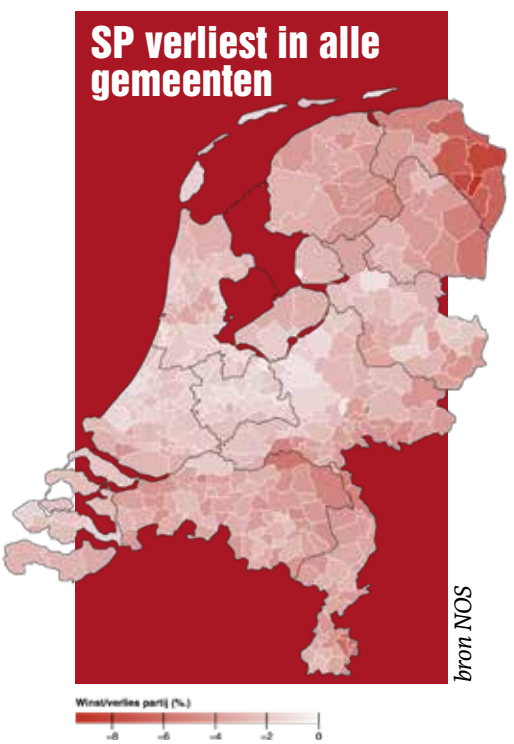

bron NOS

'Laten we er samen voor zorgen dat wij de partij zijn die de hoofden en harten van mensen kan raken. Die voorop gaat in de strijd voor een samenleving waarin niemand wordt uitgesloten op grond van afkomst, geloof of overtuiging. Die de solidariteit tussen mensen organiseert in plaats van tegenstelling aanwakkert. En die zowel binnen als zeker ook buiten het parlement een instrument in handen van mensen is', zo besluit ze haar speech. >

Alle cijfers op een rijtje

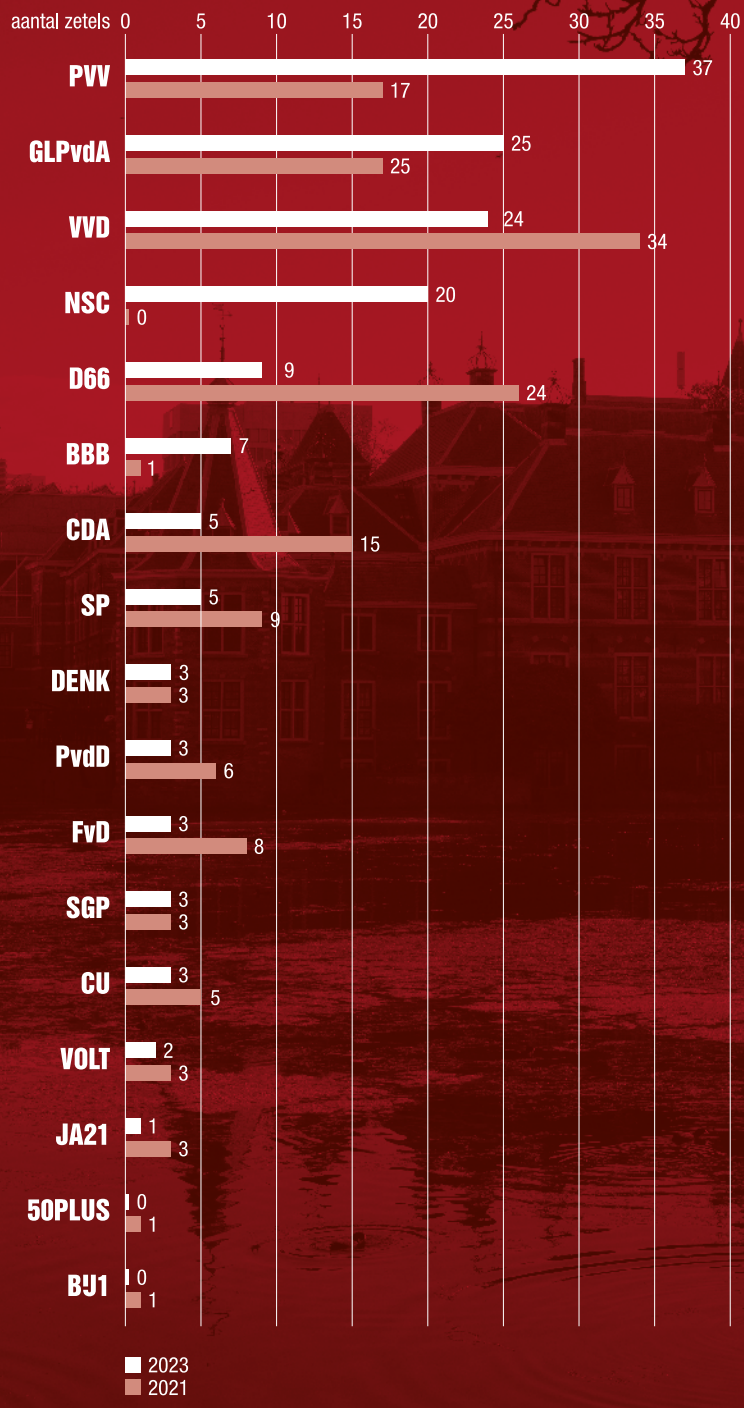

PVV	2.442.318 stemmen	23,6%
GLPvdA	1.620.792 stemmen	15,7%
VVD	1.574.504 stemmen	15,2%
NSC	1.329.698 stemmen	12,9%
D66	647.297 stemmen	6,3%
BBB	481.576 stemmen	4,7%
CDA	343.529 stemmen	3,3%
SP	325.893 stemmen	3,2%
DENK	247.406 stemmen	2,4%
PvdD	231.754 stemmen	2,2%
FvD	230.058 stemmen	2,2%
SGP	216.895 stemmen	2,1%
CU	211.476 stemmen	2,0%
VOLT	174.590 stemmen	1,7%
JA21	70.621 stemmen	0,7%
50PLUS	50.857 stemmen	0,5%
BIJ1	43.887 stemmen	0,4%

REGEN EN KOU

Speciale aandacht ging in verschillende gesprekken uit naar hoe de campagne is verlopen. Jimmy Dijk, campagneleider: 'We hebben weer niet gewonnen, dus er is alle reden om teleurgesteld te zijn. Maar niét over de manier waarop partijgenoten tijdens deze campagne de straat op zijn gegaan en zich hebben laten zien en horen. Veelal in de regen en in de kou, altijd met een lach en tot op het bot gemotiveerd om succes te halen. Jong en oud, samen. En dat alles naast het werk, naast kinderen, noem maar op. Dat is in mijn ogen echt iets om trots op te zijn.'

Ook partijvoorzitter Jannie Visscher kijkt 'heel positief' terug op de campagne. 'Ditmaal waren onze lokale afdelingen actiever en creatiever dan ooit, wat heeft geleid tot veel nieuwe leden én meer actieve leden. Maar waar ook ik uiteraard niet blij van word is de uitslag met de PVV als grootste partij. Dat gegeven – hoe hard het ook is - laat ons extra beseffen dat we niet stil kunnen gaan zitten. Daarbij zijn we als SP gelukkig niet afhankelijk van het aantal Kamerzetels; wij zijn veel meer dan die zetels in het Haagse parlement alleen. Wij drijven op en opereren via onze afdelingen.' Waarin ze dus het nodige vertrouwen heeft. Wat niet wegneemt dat 22 november noopt tot reflectie én zelfreflectie bij de partij. 'We moeten goed onderzoeken wat er mis is gegaan. Absoluut. En zoeken naar een manier waardoor we de mensen wél bereiken en ze ons niet alleen sympathiek vinden maar ook op ons stemmen. Maar zoals gezegd: tegelijkertijd juist nu niet stil gaan zitten, maar doen wat we altijd doen: erop uit en naar de mensen toe. Er is werk aan de winkel.'

GOED ONDERZOEK

De conclusie van de partijraad is dat er de komende maanden goed onderzoek moet worden gedaan. Want iedereen voelt en weet: zo doorgaan kan niet. Het wetenschappelijk bureau van de SP krijgt de opdracht om cijfers te analyseren, er wordt gekeken naar hoe gelijke partijen over de grens het doen en er wordt om reflectie gevraagd bij maatschappelijke bondgenoten. Ook komt er een ledenenquête en worden natuurlijk mensen in de wijken gevraagd waarom ze hebben gestemd zoals ze dat hebben gedaan. Dit alles om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen waarmee het tij ten goede kan worden gekeerd.

Wat sterkt in de gedachte dat er weer betere politieke tijden aan kunnen komen, is dat in november honderden nieuwe mensen zich hebben aangesloten bij onze partij. SP'ers die juist nu mee komen doen om samen te werken aan onze kernwaarden voor een socialer Nederland: menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit.

Kinderopvang - deel 1
In een driedelige serie onderzoekt Bart Linssen van het wetenschappelijk bureau van de SP hoe de kinderopvang in Nederland ontstaan is, welke problemen er spelen en welke mogelijke oplossingen ervoor zijn.
In dit eerste deel duikt hij in de geschiedenis van de Nederlandse kinderopvang, en vergelijkt hij de ontwikkeling in ons land met die in Zweden, dat vaak als voorbeeldland wordt genoemd. Deel twee en drie verschijnen de komende maanden in de Tribune.

‘WIJ ZIJN GEEN KANGOEROES, WIJ WILLEN CRÈCHES’

Er zijn weinig Europese landen die op het gebied van kinderopvang zo van elkaar verschillen als Nederland en Zweden. Hoe is dat zo gekomen en wat zijn de gevolgen? Wat betekent dat voor de arbeidsmarkt en voor de rol die kinderopvang speelt bij de ontwikkeling van jonge kinderen?

Op de terugweg van een vakantie in de bossen van Zweden, slaap ik met mijn gezin een nachtje in een Deens motel. Er valt gelukkig geen regen meer. Een hele verbetering na alle ellende van storm ‘Hans’, die voor het slechtste weer in Scandinavië in de afgelopen 25 jaar heeft gezorgd. Terwijl ik bij het ontbijt mijn kind van anderhalf wat fruit en brood geef, raak ik aan de praat met een Nederlands gezin dat juist naar Zweden gaat. Niet op vakantie, maar terug naar hun huis op het eiland Gotland, waar ze alweer vijf jaar wonen.

Ik ben dan al een tijdje bezig met mijn onderzoek naar kinderopvang in Nederland, en weet dat Zweden vaak wordt genoemd als voorbeeldland. Dat is ook de ervaring van deze collega-opvoeders, hoor ik die morgen. Door de goede kinderopvang was het gebrek aan grootouders in de buurt geen probleem. Daarbij hadden ze nog ouderschapsverlof tegoed, waardoor ze regelmatig vrij konden nemen om bijvoorbeeld met de kinderen naar het strand te gaan. Enigszins jaloers hoor ik hun verhalen aan. Dat klinkt toch een stuk beter dan in Nederland.

HOE HET OOK KAN

Als ik er meer over ga lezen, leer ik al snel dat Zweden haar reputatie meer dan waarmaakt. Ouders krijgen er 480 dagen betaald verlof (80 procent van hun inkomen), verdeeld over beide opvoeders. Kinderen in Zweden gaan dan ook pas vanaf hun eerste verjaardag naar de kinderopvang. Daarnaast is de kinderopvang in Zweden zeer betaalbaar en van hoogwaardige kwaliteit. Wellicht dat daarom meer ouders in Zweden kunnen werken.

De verschillen met Nederland zijn groot. Nog niet zo lang geleden moesten vaders zich hier een paar dagen na de bevalling alweer melden op hun werk. Voor vaders die het zich niet kunnen veroorloven om een paar weken dertig procent minder loon te ontvangen, geldt dat nog steeds. Moeders krijgen in Nederland slechts tot drie >

Hoe kan het dat de kinderopvang in Nederland zo achterloopt?

maanden na de geboorte van hun kind betaald verlof. Vaak gaat het kind dan al naar de opvang. Dit is erg jong, vinden ook veel pedagogen. Daarnaast is het erg arbeidsintensief: bij de kinderopvang is er voor elke drie jonge baby's minstens één medewerker nodig.

HOGE KOSTEN

Waar opvang in Zweden voor alle kinderen is bedoeld, zijn in Nederland alleen kinderen van werkende ouders welkom op de crèche. Maar door de hoge kosten van de opvang, loont het vaak niet om meer uren te gaan werken. Ook is er in Nederland veel meer twijfel over de kwaliteit van de opvang. Veel moeders die het kunnen betalen, besluiten dan ook om een tijdje helemaal niet of minder te gaan werken. Een grote groep vindt kinderopvang überhaupt onverantwoord en wordt permanent huismoeder. Huisvaders zijn zeldzaam.

Hoe kan het dat de kinderopvang in Nederland zo achterloopt? Wanneer ik er meer over ga lezen, wordt het me niet direct duidelijk. De nieuwste wetenschappelijke publicaties richten zich vooral op de kwaliteit van de opvang, pedagogische methodes en demografische ontwikkelingen. Ze noemen wel een boek dat in 1981 werd uitgegeven door de Socialistische Uitgeverij Nijmegen, en dat werd geschreven door Lily E. van Rijswijk – Clerkx (zie kader). 'Moeders, kinderen en kinderopvang' heet het boek dat mij hopelijk in de goede richting duwt, op zoek naar een antwoord.

INDUSTRIALISATIE EN OORLOG

"Toen ik aan dit onderzoek begon, bestond er geen historische of sociologische literatuur over kinderopvang in Nederland", schrijft van Rijswijk – Clerkx in de introductie. Haar werk begint bij de eerste georganiseerde kinderopvang van Nederland; echt iets anders dus dan opvang door familie of vrienden. Dit waren de zogenaamde 'matressenschooltjes' (oftewel moederschooltjes) uit de 17de en 18de eeuw. Op deze schooltjes werden kinderen soms al vanaf hun tweede verjaardag 'bewaard'. Ze waren opgericht door getrouwde burgervrouwen die uit liefdadigheid iets voor de armen wilden doen. Waar de opgevangen kinderen precies vandaan kwamen, wordt niet helemaal duidelijk in het boek. Vermoedelijk ging het om wezen en kinderen uit grote arme gezinnen, waarvoor geen andere opvang geregeld kon worden.

De Nederlandse kinderopvang ontwikkelde zich later dan in de ons omringende landen. Waar onze buurlanden vanaf eind achttiende eeuw in rap tempo industrialiseerden, gebeurde dat in Nederland niet. Over de grens leidden de economische vooruitgang, verstedelijking en fabrieksarbeid tot meer vraag naar opvang voor de kinderen van arbeiders. Zo verschenen de eerste bedrijfscrèches in Engeland rond 1816, en ontstonden er in Duitsland en Frankrijk rond dezelfde tijd 'bewaarinrichtingen voor de allerjongste kinderen van armoedige moeders die uit huis waren om te werken'. In Nederland werden maar enkele van dergelijke bewaarscholen opge-

Het boek Moeders, kinderen en kinderopvang

Het boek van Lily van Rijkswijk – Clerkx is duidelijk niet geschreven voor het grote publiek. Daarvoor is de opzet te academisch en het geheel te gedetailleerd. Tegelijkertijd staat het vol passages die je een goed idee geven van de tijdsgeest van de periodes die ze behandelt. Daarin komt ook haar marxistische inslag duidelijk naar voren, met veel aandacht voor klassenverschillen en de hypocrisie van het bedrijfsleven. Twee passages zijn tekenend voor het boek:

'Zo schreef W.M. Nijkamp dat zij in 1939 als inspectie van het Nut een goed verzorgde, zonnige en fleurige Montessorischool aantrof voor kinderen uit gegoede milieus en dat daarbij hoorde – dat ontdekte ze toevallig – een armzalig lokaal voor arme kinderen die met krantepapier fröbelden; de ingang van die fröbelklas was ergens in een steegje, het lokaal was aan de noordzijde. Dat deze verschillen bleven voortbestaan kwam mede door het feit dat wetgeving en verplicht toezicht uitbleven.'

'Al in 1958 wordt een totaal nieuw type crèche geïntroduceerd: de winkelcrèche. Deze is bedoeld voor winkelende moeders. Over de pas geopende crèche in het nieuwe Amstelveens winkelcentrum schrijft een krant dat het 'een menslievende instelling (is) want de zorg voor het kind is service van het winkelcentrum'. Diezelfde crèche wordt vijf jaar later gesloten omdat niet alleen winkelende vrouwen, maar ook werkende vrouwen er hun kind naar toe brachten. De menslievendheid valt dus tegen: het zakelijk doel van de winkelvereniging – vergroting der omzet door het bereiken van bepaalde categorie potentiële klanten – werd kennelijk niet bereikt.'

richt. Hier konden jonge kinderen van werkende ouders enkele uren verblijven voor slechts een paar cent.

Vergeleken met de opvang waar ik mijn kind doordeweeks heen breng, met maximaal acht tweejarigen per pedagogisch medewerker, klinken deze bewaarscholen als een totale chaos. Een klas kon al snel uit 100 kinderen bestaan, begeleid door slechts 'een of twee onderwijzeressen.' Net als in de eeuwen ervoor, werd deze opvang gezien als liefdadigheid en armenzorg, 'bestemd voor kinderen van de arbeidende klasse'.

LAATSTE REDMIDDEL

In het vervolg van haar boek bespreekt Van Rijswijk – Clerkx een van de eerste sociologische vragenlijsten uit het begin van de 20ste eeuw, die zich richtte op de motivatie van ouders om hun kinderen naar de opvang te brengen. Hiervoor gaven ouders zowel praktische als opvoedkundige redenen op. Veel ouders moesten simpelweg werken (in de fabriek of het huishouden). Andere ouders merkten dat de kinderen zich thuis verveelden, of woonden zo klein dat er voor de kinderen overdag te weinig ruimte was. Deze ouders waren in de veronderstelling dat het bij de opvang beter zou zijn dan thuis.

Of hun kinderen er ook daadwerkelijk op vooruitgingen is zeer de vraag: zowel de groepsgrootte als de huisvesting van de opvang voor arbeiderskinderen was bijzonder slecht. Van Rijswijk – Clerkx nuanceert de uitkomsten van de vragenlijst dan ook: de bewaarscholen waren vermoedelijk een laatste redmiddel voor ouders die geen andere keuze hadden. Zij moesten wel werken en konden geen andere opvang regelen. Van een opvoedkundige inslag was waarschijnlijk vooral sprake bij 'bepaalde betere bewaarscholen'.

Uit het lesmateriaal voor opvangmedewerkers uit die tijd blijkt volgens Van Rijswijk – Clerkx dat het kleine beetje aandacht dat aan pedagogie werd geschonken, vooral als doel had om de gebrekkige opvoeding bij de werkende klasse te corrigeren. Arbeiders zouden niet beschaafd genoeg zijn om hun kinderen goed op te voeden, en zouden geen liefde hebben voor hun kinderen. Bovendien moesten ouders uit deze sociale klasse vaak allebei werken. Opgroeien in deze omstandigheden zou leiden tot een slechte kindertijd.

BEZUINIGINGEN

In veel Europese landen kreeg de kinderopvang een belangrijke rol tijdens de Eerste Wereldoorlog. Kinderen konden naar de opvang bij de fabriek, zodat moeders daar konden werken om bijvoorbeeld munitie te maken. Nederland (en

Een klas kon al snel uit 100 kinderen bestaan, met maar enkele leidsters.

Getrouwede vrouwen die bleven werken werden gezien als 'voor de luxe'

>

Vrouwenbewegingen gaan de straat op om betere kinderopvang te eisen

Nationaal Archief via Picryl.com (CCo)

In de jaren zeventig werd er veel gedemonstreerd voor kinderopvang. Het zou nog tot eind jaren tachtig duren voordat er echt beweging in kwam.

Zweden trouwens ook) bleef echter neutraal, en kent deze ontwikkeling dus niet.

In de jaren na de oorlog werd de leeftijd waarop kinderen tot bewaarscholen werden toegelaten langzaam verhoogd naar 3 of 4 jaar. Het gat dat hierdoor ontstond, werd opgevangen door bijzondere (religieuze) bewaarscholen die op deze manier zieltjes voor hun kerk konden winnen. Ook werd er in economisch slechte tijden bezuinigd op de bewaarscholen. Gemeenten die het konden betalen, organiseerden nog wel opvang, maar wel zo goedkoop mogelijk. Via de Armenwet kregen ze hier geld voor van de Rijksoverheid, maar daar hadden ze niet genoeg aan. Tekorten werden opgevuld door ouderbijdragen en giften.

BEVOLKINGSGROEI

Opvallend is dat toen in Nederland bezuinigd werd op de kinderopvang, er in Zweden juist een debat op gang kwam over een aanzienlijke uitbreiding van de sociale voorzieningen. Wat vervolgens ook gebeurde. Dat verschil roept vragen op, want eigenlijk hebben de landen best veel gemeen. Net als Nederland kende Zweden geen vroege industrialisatie. Ook bestond Zweden voor het grootste deel uit boeren. Opvang was daar niet nodig, want boerengezinnen zorgden zelf voor hun kinderen. En zoals eerder gemeld, was ook Zweden neutraal in de Eerste Wereldoorlog. Vrouwenarbeid was dus niet nodig voor een oorlogsindustrie. Waar kwam dat plotselinge debat dan vandaan?

Dat blijkt te maken te hebben met zorgen over de bevolkingsgroei. In Zweden heerste de angst dat de bevolking zou krimpen. Die angst was niet ongegrond. Als gevolg van perioden van grote voedseltekorten, en van massamigratie naar Amerika, werden er maar weinig kinderen geboren. Hoe los je dat probleem dan op? Door te zorgen voor goede voorzieningen. Door onder andere voldoende kinderopvang aan te bieden, zou een groter deel van de bevolking besluiten om in Zweden te blijven en voor nakomelingen te zorgen. Dit pleidooi sloeg aan bij intellectuelen en beleidsmakers. Het boek waarin deze oplossingen werden verkondigd (zie kader), zou later bekend komen te staan als een van de grootste inspiratiebronnen voor de totstandkoming van de Zweedse verzorgingsstaat. Al zou het nog tientallen jaren duren voordat deze zich helemaal ontwikkelde.

NIET IN NEDERLAND

In Nederland bleven dergelijke ideeën over kinderopvang uit. In 'De weg naar vrijheid' bijvoorbeeld, dat in 1951 de agenda zette voor sociaaldemocratisch Nederland (met Joop den Uyl als een van de co-auteurs), speelde kinderopvang geen enkele rol. Er werd wel geschreven over hoe 'de gehuwde vrouw' eventueel enkele dagdelen aan het werk kon, maar dat mocht pas gebeuren als de kinderen uit huis waren.

Anders dan in Zweden heerste er in Nederland ook geen angst voor onderbevolking. Burgers werden juist aangemoedigd zich in andere delen van de wereld te vestigen, zoals in Canada, Australië en Nieuw-Zeeland. Er kwamen dan ook amper opvangplaatsen bij. Dat had alles te maken met het idee dat vrouwen beter thuis konden blijven om voor het gezin te zorgen (zoals ook ter sprake komt in het interview met historica Nelleke Bakker op pagina 27). In de publieke opinie groeide echter het besef dat jonge kinderen ook met leeftijdsgenootjes zouden moeten spelen. Hier en daar werden daarom 'ochtendspeelzalen' opgericht, voor kinderen van 2,5 tot 5 jaar.

NIET MEER BEWAREN

Dat pedagogische doelen steeds meer erkenning kregen en aan belang wonnen, blijkt ook uit veranderingen bij de bewaarplaatsen die zich steeds vaker kinderdagverblijf of crèche gingen noemen. Er ontstond op deze plekken meer aandacht voor de ontwikkeling van de kinderen, al was dat altijd in aanvulling op de goede opvoeding door de moeder.

In 1965 werd de Armenwet (waarmee gemeenten subsidie gaven aan de kinderopvang) vervangen door de Algemene Bijstandswet. Voortaan kregen burgers het geld direct overgemaakt, in plaats van via de gemeente. Een deel van de ouders kwam daarvoor niet in aanmerking, terwijl ze de kosten van de kinderopvang zelf niet konden betalen. Als gevolg hiervan nam de vraag naar kinderopvang snel af. Dat de subsidie voor de veel goedkopere peuterspeelzaaltjes nog wel via de gemeenten ging, zal ongetwijfeld hebben bijgedragen aan de populariteit van de laatste.

WIJ ZIJN GEEN KANGOEROES

Aan het begin van de jaren zeventig ontstond er meer en meer discussie over de rol van vrouwen in de maatschappij. De grote vrouwenbewegingen, zoals Dolle Mina en Man Vrouw Maatschappij, gingen de straat op om betere kinderopvang te eisen. Tijdschrift Margriet vatte hun mening goed samen: 'Een moeder hoeft geen schuldgevoelens te hebben als ze haar kind op verantwoorde wijze heeft ondergebracht'. Voor een demonstratie bij de Tweede Kamer namen de moeders nagemaakte kangoeroes mee met de tekst: 'Wij zijn geen kangoeroes, wij willen crèches'.

De feministen gingen in eerste instantie akkoord met wat meer aandacht voor de peuterspeelzalen. Het idee dat kinderen tot die leeftijd het beste af zouden zijn bij hun moeder, bleek echter ook binnen een deel van de vrouwenbeweging hardnekkig. Wat ook niet hielp, is dat het tekort aan personeel in de jaren zeventig afnam. Vrouwen die toch bleven werken en hun kinderen naar de opvang wilden doen, werden gezien als 'voor de luxe', en op wachtlijsten geplaatst.

EVEN WENNEN

In Zweden zorgde de Tweede Feministische Golf, zoals deze tijd van de vrouwenemancipatie door historici wordt genoemd, juist voor grote doorbraken. In het land waar kinderopvang en vrouwenemancipatie dan al tientallen jaren onderwerp van discussie waren, vonden de progressieve ideeën relatief weinig weerstand. De kinderopvang en het ouderschapsverlof werden dan ook flink uitgebreid, ongeveer zoals in Zweden tegenwoordig nog steeds het geval is. Ook voor de Zweedse mannen was dit even wennen, zo leer ik van de Zweedse demograaf Helen Eriksson die ik via Zoom spreek: 'In de eerste jaren nam slechts 0,5 procent van de vaders het ouderschapsverlof op, maar in de twintig jaar daarna ging de arbeidsparticipatie van vrouwen omhoog van zestig procent naar iets meer dan tachtig procent.'

Eriksson benadrukt twee aspecten van het Zweedse model die opvallen. 'Ten eerste is de opvang voor iedereen beschikbaar, zowel voor de rijken als voor de armen. Dat heeft ertoe geleid dat kinderen met verschillende achtergronden elkaar al op jonge leeftijd tegenkomen, en dat de steun voor kinderopvang breed leeft onder de Zweedse bevolking. Ten tweede is de combinatie van wetten: In Zweden hebben ouders het eerste jaar veel verlof, en gaan kinderen die jonger zijn dan een jaar niet naar de opvang. De hechting met de ouders wordt op die leeftijd als te belangrijk gezien. Maar na dat eerste jaar gaan beide ouders weer grotendeels aan het werk.' >

Vrouwen konden beter thuisblijven om voor het gezin te zorgen

Links in tijden van rassentheorieën

Kris i bevolkingsfrage ('Crisis in het bevolkingsvraagstuk'), het boek dat Alva en Gunnar Myrdal uitgaven, is niet geheel onomstreden. In de jaren dertig waren theorieën over ras erg invloedrijk in de wetenschap. De gevolgen van deze invloed moeten niet worden onderschat. Zo hebben Zweedse sociaaldemocraten van 1935 tot 1971 duizenden vrouwen tot sterilisatie gedwongen, in een poging om het Zweedse 'ras' te versterken. Hoewel de Myrdals het idee van verschillende rassen in hun boek afwijzen, bepleiten ze wel degelijk maatregelen voor een sterker Zweeds volk. Hoe onomstreden dit soort ideeën lange tijd waren, blijkt wel uit het feit dat beiden later de Nobelprijs ontvingen (Gunnar voor economie, Alva voor vrede).

Dat de opkomst van kinderopvang in Zweden verband hield met dit soort omstreden volksideeën, doet natuurlijk niets af aan de vraag of kinderopvang goed beleid is of niet. Maar het is wel belangrijk om deze geschiedenis te erkennen. Niet om het goed te praten, maar om te begrijpen hoe het kwam dat politieke ideeën over kinderopvang in deze tijd zo snel aan populariteit wonnen.

Kinderopvang blijft in neoliberale tijden een marktstelsel

DOORBRAAK BIJ DE VAKBOND

In Nederland moeten ouders dan nog jaren wachten op vooruitgang. Wel leeft in de loop van de jaren tachtig de economie op, waardoor de vraag naar opvang weer groeit. Tegelijkertijd besluit de overheid om op de vrij goedkope peuterspeelzalen te bezuinigen. Vanaf 1987 worden zij gesubsidieerd via de Welzijnswet die wordt uitgevoerd door de gemeenten.

De vakbonden zijn niet blij met deze ontwikkeling. Zij zien liever dat kinderopvang een basisvoorziening wordt. Die wens wordt versterkt door het tekort aan opvang: ouders moeten al snel een jaar wachten tot er plek is. De regering had verwacht dat marktpartijen dit gat wel zouden opvullen, maar zij vergist zich: de vraag groeit, maar het aanbod blijft uit.

In die tijd vindt er binnen de vakbeweging een belangrijke verandering plaats. In het verleden was zij niet enthousiast over werkende moeders. Die zou de positie van de werkende mannen kunnen verzwakken. Bovendien kon hun positie worden verbeterd door een hoger loon voor hun man. Maar de tijden zijn veranderd. De vrouwenbeweging is georganiseerd, ook binnen de vakbond. Het vrouwensecretariaat van FNV en vrouwelijke leden van de bond eisen verbetering, en krijgen het voor elkaar om de eis voor kinderopvang onderdeel te maken van de cao-onderhandelingen. Dit houdt in dat werkgevers opvangplekken bij bestaande aanbieders moeten regelen. Het is een groot succes. In 1990 is in 43 procent van de cao's een afspraak gemaakt over kinderopvang. Soms zijn dit nog voornemens of onderzoeken, maar in de helft van de cao's zijn de afspraken concreet.

LUBBERS

De Nederlandse regering is dan al enkele jaren aan het onderzoeken of de overheid de kinderopvang zelf moet regelen. In 1984 komt een interdepartementale werkgroep met een advies over de kinderopvang. Er is veel behoefte aan, maar het is volgens de werkgroep te duur om te organiseren. Daarom zou de regering in ieder geval een ouderschapsverlof van ongeveer een half jaar in moeten stellen. Daar denkt de regering-Lubbers I anders over. Zij ziet opvang als een taak van de ouders. Wel zou de overheid hen beter kunnen helpen. De kosten van de kinderopvang zouden deels moeten kunnen worden afgetrokken van het belastbaar inkomen.

In de jaren daarna gaat de regering toch om. In 1989 wordt de kinderopvang uitgebreid door een flinke bijdrage van het Rijk. Ook bij de vorming van het nieuwe kabinet-Lubbers III, krijgt de uitbreiding van de kinderopvang veel aandacht: 'Bij het begin van dit kabinet is afgesproken dat er over de periode 1990-1994 extra geld wordt uitgetrokken, oplopend van *f* 20 miljoen in 1990 tot *f* 152 miljoen in 1993, voor de uitbreiding van de kinderopvangvoorzieningen, de zogeheten Regeerakkoord-gelden.' Voortaan wordt de opvang betaald door de ouders, de overheid en in sommige gevallen zelfs door de werkgever. Dat laatste is geen verplichting, en gebeurt dan ook vaak niet.

MARKTSTELSEL

In de jaren daarop begint de kinderopvang in Nederland vorm te krijgen: het aantal plaatsen neemt tussen 1989 en 2004 met een factor negen toe (in deze cijfers zit ook de buitenschoolse opvang). Maar echt tevreden is men niet. De opvang is duur ten opzichte van het extra loon dat ouders in die tijd kunnen verdienen, de kwaliteit is vaak aan de lage kant, en de tegemoetkoming voor ouders is ingewikkeld. Om hier verandering in te brengen, wordt in 2004 de Wet kinderopvang ingevoerd. Voortaan krijgen ouders nog maar via één loket een bijdrage, in de vorm van kinderopvangtoeslag. Ook worden de kwaliteitsregels aangescherpt.

Maar het stelsel blijft in grote lijnen hetzelfde. Kinderopvang blijft ook na 2004, geheel in overeenstemming met de neoliberale tijdsgeest, een marktstelsel. De overheid garandeert de vraag door te financieren, maar levert de dienst niet zelf. Niets staat winstgevende bedrijven (en zelfs de nietsontziende kapitalistische sprinkhanen, oftewel 'private equity') in de weg om kinderopvangorganisaties op te kopen en er zo veel mogelijk winst uit te persen. Of om medewerkers te ontslaan als er even een paar jaar wat minder vraag is. Dat het ook anders kan, laten de Zweden zien. Door een maximumtarief vast te stellen, moeten private bedrijven de opvang voor hetzelfde geld organiseren als de organisaties die geen winst maken.

ZO VEEL PROBLEMEN

Ook het toeslagenstelsel werkt een stuk slechter dan eerder gedacht. Ouders komen op allerlei manieren in de problemen. Als ze een tijdje werkloos raken en vervolgens hun recht op toeslag verliezen. Of wanneer ze per ongeluk de eigen bijdragen niet hebben betaald. Tot overmaat van ramp leidt de combinatie van dit ingewikkelde stelsel en een door de VVD aangedreven jacht op fraudeurs, ertoe dat tienduizenden gezinnen jarenlang onterecht als fraudeur worden behandeld. De problemen monden uit in de ramp die we nu kennen als het toeslagenschandaal. Een schandaal dat de levens van tienduizenden ouders en kinderen blijvend heeft getekend. <

Nelleke Bakker

‘Mijn vrouw hoeft niet te werken’

Kinderopvang als publieke voorziening heeft zich in Nederland erg traag ontwikkeld. Waarom is dat zo en wat zijn hiervoor de belangrijkste belemmeringen geweest? Om deze vragen te beantwoorden sprak ik met historica Nelleke Bakker, die is gespecialiseerd in de geschiedenis van onderwijs en opvoeding. Bakker: ‘Dat gehuwde vrouwen niet hoefden te werken, werd een verworvenheid.’

Nederland industrialiseerde pas relatief laat. Maar ook toen er hier fabrieken opkwamen, was er amper behoefte aan kinderopvang. Hoe kwam dat?

‘Daar zijn twee belangrijke verklaringen voor. Ten eerste ging het economisch heel slecht omstreeks 1870 toen Nederland industrialiseerde. Daardoor hadden de fabrieken die er waren, voldoende aan de beschikbare mannen en kinderen. Werknemers waren dus ruim voorhanden, en vrouwen waren niet nodig. Ten tweede waren de christelijke partijen in Nederland aan het eind van negentiende eeuw al machtig. Zij waren er stellig van overtuigd dat gehuwde vrouwen niet buitenshuis moesten werken. Hun invloed was groot: vanaf begin 20ste eeuw hebben zij tot 1994 onafgebroken deel uitgemaakt van de Nederlandse regeringen.

Hierdoor waren er in Nederland relatief weinig gehuwde vrouwen aan het werk buiten hun gezin. Dat verklaart waarom kinderopvang aan het begin van de 20ste eeuw, behalve voor ongehuwde moeders en weduwen, niet nodig was. Overigens waren veel gehuwde vrouwen wel degelijk aan het werk, maar niet in de fabriek. Ze deden de was van rijke mensen, er werd naai- en verstelwerk verricht, en ze maakten schoon tijdens de schooluren van hun kinderen. Dat werd allemaal zwart gedaan en kwam dus niet in de statistieken terecht. Deze groep werkenden waren de allerarmsten. Die konden deze inkomsten simpelweg niet missen.’

Dr. Nelleke Bakker

was tot 2021 universitair hoofddocent geschiedenis van opvoeding en onderwijs aan de Rijksuniversiteit Groningen en is inmiddels met pensioen.

De opvang die er wel was, was voor de armen en gebeurde uit liefdadigheid. Bleef dat ook zo na de twee wereldoorlogen?

‘Er zijn twee belangrijke ontwikkelingen in de jaren vijftig, die maakten dat er weinig veranderde aan het percentage werkende gehuwde vrouwen. Ten eerste was deze periode het hoogtepunt van de moederschapscultus. Vanaf 1951 kwam de gehechtheidstheorie van de Britse psychiater John Bowlby op. Die theorie stelt dat jonge kinderen zich niet autonoom ontwikkelen, maar juist in relatie tot anderen. De hechting aan de moeder is daarbij cruciaal: die moet veilig zijn. Gaat dit fout, dan dreigt een ongelukkig leven zonder stabiele relaties.

Dit was heel dwingend voor moeders: je moest alle tijd voor de kinderen vrijmaken. Deze ideeën en het moederschapsideaal werden toen ook breed gepopulariseerd via snel groeiende aantallen voorlichtingsboeken en bladen over opvoeding. Moeders werden geacht vierentwintig uur per dag beschikbaar te zijn voor de kinderen. Dat was natuurlijk geen aanmoediging voor enige vorm van gereguleerde opvang

Daarnaast was er in de jaren vijftig, ondanks de geleide loonpolitiek, sprake van een toegenomen welvaart onder geschoolde arbeiders. Die welvaart nam in de jaren zestig verder toe en kreeg een steeds groter bereik, onder meer door een hoger scholingsniveau. Deze groep zag een gehuwde vrouw die niet hoefde te werken als een verworvenheid. Met trots zei een >

huisvader toen: ‘Mijn vrouw hoeft niet te werken’. Als er in die tijd extra arbeidskracht nodig was, dan kwam die niet van gehuwde vrouwen, maar uit andere landen: mannen uit Turkije en Marokko. Wat wellicht ook meespeelde, is dat het vaak om sectoren ging waar vrouwen traditioneel niet in werkten.

Er waren wel moeders die geen andere optie hadden dan hun kinderen naar een vorm van dagopvang te brengen. Daar werd op neergekeken, want dit waren weduwen (die vond men zielig), ongehuwde moeders (die zouden onzedelijk zijn), en heel arme vrouwen (ook zielig en mogelijk eigen schuld). Zij vonden meestal opvang bij vrienden en familie. Alleen als dat niet kon, koos men voor een – doorgaans kwalitatief slechte – kinderbewaarplaats.’

In de jaren zeventig eisten vrouwen in heel Europa gelijke rechten. Hoe was dat in Nederland?

‘Vergis je niet, internationaal gezien was er in Nederland ook in de jaren zeventig sprake van een relatief lage arbeidsparticipatie van gehuwde vrouwen. Met name vanuit de theoretisch geschoolden werden er nu wel nieuwe eisen gesteld. De vrouwenbeweging begon hard te groeien en haalde geleidelijk successen binnen. Er kwam bijvoorbeeld meer geld voor de peuterspeelzalen. Daar kon de vrouwenbeweging niet tegen zijn. Maar deze maatregelen hielpen vrouwen met kinderen die wilden werken nauwelijks: de zalen waren maar een paar uur per week open. Het was voor de vrouwenbeweging dus belangrijk om betaalbare kinderopvang te blijven eisen.

In deze tijd was het echter nog steeds niet zo gemakkelijk om mensen ervan te overtuigen dat kinderopvang niet nadelig voor een jong kind zou zijn. Daarover was simpelweg nog geen onderzoek beschikbaar. Tegelijkertijd leefde wel heel breed het idee dat het voor jonge kinderen niet goed was om gescheiden te worden van de moeder. In de loop van de jaren tachtig wordt dit idee geleidelijk ontkracht. Dan wordt aangetoond dat een kind zich ook prima kan hechten aan de vader of een vaste opvangmedewerkster.’

In de jaren tachtig groeide de vraag naar opvang sterk. Zijn daar, naast het kantelende beeld van het effect op kleine kinderen, ook nog andere verklaringen voor?

‘In de jaren tachtig groeide het aantal, vooral theoretisch opgeleide, vrouwen die niet wilden stoppen met werken na de geboorte van hun eerste kind. Toch maakte toen nog steeds maar een derde van de gezinnen gebruik van een vorm van

‘Dat kinderopvang in Nederland een marktverschijnsel is helpt niet’

David Vroom

‘Peuterspeelzalen hielpen vrouwen met kinderen die wilden werken nauwelijks’

kinderopvang. En slechts een derde daarvan maakte gebruik van gereguleerde kinderopvang, in plaats van opvang bij familie of buren. In heel Nederland waren er in die tijd maar 250 kinderdagverblijven. Vergelijk dat eens met het aantal peuterspeelzalen: daarvan waren er maar liefst 3.000.

De overheid zorgde voor veel verandering dankzij het invoeren van de Stimuleringsmaatregel Kinderopvang in 1989. Deze zou het mogelijk moeten maken dat moeders konden blijven werken. Er werd toen in korte tijd heel veel geld uitgetrokken voor de dagopvang. En er kwamen kwaliteitseisen, opleidingseisen, en eisen aan de voorzieningen: allemaal zaken die er eerder niet waren. Dit waren wel voornamelijk eisen om te zorgen dat de opvang hygiënisch op orde was. Al werden er vanaf die tijd ook pedagogische plannen opgesteld.’

Het idee dat kinderopvang slecht is voor jonge kinderen heeft de groei van deze sector lang tegengewerkt. Toch is het opvangbeleid van Nederland in de kern niet gericht op de belangen van de kinderen. Beleid en debat worden vooral gevoerd op het effect dat kinderopvang heeft voor het aantal werkende mensen.

‘Ik ben er wel van overtuigd dat pedagogische doelen belangrijker zijn geworden sinds de jaren negentig. Maar ja, als we het over kinderopvang hebben, dan gaat het over vrouwen die willen of moeten werken. We kijken dan vanuit het oogpunt van de arbeidsmarkt.’

Tot slot: heeft de achterstand die Nederland op het gebied van kinderopvang dan te maken met het gebrek aan werkende moeders, of werken er relatief weinig moeders door het gebrek aan kinderopvang?

‘Het raakt elkaar. Het is een hardnekkig kenmerk van de Nederlandse samenleving: lage arbeidsparticipatie van gehuwde vrouwen. Daarbovenop is het in Nederland zo dat weinig vrouwen de hele week werken. Dat is de doorwerking van het idee dat kinderen toch het beste thuis kunnen worden opgevangen.

In Nederland ontwikkelde zich een parttime-cultuur, en dat is nog steeds het geval. Als ouders niet de hele week werken, is kinderopvang ook niet zo hard nodig. Daarbij is het belangrijk om niet te vergeten dat het besluit om meer te gaan werken, lang niet altijd een hoger inkomen oplevert. Dit alles heeft tot gevolg dat de kinderopvang, als noodzakelijke voorziening in het sociale stelsel, niet zo breed gesteund wordt als in andere landen.

Wat ook niet helpt, is dat kinderopvang in Nederland een marktverschijnsel is. Dat zie je terug in de opkomst van heel commerciële bedrijven, die helemaal niet geïnteresseerd zijn in kwalitatief hoogwaardige kinderopvang. Doodeng.’ <

‘Alleen links kan de problemen oplossen’

Reinier van Delden (53) woont in Meppel, werkt als suppoost in een museum, schreef zeven boeken met korte verhaaltjes, was ooit kroegbaas in Den Haag en noemt zichzelf nu een schrijvend persoon.

Zeven boeken met ieder tientallen verhalen. Waar haal je de inspiratie vandaan?
‘Het zijn verhaaltjes van maximaal één pagina. Ze zijn soms gevoelig en gaan over allerlei dagelijkse dingen, vaak over mensen die moeite hebben het leven bij te benen, die de boot missen. Ik hoor veel van lezers dat ze de situaties herkennen die ik beschrijf. Tot begin dit jaar had ik een website waar mensen zich op konden abonneren en waar ik elke week drie verhalen voor schreef. Dat heb ik zo’n tien jaar gedaan. Momenteel zit ik aan een wat groter verhaal te denken. Misschien een roman. Wie weet?’

Herken jij jezelf ook in de mensen die moeite hebben met het leven in de huidige maatschappij?
‘Ik ken de onderkant van de samenleving heel goed: ik heb ooit in de schuldsanering gezeten en in de rij gestaan bij de voedselbank. Ik stemde altijd al SP maar mede door die ervaring ben ik ook een actief lid geworden. Omdat alleen links de problemen op kan lossen.’

Waar denk je dan aan?
‘Heel veel. Neem bijvoorbeeld de wooncrisis, die we onlangs in Meppel op een ludieke manier aan de kaak gesteld hebben. Er is een schreeuwend gebrek aan betaalbare huizen en dat komt door de keuze van de rechtse partijen om de sociale volkshuisvesting af te breken en de woningen van woningcorporaties te verkopen.’

Hoe ging die actie van jullie?
‘We hebben symbolisch een tentenkamp gebouwd in een park waar allemaal villa’s omheen staan. Ook Kamerlid Sandra Beckerman was aanwezig, het was een mooie, strijdbare dag.’

1985
LINKSE POLITIEK IN CRISIS

In veel SP-afdelingen worden de vrachtwagens volgeladen met hulpgoederen voor de Britse mijnwerkers. Hier in 1985 in Oss.

Halverwege de jaren tachtig raakte links in een diepe crisis, wat duidelijk werd bij de Tweede Kamerverkiezingen van 1986. De SP behaalde geen landelijke zetels, wat niet als verrassing kwam, gezien hetzelfde resultaat in 1977, 1981 en 1982. Alle gevestigde linkse partijen kregen rake klappen. De PSP, opgericht in 1957 als links alternatief voor de PvdA, behield slechts één van haar drie zetels. De EVP, een linkse christelijke partij, verloor haar enige zetel. Opmerkelijk was het verlies van de CPN, actief sinds 1909, die drie zetels verloor en uit het parlement verdween.

Wie in 1985 zou rondkijken bij de SP zou een partij zien die volop in actie was, onder meer met een solidariteitsactie voor stakende mijnwerkers in Engeland. Waarbij SP'ers ongekende hoeveelheden geld en goederen ophaalden om de Britse stakers te steunen in hun strijd tegen mijnsluitingen en het neoliberale beleid van Margaret Thatcher. De SP stuurde persoonlijke bedankbrieven naar de 100.000 mensen die in ons land aan de actie hadden bijgedragen Het landelijke partijpand aan de Vijverhofstraat in Rotterdam en partijpanden overal in het land stonden vol met hulpgoederen voor de stakende mijnwerkers.

Het verlies aan steun voor linkse partijen hing samen met interne ontwikkelingen binnen die partijen. De CPN, PSP en EVP waren zich steeds meer gaan presenteren als partijen die vooral bepaalde groepen mensen vertegenwoordigden, op basis van hun sekse, of kleur of religie – in deze tijd zouden we dat een identiteitspolitiek noemen. Een stem geven aan de mensen die anders niet worden gehoord is belangrijk voor de emancipatie en een belangrijke taak voor linkse partijen. Een gevaar was dat daarbij de klassenanalyse teveel uit het zicht verdween, waarbij mensen worden georganiseerd rondom hun gedeelde belangen.

Dit was ook van belang bij de solidariteitsactie voor de stakende Engelse mijnwerkers, aangezien deze niet gericht was groepen mensen met een bepaalde sekse, kleur of religie, maar op een hele beroepsgroep, van erg uiteenlopende mensen die dezelfde belangen deelden. Het was een gezamenlijke actie voor het behoud van vakbonden, die door neoliberalen rondom Thatcher tot politieke vijand nummer één werden verklaard. Internationale solidariteit van werkende mensen in Nederland met hun collega's in Engeland, met als doel gezamenlijk verzet tegen het oprukkende neoliberalisme dat ook in ons land steeds meer invloed kreeg op de politiek.

Toch laat juist de grote actie voor de Britse mijnwerkers iets zien van de politieke crisis waar ook de SP in terecht kwam. In maart 1985 beëindigden de vakbonden in Engeland de stakingen van de mijnwerkers, maar de SP ging door met de solidariteitsactie. In veel afdelingen waren de acties zo succesvol en waren de leden en sympathisanten zo enthousiast dat de inzameling van geld en goederen doorging. Hoewel dit positief was omdat de steun welkom was voor de gezinnen van de mijnwerkers, liet het ook een probleem zien waarmee de SP te maken kreeg: actievoeren om het actievoeren.

Onder leiding van Daan Monjé had de SP zich vanaf 1972 ontwikkeld tot een activistische partij die lokaal een verschil kon maken en ook internationaal een bijdrage leverde. Wat de 'Socialistiese Partij' voor 'partij' was, dat was voor iedereen wel duidelijk. Maar wat het 'socialisme' was van deze partij, dat verdween met de jaren wat naar de achtergrond. De CPN, PSP en EVP zouden zichzelf niet veel later opheffen en opgaan in GroenLinks – en kiezen voor een vrijzinnige liberale koers. Maar wat zou de toekomst zijn van de SP? Hoe zou deze partij het beste kunnen reageren op de komst van het neoliberalisme?

Kakhiel

Lees de Tribune digitaal

Wist je dat je de Tribune ook digitaal kan ontvangen? Dat is niet alleen makkelijk en snel maar ook bespaar je op deze manier papier. Dus wil jij voortaan het blad digitaal toegestuurd krijgen in plaats van in je brievenbus? Stuur dan een mail naar **administratie@sp.nl** of bel naar 088-2435540.